UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 13 17 04 010 3

DR
728
Z5
v.2

Ziya, Mehmed
İstānbūl ve Bōğāzīçī

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

استانبول و بوغازاچی

بیزانس و عثمانلی مدنیتلریمك آثار باقیه سی

ایکنجی کتاب

مؤلفی :

محافظهٔ آثار عتیقه انجمن دائیسی کاتب عمومیسی

محمد ضیا

استانبول — دولت مطبعه‌سی

1928

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/istnblvebgz02ziya



امین اوکنك اسکی حالی : (سنه ۱۸۵۰)

اسپتانبول

برنجی مبحث

مدخل

استانبولك بیزانسلیلر زمانندهکی رونق واعتلاسی

La splendeur de Constantinople sous les Byzantins

اقطار غربیه ، هنوز حال بداوتده یاشایان ملتلرك نفوذ وتأثیرات کونا کونیله عظیم انقلاباته زمین وصحنه اولدیغی بر دورده ، قسطنطنیه ، روما عادات ومراسم وعنعناتی همان اولدیغی کبی محافظه ایتمکده ایدی.

(۳۲۷) یاخود (۳۲۸) سنهسنده [۱] بویوك قسطنطین‌ك تأسیس وبنا ایلدیکی بوبلدهٔ ملوکانه ، ممالکك سائر جهاتندهکی اك کوزل مبانیٔ قدیمهسندن قالدیریلوب ، بورایه کتیریلن قیمتدار هیکللرله ، تزیین ایدیلدکدن آز مدت ظرفنده شرف ومعموریتی ورونق واحتشامی آرتدی.

[۱] بعض اثرلرده بعدالمیلاد : ۳۳۰. کوستریلیور. قسطنطین ، یکی رومانك ادامهٔ موجودیت و معموریتی مقصدیله بوشهری ارادهٔ صمدانیه ایله تأسیس‌ایلدیکنی نشر ایتدیکی قانونلرندن برنده ذکر واخبار ایدییور : Code Théodosien, [lib XIII. titre 5, loi 7e استانبول ، برنجی کتاب : ص : ۵]

آلتنجی عصر میلادیده ، قسطنطینه ، برجلی ، قلعه‌لی ، معلا طاق ظفرلی ، اوکنده کنیش خندقلی ومحیطی بش میلدن زیاده چفته سوری ایله محاط ومحفوظ بویوك بربلده ایدی [۱] درون شهرده ، متعدد (آمفی‌تیآتر) ایله اللی‌عدد رواق Portique ، عمومه مخصوص سکز ، وخصوصی ، یعنی قوناق وسرایلرده

قیصربویوك قسطنطینك حضورنده پایتخت اولدیغی تثبیت ویاری خرستیان ویاری بت‌پرست آیینی اوزره مراسم فوق‌العادهٔ مخصوصه‌سنك اجراسی میلادك (۳۳۰) سنه‌سی مایسنك اون برنجی کونی واقع اولدیغنی وبومناسبتله ترتیب ایدیلن شنلکلرك غرق کون دوام ایلدیکنی وقتیله درسعادت آثار عتیقه موزه‌سی مدیرلکنده بولنمش اولان دوقتور ده‌تیه Dr. P. A. Dethier ، اوتاریخده نامه‌ناظری وبولنده کشاد ایدیلن عمومی سرکیه حکومتمزك کیفیت اشتراکنی مذاکره‌یه مأمور قومیسیون رئیسی راشد پاشا مرحومك امریله ویازمده (۱۸۷۳) سنه‌سنده ترتیب ونشر ایلدیکی (بوغازایچی وقسطنطینیه) نام اثرك (۱۷) نجی صحیفه‌سنده ذکر ایدییور .

[۱] اول آنناده وان فتحنك مژده‌سی کلوب جمله خلقك کیجه‌لری ایله‌ٔ اسراء ، روز روشنلری عید اضحی اولوب یدی کون یدی کیجه حسین پاقرا فصلاری اولدی . اول محلده سرای برولندن تا یدی قلعه وارنجه لب دریاده قلعه‌نك اساسی اوکنه یکرمی ذراع عریض بر سد بنا ایدوب قلعه‌دن طشره بر شاهراه عظیم اولدی . جمله کشتیلرك اول محلدن کیلرینی اصبحیه‌چه آت ایلر ایله کشان برکشان چکوب سرای برولندن ایچری داخل اولورلر ایدی و قلعه‌نك اندرون و بیرونده قلعه اوزره وقلعه‌یه متصل نه‌قدر اعیان و اشراف خانه‌لری وار ایسه جمله‌سی استملاك ایله هدم ایدوب طریق عامر ایله قلعه دائرا مادار رایکان اولدی . اول عصرده حقیر اسلامبول قلعه‌سنی خطوه‌بخطو بیان ایده‌لم :

اولا بسم‌الله ایله یدی قله‌دن طشره خندق کنارنجه تا ایوب انصاری قپوسنه کلنجه ۸۸۱۰ آدیم و ٦ قپودر وکوچك ایوانسرای قپوسندن باغچه قپوسنه قدر ٦۵۰۰ آدیم و ١٤ قپودر ویکی سرای ـ که آسنانهٔ دارالسعادتدر ـ اربه انباری دیبنده کیرچیلی باشی قپوسندن یکی سرای دائرا مادار ١٦ قپودر ، اون عددی مکتوفدر . بو یکی سرای قلعه‌سی ابوالفتحکدرکه دائرا مادار جرمی ٦۵۰۰ آدیمدر . اخور قپودن طشره نوبتا اولان طریق عام اوزره تا یدی قه کوشه‌سنه قدر ١٠٠٠٠ آدیم ویدی قپودر وبو حساب اوزره نفس اسلامبولك جرمی ٣٠٠٠٠ آدیمدر وبیك آدیمده اون قله واقع اولمشدر وجمله ٤٠٠ قله‌در . اما قره طرفی اوج قات اولمله آلمرك قله‌لریله برابر ١٢٢۵ قله اولور . قله‌لرك کیمی چارکوشه وکیمی مدور وکیمیسی شششخانهٔ موزوندر .

بیرام پاشا حین تعمیرده ذراع معماری اوزره حساب ایستیوب جمله‌سی سکسان یدی بیك ذراع اولمق اوزره حساب ایدلمشدر .

اول عصرده اسلامبول اولقدر معمور و آبادان ایمش‌که قلعه‌دن طشره سیلوری‌یه وقره دکز ساحلنده ترقوس قلعه‌سنه وارنجه ١٢٠٠ پاره باغلی باغچه‌لی قریه وقصبه‌لر یکدیکرینه اتصال ایتمشلردی . داخل وخارج قلعه‌ده ایکی بیك حاکم اجرای حکومت ایله نتیجهٔ قرارلرینی قسطنطینه عرض ایدرلر ایدی ٤٠ وزیری ، ٤٠ بطریق ، یوروزی ، ٤٠ یستیار اختیاری ، ٤٠ موپاری وار ایدی‌که جمله‌سی حکومت صاحبی اولوب اللرنده مرصع عصالریله آت میدانده‌کی دیوانخانه‌ده قسطنطین حضورنده ال بغلیوب خدمت ایدرلر ایدی .

بو قسطنطین جمله ملوکی فرمانبری ایدوب جهانکیر اولمغه آز قالمش ایدی . آنجق اکثر ایامی اعمار شهر ایله کچدی وزمان حکومتنده مریم انا قزل یورطه‌کی ایام رسمیه‌ده وهر بازار کونلری اسلامبول دیوارلرینی فرمزی پراقوته جوقه ایله ستر ایدوب آلای عظیم ایله صقالته ایکو دیزدیروب باشنه تاج اسکندر کیوب درون شهری دوران ایلر ایدی و قپونك نکهبانلرینه بخشش اعطا ایلر ایدی و قلعه‌نك بدنلری اوزره خاج و مزین و مرصع اصنام و سنجاق و فلاندره‌لر تعلیق و ٣٦٦ محلده ترمپته و لوتوریانی بورولر و طبل و ارغنون کیرلر وناقوس یونانیلر چالدیروب اجرای شادمانی اولنور ایدی و هر ملتدن آدملر کلوب اسلامبولك زینتی سیر و تماشا ایلرلر ایدی .

بو اشکال و بو جرمده اولان قلعه‌نك یکرمی یدی عدد قپولرینك ماپنلری نه قدر خطوه‌در آنی بیان ایدر :

اولا یدی قله کوشکی لب دریاده‌در . آندن یدی قله قپوسنه قدر ١٠٠٠ آدیم ، یدی قله‌دن سلوریه ٢٠١٠ آدیم ، باب جدیده ١٠٠٠ آدیم ، باب طوپه ٢٩٠٠ آدیم ، باب ادرنه‌یه ١٠٠٠ آدیم ، اکری قپوپه ٩٠٠ آدیم ، بو آلتی قپو غربیه و ادرنه جهتنه ناظردر . ایوب انصاریه ١٠٠٠ آدیم ، بلاط قپوسنه ٧٠٠ آدیم ، باب فانوسه [۲]

[۲] شمدیکی (فنار) اولمقدر .

LIBRARY APR 7 1965 UNIVERSITY OF TORONTO
973572

يوز اللى حمام ، برى ، حضرت دانيال [١] عليه السلامك آرسلانلر مغاره‌سنده‌كى حالتى تصوير ايدن معلا ومحتشم چشمه‌لر ، (اوكوسته‌ئون = آوغوستيون) Augustéon دينان اطرافى ايكى صره ستونلى رواقلى واورته يرنده برالنده كرهٔ عالمى طوتار وضعيتده قيصر ايئوستيانوس Yustinien I ك آت اوزرنده هيكلى موضوع ومركوز بويوك برميدان (آياصوفيه ميدانى) ، محتشم براعين سرايى ، وخليجك اطراف واكنافنده اسكى وقعه نويسلرك تعبيرلرى وجهله : « بركردانلغك قيمتدار وبى بها ايجولرينك وضع وترتيبى كبى » برجوق كليسا واردى .

ساحللرنده‌كى ريختيم وطالغه قيرانلره كيلر ياناشير ، ديار سائره‌دن وجوار اسكله‌لردن كتيردكلرى مللارى چيقارير ، مال آلير لردى . خلاصه ، هرطرفده برچالاكى ، برفعاليت تجارى واقتصادى مشهودومنظوراولوردى .

اوروپا شهرلرينك اطراف وجوارنده اولديغى كبى ، قسطنطنيه‌نك قرب واطرافنده‌ده لطيف ونظر ربا صيفيه‌لر ، كاشانه‌لر ، كويلر مؤسس ايدى . بوغاز ايچنه حاكم برموقعده بولنان سراى برونده ، شهرك اك محتشم مبانيسندن اوچى مصادف انظار حيرت اولوردى كه ، بونلر : آياصوفيه ، ايپودروموس وسراى قيصرى ايدى .

ميلادى اون ايكنجى عصرده ، بيزانس دولتنك [٢] مقر اداره‌سى اولان استانبوله كان سياحين اجنبيه‌نك

٦٠٠ آديم ، پترو قپوسنه ٦٠٠ آديم ، يكى قپويه ١٠٠ آديم ، ايا قپوسنه ٣٠٠ آديم ، جبالى قپوسنه ٤٠٠ آديم ، اون قپانه ٤٠٠ آديم ، ايازمه قپوسنه ٤٠٠ آديم ، حطب قپوسنه ٤٠٠ آديم ، زندان قپوسنه ٣٠٠ آديم ، بالق بازارى قپوسنه ٤٠٠ آديم ، يكى جامع قپوسنه ٣٠٠ آديم ، باب شهيده ٣٠٠ آديم ، ايوب انصاريدن بوزايه قدر اون درت بابلر شاله مكشوف ولب دريادەدرلر .

سراى همايونك جوانب اربعه‌سنده اولان باب خاصلرك اولكيسى كرچچى باشى قپوسى ، يالى قپو ، طوپ قپو يى ، اوغرق قپو ، بالقجيلر قپوسى ، ايچ آخور قپوسى ، بايزيد خان قپوسى ، آندن باب همايون سعادتمقرون كه جانب جنوبه منكشفدر ، سروى قپوسى (بو قپو تبديله مخصوصدر) ، سلطان ابراهيم قپوسى (صغوق چشمه دينمه‌دەدر) ، صقوللى محمد پاشا قپوسى (الاى كوشكى دينمه‌دەدر) ، باب سليمان خان (مقبول ابراهيم پاشا ايچون كشاده ايدى) ، بوستانجيلر ومصاحبلره مخصوص تيمور قپو .

ايچ آخور قپوسندن طشره آخور قپوسنه قدر ٢٠٠ آديم ، آندن چاتلادى‌يه ١٣٠٠ آديم ، آندن قوم قپويه ١٢٠٠ آديم ، آندن لفه قپوسنه ١٤٠٠ آديم ، آندن داود پاشا قپوسنه ١٦٠٠ آديم ، آندن صايه قپوسنه ٨٠٠ آديم ، آندن نارلى قپويه ١٦٠٠ آديم ، آندن يدى قلويه ٢٠٠٠ آديم . [اوليا چلبى : جلد ١] .

[١] حضرت داود عليه‌السلامك احفا دكرامندن وابناى نبى اسرائيلدن درت پيغمبردن برى‌در . بوذات عاليقدر ، يهودا قرالى يوواكيمك زمان حكومتنده بك كنج ياشنده ميلاددن (٦٠٦) سنه اول قدس شريفك ضبطندن صوكره اسارتله (بابل) شهرينه كتيريلدكرك اورادە بابل حكمدارى (بخت‌النصر) Nabuchodonosor ك سراى حكمدارىسنده بيومش ، وبواثناده شعبات فنونده بك بويوك استعداد وترقى كوسترمشدر . حضرت دانيال ، بخت‌النصرك رؤياسنى تعبير ايتمك صورتيله مشارالهك نظر توجه واعتمادينى قازانه‌رق ، سرمنجم و بابل بلده‌سنك خزينه امينى نصب وتعيين قلنمشدر . ذكا وفراستى وعقل وحكمتى بالخاصه (سوزان) Suzanne عليهنده‌كى دعواده‌ارائه وموى‌اليهك معصوميتى اثبات ايتمشدر . (بعل) Baal كاهنلرينك كذب وتزويراتى اثبات وضيافت كشيده اولنان ديوانخانه‌نك ديوارنده كورينن اسرار انكيز اوچ كلمه‌نك ماهيتنى بالكازار Baltazar ه تفسير وايضاح ايتمش واصنامه تعبددن امتناع ايلديكى ايچون براى تهديد وتضييق آتيلمش اولديغى آرسلانلر مغاره‌سندن صاغ وسالم چيقمش ايدى ، حضرت مسيحك (٧٠) 70 semaine d'année سنه هفته‌سندن صوكره كلاجكنى ودرت بويوك دولتده اختلالات ظهور ايده‌جكنى ويهوديلرك طاغيله‌جقلرنى كشف واخبار ايدن نبئ مشارالهدر . كادانستاتده وفات ايتديكى ظن اولنيورسه‌ده حقيقتى معلوم دكلدر .

[٢] شرق دولتى ، بالخاصه اوزون سوردن دورهٔ حكومتيله شايان نظر ودقتدر . وقايع‌نامه‌لرى نظر مطالعه‌دن كچيريلورسه برسلسلهٔ فجايع وجنايتدن ، خيانت ومذلتدن ودنائت وخدعه‌دن باشقه برشى كورولمز [بويه ، تاريخ وجغرافيا لغتى 1 ١٣١٢] M. N. Bouillet; Dictionnaire, d'Histoire et de géographie, Empire d'Orient; p: 1312

بالمشاهده افادات وبياناتی بلکه دها زیاده جالب دقت ومراقدر. فی الحقیقه، تاریخ مذکوره ، بزانسی زیارت ایدنلرك جملهسی یکزبان اولهرق بو عاصمهٔ ملوکانه و دلاراده‌کی سرایلرك ، معابدك و سائر مصنوعات عجیبه‌نك کثرت و وفرتندن ، و بونلرك طرز و اسلوب انشالرنده‌کی لطافت و احتشامدن اوزون اوزادی بحث ایدییورلر. ازجمله ، مشهور عرب جغرافیونندن (ادریسی) [۱] ایله (تودهلا) لی موسوی سیاح (بنیامین) [۲] ، (ویلاردوئهن) [۳] وشوواليه (روبهر دوقلاری) Robert de Clari، استانبولی، سراپاربلدهٔ بدایع مشحون اولمق اوزره تعریف واطرا ایدییورلر . بو ذوات ، استانبولك معنوی ثروت و احتشامی ، آبدات ومبانیسنك کوزهللکی ، معابدینك ومقدس متروکاتنك کثرت وتنوعی ، سکنهسنك اطوار زینت‌نمونی ومدبدب طرز ورفتار کبارانهسی وخارق‌العاده رونق وظرافتی خصوصنده کندیلرینی حیرتدن آلهمیورلر .

ویلار دوئهن‌نك کندی تعبیر مخصوصیله : « بوتون بلدهلر میانده ، استانبول ملوکانه برشهر ایدی ... »

بنیامین : « بغداد استثنا ایدیلورسه ، استانبولك دنیاده برمثلی یوقدر » دیدکدن صوکره ، آیاصوفیه‌نك بی‌نظیرساولان شعشعه واحتشامنی وولاحرنه سرایلرینك « بها وقیمتی غیرقابل حساب وتعداد جواهراتیله » برابر، طنطنه‌سنی، زروسیمه، ارغوانی وحریری فاشلره مستغرق مساکن خصوصیه‌سنی، که بوقدر ثروته مستغرق مساکنه سائر هیچ بردیارده تصادف ایدیلهمز ـ فوق‌العاده کوزهل کینمش وکرك طرز تلبسلری وکرك مشی ورفتارلری حسبیله عادتا برر قیصر زاده ظن اولونان انسانلرله طولو سوقاقلرینك حسن رنکا رنکی وله وحیرتله تعریف وحکایه ایدییورلر . استانبولك توصیفنده ، ویلار دوئهنك قلمی اوجنده دائما تکرر ایدن

[۱] ابوعبدالله محمد احمدالشریف الادریسی [آلتنجی عصر هجری : ۵۵۸ م ۱۰۹۹ : ۱۱۸۰]. مشارالیه ، فاسده مراکش خاندان حکمدارلرندن ادریسلرك سلاله‌سندندر. قرطبه‌ده جغرافیا، هیئت وطبابت تحصیل ایتمش، ومؤلفاتی میانده (اسپانیاوآفریقا) قطعه‌لرینه دائر یازدیغی جغرافیا کتابلری غرب ارباب قلمی طرفندن مع التقدیر السنهٔ غربیه‌دن بالخصوص فرانسزجه‌یه، اسپانیول، لاتین وآلمانجه‌یه نقل وترجمه ایدلمشدر.

[۲] بنیامین Benjamin de Tudele، موسوی برخاخام اولوب اون ایکنجی عصرمیلادی ابتدالرنده (ناوارا) Navarre قطعه‌سنده‌کائن (تودهلا) بلده‌سنده طوغمش و (۱۱۷۳) ده وفات ایتمشدر. هربرینك اصولی وعادات ومراسمنی تدقیق ایچون دنیاده بقدر (سیناغوغ) وارسه هپسنی طولاشمشدر. نتیجهٔ مشاهدات وتدقیقاتی مبین عبرانی لسانی اوزره Relation de ses voyages براثر یازمش، وبواثر (۱۵۴۳) ده in - 8 درسعادتده باصیلمشدر . بالاخره لاتنجه‌یه ترجمه‌ایدلمشدر (۱۶۳۳) . اثرمذکور، ژان بارانیه J.B-Barratier طرفندن ده آمستردام‌ده فرانسزجه‌یه نقل وترجمه‌اولنمشدر.

اون ایکنجی عصرده عرب سیاحین مشهورسندن (ابن بطوطه) نك استانبولی زیارت ایتد یکی تاریخده استانبوله کلن، (بنیامین) ، بوشهر دلارایی توصیف ایدرکن دییورکه: نفس استانبول شهرنده برنفر موسوی یوقدر یونلرك اوطوردقلری محله (پهرا) Péra دیرلر .

[۳] ویلاردوئهن (Geoffroi de) Villehardouin ـ وقعه نویساندن اولوب، (۱۱۶۷) نده Bar-sur-Aube ده طوغمشدر . شامپانیا خاندانه منسوب قونت بشنجی (تیبوت) Thibaut.V زمانده مارشال اولمشدر . (۱۱۹۹) سنه‌سنده‌کی دردنجی اهل صلیبه اشتراکله استانبوله کلمش ، وبوراده بولندیغی مدتجه قیصری دردنجی آلکسیوس ایله اهل صلیب آره‌سنده اکثریا ترجمانلق وظیفه‌سنی ایفا ایلشدر (۱۲۰۴) سنه‌سنده استانبولك اهل صلیب طرفندن ضبطی حادثه‌سنده بولنمش، وینجی (بودوئهن) طرفندن رومانیا مارشالی نصب اولنمشدر. (۱۲۰۶)ده بودوئهن ، بولغارلره مغلوب اولدیغی زمان ، اهل صلیب اردوسنی رهزیمت مطلقه‌دن قورتارمغه موفق اولمشدر (۱۲۱۳) سنسنده تسالیاده وفات ایتمشدر .

اسکی فرانسز لسان وشیوه‌سی اوزره (استانبولك فتحی) ویاخود (استانبول امپراطورلری بودوئهن ایله هانری‌نك وقایع‌نامه‌سی) نامیله براثر یازمشدر . (۱۱۹۸) دن (۱۲۰۷) سنه‌سنه قدر اولان وقایعدن باحث شواثری ، حاشیه‌لر وبرده لفتچه ایله زمانمزفرانسزجه‌سنه ترجمه‌سیله برلکده (دوقانژ) Du Cange طرفندن (۱۶۵۷) ده طبع ایدلمشدر.

« بوكوزمل قهلرك ، بوثروت وسامانه غرق اولمش سرايلرك تماشاسيله كوزلر قماشير... بورنكين بلده ... » جمل وتعبيراتيدر ...

خلاصهٔ كلام، قرون وسطاده بيزانس بی نظير ثروت وسامان، ومخيرالعقول اثارعمران ايله ريان، وشعشعه نثار آلتون شعاع ايچريسنده دنيادە يكانه بر مملكت كبی تخيل وتصور اولنوردی. فی الحقيقه، اوتاريخلرده هركيم بيزانسی زيارت ايتمش ايسه ، بورايه هنوز تقربلرنده هيجانله فاريشيق بردريای بهت وحيرته مستغرق اولدقلرينی بيانده متحداللساندرلر .

(١٢٠٤) سنهٔ ميلاديه‌سنده ، اهل‌صليب استانبول اوكنه كلدكلری زمان ، هرشيئدن اول يوكسك‌سورلر، شهری دائراً مادار احاطه ايدن ظريف ومتين برج وبارولر ، معلا ومحتشم سرايلر ، كاشانهلر ، واينانيلميه‌جق درجه‌ده معلا كليسالر انظار حرص وحيرتلرينی جلب ايلش ايدی ...

فقط ، مبانیٔ مذكوره‌دن ماعدا ، شايان دقت دها پك چوق آثار وآبدات ده وار ايدی : بونلرميانده حاملر ، دوائر عموميهٔ رسميه ، خسته خانهلر ، كتبخانهلر ، دارالفنونلر ، قيشله ويا حبسخانه اولەرق قوللانيلان مستحكم قصرلر[١]، رواقلرله مزين عمومی ميدانلر ، طاق ظفرلر ، ستونلر ، هيكللرده بالخاصه جالب دقت وشايان تماشا ايدی . وله‌رس انظار اولان آثار ومبانیٔ مذكوره استانبولی كائنات نظرنده يكتا بربلده اولمق اوزره تصوير وتمثيل ايديبور ايدی .

بومبانی ، بعضاً برويا ايكی قاتلی ، بالالری تحت پوشلر ايله ارآسته ، اكثريسی اخشاب اولر آرەسنده ، ودار سوقاقلر ايچريسنده ، وبعضاًده بر طاقم ارباب تجارتك اقامتگاهلری اولان كمرلی دكانلرك مبنی اولديغی زمينلری طاش دوشه‌لی كنيش سوقاقلرده كائن ايدی .

قسطنطنيه ، برآرالق دوچار اولديغی انحطاطه رغماً ، ينه شرقك الك بيوك واك كوزل وكزيده بربلده‌سی ايدی . اون بشنجی‌عصرميلادی ابتدالرنده ، بوشهر دلارايی زيارت ايدن سياحين ، بوراده كوردكلری آثار وآبداتك كثرت وظرافت واحتشامندن طولايی حيرتلرينی كيزله‌ميورلر ...

اسپانيالی (قلاويژو) Clavijo بوعاصمهٔ بدايعنموندە او چ‌بيك‌دن‌زياده‌كليسا ومعبد ذكروتعداد ايديبوز. ايچرولرينه عادتا قوجه بر بلده‌يی اقامه ايتمك قابل اولان واسع خيابانلرك ، لطيف شكوفه‌زارلرك اورتەلرنده كائن كنيش‌مناسترلر بالخاصه‌نظر حيرتی‌جالب اولمش ايدی .. بواما كن‌دينيه ايله برابر، حال‌خرابيه يوزطوتان سائر بر چوق آثار و آبداتی ، سرايلری ، قوناقلری ، كاشانهلری مناستر وكليسالری‌ده ذكر ايديبور . بويوك محلهلر آرەسنده ترلالر ، باغچهلر ، چمنزارلر وار ايدی . حتی قسطنطنيه‌نك شو حالندن طولايی اوزمانك فرانسز سياحلرندن بری : « بو بلده ، كوی اولمق اوزره‌می تأسيس ايدلمش ، بوراده طولودن زياده بوشلق وار.. » ديبوركه ، مبانی ومؤسساتی محيط اولان چمنزارلر، باغ وباغچهلرك وسعتندن كنايه‌در..

اون دردنجی و اون بشنجی عصرلرده‌كی بيزانسليلرله سلفلری آرەسنده اجتماعی و اخلاقی بعض فرقلر وار ايدی .

---

[١] ايوانسرايك يوقاريسنده عوض افندی جامعنك حوليسی آلتنده‌كی مشهور (آنەماس) حبسخانه‌سی هپسندن جالب دقت ومحوفدر .

برطرفدن مصائب، دیکر جهتدن ارتکاب اولنان انواع خطایا ، ومشهود اولان نقایص اخلاقیه واجتماعیه‌نك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اوله‌رق ، قیصرلرك دارات واحتشامنه آرتق نقیصه کلمش ایدی . هرملتك تاریخنده مشهود ومکرر اولان بوحال بیزانسك دارات اقبالنه‌ده خاتمه چکدی . هرشیئده برتبدل محسوس ، حیاتك عمومی ایجابات وتمایلاتنده برده کیشکلك مشهود ایدی . بوحالك نتیجه‌سی اوله‌رق بیزانسك اومحتشم وظریف منظرهٔ عمومیه‌سی باشقه بر استحاله‌ده ایدی ، اعصار دیده عنعنات ده کیشیور ، فقط ، قوهٔ نامیهٔ ملتی اداره ایدن اساسلر محافظه ایدیلیور، طوپراقلری قانلری بهاسنه آلان ومحافظه ایدن اسلاف حقنده درین حرمتلر بسله‌نیوردی. حیات ساعیانه‌نك هرصفحه‌سنه سرایت استعدادینی کوسترن انقلابات ، طرز معیشته‌ده نفوذ ایتمکه باشلادی . مختلف صنوف اجتماعه‌نك تلبس ایتدکلری لباسلر ساده لشدیرلدی، مساکنك مناظر خارجیه‌سی بیله‌ده کیشدی. عرفان ومدنیتله هاله‌دار ، حب وطنپروری وحماسله پیرایه‌دار اولان سکنهٔ بلده ، آره‌لرینه صوقیلان عناصر اجنبیه‌نك نفوذ وتأثیراتیله اسکی صافیتی غائب ایتدی ، تاریخنه، ماضیسنه مربوط اولان بوشهر، غریب بر خلیطهٔ اقوام حالنه کلدی؛ بناءً علیه ، مختلف امللرك، متضاد افکارك تصادمیله ، علوی امللر افوله باشلادی، حب وطنپرورینك ضعفه اوغرامسیله افراد آره‌سنده‌کی رابطه کوشه‌دی، وانسانلری عادتا آره‌لرنده‌رابطه‌سز شعورسز بر رکته حالنه کلدیلر که ، برمملکتك یکانه سائق ادباری اولان بوحال ، فتح مبینده پك آشکار تأثیرینی کوسترمدی... خلاصه ، استانبول بوشالدی.. وشهری محیط اولان سورلرك چوره‌سی عثمانلی تورکلرینك مهاجمات دلیرانه‌سنه قارشی بلده‌یی مدافعه ایدن اهالینك نفوس وکثافتنه نسبةً آرتق پك کنیش وواسع کلمکه باشلادی .. تعبیردیکرله استانبول شهری اسکی غلبه‌لکنی غائب ایتدی ...

ایکنجی مبحث

شهرك وسطنده‌کی سوقاقلرله مبانی ومؤسسات

Rues et édifices du centre

بیزانسلیلرك وعثمانلی تورکلرینك وجوده کتیردکلری آثار مدنیه‌نك فصل فصل تعریف وتفصیلنه‌باشلامه‌دن، آثار مذکوره‌دن الیوم موجود وپایدار اولانلرك، ویاخود مرور زمان ایله کلیاً ویا قسماً محو ومندرس اولمش بولنانلرك مبنی اولدقلری مواقع ومناطقك عمومی پلانی، واو تاریخده موجود اولوب اکثریسی بوکون دخی مرور وعبوره کشاده سوقاق وجاده‌لرك وضعیت واستقامتلرینی نظر مطالعه‌دن کچیرمك ، آتیا ویریله‌جك تفصیلات متممه ایچون بررهبر وظیفه‌سنی ایفا ایده‌جکدر . بونك ایچون استانبولك بزدن اولکی دوره‌لرده‌کی دارات و احتشامی حقنده عمومی برفکر پیدا ایتمك اوزره شهرك مرکزنده‌کی سوقاقلرله مبانئ عمومیه‌سنی کوزدن کچیرمکی موافق بولدم : چونکه استانبولك وضعیت عمومیه‌سی لایقیله اکلاشلمدقجه مبانی ومؤسسات عالیه‌سی حقنده واضح برفکر ایدینلسی قارئین کرام ایچون بلکه موجب تعب اولنور .

بودرجه تفصیلده برغایه‌دها تعقیب ایدییورم‌که، اوده آثارومبانیجه بوقدر زنکین بربلده عثمانلی تورکلرینك النه بعض استثنالرله معظم برخرابه حالنه کچمه‌دن اول مختلف زمانلرك انقلاباتنده ولاتین استیلاسنده نه‌درجه واسع ومؤلم تخریباته‌ویغمایه اوغرادیغنی ، وثائق اجنبیه ایله اثبات ایتمکه برمقدمه تشکیلی ایچوندر .

استانبولك وضعیت‌طوپوغرافیه‌سنه‌دائرمهم تتبعاتده بولنان متوفی‌دوقتور مورتمان (استانبولك‌طوپوغرافی طاسلاغی) [۱] نامنده‌کی‌اثرنده ذکر وتفصیل ایلدیکی‌اوزره ، تدقیقاتده سهولتبخش اولان نقطه ، (مه‌سی: اورتەیول دیمکدر) Μέση دنیلن شهرك الك مهم جاده‌سنك ، عمومی بیوك میدانلری یکدیکرینه نصورتله ربط ووصل ایلدیکی ، وسرای کبیر قیصریه‌دن وآیاصوفیه معبدندن اعتباراً ، شهرك منبی اولدیغی یدی تپه‌نك ذروه‌لرینی نه‌وجهله تعقیب ایتدیکی کیفیتنك تدقیقدر . بناءً علیه ، عثمانلی فتحندن بری برچوق عوارض طبیعیه‌دن‌وحادثات وانقلاباتدن‌ناشی استانبولك وضعیت‌طوپوغرافیه‌سی خیلیدن خیلی تبدل ایتمش اولدیغندن ، یوحادثاتك درجه‌سنی اکلامق ایچون شهرمزك اسکی وضعیتنی اوکرنمك لازمدر . بوانقلابات ارضیه‌نك الك یکی و بارز شکلنی فرضا ، اقسرای حریق کبیرندن [۲] اول لاله‌لیدن اعتباراً لانغه و یکی قپویه طوغری اراضی قدیماً دیك بریوقوش ایکن یانغیندن صوکره‌جوحوالی تسویه ایدیله‌رك زمین ، یکی قپو استقامتلرینه طوغری یرینه کوره ، درت بش آرشون ، وبلکه دها زیاده یوکسلتیله‌رك اسکی دیك یوقوش قسماً ازاله

[۱] Esquisse topographique de Constantinople :

[۲] لاله‌لی جوارنده قوسقه‌ده‌کی توجه راغب پاشا کتبخانه‌سنك آرقه جهتلرنده طولدیریلان اراضینك وسطی‌ارتفاعی (۶:۵) متره اولدیغنی بالمساحه آکلادم .

[۲] آقسرای حریق‌کبیری : معراج قندیلی کیجه‌سی (جمه‌کونی) ـ ۱۰تموز۱۳۲۷ . یانان یرلرك مساحهٔسطحیه‌سی ۴۳۰,۵۰۰ متره مربعی‌در ،

و تعديل قلنمش اولمغله يانغيندن مصون قالان لانغه ، يكى قپو ، چوبان چاوش ، نشانجى سمتلرى يوقارىيه نظراً پك چوقورده قالمش در كه ، قومقپو جهتنده‌كى مشهور مصلا ياخود فرهاد پاشا مدرسه‌سى [١] ، قوسقا سمتنك آشاغيسنده حوضلى حمام قربنده كائن چوبان چاوش جامعى [٢] بو اراضينك امتدادى

---

[١] برنجى كتابمزك (٥٠٩) نجى صحيفه‌نك حاشيه‌سنده بيان ايدلديكى اوزره (مصلا مدرسه‌سى) سنان پاشانك سعايتيله ايوب سلطان جوارنده‌كى جيفتلكسنده مختق اولديغى حالده يقالنوب يدى‌قله محبسنده اعدام ايديلن (١٠٠٤) صدراعظم فرهاد پاشا بايديرمشدر . (حديقة‌الجوامع) ده مذكور اولديغى اوزره ، بوذات يكيچرى اغاسى ايكن كوردبكى برروايه شيخ رمضان حلوتى خلفاسندن شيخ محمود افندينك فرهاد آغايه : « داماد سلطانى وصدراعظم اولهجقسك ! » ديو تبشير ايله تعبير ايتمسى اوزرينه بايديرمش ايدى . رؤيا ، حقيقته منقلب اولديغى تقديرده‌ده شيخه برمسجد بنا سى نذر ايتش وفى‌الحقيقه زمان صدارتنده نذرنى يرينه كتيرمشدر .

شيخ محمود افندى ، (وعظ) انطلق ناطق اولديغى (٩٧٦) سنه‌سنده ارتحال ايدرك مسجدك صول جانجنده احضار ايديلن جنده دفين خاك معفرت نشان اولمشدر قبرى حالا موجود ، وفقط امثالى‌كى متروك‌در . فرهاد پاشا ، آرناوود‌در . تربه‌سى ايوب سلطانده ، خاقان‌سابق مرحوم ومغفوره سلطان‌محمدرشاد خانك تأسيس ايتديكى (رشاديه) مكتبنك قارشوسنده ودرت يول آغزنده كوشه‌ده‌در . تربه ، معمار سنان بناسيدر ، پك مكلف ايسه‌ده باقيمسزلق يوزندن خراب ومتروكدر . پاشانك صندوقه‌سى‌ده محو اولق اوزره‌در . سرپوشى دولاب ايچريسنده طوپراقلره قاريشمش طوريور .

[٢] چوبان چاوش جامعى — بومسجد ، قوسقه‌ده ، قوجه راغب پاشا كتبخانه‌سنك آرقه طرفنده ، حوضلى حمام قربنده‌در . بانيسى چاوش باشى سليمان آغادر ، كنديسى‌ده ، صاغ جهتنده ، بارمقلغى ديوار اوكنده مدفوندر . اثرخيرى اولان جمعك حواليسنده وصول طرفنده اخشاب برمدرسه‌سى وچشمه‌سى واردر اساساً بوجمعك محله‌سى بوغيكن سلطان احمد خان ثالث دورى اواخرنده ، اطرافنده‌كى محله‌لردن خانه‌لر آلنوب بورايه الحاق ايدلش ، وبو صورتله محله پيدا اولمشدر .

برطرفدن قوسقه‌دن ، ديكر جهتدن لالەلى قارشوسنده‌كى بودروم ياخود مسيح پاشا جامعى اوكندن كلن سوقق يرينه كوره اوچ ، دزت متره قدر يوكسكلديكندن بوجامع كوندك برنده همان سقفنه قدر طوپراق آلتنده قالەرق محو وكتمان اولەجقدر . بعدالحريق تسويهٔ طريقك مشئومه‌سندن بريده بودر ...

چوبان چاوش جامعى اخشاب سقفلى بر صره كسمه يونته طاش ، بر صره طغله ايله انشا ايدلش كارقديم برمسجددر .

قبرستانده مدفون اولان ذوات . —

صاغ طرف جبهه‌سيله محراب جهتى احاطه ايدن قبرستانده آتى‌الذكر ذوات محترمه ومعروفه مدفوندر . بازمخك مأخذلرندن بريده مكتوبات اولديغنه نظراً كوندك برنده امثالى كبى ، يوق ايدلسى مقرر بولنان قبرستانده مدفون اولانلرى اولاد واحفادمزك ، حافظهٔ احترامنه نقش ايتمك اوزره بر بر قيد ايدييورم :

اولاً — جامعدن ايچرى كيركن صاغده بارمقلق اوكنده :

(سليمان اغا)

سنك مرارنده : « كل من عليها فان ـ جنتمكان فردوس آشيان غازى فتح سلطان محمد خان خضرلرينك سرچوشى ، صاحب الخيرات والحسنات وراغب الجنة والدرجات اشبو جامع ومدرسه باني‌سى مرحوم سليمان اغا روحنه فاتحه احسان . »

بوذاتك مزارى ، مكلف مرمر صندوقه‌ايدر . باش وآياق طاشلرى قالين وايشامه‌سزدر . بوراسى وقتيله‌ده برحريقدن متأثر اولديغى ، آياق طاشنك زيادەجه زده‌لنمش اولمسندن اكلاشيلبور . باش طاشى ، آياق طاشنه نظراً بشقه شكله‌ده‌اولوب ، مرمر صندوقه‌سيله متناسب وآهنكدار بر قسم تشكيل ايتمبور . ظاهرحاله باقيلورسه ، بوصوكره‌دن ياپيلمشدر . كتابه‌سى اوينه وحك‌صورتيله اولميوب ، يالديزله يازلمشدر .

سرقبرنده قنديل ياقيليور . اكلاشيلان محله‌جه بوذاتك معنويتيله تبرك ايدلكده‌در .

صندوقه‌مزارينك آياق طاشنه ، عاريت اولەرق بر ديكر كوچك طاش اوطورديلمشدركه ، كتابه‌سى شودر :

حالنده تماما طوپراق آلتنده قاله‌جقدر . طولدیریلان اراضی ایله حریقدن مصون قالان یکی قپو ، وقوم‌قپو

الباق هوالله ، کل نفس ذائقة الموت :

صاحب الخیرات والحسنات مرحوم ومغفور چاوش باشی اسماعیل آغانك روحیچون ...

سنه

۱۲۲۵

نسبةً اوفاق برطاش اولان یوسنك مزارك علامت فارقه‌سی ، سرپوشی یوقدر ، یوقاریسی مثلث الشکلدر . بوذاتك ده چاوش باشیلردن بری اولدیغی آکلاشیلیور .

سلیمان آغانك یانینده :

هوالباق : الهی واریحق داربقایه ـ شفیع اوله محمد

رجائی افندی مرحومك مهتر باشی‌سی اسماعیل ابن علی ابن مصطفی‌یه روحنه فاتحه :

— ۱۲۰۸ : ۱۳ محرم —

بو ، رجائی افندی مملکتنده خلیل آغا نامیله یاد اولنورمش. آماسیه مضافاتندن اجدادیمك مسقط رأسی اولان مجید اوزینه تابع الوان چلبی‌لیدر. مملکتنده ایکن پدری بروقفك متولیسی ایمش حسب الوراثه وقفك تولیتی عمجه‌زاده‌سنه انتقال ایتمك لازم کلیورمش . خلیل آغا تولیتی عهده‌سنه کچیرمك زعمیله عمجه زاده‌سنی اولدیرتمشدر. بو وقعهٔ جنائیه اوزرینه خلیل آغا ، مملکتی ترك ایله کوتاهیه‌یه فرار ایتمش واوراده بر مدت محمد آغا اسمیله وقت کچیرمشدر ، خلیل آغانك کوتاهیه‌ده بولوندیغی مملکتنجه شایع اولمسی اوزرینه اورادن استانبوله کچمشدر خلیل آغا استانبولده بعض ذواته ازجمله ، سلیمان فیضی پاشایه ، صوکره لالا محمود بکه انتسابله صدارت مکتوبی قلمنه خلیفه اولمشدر . بالآخره معادن والیسی ضیا یوسف پاشایه دیوان کاتبی اولوب ثروت صاحبی اولمشدر .

پاشاسی صدراعظم اولنجه محمد افندی قالیونلر کاتبی نصب ایدلمشدر . ۱۲۱۳ده مصر سفری بدایتنده مکتوبی باش خلیفه‌سی وآز وقتده صادق افندی وقائنده مکتوبئ صدر عالی اولدی . ۱۲۱۶ ده دفتردار شق اول ، ۱۲۱۷ ربیع‌الاخرنده مصر دفترداری اولمغله فتحنده النه کلی اموال کچدی . بو آرالق عزل اولندیسه‌ده ، تکرار نصب ایدلدی . ۱۲۱۸ ده مصرده قتل ایدیلدرك مالی جانب میریدن ضبط ومصادره اولندی . بشرّوا القاتل بالقتل! بو صورتله عدالت صمدانیه معصوم، شهید عمجه‌زاده‌سنك انتقامنی آلمشدر. محمد افندی ، استانبولده جراح پاشا مدرسه‌سنده تحصیل علوم ایتمشدر . (رجائی) مخلصیله اشتهاری بورادەدر. آماسیه تاریخی مورخ فاضلی حسین‌حسام‌الدین افندی برادریمز، مقتول مومی‌الیهك مصادره ایدیلن اموالنك بر قطعه دفترینی آیاصوفیه طبقه‌سنده محفوظ اوراق و وثائق وقفیه میانینده کورمش ، اوقومشدر .

مجلس معارف اعضای سابقه‌سندن مرحوم ثریا بکك (سجل عثمانی) سنده ، مومی‌الیه رجائی افندینك کوتاهیه‌لی اولدیغی یازیلیورسه‌ده، خطادر. اساساً کندیسی الوان چلبی‌لیدر ، بالآخره کوتاهیه‌یه فرار والتجا ایتمشدر .

بوذاتك یانینده :

کتخدای تبرداران سرای عتیق مرحوم الحاج حسین اغا روحنه ...

— ۱۱٤٦ —

سمتلری آره‌سنده یوقاروده سویلندیکی کبی، درت بش آرشون‌لق اوچوروم واردر . بوچوقور محلات ایله

یاننده :

درکاه عالی کدکاولرندن اورفلی (اورفه‌لی) الحاج محمد آغانك روحنه ...

— ١١٧٧ —

جوارنده :

مرحوم ومغفور کاتب عالی افندی روحنه ...

— ١١٢٧ —

یانندەکی مزارده :

هوالخلاق الباقی :

حجی اسماعیل آغا قیلدی وفات
فاتحه عرض ایله روحیچون همان
عالم ایچره کاری خفافلق ایدی
ترك کسب وکار ایدوب اولدی زوان
برمسن ذات شریف وپاك ایدی .
یتمش ایدی سنی بی کمان
دمبدم ایتسون قرین مغفرت
کندو احسانیله رب مستعان
بویله تاریخ مجوهر برکلور
مکنی اسماعیل آغانك جنان
روحیچون رضا الله فاتحه

— ١٢٢٤ : ٢٢ ذا —

یاننده :

هوالباقی : خواجکان دیوان همایوندن ومکتوبی صدرعالی حافاسندن محمد نورالدین افندی ...

— ١٢٥٦ : ٧ ن —

قرینده :

هوالباقی : لااله الاالله ... طریقت غایهٔ قادریه مشایخ کرامندن بوزجه آطه‌لی خلیل پاشا زاده وداع عالم فانی ایدن مرحوم ومغفور المحتاج الی رحمته ربه الغفور حسن ذهدی افندی رحمة الله علیه الباری

— ١٢٧٧ —

فخطره — اسکداره قره‌جه احمد تربه‌سنك قارشوسنده‌کی مسجددن یوز خطوه قدر کیدلدکده صاغده‌کی برنجی سوقاغك ، کوشه‌سنده : « مرحوم ومغفور خواجه میکائیل ابن محمود شیروانی : سنه ١٩٤١ » نامنده بر ذاتك مکلف بر صندوقهٔ مزاریله تصادف ایدیلور. بوکوشه‌نی دوتجه سایمیه‌یه کیدر بر یول واردر . بو یولك صاغ طرفنده‌کی سد اوزرنده اولا: السید کورت علو پاشانك قلاوی ایله مزارینه‌تصادف ایدیلور : ١٢١٣ ح : ١٠ کوتاهیه‌نك شهره‌کوستی محله‌سنده‌کی علو پاشا جامع شریفی ومدرسه‌سی مشارالیه پایدیرمشدر . بوذات اناطولی والیسی ایدی . بوجامعك ایچریسی کوتاهیه‌نك اك نفیس چینی‌لریله مزیندر . سایمیه‌یه طوغری درت آرشون فاصله‌ده : شهید مغفور قره‌حصار والیسی بوزجه آطه‌لی خلیل پاشا حضرتلری دفن‌لرنك عطر ناکدر : ١٢١٨ ج : ٨ .

خلیل پاشا زاده حسن زهدی افندینك یاننده :

چوبان چاوش جامعی امامی مرحوم سید عثمان افندی ...

— ١١٨١ —

یوقاری قسمك برسویه‌یه کلمی عصرلره متوقفدر . بناءعلیه ، شهرامینی اسبق جمیل پاشا زماننده یاپیلان

قربنده :
الحاج یوسف پاشا خزینه‌داری ویسن آغانك فانی‌المحتاج الی رحمة ربه‌الغفور حسین بن محمد آغا — ۱۲۲۰ —
یاننده ، باش وآیاق طاشلری منتظم چارچیوه‌لی مزارده :
چوبان چاوش‌جامع‌شریفی امامی طریقت‌علیهٔ قادریه مشایخندن پوست‌نشینی الحاج حافظ‌محمدزهدی افندینك روحیچون...
— ۱۳۱۰ : ۷ ذی‌القعده‌چهارشنبه —

یاننده :
حالا دولتلو والده سلطان افندمزك کتخدالری دولتلو یوسف آغانك قرنداشی مصطفی آغانك (محتوی) مرحوم محمد راشد بك روحیچون ...
— ۱۲۱٤ —

ملحظه — یوسف آغا سلطان سلیم خان‌ثالثك والده‌سی مهرشاه سلطانك کتخدالری اولوب بروسه‌ده قتل ایدلمشدر . ۱۲۲۲ : ربیع‌الاخر ۱۷

دار لقد نبناسنك یرنده مشارالیهك قونافی واردی. یوسف آغانك افراد عائله‌سی ، طوپقپودن‌مالتپه خسته‌خانه‌سنه‌کیدن جاده‌نك صولنده آیریجه‌بوکسك برخطیرده مدفوندرلر.. زوجه‌سی‌ده وقابرستانده آرقه‌طرفده‌مدفوندر. اورته‌کویده دفتردار برونده اسبق بحریه ناظری بوزجه اطه‌لی حسن پاشانك ساحلخانه‌سی یرنده یوسف آغانك احفادندن وصدوردن عمر آغا زاده توفیق بکك یالیسی واردی . توفیق بك ایوبده بوستان اسکله‌سی جاده‌سنده مدفوندر.

یاننده ، باشنده ، سلطان محمود عدلی دوری رجالنك اکثسا ایتکلری اوزون وقالین پوسکوللی تونس قسی بولنان: دیوان دعاوی ناظری کیسه‌داری خواجکان دیوان همایوندن ودا ایه قامی خلفاسندن السید عمرسری افندینك روحیچون رضالله ..:
— ۱۲۵۷ : ۲ ر — کتبه سیدالحاج مصطفی .

یاننده :
کثرالی کتخدای سابقا (مطبق = مطبخ) امینی الحاج محمد افندی زاده مرحوم ومغفور المحتاج الی رحمة ربه الغفور احمد افندی روحنه :
— ۱۲۰۸ جمازی‌الاول —

یاننده :
اسما سلطان کتخدای چلبی افندینك (خزینداری) خلیل آغانك زوجه‌سی مرحومه ومغفوره المحتاج الی رحمة ربه الغفور عایشه خاتون ...
— ۱۱۹۲ غره : زا —

ملحظه — اسما سلطان کتخدای الحاج چلبی محمد افندی (۱۲۱٤، ۱۵ د) قره‌جه احمد قبرستانده‌کی شهیدلکك قارشوسنده ، مسکینلر جاده‌سیله سلیمیه جاده‌سی آره‌سنده‌کی صفه اوزرنده مدفوندر . باش وآیاق طاشلری غایت قالین ، مکلفدر ، باشنده ، خواجکان دیوان همایونه مخصوص مکلف قفسی دستارلی بویوك برقاووق واردر. آیاق طاشنك جبهه‌سنده طباقلر ایچنده آرمود ونار رسملری ، یان جبهه‌لرنده مزین ومجیب الشکل صاقسیلر درونده چیچکلر منقوشدر . طاشجیاق صنعتنك مهم بر نمونه‌سیدر.

کتابه‌سی عیناً شودر :

عجبکم رحم مادرده
تمکن ایتدیکی کبی

شوغریب تسویهٔ طریق ، شهرك مرمریه ناظر کوزل ، صحی ومعموریته پك مساعد برمنطقه‌سی بوصورتله ایکیه آیرمش، وبوسمتلرده‌کی متعدد آثار ومبانیٔ دینیه‌نك امحاسنی انتاج ایتمشدر .

ایکی قردش بریرده
منور شمس ماه کبی
سابقا رکاب همایون
و مرحومه اسما سلطان
کتخدانسی مرحوم ومغفور
المحتاج الی رحمة ربه
الغفور الحاج چلبی محمد افندی
روحیچون الفاتحه
۱۲۱٤
۱۵ د

بومزارك یانندهکی مرقدك باش‌طاشی یوقدر. تحقیقاتمه نظراً بونی، اون بش‌یکرمی‌سنه اول بعض‌اجنبیلر سرقت ایتمشلر. آیاق طاشنك ، طبق چلبی محمد افندینك طاشلری کبی مکلف ومزین اولمسنه وچلبی‌نك طاشنده « ایکی قردش بریرده » دنیلمسنه نظراً بومزار صاحبنك چلبی محمد افندینك برادری اولدیغی آکلاشیلیور .

چوبان‌چاوش جامعنك قبله جهتنه تصادف ایدن قبرستانندهده :

سابقا آیاصوفیهٔ کبیر متولیسی ابراهیم افندی زاده خطاط عابد محمد افندی مدفوندرلر ...

— ۱۱۳۸ —

وبوذاتك آیاق اوجنه مصادف یردهده چوجغیله برابر برحوسه مدفوندرکه ، طاشنده :

علت اسهال وضع الحال ایله
ایکی باشدن شهیده اولوب

آنه‌سیله معصومه‌سی برقبرده مدفونه اولان مرحومه ومغفورلهما حنیفه وخدیجه روحلریچون ...

— ۱۱۷۵ —

اکله‌شیلان اسهالدن مضطرب ایکن وضع حملك تأثیراتی‌ده منضم اولهرق وفات ایدن بو قادینك طاشی ، یاریه قدر طوپراغه کومولمش اولدیغندن کتابه‌سنك تمامی اوقویه‌بیلمك ایچون الیوم ، درونده برطاقم مهاجر وحریق‌زدکان اسکان ایدیلن جامع ساکنلرندن بر فقیر چوجق واسطه‌سیله تدارك ایدیلدیکم بر کسه‌رله طوپراغی قازه‌رق کتابه‌نك تمامی ضبط وقیده موفق اولدم .

سالف الذکر خطاط عابد محمد افندینك مزاری یانندہ تمامیله طوپراغه کومولمش ، باش وآیاق طاشلری قیریلمش ، اشکال‌هندسیه‌دن متشکل مزینات ایله‌آراسته درت مرمر صندوقه دها وارایسه‌ده تمامیله طوپراق آلتنده اولدقلرندن‌تدقیق ممکن اولهمدی . [۸ : شباط ۱۳۳۸]

چوبان چاوش جامعی جوارنده کاتب سنان جامعی ، نامیله بر قدیم معبدیمز دها واردرکه ، بوراسنی بدایهٔ کاتب سنان افندی انشا وبالاخره (۱۱۵۰) سنه‌سنده راقم محمد پاشا نامنده برصاحب خیر اوقاف برکمر علاوه‌سیله تعمیر ومنبر وضع ایتدیرمشدر . جامع اساساً قبه‌لیدر . بومسجدك الیوم جوارنده‌کی چشمه ، صدرسابق دال‌طیان مصطفی پاشا طرفندن انشا ایدلش وسرایی‌ده مسجدك قازشوسنده بولنمش اولدیغندن مسجدده دال‌طیان مسجدی نامیله معروف اولمش ایدی. حال بوکه مصطفی پاشانك بومسجدله برمناسبتی یوقدر .

برنجی کتابمزده ، بالخاصه منطقه‌لر بحثنده بومبانیدن الك مهملرینی آیری آیری ذکر ایلش ایدك .

بیزانس طوپوغرافیاسنك بوقسمی ایچون احتجاجه‌صالح‌پاشلیجه‌منبع مراجعت اول باول (کتاب المراسم) درکه، قیصرلرك بیوك مراسم دینیه وملیه‌سنه ، ویاخود شهره آلای والا ایله صورت رسمیه ومطنطنه‌ده دخولرینه عائد کافهٔ تفصیلات وتعریفاتی بوکتاب قدیم ومهمده بولورز .

بیزانس قیصرلرندن اولوب ، مذکور (کتاب المراسم) ك مؤلفی، مورخ معروف (قسطنطین پورفرویه تیطوس) Const. le Porphyrogénète ، بو کبی مراسم وکیدیشلرده قیصرلرك ، مختلف (فاقسیون) = (فرقه‌لر، جمعیتلر) طرفندن نه‌لرده ، هانکی مواقعده آلقیشلاندقلرینی پك دقیق برصورتده تعریف ایدییور. ثانیاً ، (پاتریا) Patr a ده مبانی و مؤسسات بلده‌یی تعریف ایدرکن تعقیب ایدیتدیکی ترتیب و صره‌یی‌ده نظردقته آلمه‌مز اقتضا ایدر .

کوزه چارپار درجه‌ده صدد خارجنده‌کی بعض مواد ومباحثدن صرفنظر ایدیلورسه، بومؤلفك ، بلده‌یی اوچ خط اوزرنده ، پك منتظم برصورتده کشت وکذار ایتدیکی اثرینك مطالعه‌سندن آکلاشیلیور .

صوك اولهرق ، نوغورودلی (آنطوان) Artoine de Novgorod لکده ، استانبولك معابدینی و تعداد ایدرکن ، بونلرك وضعیت طوپوغرافیه‌لرینك ایجابات طبیعیه‌سندن اولهرق بعض کونا صره و ترتیبه رعایت ایتمش اولدیغنی‌ده خاطردن چیقارمیه‌لم .

مرورزمان ایله مصطفی پاشا سرایله ، دفتردار ، صوکره مصر ، جده والیسی اولان راقم پاشا وضع ید ایلدیکندن، مسجدی تعمیر وتحقیقاتله نظراً ، برکازکیر قبه علاوه‌سیله توسیع ایلشدر. راقم پاشا مصرده‌وفات ایدرك امام شافعی قربنده دفن ایدلمشدر .

موت راقم محمدپاشا ۱۱۸۳ تاریخ وفاتیدر .

پدری ، بوزاوعلان دفتردار ابراهیم افندی ایساقجیده وفات ایتمشدر ۱۱۵۹ .

دال طبان مصطفی پاشا . قپوجیلر کتخداسلغنده ۱۰۹۵ ، جبه‌جی باشی ویکیچری اغالغنده (۱۱۰۳) ، ایکی طوغ ایله بابا طاغی محافظه‌لغنده ، اناطولی ایالتنده (۱۱۰۸) ، بولغش ودیاربکرده ایکن حقنده شکایت واقع اولمغله مظهر غضب اولمش ایکن مفتی فیض‌الله‌افندینك شفاعتیله بو سنه قربنده برجنال‌قریه‌سنه نفی‌ووزارتی رفع اولنمشدی . ۱۱۰۹. بالاخره مظهر عفو اولهرق بر سنه صوکره رقه ایاتیله و بر سنه مرورنده بغداد حکومتیله تلطیف اولنه‌رق بر سنه صوکره شرعسکر اسلام نصب ایدیلهرك اولطرفه کیتمش وبصره‌نك استخلاصی اثناسنده (دیاله) نهرینك تعمیری واسکی مجراسنه ارجاعی امرنده بویوك خدمتلری سبق ایتمشدر. خدمات واقعه‌سنه مکافاةً ۱۱۱۳ده اناطولیه والی ، ۱۱۱٤ده صدراعظم اولمشدر . مصطفی پاشا ، امور دولتك دقایقنه واقف اولدیغندن ، قادینلرك فراجه‌لرینی توسیع وخرستیان ویهودی‌لباسلرینی تغییر کبی برطاقم کوچك واهمیتسز ایشلرله مشغول اولدیغی کبی ، خلقه درشت معامله ایتدیکندن ومفتی فیض‌الله افندی‌یی عزل ایتدیرمك ایچون تاتاری تحریك ایله برفساده مؤدی اولهجق مسموع اولدیغندن ادرنه‌ده قپو آراسنه حبس ومالی میریدن ضبط وکندی دخی میدان سیاسته قتل ایدلدی ادرنه‌ده (صیریق میدانده) مدفوندر ۱۱۱٤ . یرینه رامی‌محمد پاشا وزیر اولدی .

جامعك قپوسنك اوزرنده‌کی کتابه‌ده :

بحمدلله‌که معمور اولدی بورعنا عبادتگاه — مرور وقتله اولمش ایکن هرجانبی برباد
اولوب عالی همم راقم افندی واقف ثانی — معمر اولهکیم کاتب سنانك روحن ایتدی شاد
صلواته جمع اولان حضاردن بودر تمنامز — بوصاحب خیریده خیر ایله برکز ایلسونلر یاد
بوجامع حسبةلله بنیاد اولدیغی دمده — دوتاریخه موفق اولدی فی خامهٔ استاد
قبولی ایله مسرور ایله یارب ایکی عالمده — بووالا معبدی راقم افندی ایتدی چون آباد

— ۱۱۵۰ — — ۱۱۵۰ —

اسکی بیزانس حقنده بلکه ، یکانه مهم بروشیقهٔ تاریخیه اولان سالف البیان (کتاب المراسم) ده آتیده‌کی مواقف ذکر وتعداد ایدلمشدر :

آیاصوفیه ایله سلطان احمد جامع شریفی آره‌سنده ، وجوارنده مبنی بولنمش اولان سرای کبیر قیصریدن شمدیکی چنبرلی طاش موقعی اولان (فوروم قسطنطین) ه قدر کذرکاهده صره ایله آتیده ذکر اولنان نقاط ومواقع ، ومؤسسات وار ایدی :

١ — تونج پارمقلق ، (سرایك اوکنده ایدی) سرای کبیرك مدخلی .
٢ — آخیلهفس ، مطالعه قپوسی Ζεύξιππος ou Ἀχιλλεὺς, πύλη τῆς Μελέτης
٣ — اوکوستهئون Augusteum
٤ — میلیون Μίλιον, Milion
٥ — آیئیوس ایپوآنیس تهئولوغوس St. Jean Théologue
٦ — لاوسوس Lausus ك یاننده‌کی ئهموولوس Ἐμβόλος πλησίον τοῦ Λαύσου
٧ — پرهطوریوم Pretorium
٨ — آندی فوروس Ἀντιφορος (فوروم قسطنطین ك قارشوسنده ایدی) [١]
٩ — فوروس قسطنطین (چنبرلی طاش موقعی)
— فوروم قسطنطیندن (فلاده لفیوم) (دیرهکلر آراسی) ه قدر کذرکاهده‌ده شونلر وار ایدی :
١ — ماقروس ئهموولوس = (اوزون چارشو) Macros Embolos
٢ — آرتوپولیا Artopolia (چنبرلی طاش ایله بایزید میدانی آراسنده‌کی ساحه : عتیق علی پاشا ، صدخبلر چارشوسی ، اوخبلر باشی)
٣ — طاوروس Ταῦρος, Taurus (بایزید میدانی ، فاپتیول)
٤ — دیاقونیسیس پاناًیا کلیسای (شیمدیکی قلندر جامعیدر)
٥ — مودیئوس Modius
٦ — فیلادهلفیوم = (شهزاده باشی ، دیرکلر آره‌سی) Philadelphium
— فیلادهلفیوم دن حورایون کلیسانك موقعی اولان فاتح میدانه قدر .
قیصر، فیلادهلفیومه کلنجه ، حواریون کلیسانه کیتمك ایچون شورالردن کچردی :

[١] چنبرلی طاشك قارشوسنده ، کمرلی ، قبهلی جسیم برخان وار ایدیکه ایلچی خانی دیمکله معروف ایدی ، برنجی کتابمزك (٤٠٥) نجی صحیفه‌سنده ویردیکمز معلوماتدن مستفاد اولدیغی اوزره ، (استانبولده لاتینلرك تاریخی) نام اثرك جن نشرنده (١٨٩٤) ایلچی خانی خراب برحالده ایمش . متوفی دوتتور مورتمانك افاده‌سنه نظراً ، (سانتاماریا) نام وندیك کلیسانك بك یاقینده کائن (سن مارق) باندیراسی حامل وندیك بالیوزینك سرایی ، چنبرلی طاشك بولندیغی (فوروم قسطنطین) ده ایمش . شوتعریفه باقیلورسه ایلچی خانی دیدیکمز جسیم خان وندیك بالیوزینك سرایی اولهجق .

(سن مارق) ، St. Marc وندیك جمهوریتنك حامیسی تلقی اولنور ایدی ، بوجمهوریتنك باندیره‌سنده برآرسلانزسی منقوش اولوب ، بوآرسلانك اوکنده صحیفه‌لری آچیلمش انجیلده‌کی Pax Tibi Marce یعنی (السلام علیك یامارقو) عباره‌سی یازیلیدر .

چوجقلغمز زمانه مصادف اولانده بوایلچی خانده رمضان کیجه‌لری قره‌کوز اویناديلور ایدی .

۱ — آیا ئه‌فیمیا تواولیو ریثو Ste Euphémie (اسکی سراجخانه باشنده معمار آیاس جامعی جوارنده‌ایدی)
۲ — آیئوس پولی‌ئه فقتوس [۱] St. Polyeucte
۳ — آیئوس خریستوفوروس St. Christ phoros
٤ — مرمر آرسلانلر
٥ — آیی‌ئی آپوستولی (فاتح میدانی) Sts. Apotres
— فیلاده‌لفیوم‌دن بالقی سرای و کلیسانه Ste. Vierge - Pége قدر کذرکاهدده :
۱ — قیلاده لفیوم
۲ — آماستریا نون (شهزاده میدانیدر) Amastrianon (شهزاده باشی موقعی)
۳ — ووس = (آقسرای) Bovis
٤ — مه‌سی توکسیرولوفو (حاصکیدن اوتمیه) = (قوری ، چپلاق تپه) Xerolophus
٥ — برنجی طاق . اکسیرولوفو
٦ — آیئوس قالینیقوس معبدی (مسجد) St. Kallinique
۷ — مونیتا = Μονῆτα (ضربخانه)
۸ — أکساکیثونیون = (آلتی مرمر سمتی) Ἑξακίονον
۹ — تری‌اودوس = (اوچ یول اغزی) Triodos وار ایدی . بوراده حواریودن (اونیسیموس) ك برمعبدی وار ایمش .
۱۰ — صاغ‌قوله دونجه : آیئوس آیاقووس توپرسو St Jeaques le Perse (یعقوب عجمی) معبدی‌که. حکیم اوغلی علی پاشا جامع شریفی موقعی اولق اوزره کوستریلیور .
۱۱ — آیئوس موکیوس کلیسای St. Mocius (دکز آبدال جامعی موقعی)
۱۲ — صو یولی (بوراده یردن صو چیقاردی)
۱۳ — ئه موولوس. بوراده برستون‌وارایدی. بومواقعه سیغما Sigma دیرلرکه، سیلوری‌قپوسی قریبنده‌کی اوچنجی‌باب‌عسکری P.Militaire (Trité) بومواقعده‌ایدی. برنجی کتابمزك قپولر بحثنده(ص:۲۰۲) ذکر ایدلدیکی اوزره،ایکنجی‌باب‌عسکری اولان‌باغرادتپوسنك کوشه‌سندن‌اعتبار آبواوچنجی‌عسکری قپویه قدر سورلر برخط مستقیم اوزره ممتدایکن،بورادن ایچری قیوریلارق بیزانس‌القباسنده‌کی (سیغما ⊐) حرفنك شکلنی آلیر[۲] ایشته بوشکلندن طولایی بورایه سیغما دیمشلردر.حرم آغاسی (خریسافیوس) Chrisaphios ، قیصرایکنجی‌تئودوسیوس‌ك هیکلی،بوراده رکزایتدیرمش‌ایدی.

[۲] چوق‌دعا ایدن ،مناسنه اولان (آیئوس پولی‌ئه فقتوس) رومالی‌اولوب برجمیت سیاسیه‌نك رئیسی‌ایدی. میلادك (۲۵۹) سنه‌سنده‌روان طرفلرنده قتل ایدلمشدر . شباطك (۱۳) نده نامنه یورطی یاپیلور .

[۱] بوحوالینك ایچ طرفنده ، سیلوری قپوسنك جذالرنده وقتیله (آیثیاآنا) St Anne نامنه برکلیسا وارایدی. بوکلیسانك یرنده ، ویا قریبنده بولنمش اولق اوزره بیوك برجامعمز واردر . بانیسی دور سابیان قانونیده اندرون همایوندن اوچ توغ ایله چراغ بیوریلان خادم ابراهیم پاشادر ، معماری قوجه سنان‌در طاق دکاهنده‌کی تاریخ اتمامی بودر :

« بیت هادی ومعبد ابرار »

— ۹۵۸ —

جوامع شریفه بحثنده ، بومعبد عالیه دائر تفصیلات ویریله‌جکدر .

١٤ – زوئودوحوس پيغي (بالقلي دينيلن محلدر) Zoodochos Pighi

بروجه بالا ذكر اولنا مبانى و مواقع كوستريلن نومرو صره‌سنده ايدى . او تاريخده باشليجه سوقاق وجاده‌لرك استقامتلرينه نقل كلام ايديلنجه :

برى آيۏس موكيوس St. Mocius كليسانه وسيلورى قپوسنه يوكسان، ديكرى‌ده، جنوبه طوغرى (پريوله‌پتوس) = (صولى مناستر) Périblepte، و آيۏس ايوآنيس استوديئو = (امير آخورجامعى) St. Jean Studii كليسالرينه ، وياليزلى قپو دينيلن يدى قله قپوسى طرفنه اينيلور، (آيۏس اونيسيموس) St. Onesime معبدينك مبنى اولديغى اوچ يول آغزندن (تري اوردوس = Triodos) آيريلور ايدى . بورادەكى (يوكسلن)، (اينن) تعبيرلرندن‌ده اكلاشيلديغى اوزره ، بوايكى طريقك برى، يوقارى ، ديكرى يوقوش اشاغى ممتد ايدى .

بناءً عليه، قسطنطين پورفيروبه نيطوس جادۀ كبيرك وجهۀ استقامتنى اولدقجه‌واضح صورتده ترسيم وارائه ايتمش اولديغى جهتله ، اليوم دخى معلوم وزبانزد اولان سوقاق اسمارى دلالتيله بيزانسليلر زمانندەكى آنا يولك يعنى جادۀ كبيرك (مەسى) احياءً ترسيم وارائەسى امكان داخلندەدر . باقيكز نه صورتله :

جادۀ كبير ، يعنى (مەسى) ديدكارى اورته يول (ديوان يولى) آصوفيۀ كبيرك اوكندن باشلار ، آت ميدانك ، چنبرلى طاشك (محترق ستون) و سلطان بايزيد جامعنك اوكندن بالمرور باب سر عسكرى ميدانه (فوروم طوروس) واريز ، واوراردن قلندر جامعنك (تئوتوقوس تون دياقونى سيس) يعنى مريم آنا كنيسای قديمى St. Vierge Diaconissa ـ تماس ايدرجەسنه ـ اوكندن كچەرك فيلادەلفيوم O = (شهزاده جامعنك موقعى) كليردى ، [١] بو جاده ، بونقطەيه واصل اولدقدن صوكره ، ايكى يوله آيريلور :

برى فاتحه ، ديكرى آقسرايه كيدر .

طوپقپو ايله ، سيلورى و يدى قله قپولرندن كلن يوللر ، يدنجى تپه اوزرنده و (أقسيرولوفوس) Xérolophus لك (خاصكى، داود پاشا ستملرى) اتكنده كائن آقسراى موقعنده Forum Bovis برلشورلر ايدىكه ، حالاده اويله‌در. طوپقپويه كيدن يول ، قسطنطين پورفيرويه نيطوس‌لك اثرنده ذكر ايديلەمشدر . حال بوكه ، اوكتابده ارائه و تعريف ايديلن طريق ، آقسرايدن عورت پازارينه (آرقا ديئوس ستونى) Forum d'Arcadius ، وقوجه مصطفى پاشا جامعنه كيدن يولدن بشقه برشى اولەمز .

فى‌الحقيقه ، يول بورادە چاتاللاشير : برى ، صماتيه طريقيه (پريوله‌پتوس) Mon. Perivleptos دنيلن صولى مناسره وقديم (أيۏس أيوانيس استوديو) St. Y. Studion مناسترى اولان امير آخور جامعنه ، وبورادن يدى قلەيه كيدر .

ديكر يولده ، دار برسوقاق اولان حكيم اوغلى على پاشا جامعنه (أيۏس أياقووس توپەرسو)

[١] مؤلفك بورادە ايكر تعبيرندن اكلاشلديغى اوزره ، بازيددن شهزادەيه كيدن يول يوقوش ايدى . فى‌الحقيقه ، بورادەكى بعض آثار موجودەده بونى كوستريور . شهزاده جامعنك قارشو طرفنده،ودرت يول آغزنده كائن داماد ابراهيم پاشا سبيلنك وقلندر جامعنك وقتيله شمديكى يول زمينندن اشاغيده بولنديغى سبيلك وجامعك جهەسنى تشكيل ايدن مرمر پاصاماقلرك طوپراق آلتنده قالمسيله استدلال ايدلديكى كبى ، بعض اسكى رسملرده بوجهتى تأييد ايدييور .

St. Jacque.le-Perse ، آلتی مرمره (اکساکیونیون Exakionion جقور بوستان معجونجی ، موکیوس صهرنجی) Citerna sancti mocii ونهایت سیلوری قپوسنه کیدر . [۱]

(پاتریا) [۲] Patria ده شهرك مرکزی قسمنك تعریفاتنه (اوکوستهئون) Augustéon دن ، یوستینیانوس ستوتندن، ومیدان مذکوری احاطه‌ایدن سرای‌کبیرك اقسام ومشتملاتندن (حالکه ، ماغنورا) ابتداراولنیور، ومتعاقباً (آلتون‌میلیه‌ر)[۳] Miliaire d Or، حواری(آیوس‌ایوانیس) St. Jean Apôtreدن اوختوغوندهکی (تئودوروس اسفوراکیو) [٤] Théodore Sphoracii دن (لائوسوس سرایی)ندن [٥] Palais de Lausus ، فوروم قسطنطین‌دن، آرتوپولیوندن، و(آرتوپولیون) دهکی ستون Colonneدن (یعنی چنبرلی طاش ایله بایزید میدانی آره‌سنده‌کی کذرکاهدرکه ، چنبرلی طاش ـ اسکی صدخیلر ـ پارمق قپو ـ اوقجیلر باشی ـ بایزید طریقی در[٦]) توقساراس سرایی ، ندن Palais de Toxara ، (آنه‌مودولیون) دهکی (قیز طاشی ـ صوفیلر جهتی) قرق شهیدلر کلیساسندن [۷] XL Martyrs de l'Anemodoulion فوروم

---

[۱] بوایکی یول بوکون دخی موجوددر . آقسرای قره‌وخانه‌سنك صولندن ، اولانلر درکاه شریفنك اوکندن یوقاری کیدن داریول ، یوسف‌پاشا ـ جراح پاشا ـ قوجه مصطفی پاشا ـ حکیم اوغلی پاشا سمتنه ، واورادن سیلوری قپوسنه منتهی اولور .

بوطریق ، جراح پاشا جامع شریفی موقعنه قدر یوکسلهرك کیتدیکی حالده ، بوقطه‌دن اعتباراً ، قوجه مصطفی پاشایه قدر دوز ، وبورادن سیلوری قپوسنه طاتلی بر میل ایله امتداد ایدر.

دیکر یولده، ترامووای خطی تمقیاً صاتیه ویدی قلیه وصل اولور. بوطریق‌اوتهکنه نسبةً یرآز دها کنیشجه‌در.

Bandurl P- 7,399 [۲]

[۳] قدیم بیزانس شهری سورلرینك قره جهتنده‌برقپوسی عد ایدیلن بویدا ، بیزانس سرایلری حقنده‌کی اثریله مشهور اولان موسیو لابارت طرفندن یاپیلان، خریطه‌ده آیاصوفیه میدانك اورته‌سنده اولق‌اوزره کوستریلمش ایسه‌ده ، دوقتور مورتمان ، بوقپونك موقعنی آیاصوفیه‌نك غرب جهتنده ومشهور زوقسیوس حمامیرینك شمالنده وجادهٔعمومینك یعنی شمدیکی دیوان‌یولنك برلشدیکی یرده آرامق لازم کلدیکنی اوزون اوزادیه اثبات ایدییور .

بوکا کوره ، مذکور قپونك موقعی مات باغچه‌سیله (دیوان یولنده معروف جوری اوسته مکتبنك قارشوسنده ایدی) آیاصوفیه جامعی آره‌سنده وترامووایك دوندیکی محلده (اشکمبه‌جی ، ایرانی توتونجی دکانلرینك اوکی) اولق لازم کلیر . رومادە ، میلیەر Miliaire d'Or ، ایمپراطور اوکوستك وضع ایتدیردیکی علی‌العاده بر ستوندن عبارت اولوب، شهردن اعتباراً (میل) لر ، مسافه‌لر بوطاشدن بدأ ایدرك صاییلیوردی .

[٤] وفاده ، کلیسا جامعیدر .

[٥] لائوسوس سرایی ، آت میدانك شمال غربی جهتنده ، یعنی دفترخانه ، مهترخانه طرفنده ایدی .

[٦] چنبرلی طاشده عتیق علی پاشا جامعی ایله ، کوشه‌ده آرناوود سنان پاشا تربه‌سی صیره‌سنده‌کی عرب زاده‌لر حظیره‌سی آره‌سنده‌کی دکانلرده وقتیله صدف اشیا واوانی اعمال ایدیلور ایدی . بوندن طولایی بوراسنه صدخیلر چارشوسی دیرلر ایدی .

[۷] قیزطاشی جوارنده بایلا یاخود قنبور مصطفی‌پاشا جامعی نامنده برجامع واردر. چوقدن خرابدر. بوجامعك آلتنده قالین دیرکلره مستند قدیم بربیزانس صهرنجی واردر . بوراسی ، استانبولك اسکی بلانلرنده (قرق شهیدلر صهرنجی) نامیله کوستریلیور .

قنبور مصطفی پاشا ، اوچ کره بغداد والیسی اولوب ، مصرده وفات ایتمشدر. وفاته : ماه ذی‌الحجة ۱۱۹۸ تاریخیدر. بوجامعك جوارنده ، پاشای مشارالیهك اثر خیری اولهرق برمکتب ایله سلیمانیه صویندن برآقار چشمه وار ایسه‌ده صویی آقماز . (صاری کز) دیمکله معروف نورالدین افندی‌آنده مدفوندر . مشارالیه سلطان محمد خان مدرسی ایکن شوال شریف سنه ۹۲۱ تاریخنده ارتحال ایتمشدر . بوذاتدن ماعدا (تفسیر بیضاوی) اوزرینه حاشیه صاحبی سنان‌الدین یوسف افندی‌ده اورادە مدفوندر . یوسف افندی (صارکز) ك داماديدر آناطولی قاضیعسکری ایکن فالج اصابت

قولیتریا (شافی معناسنه‌در) St. Anastasie Pharmacolytria کلیسالری، والیوم أت میدانی دیدیکلر [٤] له‌ئوما کللیوم Le Leomacellium وپاناییا کلیسالری ایله میرمله‌ئون (لاله‌لی جامع شریفی قارشوسنده‌کی محترق مسیح پاشا یاخود بودروم جامعیدر) قربنده داها برچوق مبانی و مؤسسات واردی .

موضوع بحثمز اولان کتابك فصول متباقیه‌سی پتریون ایله ولاحرنه‌یه تخصیص ایدلمش ، اوچنجی کتاب ایسه مرمره دکزی ساحلنه حصر ایدیلرك آیئوس سرکیوس ـ باکوس (کوچك آیاصوفیه جامعیدر) St. Serge. st. Bacche کلیسالرندن وبو مناسبتله ایپودروموسدن، وبورادەکی آیئا ئەفیمیا St. Erphémie ، (میلیر دور) جهتنده (آیاصوفیه میدانلق تراموایلك یوقاری دیوان یولنه قیوریلدیغی کوشه‌ده ایدی) مبشر صفتیله تجیل ایدیان آیئوس ایپوآنیس پرودروموس St. Jean Précurseur معابد قدیمه‌سندن باحثدر .

صوفیانو لیانی (فادرغه لیمانیدر) جوارینك بیانی مناسبتیله (آیئوس میکائیل آرخانگلوس) [٥] و آیئوس میکائل توآدا St. Michel Tòu "Addâ (توآدا ، بویوك قسطنطین زمانندە ناظرلقده بولنمش ایدی) و آیئوس آغاطونیقوس St. Agathonic ، و آیئوس یولیانوس St. Julien کلیسالری‌ده ذکر ایدلمشدر . مؤلف مرمره دکزینك صاحیه‌یه قدر اولان سواحلندن‌ده مختصراً بحث ایتمکله برابر ، صدد خارجنده اولان شیلری‌ده بیاندن کری طورمیور .

ادرنه قاپوسی جوارنده‌کی (آسپاروس) Cit. Aspare [٦] ، سلطان سلیم قربنده یونوس ، وونوس Bonus [٧] ، آلتی مرمرده چوقور بوستان نامیله معروف آیئوس موکیوس St. Mocius ، بیك بردیره‌ك

---

[٤] صوفیلر سمتیدر . Léomakelion بورادە وقتیله یکیچریلرك یکی اوطه‌لری واردی ، (۱۲٤۲) تاریخنده یکیچری اوجاغنك الغاسی وقعه‌سنده بواوطه‌لر قره جهنم ابراهیم اغا طرفندن طوپه طوتیه‌رق محو واحراق ایدلمش ایدی . قره‌جهنم ، ابراهیم پاشا ، طوپجی نفرلریدندر . ۱۲٤۱ده طوپجی یوزباشیسی ایکن یکیچری باغیلرینك قپشه‌لرینی طوپله خاك ایله یکسان ایتدی . بوخدمتنه مکافاةً نائل رتبه اولدرق میرالآیی، ومیرلوا وبوغاز محافظی اولدی. صوکرده ، میرمیران رتبه‌سیله بیهٔ متصرفی‌اولوب (۱۲٦٥)ده متقاعد اولدی . (۱۲٦۹) سنه‌سی ربیع‌الاخرك یکرمی طقوزنجی کونی وفات ایتدی . شجیع ، صادق ، اسمرالالون حیتلی بر ذات ایدی .

تقسیمده آیاس‌پاشا قبرستانده ، ژاندارمه قره‌غوخانه‌سنك همان اتصالنده مدفوندر . یقین زمانه قدر مزاری ، طاشی طورورمش . بزم عالم اثاث لیسه‌سی تاریخ معلمی مناسترلی توفیق بك بوطاشی کورمشدر .

[٥] میکائیل نامنه معروف اولان کلیسانی قیصر ایکنجی یوستینیانوس [٦۹٥ ـ ٦۸٥] قدرغه‌ده انشا ایتدیرمش ایدی . قدرغه جامعنك موقعنده بولنمش اولمی اغلب احتمالدر . جلال اسعد بك (اسکی استانبول) نام اثرنده قدرغه اوستنده‌کی صیرتده کوستریلییور .

[٦] یوصهرنج ، ادرنه قاپوسی جاده‌سی‌اوزرنده قره کمرکده‌کی اوسق آجیق واسع بوستاندرکه ، بویوك یاخود برنجی لئون زمانندە آسپار Aspar و برادری آردابوریوس Ardaburius طرفلرندن انشا ایتدیرلمش ایدی . بو ایکی ذات ، اهالینك برقیامی نتیجه‌سنده (٤۷۱) تاریخنده قتل ایدلمشلردر .

[۷] سلطان سلیم جامعشریفنك غرب جنوبیسنده کائن چوقور بوستاندرکه ، برطرفدن چهارشنبه جاده‌سنده کائن قره‌غوخانه‌دن‌سلطان سلیم جامعنك حواسنه پایلان حمیدیه مدرسه‌سنك اوکندن فناره‌باغی یولی، دیکر جهتدن‌ده دارالشفقه اوکندن کچه‌رك قاضی چشمه‌سنه اینن یول آره‌سنده‌در . بو ایکنجی یولدن دارالشفقه دیوارینی تعقیباً کیدیلورسه دیوارك بتدیکی پرده واتصالنده ، دره‌کهرینك اینجه‌لکی وباشاقلرینك ظرافتی اعتباریله استانبولده‌کی صهرنجلر میانده مشهور بولکزیا ، یوخه‌ریا صهرنجنه تصادف ایدرز . بویول ، بریوقوش حالنده اولوب ، صهرنجك اینجه‌سی کوزولمز . جبهه‌سنه صوکره‌دن اجرولر آچیلمشدر ، یوقوشك اورته‌سنده واینرکن صولده چراغی حمزه نامیله قدمادن برینك مدفنی واردر .

نامیله مشهور فیلوقسه‌نوس Philoxenus ویره باتان محله‌سنده، شهرتکیر عالم اولان بویوك صهرنجك Citerna Basilika ذکر و بیاننده صوکره سورلرك قره طرفنده‌کی قاپولریله اکثریسی اکسیرولوفوس (آلتی مرمر سمتلری) دینیلن یدنجی تپه اوزرنده‌کی مختلف مناسترلر حقنده معلومات ویریلییور .

مؤلفین قدیمه‌دن قودینوس‌ك Codinus (هیکلر وستونلر) نامنده‌کی اثرنده‌کوریلن معلومات ، باندوری ده‌کی [۱] تفصیلاتك تکرارندن عبارت اولمغله برابر ، بوتکرارده‌ده طوپوغرافیا نقطهٔ نظرندن اوقدر جدی برترتیبه رعایت ایدلمه‌مشدر .

استانبولك لاتینلر طرفندن ضبط واستیلاسندن برآز اول بو شهر معظمی زیارتله مشهودات و مطالعاتی قید ایتمش‌اولان نوغورودلی انطوان، طوپوغرافیا نقطه‌سندن بعض صره وترتیبه رعایت ایتمشدرکه ، بوجهت، بعض کلیسالرك موقعلرینی تعیین خصوصنده پك مهمدر . بووجهله ، انطوان ، یالدیزلی قاپوده (یدی قله) کائن آیئوس دیومیدیس St. Diomède کلیساسندن (یدی قله‌ده‌کی غازخانه‌نك بولندیغی یرده ایدی ، مرمر قله جواری) باشلایرق ، تریا قوندافیلون Triakondaphyllon ، صولی مناسترده‌کی پریوله‌پتوس مناسترینه وآیئوس آندره‌آس أندیقریسی St. André ἐνδοξότερα کلیساسنه (قوجه مصطفی پاشاده سنبل افندی جامع و تکیه‌سیدر) ، آیئوس موکیوس (دکز آبدال جامعیدر) ، St. Mocius [۲] ، آیئوس لوقاس

[۱] Anony de Banduri

[۲] دکز ابدال جامعی، طوپقپو ترامواى خطی‌اوزرنده ، مجدداً انشا ایدیلن غرباى مسلمین خسته‌خانه‌سنه وارمه‌دن صول طرفده کرجونك بر قبرستان اورته‌سنده ، اخشاب سقفلی بر مسجددر [برنجی کتاب : ص ، ٤٦ ، هاشیه]

بومسجدك دیوارینه تثبیت ایدلش علی‌العاده برچشمه واردرکه ، بانیسی شهید علی پاشادر .

— کتابه‌سی شودر —

صدر عالیقدر سلطان احمد عالیپناه — داور اعظم علی پاشای خیرات انتساب
فی سبیل‌الله بنیاد ایلیوب بو چشمه‌یی — قلدی فیض التقاتی تشنکانی نشاة یاب
کلدی بروقت مبارکده صو تاریخن دیدم — اولدی جاری چشمه‌سار اصفی ده آب ناب

— ۱۱۲۱ —

چشمه‌نك بانیسی اولان علی پاشا ، سلطان احمد خان ثالثك دامادی و فاطمه سلطانك زوجیدر . مورخ محترم احمد رفیق بکك (فاطمه سلطان) اثرنده مذکور اولدیغی اوزره ، علی آغا ازنیق کوانك کنارنده وسلوز قریه‌سنده دنیایه کلدی (۱۰۷۷) . باباسی پاشا کتخدالقلرندن متقاعد حاجی حسین آغادر . اصلاً و نسلاً تورك اوغلی تورك اولان علی آغا سلطان احمد ثانی زمانندە استانبوله کلدی، حقیقی بر مکتب ادب وعرفان اولان اندرونده تحصیلی اکمال ایتدی، مصطفای ثانی زمانندە ذکا وعرفانیله تمایز ایتدی ، احمد ثالثك جلوسی علی آغا ایچون مبدأ فیض و سعادت اولدی . مصطفای ثانی زمانندە سرکاتب اولان علی آغا ، بو سفر صره‌سیله رکابدارلق ، چوقدارلق و الك نهایت سلحدارلق رتبه‌سنه ارتقا ایلدی . (۱۱۱٦) ده سلحدار اولدی .

حق شوتاطیف مناسبتیله دورینك عالماسندن قاضی عسکر عارف افندی :

سلحدار اولدی برکان کرم صد حمد مه‌لایه
صوندی دسته تیغ مجوهر خان احمددن

۱۱۱٦

طرزنده تاریخلر و قصیده‌لر تنظیم ایتمشدی .

St. Luc ، آیئوس دیئوس (أت یمز) St. Dius مناستریندن ، و بورادنده اسکی یالدیزلی قاپو جوارنده کائن [۱] أکسوکیئونیون [۲] ستونله کچیور . و بعده دهفتهرون Deuteron محلهسنده کی [۳] سن رومهن ، آیئوس رومانوس (طوپقپو) قپوسی جوارنده بولنان کلیسالره، آیئوس ایپو آنیس کلیسانه ἐν Τῇ Πέτρᾳ، وادرنه قپوسنك نام قدیمی اولان خاریسیوس قپوسی یانندهکی آیئوس یورکیوس[٤] معبدینه وکتاب المراسمه نظراً حواریون کلیسای (فاتح جامعشریفنك موقعنده ایدی) قریبنده بولنان آیئون پاندون معبدینه ، ونهایت (آیئا ئهفیمیا اولیوریئو) کلیسای طرفنه کچیور . بوموقعه کلدکدن صوکره ، آیئا ته ئودوسیا (کوچك مصطفی پاشادهکی کل جامعیدر) Ste. Theodosie ، آیئوس ایسائیاس[٥] St. Isaïe ، آیئوس لاوره ندیوس

علی آغا ، طبعاً سرت ایدی ، فقط بوتون شدتی عدل واستقامت یولنده کوستردی. اقتصاده صوك درجه میالدی، سرایك مصارفنی کال دقته تنظیم ایلدیکی کبی، کندی خصوصی مصرفیده عین صورتله تنظیم ایلیش ایدی. قوناغنده هرکزنك واردات و مصارفات بردفتره قید اولنور ، هرآی نهایتنده آیاق دفتره کچیریلور ، سنه نهایتنده حسبهسی کوزیاوردی . علی آغا ، یکری اوتوز سنهلك حسابنی بوصورتله تنظیم ایتمش ، بوتون دفترلرینی رقمی طوزهسی ایچنده صاقلامشدی .

علم وفنه رعایت ایدر ، ارباب معارفی حمایه ایلر ایدی . مؤرخ راشد ، شاعر زهیمی ، مصطفی سامی ، ساحدار علی اغانك بزم افتتاده حرمت کوزن سیالردر .

خلاصه ، ساحدار علی آغانك فضل وکمالی، ادارهٔ امور دولتده مردانه حرکتلری، بالخاصه صداقت واستقامتی حسابه سلطان احمد ثالثك بالخاصه قیمتدار نظر توجهنی قزاندی ، ادارهٔ حکومتده کندیسنه الـ قوی بر معاون اولاحق اولان علی آغایه هنوز طقوز یاشلرنده بولنان کریمهٔ پادشاهی فاطمه سلطان ترویج ایلدی [۱۱۲۱] .

ساحدار علی پاشانك موره سفرنده ، قارلوچه معاهدهسیله ونديكلولرك المزدن آلدقلری یرلرك بری بری استردادنده قسطل ، متون ، قرون ، ناوارین موقعلرندهکی مظفریتلری تاریخمزك نمایانی صحیفهلرینی تشکیل ایدر .

خادم دولت وملت اولان ساحدار علی پاشا ، آوسترپا سفرنده (وارادین) ده ، آلتندن بر قورشونله اورولدی ، زمرهٔ شهدایه ملحق اولدی . یارملی اولدینی حالده ، برجبهخانه ارابهسیله بلغراد یولنده ترك حیات ایلدی . ونعش غفران نقشی قلعهٔ بالا ایچریسنده سلطان سلیمان جامعی خطیرهسنده دفن ایدلدی .

— ۱۱۲۷ —

[۱] قسطنطین سورلرینك قپولری میانندهٔ أت یمز قریبنده محتشم برقپو واردی . تاریخلرده اسکی یالدیزلی قپو نامیله معروف اولان بوباب معلالك یری حالا أسه یعنی عیسی قپوسی دیه زبانزددر. قیصرته ئودوسیوس شمدیکی سورلری یاپدیرنجه اسکی یالدیزلی قاپو نامی ، یدی قلهدهکی باب معلایه علم اولمشدر .

[۲] أکسوکیئونیون ، ستون خارجی دیمکدرکه ، قسطنطین سورلری خارجنده فلان مناطقه اطلاق اولنوردی . صمانیه ، آلتی مرمر ، معجونجی ، یکی باغچه ، قره کمرك جوار ومحلاتی بوتعبیره داخلدر .

[۳] دهفتهرون ، سیاوری قاپوسنك ایچ طرفی ، حاجی حمزه ، آغا جامعی محلاتی .

[٤] آیئوس یورکیوس ، شمدیکی مهرماه سلطان جامعنك یرنده ایدی . فاتح سلطان محمد خان ادرنه قپوسندن آلای والا ایله شهره کیرهرکن بورادہ برمدت توقف ایدرك شهری تماشا ایتملر ایدی . برخطرهٔ تاریخیه اولمق اوزره بوموقعه برجامع انشاسنی آرزو ایتملرسهده ، فتحی متعاقب ظهور ایدن غوائل بوکا مانع اولمش ایدی . بالآخره قانونی سلطان سلیمان، کریمهٔ محترمهلری مهرماه سلطان نامنه، معمار سنانه الیوم یار واغیارك حیرت و تقدیر ایله تماشا ایتدکلری جامع معلایی یاپدیرمشدر ، وآیئوس یورکیوس کلیساسنی ده استبدالاً ، ادرنه قپوسنك ایچ طرفنه وقارشوسنه انشایه مساعده ایتملردر . بو کلیسا حالا موجود و معموردر .

[٥] آیئوس ایسائیاس ، کلیسای ، حدیقة الجوامع ده سهو مرتب اولارق وآکدن نقلاً باسیلمش اثرنده (برقپو) طرزنده تحریر اولنان برمق قپوی نام اصلیسی مثلا خسرو ولسان عوامده قندیلکوزل مسجدیدرکه، مفتی علی حمامی قریبنده (عاشق پاشا جواری) در . برنجی کتابمزك (۳٦٥) نجی صحیفهسنك حاشیهسنده بوکا دائر تفصیلات واردر .

St. Laurent [۱] ، آیئوس آنطونیوس St. Antoine و آیئوس ایوآنیس فالیویتیس St. Jean Calybite کلیسالرینی‌ده زیارت ایتمك اوزره خلیج ساحلنه اینیور .

بو معابد قدیمه‌نك مواقع و وضعیتلرینی بیلنلرجه ، مومی‌الیه انطواناك تعقیب ایلدیکی کذرکاهك ، شهرك وضعیت طوپوغرافیه‌سنه تمامیله مطابق اولدیغنی ، بناءً علیه ، معابد مذکوره‌یی زیارت ایتمك ایچون بو طبیعی کذرکاهی تعقیب ایتمك ضروری ایدوکی آکلاشیلور . بونکچون خریطه‌یه برکوز کزدیرمك کافیدر .

مذکور کتابك ۱۴۱ ـ ۱۴۳ نجی مبحثلری صوفیانو لیمانی (قادرغه سمتی) دائره‌سنده‌کی کلیسالردن بحث ایدییور .

مؤلف ، بالاده‌کی مناطقده‌کائن مبانینك تعریف وبیاننده صوکره ، (آیئا ئفیمیا اولیوریئو) کلیساسنده براقدیغی یوله دوام ایله (قسطانطی‌یانا) Κωνσταντιανά محله‌سنده (سراجخانه باشی، قیز طاشی موقعلری) کائن قرق شهیدلر XL Martyrs (قنبور مصطفی پاشا جامعی موقعی) و آیئوس پروقوپیوس St. Procope کلیسالرینی وپانطوقرا طوروس مناستری Pantocrator (زیرك کلیسا جامعی) وآیئا آناسطاسیا فارموقولیترا، وآرتوپالیا قربنده‌کی آیئا واروارا Ste. Barbe وفوروم قسطنطینی جوارنده کائن حضرت مریمك ، لطفکار صفته اضافةً معروف و مشهر آیئا پاناییا و آیئیوس واسیلیوس St. Basile ، آیئیوس استه‌فانوس [۲]

[۱] آیئوس لاوره‌نتیوس، سن لوران، مفتی علی محله‌سنده کائن شیخ مراد مسجدیدر. ۱۳۳٤ سنه‌سی مایسنك اوتوز برینه مصادف فاتح احتفالنك یوم اجراسی اولان جمعه کونی ظهور ایدن حریق هائله یه‌تمشدر .

برنجی کتابك (۳٦٥) نجی صحیفه‌سنده برأثر ذهول اولهرق چهارشنبه جاده‌سی قربنده مراد منلا تکیه‌سی‌اولمق‌اوزره کوستریان بومسجد ، یوقاریده سویلدیکم کبی مفتی حمامی جوارنده‌در . برنجی کتابك خطا ـ صواب جدولنك (٤) نومرولی حاشیه‌سنه نظر بیوریله !

[۲] اسکی دستکمیلرده حسام بك مسجدی نامیله معروف بر مسجد واردی. بو مسجدك قبله جهتنده‌کی حظیره‌ده افاضل مشایخ اسلامیه‌دن شیخ الاسلام صنع‌الله افندی [ولادتی ۹٦۰ ارتحالی ۱۰۲۱] ایله پدرلری فخرالعلما قاضی عسکر جعفر چلبی مدفونلرلر (۹۷۸) . ۱۳۲٤ سنه‌سی اغستوسنك اون اوچنجی کونی ظهور ایدن حریق کبیره بومسجد یاندیغی کبی ، حظیره‌ده خراب اولمشدر . حظیره‌نك جاده‌یه ناظر پارمقاقلی دیوارینك مرمر سوکه‌سنده ، بو ایکی ذات محترمك فضائل عالیه‌سنه دائر نفیس رخط ایله اوزون برکتابه واردی ، حریقده پارچه پارچه اولوب محو اولمشدر . بعدالحریق مسجد قازان اشرافندن خلیل افندی نامنده بر ذات طرفندن یکیدن انشا ایدلدیکی کبی ، قبرلرده ابوالسعود افندی احفاد کرامندن ، ملفا باب والای مشیخت مهرداری ، قدیم طلبه‌مزدن نوری بکك دلالتیله‌احیا ، وسنك مزارلری تجدیداً انشا قانمشدر .

شیخ‌الاسلام صنع‌الله افندی حقنده روضة‌الابرار شووجهله ثناده بولنیور :

« درت دفعه مسند ارآی ایوان افتا اولان سلطان العلی برهان الفضلا سیدی و استادی صنع‌اد العمادی حضرتلری عام ماضیده طریق‌شامدن ادای فریضهٔ حجةالاسلام وزیارت روضهٔ حضرت‌سیدالانام علیه‌السلام ایدوب بعدالقفول استانبولده نقد وقت عزیزلرین عبادت و طاعت پروردکاره صرف اوزره کنج انزواده قرار بیورمشلردی . التمش بر یاشنده مدقوتاً (متورماً) عازم زهتکاه ملك جاودانی وصدر نشین خوان رحمت رحمانی اولوب آت بازاری قربنده نصب خطیب و منبر ایله جامع معتبر ایتدوکاری حسام بك مسجدی خطیره‌سنده متکلف کنج مزار رحمت مدار اولدیلر . »

صفر ـ ۱۰۲۱

مرحوم مشارالیهك وفاتنه قاف زاده فایضی چلبینك تاریخیدر :

« الهی ایله صنع الله رحمت »

St. Etienne ، آئیوس غوری‌یاس St. Gourie [١] و صامونـاس Samonas (بوده پاپاسـدر) ، آئیوس یولیانوس St. Julien ، (بوده دیوقلهسـیه‌ن زمانـنده مصرده قتل ایدلمش ، بر باش کشیشدر .) (دزداریه‌ده کچه‌جی زاده فؤاد پاشـا تربه‌سی جوارنده ایدی) ، آئیوس آغاطونیقوس St. Agathonic معبدلرینی ذکر ایدییور ، و بورادن یعنی جنبرلی طاشدن مرمره دکزینه طوغرو اینیور ، و بوکدرکاهده ، أپتا سـقالون (یدی اسکله دیمکدر) Heptascalo یعنی قوم قپوده‌کی آئیوس آقاکیوس (ارمنی پاطریقخانه‌سی کلیساسنك موقعی‌در) St. Acace . آئیوس سرکیوس وباکوس St. Serge-et-Baccus (کوچوك آیاصوفیه جامعی) وآت میدانـنده‌کی آئیا ئەفیمیا معابد قدیمه‌سنی بیان وتعداد ایدییور .

* * *

شوباشلیجه اوچ مبعده‌کی معلومات واخبارات ایله ، وقعه‌نویسلرك اثرلرنده‌کی تعریفات وتفصیلاتی جمع وتألیف ایده‌جك اولورسه‌ق ، شهرك وسطنه تصادف ایدن اقسامنك منظره‌سنی بروجه آتی احیایه موفقیت حاصل اولور :

آیاصوفیه‌دن فوروم قسطنطینه یعنی جنبرلی طاشه قدر .

صورت عمومیده شونی نظردقته آلمق که ، اوکوسته‌ئونك ، موقعی اولق اوزره لابارتك کوستردیکی یر ، اوکوسـته‌ئونك ، (یعنی آیاصوفیه ایله سرای قصری آره‌سی) حقیقی موقعی اولمسی پك محتمل اولەرق تلقی ایدیله‌بیلیر . یالکز ، قسطنطین ستونی وآئیوس قسطنطینوس کلیسای ایله فورومده‌کی پاناگیا کلیسای حقیقی موقعلرنده ، یعنی فوروم قسطنطین‌ده کوسترلمك لازمدر . بوموقع ایسه ، اورادەکی یانیق ستونك یعنی جنبرلی طاشـك موجودیتیله درجهٔ کفایه‌ده تعین ایتمشدر . فضله اولەرق باقرجیلرك پاناگیا [٢] Vierge des Chal-koprateia وآئیوس ایاقووس St. Jeaques = سن ژاق کلیسالرینك آیاصوفیه میدانـنك شمال غربی جهتنده (صغوق چشمه قپوسی قارشوسنده زینب سلطان و لالا خیرالدین جامعلری موقعلری) بولندقلری بدیهدر سرای کبیر قیصرینك مبانیسنه کلنجه ، حالـکه Chalke ایله نومەرا Les Numera وزوقسیپوس Zeuxippus حاملرینك اوکوسته‌ئون جهتنده ، سرایك اطرافنده مبنی بولندقلرینی سویلك کافیدر .

سلطان الشعرا باقی افندینك فاتح جامع شریفنده جنازه نمازنی قیلدیران شیخ‌الاسلام صنع‌اه افندیدر. حتی ، یوقاریده پك متأثر و متهیج اولەرق باقی‌نك کندی حقنده سویلدیکی شو :

قدریکی سنك مصلاده بیلوب ای باقی
طوروب الی باغلیەلر قارشوکه یاران صف صف

بیتی جهراً اوقومشدر .

[١] خرستیانلره طلم واذاسیله معروف روما قیصری دالماچیالی دیوقلهسیه‌ن زمانـنده حسده‌قتل ایدلمش برکشیشدر. بو قیصرك دورینه تاریخده « شهدا دوری » دیورلر [٣١١ ـ ٣٠٣]

[٢] غلطه‌سرای ایسه‌ی رسم هندسی معلمی‌موسیوأرنست مامبوری‌نك تدقیقاتنه نظراً، صعوق چشمه یوقوشنك آلت باشنده کائن زینب سـلطان جامعنك یان جهتنده‌کی لالا خیرالدین جامعی مشهور حالقوپراتیا کلیسای قدیمنك محراب قسمی اشغال ایدییورمش ، جامع‌ده مذکور کلیسانك موقعنده انشا ایدلمش .

زینب سـلطان جامعنك حین تعمیرنده (١٣٣٧) کشف ایدیلن صهرنجده‌کی دیره‌کلرك باشاقلرنده محکوك أونومیوس EYN حرفلری ، باشاقلری یاپان طاشجینك اسمنه دلالت ایدییورمش . علمدار سینه‌مالی یاپیلورکن بعض آثار ، ازجمله متین تملر ظهور ایتدی‌که ، بونلر ، مذکور کلیسا دیوارلرینك بقیه‌سی اولق محتملدر .

اعیان دائره‌سیله (پیتا کیا) Pittakia و (ماغنورا = ماغناورا) یی Magnaura وقتیله دارالفنون‌اولوب بالآخره تجارت نظارتی والیوم عدلیه دائره‌سی اولان بنای جسیمك بولندیغی یرده آرامیلی‌در .

مقری کویندہ‌کی باروتخانه برونندہ‌ده بر ماغناورا سرایی ذکر اولنمقده‌در. (تەوفانیس)ك افاده‌سندن آکلاشیلدیغی اوزره ، سلیمان بن عبدالملك زمانندہ [۹۸] عربلرك دونمامی استانبولی براً و بحراً اوچ آی قدر محاصره ایتدکلری زمان ، یدی قله اوکنده هر کون دکز محاربه‌لری اولوردی ، بو اثناده عرب کمیلری دمیرخانه یعنی زیتون برونی ایله باروتخانه آره‌سنده‌طوروردی . بو مسافه‌نك‌شرق طرفی زیتون برونی ، غرب جهتی باروتخانه‌در . زیتون برونده کیقلو ویون ، باروتخانه‌یه‌ده (ماغناورا) دیرلردی‌که ، بوراده ماغناورا اسمنده بر سرای‌ده واردی .

قیصر بشنجی قسطنطینوس قوپرونیموس Constantin V Copronyme [۷۷٦ ـ ۷٤۰] زمانندہ وقوع بولان محاربهٔ بحریه‌ده بیزانس دونمامی عرب دونمامسنی مغلوب ایتمش ایدی . (۷٤٦)

عباسیلرك ظهوری ، تاریخدن اوچ سنه صوکره‌در . [۲۵ کانون ثانی ۷٤۹]

۱۸٤۷ سنهٔ میلادیسنده شیمدیکی عدلیه بناسنك تملاری قازیلورکن سطح ارضدن اوچ مترو اشاغیده (ئەدوقسیا) Eudoxia نك مذهب ومطلا مشهورهیکلنك قدیم زمین مفروشی‌ایله قاعده‌سی میدانه جیقمشدر. بوهیکلك قاعده‌سنده‌کی رومی‌العباره کتابه‌نك ترجمه‌سی شودر :

« ایمپراطورلرك ، پایتختك محکمه‌لرنده اجرای ریاست ایتدکاری بو محلده ، ایمپراطوریچه‌نك »
« صوماکیدن معمول مذهب هیکلی ایشته بودر . » [۱]

بو کتابه ، قیصرلرك اجرای عدالت ایتدکلری یری ، یعنی اعیان دائره‌سیله پیتاکیانك موقعنی واضحاً کوسترییور .

اعیان دائره‌سنك یانندہ ، سلطان احمد خان ثالثك باب همایون اوکنده‌کی مشهور عالم اولان سبیلنك موقعنده وقتیله (یەرانیون) [۲] Géranion نامیله معروف برچشمه وار ایدی ، قودینوس‌ك افاده‌سنه کوره بوچشمه ، سرای کبیرك بوجهتدن منتهاسنی کوستریرمش . دوقتور ده‌تیه ، (بوسفور وقسطنطنیه) نامنده‌کی اثرنده (ص: ۲۲ ـ ۲۳) باب همایون اوکنده‌کی سلطان‌احمد سبیلندن اوزون‌اوزادیه بحث ایدییور. چشمه وسبیللر فصلنده بوکا دائر تفصیلات ویره‌جکز .

---

[۱] بو هیکلك قاعده‌سی آثار عتیقه موزه‌سنك باغچه‌سنده‌در . [نومره ۳۲۱] اوزرنده‌کی یازیلردن آکلاشیلدیغی وجهله، بو قاعده‌نك اوزرنده قرمزی صوماکیدن بر ستون ، و اوستنده‌ده قرالیچه‌نك کوموشدن بر هیکلی واردی. روجه تعبیرنده : «صوماکی ستون ایله قرالیچه‌نك کوموشلنمش هیکلی» دینیلیور . فرانسزجه‌یه ترجمه‌سنده « صوماکیدن معمول مذهب هیکلی » دیمسی خطادر . چونکه ، هیکل صوماکیدن دکلدی . بو هیکلی شهر امینی (سەمپلی‌چیوس) Simplicius دیکدیرمشدی .

[۲] یەرانوس ، برنوع لیلکدر ، طورنا قوشی‌در .

(كتاب المراسم)ده آخيله‌وس Achilleus تسميه ايديلن وباندوری‌نك اثرنده‌اسمی‌گچن وپانوی بيئوس[١] Panvinius ايله بوندملوتی‌نك پلانلرنده اشارت اولنان قيصر ايپوستينيانوس‌نك آت اوزرنده‌کی هيكلی ، ايپودروموس‌نك شمال شرقيسنده ، ونيكيفوروس غره‌غوراس Nicéphore Gregoras نك اثرنده‌ده آياصوفيه حوليسنك اوكنده τροῦλλος كوستريليور [٢] . (١١٥٠) تاريخ ميلاديسنده ، وقانونی سلطان سليمان خان زماننده استانبوله گلمش اولان گيليوس ـ پيه‌رژيل Pierre Gilles ، مذكور هيكلك قاعده‌سنك تخريب ايدلديكنی رأی العين گورمش . دوقتور مورتمان ديبوركه ، اليوم مدخله على‌العاده بر دمير قاپاق قونولمش اولان بر صهريجك مدخلی ، مذكور هيكلك موقعی اولمق اوزره ارائه ايديليور. بوقپاق شادروانك ياننده‌در.

هيكلك استناد ايلديكی ستونی تزيين ايدن كتابه‌نك محكوك اولديغی مرمر لوحه ، كوچوك آياصوفيه قوبنده و دكز كنارنده بر مجرانك آغزينه قونمش اولديغی‌ده مورتمانك جلبه روايتلرندر .

سالف‌الذكر ايپوستينيانوس‌نك آت اوزرنده‌کی هيكلنك موقعی زوناراس (Cit. 14. C. 7 Zonaras) ايله نيكيفوروس غره‌غوراس‌نك فقراتنده ، و پاخيمه‌ريس Pachymères‌نك و قلاويژونك اوكوسته‌ثون‌ه دائر تعريفاتنده [٣] كافی درجه‌ده تعيين وارائه ايدلمش اولديغی‌كبی ، قلاويژوده كتابنده كوستريليور. بوندملوتی‌نك پلانی نشر ايدن (صاتاس) [٤] ده دخی ، بو ستون ايله يوستينيانوس‌نك اسب سوار هيكلی (غربه متوجه اولديغی حالده) ، آياصوفيه‌نك جنوب غربی ضلعی جهتنده مرسوم اولەرق شو عباره‌لرله مذكور ومقيددر :

تئودوسيوسك آت اوزرنده‌کی هيكلی Theodosius in equo ereo

اون آلتنجی عصردن قاله خريطه‌لرده ، بو ستونك آنجق كوچوك برپارچه‌سی كوستريليور ، وبوموقعه (ستون ميدانی) Piazza Colonna [٥] دينيليور .

وقتيله درسعادت آثارعتيقه موزه‌سی مديرلكنده بولونمش اولان دوقتور ده‌تيه ، روم سيلوغوس جمعيتنه (١٣٤٠) سنهٔ ميلاديه‌سنه عائد وثائقدن‌اولمق اوزره ، طوپقپو سرايی كتبخانه‌سنده محفوظ بررسمك برقوپيه‌سنی ويرمش (١٦٨٤ كانون ثانی ٣١) .

---

[١] باندوری ، (Anselmi) Domini Banduri ، ايتاليا شهرلرندن راگوزه Ragusianie ده (١٧٦١) سنه‌سنده طوغمش، (١٧٤٣)ده پارسده وفات ايتمشدر. تحصيلی طوسقانه دوقه‌سنك سايهٔ لطفنده پارسده اقامت ايتمشدر . موميااليهك ايكی مهم اثری واردر :

بری ، (ثه‌مپه‌ريوم اوريانتال) Impérium oriental كه ، قسطنطنيه‌نك آثار عتيقه‌سندن باحث اولوب ، پارس كتبخانهٔ ملیسنك (بيزانس قولكسيونلری) نی تشكيل ايدر. ديگری ، (نوميزماتا ثه‌مپراطوروم رومانوروم) Numismata imperatorum romanorum درگه ، ده‌جيوس Decius دن استانبولك صوك قيصری اولان قسطنطين بالئولوغوسه قدر بوتون قيصرلرك مدالياتلرينك مكمل برقولكسيونيدر (١٧١٨) ده باصيلمشدر. (ژان تانی) J. Tanni اسمنده بری بوكا برده ذيل يازمرق (١٧٩١) ده رومادە طبع ايتديرمشدر .

[٢] آياصوفيه جامعی حوليسنده‌کی سلطان محمود اول شادروانك موقعی اولمق اوزره معروفدر .

[٣] Description de l'Augustée

[٤] Plan de Bondelmonte de Sathas

[٥] Venetia all'insegna della Colonna

بو رسملك آلتنده (کیریاقو آنقونیتانو) [٤] امضاسی وارمش . بو رسم ، بیزالس مؤلفلرینك مذکور هیکل حقنده‌کی تعریفاتنه تمامیله توافق ایدییور .



ایوستینیانوس‌ك آت اوزرنده‌کی هیکلی
(طوپقپو سرایی کتبخانه‌سنده محفوظ)
La statue équestre de Justinien d'après un dessin du XIVe siècle
conservé au Sérail de Constantinople

[١] Kyriaco Anconitano Nmphirius pinxit یعنی آنقونالی کیریاقو ترسیم ایتمدر . Kyriaco Anconitano ad scribendum adducto

ده‌تیه طرفندن بو هیکل حقنده ویریلن معلومات محتاج تصحیحدر ؛ بونده بر یاکلشلق واردر . چونکه ، کیریاقو (١٣٩١) ده طوغمش، (١٤٥٠) ده وفات ایتمش اولدیغنه نظرا رسم (١٣٤٠) سنه‌سنده یاپلش اولامازمز. شو قدرکه ، کیریاقو بو رسمی کورمش ، ترسیم ایتمش اولهبیلیر . بو صورت قبول ایدیلورسه طوغریدر .

درج ایتدیکمز رسمندن‌ده اکلاشیلدیغی اوزره ، قیصر بویوك له‌ئونـدن اعتباراً ، ته‌ئوفانوس ، زوناراس ، اسپانیالی قلاویژویه قدر ، بوتون مؤلفلرك انظار دقتلرینی جلب ایدن افسر حکمدارینك اوزرنده‌کی (توفا) Toufa دینیلن طوغ حقنده بزه برفکر مخصوص ویرمیلیر . حتی قلاویژو ، بو هیکلی تصویر ایدرکن : « باشنده برطاووس قوشی قویروغنه مشابه جسیم بر توی بولنان بر شووالیه شکل وهیبتی . . . » تعبیرلرینی قوللانیور .

(توفا) نك رسمی Touqa ، مکسیقا ایمپراطورلرینك باشلرینه کیدکاری اکلیل حکمداریی تمامیله آکدیریبورکه ، بوده برطاووس قوشنك توینـدن عبارتدر [۱] .

اون دردنجی عصرده ترسیم‌ایدیلوب طوپقپو سرایی کتبخانه‌سنده محفوظ ایدوکی مورتمانك اثرنده مذکور اولوب بر صورتی کتابمزه درج ایتدیکمز رسمده ، قیصر یوستینیانوس‌ك پندیکی بارکیرك یان طرفنده (ته‌ئودوزی) Theodosi عباره‌سی اوقونیور . [۲]

* *
*

بوندەلوتی‌نك پلاننده کورولدیکی و زوناراس‌ك تعریفاتندن آکلاشیلدیغی اوزره ، بو هیکل ، بویوك تئودوروس‌ك هیکلنك موضوع اولدیغی موقعه رکز واقامه اولنمش ایدی‌که ، زوناراس بونی اثرنده شووجهله بیان ایدییور : « بویوك ته‌ئودوروس‌ك ، آرقادیئیوس طرفندن رکز ایدیلن مذهب هیکلنك بولندیغی یرده . . »

تئودوروس اسمنك مذکور اولمسی ، آنف البیان خریطه‌نك بوندەلوتی‌یه عطف واستناد ایدلەمك لازم کلدیکنی‌ده اثبات ایدییور . زیرا ، لاتینجه متنده بوهیکلك منحصراً ایوستینیانوسك هیکلی اولدیغی باخاصه ذکر وقید ایدیلیور .

*

---

[۱] اوقاف اسلامیه موزه‌سنك روتوقو صاقلنده تشهیر ایدیلن اشیای نفیسهٔ نادره میانده سلاطین سابقهٔ عثمانیه وشهزادکانك وقتیله سربوشلری اوزرینه تعلیق ایتدکاری طوغلرك اکثریسی طاووس قوشی توینـدندر .

[۲] (ته‌ئودوزی) اسمنك اوراده بولنمش اولمسندن استدلال اولنورکه ، هیکل اساساً ته‌ئودوز نامنه یاپلمش ایکن بالاخره زوستی‌نین ، یالکز هیکلی اوراده قالدیرتمش ، ویرینه کندی هیکلنی اقامه ایتدیرمش ، فقط هرنصلسه آنك اوزرنده‌کی (ته‌ئودوزی) عباره‌سنی حك وازاله ایتدیرمه‌مش ... وبوصورتله ته‌ئودوزی اسمی اوراده قالمشدر . کورولیورکه ، کتابه‌لرك و محکوکاتك تاریخده پك بویوك اهمیتی واردر . بعضاً بر اشارت بویوك بر حقیقت تاریخیه‌نك اظهارینه وسیله بخش اولنور .

* *
*

فی‌الحقیقه زوناراس دییورکه : « ایوستینیانوس ، اون دردنجی سنهٔ حکومتنده ته‌ئودوسیوس ستونی هدم ایتدیردی . و اونك اوزرینه اثر درایتی اولەرق کندی هیکلنی قویدوردی ، بونك اوزرنده اوچه ته‌ئودوسیوس‌ك هیکلی واردی ، وقاعده‌سی کومۇشدن ایدی ، بوده آرقادیئیوس طرفندن یایدیرلمش ایدی . بوکومۇشك وزنی یدی بیك درت یوز لیره‌ایمش ... بونلری هپ هدم ایدەرك و کومۇشلرینی آلەرق شمدی کی‌رولن کندی هیکلنی وستونی یاپدیردی .

خلاصه ، ایوستینیانوس ، ته‌ئودوسیوس‌ك آت اوزرنده‌کی هیکلنی قالدیرتمش ، یرینه کندی هیکلنی قویدوزمش . بو حالدن و آتك بدننده محکوك و مرسوم کلەدن آکلاشیلیورکه آت ته‌ئودوسیوس‌ك زمانده یاپلمشدر .

صغوق چشمه قپوسنك یانندن ، طوپقپو سرایسنك سوریسنی تعقیباً ، یوقوشی جیقارکن اوست باشده وتام قارشوسنده اسکی بربنائك دیوارینه تثبیت ایدلمش کوچوك برچشمه کوریرز، بوچشمه ، قابا ایشلمه‌لی (٦) عدد قویورنکده مرمر وصوماکی دیره‌کلی طولاً تقریباً یدی، عرضاً بش متره وسعتنده، مستطیل الشکل بربنائك دیوارینه یاپیلمشدر . بو بنای عتیقك طرز انشاسی غایت بسیط ، باصیق قبه و کمرلیدر. اسلوب انشاسنده‌کی ساده‌لك ، ستون باشلقلرنده مشهود اولان قابالق ، بونك پك اسکی بر زمانده یاپلش اولدیغنی کوستریور .

آیاصوفیه معبدینك وضعیتنه نظراً ، شمال غربی جهتنده‌در وسرایی محیط اولان سوره یاصلانمشدر .

متوفی دوقتور مورتمان ، بو بنایی تعریف ایدرکن : آیاصوفیه ایله آئیا أیرینی کلیسا‌سی آره‌سنده ، آیاصوفیه‌نك صول جماعت محلنك Narthex امتدادی حالنده ، طوپقپوسرایسنك سوریسنه یاصلانمش غایت بسیط برشکل مستطیلده بربنائك حالا موجود اولدیغنی، وبوراسنك بلاشبهه برمعبد ایدوکنی، قید ایدییور ، وستون باشلقلرینك قبالغی ، طرز انشاسنك ساده‌لکی نظردقته آلنورسه ، بونائك اولدقجه اسکی بردورك بقیهٔ آثارندن ایدوکنی درمیان ایدییور [١] .

---

[١] بو بنای عتیق ، آیاصوفیه میدانندن ، اردیلی تکیه‌سنه کیدن یولك تام قارشوسنده و بحریه خاتله رضا بك ورثه‌سی و طلعت و خاقت بکلر و جمیل بك ورثه‌سی و صالحه وسلیمه خاتلر بینده شایعاً تصرف ایدیان (٣٨) نومرولی (اشکوبی محله‌سی) اخشاب خانه‌نك اتصالنده‌در صغوق چشمه سوریسنی تعقیباً اسکی باب همایونه کیدن یولك صولنده‌در . سرقاغه ناظر ، دمیر پارمقاقلی اوچ کوچوك پنجره‌سی واردر . داخلاً وضعیت حاضره‌سنه نظراً ، زمینی طولمش . ستون قاعده‌لری طوپراق آلتنده‌در . ستونلرك یاشلقلری صوك درجه‌ده قابا ویونتولمامش مربع شکلنده بر طاشدن عبارتدر . محراب جهتنه متوجه جبهه‌سنك وسطنده محراب کبی دیواره کیرمش برقسم وصاغده، کوچوك بر حجره واردر. بو حجره زمینه قدر اینمز، شیمدیکی زمینه نظراً، اورته یولی برآدامك کوکسنه قدر اینر. بونائك خارجاً، طوغله وطاشدن باپلش درت جسیم آیاق اوزرینه اوطوردلمش مناستر طونوزی طرز انشاسنده اوچ کمری‌ده واردر .

بورامی عادتا برمعبدك صوك جماعت محلی کیبدر . فقط بوکرلر آره‌سنده اصل بنایه کیریلمجك قدیم رفانیو ، رمدخل اثری نه دیوارده ، نه‌ده سائر برنده کورولیور. امثال کثیره‌سنك مشاهده‌سیله اکلاشلدیغی اوزره ، معبدلرك صوك جماعت محلندن ، اصل معبده کیریلمجك قپولر اوزرنده اینچه وقبا ایشلنمش مطلقا برقورنیش وسوکه بولنمق لازمدر . بونده اوده یوق. بوندن باشقه ، خرستیان محرابنه توجه اعتباریله بونای قدیم ایله آیاصوفیه‌نك محراب استقامتی آراسنده درجه اعتباریله برفرقده واردر . دها طوغریسی بو ، جنوب شرقیه زیاده‌جه متوجه اولدیغی حالده ، آیاصوفیه شمال شرقیه متوجه‌در . برده ، امثالی حقنده‌کی مشهودات وتدقیقاته نظراً ، بوراسی‌ده قدیم برصو صهرنجی اولمق احتمالی دها قوتلیدر. چونکه ، بودروم حالنده بر معبد دها کوره‌دم و سوقاغه ناظر پنجره‌لرده صوکرادن آچیلمش ، غیر منتظم بر دلیکدن عبارتدر . بیلمم‌که ، پنجره‌سز هیچ برطرفدن آیدینلق آلمیان برمعبدك امثالی وارمیدر ؟

مورتمانك بعض آثاردن استدلالاً معبد تخمین ایلدیکی بونای قدیمك قارشوسنده حرب عمومی اثناسنده عسکرلریمزك آرابه تعمیرخانه‌سی اولارق قوللانلدقلری عرصه‌ده بر قاچ آیاق مرمریونله اینیلیر بر آیازمه واردر . هیچ شبهه یوقکه ، بو آیازمه اورادهٔ بولنمش اولان برمعبدك آیازمه‌سیدر .

— بنای قدیمك دیوارنده‌کی چشمه‌نك کتابه‌سی —

سلطان سلیم ثالثك طغراسی

کاملی الذات اسمعیل افندیکم اودر — مفخر کتاب دولت آبروی خواجکان

ناظریکن خیره خانه اوجاغ پاکنك — اولدی انشا کرده‌سی بوچشمهٔ کوثرنشان

فی سبیل‌الله ناسی نیت اروا ایدوب — بویله برآب مصفا ایلدی اجرا همان

عارفا قیلدم بوتاریخ ایله عطشانه ندا — ایتدی اسمعیل افندی کل ایچك زمزم روان

بناءً علیه، بوراسی صامسون Samson طرفندن انشا قلنان مسافرخانه‌نك (أكسه‌نودوحيا Xenodochia) كوچوك بر معبدی تلقی اولنیور . فی‌الحقیقه ، (پروقوپیوس) ه نظراً ، بومعبد كلیسالر آرهسنده مبنی ایمش.

ینه پروقوپیوس‌ك بیانات واقعه‌سندن مستبان اولدیغی اوزره ، قیصر ایوستینیانوس، صامسون مسافرخانه‌سنك ویرشوسنده ، یعنی آئیا أیرنی كلیساسنك شمال جهتنده ، ایزیدوروس‌ك و آرقادیئوس‌ك خانه‌لری دیمكله معروف أولرایچریسنده ایكی مسافرخانه دها تأسیس ایتمش‌ایدی. بوایكی بنادە ، ئەموولوس‌ك ، وایزیدوروس‌ك أكسنه ده حیالریدر .

مؤرخین قدیمه‌دن قودینوس [۱] ، بو اوچ مسافرخانه‌نك آئیوس تریفون St. Tryphon نامنه انشا ایدیان ایكی كلیسادن باشقه اولدیغنی سویلیورکه . تعریفلره نظراً بری ئەموولوس‌ده ، دیكری‌ده (واسیلیسجو)ده Εἰς Τὸ Βασιλίσσου كائن ایدی .

پروقوپیوس ، ایوستینیانوس طرفندن انشا ایتدیریلن (تو پدل آرغو) Τοῦ Ἡδιάργου سوقاغنده كائن بولنان ودیكر برمؤلف‌ده [۲] آیاصوفیه قربنده‌كی آئیوس ئەوانكلیتیس كلیسای داخلنده مبنی اولان آئیوس تریفون كلیساسندن بحث ایدییورلر .

مذكور آئیوس أیوانیس ئەوانكلیستیس = سن ژان St. Jean l'Evang كلیسانك شمالنده‌مبنی اولان بوایكی معبدك حقیقتده بركلیسا اولمسی پك محتملدر. بوكلیساده خلیج ساحلندن (صالقم سكوده ـ خداوندكار جادەسی) آیاصوفیه‌یه طوغری چیقان والیوم ترامواى یولی اولان جدیه تماس ایدر ایدی .

آیاصوفیه‌دن، فوروم قسطنطین‌ه كیدركن، یعنی چنبرلی طاش استقامتی تعقیب اولنورکن اولا، (میلیر دور) Milliaire d'Or ده ، آئیوس ایوآنیس ئەوانكلیستیس كلیساسنه ، و بویوك (بازیلیق = واسیلیكی) Πηγία, Righia بناسنه تصادف اولنوردی . بوراسی ، ذواربعةالاضلاع برینا اولوب . برنوع عدلیه دائره‌سی ایدی .

بویوك بازیلیق دیدیلن بنایی، پروقوپیوس تعریف‌ایدركن شووجهله ادارهٔ كلامایدییور: «برهال قیصری‌كه اوراده، دعوی وكیللریله مدعیء عمومیلر طوپلانه‌رق مدافعه‌نامه‌لرینی، فذلكه‌لرینی احضار وتنظیم ایدرلردی . بوراسی ، اطرافی رواقلرله محاط ومرزین ذواالاربعةالاضلاع بویوك برحولی ایدی . »

پروقوپیوس‌ك شو تعریفنه نظراً ، بویوك بازیلیكی دیدیلن بنا ، یره باتان صهرنجنك اوستنه تصادف ایدن اسعد افندی كتبخانه‌سنه ، واسكی ضبطیه دائره‌سنه قدر امتداد ایدر ایدی . تخمین وتقدیریمه نظراً ، بونای عالی‌ده (مه‌سی) دیدیلن ترامواى یولنه قدر اوزانیردی .

تتبعات و تدقیقاتمدن حاصل ایتدیكم نتیجه‌یه كوره ، بیزانسلیلر زمانده مؤسس و موجود مبانیء دینیه وامیریه‌نك یرلرنده ، بعدالفتح‌ده بوقبیل مبانی انشا ایدلمشدر .

---

[۱] قودینوس Codinus، بیزانسك صوك قیصری زمانده سرای ناظری (قوروپالاتیس) Curopalate ایدی . استانبولك عثمانلی تورکلری طرفندن ضبطی‌اثناسنده برحیات ایدوکی ظن ایدیلیور . استانبولك سرای وآثارعتیقه‌سی حقنده بعض آثار ومؤلفاتی پارس كتبخانهٔ ملیسنك بیزانس قولكسیونلری میانده محفوظدر .

[۲] Le Symaxariste

هال قیصری دیدکاری حولینك آلتنه قیصر یوستینیانوس طرفندن شایان دقت بر وسعت و جسامتده بر صهریج انشا ایتدیرلمش ایدیکه ، الیوم (یره باتان سرایی) Citerna Basilika نامیله مضبوط تواریخدر . قودینوس ، بوصهریجك (میلیهر) ك آرقه طرفنده بولندیغی سویلیورکه ، وضعیت حقیقیه‌سی‌ده بویله‌در .

پاطریق قسطنطینوس‌ك افاده‌سنه کوره ، یره باتان صهریجی ایوستینیانوس دکل ، قسطنطینه‌نك بانیسی اولان بویوك قسطنطین یاپدیرمش ، قیصر یوستینیانوس‌ده ، آنی توسیع وتعمیق ایتدیره‌شدر .

بعض آثار قدیمه‌یه نظراً [۱] مطالعات ومذاکراته ، وعلمی مصاحبه‌لره مخصوص اولان ذواربعةالاضلاع بنا ، بازیلیك دینیلن بنانك پك یقینده ایمش ، بونك برده کتبخانه‌سی وارمش . (سه‌دره‌نوس) Cedrénus دییورکه : « برنجی لهئون زماننده [۲] [٤٧٤–٤٥٧] حالقو پراتیالردن (صغوق چشمه قپوسی قارشوسنده‌کی زینب سلطان جامعی موقعی) ظهور ایدن حریق ، بازیلیك کتبخانه‌سنی‌ده یاقش ایدی .

وقعه نویس پاسقال‌ده [۳] Le chronicon Pascale مشهور نیقا Nika اختلال‌کبرینی انتاج ایدن حریق مذکوری تعریف ایدرکن : « اوختوغون ، کورکچیلرك Basilique des Peaussiers بازیلیکی ایله (ره‌کیا) Regia آره‌سنده کائن ایدی . » دیمکله موقعی تعیین ایدییور .

مومی‌الیه وقعه نویسك خبر ویردیکنه کوره ، اوختوغونی ، غوط عساکر معاونه‌سی یاقشلردر [٤] . جلال اسعد بکك (اسکی استانبول) نام اثرنده‌ده مذکور اولدیغی اوزره ، (اوختوغون ویا ته‌ترا دیزون) دیدکاری بنا ، اوکوسته‌ئون جوارنده ومشهور زوقسیپوس حماملری قارشوسنده یعنی قدیم اسکی ضبطیه دائره‌سنك واسعد افندی کتبخانه‌سنك اشغال‌ایلدیکی ساحهٔ جسیمه‌ده کائن اولوب ، دارالفنون مقامنده ایدی. قبه‌لی سکز قسمدن عبارت اولان بوبنای جسیم ومحتشم اسکی مؤلفلرك تکسیل اثارینی احتوا ایدر ایدی .

سلطان احمد خان ثالثك داماد و صدر اعظمی اولوب ، (وارادین) ده آلتندن بر قورشونله اوریلان و بلغرادده قلعه ایچریسنده قانونی سلطان سلیمان جامع شریفی حظیره‌سنده مدفون اولان شهید علی پاشانك زوجهٔ محترمه‌سی فاطمه سلطانك سرایی ، یره‌باتانده ، محافظر شیخی نامیله معروف وقعه نویس ، اسعد افندی کتبخانه‌سنك شمالنه ناظر جبهه‌سی قارشوسنده‌کی ساحه‌ده ایدی . محترق برخانه عرصه‌سی اورته‌سنده قالان فوقانی کارگیر بناده شهید علی پاشانك کتبخانه‌سی اولمق اوزره معروفدر .

---

[۱] L'anonyme de Banduri

[۲] برنجی لهئون زمانننده [٤٦١ ایلول ۱] استانبولده بویوك بر حریق ظهور ایده‌رك درت کون درت کیجه دوام ایدرك سکز محلهیی یاقوب کول ایتدکدن صوکره انجق برهفته‌ده سونه‌بیلمش ایدی . بعض وقایع‌نامه‌لره ، ازجمله (غوتوالد) J. Gottwald ك (بیزانس تاریخنك باشلیجه وقایعی) Les faits principaux de l'Histo. Byz. اثرنده کوریلن معلوماته نظراً قیصر (واسیلیسکی) Basilisque ك دورحکومتنده‌ده برحریق هائل ظهورایتمش ودائرهٔ تخریباتله کیرن (لائوسوس) سرایله (۲۰،۰۰۰) کتب نادره و آثار نفیسه‌یی محتوی بولنان عمومی کتبخانه‌یی‌ده یاقش ایدی . [٤٧٦] .

[۳] ص : ٦٢١

[٤] ص : ٦٢٣

بورادہ ، اساساً دفتدارلرہ مخصوص بر سرای واردی. بو سرای ، سابق وزیراعظم بیقلی مصطفی پاشانك ایدی . احمد خان ثالث بو سرایی کریمه‌لری فاطمه سلطان ایچون مبایعه ایتدیلر .

حتی ، مؤرخ مدقق احمد رفیق بك برادریمز ، (فاطمه سلطان) نام اثر لطیفنده بو سرایدن بحث ایدرکن (ص : ۱۱ – ۱۲) « . . . فاطمه سلطانه مناسب بر سرای لازمدی ، الك موافقی ، پاشا فاپیسی جوارنده دفتدارلرہ مخصوص سرایدی . سرایك فاطمه سلطانه احسانی امر ایتدیکی کون دفتدار افندی ایله برابر خواجکان دیوان (صویه باتان) سرایه گیدیلردی ، سرای کمال دقتله تعمیر اولنه‌جقدی . . . » دیه سرایك موقعی تعیین ایدییور [۱] .

اوختوغونك کیفیت احراقنده مؤلفین قدیمه‌اختلاف ایتمشلردر. یوقاریده سویلدیکم کبی وقعه نویس پاسقال بوراسنك احراقی غوط عساکر معاونه‌سنه عطف و استناد ایتدیکی کبی ، قودینوس‌ده (ایساوریا) لی یعنی اطنه‌لی Isaurie اوچنجی لئون اورادہ طوپلانان عاصیلرك کندی نفوذ وارادہ‌سنی تنقیص ایده‌جکلری اندیشه‌سیله بودار الحرفانی یاقدیرمش اولدیغنی سویلیور [۷۱۷ – ۷۴۰] .

(اسفوراکیون محله‌سنده‌کی آیيوس تئودوروس) St. Théodore Sphoracii کلیسانسك موقعی تعیین خصوصنده اسلاف مؤلفین آردسنده اختلاف واردر. قانونی دورنده استانبولده بولنمش اولان (پیه‌ر ژیل)دن صوکراکلر بوتون طوپوغرافیا متخصصلری بوقدیم ومهم کلیسایی وفا میدانی جوارنده، اوچنجی تپه‌نك غرب سطح مائلی اوزرنده کوسترمشلرسه‌ده بو تخمینلری طوغری دکلدر . بوکلیسایی اوختوغونك شمالنده ارامق ایجاب ایدر . .

حتی ، (پاتریا) دن بدأ ایدرك بوتون بیزانس وثائق متحداللسان اولەرق بو کلیسایی آیاصوفیه قریبنده کوستریيورلر. سالف‌الذکر محرر، آیيوس ایيو آنیس ثئوانگه‌لیستیس = (سن ژان ثئوانژه‌لیست) کلیساسیله آیيوس تئودوروس کلیساسنی، ولائوسوس سرایی یکدیکرینه پك قریب، یعنی برغروپ حالنده‌ارائه‌ایدییور.

کذلك قودینوس‌دد ، اسفوراکیون محله‌سندہ کی (آیيوس تئودوروس)ی ذکر ایدرکن ، اوختوغونی ، حالقوپراتیالری ، آیيوس ایيو آنیس دیپیون کلیساسنی‌ده St. J. Dihippion برابر ذکر ایدییور . شو تعریفه نظراً ، بونلر بربرینه یاقین ایمش .

---

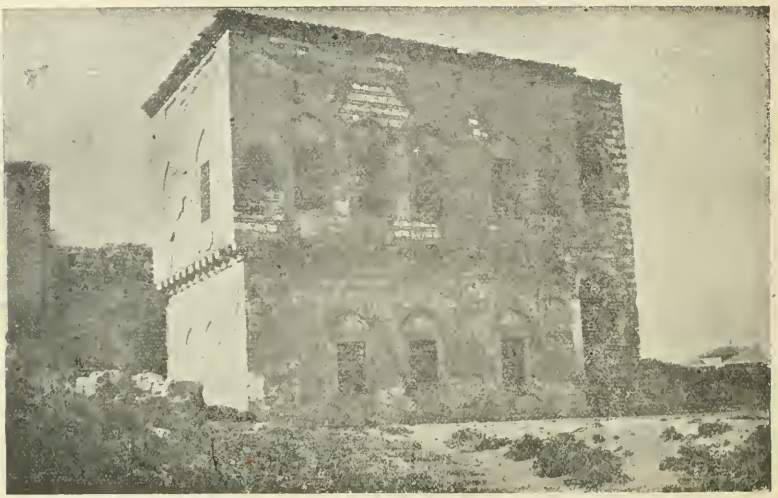
[۱] فاطمه سلطانك باب عالینك قوشوسنده ، کوموشخانه‌لینك درکاهی نامیله معروف محلده بر جامی واردی . بر حریقده یانمش اولدیغندن محمود خان عدلی بوراسنی تکرار یاپدیرمشدی . بوراسی هم جامع ، هم معروف بر تکیه‌در . طریقی ، نقشبندیه خالدیه‌در . سوفاق ایچریسنده بویوك قیوسی اوزرنده شو کتابه واردر .

— طغرا —

فاطمه سلطانك احیا ایتدی روحن پادشاه
بولدی اسکی رونقن بو معبد زیبانه
حرف جوهردار ایله عزت دیدم تاریخنی
ایتدی سلطان جامعن محمود خان احیانه

— ۱۲۴۳ —

بو کلیسانك ، آیاصوفیه جوارنده کائن ایدوکی وقتیله حادث اولان بر وقعه‌نك صورت ذکری ایله‌ده اکلاشیلیور: (له‌ئون دیپاقوروس) [۱] Léon Diacre بو مناسبتله دییورکه : « مقتول (ایکنجی) نیکیفوروس فوقاس‌ك [۹۶۹ – ۹۶۳] برادری ، (له‌ئون فوقاس قوروپالاتیس) [۲] سالف الذکر فوقاسی استخلاف ایدن (ایوآنیس چیمیسکی) J. Zimiscès علیهنه [۳] بر قیام ترتیب ایتمش ایدی .



یره باتانده شهید علی پاشانك کتبخانه‌سی (فاطمه سلطان سرایی موقعی) (فوطو راسم)
Bibliothèque d'Ali Pacha (XVII^e Siècle)

مومی‌الیه له‌ئون فوقاس ، آقروپولیس دینیلن سرای برونی تپه‌سنك بر قپوسندن کیزلیجه پایتخته کیره‌رك سرای خدمه‌سندن برینك خانه‌سنه آلنمش ایکن ، واقع اولان بر اخبار اوزرینه اوراده طورامیوب آیاصوفیه کلیسانسنه التجایه مجبور اولمش ایدی .

وقعه‌نك صورت نقلندن پك کوزل اکلاشیلیورکه ، آیبوس تئودوروس کلیسای اوختوغون جوارنده ایدی . چونکه بعضیلرینك ظن وتخمینلری کبی ، بو کلیسا وفا میدانی جوارنده کائن اولمش اولسه ایدی ،

[۱] له‌ئون دیپا قوروس . بعدالمیلاد تقریباً (۹۷۹) تاریخلرنده قسطنطینك وفاتندن ایبوآنیس چیمیسکی‌نك وفاتنه قدر اولان مدته عائد بر تاریخ یازمشدر. بو تاریخ ، (مینیه) نك نشر ایتدیکی (پاترولوپا غره‌قا) نام اثرك (۱۱۷) نجی جلدنده مذکوردر . بو اثری او جلدده آزاملی !

[۲] سرای ناظری دیمکدر Léon le Curopalate .

[۳] ژان چیمیسکی، شرق اردولری قوماندانی‌ایدی. آطنه‌جوارنده عربلرله‌محاربه‌ایده‌رك اونلری مغلوب‌ایتمش و(۹۶۹) سنه‌سی کانون اولنك (۱۰) نده نیکیفوروس علیهنه قیام ایله آنی قتل ایتدیرمشدی . بالآخره ، ایکنجی واسیلیوس و طقوزنجی قسطنطینوس ایله مشترکاً ادارهٔ حکومت ایتمش ، (۹۶۹) ده امپراطور اعلان اولنمشدی . سوریه‌یه سوق ایتدیکی عسکری موفق اولمش ایسه‌ده (۹۷۵) ، (۹۷۶) سنه‌سی کانون ثانینك اون بشنده مسموماً وفات ایتمشدر .

آره‌ده‌کی مسافه‌نك بعدیتی حسبیله ، له‌ئون فوقاس‌ك محل مذکوره التجایه وقت وزمانی مساعد اولمه‌مازدی .

مورتمان ، بوکلیسانك تعین موقعی مناسبتیله بعض وقایعك صورت ظهورینی حادهٔ تدقیقدن کچیره‌رك مقایسه ، ولاتین استیلاسی زمانده‌کی حریقلره دائر (نیکیتاس آقومیناتوس) ك افاده‌لرینی تحلیل ایدییور .

لاتینلرك استیلاسی هنکامنده ظهور ایدن حریقلرده آیاصوفیه حوارنده کائن برجوق مبانی یانمش ایدی. ازجمله ، برنجی حریق غرب جهتلرنی خاك ایله یکسان ایلدیکی حالده، ایکنجی یانغین، هیجدن دهشتلی اولوب خلیج درسعادت ساحللرندن اعتباراً صوفیانولیانه قدر آیاصوفیه‌نك غربنده‌کائن بوتون خلاتی یانمش و آیاصوفیه‌یه قدر چیقمش ایدی. فقط ، بوبنای معظم، آتشك شدتنه حائل ومانع اولهرق شرق جهتنده‌کی بوتون مبانی‌نی قورتارمش ، و بو سببله یانغین غربه توجه ایدرك (میلیون) Milion ایله (ماقرون) ی و (سیتود) Σίτωδον لری ، یعنی بویوك واسیلیکی ایله (اوختوغون) ی‌ده (یره باتان محله‌سی) یانمش ایدی .

وقعه نویس پاسقال، کورکچیلر واسیلیکیسی ، کوموشجی مغازه‌لرینی Argyropratia اوختوغون‌ایله‌فوروم قسطنطین آردسنده کوستریبور .

وقعه نویس تئوفانوس[۱]، قیصر رومانوس لاقاپنوس زمانده [۹۴۴-۹۱۹] فوروم قسطنطین‌ده‌کی پانائیا کلیسانسك قربنده‌کی رواقلردن ظهور ایدن حریق کبیری ذکر ایدرکن کورکچی دکانلرندن ماعدا، (غوناریا) Τῶνψυχῶν موجی دکانلرینی‌ده ذکرایدییور؛ وحریقك نهایت نقطه‌سی‌اولمق‌اوزره (تومسیحون)γουναρια محله‌سنی تعین ایدییور .

سه‌ده‌نوس ، مشهور نیقا اختلالی اثناسنده یانان مبانی آره‌سنده، شیمدیکی بزازستانك‌ده محترق اولدیغنی خبر ویرییور .

او تاریخ‌ده‌ده ، بزازستانده اصنافك برطاقم نقود ومجوهراتی ایله ذی‌قیمت اشیاسی حفظ ایدیلور ایدی .

باندوری طرفندن نشر ایدیلن مؤلفی مجهول اثرك (۵۳) نجی صحیفه‌سنده (اسمیرنیوم) Smyrnium دیدکلری عطریات چارشوسی Marché aux arômes ده (نه‌موولوس)ك، یعنی‌اوختوغونك یانده ، واسفوراکی محله‌سنده‌کی آئیوس تئودوروس کلیساسنك اتصالنده ایدی .

بوتون بو وثائقدن آکلاشیلدیغی اوزره ، بیزانسلیلرك پازارلری ، چارشولری ، فوروم قسطنطین دینلن جنبرلی طاش موقعیله، بویوك واسیلیکی آره‌سنده کائن اولوب ، حال بوکه، زمانمزده‌کی چارسوی کبیر، فوروم قسطنطین‌ك غربنه دوشیور .

فوروم قدر (مه‌سی)نك جنوب، یعنی صول طرفنده طبقی شمال جهتنده‌اولدیغی کبی، اوستی‌قاپالی بردهلیز، برچارشو واردی .

ایپودروموسدن اعتباراً بوجهتده ، یعنی جنوب طرفنده اولاً ، لاتوسوس سراینه Palais de Lausus

---

[۱] ص : ۲۴۰

وفیلوقسه‌نوس (اجنبی محی) (بیك بردیرمك)[١] C. de Philoxénus صهرنجیله، آئیاآ کیلینی Ste. Aquiline کلیساسنه ، استانبول والیسنك محکمه‌سنه ، قرق شهیدلر کلیساسنه ، Egl. des XL Martyrs ونهایت بر طاق ظفره Arca تصادف اولنور ایدی .

لائوسوس سرایی، قیصر واسیلیسکی Basilisque زمانینده ، ظهور ایدن بویوك برحریقده‌یکرمی بیك جلد کتابی احتوا ایدن کتبخانه ایله برابر یانمش ایدی [٤٧٦]

صدر اسبق چکه‌جی زاده فؤاد پاشا مرحومك تربه‌سی یاننده بولنوب برچوغنك (دومنینوس‌ك ئهم وولوس) لرندن Emboli de Domninus[٢] برینك بقیهٔ آثاری اولدیغنه ذاهب اولدقلری ذوزابعة الزوایا بیزانس بناسی، قهلی بوستان دیدکلری محلدرکه ، فؤاد پاشا تربه‌سنك تربه‌دارینه مشروط خانه‌نك اتصالنده‌در ، دها زیاده ، برملجاء فقرا ، بردارالعجزه اولمق احتمالی واردر .

بو قسمه ، سلانیکلی بر ذات برخانه یاپدیردی . [١٣٤٠] جاده‌یه موازی اسکی دیوار بیقدیریلورکن ، قالدیرم سویه‌سندن آشاغیده بیزانسلیلر دورندن قالمطوغله ایله أورولمش متین کمر بقیه‌سی چیقدیغنی کوردم...

تربه جاده‌سی دیوارینك قسم فوقانیسنده بویدن بویه بر مرمر سیلمه بولنان بو یوکسك بوستانك درت یول آغزی کوشه‌سنده حالا کمورجی دکانلك بولندیغی برده برقله واردی. آثاری طوریبور ، بوقله بالآخره هدم ایدلدی. کوشه‌یی تشکیل ایدن دیوارك بوقسمی منتظم برصره بونجه‌طاش وبر صره‌طوغله ایله اورولمشدر ، امثالنه قیاساً قهلنك بقیه قالان بو قسمی عثمانلی تورکاری دورینه عائددر . تربه جاده‌سنده منتظم طوغله ایله یاپلش برده مازغال حالا طوریبور .

---

[١] بیك بردیرمك دیدیکمز فیلوقسه‌نوس صهرنجنده‌کی ستونلردن بری اوزرنده بولنان کتابه شودر :

V
K N AKYAINA (آکیلینا)
A

[٢] ایقسه نوردوخیا Εὐνοδοξία ، یاباتجیلره مخصوص دیکدر . فوأد پاشا مرحومك (١٢٨٥) سنهٔ هجریه‌سی شوالنك اوتوزنده فرانسه بلادندن (نیس) شهرنده قلب خسته‌لغندن ارتحالی اوزرینه ، نعشی استانبوله نقل ایدلمش ، واولوقت عرصه حالنده بولنان شیمدیکی تربه محاذنده ودیعهٔ خاك مغفرت قیلنمش ایدی . بالاخره ، تربه انشا ایدیلورکن ، تملرك حین حفرنده بش الی آرشون درینلکنده، طاشلرله دوشمش برقلدیرم بقیه‌سی ومرمر، صوماکی ستونلر، اوزرنده صلیب مرسوم ستون باشلقلری ظهور ایتمش اولدیغی تربه‌داری حافظ خلیل افندیدن ایشیتدم. بوحلیه پیکخانه دیرلردیکه وقتیله خدمهٔ خاصه‌دن بولنان پیکارك قبیله‌سی بوراده ایدی . بو مناسبتله عرض ایده‌یم که ، شهزاده محمود افندینك وقعهٔ تخایصنده فداکارانه خدمتی سبقت ایدن بویوك پدرم ایوبی حافظ محمد عارف آغاده رکاب پیکارندن ایدی .

فوأد پاشا تربه‌سی قریندهکی اوزون شجاع جامعی ، پاشای مشارالیه مجدداً یاپدیرمشلردیکه ، معبد مذکور (١٣١٠) حرکت ارضنده زیاده‌جه خنه‌دار اولدیغندن (١٣٣٠) سنه‌سی طرفنده تعمیر وترمیم قانمشدر . اوزون شجاع مسجدی دیه معروف اولان فی‌الاصل فضلی پاشا مسجیدرکه، یانیسی ابوالفتح سلطان محمد خانك شاطری اوزون حسن‌در. جامعك محرابی صاغنده مدفوندر . (حدیقة الجوامع) ك روایتنه کوره ، آیاصوفیه جامعنده ، منبرك صاغ طرفنه مصادف میت قپوسنك تام قارشوسنده دیواردهکی مرمراوزرنده منقوش پنجه رسمی بو ذاتك ایمش . تأسیسنه موفق اولدیغمز (مستقبلین جمعیتی)نك تشکیلندن اول استانبوله ورود ایدن اجنبی سیاحلر رفاقتنده، تورك دشمنی اولان غرضکار روم وارمنی، وسائقهٔ جهالتله موسوی ترجمانلری، بونجه‌نك، حضرت فاتحك آیاصوفیه‌یه آت اوزرنده کیردرك الیقانه بویادیغی حالده بودیواره باصدیغنك برنشانه‌سی اولدیغی سویلرلردی. محرر عاجز، بوخرافه‌نك ، حق اجنبی اثرلرده بیله یری اولدیغی ، هرکلن سیاحینه دلائیله آکلاته‌رق عایهمزده عصرلردنبری دوام ایده‌کلن برغرضکارلغك قسماً اوکنه‌چکدیکمی تحدیث نعمت مقامنده بوراده ذکر ایتدم . برنجی کتابمزك (٣٢) نجی صحیفه‌نك (٤) نومرولی حاشیه‌سنه مراجعت .

نیقا اختلالی اثناسنده (۵۳۲) غوط عساکر معاونه‌سی طرفندن ایقاع ایدیلن حریق، (اوختوغون) دن باشلامش ایدی. یانغین، اسفورا کی محله‌سنده کائن آئیوس تئودوروس St. Théodore Sphoracii کلیسا‌سی، کوموشجیلر چارشوسنی Embolos des Argyropratia یاقدقدن صوکره، آئیا آکیلینا St. Aquilina کلیساسنك قارشو طرفنه دایانمش ایدی.

آئیا ئه‌فیمیا کلیسا‌سی Egl. Ste. Euphemie، ایپودروموس‌ك منتهای جنوب‌غربیسنده واقع سرایی یانده ایدی.

سلطان محمود خان ثانینك تربه‌سی قارشوسنده، سابقا مرکز قوماندانی مرحوم عارف پاشانك قوناغی ایکن الیوم شهر اماتی دائره‌سی اولان بنا‌نك وباغچه‌سنك آلتنده، یعنی بیك بردیره‌كك غربنده بویوك بر صهریج دها واردر که، آلکسیادیس Alexiade ده مذکور اولدیغی اوزره، غالبا نیکبولی‌نك فرق شهیدلر کلیساسنك موقعی اوله‌جق. صهریجلر بحثنده باشقه‌جه تعریف ایدیله‌جکی اوزره، بو صهریجك ایچریسنده، آیاصوفیه‌جامعنده‌کی ستونلر جسامتنده دیره‌کلر واردر. امثالی کبی، بورانی‌ده طوپراقله، بارکیر کوبرده‌لریله طولمشدر.



سلاطین سالفهٔ عثمانیه‌نك سرپوشلرینه طاقدقلری توغلردن
(اوقاف اسلامیه موزه‌سنده ۲۹۱۹ نومروده مقیددر)
Aigrette des anciens Sultans

حتی، شهر اماتی بنا‌سی، استانبولك متفق دولتلر طرفندن اشغالی زمانده فرانسز قوای اشغالیه‌سی باش قوماندانی جنرال شارپی‌نك قرارگاهی اولمش ایدی. محرر عاجزله ملاقات آرزوسنده بولنان مومی‌الیه جنرالی، شرق باتقه‌سی هیئت‌اداره‌سی اعضاسندن وغلطه‌سرای لیسه‌سی مأذونین قدیمه‌سندن، محبم متوفی موسیو بوسی ایله برلکده زیارت، و استانبولك آثار قدیمه‌سی حقنده مداوله‌ٔ افکار ایلدیکم اثناده، بو مهم صهریجك‌ده تطهیرینی کندیسندن رجا ایتمش ایدم. هرهانکی برعلمه، صنعته خصومت شعار مدنیتدن اولدیغی، وعلی‌الخصوص بوتون بو آثار متروکه، بزه موروث بر ثروت معنویه اولدیغی دوشونولورسه، بو کبی آثار مهمه‌نك حسن محافظه‌سنده‌کی لزوم تظاهر ایدر. بزده (اعمار) مسئله‌سی، یالکز یول آچمق، جاده‌لره فنار دیکمك

ویا قالدیریم یاپمقدن عبارت تلقی ایدیلیور . حال بوکه ، اصل اعمار ، مملکتك قیمت معنویه‌سنی آرتدیران بو کی اثار موروثیه ویریله‌جك قیمت واهمیتله متناسبدر .

مبانئ عتیقه‌نك مواقع و وضعیتلرینك تعیینی ایچون بعض وقایعك ذکری ، مؤرخ و وقعه نویسلرجه اوته‌دنبری بر قاعدهٔ متخذه اولدیغنی نظر دقته آله‌رق ، کتابمزده‌ده یك نظرده صدد خارجی کورولن بعض حادثات و وقایعك ذکرینی اهمال ایتمه‌دك . بو وقعه‌لرك ذکری ، هم اجتماعی ، هم طوپوغرافی نقطهٔ نظرندن ارباب مطالعه ایچون پك زیاده موجب استفاده‌در .

قرق شهیدلر کلیساسنك تعیین موقعی مناسبتیله ذکری کچن بیك بر دیره‌ك صهرنجی طولاییسیله ، دنیلیورکه : آلکسیوس قومنینوس ، طرفدارلریله برلکده استانبولی ترکه مجبور اولدیغی زمان ، والده‌سیله و قومنینوس عائله‌سنه منسوب قادینلرله ، فوروم قسطنطین‌ده وداع ایدرك ولاحرنه قاپوسنه (آیوانسرای) طوغری یوللانمش ایدی .

اووقت قادینلر، آیاصوفیه ،معبدینه التجا ایتمك ایسته‌مشلرسه‌ده، قرق شهیدلرکلیساسنك یانه واریروارماز، قیصر نیکیفوروس بوتانیادیس‌ك مربیسی بونلره التحاق ایتمش ایدی .

صوماکی ستونیله فوروم قسطنطین،(چنبرلی طاش) Colonne Porphyrétique ، وآئیوس‌قسطنطینوس، و فوروم‌ده‌کی پاناییا کلیسالری وصلیبی حاوی ستون، شمال طرفنده‌کی‌اعیان دائره‌سی، مه‌سی Mésé دیدکاری اورته یولك ، یعنی دیوان یولنك ایلك قسمنك نهایتنی تشکیل ایدیور ایدی .

بیزانسلیلر زمانینده ، رسمی مراسمك محل اجراسی اولمق اعتباریله بویوك براهمیتی حائز اولان قسطنطین میدانی، تا اك اسکی زمانلرده بیله ، اکثریا تراکیانك مرمردن معمول آبده‌لری اوزرنده تمثیل ایدیلن قهرمانك [۱] تجیل وتوقیر ایدلدیکی بر موقع ایدی .

دیوان یولنك ، فوروم قسطنطین ایله فوروم طوری (بایزید میدانی) آره‌سنده‌کی قسمنه، زمان قدیمده (آرتوپولیا ، آرتوپراتیا) Artopolia, Artopratia دیرلردی‌که ، زمانمزده صدفجیلر ، اوقجیلر باشی نامیله معروفدر .

بوراده ، یکرمی بش سنه اولنه کلنجه‌یه قدر صدفجی دکانلری واردی، صدفکاری رحله، أل آینه‌لری بوراده اعمال ایدیلوردی .

صدر اسبق مصطفی رشید پاشا تربه‌سنك قارشو جهتنده‌کی دکانلرده بر طاقم اوقجیلر، اوق و یای اعمال وفروخت ایدرلر ایدی . اوقجیلرك بقیةالسلفی اوقجی شکری اسمنده ، اختیار ، کوسج ، عبوث الوجه بری ایدی . و دکان کدیکلی ایدی ، و اوراده مطلقا بر اوقجی بولنق تیراندازلر اوجاغنجه مشروط ایدی . و دکانه کرا ویرمزلردی . شکری ، اوقجیلر اوجاغنك صوك ممثلی ایدی .

* * *

[۱] اکثریت پرستلرجه l'aïens مجهول بولنان‌اسب‌سوار معبوده Cavalier Thrace بوراده پرستش‌ایدیلوردی، Anonym. Combefis (Cod. éd. Bonn. 69)

فوروم قسطنطين ديدكارى چنبرلى طاش ميدانده بولنان بر (مەدوز) Meduse قافاسى [١] اليوم آثار عتيقه موزەسنده ، كتبخانەيه چيقيلەجق مردپونك جبهەسنده ، ديواره ربط ايدلمش طوربيور .

تعريفنامەسنده : (مەدوز باشى ايله بر مدالپون. قديم فوروم قسطنطينده ظهور ايتمشدر . (بعدالميلاد ٣ الى ٤ نجى عصره نومرو ١٤٥ .) محرردر .

فوروم قسطنطينوسدن چيقيلوركن اولا ، زمينى طاش دوشەلى برحولىيه Αὐλὴ τῆ Λιθόστρωτος ، صوكرا ، آرتوپوليا دينيلن كذركاهك مدخلندەده غورغونلرك Gorgones ايكى حسيم هيكلنه تصادف ايدلور ايدى . بوهيكللردن برى (١٨٧٠) سنهٔ ميلاديەسنده بولنەرق اليوم عسكرى موزەسى اولان (آئيا أيرينى) Ste. Irène كليساسنه نقل ايدلمش ، بالاخره آثار عتيقه موزەسنه آلديرلمشدر .

بورادە شايان دقت بر نقطه واز : عجبا ، بوآبدەدن بحث ايدن متوفى مورتمان ، غورغون قافاريله مرين كمر طاشنه «جسيم هيكل» نامنى ويريور ؟ ايكى يوزلى غورغون قافاسى ، آرتوپوليادە بولنمش اولان بر طاق ظفرك كليد طاشى ايدى ؛ يعنى طاق ظفرك اورتەسنه موضوع اولوب ، ايكى يوزلى ايدى . قافانك ايكى طرفنك مأثلاً يونتوليشى‌ده بونى كوستريبور .

شوارى دولت اعضاى سابقەسندن كمال‌الدين بك ، چنبرلى طاشك فارشوسنده داخليه مكتوبجيسى راغب بكك محترق خانەسى اتصالنده‌كى خانه (سوريه قرائخانەسنك اوستنده‌كى أودر) (١٢٩٠ ـ ١٢٩١) تاريخلرنده انشا ايديلوركن ، تمل حفرى اثناسنده بويوك بر مەدوز قافاسنك سكز مترە درينلكنده ظهور ايدەرك چيقارلديغى رأى‌العين كورمشدر . كندى افادەسنه نظراً ، او تاريخده سكز ياشنده ايمش .

بو جسيم مەدوز قافاسى موزەنك بانچەسنده‌در . [نومرو : ٣٢١٤]

قودينوس‌ك غريب برتعريفندن آكلاشيلديغنه كوره ، فوروم قسطنطينوس‌ك جنوب‌طرفنده قوندوسقالى دينيلن قوم قپويه اينن بريوقوش واردى. بويوقوش اليوم دخى موجود اولوب ، كدك پاشا حمامنك اوكندن قوم قپو استاسيونه قدر ممتددر . فقط ، بويول ، وقتيله پك ديك ايمش. يولك كذركاهنده بولنان كدك پاشا حمامنك زمينى نظر دقته آلنورسه ، بو طريقك خواجه پاشا حريقندن (١٢٨٢) صوكره ، درت بش مترە طولديرلديغى آكلاشيلير ، حمامه التى ، يدى باصاماق مردپونله اينيلور ؛ خواجه پاشا ، كوچوك مصطفى پاشا حمامارى‌ده بويله چقورده قالمشدر .

* * *

شهرك احتياجى ايچون خارجدن جلب‌ايديلوب قوندوسقالى، ياخود يدى اسكله معاسەاولان (بچا سقالوں) ديدكارى اسكلەيه چيقاريلان قويونلر هپ بوطريق ايله چكيريلوردى .

---

[١] اساطير اولينه نظراً ، غورغون ديدكارى بردپو ايمش. بولر اوچ دوردەش ايمش: مەدوز، أوريال Euryale و (استەنو) Sthéno . . . بولرە هركيم نظر ايدرسه ، انلرى طاشه تحويل ايتك قدرتنده ايتلر ، بو قدرت، باخاصه (مەدوز) دە وارمش .

ادبياتده ، غورغونلر ، مهيب ، قەرفونج بر قدرتى ، بر قرەلمى ، بركوتوليكى ، طلم ودهشتى تمثيل ايدر .

قوبونلر، آرتوپولی‌یا (اکمك صاتیلان دکانلر) Artopolia (عتیق علی پاشا موقعی)یه کتیرلدکدن صوکره، (آرتوتی ریانون) دیدکلری یره سوق ایدیلوردی که، اغلب احتمال سلخانه‌لر بوراده ایدی. استانبولك مبانی ومؤسسات قدیمه‌سنك مواقع ومواضعی تدقیق ایدیلرسه، قدیماً موجود ومؤسس اولانلرك یرلرینه، بعدالفتح عینی خدمت و مقصدی ایفا ایدن آثار و مؤسسات انشا ایدلدیکی، وبو میانده چارشو وپازارلرلده اکثریا اسکیلرك موقعلرنده تأسیس واحیا قلندیغی آکلاشیلور.



مه‌دوز فاقاسی (آثار عتیقه موزه‌سنده‌در.)
Tête de Meduse (au Musée d'Antiquités de Constantinople)

بناءً علیه، بیزانسلیلر زمانینده سلخانه‌لر، چنبرلی طاش جوارنده بولندیغی کبی، بوکونده طاووق پازاری دیدیکمز سمتده متعدد سلخانه واردر. دیمك که، تاریخ برتکرردن عبارتدر، سوزی، محض حقیقت ایمش!

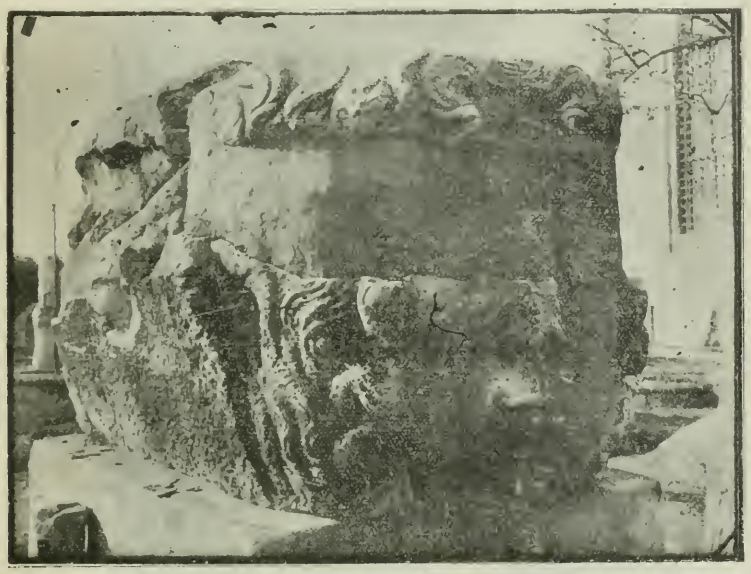
أسیر پازاری ایله، سراج اسحق و نشانجی سمتلرینك نام قدیمی اولان آنه‌مودولیون (آلت ریاح) [۱] Anemodoulion، و آئیوس آغاطونیقوس ـ باربوس Sts. Agathonic-et-Barbe کلیسالرینی دیوان یولی اوزرنده، چنبرلی طاش ایله بایزید میدانی آره‌سنده‌کی (میدانه وارمه‌دن) کذرکاهده کوسترملی:

[۱] آنه‌موس = روزکار، دولوس = اسیر مناسبته اولوب روزکار اسیری دیمکدر.

(كتاب المراسم) ده اكثريا مذكور اولديغى اوزره ، ايمپراطور ، سرايه عودت ايتمك ايچون آياصوفيه‌يه كيدركن، وياخود اورادن چيقاركن ، بعض مأمورين ايله (سيرقه) منسوب (يعنى آت ميدانك) فرقه رؤساسى تعظيمات وتكريماتى (ميليير) Miliaire ك قبه‌لرى آلتنده عرض ايدرلر ايدى .

ايمپراطور آياصوفيه‌يه كيدركن ، معيتنده بولنان رجال دولت ، بعضاً (ميليير) ده آتلرندن اينرلردى .

كتاب المراسم ك ، تەئوفيلوس ك [٨٤٢ - ٨٢٩] ، آلاى والا ايله شهره دخولندن باحث فقره‌لرنده دنيليوركه : قيصر ، ميليره كلنجه ، اعيان ، بو آبده‌نك آلتنده جملةً آتلرندن اينديلر ، و سرايك امراى



غورغون قافاسى (چنبرلى طاش جوارنده بولنمشدى)
Tête de Gorgone

عسكريه‌سيله برلكده صفلر تشكيل ايدرك وهپسى بايا اولەرق (بئر مقدس) Puits - Sacré ك قپوسنه قدر قيصرى تعقيب ايتديلر ، قيصر اوراده آتندن ايندى . شو فقره‌لردن آكلاشيليوركه اوزره ، بئر مقدسله (اورولوكيون) Horologion ديدكلرى آياصوفيه‌نك ساعت قله‌سى و (وافتيزخانه) Baptistère ميليره اولدقجه ياقين ايدى، بونكله برابر، اوكوسته‌ئون ديديكمز آياصوفيه‌ميدانيله بونلر آره‌سنده برمقدار مسافه واردى.

ميليير ايله سراى قيصرى آره‌سنده اولق اوزره، فوروم‌ده بر بنا دها موجوديدى. بوراسى، (سن ژان ئەوانژه‌ليست = آيپوس ئەوانكەليستيس) نامنه اتحاف ايدلش بر كوچوك معبد ايدى . بو معبد ، قيصر فوقاس [٦١٠ - ٦٠٢] طرفندن انشاء و پير و مرشدى آيپوس فوقاس نامنه نذر ايدلش ايدى . فقط ، قيصر ايراقليوس ، سالف‌الذكر فوقاسى دەويردكدن ، ويرينه قيصر اعلان اولندقدن صوكره ، بو كوچك معبدى سن ژان ئەوانژه‌ليست نامنه اتحاف ايتدى .

بو معبدك موقعی ، آثار سالفه‌ده تماميله‌تعين و ارائه قلنمش اولديغی کبی ، استانبولك آنتيقه‌لرينه دائر اون برنجی عصرده يازلمش اولان بر اثرده‌ده [۱] ، بو معبدك، ميليه‌رك پك يقينده و فقط ، بونك قبه‌لری خارجنده انشا قلنمش اولديغی مذکوردر .

(ژول لابارت)ك (استانبولك سرای همايونی) نام اثرنده‌کی پلانه نظراً بو معبد ، آياصوفيه حمام کبيرينك موقعنده ويا قريبنده بولنمش اولاجق .

يدنجی قسطنطين پورفيرويه نيطوس ، سن ژان ئه‌وانژه‌ليست معبدينك ، سرای قيصرينك بر قپولی ديمك اولان Monothyros مدخلی قريبنده بولنديغنی خبر ويرييور . بو مدخل ، اعيان دائره‌سی قريبنده ايدی وبورادن فورومه کچيلوردی .

* * *

خلاصهٔ کلام ، مؤلفين سالفه‌نك بيانات واقعه‌لرندن آکلاشلديغی وجه ايله ، سن‌ژان معبدی ، فورومده ، فقط سرايك سوری خارجنده ياپلش ايدی . و ميليه‌رك قارشوسنده ايدی.

بونك بو وضعيتده اولديغنی بر وقعهٔ اختلاليه‌نك تفصيلاتندن آکلايورز :

مورخيندن نيکيتاس ، (۱۱۸۲) ده ، آلکسيوس ايله ، سرايه تعرض ايتمك اوزره کلن سه‌زارك (Bardas Phocas ۸۵٦) عسکرلری آره‌سنده ، فورومده وقوع بولان محاربه‌يی حکايه ايدرکن ، بو معبدك موقعنی شبه‌دن بری اوله‌رق تعين و ارائه ايدييور :

سه‌زارك عسکرلری ميليه‌ری اشغال ايدرك ، شرق طرفنده‌کی کمرلری اوزرندن قيصرك عسکرلرينه اوقلر آتارلردی . فقط ، قيصرك عسکرلری ، شفقله برابر سرايدن خروج ايله معبدی اشغال ايدرك مخاصملرينی ميليه‌ردن طرد و دفع ايله اوراسنی اشغال ايتمشلر ايدی .

بناءً عليه ، مؤلفلرك بيانات و تعريفاتندن آکلاشلديغی اوزره ، مذکور سن‌ژان معبدی ، فورومده ، و سرايك سوری خارجنده و ميليه‌رك قارشوسنده مبنی ايدی.

بونك بويله اولديغنه شوده دلالت ايدرکه، ايمپراطور عسکرلری، بو معبدك بالای‌سقفندن اوقلر آته‌رق، سرايه تعرض ايتمك ايچون حاضرلانان سه‌زار طرفدارلرينی اوراسنی‌ترکه اجبار ايتمشلر ايدی .

بو کوچك معبد، فورومك (دی‌ايپيون) يعنی ايکی آتلی Diippion [۲] دينلن بر موقعنده کائن ايدی. بو موقعك بو نام ايله ياد ايدلمسی ، فوقاسك ، اوراده رکز ايتديرمش اولديغی ايکی آت هيکلندن ناشی‌در . ايشته، بو مناسبتله معبد مذکورده بيزانس تاريخنده (دی‌ايپيون) نامله ياد ايدلمکده بولنمشدر .

* * *

فورومده‌کی آثار عالیهٔ نفيسه ميانده ، اك مهمی ، قيصر ايپوستينيانوسك آت اوزرنده تونجدن معمول بر هيکلی ايدی . بو هيکل ، اعيان دائره‌سنك (شمديکی عدليه دائره‌سيدر) تام قارشوسنده ، و بياض مرمردن يدی قدمه‌لی بر قاعده‌يه اوطوردلش تونج قاپلی بر سهپانك اوزرنده مبنی ايدی .

[۱] باندوری : استانبولك آنتيقه‌لری. شرق ايمپراطورلغی: برنجی کتاب ، صحيفه : ۲

[۲] نيکيتاس.

فوق‌العاده صنعتکارانه یاپلش اولان آت سرقه متوجه‌ایدی. بوهیکل حقنده شو تفصیلاتی ورن پروقوپیوس دییورکه: تونجدن معمول بو آت اوزرنده، کذلك تونجدن، ایمپراطورك جسیم بر هیکلی واردی: آشیلك Achille البسه‌سنه مشابه لباسیله، بالخاصه شایان نظر دقت ایدی. بو لباس، دیزلره قدر اوزانمامق، آرقه‌سنده‌کی زره، قهرمانلرك کیدکلرینه بکزه‌ردی، وباشنده‌ده برطولغه واردی. هیکلك یوزی شرقه متوجه ایدی. بو وضعیتله، صانکه، عجلهره قارشی یورویش استقامتنی کوستریيو ایدی.

یکرمی یدنجی صحیفه‌ده‌کی رسمده کورلدیکی اوزره، صول آلنده برکرهٔ عالم واردی، وصاغ آلی‌ده شرقه طوغری اوزاتمش، صانکه، حدودلرندن طیشاری چیقنامق ایچون بارباراره امرلر اعطا ایدییورمش . . .

. .

بو جسیم ومصنع هیکلك یرنده بویوك تهئودوسیوس‌لك کوموشدن معمول و (٧,٤٠٠) لیره livres وزننده بر هیکلی واردی. بو هیکلی، قیصر ایبوستینیانوس أریتمشدی.

بوندملوتی، بو هیکلك موضوع اولدیغی قاعدهنك ارتفاعی، تخمیناً اوتوز بر متره اولدیغنی سویلیور. پیه‌رژیل، قانونی دورنده استانبولی زیارت ایتدیکی زمان، هیکلك بو قاعده‌سی طوریيورمش. فقط، هیکل پارچه پارچه ایدیلهرك أریدیلش. قیصرك باجاغی، کوکده‌سندن دها اوزون، وبورونی طقوز پوس‌دن زیاده ایمش. بارکیرك طیرناغنی اولچمش، اونك‌ده طقوز پوس اولدیغنی آکلامشدر. شو تعریفدن، بو هیکلك نه جسیم بر اثر اولدیغنی آکلایورز.

مؤلفلرك بیانات وتعریفاتندن آکلادیغمزه کوره، فوق‌العاده بر جساءتی حائز اولان بو هیکل، اوکوسته‌ئون میدانندہ، اعیان دائره‌سی قارشوسنده مرکوز ایمش.

(١٤٢٢) تاریخنده استانبوله کلش اولان بوندملوتی، هیکلی، قاعده‌سی اوزرنده و آیاصوفیه‌نك خارجنده و جنوب طرفنده کورمشدر.

پیه‌رژیل ایسه، بو هیکلك یالکز قاعده‌سنی کورمشدر. بو ذات تعریفاتنده دها واضحدر. بو آده، هیکلی، آیاصوفیه‌نك غربه ناظر جبهه‌سنه یقین بر نقطه‌ده کوستریيور.

بایزید میدانتك نام قدیمی اولان (فوروم طوریس) ده، اوزرنده برنجی تهئودوسیوس‌لك بر هیکلی مرکوز وموضوع، بویوك بر ستون واردی [١]. مرور زمان ایله وتأثیرات کوناکون ایله تهلکه‌لی بر حاله کان بو اثرك نه‌سی قالمش ایسه، سلطان بایزید حمامنی بر انهدام محققدن قورتارمق مقصدیله یقدیرلمش. قانونی سلطان سلیمان زمانندہ استانبولده بولنمش اولان پیه‌ر ـ ژیل (کیلیوس)، بو هدم عملیه‌سنی رأی‌العین مشاهده ایلدیکنی اثرنده ذکر ایدییور.

---

[١] (اولیا چلبی) سیاحتنامه‌سنك برنجی جلدنده، استانبولده، بیزانسلیلر زمانندہ موجود آثار مصنوعهٔ عجیبه‌یه دائر تفصیلات موجوددر. چلبی، بو آثار مصنوعه‌یه طلسم، اطلاق ایدییور. ازجمله، مذکور ستون حقنده دنیلیورکه: اون برنجی طلسم، سلطان بایزید حمامنك زمینده چرکوشه Tetrapylon بیك پاره بر ستون عالی واردی، قدی سکسان ذراع ایدی. داعون دخولی ایچون مطلسم ایدی. هرنه زمانکه، اول عمود باق ایدی شهره طاعون کیرمز ایدی. وقتاکه، بایزید خان حمام انشاسنده، اول عمودی یرنکون ایتدیلر، او آنده مشارلیهك بر اوغلی داود پاشا باغچه‌سنده مقطوعاً ارتحال ایتدی. مزاری داخل بابده بر صفه اوزرنده‌در. آندن صوکره اسلامبول ایچره طاعون استیلا ایلدی.

دیمك‌كه ، بو سون ، بایزید میدانك جنوب جهتنده مركوز ایدی . ایكنجی تهئودوسیوس‌ك ، قدمه‌لی مرمر بر قاعده Tetrapylon اوزرینه اوطورتولمش اولان آت اوستنده‌كی هیكلی ، باب والای سرعسكری میدانك اورته‌سنده بولنمش اولمق لازم كلیور .

فی‌الحقیقه ، شمدیكی باب والای سر عسكری بنای باپیلورکن تمللرك حفری اثناسنده ، وقتیله استانبول آثار عتیقه موزه‌سی مدیرلكنده بولنمش اولان و استانبوله دائر « بوغاز ایچی و استانبول : ۱۸۷۳ » نامیله مختصر بر اثرده نشر ایدن دوقتور ده‌تیه Dr. Dethier او محلده بر كتابه پارچه‌سی بولمش .

استانبولك لاتینلر طرفندن (۱۲۰٤) سنهٔ میلادیه‌سنده ضبطنی متعاقب ، آنلر طرفندن هدم و امحا ایدیلن بو هیكل [۱] حقنده ده‌تیه ایجه تفصیلات ویرییور .

سالف‌البیان فوروم طوری (فوروم طاورو) نك اطراف و جوارنده وقتیله بر چوق كلیسا و مبانی واردی. بوجمله‌دن، آیئوس مارقوس (چنبرلی‌طاشده ایدی) St. Marc، آیئوس پروقوپیوس St. Procope، آلونجیوم Alonitzium كلیسالرینك مواقعنی كوسترمكده‌جك آثار ونشان قالمدیغی كبی ، قاپیتول دنیلن موقعده ، وضعیت قدیمه‌سندن چیقمشدر. مرور زمان ایله ، و بزه كلنجه‌یه قدرده استانبولك هدف و معروض اولدیغی كوناكون انقلاباتدن طولایی محو وكتمان اولان مؤسسات مذكوره‌نك موقعلرینی تعیین ایتمك ممكن اولهمیور . بونكله برابر ، كرك سوقاقلرك ، كرك میدانلرك تسویه‌سنده و بعض مبانی انشاسنده مصادف اولدیغمز بعض آثار باقیه ، مدقق بر نظر ایچون بعض حقایق تاریخیه‌نك استكشافنه یاردیم ایتمكده‌در . صره‌سی كلدكجه بو آثار باقیه‌دن بحث ایدییورز .

متوفی دوقتور مورتمانك افاده‌سنه كوره میلادی (۱۷۷۷) سنه‌سی ظرفنده باب سر عسكری میدانندهكی قیشله ایله خسته‌خانه انشا ایدلك اوزره ، میدان قازیلورکن بیزانس دولتنك هر دور تاریخیسنه عائد بیكلرجه قورشون مهرلر بولنمش ایدی . بر پرده طوپلو اولهرق بویله عظیم مقدارده قورشون مهرلر سائر هیچ بر موقعده ظهور ایتمهمشدر . بو مهرلرك ظهورندن استدلال و استنتاج اولنهبیلیرکه ، بویوك قسطنطین طرفندن انشا ایدیلوب ، باب عالی دوائری كبی بوتون دوائر رسمیهٔ دولتی ، بو میانده پوسته دائرسنی‌ده احتوا ایدن قاپیتولك خزینهٔ اوراقی بو موقعده ایمش . . .

باب سرعسكری میدانك غرب جهتنده، بوزطغان كمری[۲] طرفنه آچیلان قپونك ایچ طرفنده بویوك مسمم دنیلن Nymphœum maximum جسیم بر صو خزینه‌سنك موجودیتی خبر ویرییور.

مشهور بوزطغان كمری دیدیكمز ایمپراطور (والهنس) Valensك بدایةً انشا ایتدیردیكی كمرلر واسطه‌سیله شهره ایصال ایدیلن صولر ، بو خزینه‌یه سوق واساله وجمع ایدیلوردی .

---

[۱] قودنیوس ص : ٤٢

[۲] استانبولده بوز طعان كمری قربنده مدفون قطب‌العارفین حلوایی‌ده‌ده قدس سره‌العزیز حضرتلرینك محترق اولان تربهٔ منیفه‌لری جانب مكارم ملوكانه‌دن بنا اولنمین یومی درت آچه ایقاد قندیل، ویومی سكز آچه تربه‌دارلق وظیفه‌سیله شهری ایكی اوقه روغن‌زیت تعیین اولنوب بو دخی شیخ اولانلره مشروطه‌اوله (عبدالحمیدخان اول وقفیه‌سی) بوتكیه‌بوكون‌ده موجوددر.

شهريمزك وضعيت طوپوغرافيه‌سنى بيلنلرجه معلومدركه ، صولر ، بوزطغان كمرى واسطه‌سيله اوچنجى تپه ايله دردنجى تپه آره‌سنده‌كى (اسكى سراجخانه) وادينك (بايزيد ، شهزاده موقعلريله فاتح جامعى آره‌سى) اوستندن چكمك قديم حواريون كليساسى موقعنده بولنمش اولان فاتح جامع شريفنه كلير.

برنجى كتابمزك (٣٧) نجى صحيفه‌سنده بيان اولندبغى اوزره ، بو صو مقسمنك موقعنى بر خيلى آرامش و بو صو خزينه‌سنك باب سر عسكرينك بوزطغان كمرينه ناظر قپوسنك (مدرسة القضاة ، و بو كره مجدداً انشا اولنان بايزيد ذكور نمونه مكتبى ، قپودان ابراهيم پاشا سبيلى قارشوسى) يوقارى طرفنده ، ميدانده مبنى اولمق احتمالنى درميان ايتمش ايدم .

فى الحقيقه ، صو يوللريسى على بابادن بالمناسبه اجرا ايلديكم تحقيقاتدن ، بو مقسمك ، قپودان ابراهيم پاشا سبيلنك تام قارشوسنه مصادف قپونك برآز يوقاريسنده اولديغى آكلاشيلدى .

بو ميدانك آلتنده جسيم بر صو خزينه‌سى موجود اولوب دروننده اليوم صو واردر .

يدنجى قسطنطين پورفيرويه‌نيطوس‌ك مشهور (كتاب المراسم) نده ، فوروم طورى ايله حواريون كليساسى آره‌سنده‌كى مواقعده موديئوس Modius ايله فيلاده‌لفيوم (ديره‌كلر آره‌سى) Philadelphium موقعلرى ذكر و بيان ايديليور .

حواريون كليساسنه ، واكسه‌رولوفوس Xerolophus دنيلن آلتى مرمر سمتنه كيدن يوللر ، فيلاده‌لفيوم ديديكمز شهزاده باشنده برله‌شور ايدى . شهرك وضعيت طوپوغرافيه‌سنه نظراً ، بو ايكى يولك برلشديكى نقطه‌يى ، شهزاده جامع شريفندن برآز اوته‌ده آرامق لازم كلير كه ، وزنه‌جيلردن برى كلن ، و فاتح طريقيله ادرنه قپوسنه كيدن جاده‌يى اون قپانندن P. Plateae ، زيره‌ك يوقوشندن يوقارى طوغرى كلوب ، داود پاشا قپوسنه P. Sti. Æmiliani منتهى اولان شمديكى يول ، بوراده عموداً قطع ايدر ايدى .

بو يول زمانمزده‌ده موجوددر ، و اولدقجه ايشلك بر جاده‌در .

حضرت مريم‌نامنه قديم (دياقونى‌سيس) Deipara Diakonissa كليساسى ، شمديكى قلندر جامعى‌در كه[١] ، وقتيله پك ايشلك بر عمر اولان بوراده‌كى يول ، كليسانك نامنه اضافةً مشهور ايدى .

---

[١] قلندر جامعى — بو دير قديمى جامعه تحويل ايدن فاتح سلطان محمد خاندر. جامعه تحويل ايديلن كليسالر تحتنده تفصيلات ويريله‌جكدر .

ايمپراطور ماوريكيوس Maurice [٥٨٢ ـ ٧٠١] زمانننده باطريق كيرياقو ، (دياقونيسيس) اسميله معروف بنالرى بايدرمشدى. (آ نوتيوس) ك افاده‌سنه نظراً ، بو محلهنك ، بو نام ايله اشتهارى ، سالف‌الذكر باطريقك دياقونيسا يعنى كليسا باپاسنك روحانى بر خدمه‌سى ايكن اوراده اقامت ايلمسندن ناشيدر . حتى باطريقك قيز قرنداشى‌ده دياقونيسا ايدى .

(سه‌دره‌نوس) روجه‌سى (كه‌درينوس) Cedrénus ك افاده‌سنه كوره ايمپراطور ماوريكيوس ، چكمجه‌ده ايمپراطور اعلان ايديلن فوقاس طرفندن قاضى‌كويى قريبنده (أفتروبيوس) ، Eutrope (قالامش) قويندە بش اولادى : تيوه‌دژيوس پترو ، پاولى ، ژوستەن و يوستينيانوس ايله برلكده اعدام ايديلدرك سر مقطوعلرى ، مقرى كويندەكى مشهور (قامپوس) Campus موقعنه آتيلمش ايدى . [٦٠٢ ـ ٢٧ تشرين اول] فوقاس طرفندن ويريلن امر اوزرينه بو قاقار ، تعفن ايدنجيه قدر اولدقلرى يرده براغيلمش و لآخره خريستيانلر طرفندن آلنمش ، و جسدلرينه طاقيله‌رق كتورلمشدر. صمانيه‌ده مشهور (استوديون) مناسترينه (اميراخور جامعى) كومولدكلرى روايت ايديليور .

بیزانس مؤلفلرندن میخائل آتالیوتیس‌ك Mich. Attaliote افاده‌سنه باقیلورسه ، بوزاده خلقه بر اثردر کوستریلورمش .

قلندر جامعنك قارشی ، یعنی جنوب طرفنه ، دها صریح بر تعبیر ایله ، دیرکلر آره‌سنك و عجم اوغلی حمامنك [۱] آرقه جهتنه مصادف محلده و یانغین یرلرنده (بلبان آغا) مسجدی نامیله محترق کوچوك بر مسجد خرابه‌سنه تصادف ایدرز که ، وقتیله پك مهم بر مناسترك بقیه‌سی اولدیغی مظنوندر . بوراسی ، (شافی) معناسنه اولان (توقوراطوروس) Ste. Vierge du Curateur وصفیله‌ده تجیل ایدیلن حضرت مریم نامنه بر مؤسسهٔ دینیه ایدی .

---

[۱] عجمی اوغلانلر حمامی — وقتیله یکیچریلرك اسکی اوطه‌لر دیدکاری دیره‌کلر آره‌سنده ، فوزیه قرائخانه‌سی و جوارینك اشغال ایتدیکی ساحه‌ده کائن قیشله‌نك حمامی ایدی . ده‌وشیرمه‌لره عجمی اوغلانلر تعبیر اولنوردی . فی‌الاصل ، اوغلان کلمه‌سنده بر معنای ترذیل اولمایوب ، دلی قانلی یاخود دلی قانلی اولمغه قریب ازکات دیمکدر. حتی آلمانلرك بر صنف خفیف سواری عسکرینه ویردکاری (اوهلان) عنوانی اوغلاندن مأخوذدر . [هامه‌ر : عطا بك ترجمه‌سی ، استانبول طبعی جلد : ۱ ، ص : ۲٤۱۰ ، آلتنجی کتاب] .

حدیقة الجوامع‌ده بو قیشله‌یه دائر شو تفصیلات واردر : عجمی اوغلانی قیشله‌سی مسجدی ، آق دکز طرفنده تپامه‌جیلر آردنده آناطولی آغاسی بولداشلرینك ساکن اولدقلری قیشله‌ده‌در. بانیسی ابوالفتح سلطان محمد خاندر. درونده اولان حمام، سلطان سلیمانك‌در. اتصالنده یکیچری اوجاغنك فدوله فرونی (شهزاده باشنده لطافت آثار تمامنك تام قارشوسنده و ترامواى یولی اوزرندهکی فرونك موقعنده ایدی) و مقابلنده طولمباجیلر کارخانه‌سی (۱٦ مارت ۱۳۳٦ سنه‌سنده برکیجه انکیزلر طرفندن درونده شهید ایدیلن عسکرلرینزك اقامت ایتدکلری ، و بر آزالق برنجی دائرهٔ بلدیه اولان سابقا والده کتخدامی شاکر افندینك آخشاب ، الیوم منهدم قوزاغی برنده ایدی.) و قیشله‌سی واردر. نفراتی حریقلرده باشلرینه قلایی طاس کیرلر ، و اوزرنده نفرك قاچمه‌سی اولدیغی رقله یازلمشدر. مسجد مزبورك منبرینی شاهزاده سلطان محمدك وقفنه کاتب بولنان (قزغان آصماز) لقبیله معروف الحاج مصطفی افندی وضع ایلشدر. شو تفصیلاتدن آکلاپورزکه ، زمانمزده اطفائیه نفراتنك باشلرینه کیدکلری اینجه معدندن طاسلر ، وقتیله بزده ، یوز فرق شو قدر سنه اولده قوللانیلورمش .

بو قیشله‌نك قپوسی اوکنده مجذوب عثمان بابانك اوستی قبه شکلنده دمیر و تل قفسلرله ستر ایدلمش ، مکلف مرمر صندوقه‌لی ، باش طاشنده ، اسکی شکلده قالین بر مولوی سکمسی بولنان تربه‌سی واردی . ترامواى یولی فاتحه طوغری تمدید ایدیلورکن بوتربه بر کیجه علی العجله هدم و مرحوم مشارالیهك پك منتظم ، غایت متین وواسع لحدی آچدیریلدیرق بقیهٔ عظامی بویوك بر صندوق ایچرسنه آلنوب ، شهزاده جامعی حولیسنه ، فوزیه جاده‌سندن وفایه کیدن یولك ایچ کوشه‌سنه نقل و دفن ایدلدی .

آیاق اوجنده بر برصه‌ده : مرحوم میرعلم محمد بك ابن مرحوم میرعلم سلیمان بك ابن وزیر اعظم محمد پاشا جوان قپوجی پاشا زاده : ۱۰۸٤ ، و : میرعلم سلیمان‌بك‌ابن‌وزیراعظم محمد پاشا: ۱۰٦۱ مدفوندرلر. بونلرك مجوزه مرمرپوشلری، و مرمر صندوقه‌لری منتظم و مکلفدر .

فقط درویشك قدیم تربه‌سی پاپیامدیغی کبی، طریف مرمر دیره‌کلر اوزرینه اوطورتولمش قبه‌سی‌ده تکرار انشا واحیا ایدلدی ، بو مرمر ستونلر الیوم شهزاده جامعی حولیسنده بر طرفه آتیلمش طوریور .

مرحوم سلطان عبدالحمید خان اولك : ۱۵ محرم ۱۱۹۵ تاریخلی وقفیه‌سنده ، مشارالیه عثمان بابا حقنده دنیلیورکه : « استانبولده شهزاده جامعی قربنده اسکی اوطه‌لرك آلتش بر قپوسی اتصالنده دفن اولنوب تربه‌سی جانب ملوکانه‌دن بنا و انشا اولنان مجذوب درویش عثمان مرحومك باشی اوجنه بهر کیجه بر عدد قندیل ایقادی ایچون یومی درت آقچه موقد قندیل ، و ایکی آقچه فراشیه ، و بر آقچه قندیل بهاکه جماً یدی آقچه و شهریه ایکی اوقه روغن‌زیت اوقاف همایون حاصلاتندن تعیین و اعطا اولنوب وظیفهٔ مرقومه‌سی قضلاده آلتمش بر جماعتك وکیلخرجی اولانه مشروطه اوله . »

تدقیقات تاریخیه‌دن آ کلاشلدیغی اوزره ، بلبان آغا استانبولك فتحی تاریخی اولان (۸۵۷) سنه‌سنده سکبان باشی اولوب ، او سنه ایچنده وفات ایتمشدر. ترمیه دفن ایدلدیکنی تحقیق ایده‌مدم .

منهدم وقا جامعنك قارشوسنده‌کی سوقق ایچریسنده (بوراون سلیمانیه جامعنه کیدر) أولر آره‌سنده صیقیشوب قالمش اولان منلا شمس‌الدین کورانی[۱] نامیله معروف کلیسا جامعی، اسکی (آیئوس تئودوروس تیرون) Egl. St. Théodore Tiron de Sphorace کلیسای [۲] اولمق اوزره تلقی ایدیلیور . حالبوکه ، معلم(مولمان)Pr. Mühlman بومعبدك آیئوس تئودوزوس(فاروونا ریا)[۳] St Théodore Tò Kouβouvάκλιον اولدیغنه قانعدر.

هر کون کلیسالرده اوقونه‌جق دعالره دائر بر مجموعه[٤] نشر ایدن (سیر موندی) Sirmondi بو نامی بر درجه‌یه قدر تأیید ایدیور (۳ ایلول) .

یوقاریده‌کی سطرلرده کورولدیکی اوزره ، بعض مؤلفلرك بیانات و شهاداتی ، بو کلیسانك آت میدانلق حوالیندن باشقه بر یرده کوسترلمسنه امکان براقمیور .

بناءً علیه ، نوغورودلی انطوانك استانبولی طولاشیرکن واقع اولان تعریفات و بیاناتی ، و اسکی طوپوغرافیا علماسنك افاداتی نظر دقته آلهرق آنف‌البیان کلیسانك (آیئا آناستاسیا فرماقولیتریا) Ste. Anastasie Pharmacolytra معبد قدیمی اولدیغی قبول و اول صورتله تکلیف ایدیلیور.

شو وقفیه مندرجاتندن آ کلاشیلیورکه ، درویش عثمان ، حال حیاتنده عامه‌نك حسن ظنی قزانمش ، و باخاصه بکیجری طائفه‌سنك نظر حرمتی جلب ایلمش بر ذات ایمش. و تبعشه‌یه‌ده مناسبی وارمش .

بادشاهلرك نفر صورتیله یولداشلرندن بولندیغی برنجی اورطه اوطه‌لری عثمان بابا تربه‌سی اتصالنده اون اوطه‌لکی قصبه سنه‌سنی محاذیده ایدی .

سنك مزارنده‌کی کتابه شودر :

هوالخلاق الباقی

مجذوب الهی مرحوم و مغفورله درویش حافظ عثمان روحیچون . .

-- ۱۱۹۷ --

[۱] بو قدیم کلیسانك واقعی منلا کورانیدر . مفتی محمد امین زاده حسین آغانك اوغلی مدرسیندن عبدالرحمن افندی وضع ایتمشدر.

[۲] وقا سمتنه ، اسفوراکیوس Sphorakios محله‌سی دیرلردی که ، اسفوراکی ، بیوك قسطنطین زمانده (بشنجی عصر) ، اعیان ایدی. اسفوراکی محله‌سنی بو آدم تأسیس و اعمار ایتمشدر .

وفاده، (ونق شجاع) جامعی خطیبسنده ، استانبولك ایلك قاضی القضاتی اولان سلالهٔ طاهرهٔ مولانادن حضر جلبی مدفون اولدیغی کبی ، قارشوسنده‌کی قبرستانده‌ده مشهور (کاتب چلبی) دفین خاك عطرناکدر.

بو جامعك جوارنده بر بوستان ایچریسنده پك قدیم تحت‌الارض بر کلیساده واردر . بعض روایته نظراً استانبولك صوك قیصری قسطنطین بوراده مدفون ایمش . فقط ، بو روایت هیچ بر طرفدن تأیید اولنامشدر .

قیصر آتمه‌لی (ایساوریالی) اوچنجی لئون Léon l'Isaurien زمانده ناشلایان ت شکنلر مجادله‌سنده (۷۲۶ ۷۲۵) خرستیانلرك بو تحت‌الارض کلیسایه التجا ایتدکلرینی و بوراده (ایقون) دیدکاری تصاویر اعدیه ایلدکلرینی . کلیسا مستخدمیندن تحقیق ایلدم.

[۳] (فاروونا ریا) کومورجی مماسنه در ، لئون «ماکلیس» (بر قیودان دریایی اولدیرمکندن قصات اقلیله سمز اتمشدر) زمانده زادکاندن ایلاریون طرفندن انشا ایتدیرلمشدر .

[٤] مینولوکیون Menologium — (مین) آی مماسنه اولوب (لوکیئون) بر آی ظرفنده شکون کلیسالرده اوقونه‌جق دعا مجموعه‌سی دیمکدر.

آیئوس تئودوروس کلیسانسه، کاهن وکاشف Révélateur معناسنه اولان (فانه‌روتیس) φανερωτὴς دخی دنیلدیکنی دوقتور پاسپاتی یازییور. کلیسانك بو صفتله‌ده اشتهاری، هر کیم بر شی غائب ایدرسه، اونی بولق ایچون بو عزیزدن استعانه ایتمسندن طولایی ایمش. بناءً علیه، کلیسانك بو نام ایله‌ده یاد ایدلمسی اغلب احتمال، مخبر وکاشف معناسنی‌ده افاده ایدن آیئا آناسطاسیا (فارماقولیترا) Ste. Anastasie Pharmacolytra تعبیرینك بو کلیسایه اسناد اولنان خواصك مماثلتی که، بدایةً آناسطاسیا نامنه نذر واتحاف ایدیلن مذکور کلیسانك، بالاخره آیئوس تئدوروس نامنه تحویلنه بادی و باعث اولمشدر. [فارماقون = علاج، ایتون قورتارمق معناسنه اولوب، ترکیبی حالنده آوکا مراجعت ایدن، علاجدن مستغنی اولور دیمکدر]

بوکلیسانك یرنده، اولجه پاتریجی (فامارقا) نك اوی وارمش. کلیسانی برنجی آناسطاس (دیقوروس) [٥١٨ ـ ٤٩١] یاپدیرمشدر.

شو مناسبتله دیه‌لم که، خلق یننده متواتراولان بعض عنعنات و روایاتك اکثر صحت و وثوقی ثابت‌اوله‌میور.

(مورتمان) ه کوره، وفا قربنده، قرق چشمه قارشوسنده کائن سکبان باشی ابراهیم آغا مسجدی، مشهور (کیرا مارتا) Couv. de Kyra Martha مناستر قدیمیدرکه، قیصر میخائل پالئولوغوسك همشیره‌سی و سراثوانیٔ قیصری معناسنه اولان (پروتوستراطور) Protostrateur (میخائل غلاواس تراخانیوتیس) Michel Glavas Trachaniotis نك زوجه‌سی اولوب (مارتا) مذهبنده بولنان ماری دوقاس قومنینوس [١] Mari Ducaena Commena Paleologina طرفندن انشا ایتدیرلمش ایدی.

بو دیر قریبنده مدفون مشاهیر

مبحث مخصوصنده آیریجه ذکر ایدیله‌جکی اوزره بو مناسترده (ماری قله‌ئوپه) Marie Cleopé ایله عمزهٔ خرستیانیه‌دن جنکاور آیبوس ایبوآنیس (سن ژان)نك [٢] St. Jean le Guerrier جسدلری‌ده مدفوندر.

بو مناسترك قارشوسنده‌کی مشهور قرق چشمه‌نك آینه طاشی اوزرنده، بیزانس تزییناتنده چوقجه قوللانیلان حیوانات اشکالندن، قارشو قارشویه کلمش ایکی طاووس قوشی، و چام فیصدیغی رسملری، و اشکال هندسه‌دن متشکل بعض تزیینات وار در.

---

[١] (قمریه جامعی) نام اثرمده مفصلاً بیان ایدلدیکی اوزره، ماری دوقاس، قیصر آلکسیوس قومنینوسك قاین والده‌سیدر. قدیم (خورا) Chora مناستری اولان بودیر، قیصر یوستینیانوس طرفندن (٥٦٥ـ٥٢٧) انشا ایدلمش ایکن خراب اولدیغندن بو قادین احیا ایلمش ایدی. ماری دوقاسك پدری بوغار قرالی صاموئلك اوغلی (تروبان) در. بو قادین فوق‌العاده برحسن وآنه مالك، اخلاق متین و مضبوط، هرخصوصده مدح و ستایشه شایان والیق ایدی. آناقومنینوس ایله زوجی قیصر نیکیفوروس، مشارالیهایی پك زیاده مدح و ثنا ایدیورلر.

بو قدیم دیرك، خاتم‌القیاصره اولان (قسطنطین دراغازس)نك مدفنی اولمق اوزره کوستریلن محلده کائن اولدیغنه دائر برنجی کتابمزك (٣٠)نجی صحیفه‌سنك (٢) رقملی حاشیه‌سنده مندرج معلوماتك برسهو ترتیبدن منبعث ایدوکی بالاخره آکلاشلمقله (کیرا مارتا) مناستریك وفاده، قسطنطینك مدفنی اولدیغی روایت ایدیلن محلده کائن اولیوب، قرق‌چشمه قارشوسنده‌کی سکبان باشی ابراهیم آغا مسجدی نامیله معروف اولان معبدك اصل کیرا مارتا مناستری ایدوکی تصحیح اولنور.

باطریق قسطنطینوس، « قسطانتینیاد ١٨٤٦»نام اثرنده بو دیر قدیمك فیلسوف، حکیم لقبیله معروف ایکنجی لئون زمانندە [٤٧٤] پاتریجی لیبیس، لیویس Libis طرفندن انشا و میخائل پالئولوغوسك همشیره‌سی امپراطوریچه تئودورا جانبندن احیا و اعمار ایدلدیکنی یازییور. [ص: ٩٦].

[٢] قمریه جامعنك صول جهتنده‌کی دائره‌نك Pareklesion قبه‌سنده، سن ژانك موزایقله یاپلمش مکمل بررسمی حالا طوردیور.

بعض فرنك سياحلرى ، و اثر يازانلر، بو طاووس قوشلرى رسملرينى كوره‌رك ، بوچشمه‌نك بريزانس چشمه‌سى اولديغنه ذاهب اولمشلرسه‌ده ، طوغرى دكلدر، بوچشمه قانونى سلطان سليمان خانك علوهمتيله شهره ايصال ايديلن صولرك چشمه‌سيدر، بو آيينه طاشى‌ده باشقه يردن بورايه نقل ايدلمش اولسه كرك . بناءً عليه ، بوكبى ظواهره باقه‌رق ، حكم ايتمه‌نك برقيمت علميه و تاريخيه‌سى اولهمز .

بو مناسترى جامعه تحويل ايدن سكبان باشى ابراهيم آغادركه ، فاتح سلطان محمد خانك سكبان باشيلرندندر. (٨٥٧)تاريخنده شهيداً ارتحال داربقا ايلديكى اوقاف اسلاميه موزه‌سنه نقل‌ايديلن سنك مزارندن آكلاشيليور. بوقديم مناسترك اوكندن كچن دار يولك ١٣٣٩ — ١٣٤٠ سنهٔ روميه‌سى تشرين ثانيسى ظرفنده توسيعنه لزوم حاصل اولديغندن، سوقاغه تصادف ايدن مشارالهك مدفنى‌ده، مسجدك يان‌طرفنه نقل‌ايدلمشدر(١٣٤٠-١٣٣٩).

بوصراتك سنك مزارنده شو يازيليدر :

هو انتقل المرحوم المغفور من دارالفنا الى دار البقا وهوالشهيد السعيد ابراهيم آغا سرسكبان فاتح محمد خان عليه الرحمة والغفران تاريخ وفاته ـ ٨٥٧ ـ

فيلاده‌لفيوم موقعنده باشليجه ايكى آبده واردى :

١ — برى ، ايكى الى حالقون تراپيلون (باقردن معمول برآبده ايدى) .

٢ — ديكرى ، سينته‌طوس كيون ((متعدد طاشلردن متشكل ستون)

ادرنه قپوسنك نام قديمى اولان هاريسيوس قپوسندن ، حواريون كليسا سندن ، فوروم آماستريانوم‌دن و پورطا پلاته Porta Platea ديدكلرى اون قپانندن كان يوللر، او تاريخلرده شهرك وسطى اولان فيلاده‌لفيوم Μεσόμφαλος موقعنده برلشوردى .

فيلاده‌لفيوم ايله حواريون كليسا سى آره‌سنده (تااوليو ريئو) Olybrios ايله (قسطانتى‌يانا) Constantiana, محلهلرى واردى .

Κωνσταντιανὰ, Κωνσταντινιανὰ

اليوم موجود و پايدار اولان مارسيانوس ستونى (قيز طاشى) ، قسطانتيانا محله‌سنك موقعنى تعيين و ارائه ايتمكده در ؛ بوراسى ، قسطانتيانا محله‌سيدر .

تااوليو ريئو محله‌سى ، اون برنجى منطقه داخلنده مصادف اولان سنان پاشا ، و (قسطانتيانا)ده ، قيز طاشى[١] و اوكسوزجه خطيب سمتلريدر .

[١] قيز طاشى قرب و جوارنده‌كى آثار مليه‌مز . — قيز طاشى جوارنده فاتح سلطان محمدك وزراسندن اسكندر پاشانك ، سلطان احمد قريبنده ، ديوان بوانده فيروز آغا جامعى طرز انشاسنده، كاركير، يوكسك و تك قبه‌لى، صوك جماعت محلى درت جسيم ستونه استناد ايتديرلمش كوزل ، متين برجامعى بوانديغى‌كبى، سلطان عثمان خان ثانى زمانده نيودان دريا اولان خليل پاشانك‌ده، اسكندر پاشا جامعى طرز وجسامتنده برجامعى واردر . فقط ؛ بيك اوچيوز اون حركت اوضنده زياده‌جه رخنه‌دار اولاك بو معبد عالىٔ اسلام اليوم مسدود و اكثر اقسامى مائل انهدامدر .

جامعك چشمه‌سی اوزرنده‌کی کتابه شودر :

حضرت پادشاه دورانك — قپودان و وزیری اسمی خلیل
دلریدی که بو محانده — قیله بر خیر و بوله اجر جزیل
کتخدامی وزیر دانانك — اسمی محمود و خلقی قدری جلیل
دیدی سمتنده برمحل واردر — خلق عطشان کبی زبون وعلیل
کر اولسه ماء جاریه همت — اولیه بویله بر ثوابه عدیل
ایایوب صو یرینه آچه سیل — یاپدی بو چشمه‌یی لطیف و جمیل
دیلرز حق وجود پرجودین — ایایه حفظ وبره عمر طویل
نوش ایدلرصویی دیدی تاریخ — اولدی بوعینك آدی عین جلیل

جامعك چشمه‌یه متصل قپوسی اوزرنده‌ده : ان الصلوة .... آیله ١٠٣٦ تاریخی محکوکدر .

* * *

مدرسه‌لر بحثنده ذکر ایدیلمکی اوزره ، بو خراب جامعك قارشوسنده سلطان مصطفی زمانده ، ادرنه‌ده یك جمیع برصورتده شهید ایدیان شیخ الاسلام ارضرومی فیض‌الله افندینك یك محتشم بر مدرسه وکتبخانه‌سی واردر . ١١١٢ .

زمانمزده أت میدانی دیدیکمز ، و یکیچری اوجاغنك الماسندن صوکره ، احمدیه نامی آلان سمت مشهور، بزانس تاریخنده (لئوماکللیون) Léomakellion نامیله شهرتکیر درکه ، بوراده یکیچریلرك (یکی اوطه‌لری) واردی.

تاریخده اورطه مسجد نامیله معروف اولوب ، کنج سلطان عثمان ثانینك یدی قلعه وقعهٔ دلسوز شهادتندن اول ، مشارالیهی کتیردکلری بومسجد، مرور زمان ایله خراب اولمش ایدی. شیخ الإسلام و اوقاف ناظر اسبق مرحوم ارکوبی خیری افندی زمانده مجدداً دانشین صورتده انشا ایدلش اولان مسجد ، قدیم اورته مسجدك عرصه‌سنه بنا اولنمشدر .

أت میدانی مسجدینك بانیسی فی‌الاصل قانونی سلطان سلیماندر . بش وقتدن آقشام و صباح نمازلری و بیلده برکره دخی چوقه توزیعی کونی اوکله نمازی قیلنوردی. جبالی حریقنده یاندیغندن مجدداً یاپیلمشدر[١٠٧٠]. مقدما دخی یانمش ایسه‌ده تکرار انشا ایدلش ایدی .

اورطه مسجدی‌ده یاقان‌بو دهشتلی حریق ، سلطان مراد رابعك دور سلطنتنده و ١٠٤٣ سنه‌سی صفرینك یکرمی یدنجی جمعه‌کونی ضحوهٔ کبرا زمانده جب علی = جبالی قپوسی خارجنده برقافلهجی، فوندہ یاقوب کبی قافلات ایدرکن ظهور ایتمش ، وبوراز روزکارینك شدتیله توسع ایدرك ، آن واحده عاشق پاشا سمتنه و استانبولك قدیم کبار ، بر عائله‌سی اولان چشمی افندینك قاضی چشمه‌سنده‌کی مکلف قوناغنی‌ده یاقه‌رق ، فاتح سمتنه ، بویوك وکوچوك قرمان محلاتنه ، سراجخانه‌یه آتلایوب ، اوردان منلاکورانی‌یه ، یکی باغچه‌یه قدر استانبولك اك معمور اقسام و محلاتنی یاقش ایدی .

اورته مسجدك قارشوسنده اورته چشمه نامیله کوزل بر چشمه‌مز واردر . چشمه‌نك جبهه‌سی ، باب همایون اوکنده‌کی سلطان احمد سبیلنك مزینات‌ی آکدیرر اشکال هندسیه‌دن متشکل نقوش ایله مزیندر . صویی دائما آقار . ایکی قسمدن عبارت اولان بو چشمه‌نك آیری آیری کتابه‌لری وار در .

— صاغده‌کی کتابه —

جناب ظل حق سلطان احمد خان غازی کیم — او در شمدی (سریر سلطنتده خسرو یکتا)
او خاقان کریم الشانك اجداد عظامندن — عظیم المنقبه سلطان سلیمان خان (عدل‌آرا)
غزات دینی ریان زلال لطف ایدوب کرچه — بنا قلمشدی (بونده چشمه سارینی بدل را)

دیکر چشمه‌نك كتابه‌سنده‌ده

ولیکن زیب و زیوردن اولوب عاری و آزاده
نظیره سده زو برخوب سنکین دل ایدی کویا
سایان زمانك آصف و داماد ذیشانی
وزیر اعظم ابراهیم پشای کرم پیرا
کورنجه فرقهٔ بکتاشیانك جمله ایوانی
مزین اولدیغن انواع آرایشله سرتاپا

مخطره :

بو چشمه، سلطان محمود خان ثانی زماننده ده ایچه تعمیر کورمشدر. چشمه‌نك کتابه‌لری ، نفیس بر تعلیق ایله یازلمش اولدیغی حالده ، (کرملر) ایچرسنه آلتدن عبارلر غایت فنا ؛ تعلیقه یکزدر بر یازی ایله یازلمشدر .
چشمه‌نك اوزرنده سلطان محمودك طغراسی بولنمسنه باقیلورسه ، یکیچریلرك الغاسندن صوکره ، کرملر ایچریسنده کوستردیکی عبارلرك یرنده یکیچریلره دائر بعض عبارلر موجود ایکن ده‌کیدیرلدیکنه حکم ایدیلمورم . چونکه کتابه برحریقدن ضرردیده اولمش اولسه ایدی، یونك سائر یرلری‌ده یوزولش اولمجقدی. حالبوکه، چشمه‌نك هیئت عمومیه‌سنده، و نقوش و مزیناتنده حریقدن متأثر اولدیغنه دائر اوفق براماره بیله کورمه‌مدم. شوحالده ، بعض ملاحظاته مبنی او عبارلر دکیشدیرلمش اولمجق !

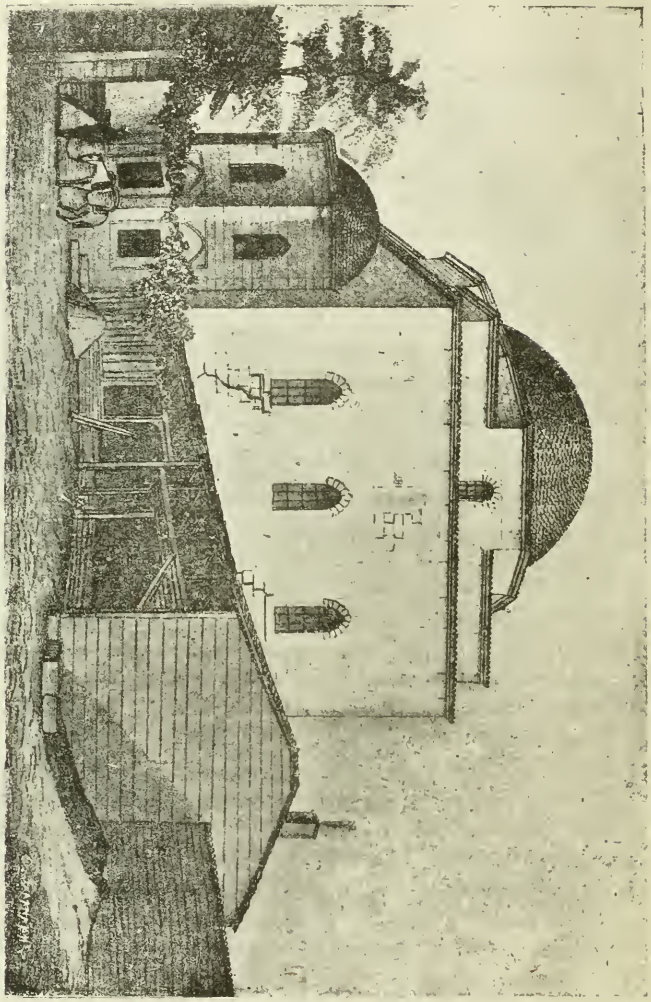
قرق مظلوملر کلیسا‌سیله (سراجخانه باشنده قنبور مصطفی پاشا جامعی) Egl. des XL Martyrs de Sébaste صهرنجی (سراجخانه موقعی) وحالقون تزاپیلون ، وسینته طوس‌کیون [یکپاره اولیوب ، متعدد طاشلردن متشکل ستون دیمکدر] موقعلری وقعه‌نویس باسقال ایله باندوری‌نك و نیکیتاس حونیاتیس‌ك (صحیفه : ٤٣١) Nicetas Choniatis اثرلرنده درجهٔ کافیه‌ده ارائه وتعیین ایدلمشدر .

یوقاریده اسمی کچن فیلاده‌لفیوم موقعنده‌کی تزاپیلون دیدکلری چارپا آبده‌نك اوزرنده ایکی ال واردی. بو اللر ، محل سیاست اولان (آماستریانون) میدانه کتورلمك اوزره ، فیلاده‌لفیومدن کچیرلن محکومین ایچون بر علامت تذلیل و تحقیر ایدی .
بیزانس مشاهیر رجالندن قراتروس Craterus ایله موسه‌له‌نك Mosele اولری‌ده مودیون ، مودیوس ایله فیلاده‌لفیوم جوارنده کائن ایدی . [١]

اوصاف صمدانیه‌دن قادر مطلق . صفتنه اضافةً تجیل ایدیلن پانتوقرا طوروس (زیرك کلیسا جامعی‌در) Pantocrator وینه‌جناب حقك (بصیر) صفتنه اضافةً مشهور پانته‌پوپتیس Pantepoptès (فاتح جوارنده اسکی عمارت جامعیدر) ، وفاتح قریبنده آیئا ته‌ئوفانو (دمیرجیلر مسجدی) Ste. Théophano کلیسالری ، موسقوف

[١] (پرکر) Preger نامه‌مؤلفك Scriptores originum Constantantinopohtanarum آدلی اثرنده [١٩٠١] دنیایورکه : (ماناتایی) جنرالی ، اسکیتلری کاملاً مغلوب ایتدکدن صوکره ، بو خدمتنه مدةً (اودیون) ده نامنه بر ستون رکز ایدلمش ایدی . بعضیلری (اودیون) ه مودیوس‌ده دیمورلر : اوراده برده ساعت واردی . الیوم او موقعده برکرله ستونلر موجود اولوب بونلر (قراته زوس) ك أوبك یانده ایدی .

هاجیلرینك و پاتریبانك اوادانه نظراً، دردنجی تپه‌یی اشغال ایدن برچوق معابدن پایدار اولهبیلنلریدر. [۱]



فاتح جامع شریف قریه‌سنه دمیرجیلر یاخود - تیمارخانه جامعی -
لویس مناظری
(۱۸۷۷ سنه‌سنده‌کی رسمی)
Démirdjiler Djamissi — M. Libys : d'après Paspati, 1877.

مع مافیه، (قسطنطین لویس) Constantin Lips مناستریله (آیوس آپوستولوس قریه‌سنده‌کی مناستر) دنجی دیرلردیکه، بوراسی حضرت مریمه نذر وإتحاف اولنمش ایدی.

[۱] برنجی کتابمزك (۳۸) نجی صحیفه‌سنده‌کی رسمنده‌کوروللدیکی وجهایله فاتح جامع شریفینك قره دکز جهتنه مصادف محلده کائن اولوب، حرکت ارضدن اولکی شکلنی ارائه ایلدیکمز دمیرجیلر جامعی، یاخود تیمارخانه مسجدی، پاسپاتیه

قرن هشتمك تاريخمزه عائد خاطراتی. قرق چشمه‌ده پاپزن یوسف پاشانك، پرتو پاشانك قوناقلری واردی. وفاته‌ده طوپوزلی اوغلی ابراهیم پاشانك جسیم ومکلف قوناغی واردی‌که، زماننده مرحوم کریم‌پاشا ورثه‌سنه انتقال ایتمشدر. بو قوناغك آلتنده بویوك بر صهریج بولندیغنی ایشتدم.

اولیا چلبی، استانبولده‌کی وزرا وکبرا سرایلرینی ذکر وتعداد ایدرکن، پرتو پاشا سرایینك وفا میدانده مبنی اولوب معمار سنان بناسی اولدیغنی خبر ویردیکی کبی، (تذکرة البنیان) ده‌ده بو سرایك ذکری گچیور. پرتو پاشانك وفاتی (۹۸۸) ده‌در.

اولیا چلبی، ایوب قصبه‌سنده‌کی زیارتگاهلری ذکر وتوصیف ایتدیکی صرده‌ده، پرتو پاشا تربه‌سنك معمار سنان کاری منور، مزین برقبه‌دن عبارت اولدیغنی سویلیور[۱]. پرتو پاشا تربه‌سی، ایوب جامع شریفنك شمال غربی جهتنده، یعنی بوستان اسکله سنه ناظر جبه‌سنه موازی کوچك امیر افندی سوقاغنده ومشارالیهك مدفنك قارشوسنده‌در. تربه مربع‌الشکل برپلان اوزرینه یاپلشدر. اساس دیوارلری کارگیردر. حال حضری، اوگیا چلبی‌نك تعریفی کبی، (معمار سنان کاری برقبه‌دن) عبارت دکلدر. اخشاب باصیق تاوانلی، قاراکاق بر یردر. اکلاشیلان تربه‌نك یوقاری طرفی یپقلمش، قبه‌سی یرینه شمدیکی اخشاب تاوان یاپلشدر.

ایوب قصبه‌سنده‌کی آثار عالیهٔ دینیه ذکر اولندیغی صرده‌ده بو تربه‌دن‌ده بحث ایده‌جکز.

مشارالیه پرتو پاشا، سلیمان قانونی، سلیم ثانی ومراد ثالث دورلرینی ادراك ایتمشدر.

سلیمان قانونی زمانننده وزیر ثانی اولوب (سیکه‌توار) جنکنده شرق جبهه‌سی قوماندانلغی ایدی. مضبوطات تاریخیه‌یه نظراً، قیصه بویلی بر آدم ایمش. سلطان سلیم ثانینك پدری تختنه جلوس ایتمك اوزره، استانبوله

نظراً، (ایویس) Libys مناستری اولمق اوزره قبول ایدیلیور. طرز انشاسنده‌کی بعض علاماته، از جمله محرابنك جیفینتیلی اولمسنه کوره، بونك قدیم بر معبد بقیه‌سی اولدیغنه احتمال ویریلیور. مملومدرکه، تورك معمارلری، جامعلرك پلانلرنده بو جیفینتیلی قبول ایتمه‌مشلر، پلانلری مربع بر اساس اوزرینه یاپمشلردر.

بو جوارده برده (آیوس تئوفانیس) کلیسای واردی‌که، اسکی پلانلرك تعریفنه کوره، آت بازارینك برآز آشاغی طرفنده مهدم مقبرهٔ محمد پاشا جامعنك یوزطقان کری جهتنده وینه مهدم (سینه‌پرور والده سلطان) مکتبنك برآز یوقاریسنده وآت بازاری قرینده بولنش اولدیغی. فی‌الحقیقه، اسکی پلانلرده قدیم دستگاهیله حاده‌سنده الیوم خراب متارهسیله اطراف دیوارلری قلش اولان (صانکه بیدم)، یاخود (کچه‌جی‌خیرالدین) جامعنك جنوب غربیسنده‌کوستریلیور. چرچر حریقندن صوکره بو طرف یوللری تسویه ایدیلیرکن تحت الارض متین تمللر، دیوار بقایای چیقمش ایدی. جلال اسعد بك (استانبول پلانی) نده، آیوس تئوفانیس کلیسای St. Théophane (صانکه بیدم جامعی)نك شمال غربیسنده، و (ایویوس) مناستری‌ده M. Aubos چینی‌لی حمامنك شمالنده، قدیم تمونهٔ شکران مکتبنك (الیوم آق شمس‌الدین تمونه مکتبی اولوب، صره‌سیله سردار عبدالکریم، طوپخانه فابریقه‌لری ناظری سعید پاشالر وتاتار زادکانندن حاجی ارسلان افندی قوناغی) موقعنده کوستریلیور. [اون برنجی منطقه ــ دردنجی تپه]

(اولیوریوس) Olibrios مناستری‌ده، سراجخانه باشنده، فاتح سلطان محمد خانك معماری (آیاس)لك مدفون اولدیغی جامعك برآز یوقاریسنده بولنش اولدیغی!

بوراده‌ده تکرارینه لزوم کورمیورم‌که، بیزانسلیلر زمانننده موجود ویا قسماً خراب اولان مؤسسات دینیه واماکن امیریه‌نك موقعلرینه، بعدالفتح عین خدمت ومقصدی ایفا ایتمك اوزره مبانی انشا ایدلش ایدی. تدقیقات تاریخیه‌دن اکلاشیلدیغی اوزره، فتحی متعاقب املاك خصوصیه‌یه طوقونولمه‌رق حق تصرفه تمامیله رعایت ایدلمش، فقط املاك وقفیه دولته انتقال ایتدیرلمش، ویاخود بر امر خیرك ادامه‌سی ایچون، فتحدن یارارلقلری کوریلن رجال ومجاهدینه تملیك قلنمش ایدی.

[۱] برنجی جلد. ص: ٤٠٨

کیرکن، یکیچریلر جلوس بخششی طلبی بهانه‌سیله، موکب پادشاهی بایزید حمامنك اوکنه کلدیکی زمان، عصیان پاروله‌سی اولان (اوت آرابه‌سی ده‌وریلدی!) غلغله‌سیله آلایك مشی و انتظامنی بر مدت اخلال ایتمشلر ایکن وزیر دلیر صقوللی محمد پاشانك حسن تدبیریله باشلامق اوزره اولان شورش تسکین وآلایك انتظامی اعاده و تأمین قلنمش ایدی.

* * *

پرتو پاشانك وفاده منلا خسرو محله‌سنده، وفامیدانده ناظر جسیم بر خانه‌سی اولدیغی وبوخانه‌یی اولادینه وقف ایتدیکی و اتصالنده دها برقاچ خانه‌سی اولوب، آنلری‌ده عقار اولمق اوزره وقف ایلدیکی و ازمیده جامعی، مکتبی، عمارتخانه‌سی موجود ایدوکی و ایوبده تربه‌سی بولندیغی [۹۸۰] تاریخلی وقفیه‌سنده مسطور اولدیغی کبی، مصطفی بك، محمود بك، محمد بك نامنده اوچ اوغلی اولدیغی‌ده سجلات وقفیه‌ده مقیددر.

وفا — قوغه‌جیلر جاده‌سنده، حریقدن اول بحریه نظارتی مهمه مدیری مرحوم حافظ اسماعیل افندینك بویوك اخشاب خانه‌سنك اتصالنده، تخمیناً اوچ بچق آرشون عرض، واوچ آرشون درینلکنده بر آرالقده (خنجرلی سلطان) نامیله معروف بر قادینك مزاری واردی، کتابه‌سی‌ده اوقونور ایدی. بو مدفن، حریقدن قسماً خسارزده اولدیغی حالده، پك یقینده‌کی رجائی‌افندی مکتبی صره‌سنده ۰۰ التجاوز اولدیغی طوریبور.

جاده‌ده‌کی بویوك قوغه‌جیلر حمامی، وقتیله بوراده‌کی قوناقلردن برینك حرم، کوچوك قوغه‌جیلر حمامی‌ده سلاملق حمامی ایمش.

کوچوك قوغه‌جیلر حمامی، ۱۳۳۹ سنه‌سی تشرین ثانیسی و ۱۳۴۲ سنه‌سی جمادی الاولی ایچنده امین نورالدین جامعی (بورمه‌لی مسجد) اوکندن اون قپانه ایمك اوزره، آچیلان اوتوز مترلك جاده کذرکاهنه تصادف ایتدیکندن هدم ایدیلدیکی عرصه‌سی یوله قلب اولنمشدر.

* * *

روانی چلبینك و پاینده یوسف پاشانك مدفنلری. —

سلطان سلیمان قانونی دوری شعراسندن روانی چلبینك مدفنی، و سالف الذکر پایزن Forçat یوسف پاشانك کارکیر بویوك تربه‌سی، قوغه‌جیلر ـ دستکاهجیلر جاده‌سی اوزرنده ایدی.

بو ایکی تاریخی مدفن‌ده مذکور یوله تصادف ایتدیکندن هدم ایدلدی.

پاینده یوسف پاشا. — یوسف پاشا، فرنکی الاصلدر. بر وقتلر حقیقی بر مکتب عرفان اولوب بو دولت و ملته پك چوق خادم یتشدیرن اندرون همایوندن بالتفیض (۹۹۰) ده یکیچری آغاسی، (۹۹۳) ده طمشوار، (۹۹۵) ده بودین Bude والیسی اولوب، صوکره عزل ایدلمکله (۹۹۸) ذی‌القعده‌سنده قرق چشمه‌ده کائن قوناغنده بعض خدمه‌سی یدنده شهید اولدی. پاشا، اتباعی مافوق‌الحد تکثیر ایدر، شدید وحدید بر ذات ایمش. سراجخانه باشنده فاتح دائرهٔ بلدیه‌سنك قربنه اخیراً انشا ایدیلن کیمیاخانه‌نك یرنده،

حریقدن اول بر مسجدی‌ده واردی. یوسف پاشانك پایزن Forçat Forzato لقبیله اشتهاری ، حربده اسیر ایدیلهرك ، او زمان هر طرفده جاری اولان عادت وجهله، آیاغنه زنجیر اورولهرق ، حرب سفینه‌لرنده کوره‌ك چکمك و ترسانه ایشلرنده چالیشدیرلمغه محکوم ایدلمسندندر .

. . .

یوسف پاشانك تربه‌سی (١٣١٠) سنه‌سنده‌کی بویوك حرکت ارضده خراب اولهرق قبه‌سی یقلمش ، متروك بر حالده ایدی، مزارنده، کتابه‌سز، اسطوانی الشکل قالین ایکی طاش واردی . و محله اهالیسی طرفندن سر قبرنده قندیل یاقیلیوردی .

بو مدفن ، ویران تربه نامیله معروف ایدی .

تربه، تام یول اوستنه تصادف ایتدیکندن، شهر اماتنجه هدم ایدلدی. پاشانك یکیچری آغالغنده عسکرك ضبط و ربطی، و بو دین والیلکنده‌ده بعض آثار خیریه تأسیسی امرنده‌کی خدماتی نظردقته آلهرق خوابکاه ایدیسنك پای تحقیر آلتنده قالمسنی تجویز ایتدیکمدن، عمله تدارکیله، مدفنی آچدیره‌رق بقایای عظامنی همان اتصالنده‌کی روانی چلبی جامعنك حولیسنه نقله تشبث ایتدم .



توغه‌جیلر جده‌سنده بودین، طمشوار والیسی پایزن یوسف پاشانك تربه‌سی
Turbé de Youssouf Pacha (Forçat), Gouverneur Général de Temeswar, de Bude (XVI^e siècle).

بومدفن ، سوقاق سویه‌سندن ایکی بچق آرشون درینلکده ظهور ایتدی . لحدی ، علی العاده طاشلردن خرجسز اولهرق یاپلش ، تابوتی دیش بوداق آغاجندن معمولدر . لحد ایکی متره طول و برمتره عرضنده‌در. تابوتك یان تخته‌لرندن ، صاغده‌کی تخته چورومه‌مش ، اوزرنی قسماً قاپلو ملمع کوردم . فقط ایچریسنده نه قفا ، نه باجاق ، نه ده سائر کمیك پارچه‌لری ظهور ایتدی . حال‌بوکه ، پاشادن (٦٨) سنه اول وفات ایدن روانی چلبی‌نك قفا وقول وباجاق کیمکلری تماماً ظهور ایتدی .

بوغریبه قارشوسنده حیرتده قالدم ، ومحله‌نك قدماسندن تحقیق کیفیته مجبور اولدم . بحریه مهمه مدیری مرحوم حافظ اسماعیل افندی زاده، ملغابحریه نظارتی مأمورینندن طاعت بکدن وسائر ذواتدن، عنعنه ایله‌کلن روایته نظراً ، پاشانك قتلندن صوکره، بوجیعه‌یه جرأت ایدن خدمه‌سی طرفندن جسدی لحدندن چیقاریلهرق یوق ایدلمش . . . . .

فی‌الحقیقه ، لحدنده اوقاق برکمیك پارچه‌سی بیله ظهور ایتمیشی بویله بر احتماله قوت ویرمکده‌در .

. . .

روانی چلبی. — چلبی‌نك جامعی، (۱۳۳٤) سنه‌سی مایسنك اوتوزبرنجی جمعه کونی یاپتشدر. مشارالیه، ادرنه‌لی اولوب، اسمی الیاس شجاعدر. یاوز سلطان سلیم طرفنده ایکن خدمتنه داخل اولوب، برلکده استانبوله کلمشدر، بروسه‌ده قپلوجه، استانبولده آیاصوفیه متولیسی، بالآخره مطبخ عامره کاتبی، مطبخ امینی اولدی. عشرته مبتلا ایدی، آخر عمرنده عشرته توبه ایتدی، صرهٔ همایونه امین اولدی. روانی چلبی، جسامتلی، ظریف و نکته‌دان ایدی. بر دیوانی، بر عشرتنامه‌سی واردرکه، مطلعی شودر:

کیمك کیم جام ایله خوش عالمی وار سلیماندرکه، الده خاتمی وار

روانی، بوراده‌کی مسجدینی یاپدیرکن، سلطان سلیم اورادن کچیرمش. بومسجدی بنا ایدن کیمدر؟ دیو سؤال ایتمکله، (روانی قولکزدر) دیو جواب ویردکلرنده لطیفه یوزندن: «خوش آیاصوفیه سن، بیلده بر مسجد طوغوررسك!» دیدکاری مشهوردر.



قوغه‌جیلرده روانی چلبی جامعی (طقوزنجی عصر هجری)
Mosquée du Révani Tchélébi, en ruine (XVI siècle)

بو مسجدك قربنده تحصیل علوم ایدن ملازملره مسکن اولمق اوزره، حجره‌لر دخی یاپدیرمشدر [۱]، بو حجره‌لر حریقده یاندی، یری یکی آچیلان سوقاغه قلب ایدلدی. شهریمزك تسویهٔ طریقلرله متمادیاً دوچار اولدیغی تحولاتدن طولایی پك چوق آثار ومبانیمز، وبومیانده‌خاطرات تاریخیه‌مز تخریب اولنه‌رق محو و کمنام ایدلدیکندن، هیچ اولمزسه، اصحاب خیر و حسناتك و بو ملك و ملته خدمت ایده‌نلرك ناملرینی حافظهٔ انامده یاشاتمق، و آنلره قارشی دین شکرانی ایفا ایلمك و بالوسیله انسال آتیه‌یه بر ایقاظ قدرشناسانه بولنمق اوزره، بو صورتله غائب اولان آثاری، برر برر قید و ذکر ایدییورم.

روانی چلبی‌نك مدفون اولدیغی لحد، زمیندن ایکی بچق آرشون آشاغیده، مکمل یاپلش، جسیم و منتظم قپاقلرله اورتولمش ظهور ایتدی. بوراسی بویوجك بر لحددر. بو لحده، آشاغیده اسامیسی مذکور ذوات

[۱] بزده، تحصیل علم و معرفت ایده‌نلری، اسلافمك‌نه درجه حمایت و صحابت ایتکلری شوانلاده ثابتدر. بناء علیه، آوروپاده مماثل مؤسسات شفقت پروری یوق ایکن، بزم مملکتمزده بولنری‌ده دوشونمشلردر.

قاضلده دفن ایدلشدر . بو ذوات ، روانی‌دن صوکره دفن ایدلش اولدقلرندن ، چلبی‌نك کیفیت لحدك باش طرفنه یپلمش بر حالده کورولدی. تاریخك خبر ویردیکی کبی، باجاق وفاقا کیفیت نسبة ایری ایدی.

کرك یوسف پاشانك وکرك روانی چلبی‌نك وسائر ذواتك کیفیتلرینی اصول شرعیه‌سی دائره‌سنده ختمات شریفه تلاوت ایتدیره‌رك انتخاب وانشا ایتدیردیکم یکی لحدلرینه نقل ودفن ایلدم . [١٣٤٠ سنه‌سی مارتنك برنجی کونی: هجرت : ١٣٤٢] روانی چلبی‌نك بقایای عظامی ، انشا کرده‌سی اولان جامعك خرابی اوکنه ، یوسف پاشانك صوك خاطراتی‌ده ، بوجامعك قوغه‌جیلر جاده‌سنه ناظر صاغ جبهه‌سی اوکنه مناره دینه دفن ایدلدی ، وهرایکیسنك سرقبرلرینه برر سروی آغاجی دیکدیرلدی .

بوامر خیرده ، مؤسسات دینیه مدیری سیروزی مفتی زاده اسعد بکك همتنی بالخاصه ذکر وتقدیر ایدرم.

* * *

وثائق تاریخیه تصنیف هیئتنه مأمور ، ارباب دانشدن موسی بکك تدقیقاتندن آکلاشیلدیغی اوزره ، سلطان سلیم ثانی دورینه عائد (١٢) نومرولی وثیقه‌ده ، روانی چلبی‌نك ادرنه‌ده ، خلیل الاجر محله‌سنده انجو خاتونك وقف منزلنه ملاصق وبر طرفی طریق عام ایله محدود خانه‌سی بولندیغی محرر اولمسنه نظراً ، چلبی‌نك ادرنه‌لی اولدیغی حقنده‌کی روایتك صحتی تحقق ایتمش اولیور .

شمدیکی محترق جامع ، مقدما مسجد ایکن ، یورغانجی علی نامنده برینك منبر وضعی ایله جامعه تحویل ایتدیکی سجلده مذکوردر. جامع مذکورله قوشلق حمامی آره‌سنده بولنوب سکبان باشی حسین آغانك مندرس اولان جامعنه عائد اوماسی ملحوظ بولنان قبرستانده سلطان احمد ثالث دورنده وفات ایتمش علی نامنده برینك مصنعجه کتابهٔ سنك مزاری واردی. بوذاتك مسجد مذکوری جامعه تحویل ایدن ارباب ثروتدن سالف الذکر یورغانجی علی اولمسی محتملدر .

حریقدن پك زیاده متأثر اوله‌رق پارچه‌لنان روانی‌نك سنك مزاری کاتبی قاووق ، و صاریق ایدر :

— کتابهٔ سنك مزاری —

جهانی سرتسر طوتمشدی نامی اجل جامنی چونکم نوش قلدی ایشیدوب روح قدسی دیدی تاریخ
امیر نظم کیم یعنی روانی شودکلوکیم دوشوب مست ایتدی آنی جنماندن یاکه جان آتدی روانی
٩٣٠

* * *

روانی چلبی مسجدیله ، پایزن یوسف پاشانك تربه‌سی آره‌سنده کائن اولوب ، کوچوك بر حظیره تشکیل ایدن محلده ، چلبی‌دن ماعدا ، برقاچ ذات دها مدفون ایدی که ، اسملرینی بروجه آتی قید ایلیورم :

روانی‌نك یانده :

وفاشیخی‌زاده حمیدافندینك کریمه‌سی فاطمه خانم: ١٢٤١
ادرمیدی خواجه محمد سعدالله افندی : ١٢٤٤
محمدسعدالله افندی زاده محمدمحی‌الدین افندی: ١٢٥٠
قسطمونیلی خواجه عمر افندی : ١٢٥١ ذا ٢٩

مدفون اولوب ، بو ذاتلرك مزار طاشلری ، مسطح و اسطوانی‌الشکل کوفه‌کیدن جسیم طاشلردر . و ذاتلرك کیکلری‌ده روانی چلبی جامعنك محراب استقامتنه دفن ایدلدی .

* * *

روانی چلبی مسجدینك ملازملره مخصوص اوطه‌لری اتصالنده ، و اغلب احتمال ، سکبان باشی حسین اغانك چوقدن مندرس مسجدی حظیره‌سنده‌ده شو ذوات مدفون ایدی :

مرحوم و مغفور عبدالله بك : ١١٣٨
اللی طقوز جماعتك مرحوم و مغفور ملامصطفی اوده‌باشی: ١١٨٤
مرحوم مصطفی بك : ١١٤٨
احمد بیك : ١١٥٩

بو ذاتلرك مزارلری‌ده اوتوز مترەلق جاده استقامتنه تصادف ایتمکله ، او محله‌ده‌کی قولبه‌لرده سا کن ربابغیرتدن چری باشی علی آغانك همتیله ، وقتیله پك بویوك اعتنا ایله یاپیلان ، و جسیم و منتظم قاپاقلرله ورتولمش اولان لحدلری آچدیریلەرق بقایای عظامنی روانی چلبی جامعی حولیسنه دفن ایتدیردم .

(١٣٤٢ - ٢٣٤٠ : مارت : ١)

رجائی افندی مکتب سبیلی . — بو ذاتك وفاقوغه‌جیلر جاده‌سی اوزرنده (روقوقو) Rococo دینیلن اسلوب انشا و تزیینده کوزل بر سبیلی ، فوقنده مکتبی واردر . جبهه‌سی صوم مرمردندر .

— چشمه‌نك کتابه‌سی —

الله لطیف بعباده و ماتقدموا لانفسکم من خیر عندالله تجدوه عیناً فیها تسما سلسبیلا وجعلنا من الماء ...

سبیلك اوزرنده صره ایله :

— ١ —

رجائی محمد نام امین الدوله صاحب جود
که اولدی ذاتی جاه دفتریه مابه التبهیج
لوجه الله ایدوب بوچشمه سار ومکتبی ابداع
رضای حق تحصیل ایتدوکنده شبهه یوقدر هیچ

— ٢ —

دعاسنی صوکیی اطفال دوران ایلیوب ازبر
دوعالمده اوله بوخیر جاری بادیٔ تفریح
تعالی‌الله ذهی ماء الحیوة روح پرورکیم
لطافتده زلال عدنله همایهٔ تمزیج

— ٣ —

ثناکار قدیم و مستدیمی بندهٔ شاکر
معما کونه تاریخن ایدر بو بیتدن تخریج
بو تاریخ سبیلده ایلیوب صونی باشندن صید
دیدی عطشانه صاحب خیر اولان آیمدن آل اچ اینج

— ١١٨٩ —

مکتبك قپوسی اوزرنده :

ماشاالله و سقیهم ربهم

ایتدی بو مکتب والایی بنا و احسان — دفتری جاه رجائی جلیل العنوان
صاحب الخیر محمد اوله آفتدن امین — بانك آمینی قوپاردجهٔ کروه صبیان
درسه تشویق ایچون اطفاله دینلسون — شاکر اولدی او دارالعلم بوقفس حق قران

— ١١١٩ —

قپوسنك منحنیلردن متشکل پنجره‌سی اوزرنده‌ده :

عجبتُ لِمَنْ طَلَبَ الدنیا و الموت طالبُه

منقوش ومحرردر. خط تعلیق ایله یازیلری استانبولك عمادی مقامنده بولنان (محمد اسعد الیساری) نك‌در.

بو مکتبك بانیسی رجائی محمد امین افندی، باش باقی قولی بورلیلی خلیل آغانك اوغلیدر، ١١٣١ده طوغمشدر. کتخدا قامنه کیروب، بعده قوجه ابوبکر پاشایه دیوان کاتبی اولهرق جده‌ده بولنش و حج ایتمشدر. ١١٧٥ محرمنده رئیس الکتاب اولهرق ١١٧٦ده انفصال ایلمشدر. ١١٨١ جمادی‌الاولنده ایکنجی دفعه رئیس الکتاب اولمشدر.

خلاصهٔ کلام، استعداد و قابلیت اتحابندن اولمغله، خلیل پاشایه خزینه کاتبی، خواجکاندن اولمش، تذکرهٔ ثانی، تذکرهٔ اول، رئیس الکتاب، چاوش باشی، صدارت کتخدامی، ترسانه امینی، آرپه امینی، دفعهٔ ثانیه رئیس الکتاب، رکاب چاوش باشیسی، کتخدای صدر عالی، دفتردار شق اول، نشانجی، دفترامینی اولدی.

١١٩٤رجبنك بشنده حامده ایکن برشدتلی نزول اصابتیله وفات ایدرك شهزاده جامعنك تراموای یولنه ناظر حظیره‌سنه دفن ایدلدی. متدین، پرهیزکار ایدی. حسن خطی واردر. کثرت ذریتدن صغیر وکبیر اون

سکز یتیمی قالمشدی . اولادندن ابراهیم منیب ، جلال سلیمان بکلر ، و احفادندن علی توفیق و شفیق و الیوم وقفی متولیسی ، غلطه سرای لیسه‌سی مأذونین قدیمه‌سندن سابق قباطاش لیسه‌سی مدیری عبدالکریم نادر بکدر .

— سنك مزارنده عیناً شو یازیلیدر : —

سابقا توقیعی هایون الحاج محمد امین رجائی افندی

— ١١٩٤ —

رجب

٥

بونکله برابر ، بو قسطنطین لیویس مناستری خالیجیلرده ، ات میدانك Leomakellium [١] غربنده کائن فناری عیسی مسجدی اولمق در .

پاطریق قسطنطین ، (قسطانتی نیاد) آدلی اثرنده بو معبددن بحث ایدرکن ، محراب دیوارینك خارج جهه‌سنده ایکی اوزون بر مرمر اوزرینه محکوك بر کتابه کوردیکنی ، و فقط مرور زمان ایله و یانغینلرك تأثیراتیله حرفلرینك اکثریسنك بوزولمه‌رق اوقونه‌میه‌جق بر حاله کلدیکنی و علی العجله ضبط ایده‌میلدیکی حرفلردن هیچ بر معنا چیقاره‌مدیغنی و بناءً علیه کلیسانك بانیسی مجهول قالدیغنی یازیور .

فی الحقیقه ، کتابه‌نك بر چوق یری مرور زمان ایله و حریقلرك تأثیریله بوزولمش ، دوشمشدر .

پاطریق قسطنطین‌ك مذکور اثری (١٨٤٦) ده نشر ایدلمشدر .

مورتمان ، (استانبولك طوپرغ‌افی طاسلاغی) نام اثرنده بو کتابه‌یی عیناً قید و ضبط ایتمشدر . موما الیه‌نی قید ایدرکن صوك عباره‌سنی (آنادیکسون) دییه ضبط ایتمشدرکه (کوستر) دیمکدر . حال بوکه ، (آنادهکسیون) صورتنده یازمق لازمدر ، بو تقدیرده (قبول ایت) معناسنه‌در . چونکه اشاغیده کوریله‌جکی وزره کتابه‌ده‌کی : (عن صمیم القلب تقدیم ایدییورم) عباره‌سنه نظراً ، (قبول ایت !) دیمك طوغریدر .

بناءً علیه ، پاطریق قسطنطینك قوللاندیغی کلمه یرنده استعمال ایدلمشدر .

کرك قسطنطین‌ك اثرنده ، کرك مورتمانك اوقودیغی عباره‌لرده (قونستانتی ...) کلمه‌سی محکوك ایسه‌ده بانکی قسطنطین اولدیغی بیلنه‌میور . کتابه‌نك ترجمه‌سنی آتی‌یه نقل ایدییورم :

« بن قسطنطین ، مادرالله اولان وشهرك محافظی بولنان سکا ، یعنی [حضرت مریم] برمدیه » اولمق اوزره بو محتشم و سماوی ذوات ایله مسکون کلیسه‌یی عن صمیم القلب تقدیم ایدییورم » قبول ایت . ٩٣٢ — ٦٤٤٠ ؛ »

[١] أت میدانندهالیوم طوقومه ، حمام حاولولری نسج واعمال ایدیلیر . بوراسی قیصر برنجی له‌ئون طرفندن تأسیس ایدلمش محله‌در . [٤٧٤-٤٥٧] . مشارالیه ، آسیار اسمنده الك بویوك باتریجی و اعیاندن برینی اوغللریله برلکده (٤٧١) ده‌سنده اعدام ایتدیردیکندن بین‌الخلق (قصاب) معناسنه اولان (ماکللیس) Makellis شهرتیله بدنام اولمشدی .

بو کتابده (پاناخرانده) کلمه‌سی قوللانیلمشدرکه، (لکمسز) معناسنه‌در. کتابك صوکنده‌کی عباره‌لر شبهه‌لیدر. بیلنه‌مزکه، کتابك صوك ایکی حرفی، قسطنطین لیوبس‌لك Cnstantin lips ٦٤٠٠/٦٤١٢ سنه‌سنده‌احیا کردیسی اولان بو مناستری اکمال ایتدکدن صوکره، ٦٤٠٩/٦٤٢٩ (٩١٧) ده بولغارلرله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول دوشمش [١] اولدیغنه‌می دلالت ایدییور؟...

حضرت مریمك صفات ممتازه‌سندن بری اولوب، (پاکدامن، لکمسز) معناسنه اولان (پاناخراندوس) Panachrantos کلمه‌سی، بو معبدك پاناخراندوس کلیسای اولدیغی ظننی تولید ایتمش ایدی. حالبوکه، موسقوف هاجیلرینك شهادتلرینه نظراً، پاناخراندوس کلیسای برنجی تپه اوزرنده (سرای برونی، دکرمن قپوسی جهتلری) اودی پیریا، آیپوس لازاروس، و آیاواروارا کلیسالرینك جوارنده ایدی.

* * *

(کتاب المراسم) ده‌کی تفصیلاته کوره، (آیپون پاندون) Egl. de Tous les-saints کلیسای حواریون کلیسانسك (فاتح جامع شریفنك جوارنده) همان انسالنده بولنمش اولمق لازم کلیور. بو کتابك، معبد مذکوره عائد فقراتی ایچه تدقیق ایدیلورسه، آیپون پاندون کلیسانسك جنوب طرفنده کوچوك بر سرای بولندیغی آکلاشیلور. حواریون کلیسانسده، و عزیزلر (آیپون پاندون) معبدنده‌اجرا ایدیلن مراسم‌اثنانسده فیصرلر بو سرایه کلیرلرمش. حواریون کلیسانسك غربنده، یوقاروده بالمناسبه ذکر اولندیغی اوزره برستون مرکوز ایدی‌که، بو ستون، قسطنطین سورلرینك بورادن مرورنی وأکسوکیونیون‌لك Exokionion حدودینی کوسترمش [٢] سینودلی نیکیفوروس غره‌غوراس، آیپوس غره‌غوراس کلیسانسدن بحث ایدرکن، باطریق ایغناس St. Ignace لك ترجمهٔ حالنده، بالمناسبه بو ستونی ذکر ایدییور، و دییورکه: «جاده‌نك اورته‌سنده، اوزرنده بر خاچ موضوع مرمر بر دیره‌ك مرکوز ایدی.»

بو عباره‌لر، مؤلف مومی‌الیهك کتابنك برنجی جلدینك (٢٠٢) نجی صحیفه‌سنده مذکور اولدیغی کبی، مشهور پیه‌ژریل‌ده دردنجی کتابنك (٢٦٨) نجی صحیفه‌سنده ذکر ایدییور.

مومی‌الیه نیکیفوروس غره‌غوراس‌لك بر اثرندن (Ed. Elzev) مستبان اولدیغنه کوره، آیپوس ایپوانیس خریسوستوموس St. Jean chrysostome کلیسانسده، آیپوس غره‌غوراس‌لك بقیهٔ عظامی‌ده محفوظ ایدی.

---

[١] یدنجی قسطنطین پورفیروینه‌لیوس‌درکه، میلادك (٩٢٧) سنه‌سی اغستوسنك یکرمنجی کونی بولغارلرله (آخیولی) Anchialos نده ایتدیکی بر حربده اردوسی مغلوب اولمش ایدی.. لاکن فوقاس ایله لاقاپنوس Lacapènus لقبیله معروف اناطولی‌لی برنجی رومانوس، قسطنطین عایله‌نه ترتیباتده بولنمله سرایده اغتشاش ظهور ایتمش ایدی. قسطنطین، رومانوس‌لك قیزی (آلنا) ایله ازدواج ایتمش، و رومانوس‌ده برنجی رومانوس عنوانیله امر حکومته اشتراك ایلمش ایدی. (٩٩٤) ده سکزنجی قسطنطین ایله رومانوس‌لك اوغلی استه‌فانوس مشترکاً اجرای حکومته باشلایه‌رق رومانوسی خلع ایتمشلر ایدی. [٢٠ کانون اول]. قسطنطین مستقلاً اجرای حکومته باشلایه‌جه مملکتده بر چوق اصلاحاته موفق اولمش، ازجمله فنون و صناعت نفیسه‌یی شدتله حمایه و عدلیه‌یی تنسیق ایتمشدر. مشارالیه قسطنطین میلادی (٩٥٩) سنه‌سی تشرین‌ثانیسنك اون بشنده وفات ایدرك فاتح جامع شریفنك جوارنده بولنمش اولان آپوستولوس یعنی حواریون کلیسانسه دفن ایدلمشدر. کلیسالر بحثنده، بو معبده و قیصرلرك مزارلرینه دائر تفصیلات ویریله‌جکدر.

[٢] برنجی کتاب. صحیفه: ٤٨

بو کلیسا، هم آیوس ایوآنیس، هم‌ده آیوس غره‌غوراس (اکسیروکیپیون) نامله‌یاد اولنوره‌ش. بو کلیسا قریبنده، آیوس نیقولائوس (قاساولون) Τῶν Κσσαύλων کلیسا و مناستری‌ده مذکور درکه، بوراسی، وقتیله قصیده و الهی‌نویس آیوس ایوسیف (یوسف) St. Joseph l'Hymnographe نام ذاته عائد ایدی.

* * *

سینوبلی نیکیتاس [۱] Nicétas ك فقره‌لرنده (أکسه‌روکیپیون) (قوری باغچه دیمکدر) Xerokipion دینیلن برمحل کوستریلیورکه، بوراسی بشنجی تپه اوزرنده کائن سلطان سلیم جامع شریفنك جوارنده‌کی مشهور چوقور بوستاندر.

بوراسی، پلانلرده کوستریلن قدیم (وونوس = بونوس) Bonus صهرنجیدر. بو موقع، قسطنطینك یاپدیردیغی قره سورلرینك وقتیله نهایت نقطه‌سی ایمش. سه‌ده‌نوس، قیصر ایکنجی رومانوس زمانده [۹۶۳-۹۵۹] ظهور ایدن بر مرض مستولی مناسبتیله بومنتهادن بحث ایدیور. بوندن مستبان اولدیغی‌وجهله، وونوس صهرنجنك پك یقینده، تپه اوزرنده و شمال روزکارینك لطیف لطیف اسه‌رك اورته‌لغه سرینلك ویردیکی بر نقطه‌ده، الیوم سلطان سلیم جامعنك موقعنده، ایکنجی رومانوس[۲] بر سرای یاپدیرمشدی. که، [۳] وونوس ك (یکی سرای) Palatium Boni نامیله معروف ایدی.

آیوس قسطنطینك تذکار خاطره‌سی وصلیب مقدسك رسم تقدیس و کشادی [٤] کونده عائد مراسمك اجراسی ایجاب ایلدیکی زمان قیصرلر کلیر بو سرایده کیجه‌لر و ایرتسی کونی حواریون کلیسا‌سنه کیدرلردی.

بو مراسمده بولنمق اوزره کان قیصرلرك تعقیب ایتدکاری یول‌مه‌سی دینیلن دیوان یولنك برشعبه‌سیدرکه [٥]، وونوس صهرنجنه موصل ایدی. بو یول، آیوس ایوانیس St. Jean Xerokipion کلیسا‌سنه و فتحیه جامعنه Pommakaiste ده کیدر.

---

[۱] سینوب قطعه‌سی Paphlagonie

[۲] ایکنجی رومانوس زمانده [۹٦۱] نیقیفوروس ایله‌لئون فوقاس طرفندن کریده سفر ایدیلمك عرلمك (خندق) دیدکاری قلعه‌سی محاصره، و کرید و حلب فتح اولنمشدر [۹٦۱-۹٦۰]. رومانوس [۹٦۳] سنه‌سی مارتنك اون بشنجی کونی سرایده مسموماً وفات ایتمشدر.

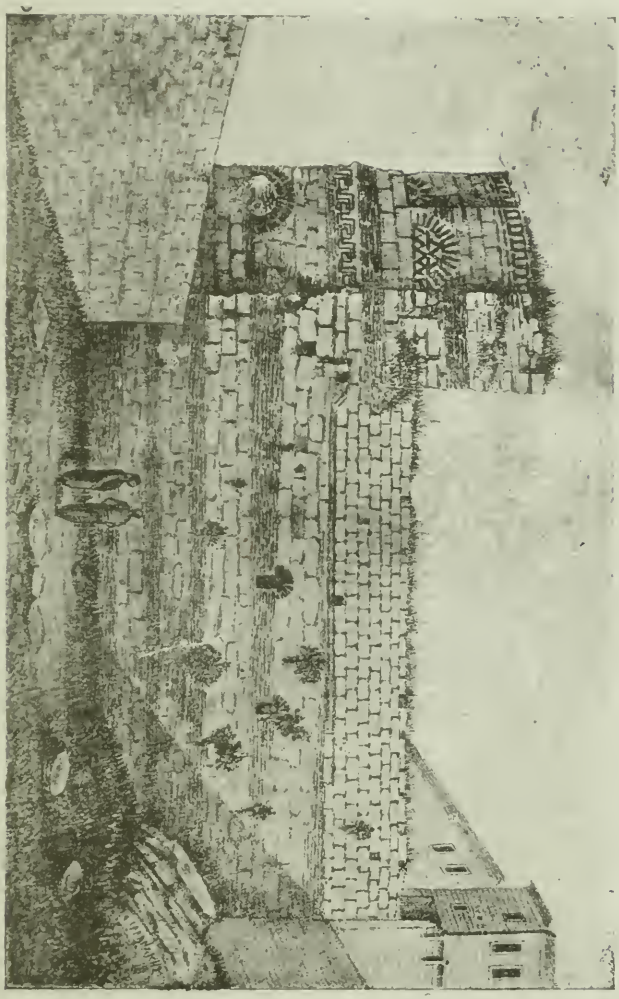
[۳] قسطنطین پورفیروجه‌نیطوس Const. Porphyr. De Carem, I, p 592

[٤] بو رسم تقدیسه، کاف فارسی ایله (أنکه‌نیا) دیرلر. Encaenia de la Ste. Croix

[٥] فاتح ـ چهارشنبه طریقینك دارالشفقه اوکندن سلطان سلیم جامی قریبنده‌کی چوقور بوستانه کیدن طریقدر.

بو چوقوربوستاندن، یوقوش اشاغی کوچوك مصطفی پاشایه اینرکن، یولك صولنده، الیوم اوچ‌مثره تربینده‌برحظیره ایچنده، کتابهٔ سنك مزارنده عیناً مذکور اولدیغی اوزره: «مرحوم و مغفورالی رحمتوبه‌العفور چراغچی حمزه دده روحنه..» مدفوندر. حدیقةالجوامعك (۱۲٤۰) ده یازلش یازمه بر نسخه‌سنده بو ذاتك فوقانی اولهرق چراغچی مسجدینی انشا و منبرینی ابراهیم اغا نامنده بر صاحب خیرك وضع ایتمش اولدیغی و مذکور چراغچی دده‌نك شمعدانجیلر کتخدای حمزه اغا اولوب، سلطان سلیم جامعنك محراب‌شمعدانلرینی اعمال ایلدیکی وسلطان سلیمان قانونیدن اذن و رخصت آلهرق بو مسجدی بنا ایتدیکنی و باینك مرقدی نامعلوم اولدیغی مذکور اولوب، انجق حمزه دده‌نك مرقدی بالاده کورولدیکی اوزره، الیوم یوقوشك اورته‌سنده و صوللده، و محترق قبه درکاهنك قارشی طرفنده بولندیغی، و شو قدرکه حریقدن اول سرپوشی موجود ایکن اثنای حریقده بوده ضایع اولدیغی مشهودم اولمشدر.

حضرت مسیحك (منم و تحسس ، ولی‌امت) صفتلرینه اضافةً تجیل ایدیلن (أیه‌ورکاتو) couv. de



قیودان سنان پاشا مسجدی ، دیبکاری سنان آغا مسجدی : ئه‌ورکه‌تو مناستری.
(فوق بدی سه اولکی طاق)
Le couvent d'Evergète, d'après Paspati: 1877.

l'Evergètes مناستریندن بحث ایدن مؤلفین اختلاف ایتمشلردر. پاطریق قسطنطینك فرض وتخمینه کوره ، بو مناستر سلطان سلیم جامعنك ، وقعنده بولنمش ایکن ، بالاخره باشقه محله نقل ایدلمش . . .

استانبولك عثمانلی تورکلری طرفندن فتح وضبطی اثناسنده ، وندیك کیلرینی ، مذکور ئه‌ورکاتو مناسترندن اعتبارا ، ولاحرنه‌یه قدر اولان مسافه آره‌سنده صیره‌لنمش اولهرق کوسترهن نیکیتاس آقومیناتوسك

قراتله ، و مذکور مناسترك قربنده بر قلهدن بحث ایدن وتدیك وثائقنده اسملری مذکور اهل صلیب یانلرینی ذکر و تعداد ایدن (پاخیمه‌ریس) لك Pachymères بیاناتنه نظراً ، بو کلیسا ، دها زیاده لیمانه قریب بر محلده بولنمش اولهجق.

بناءً علیه ، شو وثائق قدیمه‌دن استنتاج احکام ایدن مورتمان ، آیا قپوسنك یوقاری طرفنده ، بشنجی پهنك یوقوشی اوزرنده ، و آیپتا ته‌ئودوسیا کلیسانسك (کل جامعی) همان قربنده‌کی (tout près) سنان پاشا مسجدینك خرابه‌لرینی ، استانبولك فتحی تاریخنده بر چوق مهم خاطراتی اولان ئوه‌رکه‌تو کلیسانسنه عائد اولمق اوزره تلقی واولوجهله تکلیف ایدییور [١] .

---

[١] **سنان پاشا مسجدی حقنده‌کی تدقیقات وملاحظاتنامم** . — دوقتور مورتمان ، مذکور سنان پاشا مسجدینك ئه‌وه‌رکه‌تو کلیسانسك تملاری اوزرینه انشا ایدلدیکنی تخمین ایدییور . فی‌الحقیقه [١٨٧٧] سنه‌سنده نشر ایدیان دوقتور آسیانی‌نك روجه Etudes Byzantines نام اثرنده‌کی رسمه باقیلورسه ، بونك برکلیسادن منقلب اولدیغنه حکم ایتمك ضروریدر . محرابی کلیسالرده اولدیغی کبی چیقنتیلی ، نصف دائره شکلنده اولوب ، دیوارلرینك طرز انشاسی‌ده تمامیله بر بیزانس اثری اولدیغنی کوستریور. یان دیوارلری درت بش صره طوغله ودرت بش صره طاشدر . بو اسکی تمل اوزرینه عثمانلی توزکاری طرفندن علاوه ایدیان دیوار ایسه ، طوغله‌سز یونتمه طاشلردندر.

محراب جهتنك قوشاقلری‌ده ، هم طوغله ، هم طاش ایله اورولمش اولدیغی کبی ، (غرق) تعبیر اولنوب بیزانس زیباتی جمله‌سندن بولنان اشکال هندسیه ایله مزیندر .

استانبولك مبانیٔ عتیقهٔ دینیه‌سنه دائر مهم معلوماتی جامع اولان (حدیقة الجوامع) ، سنان پاشا مسجدندن بحث ایدرکن : « بانیسی صدراعظم رستم پاشانك برادری قیودان سنان پاشادرکه ، بر جامعی دخی بشکطاش جامع کبیریدر ، مرقدی اسکدارده‌در ... » دییور .

بو مسجد ، محله اهالیسنجه سنان آغا مسجدی دیه معروف اولوب ، جلال اسعد بکك (استانبول بلدی) بنده‌ده بولمه‌جه مقیددر. بوندن استدلال اولنه‌بیلیرکه ، سنان پاشا ، بو مسجدی پاشالق عنوانی احراز ایتمدن اول یاپدیرمشدر .

بورادہ شایان تصحیح بر جهت وارسه ، اوده ، دوقتور مورتمانك دیدیکی کبی ، بو مسجد آیا قپوسنده مشهور آیپا ته‌ئودوسیا (کل جامعی) معبد قدیمك (همان قربنده) tout près اولامیدر .

الیوم خراب بر حالده طوران بو مسجد ، قاضی چشمه‌سی جوارنده‌در . کل جامعی ایله بونك آره‌سنده بر خیلی مسافه واردر .

شوراسی‌ده شایان قیددرکه، حدیقه‌ده سنان پاشا مسجدی لطفی پاشا قربنده کوستریلیور، حال‌بوکه لطفی پاشا مسجدی، اساساً دفتردار احمد چلبی طرفندن یاپدیرلمشدر. بالکز چشمه‌یی لطفی پاشا یاپدیرمش اولدیغندن ، محله ، پاشانك نامنه اشتهار ایتمشدر . لطفی پاشا ، یکی باغچه‌ده‌در و فی‌الحقیقه ، خلیجلرده سنان پاشانك کوچوك بر مسجدی دها واردر .

پاسیانی ، بو معبدك (١٨٧٧) سنه‌سندنبری خراب ایدوکنی بیان ایله ، بونك قدیم (آیپوس یولیانوس) کلیسامی اولدیغی فرض و تخمین ایدییور.

سلطان سلیم قربنده دباغ یونس محله‌سنده ، بر سنان پاشا مسجدی دها واردرکه ، کلیسادن منقلب اولوب ، بونك‌ده واقعی سالف‌الذکر قیودان سنان پاشادر . (حدیقة الجوامع) ده بو وجهله مقیددر .

بو مسجد الیوم ، معمور وادآی صلوته کشاده‌در . بنانك اساس دیوارلرینك استقامتیله ، مناره قپوسنك وجههٔ استقامتی منحرفدر. بوکبی ظواهرك دلالتیله بوراسنك قدیم بر کلیسا اولدیغی آکلاشیلیور .

برنجی کتابمزك (٤٣) نجی صحیفه‌سنده بر اثر ذهول اولدرق دباغ یونس محله‌سنده کوستریلن سنان آغا مسجدی مفتی حمامی سمتنده‌در . بناءً علیه تصحیحی لازمدر .

موسقوف هاجیسی (زوسیموس) Zosime دیبورکه : « . . . اوراده ، ثئودوركدتو مناستری واردرکه ، باکر آیئا ثئودوسیا St. Théodosie بونده مدفوندی ». زوسیموس‌ك شو تعریفنده شبهه‌سز بر خطا واردر. بونکله برابر ، شو عباره‌لردن ، هیچ اولمزسه ثئودوركدتو کلیساسیله ، آیئا ثئودوسیا معبدینك بربرینه پك

آیوس ایسائیاس (البسع علیه‌السلام) St. Isaïas . — بو قدیم کلیساده ، کوچوك مصطفی چارشوسندن مذکور سنان پاشا مسجدینه کیدرکن یولك صولنده‌در .

پاسپانی‌نك بر اثر ذهول اولدرق (پرقیو) دیدیکی یرده قیو مسجدینك نام اصلیسی (کاتب خسرو) اولوب لسان عوامده (قندیلی کوزلی) جامعی نامیله‌ده معروف اولان بو دیر قدیم [برنجی کتاب. ص : ٣٦٥] مفتی علی حمامی قارشوسنده‌در . ٣١ مایس. ١٣٣٤ سنه‌سی حریق کیرینده محترق اولان بو معبدك الیوم درت دیوارایله مناره‌سندن باشقه بر شیئی قالمامشدر.

بو قدیم بنایی‌ده تدقیق ایتدم : اساس دیوارلری قاپن طاشلرله وطوغله‌لرله پك متین بر صورتده اورولمشدر. بو معبد خراب اولمش ، اساس دیوارلری اوزرینه یکیدن انشا اولنان دیوارلر ، طرز انشاجه قدیم دیوارلردن فرقلی بولنمشدر . یعنی بنانك قدیم دیوارلری دها متینلردر.

بو جامع ، اسکی تلار اوزرینه اوطوردیلدیغندن ، محرابه قبله استقامتی ویرلمك ایچون ، درجه‌سنه کوره منحرف اولدرق انشا ایدلش اولدیغی کبی شرفه قپوسی‌ده قدیم بنایه نظراً ، برآز منحرف آچیلمشدر. خلاصهٔ کلام وضعیت قدیمه و متأخره‌سندن استدلال اولندیغنه کوره یوراسی‌ده قدیم بر بنادر .

اخرمنك تراجم احوالندن باحث بعض آثارده ، ازجمله « سیناقساریوم ثئولوزیا قونستانتینوپولی‌تانه » Delehaye. H. — Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae. Bruxellis, 1902. آدلی اثرده ، انبیای سالفه‌دن الیسع ، روحه تعبیریله ایسائیاسی‌ك قدس شریفده ، حضرت داود و سلیمان علیهما السلامك مرقدلرینك آرقه طرفنده ، قبلهیه طوغری ، رهبانلرك مدفون بولندقلری مزارلرله دفن ایدلش ایکن ، بالاخره جسدی اوردن چیقاریلهرق استانبوله نقل ایدیلوب ، ولاخره قرینده کائن آیوس لاورەندیوس کلیساسنه دفن ایدلش اولدیغی ، و آیوس ایسائیاس‌ك یوم مخصوصی کانون ثانی رومینك یکری آلتنجی کونته مصادف اولوب ، مشارالیهك تذکیر نامی ایچون او کون آیوس لاورەندیوس کلیساسنده مراسم مخصوصهٔ دینیه اجرا ایدلدیکی ، مذکوردر.

آیوس لاورەندیوس کلیسای St. Laurent . — شیخ مراد مسجدی نامیله معروفدر .

برنجی کتابمزك (٣٦٥) نجی صحیفه‌سنده بر اثر ذهول اولدرق ، فاتح چهارشنبه جاده‌سی اوزرنده کائن (مراد منلا) مسجد و درکاهی اولدرق کوستریلن بو دیر قدیم‌ده مفتی علی محله‌سندەدر، ومراد منلا تکیه‌سندن باشقه‌در. بو کتابمزده درج ایتدیکمز قدیم بر رسمدن آکلاشیلدیغی اوزره ، وقتیله بك محتشم و متین بر معبد اولان شیخ مراد مسجدی‌ده ١٣٣٤ سنه‌سی مایسنك اوتوز برنجی جمعه کونی محترق اولمشدر. الیوم بك اهمیتسز بر اکی دیوارندن باشقه بر شیئی قالمامشدر .

برنجی کتابمزك خطا وصواب جدولنك (٥١٨ — ٥١٧) نجی صحیفه‌لرنده ذکر اولندیغی اوزره ، مذکور معبدك محراب جهتنده‌کی کشف اولنوب ، اوسنده بر دکرمن طاشی بولنان و بونکده آلتنده بر قاپاقله اورتولمش اولان منتظم بر لحد ، تکیه‌نك کشاد تاریخی اولان (١٢٩٨) سنه‌سنده بعض خرستیانلر طرفندن آچدیریلهرق ، ایچنده‌کی کیکلر آلتوب فنار کلیساسنه نقل ایدلدیکی، بوموسسه‌نك یعنی شیخ مراد درکاهنك پوست نشینی بولنان عرفای طریقتدن شیخ راشد افندیدن ایشتدم .

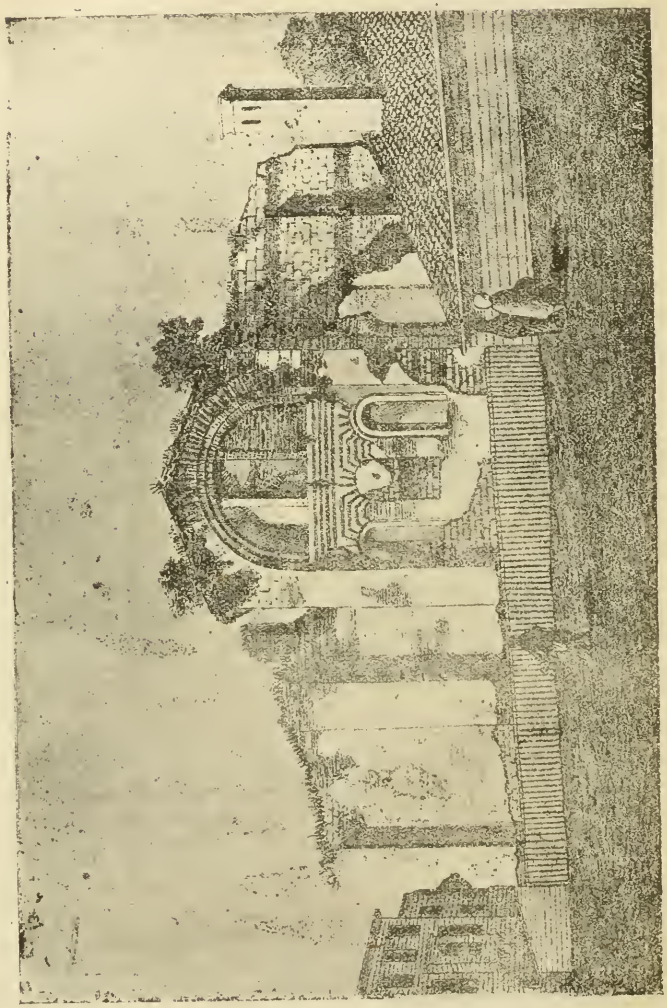
الیوم محراب جهتنده‌کی قوبونك یانندە بر آیازمه موجود اولدیغی‌ده جملهٔ تحقیقاتمدندر .

بو مؤسسهٔ قدیمه‌نك انقاض تاریخاری آره‌سنده ازجمله، قبویه سوکه خدمتچی‌لرینه ایدن ایشلنمش مرمر حالا طوریور.

تاریخ مذکوردە لحد آچیلدیغی زمان ، بنانك عرصه‌سنده بولنان اوزرنده صلیب منقوش طوغله‌لرده ، او وقت جالیده اوطوران دوقتور فنارلی باولاکی پاشانك خانه‌سنه نقل ایدلش ایدی.

(پتریون) دده دیکر بر لاورەندیوس کلیسای واردی . بر آیوس لاورەندیوس رومادە قتل ایدلش ایدی . پتریون ، ولاخره‌یه نسبةً دها یاقین اولدیغنه و یوقاریکی منبع تاریخیده ایسائیاس‌ك ولاخره قرینده‌کی لاورەندیوس

یقین اولدیغی استنباط اولنیور . شو جهتده نظر دقته آلنمغه شایاندرکه ، شهری حقیله طانیمیان ، وکیجی



فرم سن لوران کلیسای : شیخ مراد مسجدی و تکیه‌سك ایکی حلی : ۱۸۷۷ [لرباطی ۱۸۷۷] ،
St. Laurent: Cheïh Mourad Mesdjidi (autrefois)

Paspati: Etude Byzantine. 1876

کوزیله کوره‌ن اجنبی بر سیاحك ، قربتلری اعتباریله بو ایکی معبدی بربرینه قاریشدیرمش اولمسی احتمال داخلنده‌در .

(ته‌ئوفانيس) ك [١] وفاتندن صوكره، اثرينى تذييل ايدن مورخ، (ثه‌له‌نا) نك اسكى پترى‌ده‌كى برعمارتندن بحث ايديور، فقط بوندن مقصدى، يدنجى تپه داخلنده‌كى (ثه‌له‌نيانا) Heleniana محلهسيدر. منطقه‌لر بحثنده بيان ايدلديكى اوزره، هله‌نيانا، اون ايكنجى منطقه داخلنده كائن اولوب، جراح پاشا و جوارى‌در.

بناءً عليه [٢]، (تاپه‌ترا) Τὰ Πετρα دخى دينيلن ـ يعنى Méon ـ بر (په‌ترپيون)، وبرده، آلتنجى تپه‌نك بر قسمنى تشكيل ايدن (پاله‌آپه‌ترا) ديدكلرى اسكى قيانك بر ديكر محلهسى قبول ايديلهبيليور.

وقتيله، بو محلهده مؤسس بر چوق معابددن خالاً اثر قالمامشدر:

از جمله، يوقارى صيرتلره طوغرى، انبياى سالفه‌دن حضرت الياس Prophète Elie، نامنه اولان معبدك قربنده‌كى امانوئل، ساودل، واسماعيل كليسالريله، پترپيونده‌كى حضرت الياس و روماليلرك آپيثوس اوتيه‌فانوس St. Etienne كليسالرى و بالخاصه، خاندان قيصرى پرنسلرينه عزلتگاه اولان آپيثا ثه‌فيميا Ste. Euphémie مناسترى [٣] و (آپيا يوليانوس) Ste. Julienne كليسهسى، معابد مشهوردن ايدى.

---

[١] صحيفه: ٤٥٨. ته‌ئوفانيس، ميلادى ٢٦٩ سنه‌سندن (خلقت عالمدن اعتباراً ٥٧٧٧ سنه) ميلادك ٧٩٧ سنه‌سنه (خلقت عالمدن ٦٣٠٥ سنه‌سنه) قدر ٥٢٨ سنه‌لك وقوعات و حادثاتى قيد و ضبط ايتمشدر.

ته‌ئوفانيس‌ك اثرينى تذييل ايده‌لردن برينك اسمى مجهولدر، بو اثر، حكيم لئيه اشتهار ايدن آلتنجى له‌ئون‌ك اوغلى مورخ يدنجى قسطنطين پور فيروپه‌تطوسك امريله، و موميا‌ليه ته‌ئوفانيس‌ك برقديمى سنه‌دن اعتبارا يازمش اولديغى كبى، يوانيس قامه‌نياتيس(٩١٠)، سيمه‌ئون ماجستروس، يورگيوس موناخوس، يه‌نه‌پتوس (او نجى عصر) طرفلرندن ده مذكور اثرك اكمالاً تحريرينه دوام ايدلمشدر.

[٢] دوقنژ مورتمان: Esquisse top graphique de Constantinople صحيفه: ٧٤:

[٣] غلطه سرايى ليسهسى معاملرندن موسيو ثرنست ماجيوريك سياحلره، و ترجمانلره زهر اولمق اوزره اخيراً نشر ايلديكى بر اثرده، آپيا ثه‌فيميا كليسهسندن بحث ايدركن يونك قاستينوس Castinus اسمنده بر راهب طرفندن انشا ايتديرلديكى مذكوردر [٢٥٧ — ٢٣٠] شو حاله نظراً بيزانس‌لى لك اسكى بركيسهسى اولوب، تاج و تختدن، وياسراى حكمدارىدن دفع و طرد ايديلن پرنسلره ماجأ و مأوا اولان بوكليسايه امپراطور رومانوس لاقه‌پنوس، امپراطوريچه (زوئيچه) Zoé يى حبس ايتديرديكى كبى، بو قدير ده همشيره‌سى ته‌ئودورايى اورايه طپمش اولديغى يازيليور.

تدقيقات تاريخيه‌دن اكلاشيلديغى اوزره، ته‌ئودورا، قسطمونيلى Phphlagonie پر قديندر. (٨٣٠) سنه‌سنده ته‌ئوفيلوس ايله اولمش ايدى. بك متقى و متدين و فقط شديدالطبع اولان بو قادين يووارلاتمشدر. دلاداده‌سى قسطمونيلى صراف ميخائيل ايله بالاتفاق قوجه‌سى رومانوس آرگيروسى زهرايه‌رك حامده اولديرتمشدر (١٠٣٤ — ١١ نيسان). بو جنايتى متعاقب سالف‌الذكر دلاداده‌سى ميخائيلى دردنجى ميخائيل عنوانيله مقام حكمدارىيه كتيرمش و انكله أولتمشدر (١٠٣٤). قوجه‌سنك (١٠٤١) سنه‌سى كانون اولنك اونده وقوع وفاتى اوزرينه اونجى قسطنطين مونوماخوس ايله أولتمشدر (١٠٤٢).

یکی آیا قپوسی [١] قریبنده، اسکی بر بیزانس کلیساسنك بعض آثاری حالا باقیدر . بوراسی ، اوراده‌کی حمامك اودونلغیدر .

مورتمانك، تخمینه‌کوره، بوراسی، احتمال‌که، دمین‌اسمی کچن آیبوس یولیانوس کنیسای قدیمنك موقعی‌در، فقط ، بو تخمینی تأیید ایده‌جك المزده هنوز هیچ بر وثیقه یوقدر .

حواریون کلیساسندن وأ کسوکیونیون‌ده‌کی Exokionion ستوندن جادهٔ کبری Mésé تعقیباً ادرنه قپوسنه charisius کیدرکن صاغ طرفده ، شمالده طوغری ، الیوم بوستان حالنده ، اوزرلری آچیق واسع برصهریج کوریبورز . بز ، بونلره چوقور بوستان دیبورز . سلطان سلیم ، معجونجی سمتلرنده‌کی بوستانلر ، قدیم بیزانس صهرنجلریدر .

قره‌کمرکدن ادرنه‌قپوسنه کیدرکن سالف‌الذکر صاغده‌کی چوقور بوستان آسپاروس Cit. Aspare صهرنجی درکه، وتمه نویس پاسقال‌ك افاده‌سنه کوره ، قیصر برنجی له‌ئون ماکه‌للیس Léon I. Makéllis ك [٢] زمان حکومتنده [٤٥٧ — ٤٧٤] غوط میلیس عسکرینك رئیسی بولنان آسپاروس طرفندن یاپدیرلمشدر.

عساکر مذکوره رؤساسی أ کسوکیونیونده خیمه‌نشین اولان افرادینك صو یوزندن صیقینتی چکمه‌ملری ایچون بورالرده صهرنجلر یاپدیرمش اولمری طبیعیدر . ذاتاً ، قیصرلر شهر داخلنده‌کی اهالینك احتیاجاتی تأمینه کافی صهرنجلر، صو کمرلری انشا ایتدیرمشلردی. آیبوس موکیوس St. Mucius صهرنجی (معجونجی‌ده

زوئیچه‌نك سرایدن تبعیدی قلافات عنوانیله معروف بشنجی میخائیل زمانندەدر . (١٠٤٢) .
بنه او سنه ایچنده بالتقریب اونجی قسطنطین ایله أولنش ایدی . زوئیچه (١٠٥٤) سنه‌سی تموزینك اون التیسنده وفات ایتمشدر .

ایمپراطور نیکیفوروس بوتانیاتیس‌ده (١٠٨١ — ١٠٧٨) ده ، قومنینوس‌لرك والده‌سی (آننا دالاسینا) Anne Dalassène یی چوجقلریله برلکده اورایه دفع و حبس ایلش ایدی .

. . . . . .

[١] آیا قپوسی حقنده‌کی تفصیلات : برنجی کتاب. ص : ٣٣٩ — ٣٤٠

[٢] قیصر برنجی له‌ئون (ماکه‌للیس) ، زمانده [٤٧٤ ـ ٤٥٧] وقوعبولان حادثات مهمه جمله‌سندن اولەرق باترنجی وشرق دولتی قوماندانلرندن (آسپاروس) عایهنه اهالی قیام‌ایدرك کندیسی‌و اوغلی (آرداووریوس)ی Ardaburius سرای قیصریده قتل و اعدام ایتشلردی [٤٢١] .
آسپاروس ، آری مذهبنده ایدی . شرق دولتنه ایفا ایلدیکی خدمتلردن دولایی ، ناصب دولتك اك یوکسك مرتبه‌سنه چیقمش ، و مدعی و غاصب حکومت اولان (ایپوآنیس) ی یقالیه‌رق ، بو یوزدن ظهور ایدن عصیانی تسکین ایتمش ایدی [٤٣٥] .
مومی‌الیه، مارکیانوس = مارسیئن Marcien ك وفاتنده[٤٥٠]، دولتك‌اك ذی‌نفوذ رجالندن بولنیوردی. وقتیله‌کندی چفتلکاتی ناظری بولنان تراکیالی له‌ئون ی مقام حکمداریه اصعاد ایتدیرمك صورتیله آمالنه مطیع قیله‌جغنی امید ایتمش ایسه‌ده، بو امیدی بوشه چیقمش ، بوسبله‌له‌ئون حقنده متعددفعه اظهار خیانت ایتمش اولدیغندن، یوقاروده ذکر اولندیغی اوزره ، [٤٧١] سنه‌سنده قتل و اعدام قلنمش ایدی .
مشارالیه برنجی له‌ئون [٤٧٤] سنه‌سی کانون ثانیسنده وفات ایتمشدر

باجاقلری ، کوموش بر صندوقچه درونده اولهرق ، ایچ کلخانه‌ده، فشنکخانه‌لرك بولندیغی یرده بولنمش اولان مالغالرك سن ژورژ کلیساسنده محفوظ ایمش. استانبولك قوای متفقه طرفندن اشغالی اثناسنده فرانسز باش قوماندانی جنرال شارپی طرفندن بوراده اجرا ایدیلن حفریاتده، مذکور سن ژورژ کلیساسنك بعض انقاضی، برده وافیز محلی میدانه چیقمشدر (۱۳۳۹).

پالهئولوغوسلر زمانننده [۱] سلطان احمدده‌کی سرای کبیر مشرف خراب اولدیغندن ، قیصرلر ولاحرنه سرایده اوطورمغه مجبور اولمشلردی ، ایشته ، او وقت (پاسیون) دنیلن بو متروکات ، تکفور سرای قریسنده الیوم عادل شاه قادین افندی جامعنك بولندیغی یرده‌کی سن ژان باتیست ، یعنی حضرت یحیی علیه السلام نامنه یاپلش اولان مناسترہ نقل ایدلمش ایدی. (۱٤۰٤) سنه‌سنده استانبولی زیارت ایدن قاستیلیالی سفیر (قلاویژو) Castillan Clavijo ، (سرای ایمپراطوری جوارنده کائن اولوب (دهلا پیه‌درا) [۲] della Piedra دهکی سن ژان باتیست دیدیلن بو کلیسا و مناستر حقنده‌اوزون اوزادیه تفصیلات ویریور.



کسمه قیاده مشهور بغدان سرایی [۱۹۰۳ده‌کی رسمی]
Bogdan Séraï

بو معبدك اوچ محرابی وارمش . قیصر، مذکور متروکات مقدسه‌نك محفوظ بولندیغی صندوقچه‌نك آناختارینی سرایده براقمز ، یانه آلمدن چیقمازدی ..

مومی‌الیه‌سفیر قلاویژونك کوستردیکی کلیسانك موقعی موسقوف هاجیلرندن زوسیموس ایله استه‌فاوده تأیید وتصدیق ایدیورلر. بونلر ، ولاحرنه‌دن گچدکدن صوکره ، یوقاروده اسمی گچن کلیسادہ محفوظ متروکاتی تعریف ایلیورلر ، نهایت بوندەلوتیده پەترادەکی آیيوس ایوآنیس کلیساسنی ، حواریون کلیسالیله سرای قیصری آرەسنده [۳] ، ولاحرنەدەکی موقعده کوستریيور.

---

[۱] استانبولده ایکنجی بزانس امپراطورلغی: سکزنجی میلادی پالهئولوغوس.

[۲] پالهآپەترا Palea Petra مورتمانك ، (استانبولك پلانی) نه نظراً تکفور سرایی ایله حورا مناستری (قریه جامعی) آرەسنده‌کی ساحەده ایدی.

[۳] فتحیه جامیله فنارك یوقاری طرفنده (دفتردار یوقوشنده قائلی کلیسا آرەسنده‌کی موقعده).

پاحیمه‌ریس ، (کینی‌غون) Kynegôn یعنی آوجی قپوسی قربندن ظهور ایدوب سالف‌الذکر آیبوس ایبوآنیس واپتیستیس مناسترینه قدر وادی ایچریسنده [۱] نه قدر محلات وار ایسه هپسنی یاقوب قاووران حریقدن بحث ایدییور .

بشنجی تپه ایله (نشانجی محمد پاشا ، تحته مناره سمتلری) آلتنجی تپه آره‌سنده (قره کمرکده‌کی چوقور بوستان جهتلری) کائن اولوب ، وقتیله کینی‌غون دیدکاری بالاط قپوسی جوارنده ابتدا ایدن وادی ، تام کسمه قیا دیدیکمز موقعده نهایت بولور.

دوقاس ، عثمانلی فتحندن بحث ایدرکن دییور که : « یکیچریلر ، حاریسیوس قپوسندن (ادرنه قپوسی) شهره کیردکدن صوکره ، ابتدا سرایه (تکفور سرایی ، ولاخرنه سرایی) ، حورا مناسترینه (قمریه جامعی) پەترادەکی سن ژان باتیست = ایبوانیس واپتیستیس مناسترینه طوغری ایلرولدیلر.»

بوتون بو روایات وشهاداتی تلخیص ایدرك ، وپاحیمه‌ریسك مذکور کلیسایی بر باغ اورته‌سنده کوسترمش اولمسنی نظر دقته آله‌رق مذکور کلیسانك ، کفه‌لی مسجدك شمال جهتندن برآز اوزاقده ، کسمه قیا مسجدینك قارشوسنده کائن الیوم (بغدان سرایی) Bogdan Séraï دینیلن موقعه وضع ایده‌جکز .

بویوجك بر باغچه‌نك اورته‌سنده ، بر قیا اوزرنده الیوم حال خرابیده ، وفقط ظریف بر طرزده انشا ایدلمش کوچوك بر معبد بقیه‌سی حالا مشهودیمزدرکه بوراسی ، قلاویزو طرفندن کوریلوب دوقتور پاسپاتی‌نك توصیف ایلدیکی اوچ معبددن بری اولەجق . بو محل قربنده ، قدیم بر کلیسا اولان کفه‌لی مسجد واردرکه ، طوپوغرافیا متخصصلری طرفندن (أمانوئل مناستری) Couv. de Manuel اولمق اوزره تلقی ایدیلیور ؛ حولیسی آلتنده‌کی صهرنجده (اسپاروس) ه عطف اولنیور .

بورادە موضوع بحث اولان صهرنجك ، آئه‌تیوس Aétius صهرنجی اولمسی دهازیاده مقارن حقیقت اولسه کرك...

کفه‌لی مسجد جوارنده اوطه‌لر مسجدی [۲] نامیله معروف دیکر کوچوك بر بیزانس معبدیله آیبوس ایبوانیس نام عزیزه نذر ایدلمش بر آیازمه واردر.

ادرنه قپوسی جوارنده ، الیوم قمریه جامعی دیدیکمز قدیم (حورا مناستری) ، تزیناتی اعتباریله نظره چارپان ، پك‌مهم معابد قدیمه‌دندر. بومعبدك تاریخچه‌سی ، باخصوص حقیقةً ظریف ومستثنا موزاییقلری ، صناعات نقش و ترسیم تاریخنده پك زیاده حائز قیمت و اهمیتدر [۳] .

* * *

فیلاده‌لفیوم موقعنده ، یوقاروده بیان ایدلدیکی اوزره ، دیوان یولی ایکیه آیریلور :

یولك بری ادرنه قپوسنه کیدر. حال‌بوکه دیکری فوروم آماستریانون‌دن (سراجخانه باشی) Amastrianon کچەرك یدنجی تپه‌نك (تمجونجی‌ده‌کی چوقور بوستان-موقعی) اتکنده و ئله فتریبوس لیمانی (لانغه بوستانی) Port. d'Elevterius جوارنده کائن آقسرایه Forum Bovis اینر.

[۱] بالاطدن فناره قدر اولان محلات. فتحیه جامعنك آشاغی طرفلری.

[۲] اوطه‌لر مسجدی ، یاخود کانکش مصطفی پاشا جامعی‌در . اوطه‌لر مسجدی، قدیم آیبوس نیقولائوس کلیسای ایمش. بو معبد ، قدیم بر صهرنجك اوستنده آخشاب بر بنادر.

[۳] قمریه جامعی نام اثریمده بوراسنه دائر مهم معلومات واردر .

آیوس استه‌فانوس کلیسا سنك قارشوسنده وشمال طرفنده ایمش. اُلهیانا محله‌سنده آیوس تیرصوس St. Thyrsus، قالینیقوس Callinicus ، لوکیوس Lucius کلیسالریله قارپوس Carpus و واویلاس Babylas مناسترلری‌ده واردی .

نوغورودلی انطوان استانبولده‌کی مبانیٔ دینیه‌یی طولاشورکن ، بومناستردن بحث ایتدکدن صوکره اوتوز یاپراق معناسنه اولان (تری‌یاقوندافیلون) Triacondaphyllon یعنی پریوله پتوس Périvlepte (صولی مناستر) کلیسا سنی‌ده ذکر ایدییور .

اکسه‌رولوفوس داخلنده‌کی دیوان یولی کذرکاهنده ، برنجی کتابمزك [٤٤ - ٤٥] نجی صحیفه‌لرنده مفصلاً بحث ایدلدیکی اوزره، قدیم بیزانس مبانیٔ دینیه‌سندن عیسی قپوسی مسجدی الیوم خراب طوریییور . بوراده صحابیه‌یه کیدن یول ، آنا خطندن آیریلور . قسطنطین سورلرینك قدیم کوزل قپوسنی Porta Oréa عیسی قپوسنده ارامق عقله ملایمدر . بو محلهنك دکز طرفنه تصادف ایدن قسمنده عین ارتفاعده أت یمز[١] محلهسی واردرکه ، قدیم دیوس مناسترینك mo. Dius موقعیدر .

اسکی قسطنطین سورلرینك قره طرفنده‌کی قسمی ایشته بورادن باشلار. بو موقعك غربی و شمالی، آلتی مرمر محلهسیدر . Eximarmara

بو سمت ، نام قدیمی اولان أکسوکیونیون، یعنی آلتی ستون ، تعبیرینی حالا محافظه ایدییور. بو تعبیر، بویوك قسطنطین طرفندن سورلرك خارجنده رکز و اعلا ایدیلن جسیم و یوکسك بر ستوندن ایلری کلیور . بوستونك موقعی بونده لوتینك خریطهسنده مذکور و معینددر .

پاناییا صولی مناستر = Vierge Perilèpte ، و آیوس ایوانیس ستودیون (صحابیه‌ده‌کی امیراخور جامعی‌در) کلیسالریله سنجاقدار مسجدینك نام قدیمی اولان (غاستریا) Couv. des Gastria مناسترینك موقعی هردرلو شبهه وتردد دن وارسته اولهرق بزجه معلوم ومعیندر . بونلر ، صحابیه قریبندهدر .

بوندن اوتوز یدی سنه اول یدی قلهده‌کی غازخانهنك بانجهسندن چیقاریلان ایکی جسیم مرمر ستون ، قدیم آیوس دیومیدیس St. Diomède کلیسانك موقعنی کوستریییور .

---

[١] أت یمز مسجدی کلیسادن منقلبدر . واقعی سلطان محمد خان ایله کلن مجاهدلردن شیخ درویش میرزا بابا ابن عمرالبخاری‌در . وقفیه‌سی (نکسته‌شناس : ٨٧٦) تاریخنده تسجیل ایدلمشدر) حدیقةالجوامعده کوریلن تفصیلاته نظراً توایتی، اولادیت اوزره ضبط ایدن اماملردن شیخ علی افندی حالامسجد مذکورده آیین سعدی اجرا ایتمکده ایدی. حدیقهنك (١١٨٢) تاریخنده تدوینه باشلانیلوب و (١١٩٣) سنه‌سنده تبییض و (١١٩٥) ده ختام بولمی معلوم اولمسنه کوره، بو تکیه حقنده‌کی معلومات بالطبع او زمانه عائددر .

آیوس آندره‌آس اندیقریسی = سنت آندره [۱] St. André Ἐν τῇ χρίσει معبدی ، قوجه مصطفی پاشاده‌کی سنبل افندی جامعی وخانقاهی‌در . بو جامعك شمالنده چوقور بوستانله آلتی مرمر جامعی



آلتی مرمرده کور نشانجی محمد پاشا مدرسه‌سی
Medressé de Nichandji Mehimel pacha à Alti-Mermer (St. Mucius)

محافظه آثار عتیقه انجمنی تحریری ۱۳۳۲

واردرکه ، چوقور بوستان ، آیوس موکیوس St. Mucius صهرنجه توافق ایدییور . آلتی مرمر جامعی وقربنده‌کی قره‌غولخانه محترق وانقاض حالنده‌در .

ظواهر حاله نظراً قدیم آیوس موکیوس کلیساسنك یرینه پایدیرلمشدر .

[۱] یاجیمه‌ریس . ۲ — ۱۱۳ — تئوفانیس : An ۳۲٤

حضرت مريم (پاناڭيا) نامنه اتحاف ايديلن بومحله‌ده‌كى كوچوك روم كليساسى، مستجاب الدعوه معناسنه اولان غورغوڤيقوتوس Georgœpikoos نام قديمى حالا محافظه ايتمكده‌در كه، كليسا بونام ايله فاتناقوزينوس‌ك [١٣٥٥ - ١٣٤١] اثرنده مذكور اولديغى كبى، پاطريقخانه قيودنده‌ده بويله‌جه مقيددر. [١] نوغورودلى انطوانك: [١٢٤] «ستونك قربنده، مادراله مناسترى ايچريسنده، كوموش بر صندوقه درونده كنج آيوس اوده‌سيموس‌ك St. Eudocime le Jeune جسدى محفوظدر» ديديكى كليسا، غالبا، بو پاناڭيا كليساسى اولەجق. بو كليسا، (مونى‌تيس ڤوه‌ركاتى‌دوس) μονὴ τῆς ἐυεργέτιδος نامياله‌ده معروف و مشتهر ايدى.

فى الحقيقه، (ڤوه‌ركاتريا) Evergetria ديدكلرى (مادر مقدس) كليساسى، انطوانك اثرنده‌ده مذكوردر. فقط، انطوانك بونده آلداندىغنه شبهه‌يوقدر. چونكه، آيوس آندره آس‌ك بقيه‌عظامنى بوكليساده محفوظ ايتمش كبى كوستريبوركه، بو آيوس آندره آس، قوجه مصطفى پاشاده‌كى آيوس آندره آس انديقريس‌يدن Ἐν τῇ κρίσει باشقه بر شخصدر.

انطوان، پاناڭيا پره‌يوله‌پتوس كليساسندن حركت ايدرك كنج آيوس استه‌فانوس كليساسنى، بعده، آيوس آندره آس‌ك بقايای عظامنك محفوظ اولديغى ڤوه‌ركاتريا كليساسنى بعدالزياره آيوس موكوسه كليور.

انطوانك تعقيب ايلديكى شوكذركاهدن استنتاج ايدلديكنه نظراً، بو آدم، بالكز آيوس آندره آس آنديقريسى‌يى نظر دقته آلمش، و بوندن ناشى عورت پازارى ستونى قربنده‌كى ڤوه‌ركاتو Evergète مناسترى (صولى‌مناستر) ايله مذكور آيوس آندره آس كليساسنى بربرينه قاريشديرمشدر.

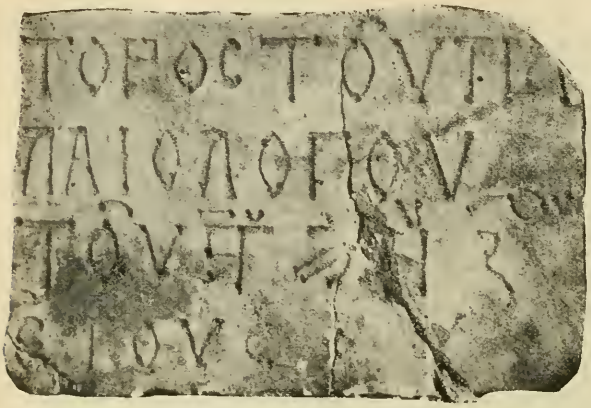
[١] غورغوڤيقوتوس كليساى قديمى حقنده‌كى مشهودات و تدقيقاتم. — فاتناقوزينوس‌ك اثرنده ذكر ايديلن بو كليسايه داثر محلاً اجرا ايلديكم تدقيقات، عصراخير آثار عتيقه متخصصلرنجه مهم كچلن بعض حقايق ميدانه چيقارمشدر. محافظهٔ آثار عتيقه انجمنى طرفندن استانبول حريق منطقه‌لرنده‌كى آثار قديمه و مؤسسات مليه تحرير و تثبيت ايتديريلديكن، حكيم اوغلى على پاشا - آلتى مرمر منطقه‌سى داخلنده، محترق آلتى مرمر قره‌غولخانه‌سيله يول كچن جامعى [آلتى مرمر جامعى ناميله‌ده معروف] جامعى آره‌سنده، و قره‌غولخانه‌دن يوز اللى آدم قدر جامعه طوغرى بر موقعده، محترق بر خانه عرصه‌سنده كرلرى قسماً بيتلمش، ايكى ديرمك اوزرينه اوطورديلش تقريباً بش متره عرض و اون طقوز متره طولنده قديم بر مخزن نظر دقتمى جلب ايتدى. كرلرك التصاق نقطه‌لرنده اون سانتيمتره قطرنده كونكلر واردر. حكيم اوغلى على پاشا جامعنه ناظر (شرق جنوبى) ديوارنده طوغله كرلى نجرەلر حالا موجوددر. كرك برقسمنده صورت مخصوصه‌ده و بنانك حين انشاسنده پايلمش ده‌ايكر كوريليور.

وقتيله مهم و رصين بر بنا اولديغى آثار باقيه‌سندن اكلاشيلان بومحلك قبه‌لرى چوكمش، ايچريسى طوپراق وسوپرونتى ايله طولمش اولديغندن، مرمر ستونلرك ارتفاعى تعيين ايتمك ممكن دكلدر بالكز مرمر باشلقلرى قسماً ميدانه‌در. بوراسنك قديم بر بيزانس صهرنجى اولديغى شبهه‌سزدر. يوقاريده اسمى كچن و بيزانس تاريخنده بر موقع مخصوصى اولوب زمانمز آثار عتيقه متخصصلرنجه‌ده شايان قيد كوريلن كليسانك موقعنى ارازكن، حكيم اوغلى على پاشا جامعنك قارشوطرفنده كائن مريم آنا = پاناڭيا روم كليساسنه كيردم. تصادفاً اوطه‌سنده بولديغم راهب بابا يرمانوس افنديمك بو مؤسسه حقنده معلوماتنه مراجعت ايلدم. بابا يرمانوس، اورته ياشلى، طيقنازجه، تورككچه كوزل قونوشور معلوماتلى برذاتدر، فنار روم مكتبنده اوقومش، آثار عتيقه موزەلرى حافظ كتب سابق ميسنا كيديس‌افنديمك رحلهٔ تدريسنده بولنمشدر. بابا يرمانوس، بر حقيقت تاريخيه‌مك استكشافنه خادم مراجعتمى حسن تلقى ايدرك براربجه كليسايه كيردك.

بو ذاتك ويردىكى معلوماته نظراً، چابوق ايشيده‌ن معناسنه اولان غورغوڤيقوتوس (حضرت مريمك بر صفتى) Gorgœpikoos كليساسى‌دمين تعريف ايتديكم قديم صهرنجك اوستنده ايمش.

سلطان اورخانك قاڤن‌بدرى اولان مورخ ژان فاتناقوزينوس‌ك حكومتى [١٣٥٥ - ١٣٤١] سنه‌لرينه مصادف اولديغنه، و بونك مشارالهك اثرنده مذكر بولنديغنه نظراً، كليسانك او زمانده موجود و معمور ايدوكنه حكم ايده‌بيلورز: مرور زمان ايله كليسا خراب اولمش، اوراده‌كى بعض اعزه تصاويرى بو ميانده حضرت مريمك، آيياماترونى‌نك Ste Matron، آيوس يورگيوس (حضر) St. George‌ك رسملرى و دها بعض تصويرلر، (١٨٣٤)

بعض اثرلرده [١]، عورت پازارنده‌كى آرقاديوس ستونك همان قربنده: اولاً ، استاوراكيوس مناسترى كوستريليوركه، بى‌چاره قيصر استاوراكيوس[٢] Staurakios ايله زوجه‌سى بورايه دفن اولنمشلردى. بوكليسا، حضرت مريم نامنه نذر و(صليب اوزرنده خريستوس) ناميله ياد و توسيم قلنمش ايدى.



آلتى مرمره پاناياى روم كليساسى ديوارنده بركتابه
Inscription grecque, époque byz.
Trouveé à St. Mucius.

بو طاشك اوزرنده : « افتوقرا] طوروس توبا له‌ثولوغو ، ١٤٤٩ » يازيليدر.
شو تاريخه نظراً، اسمى محرر باله‌ثولوغو ، بيزانسك صو حكمدارى
اون ايكنجى قسطنطين باله‌ثولوغوس‌در.

حسابى شو وجهله‌در:
٦٩٥٧ تاريخ خلقت
٥٥٠٨ تاريخ ميلاده قدر
١٤٤٩

بوراده ، سنه‌نك معين كونده آيوس اونيسيموس St. Onesime ايله حواريونك تذكر خاطره‌لرى نامنه مراسم اجرا ايدلديكندن ، بو كليسا ، (آپوستولى) ناميله واوچ يول آغزينك برلشديكى نقطه ايله أكسه‌رولوفوس‌ك جادهٔ كبيرى، و پالديزلى وسيلورى قپولرى يولى‌ده ، آيوس اونيسيموس ناميله توسيم قلنمش ايدى.

ثانياً ، باله‌ثولوغوسلر زمانىده [٣] پاطريق اولان آتاناسيوس Athanasius‌ك اقامتكاهى قارشوسنده بويوك برده مناستر واردى . [٤]

سنه‌سنده انشا ايدلديكى ايچ قپوسى اوزرنده‌كى كتابه‌دن اكلاشيلان ، بو مريم آنا كليساسنه نقل و تشهير ايدلمشدر ، بو رسملرى تدقيق ايتدم ، بيزانس شخصيت روحانيه‌سنك بارز بر تمثيلدر . فقط ، قديم بيزانس كليساسى نه وقت خراب و منهدم اولمش ، و شمديكى كليساده معلق تصاوير اعزه بورايه نه زمان قونولمش ، و مذكور كليسانك طقسان سكزنك بر قدمى اولديغنه نظراً ، بوكليسا انشا ايديلنجيه قدر بو تصاوير نوه‌ده حفظ ايدلمش بورالرى بجه‌مجهول ...

قاتاقوزينوس‌ك ذكر ايتديكى غورغونه‌پيقوتوس كليساسى يوقاريده اسمى گچن بيزانس صهرنجنك اوزرنده مبنى ايدوكى موميايه راهبك جثهٔ روايانتدندر .

شيمديكى آلتى مرمر مريم آنا (غورغونه‌پيقوتوس) كليساسى بازيليق طرزنده داخلاً ايكى صره ستونلى ، ترتيبات داخليه‌سى و تصاوري اعتباريله مكلف و مزين بر معبددر .

جوارنده بولنمش اولان قديم كليسانك ادامهٔ خاطره‌سى و تصويرمريمك‌ده بورايه نقل ايدلمش اولمسى مناسبتيله بو آلتى مرمر پاناياكليساسى‌ده غورغونه‌پيقوتوس نام قديمى ايله معروف بولنمشدر .

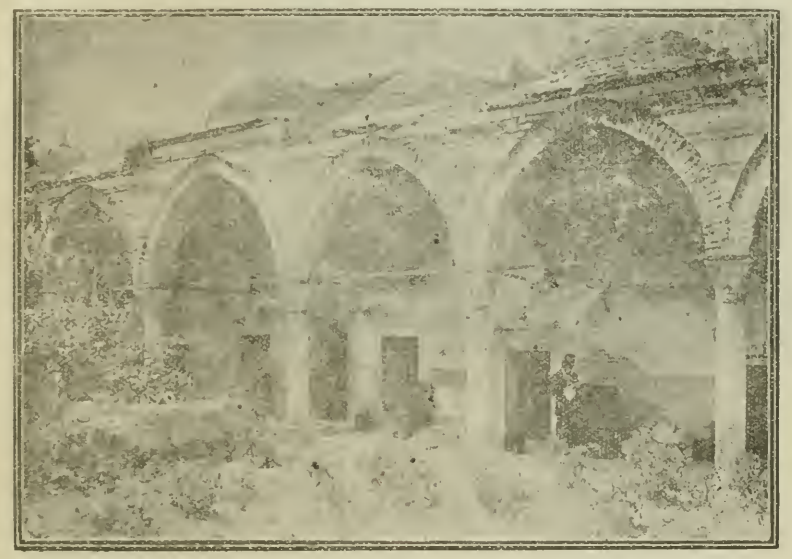
[١] Les act. Sct. des Bollandistes (Les actes des saints)

[٢] بعض تخمينه نظراً، بو مناستر، عورت پازارى قربنده‌كى بايرام پاشا تربه و مدرسه‌سنك بنده بولنمش اولمجق؟! قيصر استاوراكيوس (٨١١) بر ظل و خيال كبى تخته چكمش ، عين سنه‌نك ايكى تشرين اولنده برنجى ميخائل رانگاويس كندينى استخلاف ايلمشدى Michel I Rangabé

[٣] استانبولده ايكنجى روم ايمپراطورلغى : سكزنجى ميخائيل باله‌ثولوغوسدن باشلار [١٢٨٢ ـ ١٢٦١]

[٤] Couvent du grand Logariste.

ایپوس موقیوس St. Mucius صهرنجدن [معجونجیده‌کی چوقور بوستاندر] سیوری قپوسنه Sigma کیدن یول اوزرنده آیپوس فیلیپوس St. Philippe مناستریله آیپوس لوقس St. Luc کلیسامی واردی. بورالرده اساسلی حفریات اجرا ایدیلورسه، شهریمزك تاریخ قدیمنه عائد بر چوق آثار مهمه میدانه چیقار[١].



محافظه آثار عتیقه قلمی تحریری ١٣٣٠

عیسی قپوسی مسجدی جوارنده حدیم ابراهیم پشا مدرسه‌سی : ٩٦٩

Médressé dans dans la cour d'Issa Kapou Mesdjidi

دوقتور پاسپاتی، آلتی مرمره‌غولخانه‌سیله یول کچن جامعی [٢] آرهسنده کائن بر بانجه‌ده بیزانسلیلردن قاله بر بنا ایله تحت‌الارض بعض انقاض کشف ایتمشدر . مومی‌الیه بو بقایانی سیغماده‌کی پاناییٔ کلیسانه عطف ایدیور .

---

[١] مذکور قپو استقامتنده ، اوطه باشی مسجدی ایله حریق طولایسیله الیوم خراب بر حالده طوران حسین آغا و قاضی عسکر حسام‌الدین افندی و فاری بابا وطریق حلوتیه‌دن سید عمر جمع و تکیه‌لری ، مجونجی قسم جامعی قرب و جوارنده حفریات اجرا ایدیلورسه ، بو قدیم کلیسا ومناسترہ دائر بعض انقاض و بقایایه تصادف ایدیلور .

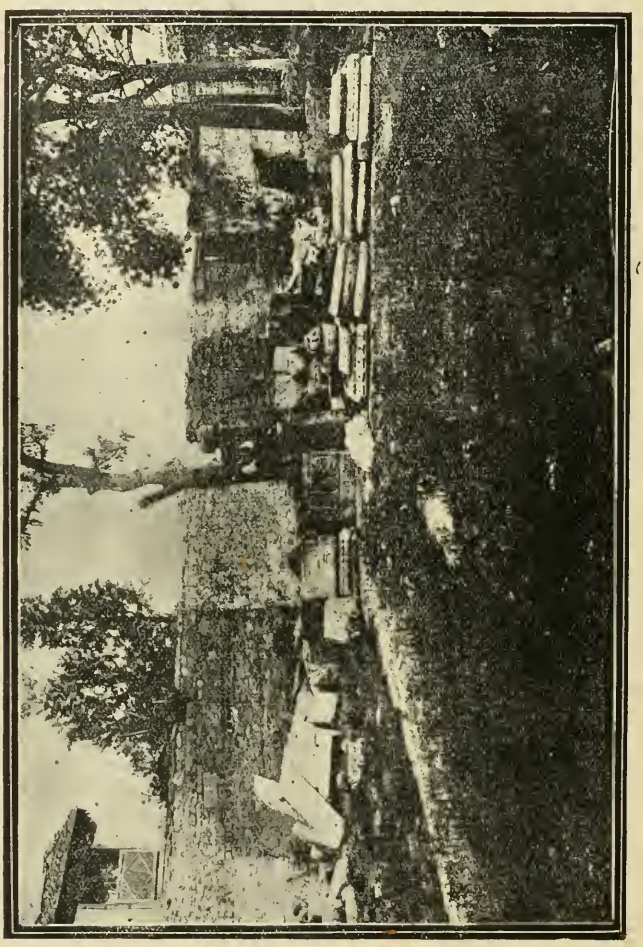
[٢] آلتی مرمره‌دکی یول کچن مسجدینك بانیسی دفتر امینی عمر افندیدر. قبری معلوم دکلدر. وقتیله طاق درکاهنده‌کی تاریخ اتمام :

دیدی بو دار رحمته تاریخ بیت رحمن و ممد صلحا

بیتی محکوك ایدی : فقط مسجد حریقدن مصاب و مائل تراب اولدیغندن تاریخ طاشی دیوجه مثلی کبی پارچه‌لنمش ، کتمام اولمشدر .

منبرینی (چاچی افندی) دینمکله معروف مدرسیندن عزت پاشا خواجه‌سی محمد عصمت افندی ، متولی ایکن وفتندن وظیفه تعیین ایدرك وضع ایتمشدر . بو ذات ، مرکز افندی جامعی جوارنده مدفوندر .

بو کشفیات مناسبتیله دوقتور دیبورکه : « غربه طوغری بر قاچ آدیم ایلریده ، بر خیلی مدفن کشف ایدلدی . . . » [۱]



محافظهٔ آثار عتیقه انجمنی تحریرات: ۱۳۳۳
مجموعهٔ سید عمر جامعی حوالیسنده بزانس دورینه عائد طاشلر
Fragments d'architecture byzantine, Trouvés à St. Mocius.

ایئوس فیلیپوس مناستریله ، آیئوس لوقاس کلیسانسه و بونلرك عمومی مزارلغنه عائد ویریلن تفصیلاته

[۱] اسکی علی پاشا جوارنده بکر پاشا جامع شریفی سوقاغنده فاطمه نظیره خانمك متصرف اولدیغی عرصه‌ده بر قویو ظهور ایتدیکی وبونك آثار قدیمه‌دن اولمسی ملحوظ ایدوکی پولیس‌مدیریتی طرفندن مقام ولایته کوندریلن تذکره اوزرینه استانبول والیسی نامنه مکتوبجی عبدالخالق بك (الیوم مالیه وکیلی‌در) امضاسیله ۱۸ مارت ۱۳۲۸ تاریخ و ۴۴۹ رقمی تذکره ایله کیفیت محافظهٔ آثار عتیقه انجمن دائمیسنه اشعار و استفسار معامله قلنمش ایدی .

باقیلورسه ، کشف ایدیلن بقایانك آیبوس فیلیپوس مناسترینه عائد اولمسی محتملدر . [١] قالویوآنیس مناستری Mon. Calojohannis آیبوس فیلیپوس مناسترینك یاننده کوستریلیورکه ، [٢] سیاح نوغورودلی انطوان ك اثرنده مذکور اولدیغی اوزره ، اپسقپوس آیبوس ولاسیوس St. Blaise ك بقایای عظامنك محفوظ اولدیغی قالویانی مناستری بودر .

سیلوری قپوسی ایله مولویخانه قپوسی آره‌سنده سورك ایچ طرفنه مصادف أکسوکیونیئون ك بوتون محلاتنه (ده‌فه‌رون) Deuteron [٣] دیرلردی .

بو اشعار اوزرینه ، محرر عاجز ، محلنه کیده‌رك تدقیقاتده بولندم : اوچ یحق مقره عمقنده بر چوقور اولان بویره تدارك ایلدیکم بر مردیون واسطه‌سیله ایندم ، و فقط اینرکن مردیونك ، استناد نقطه‌سندن انحراف ایتمه‌سیله ، قایارق آشاغیه دوشدم . لهالحمد ، بو سقوطدن متأثر اولمدم .

بوراسی ، صایب شکلنده بك منتظم طوغلهلرله أورولمش برکیکلکدر ، ایچریسی کثیف بر صورنده ایستیف ایدلمش انسان کیکلریله دولودر . کیکلر چورومه‌مش ، منتظم بر حالده‌در . بو محزن صایب شکلنده اولمسنه نظراً ، صایبك قوللری شماله، جنوب شرقیه، غربه متوجه‌در. مرور زمان ایله بو قوللر طوبراقله طولمش اولدیغندن وسعت وامتدادینی تعیین وتقدیر ایتمك ممکن اولهمدی. بنانك قبه‌سی عرصه زمینندن اوچ یحق آرشون اشاغیده‌در ، وقتاً یقیلمشدر . ایچریه بو یقیق یردن کیریلور ، قبه‌دن شمدیکی زمین ، بر آدم بویی ارتفاعنده‌در . فقط مرورزمان ایله بوراسی‌ده طولمشدر . قدیم زمینی بولق ایچون حفریات لازمدر . خلاصه: بوراسی وقتیله برکلیسا ویا مناسترك کیکلکی ایدی .

[١] برنجی کتاب : ص : ٤٦ حاشیه : ٤

[٢] Le Syrie.

[٣] برنجی کتابمزده بحث ایدلدیکی اوزره ، بویوك قسطنطین زمانندہ ، قسطنطینیه بلده‌سی بر مثلثدن زیاده توسع ایتمش اولدیغندن سورلرك، قره طرفندن ایلریلره طوغری تمدیدینه مجبوریت حاصل اولمش، واسکی کوپرونك یعنی اون قپانی کوپریسنك رأس نقطه‌سندن اعتباراً (پولی آندریون) Polyandrion دنیان فاتح سمتی اطرافنده ، لاقه بوستانه قدر همان نصف دائره شکلنده یکی برسور انشا ایتدیرلمشدی . بو سورك انشا ومحافظه‌سی غوط عساکر معاونه‌سندن (٤٠٠٠٠) کشیه حواله و تودیع قلنمش ایدی. بوری بش بیك نفردن متشکل اولان سکز فرقه عسکر، سکز قپونك آمریرلرنده رکز خیام ایتمشلر ایدی .

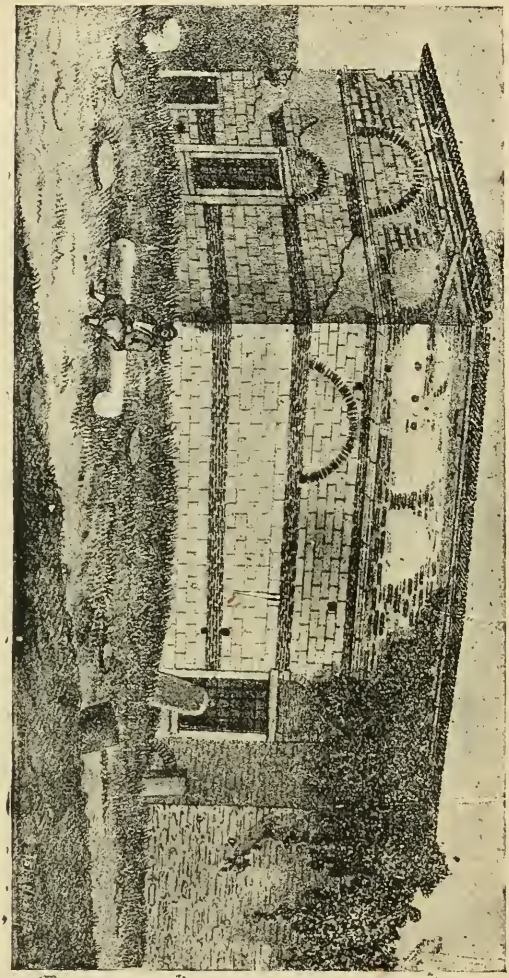
زمانندہ پ رستلك Arianisme انکشاف وترق ایدن مشارالیه امپراطورك محدومی ایکنجی (قونستانس) Coustance II زمانندہ غوط عساکر معاونه‌سی امپراطورلرینه تبعاً خرستیان اولمشلردی ، فقط اللی سنه صوکره ، بو عسکرك اسکی مذهبلری اولان آری مذهبنی ترك ایتمکاری داعیۀ تهمت اولدی . هنوز خرستیانلغی قبول ایتمش اولان برنجی تئودوسیوس ك سرای حکمداریسی طرفندن مظهر حمایه اولوب ، غیری مذاهب حقنده قطعیاً مساعکار داورانمیان اورتودوکسلق ، سورلرك محافظه‌سی ایچون عساکر مرقومه‌یه هرحالده عرض احتیاج ایتمکله برابر ، بونلرك بعدما آنجق سالف‌البیان یکی بابیلان سور خارجنده ، و وسطنده قسطنطین ك ستونی Kion بولنمش اولان قپو اوکنده اقامتلرینه مساعده ایده‌بیلدی . بناءً علیه ، بونلر بعدما مذکور ستونك خارجنده اقامت ایتدکلرندن(أکسوکیتونیلر) Exokioniste نامیله معروف اولدیلر ، که بوراده (اجنبی) و (معتزله) معناسنه‌در . ذاتاً هونلر Hunes مشهورسرکرده‌لری بولنان (آتیلا) Attila نك قوماندانسنده اولهرق آوروپایه آقین ایتدکلرندن بیوك برسیل مهاجرت اقوام ، بتون تراکیا قطعه‌سنی استیلایه باشلامش ایدی . [٤٣٤]

خارج ازستون مغانسنه اولان (أکسوکیتونیلر) ك کافی السابق خارج بلده‌ده اقامتلری ایستیلیوردی . وآنلر تزدینه التجا ایدن بالقان شبه جزیره‌سی ملتجیلریله برلکده عساکر مرقومه‌یه قارشی برخط مدافعه تشکیلی ضرورتی حاصل اولمش ایدی . ایشته بوکا بناءً ، اوزمانه قدرآچیق بولندیریلان سالف‌البیان أکسوکیتونیون دنیان قرارکاهك تحکیمنه مجبوریت حاصل اولمش ایدی .

بو حواليده قديما بولنمش اولان معابددن چوقدن اثر قالمامشدر . حتی ، تخمینی اوله‌رق بونلرك يرلرینی تعین ایتمك‌ده حالا مشكلدر ، بلكه مستحیلدر . چونكه ، مؤلفلرك بوخصوصده‌کی افادات و بیانات و تعریفاتی واضح دكلدر ، پك مبهمدر .

آیا آننا = Ste. Anne كلیسای قدیمنك موقعنی ، بلكه سیلوری قپوسنك ایچ طرفنده و نام قارشوسنده (سیغما جواری) کی جامع معلا اشغال ایدییور . سیغماده ایکنجی تئودوسیوس ك هیكلیله مزین برده ستون واردی .

جامعلر بحثنده ، تعریف وتفصیل ایدیله‌جکی اوزره ، بو جامع ، قوجه معمار سنانك آثار بدیعه‌سندن‌اولوب سلیمان قانونی نك وزیری‌وپاوزسلطان‌سلیمك دامادی ، فاطمه سلطان زوجی خادم ابراهیم پاشا طرفندن‌انشا ایتدیرلمشدر . بو جامعله برابر ، قارشوجهتده‌ارکلره‌وقادینلره مخصوص‌اوله‌رق محتشم برده‌حمام یاپدیرلمشدی . بوحمام،بیك‌اوچیوز اون سنه‌سی‌وقوع‌بولان حرکت ارضده کلیاً خراب و منهدم اوله‌رق یالکز مرمر سوکمه‌لی ، وستونلی کوزل‌برقپوسی‌قالمشدر .



Paspati : 1877

مناستر مسجدی (قره باللی مسجدی) نك اسکی حالی

Monastir Mosdjidi : Monastère St. Menodorae

پاسپاتی ۱۸۷۷

استانبول شهر امینی بولنان (آنتهمیوس) Anthémius ، قیصر ، تئودوسیوس ك هنكام حكومتنده سالف‌الذكر أكسوكیئونیونده شمدیكی یوكسك قره سورلرینی انشا ایتدیردی [٤١٣] .

اصل شهرك ، اون ایکی ، وخارج بلده یعنی واروشك‌ده ایکی منطقه‌یه تقسیم ایدلمش اولدیغندن‌ده باحث اولان (آنتیقا ده‌سقریپتا) Antiqua Descripta نامنده‌کی کتابده اولوقت تألیف ایدلدی . اوکتابده (أکسوکیئونیون) دائما شهر خارجنده براقیلمش ، واورادە اقامت ایدنلرده خالص ، مخلص ، اورتودوکس اوله‌رق ذکر و توصیف ایدلمه‌مشدر .

(دەفته‌رون) Deutéron

بعض مؤلفلرك افادەلرينه نظراً آيا آنا كليسا‌سى جوارنده قيصر ماركيانوس[٤٥٧-٤٥٠] [١] Marcien طرفندن ياپديريلان آيپوس و آسيانوس Sf. Bassianus كليسا‌سى‌ده وارمش .

نوغورودلى انطوان ، طوپقپو جوارنده‌كى آثار و آبداتى تعريف ايدركن، آيپوس رومانوس Sf. Romain ، حضرت دانيال Pro. Daniel ، و آيپوس نيكيتاس St. Nicétas كليسالريله اليوم مناستر مسجدى ديديكمز قديم آيا آناسطاسيا Ste. Anastasie كوچك معبدينك Sanctuaire سورلره ياصلانمش بروضعيتده بولندقلرينى تأييد ايدييور . مع‌مافيه ، مناستر مسجدى ، اوقدر اهميتسز بر بنادركه ، بونك وقتيله اودرجه حائز شهرت اولان معابددن برى اولديغنه احتمال ويرىلەمز . [٢]

پاسپاتى‌نك ، موللر Müller ايله ميخلوزيخ Michlosich ك خبر ويرديكى مەنودورا Menodora ايله مەترودورا Metrodora و نيمفودورا Nymphodora نامليرينه اضافةً معروف اولان كوچوك مناستر حفنده‌كى بيانات و افاداتى بر درجه‌يه قدر طوغريدر .

اعزه وفداكاران عيسوينك ايام مخصوصه‌لرندن باحث اولوب ، سيرموندى Sirmondi طرفندن نشر ايديلن (مينه‌آ) Menœa يعنى آيلق تقويمه‌نظراً، [١٨ تشرين ثانى نسخه‌سنده] آيپوس رومانوس كليسا‌سنك بولنديغى منطقه‌يه أنديس (أله‌ويخو) ἐν τοῖς Ἐλεβίχου محله‌سى ديرلردىكه، (خريسووالاتى) مناسترى : monasterium Chrysobalanti‌ده بوراده ايدى .

---

[١] ماركيانوس ك زوجه‌سى پولكريادر . بوقادين ، ماركيانوسه واردىغى زمان [٤٥٠] ، اللى ياشلرنده و باكر ايدى وكنديسيله معاملهٔ زوجيت اولامدى شرطيله وارمش ايدى .

چونكه ، كرك قيز قرنداشى بكارتى حضرت مريمه نذر و وقف ايتمشلر ايدى . ماركيانوس ايله پولكريا ، فاتح جامع شريفنك هان قربنده بولنمش اولان حواريون (آپوستولوس) كليسا‌سنه‌دفن ايدلمشلر ايدى . بونلرك صندوقهٔ مزارلرى قرمزى صوماكيدندر. و اوراده مدفون امپراطورلرك مزارلرينك صره ووضعيتنه نظراً، سكزنجى مزار، ماركيانوس ك ايدى . بونلردن صوكره بويله قرمزى صوماكيدن لحد ياپيلمامشدر ، بو قرمزى صوماكى طاشلرده،معلوم اولديغى اوزره مصرده كائن (جبل دخان) Douchân دن كتيريليوردى .

استانبول قيصرلرينك مزارلرندن بحث ايديلوركن بوكا دائر معلومات ويرىلەجكدر .

معلومدركه ، آرقاديپوس ك وفاتنده : تەئودورا ، پولكريا ، مارينا ، و آرقاديپوس نامليرنده درت اولادى قالمش ايدى . بونلردن ايكنجى تەئودوسيوس ك همشيره‌سى پولكريا نائبهٔ حكومت اولمش ايدى. [٤٥٠] بالآخره تەئودوسيوس‌ك زوجه‌سى ئەودوقسيا وخادم خريسافيوس Chrysaphe بر دسيسه ايله پولكريايى مقرى كويندەكى ئەودومونه سوق و تبعيد ايتديرديلرسه‌ده برنجى‌سنه صوكره پولكريايى تكرار استانبوله، سراى قيصريه اعاده ايتديلر. وخريسافيوسى‌ده آطه‌لردن برينه نفى وتعريب ايتدكارى كبى ، تەئودوسيوس زوجه‌سى‌ده قدسه كوندردى . تەئودوسيوس ك [٤٥٠ : ٢٨ تموز] تاريخنده وفاتنده ماركيانوس قيصراعلان [٤٣٩] وپولكريا ايله ازدواجى اجرا قلندى [٤٥٠] .

[٢] برنجى كتابمزك [١٠٦] نجى صحيفه‌سنده تەئودوسيوس سورلرى بحثنده مفصلاً بيان ايدلديكى اوزره ، مناستر مسجدى ، طوپقپو ترامواى خطنك ، كيدركن ، صولنده ، طاش مكتب سوقاغنده كائندر . سورلرله بوبناى قديم آرەسنده ايجه مسافه واردر. بناءً عليه، نوغورودلى آنطوان ك بومناستر حقنده «سورلره ياصلانمشدر» ديمسى بر اثر ذهول اولمه كرك .

مشهور آثار عتیقه متخصصلرندن اولوب چند سنه اول وفات ایدن پاپادوپولوس‌کی رامه‌سی Papadopoulos Kerameus طرفندن آیوس (واراس) St. Baras‌ك حیات راهبانه‌سنه دائر نشر ایدیلن اثرده‌ده ، آیوس رابولاس St. Raboulas مناسترندن بحث ایدیلیور [١] .



سیغمانك قارشوسنده (قره بالی) مرحومك تربه‌سی داخلنده‌کی قبر طاشی
(بو رسم محرر عاجز طرفندن محلنده ترسیم ایدلمشدر)

Pierre tombale d'une hèros du temps de Mahomet . Il déssiné par l'auteur

[١] نام اثرده ، Les acta sanct. Bolland. Julii, t. VI, 26 jul. p. 600,no 1 et 4,
قاپادوکیالی (قیصریلی) ایپا أپرنی، استانبولك اك‌کوزل برموقعنده، دنیانك ولوله وغاغله‌سندن اوزاق، دمدمه‌روندمه‌کی آسپاروس صهرنجنه قریب بر محلده ، آیوس رومانوس قپوسی (طوپقپو) قربنده حورا مناستریله (قعریه جامعی) آیوس یورکیوس (طوپقپوده مهرماه‌سلطان‌جامعنك موقعنده ایدی) کلیسای آره‌سنده کائن اولان بومناستره دفن ایدلمش ایدی . بو فقره‌لر ، آسپاروس صهرنجی حقنده‌کی نقطهٔ نظریمزی تأیید ایدیور .
اعزهٔ خرستیانیه‌نك حیات و احوالندن بحث ایدن (سیناقاریا) Les Synaxaria نام اثرك اون آلتی ایلول تاریخلی نسخه‌سنده‌بانائیبانك ایکنجی دفعه اولهرق رسم تقدیسنك آیا أپرنی‌نك خانه‌سی درونده اجرا قلندیغنی‌ده یازیپور .
(خریسووالانتی مناستری) مذکور آیوس رومانوس (طوپقپو) قپوسی قربنده ایدی .

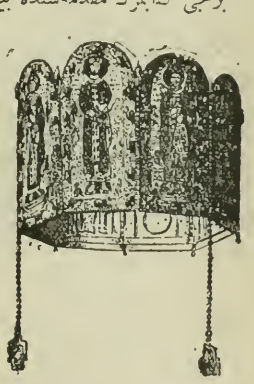
اوچنجی مبحث

ایمپراطورلرك ، بیزانسلیلرك حیات رسمیه واجتماعیه‌لری ، طرز تلبسلری .

Les Empereurs-la Vie sociale-les Costumes des Byzantins

بر زمانلر دیدبه و دارائك ، رونق و احتشامك مرکز ثقلت وزمین انکشافی اولان سرای قیصرینك تعریف وتوصیفنه کیریشمه‌دن ، اوحیط عیون آراده قیاصرهٔ رومك عصرلرجه کچیردکلری حیاته، وبو میانده سکنهٔ بلده‌نك طرز تلبس واصول‌معیشت ورفتارینه دائر معلومات اعطاسی موجب استفاده‌در. بیزانس مورخ و وقعه نویسلرینك ، حیات عمومیه وخصوصیه‌نك طرز جریان وصورت کذارشنه متعلق تفصیلاته نه درجه اهمیت ویردکلری، والکوچوك تفصیلاتی‌نه‌بویوك بروقوف واحاطه‌ایله ضبط‌ایتدکلری انحاب‌مطالعه‌جه معلومدر. از جمله، قیصرلرك، بیزانسلیلرك طرز حیات و معیشتلری و مراسم تشریفاتیه‌لری حقنده پك مهم بر مأخذ اولان (کتاب‌المراسم) ی اوقومق کافیدر .

برنجی کتابمزك مقدمه‌سنده بیان ایدلدیکی اوزره (کتاب‌المراسم) ، بیزانسك احوال قدیمهٔ اجتماعیه‌سنه اطلاع حاصل ایتمك ایچون قیمتدار وعبرت آمیز بر خزینهٔ معلوماتدر.



قسطنطین مونوماحوسك تاجی
۱۰۵٤ - ۱۰٤۲
الیوم پشته موزه‌سنده محفوظدر.
Couronne dite de l'empereur Constantin Monomaque

مؤلفی اولان ایمپراطور یدنجی قسطنطین پورفیروبه‌نیطوس [۹۵۹ - ۹۱۲] ، بالخاصه قیصرلرك او مدبدب و عیون آرا حیات رسمیه وخصوصیه‌لرینه ، وبیزانسده اجرا ایدیلن مراسم رسمیهٔ ملکیه ودینیه‌یه دائر هیچ بر شیٔ اهمال ایتمه‌مش، وقایع و حادثاتی کونی کونته ضبط ایدرك ، بو بلدهٔ ملوکانه‌نك شخصیت معنویه‌سنده تجلی ایتمش اولان رونق و اقبال و مدنیتك حقیقةً طاتلی ، عبرت آمیز خاطرات و صفحاتی ، بیزانسك تاریخنی اوقومق ایستینلرك انظار حیرت وتقدیرینه وضع ایلشدر. بیك کسور سنه ، حقیقةً فیاض بر مدنیتك بوتون صفحاتی مرکزنده تجلی ایتدیرن ، واوروپانك بعض مراکز مهمه‌سنده، بوشعشعه‌یی انتقال ایتدیرمکه واسطه وخادم‌اولان بیزانسك، بو قیمتدار اثری حقنده بز ، هنوز تتبعده بولندق . مهم بر مدنیتك مرکز ثقلتی بولنش‌اولان استانبول شهرینك حیات سابقه‌سی حقنده‌کی غفلتمزه مقابل، یالکزعلمه، صناعت ومدنیته مجلوب وحرمتکاراولان غرب متفکرلرینك ، بو بلده‌یه دائر یازدقلری اثرلر ، عقللره حیرت ویره‌جك درجه‌ده مهمدر ، چوقدر ...

بیزانس‌ك حیات سابقه‌سی، بزم‌ایچون مهم‌بر مجلهٔ تتبع و آیینهٔ عبرت وانتباهدر. بو، بویله اولدیغی، وغرب متفکرلرینك‌ده تحت تصدیق واعترافنده بولندیغی حالده، شان وجلادتله، جهانه ولوله ویرمش‌اولان ماضیمزك، تاریخمزك صفحاتنی حقیله تدقیق ایده‌میشمز بویوك بر نقیصهٔ اجتماعیه‌در. حقیقی عرفان اجتماعی، حزن انکیز اولسه‌ده ماضیسنی، تاریخنی تجیل ایتمکله انکشاف ایتدیریلور. تاریخ عالم، عبرت نظریله بر کوزدن کچیریلیرسه؛ ماتلرك حیات سابقه و حالیه‌لرنده شائبه‌لی صحیفه‌لرکده اکسیك اولمدیغی کوریلور. بناءً علیه، یالکز بو صحیفه‌لره باقوب ماضینك فضائل و علویاتنی قاله آلمامق فن تاریخدن مقصوداولان غایهٔ انتباهی انکارایتمکدرکه بوده جائز دکلدر.



سلطان مراد خان ثانینك خراجکذاری اولان امانوئلك اوغلی سکزنجی ایپوآنیس پالهئولوغوس (۱۴۴۸ — ۱۴۲۵)
ویقتور پیزانونك مدالیونندن: بیزانس ایمپراطورلری. پاتالوغ. آتنه: ۱۹۱۱
Jean VIII Paléologue, Vassal du Sultan Mourad II. (1436)

بونکله برابر[۱]، وقعه‌نویسلریمز مورخلریمز عثمانلی تورکلرینك حیات ماضیه‌لرینه، اجتماعی واداری احوال و حادثاتنه او قدر اهمیت ویرمه‌مشلر، حتی، مجلهٔ عرفان و مدنیتمزده نام براقان اکابر و رجالمزك حیات رسمیه و خصوصیه‌لری بر ایکی جمله‌ایله تلخیص ایدلمش، و بردرجه تفصیل ایدیلنلرده مظلم صحیفه‌لر آره‌سنده قالمشدر. وقعه نویسلریمزك بویوك بر نقیصه‌سی‌ده، زمانك تأثیری آلتنده قاله‌رق وقایعی‌اولدیغی کبی تصویر ایتمه‌مك، واکثریاده‌حقیقتدن‌تباعد ایدرك ذات وقعه‌یی بر رومان طرزنده ضبط وتحریر ایلك اولمشدر.

---

[۱] اصول کتابتمزده بر رابطهٔ ترق واردرکه، بو طرز تحریر، بوکون اوقومش اولانلریمزك‌ده مجهولدر. بونکچون لسان مایمزه یابانجی اولان (عین زمانده) تعبیر سقیمی زبانزد اولمشدر. بو تعبیری خواجه‌مزده، طابه‌مزده، رجالمزده تکرار ایدوب طوریورلر . . .

حال بوکه ، هرنه اولورسه اولسون ، ذات وقعه‌ده حاکم اولان حقیقتدر ، حسیات ودیکر اندیشی دکلدر. محاکمه‌سی متین، رؤیتی دوربین بر وقعه نویس ، تاریخك یالکز صفحات مصیبتی قید ایتمز ، اونك اخلاقیات وعلویاتنه تماس ایدر رنکین صحیفه‌لری‌ده آرار ، انظار عبرت وتقدیره وضع ایدر ... و بوصوتله ، تربیهٔ عمومیه‌نك نزیه وبی‌طرف بر مرشد و مربیسی صفت فاخرینه استحقاق کسب ایتمش اولور . . .



سنت أتیه‌نه عائداولدیغی سویلن بو تاج، بوڈا(مجارستان) شاتوسی خزینهٔ حکومتنده محفوظدر. بو تاج، بر بیزانس امپراطوری طرفندن اون برنجی عصرده بر مجارستان قرالنه کوندرلمشدر. الیوم مجار قرالرینك حین تتویجلرنده قوللانلقده‌در.
(شلومبه ركره نظراً)
Couronne byzantine dite de Ste. Etienne

بر آینهٔ عبرت اولان تاریخك خطوط اساسیه‌سنده ، حاکم اولمسی لازم کان ، اندیشه، ایشته بودر . . و تاریخك تربیت فضیلتکاریسی‌ده بوندەدر . . . .

بیزانسك سلسلهٔ وقایع و حادثاتنك بر معکسی اولان تاریخنده ، پك چوق نقایصی واردر . معمافیه ، اودورك ارباب قلمی ، بعض مبالغه‌لردن صرفنظر ایدیلیرسه ، بزم بعض ارباب فکر وقلممزدن دها دوراندیش، دها متفکر اولدقلرینه شبهه یوقدر. بزده، بعض خصوصی تراجم احوالدن باشقه حیات عمومیه واجتماعیه ایچون ماخذلر اندردر. او خصوصی تراجم احوالده‌ده ، حیات خصوصیه ایله حیات عمومیه آره‌سنده بر آهنك و ارتباط کوزه‌دیلمش ، فرضا مشاهیردن برینك حیات وآثار و مدوناتی ذکر ایدیلیرکن ، اونك موقع اجتماعیسی و مسلك سیاسیسی حقنده غرب متفکرلرینك دوشوندکلری کبی قلم اوینادلامشدر . بونکچون بزم حیات ماضیه‌مز ، اکثریا شوراده بوراده قالمش پریشان اوراقدن، و قیود عتیقهٔ رسمیه‌دن اخذ وتلفیق ایدلمك‌صورتیله اوکره‌نیله‌بیلمشدر .



ایمپراطور ایوستینیانوس
(آرقه‌سنده کنیش برلباس حکمداری)
L'empereur Justinien

باشده قیصرلر اولمق اوزره ، بیزانس حیاتنك ، و مراسم روز مره‌نك الك ایچه تفرعاتنه قدر ، بزی خبردار ایدن «کتاب المراسم» Le Livre des Cérémonies ، بو خصوصده الك مهم ، الك موثوق بر منبع معلوماتدر . سرای مقدسده امرار حیات‌ایدن قیاصرهٔ روم، دردنجی‌عصرده‌کی سلفلرینك عنعنات و عاداتنه تمامیله رعایتکار اولەرق مدبدب ومحتشم بر معیت استخدام ایدرلر، و(راوەن) شهرنده‌کی معابدك شایان دقت موزاییقلرنده حالا کورلدیکی اوزره ، مشارالیهم ، پك کوز قماشدیریجی البسه کیرلردی .

ایمپراطورلر دورنده ، بیزانسه کلەرك مشهودات و مسموعاتی قید وضبط ایدن غرب ارباب قلمنك بو

خصوصده اثرلرینه درج ایتدکلری معلومات شایان دقتدر . ازجمله ، رامبو Rambau نك [۱] ایمپراطورلر حقنده‌کی تدقیقات و تعریفاتی پك مهمدر . بناءً علیه ایمپراطورلره و مراسمه دائر ، بو ذاتك‌ده معلوماتندن استفاده ایتدم :

ایمپراطورلر.— لباس ایمپراطورینك زینت واحتشامی، مراسمك دبدبه وطنطنه‌سی ، اقامتکاه حکمدارینك درجهٔ دارات و احتشامی حقنده بزه بر فکر ویره‌بیلیر .

ایمپراطور ، آرقه‌سنه بیاض بر خفتان (خلامیس ، خلامیدوس) χλαμυς و Chlamyde کیردی [۲] بو خفتان ، اوزون بر نوع جبه Chasuble [۳] اولوب ، اوموزلری، قوللری اورته‌سر ایدی . بو خفتانك اوزری سراپا آلتون ایشلمه‌لی و مجوهرات ایله پرزیب ورونق ایدی . اوزرنده‌کی تزیینات‌اوقدرکثیف وبوندن طولایی آغیر ایدی که ، وقتیله بزم یکیچری سقا اوسته‌لرینك ایام رسمیه‌ده آرقه‌لرینه کیدکلری صوم صیرمه ایشاملی ، آغیر و عادتا قابوق کبی سرت لباسه مشابه ایدی. باشلرینه کیدکلری تاج‌ده معدنی ، و قیمتدار طاشلرله مزین ایدی.



ایمپراطوریچه تئودورا
(باشنده طیلسانلی بر تاج واردر)
Théodora



اسب سوار بر ایمپراطور
بامبه‌رغ راهبلرندن برینك مزارنده بولنوب
اوتحی عصرده ایشلنمش اولان بر قماش
اوزرنده‌کی رسمدن یاپلشدر .
Empereur à cheval,
(D'après Cahier et Martin)

بو تاجك ایکی طرفندن مجوهرلی طیلسان صارقاردی .

آیاقلرینه، یوزی ، سوزنی دیدکلری نقوش ایله بزه‌نمش وصوم آلتونله ایشلنمش بر قارتال قوشی مرسوم، ارغوانی رنکده بر قوندیره کیرلردی .

بویوك مراسمده ، ایمپراطور النه بعضاً بر کرهٔ مجسمه، بعضاً علامت عدالت اولق اوزره بر آلت آلیر ، بعضاًده آلتون بر صلیب طوتاردی .

---

[۱] رامبو (آلفرد ـ نیقولا) فرانسه‌لك ، قاموس عرفانه قید ایتدیکی مورخیندن و سیاسیوندندر. آثار مهمه‌سی میانده (قسطنطین پورفیروژه‌نت = پورفیرویه‌تیطوس) نامی آلتنده‌کی اثری پك مهمدر . (۱۸۹۵) ده معارف نظارتی مقامنی اشغال ایتمشدر.

[۲] ایپوقامیسون (عربجه‌سی قمیص) در کومك معناسنه‌در.

[۳] Chasuble ، پاپاسلرك اثنای آینده ، آرقه‌لرینه کیدکلری بویوك چلیپالی مزین البسه‌در.

مراسمده، قعود ایتدکلری تختده پك مشعشع ایدی. بو تخته، بر قاچ قدمه ایله چیقیلوردی. بو سریر، غایت قیمتدار قماشدن معمول بر پرده ایله اورتولوردی. ایمپراطور، تخته اوطورونجه، حرم آغالری بو پرده‌یی آچارلر، بو اثناده حاضر بولنان اکابر و رجال، صانکه کونشك شعاعی قارشوسنده کوزلری قاماشمش کبی، اللریله یوزلرینی قاپایه‌رق، ایمپراطورك اوکنده سجده ایدرجه‌سنه یره قاپانیرلردی.



رسمی البسه‌سیله بر ایمپراطوریجه (اون برنجی عصر)
Impératrice en costume d'apparat (XI^e siècle)

مراسم. — بیزانس سرای ایمپراطوریسنده مراسم، غایت ضیق بر طاقم تشریفات و تکلفاته تابع ایدی. بو تشریفات و تکلفات دائره‌سنده، ایمپراطور، تزیناتی اعتباریله آغیر، و عیون آرا البسه ایچنده عادتا مینه‌لنمش بر اوانی کبی، محصور و محدود قالیردی. هر کونك، هر دقیقه‌نك صورت استعمالی وکذارشی غایت ضیق اصول وقواعد تشریفاتیه ایله تعیین وتحدید ایدلمش ایدی. هرمراسم ایچون آیری البسه واردی. حتی، اکثریا عین مراسم اثناسنده ایمپراطورك متعدد دفعه البسه دکیشدیردیکی واقع اولوردی.

بو البسه، تتوج، ظفر تسعیدی، سفیر قبولی، وافتیز، ازدواج ویاخود جنازه مراسمی کبی اجتماعی ویا دینی مراسم و شئونك ماهیت و تنوعی نسبتنده کثیر و مختلف شکل و ماهیتده ایدی.

بو مناسبتلرله ترتیب ایدیلن آلایلر پك اوزون سوره‌ر، و حقیقةً پارلاق بر صورتده دونادلمش اولان شهرك سوقاق و میدانلرندن طولاشیر، و حائز رتبهٔ شرف و قدسیت اولان مناستر ویا کلیسالرك اوکنده بر مدت توقف ایدردی.

جداً محتشم و مهیج اولان و انظار ناسده دولتك قوت و مکنتك تظاهرینه بر وسیله تشکیل ایدن بو آلایلرك کذرکاهنده، قوردون تشکیل ایتمك، وکوموشدن معمول ارغنونلرله ملی شرقیلر، الهیلر تغنی و ترنم ایدرك ایمپراطوری آلقیشلامق اوزره (فاقسیون) دیدکلری بر نوع ملی خاصه عسکرلری صف بستهٔ احترام اولورلردی. مراسم، سرایده ویریلن مکلف بر ضیافتله ختام بولوردی.

بو ضیافتده، مدعو بولنان اکابر دولت، اعیان مملکت، تعریف و تصویرك فوقنده مزین، کوزل قماشدیریجی لباسلریله حاضر بولنه‌رق، حکمداره عرض راسمهٔ تبریك و تعظیم ایدرلردی.

طوغریسنی سویلمك لازم کلیرسه، بیك کسور سنه سوره‌ن جداً پارلاق بر مدنیتك صاحبی اولوب، بو مدنیتی بحر سفید ساحللرینه، آوروپای مرکزیه وسائره‌یه قدرایصاله واسطه اولان بر دولتك، محضاشرف وغرور ملیسنی کوسترمك ایچون بویله معظم تظاهراتده بولنمسی چوق کورولمز.



سرای قادینلرندن بری
Dame de la Cour

اكابرك حضور حكمداريه صورت قبولى بر طاقم تشريفات و تكلفاته تابع ايدى . رتبه و درجه‌لرينه كوره ، بربرينى متعاقب ، طاقم طاقم حضوره قبول اولنان ذوات ، حكمدارك حضورنده يرلره أكيلرلردى . ايمپراطور ، بو تعظيمات وتكريماتى ، ديوارلرى غايت نفيس ونظر فريب موزاييقلرله مزين وموشح برديوانخانه‌نك اورته‌سنده موضوع تختنده ، بويوك بر لاقيدى ايله ، يرندن قلدامامقسزين ، ساكن و ساكت قبول وتلقى ايدردى .



خاصه عسكرلرندن بر غروپ
Soldats de la garde impériale

بو محتشم وعيون‌آرا مراسمك اجراسندن مقصدده ، حكمدارك قدرت وعظمتنى انظار عبرتده تجسم وتجلى ايتديرمك ايدى . مع‌مافيه ، بو عظمت و قدرتى كوسترمك ايچون اكثريا ، تبا بر طاقم تظاهرات و نمايشلرده مراجعت ايديلوردى .

سراى كبير قيصرى بحثنده آيريجه ذكر و تفصيل ايديلمجكى اوزره ، ازجمله سفرانك رسم قبولنده ايمپراطور ، آلتوندن معمول و دالرنده كندىلكلرندن صدا چيقارير ، يعنى متحرك بالذات قوشلر قوندرولمش بر آغاجك آلتنه وضع ايدلمش بر تخته اوطورووردى .

تختك ايكى طرفنده ، ماكنه‌لى آرسلانلر طورووردى . بو آرسلانلر ، مراسم دوام ايتديكى مدتجه كندىلكلرندن طوغرولورلر ، وتخوف صدالر چيقاريرلردى .



سراى ايمپراطورى اكابر رجالندن برى (اون برنجى عصر)
اون برنجى عصرده يازلمش يازمه بر أثردن استنساخ ايدلمشدر (كتبخانهٔ ملى)
Grand dignitaire de la Cour, XI^e siècle, (Bibl. nation.)

بزانسى ، سراى ايمپراطورى‌نى ايلك دفعه زيارت ايدن بر اجنبى سفيرى ايچون پك شايان حيرت ، هيجان‌آميز بر منظره تشكيل ايدن بو تظاهرات ، قيصرلرك هر هانكى بر ظفردن عودتنده ، بر زمان اك قوتلى ، ذى‌حشمت اولان بر مغلوبك باشى اوزرينه بر آياغنى باصوب ، النده‌كى غارغيسى ايله‌ده بى‌چاره‌نك بوغازينه طيانمسى قدر مدهش و مهيج اولمسه كرك ...

ايمپراطورك ، بى‌چاره مغلوب حقنده‌كى شوحركتنى كوره‌ن اكابر ورجال ، مغلوبلردن آلنان بايراقلرى ، غارغيلرى ، وقالقانلريله دوشنمش اولان زمينه ، وديكر اسرايى‌ده برصورت وحشيانه‌ده حكمدارك آياقلرى آلتنه آتارلردى ...

بووحشيانه منظره قارشوسنده ، ايپودروموس‌لك (آت ميدانى) سرديونلرى اوستنده ويا فوريوم اوكوسته‌ئونك (آياصوفيه ميدانى) رواقلرى آلتنده طوپلانمش ، باشلرى چيچكلرله مزين بيكلرجه خلقك آلقيشلرى ، تغنياتى عيوقه چيقاردى ...

بويوك قسطنطين‌نك باشنه كيديكى ذى‌قيمت احجار وانجولرله مزين تاج حكمدارى‌نك ، ايكى طرفنه شقاقلرك اوزرندن اوموزلره قدر صارقمق شرطيله ، مجوهر و انجولردن مركب بر طاقم قيصه حلقه‌لر علاوه ايدلدى .

قیصرلر ، سراپا صیرمه ایشلهمیلی ایپك انتارینك اوزرینه ارغوانی رنکده بر خفتان[۱] ا کنسا ایدرلردی که، بو خفتانك اوکلکی Tablion ، اینجه وظریف اینجو و احجار ایله مزین وصیرمه ایشلهملی ایدی .

بو اوکلك ، مأمورین ملکیه و علمیهمزك رسمی البسهسنك صیرمه ایشلهملی اوکلکنه مشابه اولوب، یا خفتانله برابر ایشلهنیر، یاخود صوکرهدن خفتان اوزرینه دیکیلور ویا کچیریلوردی . تابلیون [۲] ، اعاظم مأمورینك علامت فارقه و ممیزهسی ایدی .



سرای رجالندن بری
Personnage de la Cour



سرای ایمپراطوری اکابرندن بری
(اون برنجی عصر)
اون برنجی عصردن قاله بر یازمه
اثردن آلنمشدر .
Grand dignitaire de la Cour,
XI^e siècle (Biblio. nation)

قیصرلر ، آیاقلرینه ، یوزی باغلی پوطین کبی قونجلی ارغوانی رنکدهبر نوع قوندیره کیرلردی. رسمی قبول کونلرنده ، درتظریف ولطیفستونهاستادایدیرلمش، قبهسی سراپا مذهب بر ایوانك آلتنده اوطورورلردی .

طاق ایوانده ، قنادلرینی آچمش ، وصانکه حکمدارك باشنه قویمق ایستیورمش کبی ، صاغ النده بر دفنه دالی طوتمقده بولنان بر پریٔ ظفر تمثالی مرسوم ومنقوش ایدی. سرای قیصریده جاری اصول تشریفاته تبعاً هرکیم اولورسه اولسون، حتی الك یویوك رتبهده بولنانلر بیله ، حضور حکمداریده سجده ایدرجهسنه یرلره قاپانوب ، حکمدارك آیاقلرینی اوپمهدن طوغریلمزلردی ، بو ، شرق ایمپراطورلغی سرایندہ ترك و اهمالنه بروجهله مساغ اولمیان بر عنعنه ایدی .

قیصرلر ، سرایدن طیشاری چیقدقلری زمان ، مزراقلری آلتون قاپلامهلی خاصه عسا کریله محاط و محفوظ بولنورلردی . بزانس اردوسی ، رومالیلرك تجهیزاتنه مشابه اسلحه

---

[۱] خفتان : فصیح عربجهسی : قباء اولوب ، روجهسی : (خلامیس) Khlamus, Udos درکه ، کنیش و اوزون بر انتازیدن عبارتدر .

[۲] بزده ، مأمورین عالیه و ملکیهنك البسهٔ رسمیهلرینك صیرت وکوکس طرفلرینی تزیین ایدن صیرمه ایشلهملر ، (تابلیون) نك برشکل معدنیدر. اونیفورملرك، سلطان محمود ثانیدن اعتباراً زمان زمان تحول ایتمش ، بعضاً کنیش بر سترہ حالنه قونمش، بعضاً بلدن آشاغیسی قیرمهلی بر شکل آلمش ، و ایام اخیرهده اولدیغی کبی ، دار بر سترہ شکلنه کیرمشدر . سلطان عبدالعزیز زمانندہ ، ضابطانك سترهلری بلدن آشاغیسی قیرمهلی ، وکنیشجه ایدی .

مشارالیه زمانندہ ، رسمی اونیفورملر ، فرانسزلری تقلیداً ، صیرمه ایشلهملری اعتباریله دها آغیر ایدی . سترهنك اوکی — یوقاریدن اتکلره قدر ایکی طرفی — ایشلهملی ایدی . علمانك اونیفورمهسی دخی، اوموزلری اورتمك و صیرتی ، مثلثه مشابه بر شکلده ، اوتوز بش سانتیمتره قدر قبلامق اوزره صیرمهلیدرکه ، وقتیله قیاصرهٔ رومك اوموزلرینه آلدقلری مزین و مذهب اوموز اورتوسی یو طرزده ، فقط ساده صیرمه ایشلهملی اولیوب ، اینجو و مجوهرلرله مزین ایدی . قیصرلرك اوموز اورتولری ، خفتانك اوزرینه آیریجه آلتدینی حالده ، زمانمزك اونیفورملرنده ، بو اورتو مقامنه قائم اولان صیرمهلی قسم ، البسهنك اوزرینه ایشلهرك تثبیت قلنور . ایرانلرك شمدیکی اونیفورملری ، دور محمود خان ثانیده اولدیغی کبی ، یاقادن اتکلره قدر صیرمه ایشلهملیدر .

وآلات ايله مجهز بولندينى حالده ، افرادى كثير اولان اجرتلى اجنبى عسكرينك (ميليس عسكرى) كندى اسلحه و البسه‌سنك استعمال و تلبسنه مساعده ايدلمسندن ناشى ، مذكور اردونك شكلاً و هيئتاً منظرهٔ عموميه‌سى يواش يواش دكيشمكه باشلامش ايدى .

ليمانلرده ، (درومونوس) Dromons تعبير اولنور ، ايكى صره كورەكلى اوزون قادرغه‌لردن[۱] متشكل قوتلى بردونما هردم حركته مهيا بولنوردى.



سراى ايمپراطورى اكابرندن برى
اون برنجى عصر
Grand dignitaire de la cour
(XI^e siècle)

دور انحطاطك باشلادينى زمانلرده ، يعنى قرون وسطاده قيصرلر ، اونجى عصرده ياشايان اسلافك تلبس ايتدكلرى سراپا مجوهرلى، آلايشلى خفتانى آرتق ترك ايدرك ، يرينه بعضاً كنيش ، وبعضاً ده قيصه قوللو اوزون برخفتان كيمكه باشلامشلردى . . .



سراى ايمپراطورى قادينلرندن برى
Dame de la Cour

بوخفتانك اوزرينه ، سوزنى صيرمه ايله انواع نقوش ومزينات ايشلنمش ، وكرانبا مجوهرات ايله دونادلمش ، طبق كوچوك چوجقلرك كناری دانه‌لالى بياض كوكسلكلرى كبى بر نوع اوموز اورتوسى آلرلر ايدى [۲]. خفتانك اوك طرفنده، عين طرزده ايشلنمش، اتكلره قدرايينبرده قوماش‌پاره بولنوردى. بوكا (رداء يونانى : باليوم) Pallium ديرلردى. بللرينه ، ذى‌قيمت احجار ايله مزين كنيش برده قوشاق صارارلردى . خفتانك اتكلرى صيرمه ايشلەملى بر صيوان (پرواز) ايله چوريلش ايدى .

---

[۱] قاترغون = روجه بركله اولوب ، كوركه محكوم اولانلرك جزالرينى چكمكه مجبور اولدقلرى محل ديمكدر .

[۲] اورتودوقس روم پاپاسلرينك حالا ، ايام رسميهٔ دينيه‌لرنده و بعض مراسمده بوبونلرينه كچيرەرك ناحيهٔ بطنه طوغرى صارقتدقلرى بياض دانته‌لالى و صيرمه‌لى اوستوفه اورتو ، و قاتوليك پاپاسلرينك بله‌رينلرى ، و دانته‌لالى اورتولرى قديم اوموز اورتوسنك تعديل و بالنتيجه تخفيف ايدلمش شكليدر .

اليوم روم اورتودوقس رهبانلرينك مراسم دينيه‌ده بوبونلرينه كچيروب، ياقلره قدر صارقيتدقلرى (ردای يونانى = باليوم) pallium ، كرچه، مجوهرات ايله مزين دكل ايسه‌ده، صيرمه ايشلەمليدر؛ وعلى‌الاكثر (اوستوفه) دنيلن قاشدندر.

اسلاف قياصره‌نك اوموز اورتولرى ، تعديل ايدرك ايديله زمانمزه قدر كلشدر . (۱۲۴۲) تاريخنه قدر رجال ملكيه و علميه‌مزك كييدكلرى كوركلرك ياقا ، قول و اوموزلرى او طرز قديمك شكل معدل اخيريدر . بو كوركلرك اوموز و ياقالرى ورنكلرى، رتبه ومنصب و موقعه كوره ده‌كيشور، بعضاً اوموزلرى اورتى قسمى كنيش ، ويا دار اولديغى كبى، (باليوم) ديدكلرى اوك قسمى‌ده كاه‌كنيش، وكاه دار اولور. بوتون بوتكلفات تشريفاتية قديمه، عنعنه‌ايله بزله قدر كلشدر.

فقط شوراسى‌ده شايان قيد و تذكاردركه ، فرانسه‌ده ، انكلتره‌ده ، اوسترياو مجارستانده ، وايتاليه واسپانيا‌ده رسمى اونيفورمه‌لر بزدن چوق بارلاق و تكلفلى‌در . بونلردن اوستريا و مجارستان رجالنك اكسا ايتدكلرى اونيفورمه‌لر شايان نظردر .

صول قولارینه ، پاپاسلرك اللرینه آلدقلری دستمال manipule کبی بر قماش صارقیتیرلر [١] ، وباشلرینه‌ده بر تاج Dadème کیرلردی . بو تاج ، الیوم کوردلرك باشلرینه کیدکلری بیاض کچه‌دن معمول تپه‌سی قبه واری (محدّب) کلاهه تمامیله مشابه ایدی .

بو کلاهك طیلسانی pendeloque یوق ایدی . بیزانس رجالنك تصویرلرنده بو کلاهك شکلی پك کوزل فرق اولنور .

ادرنه قپوسی قریبنده‌کی مشهور قعریه جامع عتیقنك ایچ قپوسی اوزرنده، معبد مذکور ایکنجی بانیسی اولان (تهئودورو مه‌توحیتوس)ك Théodore le Methohite رسمنده ، باشنه کیدیکی کلاهك بیاض کچه‌دن معمول ، وبزده‌کی قدیم قفسی دستارلی خواجکان دیوان همایون سرپوشلری کبی ، اشاغی طرفی ، قفانك قطری کنیشلکنده ، و یوقاری قسمی اولدقجه کنیش و شیشکین ایدوکی پك ایی فرق اولنیور . بو سرپوش ، کوردلرك کیدکاری بیاض کچه‌دن معمول کلاهك جزئی فرقله عینیدر .



بر بیزانس سواریدی
(اون دردنجی عصر)
Cavalier byzantin. XIV^e siècle

تقریباً ، آلتمش یمش سنه اولکی مولوی کلاهلری همان بوطرزده، فقط قطراً همان مساوی شکلده ایدی . غلطه ، یکی قپو ، قاسم پاشا مولویخانه‌لری قبرستانلرنده ، و مولویخانه قپوسی خارجنده درویشان مولویینك مدفون اولدقلری (ددهٔ مزارلنی) نده ، بو شکل و هیئتده پك چوق کلاه واردر . غلطه مولویخانه‌سی مزارلغنده مدفون ، فرانسز مهتدی ، خبره‌جی‌احمد پاشا Comte de Beaunneval نك ، بك اوغلنده‌کی فرانسز سفارتخانه‌سی بانجه‌سنده ، بر ستون اوزرینه موضوع ، یاریم طاش هیکلینك باشنده‌کی مولوی کلاهی‌ده بو طرز قدیمده‌در .



بیزانس جنکاوری
(اون دردنجی عصر)
Guerrier byzantin. XIV^e siècle.

---

[١] بو دستمالر ، وقتیله بزده‌ده قوللانیلوردی . کندندن ایشه‌ملی ، بروسه ، شام ویا حلب قوماشلرندن معمول ولان بو دستمالرك اوجلری صیرمه‌لی ویا پوسکوللی اولور ایدی .

بردانه‌سی ، اوقاف اسلامیه موزه‌سنك (روقوقو) صاقوننده ، قانونی سلطان سلیمان خانك زوجه‌سی خرم سلطانه Roxelane عائد مقروکاتك موضوع اولدیغی (٣٠) نومرولی جامکانده تصویر ایدلشدر .

یشیل کزیدن معمول وکندندن ایشه‌ملی ، یعنی قوماشك حین نسجنده ایشلنمش اولان بو دستمالك اوجی صیرمه ایشله‌ملیدر و پك ظریفدر .

برنجی رتبه نشان قوردونلرینك منشأی بو اولسه کرکدر . شوقدرکه ، بو قوردونلر صاغ اومزدن صول طرف ناحیه‌یه طوغری صاریلدیغی حالده ، قیصرلرك دستمالری صول اله آلنوردی .

ایمپراطوریچه‌لرك طرز تلبسلرینه کلنجه: بولباسلرده، قدیم ایمپراطورلرك ملبوساتی کبی مزین وعیون‌ارا ایدی. آرقه‌لرینه کیدکلری مانطو ایله انتاری‌یی ، سوزنی ایشلرله و قیمتدار مجوهرات ایله تزیین وتجمیل ایدرلردی. البسه‌لرك بساطتنه باشلاندیغی بر زمانده ، ایمپراطوریچه‌لر، طرز تلبسلرنده اسکی عرف و عادت و عنعنه‌لرینی هنوز تمامیله محافظه ایدرلر ایدی .



بزانس اصیلزاده‌سی
(اون دردنجی عصر)
Noble byzantin au XIV^e siècle.

بزانسلیلرك حیات خصوصیه‌سی ، طرز تلبسلری . — او تاریخلرده ، الك زیاده تعدیلاته اوغرایان ، طرز تلبس ایدی. اون دردنجی عصر میلادیدن اعتباراً ، غرب اقوامی قیصه ودار البسه انتخاب واستعمال ایتدکلری حالده ، بزانسلیلر ، اوزون البسه اکتسابی اعتیادندن واز کچه‌مشلر ، اسکیدن ناصل ایسه ، اویله‌جه کیینیرلردی ... اکابر مأمورین ایله زنکینلر ، اوزون قوللی البسه کیرلر ، کویلیلرله عمله صنفی و عسکرلرده کذلك اوزون قوللی طار بر ستره ، و چاقشیر اکتسا ایلرلردی. ستره‌نك قوللری ایشلهملی ایدی. و بللرینه چیفته قوشاق صارار ، و مشلحلرینك بر اوجنی صاغ اوموزلری اوزرینه آتارلر ایدی [۱] .

مشلحه مربوط طوقالرك ، اکثریا آشاغی طوغری صارقار زنجیرلری‌ده وار ایدی. صنوف اهالینك باشلرینه کیدکلری سرپوشلرده پك متنوع اولوب ، کیمیسی تاتارلرك و تورکستان اهالیسنك (قالموق و سائر اقوام) قالپاقلری کبی ، کورکلی ، کیمیسی قلنسوه اولوب، بعضیسی‌ده کچه‌دن معمول مدور قلنسوه کیرلر ایدی. بو قلنسوه‌نك، شکل‌اعتباریله کوردلرك کیدکلری کچه‌کلاهه تمامیله مشابه اولدیغنی یوقاروده سویلمش ایدك .



بزانس تیراندازی
(اون دردنجی عصر)
Archer byzantin au XIV^e siècle

آیاقلرینه قیصه قونچلی چوراب کیرلر ، بو صورتله بالدیرلری چیلاق قالیر ایدی . قوندره‌لری ، اقوام ابتدائیه‌نك کی کبی ، بعضاً پك زیاده یوزسز اولور ایدی . بوقوندره‌لر ، یادریدن ، یا قماشدن یاپیلور ایدی .

ایمپراطورلرك آیاق قابیلری بولغار چوبانلرینك کی کبی ایدی ، وبر اوجی قوندره‌یه مربوط اولمق اوزره ، چاپراست واری بر قایش ، تا قالچه‌یه قدر ، باجاقلری صارار ایدی .

صاچلرینك آلنه کلن قسمنی کسرلر ، و اکسه‌یه تصادف ایدن طرفنی اوزاتیرلر ایدی .

زادکانلدن اولانلر، صقاللرینی اوزاتیرلر ایدی. معمافیه ، قیصر یوستینیانوس‌دن اعتباراً صقاللری ینه سیوری کسمکه باشلادیلر [۲] .

---

[۱] جزایر ، فاس ، تونس و سوریه عربلری مشلحلرینی بوطرزده استعمال و اکتسا ایدرلر ...

[۲] حضرت عیسی ایله مریمك رسملری، هر ملتك کندی طرز تلقی‌تلبس وتزینلرینه کوره ترسیم وتصویر ایدیلور. قاتولیکلرله اورتودوقس کلیسالرنده‌کی تصاویر اعزه‌یه دقت ایدیلورسه بو فرق کورپلور . بزانسلیلرده حضرت مسیح دائما سیوری صقاللی، مریم‌ده شرقه مخصوص قویو ماوی برلباس ایله تمثیل ایدیلورکه، بوطرز ترسیم وتمثیلك زیاده ایپوستینانوس دورینك مخصوصاتندندر .

قادینلرك البسه‌سی ساده ، و هر درلو تکلفدن آزاده ایدی . بونلر ، غایت طار و بوکومسز بر انتاری کیرلر ، وکوکسك یوقاریسندن برقوشاق صارارلر ، وانتارینك اوزرینه کنیش برحروانی اکتسا ایدرلر ایدی.

قادینلر ، طرز تزینده پك چوق مجوهرات قوللانیرلر ایدی . زنکین وکبار قادینلر ، برقاچ صره ذی‌قیمت طاش وایجولرله مزین کردانلق طاقارلر ایدی . برنجی عصردن اعتباراً [ایکنجی تیوه‌ریوس آپیماریوس ایله ایکنجی یوستینیانوس‌ك ایکنجی دفعه دورهٔ حکومتندن اعتباراً ـ بشنجیدن یدنجی عصره قدر] البسه‌نك اوزرینه ، ایجو ومجوهرلرله پر زیب وروناق اوزون وکنیش بر دیبا ایله نهایت بولان قیصه برپله‌رین(حروانی) اکتسای عادت اولمش ایدی .

صاچلری ستر ایچون ، تاجلرینك پارلاق طیلسانلری اوزرینه برباش اورتوسی آیرلردی. بو باش اورتولری ، بوینه بر دفعه طولاندقدن صوکره ، قیوریله‌رق اوموزه قدر اینر ایدی .



بیزانس سفره‌سی (اون دردنجی عصر)
پارس کتبخانهٔ ملیسنده ۱۳۵ نومروده مقید رومجه یازمه بر اثردن آلنمشدر.
Repas byzantin au XIV^e siècle
(Biobli. natio. No 135.)

پاپاسلرك کیپرکلری البسه. — بولپاسلرك شایان دقت برخصوصیتی وارسه‌اوده، خفتانلرك اوزرنده لایعد صلیب مرسوم ومنقوش بولنمسی ایدی .

قیافت عسکریه . — ظن اولندیغنه کوره، اون دردنجی عصردن اعتباراً ، بیزانسلیلر ، رومالیلرك اسکی طرز تلبسلرینی ترك ایدرك ، غرب جنکاورلرینك طرز تلبسلرینه دها مشابه بر طرز و شکلده کینمکه باشلادیلر . زیرا دور مذکورده‌کی بیزانسلیلر ، اعصار وادوار سالفه‌یه نظراً غربلیلرله دها زیاده پیدای الفت ومناسبات ایتمش بولنیورلر ایدی.

بیزانسلیلرك بمك پیشدری. — یمك سفره‌لری رومالیلرده نصل ایسه ، بیزانسلیلرده‌ده اویله ایدی . بیزانسلیلرده ، سفره‌نك اطرافنه کره‌وه‌تلر ، و اورته‌سنه طباقلر دیزه‌رلر ایدی . یمکی بوکره‌وه‌تلرك اوزرنده صول قوللرینه بالاستناد ، اوزاندقلری حالده یرلر ایدی.

قیصرلر دخی ، اوزاندقلری حالده ، یمك یرلر ایدی. شوقدرکه، بونلرك سفره‌سنه قونیلان طباقلر ، غایت آیجه ، ظریف احجار ذی‌قیم ایله ، ومیناکاری رسملرله مزین ، و هیئت عمومیه‌سی فوق‌العاده عیون آرا ایدی .



قماش نسجیله مشغول بر بیزانس قادینی
(اون دردنجی عصر)
Femme byzantine tissant à un mètier
(XIV^e siècle)

اسکی رومالر ، یمکی ، الهلرینه قربان نذرینك بر تمه‌سی عد ایتدکلرندن طعامه‌بدایتده برشکل دینی ویرمشلردی . بونکچون ، یمکه باشلامه‌دن اول‌الهلرینه قارشی تضرعات‌ومناجاتی حاوی نشیده‌لرقرائت واصولاری وجهله‌انلره شراب‌تقدیمی رسمنی‌ایفادن‌صوکره‌باشلارلردی.

— رومالر کونده اوچ دفعه یمك یرلر ایدی :

۱ — صباح قهوه آلتیسی‌که ، شرابه باتیرلمش اکمکدن عبارت ایدی . κράτισμα

۲ — اوکله‌یه طوغری بول بر یمك یرلر ایدی ἄριστον .

۳ — اك مهمی اقشام یمکی ایدی δεῖπνον .



بزانس کویلیسی
(اون دردنجی عصر)
Payzan byzantin au XIV^e siècle

مشهور (اومیروس) ك Homère انسال واحفادی ، اوطوردقلری حالده یمك یرلر ایدی. ادوار تاریخیه‌ده‌ایسه، آناطولیده جاری‌اولدیغی اوزره ، بر طاقم سدیرلره ، یاتاقلره یاصلانمش بولندیغی حالده طعام ایتمك اصول وعادتی ، کرید ، آرخادیا کبی بعض مملکتلر مستثنا اولمق اوزره ، بوتون یونانستانده تعمم ایتمش ایدی .

رومالیلرده ، بو صورتله یمك یرلر ایدی. اونلرده ، پاپوجلرینی ، وآرقه‌لرنده‌کی خفتانلری، باشلرنده‌کی‌سرپوشلری چیقاره‌رق وبالآخره، بزانس قیصرلرینك یمك‌اوطه‌لرینه علم اولان (تریقلینوس) triclinium دیدکلری مثلث‌الشکل بر نوع دیوان، یعنی سدیر اوزرینه یاصلاندقلری حالده طعام ایدرلر ایدی .

یمکه یمورطه اکلیله باشلارلر ، موسمه کوره میوه‌لرله ختام ویررلردی . رومالیلرله بزانسلیلرك یمك یمه‌لرنده شو فرق واردرکه ، بزانسلیلرده، قادینلر آیری‌داٴره‌لرده طعام ایتدکلری حالده ، رومالیلرده قادینلرله چوجقلر برلکده سفره ه بولنورلردی .

رومالیلرده ، یومیه اوچ نوبت یمك یرلردی :

۱ — جه‌ناقولوم Jentaculum دیدکلری صباح قهوه آلتیسی (ژه‌ژوناره Jejunare آچ قارنه دیمکدر .)

۲ — پراندیوم prandium دیدکلری اوکله یمکی (cibus meridianus) .

۳ — (چه‌نا) cœna دنیلن اقشام طعامی .



بزانس کیمی
(اون دردنجی عصر)
Vaisseau byzantin au XIV^e siècle

اقشام طعامنه اوکله‌دن ساعت اوچه طوغری باشلارلر ، و اسکی رومالرده اولدیغی کبی ، یمکدن صوکره اکلنجه‌لر symposion ترتیبیله طعامی اوزاتیرلردی .

متأهل اولان قادینلر ، آیری داٴره‌لرده gynécée طعام ایدرلر ایدی [۱].

مدعوین ، کوزل قوقولی مایعلر سورونمش اولدقلری ، وکمال اعتنا ایله کینوب ، باشلرینی تنظیم وتتویج ایتدکلری و آیاقلرنده‌کی صاندالری چیقاردقلری ، و اللرینی ایچه بیقادقلری حالده ، سفره‌یه اوطورورلر ، و اوزرلری آچیق اوله‌رق کتیریلوب ، کوچوك ماصه‌لره قونمش اولان طباقلرده‌کی یمکلری اللریله پرلر ایدی .

[۱] بینه ، قادین معناسنه اولوب ، کیتو طوپلانمق دیمکدر . شوحالده ، قادینلرك طوپلاندقلری محل دیمك اولیور.

یمکدن قالقارکن اللرینی اکمك ایچی ویا خورله تمیزلرلر ایدی . یمك اثناسنده آز ایچرلردی . فقط ، یمکدن صوکره ، (سیمپوسیون) دیدکلری symposion برجنبش ، ر اکلنجه ترتیب ایدیلور ، وبرقاب درونده کی صوایله قاریشیق شرابی وکچه ویا بویوك قاشیقلرله ویاخود (قانتاروس) دیدکلری ایکی قولپلی مشربه ایله اشتهایی تهییج ایچون متعاقباً قرمزی قنتارون (قنطرون) Canthare [۱] ایچرلردی . مدعوین میانده ، قرال کبی انتخاب ایتدکلری بر ذات ، شرابه قاتیله جق صویك درجه سنی وهرقاشیغه دوکیله جك (کی آتوس) cyathes مقدارینی ، دور اقداحی ، اکلنجه لری ، قونسرلری ، سویلنه جك شرقیلری ، مصاحبینی ، و الحاصل یمکی تعقیب ایدن اکلنجه زمانی تفریح و تسریر ایده جك اسباب نشاطی تنظیم و اداره ایدر ایدی . بو مدت ظرفنده ملی و عاشقانه شرقیلر تغنی ایدیلور ، فلوت (قوال) ، رباب کبی آلات موسیقیه چالنور ، بوصورتله هپ برلکده جنبش ایدیلوردی . اسکی رومالر ، منفرداً یمك یمکی سومزلردی . تهالکدن منبعث سکونتی ازاله ایچون هپ برلکده یرلر ، شوقدرکه ، عارفانه اصولنه رعایةً هرکس کندی یه جکنی سپتلر ایچنده کتیریر ایدی . رومالرك ، اصول و عاداتنه تمامیله رعایتکار اولان اسکی رومالردن بعض محللر اهالیسی ، ضیافتلردن بك خوشلانیرلر ایدی ، از جمله (به ئوسیا) Béotie اهالیسندن بعضیلرینك عائله حیاتندن قاچه رق ، بوتون ثروتلرینی ، اخوان ویاران ایله برلکده یمك یمك ومتعاقباً ضیافتلر کشیده ایتلك خصوصنده صرف واستهلاك ایتدکلری تاریخجه معلومدر. منفردا یمك یتلمیوب ، اخوان ایله وعائله افرادیله برلکده طعام ایدلسی حقنده رحدیث شریف روایت ایدیلور.



چوجغی قوجاغنده بیزانس قادینی (اون دردنجی عصر)
Femme byzantine et son enfant

سفره یه کتیریلن أتلر کوچوك ماصه لر اوزرینه قونیلور ، وهرکسك کوزی اوکنده کیلور ایدی .

صنایع و تجارت . بیزانسده ذوق احتشام پك ایلری کیتمش ایدی . بو حالك بر نتیجهٔ طبیعیه سی اولق اوزره ، حال رواجده بولنان صنایع مختلفه آره سنده بالخاصه ، قویوجیلق ، مینه و صوات émail و صدف ایشلریله ایپك و اینجه قوماش نسجی صنعتلری شایان حیرت بر درجه ده ایلریمش ، بالخاصه ، (تب) Thèbes و (قوره نت) Corinthe شهرلرنده پك انکشاف وترقی ایتمش ایدی .

یوستینیانوس زمانده ممالکك باشلیجه مراکزنده بوجکخانه لر تأسیس ایدلمش اولدیغی جهتله ، بیزانسلیلر نا ایران حدودلرینه قدر کیدرك اورالردن خام ایپك مبایعه وجلب ایدرلر ایدی . خارجدن مبایعه ایدیلن بو ایپکلر قسطنطینیه ده کی دستکاه قیصریه نقل ایله بورالرده سرای قیصریه منسوب و منحصراً بو ایشه مأمور ایدیلن اسیرلر طرفندن تربیه و تلوین ایتدیریلهرك حکمدارك سراینه لزومی اولان هر نوع اقمشه نسج و اعمال قلنور ایدی . تجارتك ، سائر بالجمله اقسامی ایچونده ، بیزانس تاجرلری شرق ایله غرب آره سنده میانجی وظیفه سنی ایفا ، وکاروانلرك کتیردکلری محصولات شرقیه یی بحر سفید لیمانلرینه نقل وایصال ایدرلر ایدی. صناعت نفیسه ، وعلوم ادبیه نك انکشافی ، بعضیلری حکومت طرفندن اداره اولنان مکتبلرك مقدار و عددی ، کتبخانه لرینك محتویاتیله قیمت وثروتی کبی احوال ، آتتنجی عصرده کی بیزانسلیلرك ، اوروپانك اك مدنی ومترقی بر ملتی اولدیغنی کوستر حالات و حادثات اجتماعیه دندر .

---

[۱] قانتاروس ، Cantharus ، Kantharos قنطرون دیدکلری جیجکدر .

تربیهٔ اطفال . ــ حیات اجتماعیه‌ده اك مهم مشغله ، اك تزیه وظیفه چوجقلرك تربیه‌سی مسئله‌سی ایدی . قدیم رومللرده ، چوجغك مادی و معنوی تربیه‌سنه اعتنا ایمك ابوین ایچون بر مجوریت قانونیه ایدی .

اسکی قانونلرده ، موسیقی وتربیهٔ بدیه تدریساتی مجبوری اولوب ، مکتب داخلنده‌کی نظام و انتظامك استقراری‌ده ، بر طاقم قوانین ایله تعیین وتوثیق قلنمش ایدی . حکومت ، آلتی ویا یدی یاشنه‌قدر چوجغی والدهسی ویا سود ننه‌سی تزدنده براقیردی ، بو مدت ظرفنده حتی ، ملی ، وطنی ، دینی بر طاقم شرفلر ، وحب وطنپروری‌یی تمیه ایده‌جك امثال وحکایات (ماصالار) ایله تربیه ایدلدکدن صوکره مکتبه ویریلور ایدی.

برنجی سنه‌ده ، چوجق ادبی و موسیقی بر تعلیم وتربیه کورر، ایکنجیسنده تربیهٔ بدنیه تعلم ایدر، تدریجاً اوقومغه ، یازمغه ، و بالخاصه شاعر اومیروس ك اشعار و آثارندن انتخاب اولنان پارچه‌لری ازبرلمکه ، و معنا و مفهوملرنی ایضاح و تقریر ایتمکه آلیشدیریلوردی .



چوجق
Enfant

صوکره، فلوت دیدکلری بر نوع قوال و(کیتارا) Cithare تسمیه اولنان آلت موسیقی چالمغه ، شرقی سویلمکه و رقص ایتمکه باشلار ایدی . بو خصوصده تدریجاً ملکه ورسوخ کسب ایتمکله برابر، وجودی تقویه ایده‌جك ممارسات بدنیه‌یه‌ده آلیشدیریلور ، آتلامه ، یورویش ، قوشو و یاریش ، یوزمه ، قرص ، مزراق و اوق آتمق ، طوپ اویناتمق ، فوچی چنبری یوارلامق کبی مختلف اویونلرله وجودی تقویه ایدر ایدی .

چوجقلر ، اون بش ، اون آلتی یاشنه کلنجه ، آرتق بونکچون نه مجبوری بر پروغرام، نده معین بر اصول تربیه pédagogie واردی. بوندن صوکره ، تدریسات فنیه ، منطق ، اخلاق ، فلسفه ، هندسه ، ریاضیه ، علم نجوم ، جغرافیا تدریساتی باشلاردی . بو اصول تدریس ، باخصوص آلتنجی عصردن صوکره هیچده ترك و اهمال ایدلدی .

فقط ، کنج وطنپرور اون آلتی یاشنده ، بو یوکسك تدریساتی اکمال ایتمه‌دن اول ، حکومتك مالی اولور ؛ و اولا مبتدیلر قوله‌ژینه ، صوکرده بر درجه مافوق مکتبه éphèbe ویریلور. و اورادہ تحصیلنه حکومتجه بالذات اعتنا قلنور ، و علی الخصوص اسپارطه‌ده چوجق، حیات عسکریه‌یه آلیشدیرلمق ایچون یوریجی بر طاقم ممارسات بدنیه‌یه سوق اولنور ایدی.

وظائف عسکریه‌سنی ایفا ایدن کنج ، آرتق ، بویوك خواجه‌لرك تحت اداره‌لرنده بولنان مکتبلرده دوام ایله تحصیلنی اکمال و اتمام ایلر ایدی .

بو صورتله تحصیلنی اکمال ایدن بر کنج ، وارلغنی مدرك ، مکمل بر ابدامجی ، و الحاصل فکراً ، بدناً یوکسك بر سویه‌ده ، علی الخصوص روحاً معالیاته ایریشمش ، و جناب قادر مطلقك قدرت صمدانیه‌سنی مقر و موحد بر موجود اولهرق یتشمش بولنور ایدی.

کنجك تحصیل وتربیه‌سنه معلملرجه او درجه اعتنا قلنور، وقوای عقلیه وبدنیه‌سی آره‌سنده‌کی موازنت او رتبه عالمانه ، واقفانه تنظیم و تقریر ایدیلوردی‌که ، تعلیم و تربیه مدتی ظرفنده تام‌العقل، زنده ، چویك ، چالاك ، احاطه‌سی سریع و مکمل ، روح و موجودیتك علویتنه قائل ، قانع ، مؤمن ، محاکمهٔ عقلیه‌سی ،

منطق یرنده ، حساس و دائما کوزه‌للکه ، بدیعیاته ، ظرافت و انتظامه مفتون ، خلاصهٔ کلام ، صنایع بدیعیه ونفیسه‌نك دقایق وحقایقنه واقف ، وبو اعتبار ایله معالیه مجلوب وعاشق، وبالنتیجه سعادت وسلامت فکریه و بدنیه‌سنه صاحب بر انسان اولهرق حیات عالمه آتیلور ایدی . . .

معلم ومدرسلرینك ، حب وطنپروریه، ومعالیاته سائق ومنجر اولان شو تدریسات وتلقیناتی سایه‌سنده، خیرخواه و هر شیئدن اول دیندار اولهرق یتشن کنج ، محیطنی دائما شن و شاطر و پر امید و سعادت کورير ایدیکه ، بر مملکتك سعادت وسلامت آتیه‌سی‌ده بویله برتربیه ایله یتیشن کنجلرك صرف ایده‌جکی مساعیٔ نجیبانه‌نك محصله‌سنه تابعدر .



بیزانسلیلرك یاتاغی
(اون دردنجی عصر)
Lit byzantin

تاریخ کوستریبورکه ، انسال و احفاد ، اخلاقاً ، روحاً و تربیهٔ ملیه‌جه ممتاز و مستثنا ، پاکیزه نسب معلم و مدرسلرك حضور تلقین و تعلیملرنده بولندقجه ، استقبال وطن امنیه‌سی کندیلکندن حاصل اولمش بولینور. بونکله برابر ، یینه بر ملتی ، درکهٔ خسرانه سوق ایدن کیفیتك ، شئون و حادثاتك فلسفی جهتنی تدقیق ایتمه‌رك کندی موجودیت اصیلانه‌سنده‌کی مخصوصات ومحسوساتی ترك و اهمال ایله ، اخلاق وطبایعنه ضد اولان ، بناءً علیه ، بنیهٔ ملیه‌سنك کوچ هضم ایده‌جکی احوال و حرکاتی تقلید ایتمك اولدیغنی بر آینهٔ عبرت اولان تاریخ نجه نجه ألیم مثاللرله انظار انتباهمزه عرض ایدیبور .

دردنجی مبحث

بیزانس سرایلری

Des Palais byzantins

بیزانسك دورهٔ حکومتنده، استانبولك مختلف موقعنده انشا ایدیلن معلا ومحتشم سرایلردن آنجق بری قاله بیلمش، دیکرلری مرور زمان ایله وبالذات صاحبلرینك اهمال وترك وتسیبلریله محو اولوب کیتمشدر.

سناتو (اعیانه سرایی) Le Palais du Sénat . — وقتیله بیزانس بلده‌سنك مدار شرف ومعموریتی اولان مبانیٔ عالیه‌سی میانده، شهرك بانیسی اولان بویوك قسطنطین نامنه اضافه ایدیلن فوروم‌ده (بایزید میدانده) جسیم وفوق‌العاده محتشم براعیان سرایی واردی‌که، وقعه‌نویس زونارارس[۱]ك افاده‌سنه نظراً، طرز واسلوب انشاجه فوق‌العاده مکمل بر اثر ایمش. قیصرلر، بوراده قونسلوسلق تاج ولباسنی کیرلردی. بوسرای استانبولك فتحی تاریخنده ذاتاً خرابه یوز طوتمش اولدیغندن، فاتح سلطان محمدخان، انقاضی اوزرینه برسرای یاپدیرمشدرکه، شمدیکی سرای برونده، (سرای جدیدعامره) نك انشاسی اوزرینه بوراسنه (اسکی سرایی) دینلمشدر. سرایك اطرافنه برمیل محیطنده غایت یوکسك برده دیوار، یاپدیرلدی.

مشارالیهدن صوکره، سرای عتیق نامنی آلان بو محل، قادینلره یعنی خاصکیلرینه وبالخاصه اصول وراثتك سلطان احمد اولدن صوکره تبدلی اوزرینه ارتحال ایدن سلاطینك زوجه‌لرینه یعنی والده سلطانلرله قیزلرینه تخصیص وحرم آغالریله تبرداران خاصه‌نك تحت اداره ونظارتلرینه تودیع اولنمش ایدی.

بوسرایك ختام انشاسی متعاقب [۸۵۸ : ۱۴۵۴] طوپقپو سرایی یاپدیرلمشدر. [۸۷۷ : ۱۴۷۲ ایله ۸۸۳ : ۱۴۸۸ سنه‌لری آره‌سنده‌در].

مورخ دوقاس [۲]ك بیانه کوره، یکی یاپیلان سرایك سقفی، اسکی مناسترلردن، ومبانی قدیمهٔ ساژه‌دن آلنان قورشونلرله اورتولمش ایدی. بعض مورخ ووقعه نویسلر بوحالی، آثار عتیقه‌نك تخریبی ماهیتنده کوروب کوستریورلرسه‌ده، بیزانسلیلر دها اول بو کبی تخریباتده بولنمشلردر: ازجمله، یدی قله‌ده‌کی یالدیزلی قپونك برجوق لوازم تزیینیه‌سنك قانتاقوزینوس‌ك دامادی ایسوانیس پالهٔولوغوس زمانده [اون دردنجی عصر]، سراجخانه باشنده بولنمش اولان قرق شهیدلر، وبویوك قسطنطین طرفندن انشا ایدیریلوب،

---

[۱] ژان زوناراس (Jean) Zonaras اون ایکنجی عصرك بیزانس وقعه نویسلرندندر. Manuel d'histoire universe le سرلوحه‌لی اثری اولدیجه کوزل، و شایان اعتماد منابعدن طوپلانه‌رق یازلمش برکتابدر. ۱۱۹۸ سنه‌سنه قدر ضبط وقایع ایتمشدر.

[۲] Ducas, Dukas، شرق دولتی ایمپراطورلرندن اون برنجی قسطنطین ایله‌دنجی میخائیل، بشنجی آلکسیوس، واوچنجی ایسوانیس بوعائله‌دن ظهور ایتمشدر.

شهرامینی قربنده کائن ایکن خراب اولان آیئوس موکیوس (دکز آبدالی جامعی موقعنده ایدی) کلیسالرینك حین انشاسنده قوللانلمش اولدیغنی اسکی مورخلر یازیورلر ...

سرای عنبر مفنده اولیای چلبی‌زه‌کی تفصیلات : [جلد ۱ ، ص : ۱۱۸]

« مناسبه آب حیات سرای عنبر »

ابوالفتح محمد خان صاحب طبع پر پادشاه ذی‌شان اولمغله « آیا اسلامبولك هانکی صوبی لطیفدر » دیو جمله حکماسنی جمع ایله سؤال بیوردیلر . آنلر دخی اسکی سرای داخلنده اولان عین شمعونی خفیف و معتدل و سریع‌الهضم پر آب حیات بولدیلر و بوندن غیری عینلرك آب صافیلرینی بشر مثقال اولق اوزره پمبه‌لرله برابر وزن اولنمش آب رقیقلره القا ابدیب مذکور پنبه‌لر بشر مثقال صولری حذف ایله بالآخره پنبه‌لری کونشده قوریدوب جمله پنبه‌لر وزن‌ایدلدکده عین شمعونده اصلانان پنبه، هپسندن خفیف کلمك ایله قول حکما غایت لطیف صو اولدیغندن ابوالفتح حضرتلری دائما اول آب لذیذدن نوش ایدر ایدی .

الی‌هذا الآن جمله پادشاهلر اوندن نوش ایدرلرکه کیلارجی باشی وطیش سقا باشی طرفلرندن اوچر آدم بهر یوم آلتی کیشی اوچ سیس خانه یوکی یکرمیشر قیه کایر کومش کوکومله اول آب نابدن لب بر لب ایدوب صو ناظری حضورنده کیلارجی باشینك معتمد علیه آدملرینك مهریله قیرمزی بالمومی ایله مهرلنوب پادشاهه کتوررلر . حالا اول چشمهٔ حیوان اسکی سرایك شرقه ناظر قپوسی اوکندهدرکه ابوالفتح سرای عتیقدن طشره اجرا ایدوب بوعین‌الحیاتی بنا ایتمشدر . حالا مشهور آفاق عین شمعون نامیله شهرتشعار برماء کوثردر . بعده سلطان سلیمان بوسرای عتیقی اوچ میل احاطه ایدر برسرای ایدوب اوچ قپو ایلدی . دیوان قپوسی شرقه ناظر، وبایزید قپوسی جنوبه ناظر ، سلیمانیه قپوسی غربه ناظردر . وبو سرایك خارجنه سلیمان خان بلغراد ومالطه وردوس فتحی مالندن سلیمانیه جامعنی بنا ایتدی ومدارس ودارالحدیث ودارءالقرا ومکتب صبیان امجد خوان وبرسوق سلطانی وبردارالضیافه (عمارت) وبرتاب خانه وبرکاروانسرای (اوقاف‌موزه‌سنك آرقه طرفنده‌در) وبردارالشفا (الیوم‌عسکری‌مطبعه‌سیدر) وکندیلره برمرقدپرانوار وبرحمام (دوکه‌جیلرحمامی) وسوق حفافین (مدرسه‌لرك آلتی) دوکه‌جیان وزرکران (دوکه‌جیلر چارشوسی) بنا ایتدیردی . ومقبول سیاوش پاشایه پر سرای عظیم ، ویکیچری آغالرینه مخصوص پر سرای قدیم [۱] (ملغا باب مشیختپناهی) ولالا مصطفی پاشا ایچون [۲] وپیر محمد پاشای قرمانی ایچون برسرای وککبوزه‌ده جامع صاحبی (چوبان) مصطفی پاشایه وقیزی اسمیخان سلطانه کذا برسرای پایدیروب جامع خدمه‌سی ایچون بیك عدد حجره انشا ایدوب اسکی سرایك جوانب اربعه‌سنی طریق عام‌ایله آراسته‌ایدوب الآن برجانبه‌اتصالی یوق برسرای عظیمدر...

بالاده تحریر اولنان سرای وزرا ، عمارتلر ، باجمله سرای عتیق (بویوك قسطنطینك پایدیردینی اعیان سرایدیر) زمینه بنا اولنمشدر .

اما اسکی‌سرای سلطان‌محمد خانك بناسیدر. آندن یکیچریلر یورآلتمش بلوکه وجماعته‌وسکبانانه یوزآلتمش

---

[۱] بوراده وقتیله بیز نسلیلر زمانندهده برسرای واردی .

[۲] برنمی کتابمك منطقه‌لر بحثنده ذکر ایدلدیکی اوزره ، تحت‌القلعه‌ده نافعه‌ناظراسبق ابراهیم ادهم پاشا مرحومك قوناغنك آرقه طرفنده قاتحی قره مصطفی پاشانك بر چشمه‌سی واردر . چشمه‌نك اوزرندهکی کتابه‌دن آکلاشیلدیغنه کوره ، فوقنده پاشای مشارالیهك برسرایی وارمش . اولیا چلبینك خبر وردیکی سرای احتمالکه بوراسیدر .

عدد اوطه بنا ایلدی. پیك خانه ، قلندرخانه ، ترسانه وطوپخانه، کاغدخانه‌ده بارونخانه ونیچه بونك امثالی عمارات عظیمه ایله اسلامبولك درون وبیرونی غزا مالیله تزیین ایتمشدرکه هربرینی محلنده تعریف وتوصیف ایلیه‌جکز.

اسلامبولك قره‌دکز طرفنه وغلطه‌یه‌وخلیجه ناظر برمرتفع وهوادار محلده پوزانطین (بیزانس) قیصری بناسی بردیرقدیم واردی‌که، جوانب اربعه‌سی سورمثال ، بدن بدن بر دیوار استوار ایدی . بودیرك جوانب اربعه‌سی ، اویله چمنزار وخیابان ایله مزین ایدی‌که ، جناب رب عزت برهوا طیران ایدن وبرزمین سیران ایلن وخوش وطیورك وحیوانات کوناکون انواعنی اول درخشان ایله جمع بیورمشدی ، اول دیر ایچره‌پوزانطین وقسطنطین عصرنده اون ایکی بیك قسیس وراهب و راهبه صاحبهٔ ریاضت وارایدی . [۳] سبب عمارتی اول ایدی‌که، حضرت عیسی خلیفه‌لرندن حواری شمعون اسلامبوله کلوب اول جای فرخفراده عبادتله مشغول اولوب [٤] جمیع وحوش ایله حسن الفت ایدوب اول مخلوقاته صو ویرمك ایچون زمینی حفر ایدوب اول قازدیغی یردن برآب حیوان ظاهر اولدی‌که، حقاکه آب حیوان اولوب جمع حیوانات آندن دفع عطش ایدوب بعده شمعون خلیفه اول جای معهوده برعبادتخانه انشا ایدوب مرور ایام ایله پوزانطین قرال اول عیون‌جاریه اوزره مذکور دیر کبیری بنا ایلدی .

بعده ابوالفتح اول دیری فتح ایدوب یرینه (۸۵۸) سنه‌سنده اسکی سرایك انشاسنه شروع ایدوب (۸٦۲) ده تمام ایدوب ، برج وباروسز ودندان بدنسز وخندقسز برسوردر. اما غایت متانت‌اوزره بنا اولنوب جمله دیوار اوزره رصاص نیلکون ایله مستوردر . اول عصرده دائرآمادار جرمی (۱۲۰۰) آرشون‌ایدی ، وشکل مربع کارکیر بنادر. ارکنی سلطان بایزید قزانجیلری (بیزانسلیلر زمانینده بوراده باقر اوانی وساٹره صاتیلوردی) ، کوشه‌سندن تامسکی صابونی بابنه (ملغا مالیه نظارتی قرینده‌کی صابونجی خانیدر) منتهی ایدی . آندن برکوشه‌سی دلاك مصطفی پاشا سرایندہ نهایت بولنورکدی . آندن برارکنی کوچوك بازار سدی

[۳] برنجی کتابمزك منطقه‌لر بحثنده یازلدیغی وجهله، سلیمانیه جامعندن ، محترق شفتالی سوقاغی طریقیله اوزون‌چارشو باشنه اینرکن محترق خانه عرصه‌لرنده جابجا مخربه‌لره ، متین تملره تصادف ایدیلوردی . حتی ، حقی افندی نامنده برینك عرصه‌سنده اشارتلی طرغلدلر ، منتظم مرمریونله اینیلور مخزنلر ، غایت قالین طوغله‌لرله انشا ایدلمش متین دهلیزلر کوردم . بو دهلیزلر قسماً تخریب ایدیلمك برلرینه دکان وفوقه خانه یاپدیرلمشدر ۱۳٤۱ .

برده ، دوکه‌جیلر چارشوسنك آلت طرفنده ، دیو اوغلی یوقوشنه کیدن سوقاقده یاز قیش آقار برصو واردی . بوراسی تسویهٔ طریقده قسماً کری چکدیکندن صوده غائب اولمشدر . مورتمانك وثائق قدیمه‌یه استناداً بحث ایتدیکی (تا ـ متانیاس) نام قیزلر مناستری بوراده ایدی . بومنا ترك موقعی مرتفعجه اولدیغندن خلیجه ، بوغازه وچله یجه‌یه نظارت فوق‌العاده‌سی واردر . غیرمنتظم اعرجاجلی ومرور عبوره پك‌ده مساعد اولمیان بوسوقاق شهرامینی وکیلی استانبول والیسی اسبق علی حیدر بکك همتیله منتظم رجاده حالنه کتیریلدی . بوراده وقتیله صوبی یاز قیش آقار قبله چشمه‌سی نامیله برچشمه واردی‌که، ۱۳۲٤ تاریخنده‌کی آقسرای حریق هائلی بوچشمه‌نك اوزرنده‌کی خانه‌دن ظهور ایتمشدی .

[٤] اولیا چلبی‌نك بحث ایلدیکی حواری شمعون مسئله‌سنده بر اثر ذهول کوریبورم . بیزانس بلده‌سنك فردای تأسیسنده حوارییوندن (آپیتوس آندره‌آس) اسمنده برینك استانبوله کلدرك بك‌اوغلی مزارانده اقامت ایلدیکی واورادہ کوچك برعبادتخانه یاپه‌رق طاعتله مشغول اولدیغی ، واونك طرفندن یاپیلان صلیبك برزمانلر محافظه‌ایدلدیکی حتی، قره‌دکزه چیقه‌جق کیلرك طائفه‌لری ، سفردریایه چیقه‌مدن ، بومزارلقده‌کی کوچك معبده کلدرك دعا وتمنیٔ سلامت ایلدکاری وبو وقعه‌نك ، سالف‌الذکر آیا آندره‌آنك قره‌دکزله موسقوا بلده‌سنك حامیسی مقامنه کچمسنه‌بادی اولدیغی وبوایلك خریستیانلرله آپیتوس آندره‌آسك زمانینه عائد اشارتلی بعض طاشلرك یکی‌کویده قره‌طودوریسك باغچه‌سنده محفوظ ایدوکی برنجی کتابمزك معلومات تاریخیه قسمنده [صحیفه : ٦] ذکر ایدلدی .

وصهرنجی اوزره (تحته قلعه‌ده ادهم پاشا قوناغنك آرقه‌سنده‌کی قدیم صهرنجدر ، الیوم صابونخانه اولهرق قوللانیلیور ، شاکر افندی‌اسمنده برینك تحت‌تصرفنده‌در) قرار بولمش ایدی، حالا یکیچری سرایی (ملغا دائرهٔ مشیخت) وسیاوش پاشا سرایی [وفا جوارنده کلیسا جامعی آرقه‌سنده‌کی واسع عرصه محلیدر] زمینی مذکور سرای عتیق محلی ایدی . وآندن بر کوشه‌سی تا تحت‌القلعه اوستنده‌کی سددن [الیوم دیه اوغلی یوقوشنك اوست طرفنده مشهود اولان دیوارلردر] عبور ایدوب ینه قزانجی تاحرلری کوشه‌سنه کانجه ، بر سرای عظیم انشا ایدوب ایچنده کوناکون قاعه‌لر ومتعدد حرم حجره‌لری ومقصوره‌لر وحوض و شادروانلر یاپدیروب مطبخ کیکاوس وکیلار خاصه و (۳۰۰) تبرداران ، وبی کاکل خدامانه متعدد خانه‌لر بنا ایتدی.

وبراوطه (آق آغا) وبرده (قره آغا) بنا ایدوب جمله‌نك اوزرینه دارالسعاده آغاسنی حاکم ایدوب خصکیلرله قرال قزینی دخی بوسرای عتیقه قویوب هنتده ایکی کره یکی سرایدن اسکی سرایه کلوب اول کیجه عدالت ایدر ایدی ...»

۲ ــ تکفور سرایی Palais de Bélisaire ــ بویوك قسطنطین طرفندن انشا ایتدیریلن اعیان سرایندن ماعدا ، محتشم بر سرای دها واردی‌که ، اکثر روم مورخلری طرفندن وه‌ایساریوس = بلیزه‌ر) سرایی، وتورکلرجه‌ده تکفور سرایی نامیله یاد ایدلمکده‌در .

آتیاً تفصیل ایدیله‌جکی اوزره ، قره‌جهتنده ته‌ئودوسیوس سورلری یاپیلمه‌دن ، بوسرای شهرك خارجنده ایدی . قسطنطینیادك افاده‌سنه باقیلورسه بوسرای ، بویوك قسطنطین طرفندن انشا وبالآخره ایوستینیانوس معرفتیله بالتعمیر (ئودومون محکمه‌سی ، Tribunal d'Hebdomon تسمیه قلنمشدر. [۱]

۳ ــ ته‌ئودوسیوس سرایی Palais de Théodose ــ الیوم بایزید جامع شریفی‌ده احتوا ایدن (فوروم طوریس) داخلنده بویوك ته‌ئودوسیوس طرفندن معلا برسرای یاپدیرلمشدی . سفرای اجنبیه‌نك رسم قبولی دائما بوراده اجرا ایدیلوردی .

سرای کبیر قیصری Grand Palais ــ سالف‌الذکر سرایلرك هپسندن بویوك ، فوق‌العاده محتشم بر سرای دها واردی‌که ، محیطی داخلنده (خریسوتریقلینوس ، ماغناورا، پورفیروس) نامله لطافت‌واحتشامجه بربرندن فرقی اوچ سرای موجود ایدی .

بویوك قسطنطین یاپدیروب (سرای کبیر) تسمیه اولنان‌بوسرای ، صره‌سیله ایراقلیوس ، ایوستینیانوس، ته‌ئوفیلوس فیلوقوزموس Théophile le Philocosme ایله دیکر حکمدارطرفندن توسیع وتزیین‌قلنمش‌ایدی . ومحتشم سرای ، برنجی تیه‌نك الی یوکسك محلنده وتام‌آناطولی ساحلنه قارشی برموقعه‌انشا ایدلمش ایدی‌که، سلطان احمد جامع شریفی ومشتملاتی بوسرای عتیقك موقعنی اشغال ایتمکده‌در .

فصل مخصوصنده کوریله‌جکی اوزره ، برطرفدن چاتلادی قپو ، دیکر جهتدن آخور قپو جوارینه قدر امتداد ایدن بوسرای، زینت واحتشامجه‌مثلی نادر بولنور آثار عالیه‌دن ایدی. مکلف‌ضیافتلر بوراده ویریلور، سفرای اجنبیه بو دار معلاده‌قبول ایدیلوردی .

---

[۱] ئودومونك ، تکفور سرایندہ اولیوب مقری کوینده بولندیغی ، استانبول آثار عتیقه موزه‌لری فن مأموری ماقریدی بك اوزون تتبع وتحریات نتیجه‌سنده اثبات اتمشدر .

صناعت نفیسه‌نك دورهٔ انکشافنده ، سرای مقدسك تزیینی مسئله‌سی ، بزانس حکمدارلرینك مشاغل اساسیه‌سندن برینی تشکیل ایدیوردی . قیصر ایوستینیانوس Justinien دن صوکره ، سرایك صورت فوق‌العاده‌ده تزیینی بت‌شکن Iconoclate تهٔوفیلوس زمانینده واقع اولمشدر [۸۲۹-۸۴۲]

بزانس تختنه توارث ایدن یکی سلالهٔ حکمداری، اقامتگاه قیصرینك تزیینی خاطرندن بیله کچیرمه‌مشدی. فی‌الحقیقه ، اوچنجی میخائیلی آیاماماس مناسترنده اولدیرتدن ماکدونیالی برنجی واسیلیوس [۸۸۶-۸۸۷]، اسلافنك اوطوردقلری دائره‌لرده پك آز اوطوروردی . بناءً علیه ، خریسوتریقلینوس Chrysotricline دنیلن تخت‌صالونلرنك جنوب‌جهتنده یکی‌دائره معناسنه‌اولان کهنوریون Chénourion [۲] نامیله بویوك برصالون یاپدیردی، معاصر اولان بزانس مورخلری بوسرایك رونق واحتشامنی اوزون اوزادیه تعریف ایدیورلر.

سرای مقدس . — Palais sacré . — سرای‌مقدسك‌طرز معماریسی حقنده‌کافی درجه‌ده‌برفکرایدینه‌بیلمك ایچون ، سرای مذکورك وضعیت موقعیه‌سنی نظر دقته آلمق لازمدرکه ، بوده اولدقجه مشکل برایش کی کورینیور . بونکله برابر شایان ممنونیتدرکه ، بزانس مؤلفلری بو سرایدن پك چوق بحث ایتمش و قسطنطین پورفیرویه‌نیطوس‌ده (کتاب‌المراسم) نده ، بالخاصه اونجی عصرده سرایك اقسام مختلفه‌سنه دائر وضوحله معلومات ویرمش اولدقلرندن، بومعلومات‌دلالتیله زمانمز محرروقعه نویسلری ایچون سرای مذکورك احیاسی دائرهٔ امکانه کیرمش اولسه کرك . بوبابده صرف مساعی ایده‌نلر میانده بالخاصه لابارتك مساعیٔ مصروفه‌سی مشهوردر . وهرنقدر بوهمت (۱۸۶۱) سنه‌سنده واقع اولمش ایسه‌ده ، سائرلرینه ینه رجحان و تفوق واردر. بونکله برابر ، مذکور سرایك بعض نقاطی حقنده ینه قید احتراز درمیان ایتمکده حقمز واردر . چونکه ، مومی‌الیه، ساحهٔ مساعیسنده ینه اغلاقدن قورتولامامشدر ، مع مافیه ، هیئت عمومیه‌سی اعتباریله لابارتك اثری شایان نظر ومطالعه‌در .

سرایك یرلری . — بوراده اول باول بر نقطه‌یی نظردقته آلمق لازمدر . ماکدونیا سلالهٔ حکمداریسی دورنده‌کی سرای مقدس ، معلومکز اولان اقامتگاه ایمپراطوریه هیچ بر وجهله بکزه‌مزدی . بوراسی ، نه (لوور) ، ونده (وه‌رسای) سرایلری کبی متحد بردائره‌دن متشکل وآهنکدار ومحتشم‌جبهه‌لی بربنا دکلدی. روسیه‌ده‌کی مشهور (قره‌ملین) سرایی ویاخود طوپقپو سرایی ، وخاقان اسبق عبدالحمید خان ثانی طرفندن علاوه‌لرله توسیع قلنان ییلدیز سرایی ، بزانس سرایلری حقنده برفکر ویره‌بیلور .

[۲] لابارتك تعریفنه نظراً قبا صقالده ، بول سوقاقده عفیف پاشا مرحومك تحت تصرفنده بولنان قوناغك برنده ویا قریبنده ایدی . سرای کبیرك مختلف زمانلرده انشا ایتدیریلن دوائر ومشتملاتندن، ازجمله ، ایمپراطورك بتاق اوطه‌سی ، Coiton sacré ، فنار تراچه‌سی Héliacon du Phare ، فنارك مریم آنا کلیسای ، بول سوقاقده محترق بیطر مکتبیله قباصقالده پولیس مدیری اسبق مرحوم آکاه افندینك خانه‌سیله حریقدن اول عائله‌مزك تحت تصرفنده بولنمش اولان بویوك خانه ساحه‌سی داخلنده ایدی .

قباصقال جامعنك آلتنده برده آیازمه واردر .

خانه‌مزك مبنی اولدیغی لابارتك بلانینده اشارت ایدیلن واقامتگاه حکمداریدن Domus impérial غلط اولدرق السنهٔ ناسده (طوموز اوطه‌لری) نامیله معروف اوج قاتلی بنا ، قبا صقال حریقندن صوکره هیئت عمومیه‌سیله میدانه چیقدی . بوراسی فنار قله‌سی ایدی .

خریسوتریقلینیوس‌دینیلن، سکز حجره‌لی، سکز ضلعلی محتشم تخت‌صالونی‌ده فنارك‌کری طرفنده ووضعیت‌طوپوغرافیه‌یه نظراً ، قباصقال مدرسه‌سنك موقعنده ویا جوارنده بولنمش اولدیغی ...

بزانس سرايلرى ، سال ديده آغاچلرك سايهٔ حضارتنه التجا ايتمش ، وكليشى كوزل قوندرولمش متفرق برجوق دوائر ومشتملاتدن عبارت ايدى .

بعض تدقيقاته نظراً ، بزانس سراى مقدسى (٤٠٠,٠٠٠) متره مربعى بر ساحه اشغال ايدوب ، برجوق كليسا ومعابدله ، سراى كبيرك چوره‌سى داخلنده انشا ايدلمش سكزسرايدن ماعدا ، ستونلرله محاط ومزين يدى دهليزدن Peristyles ، سكز داخلى حوليدن ، عساكر خاصه‌نك اقامتلرينه مخصوص درت قيشله‌دن ، بش بويوك ديوانخانه‌دن ، بش قبول صالونلرندن ، طقوز كوچوك كليسا ، وافتيزخانه ، شهزاده‌لره مخصوص اون دائره‌دن ، يدى خصوصى دائره‌دن ، سرايك مختلف دائره‌لرينى بربريه‌ربط ايدن اوچ مابين يولندن ، اوچ يمك صالونندن ، بر كتبخانه‌دن ، اسلحه حفظنه مخصوص بر دهليزدن ، اوچ بالقونلرندن ، بر جندى ميدانندن Tzycanestérion ، ايكى حمامدن متشكل ايدى . حوليلره ، بالقونلره ، تراچه‌لره ، مرديونلره ، مختلف دوائر ومشتملاتى يكديكرندن تفريق ايدن باغچه‌لره ، باقيلورسه ، بزانس سراى مقدسنك برزمانده انشا ايدلديكى آكلاشيلور .

دوائر ومشتملات موجوده ميانده (حالكه) ايله (دافنه) سرايى محتوى بولنان اسكى قسمى ، دها منتظم برشكل وهيئت ارائه ايدرايدى . قسطنطين طرفندن انشا ايديلن (دافنه) سرايى (اسپالاتو splato) [١] دەكى (ديوقليتيانوس) ك سرايينك پلانينه اولدقجه مشابهتى اولەجق كبى . فقط ، زمان كچدكجه بوايلك بنانك اطرافنده برآز كليشى كوزل بنالر وجوده كتيريلش وبوصورتله سراى قديم هم وسعتجه ، هم ده طرز معماريجه كلى تحولاته اوغرامشدر . اونجى عصرده عين حال دوام ايتدى . بو مدت ظرفنده‌ده يكديكرندن متفرق بر طاقم دوائر ومشتملات انشا ايدلدى ، بونلرك برهيئت متحده حالنه افراغى ايله بنالرنده آهنك و ارتباط تأمينى اصلا دوشونولمدى .

سرايك طرز تزيينى . — بوندن صوكره سراى كبيرك اونجى عصرده‌كى حالنده الك زياده نظردقته‌چاربان شى ، فوق‌العاده برزينت واحتشامى جامع اولمسى ايدى . [٢]

ماكدونياليلر برنجى واسيليوس [٨٨٦-٨٦٧] طرفندن انشا ايتديريلن مبانينك تعريف وتوصيفنه دائراولان فقراتك كافه‌سنده ، مبانئ مذكوره‌نك هر طرفنده كوزلرى قماشديره‌رك بردبده واحتشامدن بحث اولنيور .

---

[١] spalato, spalatro ، اوستريانك (دالماچيا ايالتى) بر شهر وليمانيدر . ٢٧,٠٠٠ نفوسى واردر . زيتون يغى اعمالاتخانه‌لرى ، ودباغخانه‌لريله مشهوردر .

اسپالاتوم ، (٣٠٣) سنهٔ ميلاديه‌سنده ، ديوقليتيەن طرفندن مسقط رأسى اولان قديم صالونه Salone نك يانده تأسيس ايدلمش ايدى .

موى‌اليمك بوراده‌كى سرايى Palais de Dioclétien مشهوردر .

[٢] قيصر تەئوفيلوس [٨٤٢-٨٢٩] ، بالآخره ياطريق اولان فضلاون ايوانيس لەقانومانديسى Lécanomante سفارت فوق‌العاده ايله بغداده كوندردوكى خليفهٔ عباسى المأمونه عرض تعظيمات ايلش و (٨٣٥) سنه‌سنده سلطان احمد ميدانده عرب طرز معماريسى اوزره غايت مكلف ومزين بر سراى ياپديرمشدى .

لەقانومانديس ، اسمنك تحايلنه كانجه : (لەقانو) لەكن (لكن) ، و(ماندىس) كاهن معنالرينه‌درك ، تركيبى حائنده (لەكنك اينجنده‌كى صويه باقوق كشف اسرار وبيان مافى‌الحال ايدن آدم) دمكدر . عربلرك طرسوس بلده‌سنى ضبط ايتلرى [٨٣١] واورتودوقسلرله كشيشلره فنا معامله واذا وجفالر ايدلمسى [٨٣٦] ، وعربلرك Dazyméne تاريه‌سنده قيصر عسكرينى مغلوب ايتلرى [٨٣٩] بوقيصرك زمانته مصادفدر .

مثلا ، دوائر ومشتملاتدن بولنان بر کوچك معبددن بحث ایدرکن ، قسطنطین پورفرویه نیطوس دییورکه : « بو معبدك چوره‌سی داخلنده اودرجه آلتون ، کوموش وقیمتدار احجار ابدال و ایثار ایدلمشدیکه ، کوزله کورولمدکجه ، درجهٔ احتشامنه اینانیلمزدی . »

معبدك دوشه‌مسی صاواتلنمش صوم کوموشله قاپلانمش ایدی . صاغ وصول جهتنده‌کی دیوارلرده ، زمینی ، قیمتدار طاشلرله پرتو انداز آلتون ایشلمه‌لی ، بویوك ورقلی کوموشلرله مستور ومفروش ایدی. محرابك اوستنده‌کی قبه‌یه کلنجه ، اورادهکی زینت واحتشامك درجه‌سی ناقابل تعریف وتوصیف ایدی.

بودرجه وسعت واحتشامی اولان ، وصناعت معماریه‌نك کافهٔ تجملاتی جامع بولنان بوسرایك انقاضندن بیله اثر قالمامسی ، رجوق مناقشاته بادی اولمش ، وحقایق تاریخیه‌دن بی‌خبر اولان کیمسه‌لر ، بونك تخریب واحاسنی عثمانلی تورکلرینه عطف ایتمشلردر. حال بوکه ، برنجی کتابمزك مقدمه‌سنده بیان ایدلدیکی اوزره بوسرای ، زمان فتحه انتقال ایتمه‌مشدر . ژول لابارت‌ك اعتراق وجهله ، قسطنطین‌ك سرای قدیمی ، هیچ شبهه‌یوقکه ترك ، ویکیدن یکیه انشا ایدیلن مبانیٔ قیصریه‌یه مالزمه تدارك ایدلمك اوزره ، تدریجاً هدم اولندی.

حتی ، فلورانسه‌لی قریستوف بوندەلوتی ، فتحدن اوتوز کسور سنه اول استانبوله کلدیکی زمان ، بوسرایه دائر هیچ برشی قالمامش ایدی . کذلك (۱۵۵۰) تاریخنده ، یعنی تخمیناً فتحدن یوز سنه صوکره قسطنطنیه‌یه کلش اولان پیه‌رژیلده ، ـ قسطنطین ـ‌ك سرای قدیمندن بر ایز بیله بولامامش ایدی .

بوتون بومشهودات وافاداتدن آکلاشیلیورکه ، دیللرده داستان اولان سرای کبیر ، بالذات بیزانسلیلرك ترك واهمالیله محو اولمش ، ویالکز خاطراتی صحائف تاریخده منقوش قالمشدر ...

تکفور سرایی

Tekfour-Séraï

قره جهتنده‌کی سورلرك شیمدیکی موقعنده انشاسندن اول ، شهرخارجنده بولنمش اولان بوسرایی [۱] بویوك قسطنطین پادیرمشدر. بالآخره ایبوستینیانوس تعمیر وتجدید ایدرك ، (ئودومون محکمه‌سی) Tribunal d'Hebdomon توسیم قلنمش اولدیغی یوقاریده ذکر ایدلش ایدی .

اسکی پلانلرك تدقیقاتندن آکلاشیلدیغنه کوره ، ئودومون محکمه‌سی ، تکفورسرایینه متصل اولان بورجدر ، بو برجه متصل اولان قپوده (کدرقو پورتا) Porte de Prokessus در .

تکفور سرایینك یاپانده‌کی برجك قربنده (روحانیون قپوسی) P. Assomation واردیکه ، برنجی کتابمزك (۲۳۰) نجی صحیفه‌سنده تفصیلاتیله مذکوردر .

ایمپراطوریچه (آننا) نك زماننده ومخدومی بشنجی ایوانیس پالهئولوغوسك هنکام حکومتنده [۱۳۹۱-

[۱] اکثروروم مورخلری بوراسنه (ولیساریوس سرایی) دییورلر. میلادك (۸۱۰) سنه‌سنده سلطان سلیم ثالثك همشیره‌سی خدیجه سلطانك معمار ومهندسی (مایتنغ) طرفندن ترمیم ایدیلن استانبول پلانده جنبرلی طاشده عثمان بك مطبعه‌سنك یرنده ولیساریوس سرایی خرابه‌سی تأمیله برخرابه اولدیغی کوریلیور. بوخرابه ، مذکور مطبعه‌نك تاریخ انشاسی اولان (۱۳۰۱) سنه‌سنه قدر طوروردی ، والحق خانی دیمکله معروف ایدی ، محرر عاجز بوخرابه‌یی بیلیرم .

١٣٤١] الكسيوس آپوقافقوس Alex. l'Apocauche نامنده ماضيسى مجهول وطبعاً دنى، دساس وقاتاقوزينوس عائله‌سنك خصم بى‌امانى اولان بر آدم، دوقالق موقعنى غضب واحراز ايتدكدن صوكره، قاتاقوزينوس‌ك نه‌قدر اقربا واوداسى وارسه‌طوپلايوب بوتكفور سرايه حبس ايتديرمش ايدى. بوكيفيت توقيف وحبسدن بحث ايدن قيصر مورخ قاتاقوزينوس ديبوركه: «آلكسيوس، بويوك قسطنطين سرايى عمومى حبسخانه‌يامتق تصورنده بولنمغله، اورادە كائن اولوب، ايپوستينيانوس‌ك قوناغى دنيلن بويوك خانه‌نك نقدر مدخل ومخرجى وارسه‌جمله‌سنى قپاتدقدن صوكره ايچروسنى برطاقم حجره‌لره تقسيم ايله‌محبوسلرى اورادە حبس وتوقيف‌ايتديرمشدى.»

مورخين سالفه‌دن ميخائيل دوقاس‌ده، عين وقعه‌يى حكايه ايدرك، بوحبسخانه‌يى (بويوك سرايك شاتوسى) ياد ايدييور.

يوقاريده‌ذكر ايدلديكى اوزره، قاتاقوزينوس‌عائله‌سنى اورادە حبس ايدن موصى‌اليه آپوقافقوس، ايشته بوحبسده، محبوسين طرفندن برصورت غدارانه‌ده قتل‌ايدلمشدركه، بوصورتله (الجزا من جنس العمل) سرّى تجلى ايتمشدر.

آپوقافقوس‌ك بوصورتله اتلافندن صوكره، قاتاقوزينوس‌ك احيا و اوداسى كندينه مكتوبلر يازەرق على‌العجله استانبوله كلمسى لزومنى اخطار، ومحبوسين‌ده بويوك قسطنطين‌ك سرايى قبضهٔ تسخيرلرينه كچيرمش اولدقلرندن استانبولى قولايجه آله‌بيله‌جكنى اخبار واشعار ايتمشلردى.



١ — اوچنجى آلكسيوس (طرزون ايمپراطورى) Alexis III empereur de Trébizonde ١٣٤٩-١٣٥٠ ,
٢ ـ ايمپراطوريچه تەئودورا (آلكسيوس‌ك زوجه‌سى) L'impératrice Théodora, femme d'Alexis III [بو ايكى رسم، طرزون جوارنده باناتيا مناستيرنده‌كى دولى بويا رسملردن آلنمشدر.] ٣ ـ غران دوقه آلكسيوس آپو قافقوس Le grand duc de Constantinople en 1350, Alexis Apocaukos ١٣٥٠ , ٤ ـ قاتاقوزينوس‌ك راهب البسه‌سيله رسمى L'empereur Jean ١٣٥٨ ـ ١٣٤٧ ; ٥ ـ قاتاقوزينوس‌ك ايمپراطور البسه‌سيله رسمى Cantacuzène, en costume de moine, et de cérémonie.

فى‌الحقيقه، بشنجى ايوانيس قاتاقوزينوس (١٣٤٧) سنهٔ ميلاديه‌سنده استانبوله عودت ايدرك نائبهٔ حكومت، ايمپراطوريچه(آننا) ايله تأليف بين ايتمكله، مايسك اون‌اوچنجى كونى‌زوجه‌سى أيرينى ايله برلكده ٠لاحرنه كليسانسنده رسم تقديسلرى اجرا قلنمشدر.

مورخیندن (قانتەمیر) Cantémir ك فکرنجه، مذکور سرایك اسمندن و (پالاتیون) Palation کلەسنك تحریفندن ناشی بوجواره (بالاط) تسمیه ایدلمش. فقط، مومی الیه، سرایك صوك قیصرلر طرفندن انشا ایدلدیکنی خبر ویرییورکه، خطادر، ذاتاً بوخطایی برچوقلری ده ایتمشدر.

قانتەمیر، تکفور سرایینك روحجه ده (تو ـ کریو) یعنی (افندی) لفظندن محرف، وحتی استانبول تعبیرینك ده کذلك روحجه (ئەس ـ تان ـ پولەن) es tan Polin دن آلنمش اولدیغی، وقیصر تعبیرینك ده (سەزار) دن تحریف ایدلدیکی فکرنده در. حتی دییورکه: «استانبولك فتحندن اول، تورکلر بزانس ایمپراطورلرینه مملکتك حاکملری، صاحبلری دیمك اولان استانبول تکفوری دیرلردی.»

الیوم آثار باقیه سی ارباب تدقیق طرفندن بویوك برمراق ایله تماشا ایدیلن بوسرای، امثالی معدوم اولان (ملکی طرز معماری) architecture civile نك یکانه اثری اولەرق قالەبیلمشدر. اثرخطا اولەرق (وەلیساریوس) سرایی Palais de Bélisaire، قسطنطین پورفیرویەنیطوس Palais de Const. Prophyrogénète ویاخود ئەودومون سرایی Palais de l'Hebdomon دخی دیدکاری بوبنایه بزتورکلر تکفور سرایی دیورز.

بوسرای مستطیل الشکل، ایکی قاتلی بربنا اولوب تئودوسیوسك انشا کردەسی اولان ایکی سور آراسنده مبنیدر. بوندن طولایی وضعیتی شایان تدقیقدر.

الیوم مولوزله مملو وملوث اولان زمین قاتی، وقتیله دوشمەسی، مرمر دیرکلره استناد ایتدیرلمش، متعدد قبه وکمرلی، اون یدی متره طولنده بردیوانخانه ایدی. بودیوانخانه نك شمالە یعنی عادلشاه قادین افندی جامعنه ناظر جبهه سی الی جسیم مرمرستونه مستند کمرلره مزیندر.

بوزمین قاتك یوقاریسنی یعنی برنجی قاتی مستطیل بویوك بردیوانخانه تشکیل ایدر، دیوانخانه نك شمال جهتنه ناظر جبهه سنده کمرلی متعدد پنجره واردر. بوراسی مراسمه مخصوص بریر ایدی.

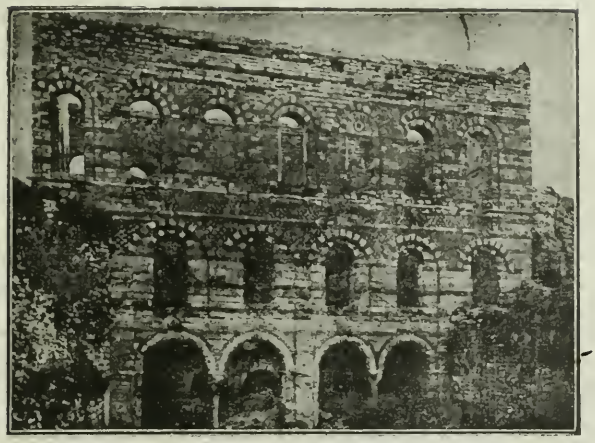
بونك اوستنده کی قاتده (۲۳) متره طول و (۱۰) متره عرض و (۶,۳۰) متره یوکسکلکنده جسیم برصالوندر. بوقسمك ده لطیف ورنکلی طوغەلرلەأورولمش کمرلی متعدد پنجره لری واردر. بنانك جبهه سنده کی بالقون طیشاریه طوغری چیقمش کمرلر اوستنه اوطوردلمش، وجنوبه باقان یوزنده ده کوچك برکلبه شکلنده برقسم، دها طوغریسی برشاهنشین موجوداولوب، دیوانخانه نك داخلنه تصادف ایدن قسمی عادتا برمحرابیه کی چیقینتی تشکیل ایدر.

سرایك بوقاتی، اطرافی محاط اولان سورلرك ارتفاعندن یوکسكدر، وقتیله اوزری بشیك اورتوسی دیبلین شکلده برسقف ایله قپانمش ایدی.

تکفور سرایینك [۱] اك زیاده شایان تدقیق اولان جهتی، خارجاً اولان تزیینات فوق العاده سیدر. آثار اسلامیه وعثمانیه نك رسم و پلانلرینی محتوی اولوب مؤلفات مهمه دن بولنان قورنەلیوس غورلیت Cornelius gurlitt نك مشهور آلبومنده بوتکفورسرایینك الساکی ومکمل رسمی واردر. بواثری نظر تدقیقدن کچیرەنلرجه معلوم اولدیغی اوزره، سرایك شکل ابتدائیسی حقیقةً ظریف و محتشم ایمش. اتصالنده کائن اولوب، الیوم خراب اولان محکمه قەلەسنك Tour du Tribunal اوستطرفنده، سائرلری کی حصارپنجه لی ایمش.

[۱] تکفور سرایینك کوشەسنده کی برجدن آیوانسرایه طوغری اولان سورلری (۶۱۳) ده قیصر ایراقلیوس (۲۳) بویوك قله ایله انشا وتحکیم ایتدیرمشدی.

موضوع بحثمز اولان کلیه، دها طوغریسی شاهنشین‌ك اوزری وقتیله قه‌لی اولدیغی مذکور آلبومده پك کورل کورینیور. اوك جبهه‌سی، ویان طرفلری متناظر اولمق اوزره بش جبهه‌لی، وجبهه‌سی کمرلی ایکی، ویان جبهه‌لری ده برر پنجره‌لیدر. وکرك استاد ایتدیکی کمرلی قونصوللر، وکرك شاهنشین کاملاً یونمه‌طاشدن ظریف بر صورتده انشا ایدلمش، بنانك هیئت عمومیه‌سیله لطیف وآهنکدار برکل تشکیل ایتمکده بولنمقدر. بنانك خارجی بیاض وصاری (بلغه‌می) رنکلی مرمرلرآره‌سنه

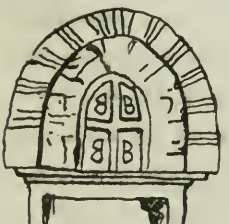


تکفور سرایی : شمال جبهه‌سی
Tekfour Séraï (façade nord)

قونولمش قرمزی طوغله‌لرك هیئت مجموعه‌سی پك لطیف اشکال هندسیه عرض ایدییور. زمین قاتنك کمرلریله پنجره‌لری ده مختلف رنکلی مرمرلرله انشا، وجبهه‌سی فوق العاده ظریف ولطیف اوفاق طوغله‌لرله عادتا موزایق طرزنده تزیین اولنمشدر.

• • •

بنالری خارجاً بویله رنکارنك مالزمهٔ انشائیه ایله تزیین ایتمك طرز واصولی معلوم اولدیغی اوزره، بیزانس صناعت نفیسه‌سنده یکی برشی دکل ایسه‌ده، شرقك نفوذ وتأثیر ظرافت نمونی سایه‌سنده، بوراده آلدیغی شکل وحه ایله اونجی عصردن اعتباراً، تعمم ایتمکه باشلامش ایدی. حتی، دینی اصول معماری‌ده، یکنسق طرز انشادن قورتیله‌رق، بوده اوتاریخدن اعتباراً بنالرك جبهه‌لرینی طاش، طوغله وخوراسانلی خرجله انشا ایدرك بویله‌جه رنکلی لطیف منظره‌لر حاصل ایتمکه باشلامش ایدی. طوغله ایله انشا ایدیلن بعض بنالره چینی‌لر علاوه‌سیله اصول تزیینك دها نظر قریب برحاله کتیرلمسی بیله کورلمش ایدی :



تکفور سرایینده بالئولوغوسلره عائد مونوغرام
monogramme des Paléologues

تکفورسرایینه، وحریم سکونتنده جریان ایتمش بعض وقایعه دائر روم‌ایلی حصارنده‌کی روبه‌رقوله‌ژ تاریخ معلمی موسیو آلکساندر میلینجن‌ك (۱۸۹۹) سنه‌سنده نشر ایتدیکی انکلیزجه براثرده [۱] مندرج بعض معلومات تاریخیه‌نك ده بوبحثه علاوه‌سنی موافق کوردم.

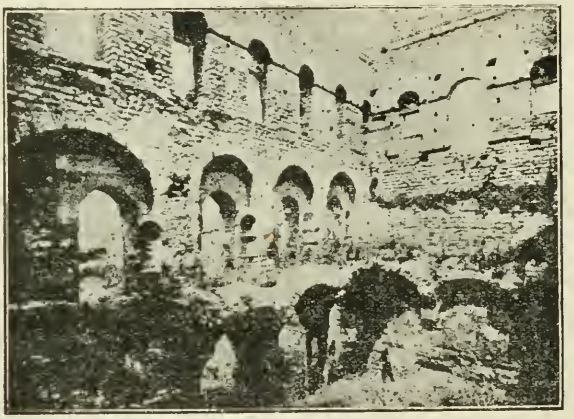
(پورتا اکسیلورکارتو) نك یاننده تکفور سرایی تعبیر اولنان خراب بیزانس سرایی، پورفیروبه‌نیطوس سرایی اولهرق معروف برایمپراطوراقامتکاهی

[۱] Alex. Van Milligen Byzantine Coustantinople. London, 1899.

ایدی . وتپه‌نك آشاغیسنده بولنان بویوك بلاخرنا = ولاخرنا سرایندك ملحقاتندن برینی تشکیل ایدییوردی. فی‌الحقیقه ، کیلیوس ، P.Gillius بوراسنی ئودومون سرایی ظن ایتمشدر ، وآنك بو فکری بداهت مادیه رغماً ، علی‌العموم طوغری اولهرق قبول اولنمشدر . لکن ئودومون واروشوننك مرمره‌دکزی ساحلنده کائن‌مقری کوینده بولندیغی قضیه‌سی پك قوتلی‌در. وبناءً علیه، ئودومون سرایی اوجوارده آرامق لازم کلیر .

تکفور سرایی [۱] اصل بزانس نامی اولدیغی مادەسی ، ۱٤٥۳ محاصره‌سی زمانده تورك اردوسنك مختلف فرقه‌لرینك اشغالی ایتدکلری مواقع ، قریتوولوس طرفندن تعریف اولنان وقعه‌نك صورت جریاندن باحث برجمله‌سنده ذکراولنمشدر : ومؤلفك فکرنجه تورك اردوسنك صول‌جناحی خلیج جوارنده (اکسیلوپورتا) دن[۲] پوفیرویه نیطوسك سراینه‌واوزادن خاریسیوس‌قپوسنه (ادرنه‌قپوسی) ممتدایدی. بویله‌جه پورفیرویه نیطوس سراینه عطف اولنان محل ، اکری قپودن ادرنه قپوسنه کیدن دیك یوقوش اوزرنده بولنان تکفور سرایی محلنه معادلدر .

پرفیرویه نیطوسك سراینه دائرسائر کونا تلیحات ، بواقامتکاهك ولاخرناسرایی جوارنده بولندیغنه‌دائر اولان استدلالاتله‌توافق ایدر.



تکفور سرایی : داخلی قسمی
Tekfour Séraï (ntérieur)

مثلاً اوچنجی آندرنیقوس ۱۳۲۸ تاریخنده حکومتی ، بیوك‌پدری ایکنجی آندرو- نیقوس‌ك ضعیف اللرندن آلمق ایچون سن رومانوس قپوسندن استانبوله کیردیکی زمان، دها یاشلی حکمدارك (قانتاقوزینوس) اشغال ایتدیکی سرایه یاقین اولمق ایچون پورفیرویه‌نیطوسك سرایی کندینه‌اقامتکاه اتخاذ ایتدیکی مرویدر .

---

[۱] تکفور سرایی ، تاجدار معناسنده پرفارسی کلمه‌دن مشتاق ایمش . لونقلاوییوس دیورکه : تورکلر ، ایمپراطوره تکبر تعبیر ایدرلردی . تکفورك روجه (توکیریو) کلمه‌سندن مشتاق بولندیغی ایسه معتبر دکلدر .

اکسیلوپورطا تعبیری ایلك دفعه اولهرق قانتاقوزینوس‌ك اثرنده مذکوردر . استانبولك فتحندن بحث ایدن وقعه نویسلر ، بوقپویی خلیج قرینده کوستریورلر ، که حقیقتده بودر . بوقپو ، آیوس فالینقوس کوپریسنك کیرلی قپوسی نامیله آنیحق ایکنجی یوستینیانوس‌ك اواخر حکومتنه مصادف زمانلرده ذکر ایدیلیور . [۷۱۱-۷۰۵] .

سالف‌الذکر کوپری ، آیوانسرای اسکله‌سیله دفتردار آره‌سنده وحاصکویه طوغری ممتدایدی. بوجهتده دکزك آنتنده بوکوپرینك طاش انقاضله تصادف ایدلمکده اولدیغی جوار سکنه‌سندن ایشیتمش ایدم ، ویقین زمانه قدر بوراده ، دکز اوزرنده براشارت موجود اولوب ، بواشارتی کوره‌ن قایقلر ، واپورلر بوراون کچمزلرایدی . رأی‌العین مشهودیمز اولمشدر.

[۲] قره‌طرفده‌کی (خلیج جهتی) سورلرك صوك قپوسیدر . بوندن اونبش ، یکرمی سنه اول ، بوقپو ایله برابر تئو فیلوسك برکتابه‌سنی حاوی قله وایراقلیوس سورینی دکزه ربط ایدن بر پارچه دیواردە یقدیرلمش ایدی .

ایکنجی آندرونیقوس ك ولاخرنا سرایندہ بولندیغی شوندن آشکار اولیورکہ، عاصی حفیدك شہرہ دخولنہ شاهد اولان کویلیلر ، قوشوب وقعہ‌یی ژیرولنی Portegirolimo, gyrolimné [۱] قپوسندہ ـ طوغریجہ و لاخرنا سرایہ ایصال ایدن برقپو ـ بولنان محافظلرہ خبر یرومشلردی . وینہ پورفیرویہ نیطوس سرایی ، ۱۳۴۷ تاریخندہ ایوانیس قانتاقوزینوس طرفندن اشغال ایدلمش ایدی . او زمان ، طول ایمپراطوریچہ آننا Anne ایلہ کندی اوغلی ژان پالہ‌ئولوغ س‌ك شریك حکومت اولہ‌رق طانمسی ایچون مذا کراتدہ بولنیور ایدی . قانتاقوزینوس ، مذکور اقامتگاهہ تصرف ایدنجہ ، ایمپراطوریچہ ایلہ کندی مخدومینك او زمان یاشامقدہ اولدقلری سرایہ هیچ برتجاوز وقوع بولمامسی ایچون تعلیمات شدیدہ وقطعیہ ویرمشدی . فقط، قانتا قوزینوس طرافدارلری ، (آننا) نك ائتلافہ کلمکدہ تردد ایتدیکنی خبر آلدقلرندن اونك امرینہ انقیادایتمیہ‌رك ولاخرنادہ‌کی قلعہ‌یی ضبط ایتمشلردر. بوقلعہ ، (قاستہ‌لیون) نامیلہ مشهور اولوب سرایی مدافعہ ایتمکدہ ایدی. ولاخرنا و پورفیرویہ نیطوس سرایلرینك یکدیکرینہ قریب اولدیغی آشکاردر . یدی سنہ صوکرہ ، ژان پالہ‌ئولوغوس شہری ضبط ایدنجہ ، پورفیرویہ نیطوس‌ك سرایی قرارگاہ اتخاذ ایتدی . و قانتا قوزینوس‌ك استعفاسی ایچون تدابیر لازمہ‌یہ توسل ایتدی. [۱۳۵۵] بوخصوصہ‌کی وقایعك تصویر وحکایہ‌سندن یہ آشکار اولیورکہ ، پورفیرویہ نیطوس سرایی ، (قاستہ‌لیون) ك وولاخرنا سرایلرینك جوارندہ ایدی .

ایشتہ ، بوصورتلہ مادہ تنویر ایتمکلہ ، بروجہ بالاموضوع بحث اولان بیزانس حادثات تاریخیہ‌سی تثبیت ایدلمش اولیور . اوچ قاتلی مستطیل‌الشکل بر بنا اولان سرای ، پورتا اکسیلوکہ‌قودن خلیجہ قدر قیصہ بر مسافہ‌دہ اشاغی طوغری اوزانان ، ایکی موازی حصار آرہ‌سندہ بولونور . متقابلاً شمالہ وجنوبہ ناظراولان اوزون طرفلری حصارلرہ مائل اولدیغی حالدہ ، قیصہ اولان غرب و شرق جهتلری ایکنجی قاتك حذاسندہ حصارلرك اوستنہ کلیر . طامی وایکی یوقاریکی قاتی نابدید اولمش، آنجق بوش برظرف قالمشدر. شمال جبهه‌سی ستونلراوزرینہ قائم‌اولوب،بوتون سطحی کوچوك‌طوغلہ وطاش پارچه‌لرندن متشکل کوزل برموزاییقلہ مزیندر. بنانك متعدد پنجره‌لری مرمردن اولوب شرق‌وجنوب طرفندہ‌کی دلنشین‌بالقونلرندن سرایك یوکسك وضعیتنك حاکم اولدیغی لطیف منظره‌لر تماشایہ شایاندر . دشمن مرمیلرینہ اك زیادہ معروض بولنان غرب جبهه‌سی ، پورتا اکسیلوکہ‌رقونك غرب طرفندہ یاپلمش جسیم برقلہ‌یہ ناظراولوب بوصورتلہ قسماً قپونك مدخلی قپانمش اولیور .

شمالاً برآز مسافہ‌دہ‌کی حصار ، اوزرلرندہ سریك یاپلمش اولدیغی ایکی دیوار آرہ‌سندہ‌کی ساحه‌یی کنیش میدان حالنہ وضع ایدرکہ ، بومیداندن شمال شرقی کوشہ‌سندہ بولنان برقپودن شهره ، و غرب حصارندہ‌کی قپودندہ پاراتہ‌یکیونہ [۲] کیدیلور. صولدہ‌کی مدخل، احتمالی‌کہ ، پوریہ‌نیطوس‌ك کیزلی‌قپوسی اولہ‌رق طانمش اولان قپودرکہ ، بورادن ژان قانتاقوزینوس‌نك قرق ایکی طرافداری ۱۳۴۱ تاریخندہ شهردن فرار ایلمشدر.

---

[۱] نیکیفوروس غریغوراس ـ ولاخرنانك ایکی قپوسندن بریدرکہ ، سور خارجندہ‌کی بوستانلردن کوریلور. برقاچ سنہ اول ، استانبولی برلکدہ طولاشه‌رق تدقیقاتدہ بولندیغم اثنادہ ، متوفی دفتور شراده‌رك افاده‌سنہ نظراً ، ییرولنی تعبیری ، آرکیرولیتی (کوموش صویی) کلمه‌سندن مخفف ایمش‌کہ کوموش کول دینك اولیور .

[۲] (تافرنہر) ، شهردن‌سرایك میدانہ مدخل‌اولہ‌رق اون عدد لطیف ستون اوزرندہ یاپلمش اولان بردهلیزدن (پروپیلوم) Propylœum بحث ایدییور .

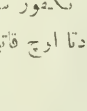
(سالجه‌بورغ) ه کوره، سرای ، طقوزنجی عصرك ایلك نصفنه عائد اولوب، ایمپراطور تهئوفیلوس‌ك اثری ایدی. لکن بنانك اسمی،ایمپراطور قسطنطین پورفیرویه‌نیطوس‌ك بنا کرده‌سی اولدیغی وبناءعلیه، اونجی عصرك بریادکار صنعتی بولوندیغی فکرینی‌تأییدایدر. قسطنطین پورفیرویه‌نیطوس، انشا ایتمش اولدیغی برطاقم سرایلردن طولایی اشتهار ایتمش ایدی. [۱] میدانك شمال غربی اوجنده باشقه برافه‌متکاه واردر. بونك پنجره‌لری کنیش اولوب، میدانك حالاخارجی دیواری‌اوزرنده کورینور. جنوباً ایکنجی‌پنجره اوزرنده پالهئولوغوس‌ك عسکرلری حقنده‌کی افسانه‌نك مونوغرامی مقیددر .

دقتور پاسپاتیس، بو بنایی ، قانتاقوزینوس‌ك اثرنده ، مذکور (یدی صنف ملکلرك مناستری) اولمق اوزره قبول ایدییور . لکن بو مناستر ، وبوکا اضافتله تسمیه قلنان قپو ، استانبولده دکل ، (تسالونیقا) ده ایدی .

دوقاس‌ك مقیدی اولان بولیالدوس Bullialdus ، سرایدن بحث ایتدیکی صره‌ده دیرکه: « پالهئولوغوسلرك ایکی باشلی قارتالی، قپولردن برینك اوزرنده کورونور ایدی. بناده‌کی بللی باشلی دیرکلر، فرانسه‌نك زانباق تمثللریله‌مزین ایدی . واوراده پالهئولوغوسلره عائد بر مونوغرام ایله برطاقم زرهلی قالقانلر کورونور ایدی. »

بومزینات وتجملات، سرایك مختلف ساکنلری طرفندن اوراده بعض تعمیرات یاپیلدیغنه دلالت ایده‌بیلیر.

تکفور سرایك مال صاحری . — قسطنطین پورفیرویه‌نیطوس سرایی دخی دینیلن تکفور سرایی (۳۵,۸۲) متره طولنده (اسکی مقیاس ایله ۱۸ توازدر) بویوك ومربع‌الشکل بربنا اولوب عادتا اوچ قاتلی بر قلعه مشابهدر .



پالهئولوغوسلره‌عائداشارت
Monogramme des Paléologues

بنانك چوره‌سنده‌کی مرمرقوشاق حالاموجودایسه‌ده،بنایی طونان مرمرستونلردن اکثریسی یپقلمش ، مرمرلرك اوزرلرنده‌کی طبقهٔ مجلا اسکیمش ، زائل اولمش ، ستونلرك باشلقلرنده‌کی اویمه وقبارتمه‌لرك ایچرولرینه توز طوپراق طولمش ، خارجده‌کی کمرلر طوپراغه کومولمش ، وزمین قاتنك کمرلری، مصنع قبه‌لری یپقلمش ، خلاصه ، هیئت عمومیه‌سی معظم برکتلهٔ انقاض حالنده قالمشدر .

شمال یعنی پوپراز جهتنه ناظراولان‌جبهه‌سنك برنجی قات پنجره‌لرینك اوست‌طرفنده‌مرمرلوحه‌اوزرنده‌شوایکی HIX حرفله برلکده ایکی باشلی برقارتال قوشی‌رسمی‌محکوکدر. بوحرفلر،پالهئولوغوس‌عائله‌سنه‌اشارتدر . [۲]

بعض اوروپالیلر، بوحرفلرك‌بویوك‌پاپسقالیه کلمه‌سی‌افاده وبناءً علیه‌پاپسقالیه کونلرینی‌ارائه ایلدیکی‌فکرنده‌درلر.

اهل صایب زمانننده قونت بودوئن [۱]، ایشته بوپاپسقالیه زمانننده استانبوله مظفراً کیرمکله ، بوتکفور سرایننده رسم تتویجی اجرا ایدلمش ایدی .

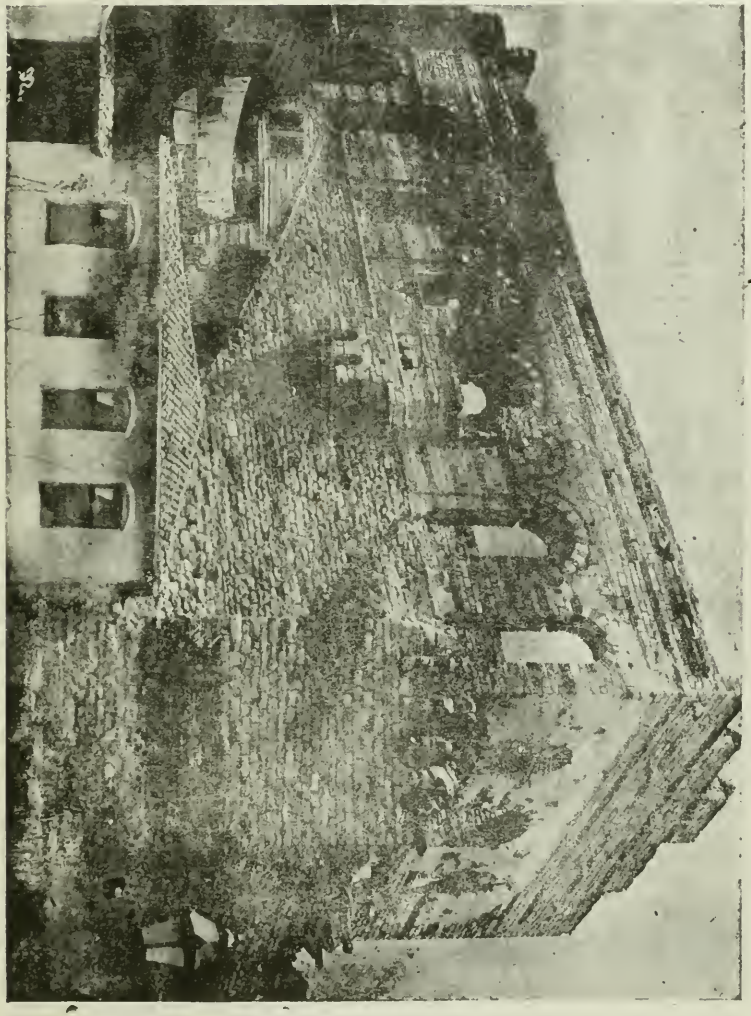
---

[۱] بنانك تاریخ انشاسی تثبیت ایدلهمشدر . دوقتور پاسپاتیس، ایکنجی تهئودوسیوس زمانندن دها اسکی اولدیغنی ظن ایدییور . دقتور مورتمان ، بوایمپراطورك زمان حکومتته عطف ایدرکه ، متخصصلرجه ، بو محتاج حل بر مسئله‌در .

[۲] قسطنطینیاد ـ فرانسزجه طبعی، درسعادت : ۱۸٤٦ صحیفه : ٥٤ .

[۳] برنجی بودوئن ، ۱۱۷۱ ده طونمش ، دردنجی اهل صلیبی اداره ایدن رؤسادن بریدر . (۱۲۰٤) دن (۱۲۰٥) ه قدر بر سنه ظرفنده استانبولده ایمپراطورلق ایتمشدر . ایکنجی بودوئن Baudoin استانبولده ظونمش ؛ (۱۲۲۸) دن (۱۲٦۱) ه قدر بوراده حکمدارلق ایتمش ، و (۱۲۷۳) ده بوراده وفات ایتمشدر .

كذلك برنجى (تريبونوس) [١] لئوندە Tribun, Léon Tribunus (٤٥٧) سنەسى شباطنك يدنجى كونى ، برنجى لئون Léon I Makellis عنوانيله بوسرايده قيصر اعلان ايدلمش ايدى .



تكفور سرايى
Tekfour Séraï, façade sud.

[١] تريبونوس Tribun, Tribunus ديدكلرى ، روماليلرده ، حقوق ومنافع خلقى محافظه يه مأمور برحاكم ايدى . بونلر بداية ً ايكى كشيدن عبارت اولوب ، قبل الميلاد ، ٤٩٣ سنەسنده پاتريجيلره مخالف برصنف اولان پلەبيلرك plèbe جيل مقدسه چكيلمسى اوزرينه احداث ايدلمشلردى .

استانبولك فتحندن صوكره تكفور سرايی ترك واهالی ايدلمشدر. برآرالق ايچروسنده برشيشه فابريقه‌سی تأسيس اولنه‌رق ايچه‌ظريف شيشه‌واوانیٔ سائره اعمال ايدلمش ايسه‌ده، بالاخره بوشيشه خانه‌ترك وسداولنمشدر. تكفور سرايينك اشاغی جهتنده، اكری قپويه‌دونوله‌جك كوشه‌ده‌كی برج‌اوزرينه مورخ فرانچه‌زی Frantzès، ليله‌ٔ فتحده قيصر قسطنطين ايله برلكده چيقوب اردوی اسلامك احوالنی ترصد وتجسس ايتدكلرينی ادعا ايديور. بو برحك دينده قالينيقوس قپوسی واردر.



محافظهٔ آثار عتيقه انجمنی تحريراتی ۱۳۳۳

عادلشاه قادين جامعی

[بونك برنده حضرت يحيی نامنه بركليسا واردی]

Emplacement de l'égl. byz. St. Jean Baptiste

بعض اثرلرده، تكفور سرايينك اوكنده روم مزارلغنك يری، (ثه‌ودومون قرار. كاهی) نك برقسمی Campe de l'Hebdomon اواق اوزره ارائه ايديليور سه‌ده، (ثه‌ودومون) ك ماقری كوينده كائن ايدوكی استانبول آثار عتيقه موزه‌سی مأمورلرندن ماقريدی بك طرفندن اخيراً محل مذكورده اجرا ايديلن حفريات نتيجه‌سنده تظاهر ايتمشدر. بناءً عليه، بوجهتك تصحيحی لازمدر. بورادهكی خندق، قيصر قسطنطين‌نك نظارت مخصوصه‌سی تحتنده لاتينلر قازمشلردر. (۱۴۵۲). بوخندقك اكری قپوقسمنده يوقاريده ذكر ايدلديكی اوزره قيصر ايراقليوس قازديرمشدر.

بو سرايك قربنده، اولدقجه واسع، كرمميت اورتولی كوزل بر جامعمز واردر. عادلشاه قادين افندی [۱] جامعی نامیله معروفدر ولان بومعبدك قپوسی اوزرندكی كتابه‌ده :

[۱] عادلشاه قادين افندی (۱۲۱۸) رمضانك بشنده ارتحال ايدرك لاله‌لی تربه‌سی خارجنه دفن ايدلمشدر. مخدوملری محمود پاشا، والده‌لرينك روحيچون چشمه ومكتب ياپديرمشدر.

« سلطان مصطفى خان ثالثك كريمه‌لرى يخان وخديجه سلطانلرك والده‌لرى عادلشاه قادينك اثر خيرى »

١٢٢٠

واقصالنده‌كى مكتب صبيانك قپوسى اوزرنده‌ده :

« صاحبة الخيرات والحسنات جنتمكان سلطان مصطفى ثالث حضرتلرينك اوچنجى قادينلرى »

« ودولتلو يخان سلطان عاليشان وعفتلو خديجه سلطان عاليشان حضراتنك »

« والدهٔ محترمه‌لرى عصمتلو عادلشاه قادين حضرتلرينك اثر جليله‌لريدر »

١٢٠٩

عباره‌لرى محرردر .

عادلشاه قادين جامعنك بولندیغى برده، بزانسلیلرزمانىنده حضرت یحيى St. J. Baptiste نامنه برکلیسا وارمش.

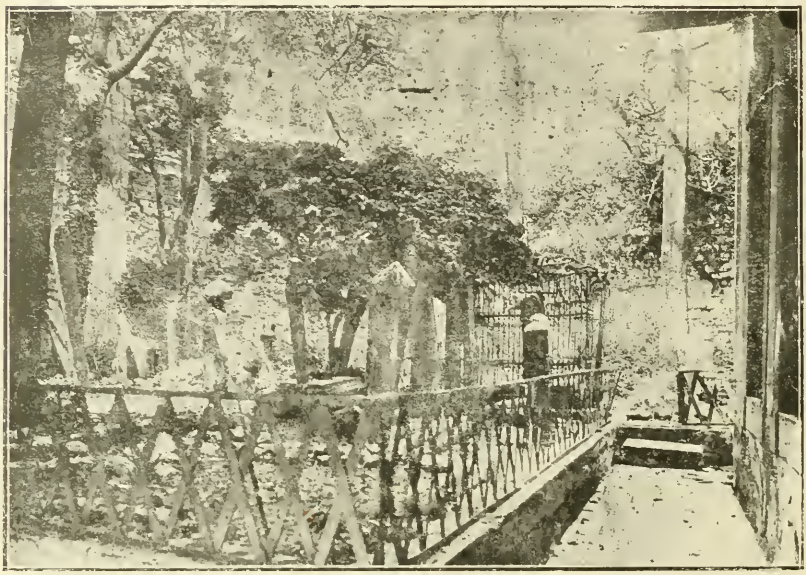
بزانسك فتحنى متعاقب ، بوراسنى بر مسلمان بلده‌سى حالنه قويمق ایچون اسلاف واجدادیمزك متمادى همتلرى، خدمتلرى ملیت نامنه شایان شکراندر. بوراده‌كى معابدا سلامیه‌یى لزومندن فضله کوره‌نلره ، ویاماللرینك مصادره‌سى قورقوسیله انشا ایتدیرلدیکنه قائل اولانلره (دوروته‌ئوس) ك لوندره‌یه کیدرکن، سرکجى شمندوفر استاسیونده ، اطرافنده کیلره باغیره‌رق (استانبولك برخرستیان شهرى!) اولدیغنى سویلدیکنى خاطرلاتیرم. بو سوزلر ، ارباب انتباه ایچون قولاقلرده ابدى کوپه اولسه‌کرکدر ، استانبول اوزرنده‌كى بوتون حقوقمزك مدافعى ،بعضیلریمزك لزومسز عد ایتدیکى ایشته ، بوقبه‌لر ، مناره‌لر ، مدرسه‌لر ، تربه‌لردر... والسلام

وقتیله تکفور سرایىنده چینى وبوکا مماثل آوانى اعمال ایدیلیوردى . رئیس‌الاطبا عمر افندى داماددى ، وقعه نویس کوچوك چلبى‌زاده عاصم افندى، راشد تاریخنه یازدیغى ذیلده [طبع ١٢٨٢ ، ص ٢٥٢] تکفور سرایىنده چینى اعمال ایدلدیکنى شوصورتله حکایه ایدییور :

ذکر بناء کار خانهٔ کاشی کراده در تکفور سرایی

صاحبقران سلاطین روم سلطان سلیم خان مرحوم شاه اسمعیل پرتضلیلی تدمیر وتنکیل قصدیله عزم دیار ایران وصدمهٔ قهر قهرمانی ایله اول صوقوٴ پنجهٔ اردبیلینك کرسیٴ حکومتی اولان شهر تبریزی پایمال وویران ایدوب هرصنعتك ارباب مهارتندن برقاچ بیك مقداری اصحاب صنعتی استصحاب ایتلریله دیار روم بهجت رسومده صنایع بدیعه‌نك ظهور وشیوعنه باعث ووسیله اولدقلرنده السنهٔ جمهوردہ مذکور ومشهور اولدیغی اوزره برقاچ نفر کاشی کرانی ازنیق شهرنده اسکان وتمکین ایتمکین، اول دیاری مزبورلره قرارگاه تعیین ایتلریله (چینیٴ ازنیق) دیمکله شهرت قرین اولمشیدی. لکن نجه زمان ارکان دولت ابد مدتك تزاحم اکدار وتواکم اسفار سببیله تزیین مساکنه عدم میل ورغبتلرندن ناشی کاشینك رواجی کاسد ، واول صنعت اربابنك ضمیر مایهٔ تعیشلری فاسد اولمغله ، اول پیشه اصحابی بالکلیه پریشان ونابود وآثار صنعت ومهارتلری آنجق ابنیهٔ قدیمه‌نك جدار ودیوارلرنده مشهود اولمی نقدینهٔ همتلریله برتاریخده دیار رومده منسوج کارگاه مشهود اولیان نجه صنایع عجیبه حادث ونظر التفاتلری بجیدهٔ منوال نسیان واهمال اولان انواع معارف غریبه‌نك ظهور وشیوعنه باعث اولان صدر اعالی پرور کرم کستر حضرتلرینك (نوشهرلی داماد ابراهیم پاشا) غیرت طبیعتلرینه کران وهمت والا نهمتلرینه تاجسبان کلکله مهرهٔ فن مزبورلرن بیعولهٔ خفاده منسی ومستور قالان برایکیسنی تدارك وتحصیل ، وسنهٔ مزبوره خلالنده استانبولده اکری قپو قربنده واقع تکفور سرایىنده مجدداً (کاشی کارخانه‌سی) بناولوازم ومهماتلرنی بالجمله اعداد وتکمیل خصوصنی مقدم وکارگذار بنده‌لرندن مصطفی آغانك دوش اهتمامنه تحمیل بیوردیلر زمان قلیلده قاش کاشی کبی منقش وخوش قماش

اسلاف صانکه تهلکه‌لی آنلریمزی کورمشلردہ ، بو بلدهٔ قدیمهٔ تاریخیه‌یی ، بر مسلمان ، تورك شهری حالنه قویمق ایچون اولانجه همتلرینی صرف ایتمشلردر ، اونلره صدهزار تحفهٔ منت وشکران !



طوقلی ابراهیم دده سی زاری
Le Turbè de Toklou Dèdè

کاشیلر یاپوب فنلرنده مهارتلری پیدا واول صنعت لطیفه بالکلیه بلاد رومده منسی وکتمام اولمشیکن همت بی همتای آصف یکتا ایله یکی باشدن ظاهر وهویدا اولدی . . .

بومصطفی آغانك ، احمدثالث ومحمود اول زمانلرنده سرمعمار خاصه اولان ذات ، وياخود آیوانسرایده طوقلی ابراهیم دده خطیره‌سنده مدفون « سابقا سرکاتبی مرحوم خطاط مصطفی ۱۱۵۷ اولمسی ملحوظدر. [برنجی کتاب : ص : ۲۵۰] سرمعمار خاصه اولان موی‌الیه مصطفی آغانك اکری قیو ایچریسنده عوض افندی جامعی جوارنده بر چشمه‌سی واردر . اوزرنده‌کی کتابه‌ده « سرمعمار حاجی مصطفی ، تاریخ انشاسی : ۱۱۵۵ ـ تاریخ تعمیری : ۱۱۷۹ ، ۱۱ » محرردر. مصطفی آغا ، احمد ثالث ، ومحمود اول زمانلرنده معمار خاصه ایدی . [برنجی کتاب ، ص : ۲۵۷]

ولاخرنه سرايى
Le Palais des Blachernes

بيزانس ايمپراطورلرندن هربرينك يكانه انديشه‌سى ، اخص املى ، اقامتكاه حكمداريك تزيد رونق واحتشامى كيفيتى ايدى . بوشديد آرزويه بناءً هربرى اوسرايى بر طاقم داءُملرله توسيع، تزيناتنى عقللره حيرت ويره‌جك درجه‌يه ايصال ايتمشلردى. اوروپا سياحلرى ، بوسرايك تزيناتى، احتشام وطنطنه‌سنى مبالغه ايله تعريف وتصوير ايدييورلر . . .

آثار قديمه‌نك تدقيقندن و آرالقده استانبولى زيارت ايدن غرب علماسنك بيانات وافاده‌لرندن آكلاشيلوركه، اون ايكنجى عصردن اعتباراً ، يعنى قومنينوسلر دورنده ، قسطنطين‌ك تأسيس كرده‌سى اولان سلطان احمددهكى سرايمى معلا ، نوعما ترك و اهالى ايدلمش ايدى . فى‌الحقيقه قومنينوسلر، خليجك آيوانسراى صرتلرنده كائن ولاخرنه شاتوسنده ، دها لطيف وذوق‌آور يكى براقامتكاه تأسيس ايتديلر (١١٥٠) و اوراسنى كورولەمش بردرجه‌ده تزيين ايتمك هوسنه دوشديلر. ولاخرنه‌يى، اون ايكنجى عصر ميلاديده زيارت ايتمش اولان غرب سياحلرى، بوسراى حقنده انسانى حيرتده براقه‌جق ، كوزلرى قاشديره‌جق تعريفات وتوصيفاتده بولنمشلردر.

ايكنجى اهل‌صليب محاربانتده [١١٨٠-١١٣٧] ، قرال يدنجى كنج لوئى‌يه رفاقت ايدن (اودون) [١] Odon de Deuil ، ولاخرنه سرايىنك هم شهره ، هم اووه‌يه و دكزه حاكم و ناظر، شايان حيرت موقع ومنظره‌سنى ، آثار صنعتى مدح‌وثناده اطرا ايدييور، وخارجاً لطافت‌واحتشامنه هيچ برشيئك مقيس اولەميه‌جغنى سويلدكدن‌صوكره تزيينات داخليه‌سنه نقل‌كلام ايله : « بوتى توصيف ايده‌جك تعبير بولامام » ...

« سرايك ايچريسى سراپا مذهب ورنكارنك الواح وتصاويرايله مزين‌در، ديدكدن صوكره، پك واقفانه بر صنعت ومهارتله مالزمهٔ انشائيه‌دن وياخود صنعتك ايجابلكندن هانكيسى بوسرايه دها زياده برلطافت وقيمت بخش ايلديكنى بيلەمم » ديەرك حيرت وتقديرينك درجه‌سنى آكلاتمق ايسته‌يور.

(تودەلا) لى موسوى بنيامين[٢] Benjamin de Tudèle ، بوسرايى‌وصف ايدركن:« ستونلرله‌ديوارلرى سراپا مذهب اولوب ، التوندن مصنوع سرير ايمپراطورينك بالاى طاقنده ، بى‌بها وبى‌بدل مجوهرات ايله مزين آلتون برتاج موضوع ايدى. بواعتبار ايله قراكلق كيجه‌ده بيله پاريل پاريل پارلار، وموزاييقلرله، صولى بويا تصاوير وتماثيل ، بومحتشم مجموعهٔ تزيناتى اكمال وتنويع ايدر ايدى.» ديبور.

بوسراى احتشام نمونك اطرافنده ، برطاقم دوائر ومستملات ، زمينى مرمر دوشه‌لى وآلجيدن ياپلش حرقلر درونده آثار صولرى حاوى حوليلر ، ديوانخانەلر وآغاجلرله سايه‌دار لطيف باغچەلر ، اقامتكاه قيصرينك رونق واحتشامنى جاذبه‌دار برشكله قويمش ايدى. اودرجه‌دەكى، صانكه بوراسى بوتون صنعت‌نفيسهٔ بشرك برمشهر لطافتى ايدى.

---

[١] اودون ، سن‌دەنى راهبى ايدى. ١١٠٠ ده طوغمش ، ١١٦٢ ده (سن‌دەنى) ده أولمشدر . برنجى لوئى‌نك شرقه سياحتنه دائر برتاريخ قلمه آلمش ونشر ايتديرمشدر.

[٢] بوذات ابن بطوطه‌نك قسطنطنيه‌يى زيارت ايتديكى تاريخده (اون‌ايكنجى عصر) استانبوله كلمشدر.

مقر ایمپراطورینك تبدیل محل وموقع ایتمسی، یعنی سلطان احمددن (ایپودروموسدن) ولاخرنه‌یه کچمسی، سلطان احمدده‌کی سرای کبیرك تدریجی صورتده خرابیسنی موجب اولدی.

اون ایکنجی عصرده ولاخرنه سرایندہ نادراً اوطوریلور ، وبوراسی مرعی‌الخاطر محکومینه محبس اولهرق قوللانیلوردی . . .

ایشته بوندن طولایی، دها اون‌اوچنجی عصرك ابتدالرندہ‌ولاخرنه سرایی‌پك‌زیاده خرابه یوزطوتمش‌ایدی.

دائما، بوتاریخلرده ، شرق وغرب کلیسالرینك اعتزالی یوزندن ظهور ایدن نزاع ومجادله ، غلطهده ساکن جنویزلیلرله، استانبول طرفنده متمکن وندیکلیلر آره‌سنده‌کی آردی آره‌سی کسیلمه‌ین اختلاف ومجادلات ، وندیك دونمالرینك غلطه‌یی احراق ایتمسی ، جنویزلیلرك استانبولده‌کی وندیکلیلری قتل عام ایتملری [۱۲۹۶] . و بالنتیجه وندیك دونمالرینك استانبولی تهدید و تضییق ایلمسی، عثمانلی تورکلرینك اناطولیده یرلشملری ، استانبولده‌کی قاتالانلرك قتل‌عامی (۱۳۰۷) ، استانبولده بویوك‌برحریق ظهوری (۱۳۰۸) ، سلطان‌اورخانك بروسه‌یی ضبط و استیلاسی (۱۳۲۶) ، کی داخلی بر طاقم غوائل و حادثات مهمه ، اوزمان بیزانس تختنده حکمران اولان ایکنجی آندرونیقوس پالهٔولوغوس ه ، مملکتك مؤسسات عالیه‌سنك حسن‌محافظه‌سنه وادامهٔ معموریتنه صرف مساعی ایتمك ایچون وقت براقیوردی.

بوتون بوحالارك بر نتیجهٔ طبیعیه‌سی اولهرق ، اون دردنجی عصرده، پك بویوك همتلرله وجوده کتیریلن بوسرای معلایی تعمیر وترمیم ایتمك ایچون خزینهٔ دولتده پاره‌ده مفقود ایدی.

اون بشنجی عصرك ابتدالرنده ، بونده‌لوتی ، استانبولی زیارت ایتدیکی زمان ، وقتیله استانبولك اك کوزل برمحله‌سی اولان ولاخرنه‌یی برخرابه‌زار حالنده بولمش ایدی .

ولاخرنه سرایلك تاریخ انشاسی

اثریمزده اسمی مکرراً کچن ، آیوانسرایدن اکری قپویه طوغری قیوریلان سورلرك تام زاویه‌سنده ویوکسك برنقطه‌ده مبنی اولان ولاخرنه‌سرایی [۲] ایلك دفعه برنجی آناسطاس‌دیپوقوروس[۳] Anastase I le Diocre [۵۱۸-۴۹۱] یاپرمشدی .

---

[۲] استانبولك لیلهٔ فتحنده ، ایمپراطور قسطنطین ، ولاخرنه سرایندہ کیجه‌لمشدی.

ایکنجی یوستینیانوس ك اوغلی تیوه‌ریوس Tibère ، ولاخرنه‌کلیسا‌سنده أولدیرلمش ایدی (۷۱۱). [۱۲۸۳] سنه‌سنده ، و ایکنجی آندرونیقوس پالهٔولوغوس ك زمانلرنده ، بعض مسائل مهمهٔ مذهبیه‌نك مذاکره‌سی ایچون ولاخرنه کلیسا‌سنده بر مجلس رهابین طوپلانمش ایدی‌که ، بونده آندرونیقوس روما کلیسا‌سیله شرق کلیسا‌سنك توحیدی فکرندن واز کچمش ایدی .

صالله طورمروق جوارنده‌کی مشهور قمریه جامعنك ، یعنی قدیم حورا مناسترینك بانیٔ ثانیسی اولان تهٔودو روس مه‌توخیتوس Théodore Metochite ، ك بویوك لوفتلك ، یعنی قیصرله باطریق آره‌سنده ترجانلق وظیفه‌سنی ایفایه مأموریتی ، مذکور ایمپراطورك زمانلرنده واقع اولمشدر. [۱۳۱۶]

(قمریه جامعی) نام اثریمده برتفصیل بیان ایدلدیکی اوزره ، قیصر ایپوستینیانوس ك اثری اولان بومعبد قدیم مرور زمان ایله خراب اولدیغندن ، مومی‌الیه تهٔودوروس، کیسه‌سندن بر خیلی پاره صرف ایدرك بوبنایی احیا، والیوم منظوریمز اولان، نفیس وظریف وبناءً علیه قیمتدار موزاییقلرله تزیین‌ایتدیرمشدی. سکزنجی ایپوانیس پالهٔولوغوس‌ك زمان حکومتنه مصادف (۱۴۳۴) سنه‌سی کانون‌ثانیسنك یکرمی‌طقوزنجی کونی ولاخرنه کلیسا‌سنده ظهور ایدن حریق، بوقدیم وتاریخی معبدی یاقمش ایدی . . .

[۳] کوز بیکلری باشقه باشقه رنکده اولدیغندن بونلرله شهرت بولمش ایدی .

بیزانس مؤرخلرندن نیکیتاس کقولنجه‌مؤخراً،امانوئیل‌قومنینوس[۱۱۴۳] اطرافنه‌برده‌سور چکدیرمش[۲] وسرایی،ارککلرك اقامتلرینه مخصوص ایکی واسع دائره علاوه‌سیله‌توسیع، وبوداثره‌لرك دیوارلرینه ، تاوانلرینه موزایق اصولیله کندی غزا و محاربانی تصویر ایدن رسملر ترسیم ایتدیرمش ایدی . واسحاق آنکلوس‌ده ولاخرنه شاتوسی قربنه غایت متین برقله انشا ایتدیرمش ایدی. تاریخ مذکوردن اعتباراً ، ایمپراطورلر ولاخرنه محله‌سنه نقل مکان ایتمشلردر . فانتاقوزینوس، بو سورك حصارینه (ولاخرنه سرایتك شاتوسی) نامنی ویریبور ، دیبورکه : « بوشاتو ، درونده یعنی حولیسنده بولنان خانه‌لرله برابر، فانتاقوزینوس لك دامادی بولنان ایسوانیس پالهئولوغوس‌ه قارشی آچدیغی محاربهٔ داخلیه اثناسنده اهالی طرفندن‌استیلا ویغمایدلمش‌ایدی.

مؤرخیندن قودینوس لك افاده‌سندن مستفاد اولدیغی اوزره ، بوسرایه (بویوکلرك سرای معلاسی = آیوانسرای) دیرلرمش. بوندن‌ده آکلاشیلیورکه، بوسرای کرك موقعاً ، کرك طرز انشاجه پك معلاوحتشم ایمش. زیرا ، حونیادیس لك ، ایمپراطور اسحاق آنکلوس Isaac l'Ange حقنده یازدیغی براثرده ، اولوقت (یوکسك‌سرای)دیانیلن‌ولاخرنه‌سرایندهبرپنجره‌دن‌بحث‌ایدیلیور.بوپنجره‌دن‌سورلرك‌خارجنده و(فیلوپاتیون)ك [۳] یان طرفنده اولان ترلالر کورینوردی .

(عید تطهر) ده Fêtede Purification ، ایمپراطورلر ، معیتلرنده تبرداران خاصه [٤] بولندقلری حالده ولاخرنه کلیسا‌سنه کیرلردی. بوراده اجرا ایدیلن آیین روحانیدن صوکره، بومعیت عسکرلری، بالطه‌لر اوموزلرنده اولدیغی حالده بویوکلر سرایی قپوسنده صف‌بستهٔ احترام اولهرق حکمداری بکلرلردی. بوموقع، پلانده [*] اشارتیله کوسترلمشدر.

بوحتشم سرای ، استانبولك فتحندن برآز اول اسکیسی کبی، دقت واعتنا ایله محافظه اولنه‌میوردی . چونکه مقام حکمداریده بولنان پالهئولوغوسلر بوراسنی نظردقتدن دور طوتمشلردی. [٥]

---

[۲] قره دکزدن یعنی خلیجدن صرصره ساحلنه قدر بر سور انشا ایتدیرن قومنینوس عائله‌سندن میخائیل‌در. بوسور استانبول آثار عتیقه تارخنده (آناسطاس سوری) دیه مشهوردر.

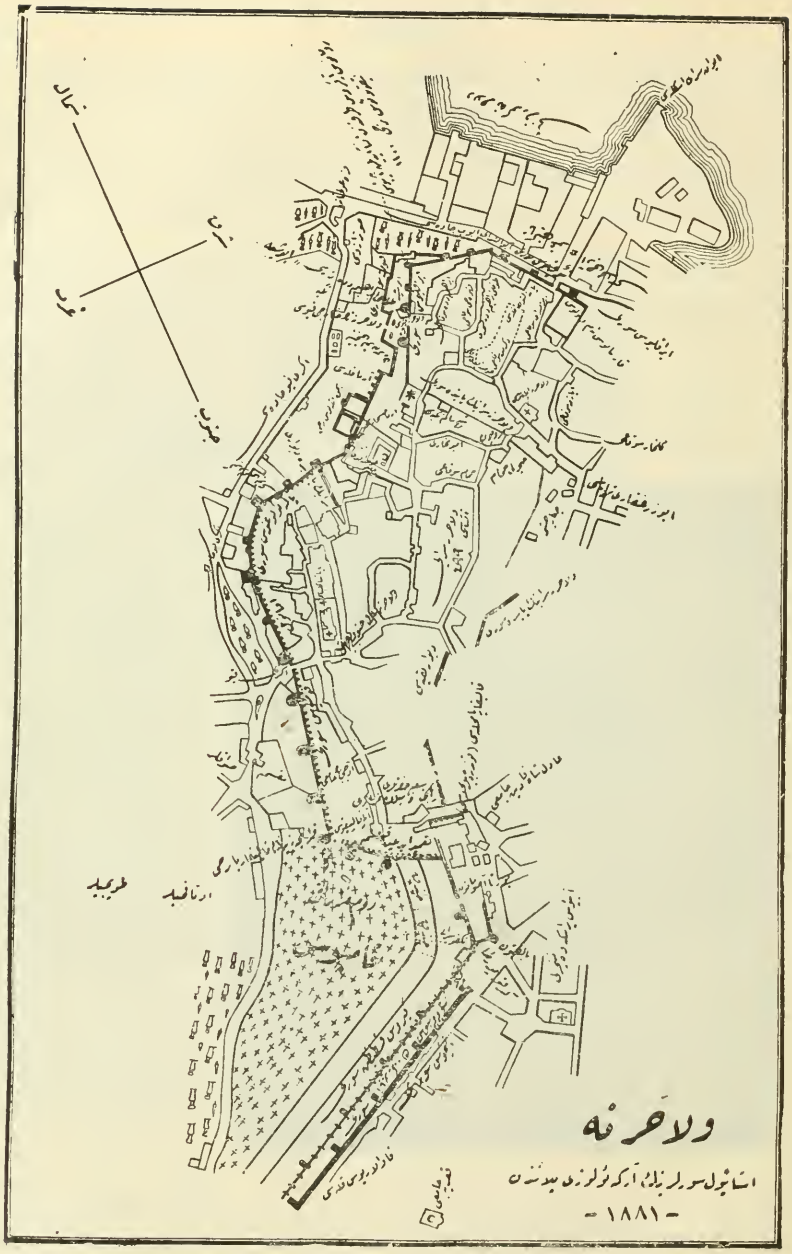
ایمپراطور بشنجی لهئون (ارمنی) ده میلادك (۸۱۳) سنه‌سنده ولاخرنه‌محله‌سنك اوکنه برسور متین‌یاپدیرمشدی. قره جهتنده ، تهئودوسیوس لك یاپدیردیغی سورك ولاخرنه محله‌سنه قدر اولان طولی (٥,٥٠٠) متره اولوب ، بومحله‌ده داخل اولدیغی حالده ، خلیج لیمانه قدر سورلرك طولی (٦,٥٠٠) متره‌یه بالغ اولوردی.

[۳] فیلوپاتیون Philopation (زوودوخوپیغی) Zoodocho Pighi یعنی بالقلی اطرافنده‌کی اووه‌یه فیلوپاتیون دینیلیوردی. بواووه ، ولاخرنه‌دن تخمیناً ایکی ساعت بعد ومسافه‌ده اولوب روملر نظرنده پك محترم ومقدس طانیلوردی.

[٤] (وارهنغ) Varengues تسمیه اولنان بوتبرداران ، بروتون ، جرمن واسلاولردن مرکب برفرقهٔ محافظه‌ایدی.

[٥] جلال اسعدبکك (اسکی استانبول) نامنده‌کی اثرنده ولاخرنه سرایندن بحث ایدرکن دیلیورکه : « ایکنجی تئودوس بیزانس شهرینی بویوتمك ایچون سورلری انشا ایتدیردیکی زمان [٤١٣] شهرك خارجنده شمال غربی جهتنده وخلیجه ناظر تپه‌ده ولاکرنه سرایی تامیله بنه بواسمده برسرای واردی. ایمپراطورلر آوه کیتدکلری وقت ، وبعضاً یازین بوسرایه کیلرلر ، وحتی برقاچ کون اقامت دخی ایدرلردی . تئودوس سورلری یاپدیغی زمان بوسرای دیوارلرك خارجنده قالدی. آنجق ایکیعصر صکره بوسرایك جواری غلبه‌لکلشنجه ایمپراطور هراقلیوس (ایراقلی) طرفندن ولاکرنه دیوارلری یاپدیرلدی وبوسرای تحکیم ایدلدی.

موسیو شلومبه رزمره کوره ، هراقلیوس دیوارلری یاپیلدقدن صوکره آرتق فائده‌سز قالان تئودوس دیوارلری یقدیرلمشدر. »


شمال
شرق
غرب
جنوب
ولاحرفه
استانبول سوريلرينك آركئولوژى بيدنسى
- ١٨٨١ -

بناءً علیه ، خراب ومتروك برحالده بولنان بوسرای فتحی متعاقب یقدیرلمش، ویالکز شاتوسنك برقسم سوری قالمشدر. آیوانسرای قپوسی جوارنده، ودها یوقارو صرمده بوسورك بقایاسی حالاموجود ومنظوردر.

ولاخرنه آیازمه‌سنك آرقه طرفنده وسداوزرنده کائن خنچرلی حمامه چیقارکن، ودهابوقارولرده واکری قپویه طوغری قسماً خرستیان محلاتی آرمسنده کوریلن سور بقایاسی وتملار ولاخرنه سراینه عائددر.

وقتیله، ولاخرنه سرایندن کلیسایه ایمك ایچون برطاش مرمریون واردی. بومرمریون حالادخی موجوددر، سالف‌الذکر آیازمه‌نك آرقه طرفندن خنچرلی حمامه، شیخ‌سالم تکیه‌سنه وعوض افندی جامعنه برمرمریوندن چیقیله‌رق کیدیلور.

خنچرلی حمامك بولندیغی یرده وقتیله (آیا پاراسکه‌وی) Ste. Paraskévi کلیسای واردی.

عوض افندی جامعنك مبنی اولدیغی سورك ایلك برجی اسحاق برجیدر . ایمپراطور ایکنجی اسحاق آنگلوس = ملك [۱] طرفندن یاپدیرلدیغی بیان اولنان بو برج حالا ، منتظم بر شکل وهیئتده طوریبور . بو قله ، ولاخرنه سراینك هم حبسخانه‌سی، هم ده اقامتگاه اولمق اوزره انشا ایتدیرلمشدی . شکل و هیئتی اعتباریله‌استانبولك سائر قله‌لرینه بکزه‌مز، وشکل حاضرندنده پك رعنا آکلاشیلیورکه،بوراسی، درونده اسکان ایدلمك اوزره یاپدیرلمشدر . بو قله‌نك ایوب سلطان ، اوتاغیلر جهتنه ناظر اوچ بویوك پنجره‌سی واردر . بو پنجره‌لردن اورته‌ده کی پنجره دیکر ایکیسندن دها بویوکدر. حونیادیس‌کافاده‌سنه‌باقیلورسه، اسحاق ، بو قله‌یی یاپدیرکن، اوتاریخده‌ولاخرنه‌نك خارجنده کی



عوض افندی جامعی

[۱] ملك لقبیله مشهور ایکنجی اسحاق Isaac l'Ange ، (۱۱۸۵) ده ایمپراطور ایکن ، برادری آلکسیوس طرفندن (۱۰ نیسان ـ ۱۱۹۵) ده خلع ایدلمش، وکوزلرینه میل چکدیرلمش ایدی .

کلیسالرك بعض مالزمهٔ انشائیه‌لرنی بوراده قوللانمش. بومالزمه ، مرمر ستونلردن عبارت اولوب ، حالا پنجره‌لرك آلت طرفلرینه، دیوار آره‌لرینه‌ده غیر منتظم برصورتده یرلشدیرلمشدر. [۲]

لونجه‌ده‌کی مریم آنا کلیساسندن آیوانسرای قپوسنه طوغری بروقتلر کومور مغازه‌لری اتخاذ ایدیلن ایکی بویوك کمرلی قپو، مؤرخیندن تئوفانیس ایله سه‌ده‌نوسك افاده‌لرینه نظراً، ایمپراطور موریس = ماوریکیوس ك Maurice ولاخرنه‌ده یاپدیردیغی (قاریه‌ن) Carien رواقلریدر. بو قپولرك دیوارلری اوستنه، موریوس، کندی اجراآتی نقش وحك ایتدیرمش ایدی. مشارالیه ، بالاخره بو رواقلرك مالزمهٔ انشائیه‌سندن برقسمنی اورادن آله‌رق ولاخرنه‌نك عمومی حمامنی یاپدیرکن قوللانمش ایدی.



ولاخرنه‌نك ایچریسنه کیریله‌جك قپو قوطو جلال‌اوغون

Porte d'intérieur des Blachernes

اسحاق آنکلوس بر جنك اثنالنده مشهور آنه‌ماس قلعه‌سی واردرکه، وقتیله‌دولت حبسخانه‌سی ایدی . برنجی کتابمزك ۲۶۵ نجی صحیفه‌سنده تفصیلاتی کچدی.

ولاخرنه‌لر ، حاکم برنقطه‌ده‌در. اطرافنی محیط اولان سورك طولی وسط درجه‌در. بویوك بر قپوسی حالا بوستانلر آرقه‌سنده [برنجی کتاب: رسم صحیفه ۲۵۶] قپالی اوله‌رق کوریلیور. بو

(۱۲۰۲) سنه‌سنده ، اسحاق آنکلوس ك اوغلی اوچنجی آلکسیوس آنکلوس آتیلدیغی زندانلدن قلچه‌رق اهل صلیبه التجا ایتمش، وندیك دوژی هانری داندولو Henri Dandolo نك واهل صلیبك استانبوله ورودلری، ویزانسلیلرك

اسکی بویوك قپوسی ایدی. بوسورك اوچده قلهسی واردركه، الـ بویوکی والـ مشهوری شمدی اسمی کچن آنهماس قلهسیدر. بوجواردهکی آیازمهنك بیزانسلیلر زماننده نه بویوك شهرتی اولدیغنی یوقاریده سویلدك.

(آیبوس واسیلیوس ك آیازمهسی) La fontaine ste. de Basile نامیله تاریخده بر شهرت مخصوصهیی حائز اولان بوآیازمهدن و حولیسنده کائن ابوشبهالخدری یربهسندن برنجی کتابمزده [ص : ٢٤٨-٢٥١] بحث ایتدك. اورایه مراجعت بیورلسون !

فنجرلی حمامنك قپوسی اوزرنده حالا شو لوحه معلقدر :

طرهانجه ایره حقه ایرلر
شفا بولور بو حمامه کیرلر

ولاخرنه آیازمهسی، استانبول پاطریقلرندن صوفرونیوس زماننده، اوقاق برکلیسا حالنده توسیع ایدیلهرك دائره ایچریسنده‌در. ایچ قپوسی بالاسنده‌کی مرمره حك اولنمش عبارهنك ترجمهسی بروجه آتیدر :

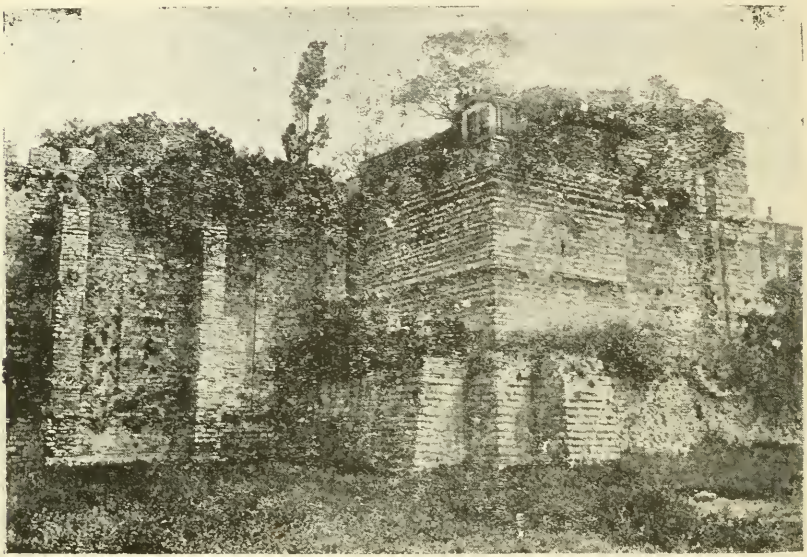
« ولاخرنه، وقتیله مقدس برعبادتخانهنك اقسام داخلیهسی غایت مزین ومطرا اولمغله برابر زیاده سیله محتشم »
« ایدی . بوندن طولایی ، زواری ، درون معبده کیرکن بهت و حیرت استیلا ایدرمش. اشبو بنا ، اخیراً »
« منهدم اولهرق برجهتی غسلخانه طرزینه افراغ ایدلمش ، اهل زیارتده اورایه کیدوب بیقانیرلرمش. برای »
« عبادت کلنلره، بعدالغسل عرض تعظیمات ایتملری توصیه اولنورمش. اشبو عبادتکاه ١٨٦٥ تاریخنده پاطریق »
« صوفرونیوس زماننده ، کرید مترهپولیدی دیونیسیوس.(بالآخره استانبول پاطریقی اولمشدر) معرفتیله »
« یورکی فوتیادیس وآنکاو خریزوستوموس ودیمتری نیقولوپوس ك نظارتلری آلتنده تأسیس اولنمشدر. »

ولاخرنه سرایی ، طوله بانجه، ویاچراغان سرایلری کبی برسقف آلتنده متحد بربنادکلدی، بعض ایمپراطورلر طرفندن مختلف زمانلرده علاوه ایدیلن داثرهلرله برخیلی توسع ایتمش ایدی. جلال اسعد بك ـ اسکی استانبول ـ نده کوردیکم معلوماته نظراً ، بوسرای ، (٣٠٠,٠٠٠) مترە مربعنه قدر برساحهیی اشغال ایدرمش. شوحسابه، کوره ، اکری قپو ایله ولاخرنه آیازمهسی آره سندهکی ساحهیی کاملاً اشغال ایدردی.

قیصر برنجی (امانوئل قومنینوس ١١٤٣ سنهسنده ، سلطان احمدهکی سرای کبیری بوتون بوتون ترك ایدرك ، کندیسی دها امین برمحیطده بولندرمق اندیشهسیله ، ولاخرنه سراینه کچمش اولدیغندن او تاریخدن اعتباراً بوراسی اهمیت کسب ایتمکه باشلامش ایدی .

هزیمت ومغلوبیتی اوزرینه ، شهره تعرض ایدلمش . وظهور ایدن حریق متعاقب استانبول اهل صلیب طرفندن آلتمدر . ایشته بوناده آلکسیوس فرار ایدرك، اسحاق آنکلوس تخته اقعاد ایدلمش ایدی . (١٨ تموز ـ ١٢٠٣). دردنجی آلکسیوس آنکلوس زماننده استانبولده بویوك قارغهشالقلر ظهور ایتمکله نیقولائوس قاناووس Nicolas Canabè اسمنده بری ایمپراطور اعلان ایدلمش ایدی . بوآرالق اسحاق آنکلوس اولمش ، اوغلی دردنجی آلکسیوس‌ده ، (آلکسیوس دوقاس موزورفل) Alexis Ducas Murtzuphle طرفندن اخلع ایدیلهرك، یرینه کندیسی کچمش ایدی[١٢٠٤]
فقط اهل صلیبك مکرر هجوم وصولتلری واستانبولك ضبطی اوزرینه آلکسیوس فرار ایتمش ایدی . بووقعه اوزرینه (تهئودور لاسکاریس) Théodore Lascaris بالنتیجه ایمپراطور اعلان ایدلمش ایدی (١٢ نیسان ـ ١٢٠٤).

متین ویوکسك سورلرله چوریلمش اولان بو سرایك، داخلی متعدد واسع باغچه‌لری، مرمر وصوماکی ستونلی، دهلیزلی، رواقلی حوللری، حکمداره مخصوص سلاملق وحرم دائره‌لری، معیت عساکرینك قیشله‌لرینی، متعدد کوچوك کلیسا وآیازمه‌لری واردی[۱]...



اسحاق آنکلوس وآناماس قله‌لری (یکرمی بش سنه اولکی رسمی)
Tour d'Isaac l'Ange, Tour d'Anéma

سرایك مبنی اولدیغی اراضی میللی اولدیغندن، استناد دیوارلری وکمرلر انشاسنه‌لزوم کورولمش وبونلرك اوزرینه شاهنشینلر بنا ایدلمش ایدی. بودیوارلر، وکمرلر، سور خارجی حالا موجود ومشهوددر.

دردنجی اهل صلیبك استانبوله تعرض وایکنجی حمله‌ده بوشهر قدیمی ضبط ایتدکلری زمان [۱۲۰۴-۸ نیسان] اسحاق انکلوس، اهل صلیب رؤساسنی بوسرایده قبول ایتمش ایدی.

اوزمان یازلمش تاریخلرك مطالعه‌سندن آکلاشیلدیغی اوزره، رؤسای مذکوره، باغچه‌لرك وسرایك لطافت واحتشامنه، دیوارلری تزیین‌ایدن موزاییقلرك، مرمر، صوماکی ستونلرك ظرافتنه حیران‌اولمشلرایدی.

بو آثاده استانبولده بویوك بریانعین ظهور ایدرك، برچوق مبانیٔ عالیه‌وخصوصیه‌یانمش، وبونك نتیجه‌سی اوله‌رق شهر یانمامایدلمش، وبوحالدن فوق‌العاده توحش ایدن بزانسلیلر فرار ایتمشلر ایدی. ایشته بووقوعات متواليه اوزرینه، فلاندر دوقه‌سی بودوئن Baudouin استانبولده لاتین ایمپراطوری اعلان ایدلمش ایدی. [۸ نیسان - ۱۲۰۴].

[۲] بو برجك ایچریسنده کزدم وتدقیق ایتدم. طرز انشاسی منتظم وبك متینمدر، طوغله‌لرك ترتیب انتظامکاریسنه ذره قدر خلل کلمه‌مشدر. ایچریسی قات قاتدر. فقط، آرمه‌دمکی اخشاب قاتلر بوکون موجود دکلدر. مدخلی عوض افندی جامعنك حویلیسنده‌در. ایچریسی طوپراقله طولمش اولدیغندن، کوچلکله کیریلور. (۱۳۳۲) سنهٔ رومیه‌سنده استانبول سلطانیسی طلبه‌سیله برلکده بوراسنی زیارت ایتمش ایدك.

رنكارنك مرمرلردن ، آلجلردن یاپیلمش درەلردن آقان صولر ، چاغلیانلر سرایك لطافت طبیعیەسنی آرتیران مصنوعات بدیعەدن ایدی .

ایمپراطور ، اهل صلیب رؤساسنی ، بوراده حضورینه قبول ایتدیکی زمان ، آنلرك انظار تقدیرینه وضع وتشهیر ایدیلن غایت قیمتدار ایشلمەلی قوماشلر ، فوق‌العاده مشعشع رسمی البسەلر، آلتون وگوموش اشیا واوانی، فرنکلرك کوزلرینی قاشدیرمش ایدی . . .

بیزانس ایمپراطورلغنك ، سقوطیله ، استانبولده لاتین ایمپراطورلغنك تأسس وفلاندار دوقەسی برنجی بودوئەن Baudouin I ك لاتین ایمپراطوری اولەرق اعلانی [٢٣ مایس ـ ١٢٠٤] اوزرینه سرایدن فرار ایتمش اولان ایمپراطور بشنجی آلکسیوس دوقاس ، یقالانەرق شهرك مرهانکی موقعندەاولدیغنی تحقیق ایدەمدیکم برستونك اوستندن یره آتیلمش ایدی.

ایشته استانبولده لاتین ایمپراطوری اعلان ایدیلن بودوئەن ، بو سرایده اوطورمش ایدی . فقط ، برنجی کتابمزك مدخل قسمنده، برتفصیل بیان ایدلدیکی اوزره، پاحیمەریس ك قولنجه، ولاخرنه سرایی بودوئەن زمانینده ، اودرجه خراب اولمش ، مطبخ دومان وایسلریله او رتبه سیم سیاه کسیلمش ایدیکه ، ایچریسنده اوطورملق قابل دکلدی، خلاصه، لاتینلر بوسرایك داخلنی برباد برحاله کتیرمشلردی.

بوحال خرابی ، استانبولده ایکنجی رومایمپراطورلغی تکرار تأسس ایدنجەیه قدردوام ایتمشدر. سکزنجی میخائیل پالەئولوغوس ازنیقدن استانبوله عودت ایدنجه [١٢٦١] بو سرایك تعمیر و تزیینه اهتمام ایتمش و ترمیاتك اکملنه قدر سلطان احمدەکی سرای کبیرده اقامت ایلمش ایدی . بالآخره آلتنجی ایسوآنیس قانتاقوزینوس، سلطان اورخان ایله عقد اتفاق ایدرك،قسطنطینیاده نظراً، استانبولەکیردیکی زمان، ایمپراطوریچه آننا ایله اوغلنی بو سرایه حبس ایتمش وفقط برآز صوکره (١٣٤٧) ، مومی‌الیها ناثبهٔ حکومت آننا ایله تأسیس مناسبت وائتلاف ایتمش ایدی . قانتاقوزینوس ، خلیفی بیزانس تاریخلرنده مذکور اولان، باش وکیل آپوقافقوسی Apocauque اعدام ایتدیردکدن صوکره ، بوسرایده اوطورمش ، وکندیسیله زوجەسی آیرینی Irène نك رسم تقدیسی ده ولاخرنه کلیساسنده اجرا ایدلمش . [١٣٤٧] .

ایمپراطورلرك ولاخرنەده اختیار اقامت ایتملرینك نتیجەسی اولەرق بوراسی معمور اولمش ، سلطان احمدەکی سرای کبیر بالعکس خرابه یوز طوتمش ایدی .

حتی فلورانسەلی خریستوف بوندەلمونتی ، بو حادثاتك تاریخ جریاندن (٧٥) سنه صوکره (١٤٢٢) ، واستانبولك فتحندن اوتوز سنەدن فضله برزمان اول استانبولی زیارت ایتدیکی زمان ، قسطنطین سرایندن آرتق هیچ برشی قالمامشدی.

ذاتاً قسطنطینك تأسیس کردەسی اولان سلطان احمدەکی سرای ، ایمپراطورلر طرفندن ترك اولندقدن صوکره، یکیدن یکیه انشاایدیلن سرایلره مالزمه یتشدیرمك ایچون، یواش یواش هدم ایدلمش ایدی...

استانبولك فتحندن یوز سنه صوکره ، یعنی قانونی سلطان‌سلیمان دورنده کلن [١٥٥٠] مشهورپیەرژیل، قسطنطینك اسکیسرای محتشمندن هیچ براثروعلامت کورمەمش ایدی. بوذات، آت‌میدانندە (ایپودروموس) قالان آثاری ذکر وتعریف‌ایدییور، وسرای کبیرك بالکز حدودینی بردرجەیه قدر تعریف وتعیین ایدییور .

خلاصهٔ کلام ، استانبولك عثمانلی تورکلری طرفندن فتحنه‌قدر ایمپراطورلر ولاخرنه‌سرایندهاوطورمشلر، وحتی بروایته کوره ، صوك حکمدار اون ایکنجی قسطنطین پالهئولوغوس ، فاتح‌ك قرارکاهنی بوسرای معلانك پنجره‌لرندن ترصد ایتمش . . .

عوض افندی جامعی

ولاخرنه سرایینك مبنی اولدیغی ساحه داخلنده‌کی مؤسسات دینیه میانده عوض افندی جامعی‌ده معمار سنان‌ك آثار مهمه‌سندندر. بوجامع ، اسحق وآنه‌ماس قپلرینك اوستنده کائن اولدیغندن سور خارجی ، هرطرفدن کورینور . بوجامعك اوراده ، وقتیله بولنمش اولان آثارك موقعنده انشا ایتدیرلمسنده‌کی حکمت ودوشونجه تفصیلدن مستغنی‌در.

عوض افندی ، علائیه‌لی ، (مناو قاضی) دیمکله معروفدر . استانبول قاضیسی اولمش ، ۹۸۹ سنه‌سی شعبانك غره‌سنده آناطولی ، وبعدالعزل روم‌ایلی قاضیعسکری نصب ایدلمش ومأموریتده ایکن (ماتم‌اتقیا)= ۹۹٤ تاریخنك ذی‌القعده‌سنده ارتحالی وقوعبولمشدر.

اثر خیری اولان جامعك محرابی اوکنده مدفوندر ، مزارینك باش و آیاق طاشلری استوانه شکلنده ، فقط کتابه‌سزدر . کندیسی علمادن اولدیغندن (هدایه) و (مفتاح تفسیر بیضاوی‌یه)حاشیه یازمشدر . قاضی عسکرلکدن انفصالی اوزرینه ، زمانمنده بعض ظرفا شومعنیدار تاریخی سویلمشلردر :

خبر عزلی کلنجه مناوك اوغلنه دیر :
بنی اولدیردی بو غم قویمادی جسمده حیات
بزه شمدنکرو قوز کسنه صاتمق کورینور
دیدی تاریخنی اوغلی (آبابا پستل صات)

شوجناسلی قطعهٔ تاریخیه‌دن آکلاشیلدیغنه کوره، عوض افندی حریص جاه ومنصب وشهرت بری‌ایمش.

عوض افندی جامعنك حوالیسنده، مشارالیهك اوغلی‌ده مدفوندر کتابه‌سی شودر :
قد انتقل المرحوم المغفور باقی چلبی بن عوض افندی ـ الواقع فی شهر رمضان المبارك لسنة ست تسع وتسعمائة ـ ۹۹٦ ـ

جامعك قربنده واکری قپو جهتنده برچشمه دها وار. غایت قبا یازی ایله محرر کتابه‌سنده : سر معمار حاجی مصطفی ، ۱۱ ذی‌الحجه ۱۱۷۹ عباره‌لری اوقونیور.

عوض افندی جامعی جوارنده ، سوره یاقین چوقور محلده ، باغچه اورته‌سنده « اصحاب کزیندن عبدالله الخدری » مدفون اولمق اوزره ، کوچك برتربه کوریلیور. تاریخ هجرت : ٤٦.

جامعك قارشوسنده‌کی چشمه‌یی عوض افندی یاپدیرمشدر . تأسیساتندن مکتب ، مدرسه‌ده نامنی خیر ایله یاده وسیله‌در.

تاریخی چشمه

عوض افندی جامعنك حولی قپوسی قارشوسنده‌کی چشمه‌نك اساساً پك قدیم اولدیغی جملهٔ تحقیقاتمدر. اعصار دیده برچنارك سایهٔ حضارتنه التجا ایتمش اولان بو چشمه محلی بیزانس تاریخنده‌ده مذکوردر. حتی نیکیفوروس فوقاس دییورکه: «ایلك پالئولوغوسلر زمانینده (اون ایکنجی عصر) بوسرای اوقدر اهمال ایدلمش ایدیکه، حولیسنك اورتهسنده بولنان چشمه‌ده محله قادینلری کلوب چماشیرلرینی‌یقارلردی...» مؤلفین سالفه‌دن پاسپاتی‌ده، کندندن قدیم اولان مورخلرك آثارندن استنباد ایدرك، بوچنارك سرای قیصرینك حولیسی اورتهسنده بولنمش اولدیغنی نقل و روایت ایدییور. بوچنار، آندرونیقوس زمانینده موجود ایدی. [اون برنجی عصرك نهایتی].

ولاحرنه سراینه دائر اخیراً، استانبول روم مکتبی سابق معلملرندن پاپادوپولو طرفندن، (شارل دیل)ه کوندریلن بر مکتوبده دینلیورکه:

ولاخرنه محله‌سنده اخیراً غایت مهم کشفیات اجرا ایدلمشدر:

دیوارلرله آنه‌ماس قلهسی وعوض افندی جامعنك قپوسی اوکنده‌کی اسکی چنار آره‌سنده‌کی دار یول، تسویه ایدیلورکن، اللی متره‌دن فضله براوزونلقده پك مهم تملره تصادف ایدلمشدر.

تملر آره‌سنده، هرنوع مرمر پارچه‌لرینه تصادف ایدلمشدر. پرواز، چرچیوه، قپو اوست سوکهلری، دیرهك باشلق، وهرطرفی برمتره طولنده قاعده‌لر میدانه چیقمشدر. دیرکك اوست طبانیله ستوك کووده‌سی ۰٫۷۰ سانتیمتره قطرنده ایدی.

بومتین وعظیم تملر، هرطرفی ۰٫۳۸ کسمه‌طاش وطوغله‌لرله أورولمشدر. خرجی فوق‌العاده برصلابتده ایدی. اوزرنده بریازی بولنان طوغله‌یی الدهایمکه موفق اولدم. یازیلر، اولدقجه تام، هیچ بوزولمامش، مستثنا برتمیزلکده ایدی.

هیچ شبهیوقکه، الکسیوس قومنینوسك سراینك بقایاسی قارشوسنده بولنیورز: ایمپراطور آلکسیوس‌ك سراینك، الیوم عوض‌افندی جامعیله امیربخاری تکیه‌سنك موقعلرندن باشقه برمحله بولنمق احتمالی اولدیغی، ۱۹۲۲ سنه‌سنده کوسترمش ایدم.

ولاحرنه‌لر محله‌سنده اوچ طبقه سرای واردی:

۱ — قومنینوسلرك ولاحرنه‌لرده یرلشملرندن‌اول موجود اولان سرایلرکه، کتاب‌المراسمده مذکوردر.

۲ — ولاحرنه‌لرك یوقاری قسمنده، اولکی سرایلرك یاننده وغربنده، سورلرك یقینده کائن اولوب، ایمپراطور آلکسیوس قومنینوس طرفندن انشا ایدیلن سرایلر.

۳ — ایمپراطور امانوئل طرفندن آشاغی طرفده دکز کنارنده یاپدیریلان سرایلر.

اهل صلیب رؤساسی، ایمپراطور امانوئل قومنینوسی ایلك زیارتلرنده، اهل صلیب قرارکاهندن آتیلان بر اوق، ایمپراطورك تختی یاننده طوران برضابطی یارالامش ایدی. سرایك سورك پك یقینده کائن وآنی ستر ومحافظه‌ایده‌میه‌جك برحالده بولندیغنه بو برد‌لیلدر.

اسحاق آنکلوس، ذاتنه اقامتکاه اولمق وسرایی محافظه ایتمك اوزره بالاخره ۵ اورادہ برقله یاپدیردی.

بناءً علیه، اسحاق آنکلوس قلهسی حالا موجود، واخیراً اجرا ایدیلن کشفیات وحفریات قرینه‌در.

ولاخرنه‌لك پانايا كليسا‌سى - آيازمه‌سى

Ste. Marie des Blachernes, l'Ajiasma des Blachernes

آيونسرايده ، لونجه دينيلن محلده كائن ولاخرنه آيازمه‌سنك بيزانس تاريخنده بويوك برشهرتى ، اوراده ، بعض اكابر عيسويه‌نك عظام و رميم وسائر بعض متروكاتى Relique محفوظ اولمسندن طولايى خلق نظرنده مستثنابرموقع قدسيسى واردى. بوتون اثرلرده ، براهميت مخصوصه ايله بحث ايديلن ولاخرنه كليساوآيازمه‌سى حقنده مختلف آثاردن اخذ واقتباس ايلديكم معلوماتى بروجه‌آتى درج ايدييورم :

اونجى عصرك برنجى نصفنده استانبولده ياشامش اولان تەئودوروس آناغنوستيس (قارء معناسنه‌در) ودها سائر بعض مؤخر وقعه‌نويسلرك افاده‌لرينه نظراً ، ولاخرنه كليساسى ، ايمپراطور ماركيانوسك زوجه‌سى پولكريا Pulchérie طرفندن ، زوجى ، مشاراليه ايمپراطورك بدايت حكومتنده ، [٤٥١] سنه‌سنده انشا ايدلمشدر [١] . پك متقى برقادين‌اولان پولكريا ، حضرت مسيحك اعلاى نام وشانى ايچون كوچوك معبدلر انشا ايتديرمش ايدى ، فقط ولاخرنه‌ده ياپديرديغى پانايا كليسا‌سى ، رنكارنك مرمرلرينك رونق ولطافتى اعتباريله بالخاصه شايان دقت ايدى [٢] .

مورخ‌پروقوپيوسك نقل‌ايتديكى ديكر بررواينه كوره، ولاخرنه كليساسى،ايمپراطور برنجى ايوستينيانوسك اثرهمتى ايمش . [٥٦٥-٥٢٧] . پروقوپيوس ، هيچ اولمزسه ، ولاخرنه كليساسنك طولانى شكلنى ، مركز قبه‌سنك آلتنده‌كى صرەوارى ستونلرينى ، و اليوم روم كليساسنكِ و مشهور آيازمه‌سنك بولندىغى خليج جوارنده‌كى موقعى ، دها اون‌برنجى عصرده قطعيتله كوسترمش اولير. ديمك كه ، بوكليسا، وقتيله بازيليك طرزنده [غلطه‌ده‌كى عرب جامعى ، صمانيه‌ده اميراخور جامعى ، حكيم اوغلى على‌پاشا قربنده ، پاباياغورغو ئەپيقوئوس ، فناردە پاطريقخانه كليساسى ودها سائره كبى] ايمش .

اوچنجى بررواينه نظراً‌ده، ولاخرنه كليساسى،ايوستينيانوسك سلفى‌برنجى يوستينوسك هنكام حكومتنده انشا ايتديرلمش . [٥٢٧-٥١٨] [٣] .

[١] ئەبەرصولت : بيزانس مقدسلرى : ٩٢١ ، ١٠

Cf. Théodore Lecteur, Eccl. Hist. 4,5 Théophanes chron., éd. de Boor,p. 105 [٢]

[٣] پروقوپيوسك متنده ، برجله مترجمه كوريليورکه ، بوجمله ، واتيقاندەكى بر يازمه اثرده مندرجدر . بوعباره ، بوكليسا ، برنجى يوستينوسك هنكام حكومتنده انشاايدلديكنى اشراب ايدييور . كذلك برمجموعهٔ اشعارده، كليسانك بناسنى برنجى يوستينوسه عطف ايدييور .

بناءًعليه ، بو ايكى شهادتى نظر دقته آلەرق بكليسانك برنجى يوستينوس زمانىنده انشا ايدلمش اولديغى نتيجه‌سى جيقارتيله‌يلورمى ؟

[1.Papadopoulos, Αἱ Βναχέρνα , Constantinople 1920, p. 19 s.]

بوڤل وروايته ، كليسانك پولكريا طرفندن انشا ايتديرلديكنه دائر اولوب پروقوپيوسك معاصرى بولنان تەئودوروس طرفندن اخطار ايديلن روايت آزەسنده برتضاد كوريليور . بوكليسا ، اشاغيده كوريله‌جكى اوزره ، برنجى يوستينوس‌ايله برنجى ايوستينيانوسك هنكام حكومتلرندن اول موجود بولنمش اولەجق. شوحالده ، بو ايكى حكمدار، كليسانى تعميراتيكله اكتفا ايتمش اولبورلر ديمك .

ایکنجی یوستینوس [۵۲۷–۵۶۵]، بری شمال جهتنده ، دیکری جنوب طرفنده اولمق اوزره کلیسایه ایکی حجره Abside علاوه ایدرك اوتاریخدن اعتباراً معبده صلیب شکلی ویرمشدر . [۱]

اون بشنجی عصر ابتدالرنده استانبولی زیارت ایتمش اولان اسپانیالی فلاویژونك افاده‌سنه باقیلورسه ، کلیسانك اوچ قبه‌سی وارمش . مرکز قبه‌سی دیکرلرندن هم یوکسك [۲] دیکر ایکی قبه‌سی ایسه ، دها الچاق ایمش . وایکی قبه‌نك آلتنده‌کی داثره‌لردن دهلیزلر واسطه‌سیله آصل یوکسك قبه‌نك مبنی اولدیغی مرکزی داثره‌یه کچیلورمش . کلیسانك ایچریسنده‌کی ستونلر « یشیل عقیق » دن Jaspe vert ، قاعده‌لری‌ده بیاض مرمردن ایمش . دیوارلر ، نصف ارتفاعه قدر ، مختلف رنکده عقیق طاشندن یاپلمش لوحه‌لرله مستور ومزین ایمش » .

مرکز قبه‌سنك تاوانی مربعلره تقسیم اولونمش ، وغایت ایجه آلتون ایله تزیین قلنمش ایدی . قبه‌نك اوستی‌قورشونله اورتولمش‌ایدی . عین‌تاریخده استانبوله کلمش اولان سیاح (پهتراندون) [۳] ده ، بوکلیسانی سلؤنلرینه اصلا قیاس قبول ایتمیه‌جك بر نفاست ولطافتده مرمرلرله دوشنمش ، داخلاً انواع نقوش وتصاویر ایله مزین برحالده کورمش اولدیغنی کتابنده یازیور .

تعریفات واقعه‌دن آکلاشیلدیغنه کوره ، ولاخرنه‌نك پانائیا کلیسای ، اوچ قبه‌لی ، و داخلاً طبقه‌لی بازیلیك طرزنده ایدی . التنجی عصرك ایکنجی نصف اخیرنده کلیسا ، صایب شکننده برمعبد حالنده تعدیل ایدلمش ایدی . بومعبدك، برنجی یوستینوس ایله برنجی ایپوستینیانوس طرفلرندن انشا ایتدیرلدیکنه داثراولان روایتله ، یوقاریده اسمی کچن تئودوروسك ودیکر بعض وقعه نویسلرك بیانات و اخباراتی بربرینه اویمیور . بونلر ، معبدك بشنجی عصرك اواسطنده انشا ایدلدیکنی سؤیلیورلر .

بو مؤلفلرك افاده‌لرینه باقیلورسه ، ایمپراطوریچه پولکریا ، ولاخرنه کلیسانی ، ایمپراطور مارکیانوسك بدایت‌حکومتنده [۴۵۰–۴۵۷] یاپدیرمرق، اورایه حضرت مریمك کوملکنی محتوی‌صندوقچه‌یی قویدورمشدر. بوکوملك ، قدس شریفده‌کی (یه‌سیانی) کلیساسنده [٤] بولنمش، وبالاخره بیزانسه کتیریلمشدر .

مریمك کوملکی داثر استانبولده بروایت ، کوملکك اولجه محفوظ بولندیغی محلکت ، استانبوله کیفیت وواسطهٔ نقلی .

بوکوملکه داثر استانبولده ، اولدقجه مهم دیکر بر روایت دوران ایدییوردی : روایت ایدنلردی‌که ، ایمپراطور برنجی‌له‌ئونك‌زمان حکومتنده [۴۷۴–۴۵۷] پاتریجیلردن غالبیوس Galbius ایله‌قاندیوس Candius

[۱] cf. Theophanes Chron. p. 244

[۲] استانبولده‌کی علی‌العموم کلیسالر بوطرزده‌در : قبریه ، زیرك ، فتحیه ، فناره ، لاله‌لیده‌کی‌بودروم نام قدیم معبدلر ایله فناره‌کی قاتلی کلیسا و ساثره هپ بوشکل و طرزده‌در. استانبولده‌کی قدیم کلیسالرك داخلی‌بوطرز معماریده‌در:

[۳] Le Voyage d'outremer de Bertrandon de la Broquière. Paris. 1892. p. 168

[٤] قدس شریفده یه‌سیانی کلیسای L'église de Gethsémani à Jérusalem روایته نظراً ، حضرت مریم ، صیدا معبدنده وفات ایتمیوب، یه‌سیانی‌ده ارتحال ایتمش . ثم‌به‌رصولك ، ایپوس اسحق ایله آکیلاووسك تاریخچهٔ حیاتنه داثر یازدیغی اثرده بوخصوصه داثر تفصیلات واردر . پارس . ۱۹۰۲ ، ص : ۳۴–۳۳ .

Ebersolt: Les actes. de St. Jacques. et les acts d'Aquilas. Paris 1902, p. 33-34

نامنده ایکی ذات حوالی مقدسه‌یی زیارت ایتمك مقصدیله فلسطینه کیتمشلردی. جلیله Galileé [۱] قطعه‌سنده کائن کفرناعوم Capernaum بلده‌سنه کلدکلری زمان ، لباس مریمك بالتصادف خانه‌سنده کیجه‌لدکلری بر یهودی عورتنك یدخفظ وامانتنده بولندیغنه واقف اولمشلردر . لباسك محفوظ اولدیغی تخته صندوقچه‌نك اولجوسنی الدکدن صوکره قدس‌شریفه کلمشلر ، و اوراده ، یهودی قاریسنك خانه‌سنده کوردکاری صندوقچه کبی بر صندوق یاپدیروب، تکرار کفرناعوم بلده‌سنه عودتله، اولجه مسافر اولدقلری یهودینك اوینه نازل اولمشلردر. اوراده ، بالتقریب ، کوملکك محفوظ اولدیغی صندوقچه‌یی الوب ، یرینه قدسده یاپدیردقلری صندوقچه‌یی براقمشلر ، ومظهر اولدقلری حسن قبولدن طولایی اختیار یهودی قادینه کمال حرمت و نزاکتله وداع ایتدکدن صوکره استانبول یولنی طوتمشلردر . بزانسه کلدکلرنده ، بو اماتی ولاخرنه محله‌سنه براقمشلر ، وبوراده بالاخره حواریوندن پترووس ـ مارقوس [کوچوك مصطفی پاشاده ، عتیق مصطفی پاشا جامعیدر] ، کلیسانسی یاپدیرمشلردر [۲] .

بو مسئله ، استانبولده خلق بیننده شایع اولونجه ، سالف الذکر پاتریجلر ، کیفیت کشفدن ایمپراطوری خبردار ایتمکه قرار ویرمشلردر .

مسئله‌دن خبردار اولان لهؤن ، ولاخرنه محله‌سنده برکلیسا یاپدیره‌رق حضرت مریمك کوملکنی برمحفظه درونده اورایه وضع ایتدی . کوملکك اوکلیسایه وضعی کیفیتنی تذکر وتخطر ایتدیرمك مقصدیله ، هرسنه تموزك ایکنجی کونی بویکی معبدده مراسم مخصوصه اجرا ایدیلوردی .

بناءً علیه ، اوته‌دنبری دیللرده دائر اولان عنعنه‌یه نظراً ، حضرت مریم نامنه ولاخرنه‌ده ایکی کلیسانك موجود اولدیغی صراحتاً آ کلاشیلیور. برنجیسی ؛ بویوك کلیسا دیدکاری بازیلیك درکه ، « مادراله‌ك کوملکنی

[۱] جلیله = غالیله، فلسطینك ، اسکی برایالی اولوب، حضرت عیسانك نشردیانت خصوصنده‌کی تلقینات وارشاداتله صحنه اولمش برقطعه‌در .

باشلیجه‌شهرلری‌شونلردر: ناصریه Nazareth بیطولهمایس Ptolemais صفوریه Séphoris، قانا = کنعان Cana، که حضرت عیسی ، اعتقاد مسیحیونه کوره بوراده ، کویلرده‌کی صوبی شرابه تحویل ایتمشدر .

قونیه‌ده ، مکتب اعدادی مدیرلکنده بولندیغم زمان [۱۳۰۹] ، مرکز ولایته بر بچق ساعت مسافه‌ده (سله) قصبه‌سنده برخرستیان عائله‌سنك دوکونه دعوت ایدلمش ایدم . عقدنکاح اصولاً وتماماً کلیساده اجرا ایدیله‌جکی جهتله ، بن‌ده مدعوین میانده اورایه کیتدم . اثنای عقده پاپاس ، فصیح برتورکجه ایله، حضرت مسیحك معجزاتی میانده ایشته بومعجزه‌یی‌ده ذکر ایدرکن : « عیسی افندمز ، کویلرده‌کی صوبی شراب ایلدی ... » دیه‌رك کلین‌وکوکی‌یی تقدیس ایلش ایدی .

سله‌ده‌کی کلیسانك ایوستینیانوس‌ك زمان حکومتنده ، فقط آیاصوفیه‌دن اول انشا ایتدیرلدیکی روایت ایدیلیور. مهم بربنادر .

بتولیه Béthulie ، کفرناعوم Capharnaüm ده بلاد مشهوره‌سندندر (کفرچقتلك معناسنه‌در) .

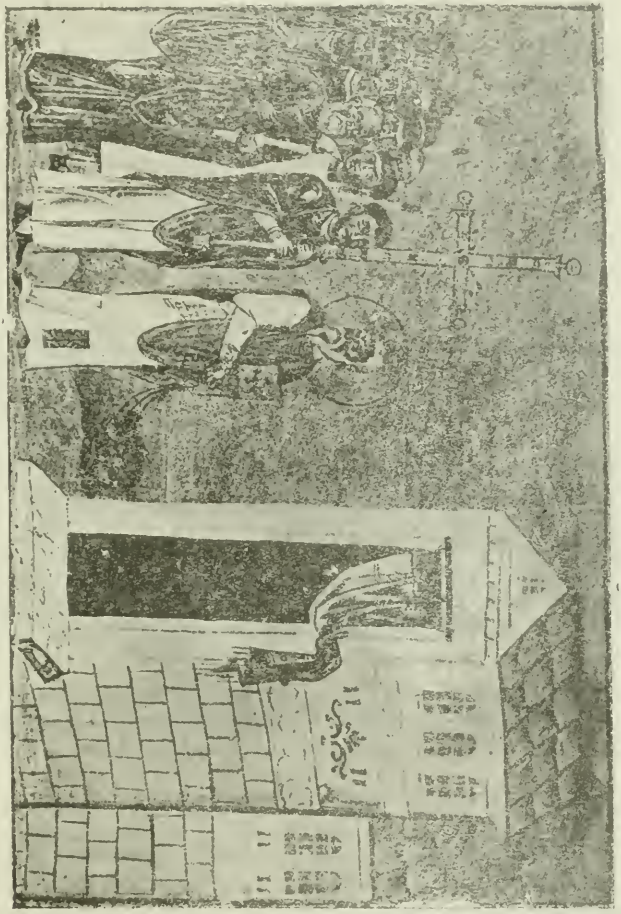
کفرناعوم ، یه‌یارمت Génézareth کولك یقینندووادی الشریعه Jourdain قربنده‌در. کفرناعوم، وقتیله تجارتجه یك معمور ومترق بربلده ایمش . حضرت عیسی ، کندیسنه نبوت‌تبلیغ وتوجیه اولنه‌دن، بوراده برمدت اوطورمش‌ایدی.

[۲] بعض اثرلرده ، مذکور پاتریجلرك ، قیص مریمی ، یهودی قاریسنك اوندە ، بولدقلری غالیله قطعه‌سنده کائن قصبه‌نك اسمی اشارت ایدلمشدر . فقط ، استانبول کلیساسنك برتقویمنده کوزیان دیکر برفقره‌سنده [Ibid., p. 935, 31. août, syn. sel.] غالیبوس ایله قاندیدوسك قیصی ، کفرنعوم بلده‌سندن کتیردکاری مذکوردر .

وقعه‌نویسلرك روایتلرینه باقیلورسه ، قیص مریم قدس شریفده بولنمشدر .

Léon grammairien, Chron. éd, Bonn, p. 414. Isel, Chron. éd.Bonn, p 42; Cédrenus. éd.Bonn, t. 1,p. 614]

linceul حفظ ايتمك اوزره ٤٥١ سنه‌سند مارکیانوس‌ك زمان حکومتنده ، پولکریا طرفندن انشا ایدلمشدر. دیکری‌ده ؛ فلسطیندن کتیریلن لباس مریمك حفظی ایچون برنجینك زمان انشاسندن صوکره برنجی له‌ؤن طرفندن [٤٧٤ ٤٥٧] پاپدیلان معبددر . بوکلیسا قبه‌لی ایدی .



ولاخرنه‌نك مریم کلیسانه کیدن بر آلای روحانی
ایکنجی واسیلك تقویمندن بر مینیاتور
Procession à l'église de la Vierge des Blachernes
Miniature du Ménologe de Basile II

(بالیون (اوکلك) ، اوموفوریون ، ویا مافوریون) [١] نامله‌یله معروف اولان بولباس ، یکپاره، یك رنك یوکدن معمول ایدی .

[١] پالیون pallion یاخود اوموفوریون ، یاخود مافوریون دیدکلری آغر باشلی matrones بزانس قادینلرینك اوموزلرینه آلدقلری اوزون براورتی ایدی . روم اورتودوکس پاپاسلرینك اورتوندکلری omophorion دینلن اوزون قوماش پاره باشته‌در . ته‌ثوفانیس ایله دوقاز ، بوقوماش پاره‌یه دائر ترلرنده ایضاحات ویرییورلر .

برنجی (له‌ئون) بولباسی، ارغوانی رنکده برایبك بونچه‌نك ایچریسنه قویمش، واوزرینی مهرحکمداریسی ایله‌تختیم ایتدکدن‌صوکره آلتون وکوموشدن معمول برصندوقچه درونه‌وضع ایتدیرمش‌ایدی . بوصندوقچه‌نك ایچریسنده ، پرلانطه‌دن معمول ایکنجی برمحفظه ، و بوایکنجی محفظه‌نك ایچریسنده‌ده کوچوك بر محفظه دها واردی‌که ، حضرت مریمك لباسی ایشته ، بونك ایچریسنده ایدی . بو محفظه‌دن بلا انقطاع لطیف بررایحه انتشار ایدر ایمش .

بولباس، باشی واوموزلری اورتن ، برنوع قادین مانطوسی ایدی [۱] . لباسك بوکوچوك کلیساده محفوظ اولمسی ، برچوق هاجینك اوراسنی تهالکله زیارتلرینه بادی اولدی . هاجیلر ورایه کلوب مریمك لباسنی اوپر، کوزلرینه ، یوزلرینه سوره‌رلردی . کمال خشوع ایله وقوع بولان بوزیارت ، استانبولك عثمانلی تورکاری طرفندن فتحی آنه قدر بلا انقطاع دوام ایتمشدر [۲] .

برایکی دیوار پارچه‌سیله آیازمه‌سی قاله‌بیلمش اولان بو کوچوك مقدس Sanctuaire ، زمان فتحه قدر پایدار اوله‌بیلمش ایدی [۳] .

یوقاریده‌کی تفصیلاتدن آکلاشیلاجغی اوزره ، ولاخرنه کلیساسی جفته برمعبد ایمش . استانبولك مبانیسی جقده برچوق قیمتدار معلومات اعطا ایدن (کتاب‌المراسم) ، مبانئ مذکورەنك طرز انشاسنه واسلوبنه ، ومحتوی اولدقلری خزائنه دائر مورخلرله سیاحین طرفندن ویریلن تفصیلاتی اتمام ایدییور .

بیزانس خاندان حکمداریسی ، حضرت مسیحك معبده تقدیمی (ئی‌پاپانتیس) Hypapantis [٤]، مراسمنك یوم اجراسی اولان ایکی شباطده ، جمعهٔ مقدسده ، نوم مریمه [٥] مصادف اغستوسك اون‌بشنده ونهایت استحمام مقدس مذهبنك [٦] تجیل ایدلدیکی کونده بوکلیسایه کلیردی .

قودینوسك (اوفیچی) De office نام اثرنده مذکور اولدیغی وجهله،اون دردنجی عصرده، ایمپراطور، یالکز حضرت مسیحك معبده تقدیمی وجناب مریمك وضع لباس [۷] مراسمنده (۲ تموز) حاضر بولنمق اوزره بوکلیسایه کلیردی .

آثارمتقدمه‌ده ، پولکریانك پایدیرینی اصل کلیسا ، یعنی بازیلیك‌ایله برنجی‌له‌ئون طرفندن انشا ایتدیریلوب، حضرت مریمك قمیصنی محتوی اولان بویوك کلیسا نامیله معروف بنا‌ایله علاوه ایدیلن قسمك باشقه باشقه بنالر اولدیغی واضحاً بیان ایدیلیور .

[۱] پهلوس (اورتو) ، یونه‌کیون آماتیون (زنه لباسی) دیمکدر .

[۲] برچوق موسقوف هاجیلری حضرت مریمك کوملکندن ماعدا ، قوشاغی‌ده اوراده محفوظ اولدیغنی، نوغورودلی انطوانی‌ده کوملکدن وقوشاقدن باشقه ، باش واوموزلری اورتمك اوزره بر آنتفینك‌ده محفوظ اولدیغنی خبر ویرییورلر . انطوان ، بوآنتفیه،مافوریون maphorion دییور .

[۳] پاسپاتیس: استانبول . ۱۸۸۷ . ص ۳۹۴ ـ ۳۹۰. مورتمان Esquisse Topopraphique de Const. لیل . ۱۷۹۲ ، ص ۱۱ـ۳۸ .

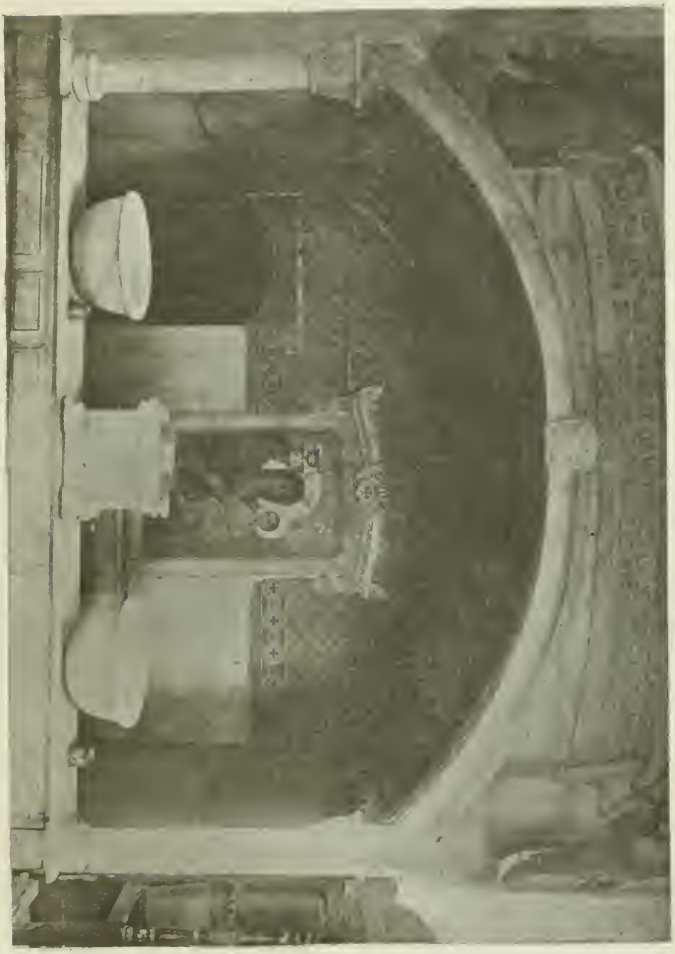
[٤] Présentation du Christ au Temple

[٥] Dormination de la Vierge

[٦] rite du bain sacré اون دردنجی عصرده، ایمپراطور یالکز (ایپاپانتیس) دینلن یورطی کونده ولباسك کلیسایه وضعی کیفیتی تخطر ایتدیرمك اوزره اجرا ایدیلن مراسم وآینده کلیسایه کلیردی .

[۷] Déposition du vêtement de la vierge

بوایکنجی بنا ، (صندوقچهٔ مقدس کلیسای) [١] نامیله معروف اولوب ، برنجیسی کبی بازیلیك طرزنده دکل ، یوقاریده سویلندیکی کبی ، دائروی، قبهلی بربنا ایدی .



عاطفه : آثار عتیقه المجمعی تمرینلندن ١٣٣٣

ولاخرنه آیازمه‌سی

L'Ajiasma des Blachernes

طرزمعماریسی اعتباریله مبانئ مهمه‌دن اولان بو کلیسانك برصوك جماعت مجلسی narthex واردی [٢] .

[١] Eglise de la sainte-Châsse

[٢] ایمپراطور، کلیسایه برلکده‌کیرمکه مجبور اولدیغی باطریقه ، صوك جماعت محلنده انتظار ایدردی . ایمپراطور ، مقدسده وظیفهٔ دینیه‌سنی ایفا ایتدکدن صوکره ، عینی طریقله یعنی صوك جماعت محلندن چیقاردی .

بوتون کلیسالرده کورولدیکی کبی بویوك معبدك ایچریسنه (مقدس‌قپولر) [۱] دن کچیلیوردی . وعظ ونصیحته مخصوص کرسی‌ده ambon کلیسانك اورته یرنده موضوع ایدی .

بو واسع بازیلیکك فوقانی طبقه‌لری ، مقصوره‌لری واردی . بورالره صوك جماعت محلنده بولنان بر مردیونله چیقیلیوردی . بوطبقه‌لر کنیش ایدی ، وبر کوچوك معبدله ، ایمپراطوره مخصوص بر حجره‌سی ، محفلی واردی [۲] .

بوطبقه‌لر ، بویوك وکوچوك آیاصوفیه جامعلریله زیرك کلیساجامعنده اولدیغی کبی ، طرفینده یعنی جناحلرده‌کی قبه‌لی دهلیزلرك اوستنده مبنی ، وجبهه‌لری مرکزی قبه‌یه ناظر ایدی . (محفظهٔ مقدسه کلیسای) ندن طوغریدن طوغری‌یه بویوك کلیسایه کچیلیوردی [۳] .

بویوك کلیساده اولدیغی کبی ، بوندهده مقدس قپولر ، مقدس sanctuaire ، برده محراب واردی . بونلردن باشقه ، برصوك جماعت محلی [٤] وبویوك کلیسانك یوقاری طبقه‌لریله اتصال ایدن مقصوره‌لری‌ده موجود ایدی . برنوع محفل اولان بوطبقه‌لرك ایمپراطوره مخصوص یمك صالونی triclinium ، برده اوطه‌سی واردی [٥] .

تعریفات واقعه‌دن مستبان اولدیغی اوزره ، بوطبقه‌لرك اولدقجه واسع اولمسی لازم کلیر . صوك جماعت محلیله ، مقدسیله [٦] ، فوقانی دهلیزلریله ، قیص مریمك محفوظ اولدیغی کلیسا ، علی‌العاده برعبادتخانه دکل ایدی [۷] . بوراسی ، حقیقی برمعبد اولوب ، مدورالشکل وبویوك بازیلیکه یاصلانمش بر وضعیتده ابعادجه بوندن دها آز کوچوك اولمقله برابر ، جسامتجه خاطری صایبلور بربنا ایدی .

قبه‌سی ، بویوك بازیلکك اوك طرفنی تشکیل ایدن قبه‌لری اورتدن سقفه هان متصل ایدی . والحاصل ، طرز معماریسی اعتباریله بوچیفته کلیسا ، اسکی بیزانسك معابد مشهوره‌سی میانده الك مهملرندن بری ایدی . بورادهٔ متروکات مقدسه‌دن ماعدا ، غایت مهم تصاویرده واردر .

* * *

[۱] ایمپراطور ، یانده باطریق بولندیغی حالده ، کلیسانك اورته‌سندن یورویه‌رك ، کرسینك یانندن دولاشه‌رق محرابه کلیر ، ابواب مقدسه اوکنده طورور وبوواسطه ایله مقدسه کیررد ی .

[۲] ایمپراطور ، محرابدن چیقدقدن صوکره ، کلیسانك اورته‌سندن بالمرور صول جماعت محلنه داخل اولور . واورادهکی مردیوندن یوقاری طبقه‌لره چیقاردی . اورادهکی خصوصی مسجدده ، کلیساده اجرا ایدیلن آیینی استماع ایدر . وباطریقك ویردیکی نان مقدسی یندکدن صوکره ، دائرهٔ خصوصیه‌سنه چکیلور ، ومعیتی مأمورین و رجالنك‌ده عین وظیفه‌یی ایفا ایتملرینه انتظار ایدردی . کلیسانك یوقاری طبقه‌لره موصل اولان حلزونی مردیونی دیکر براژده‌ده مذکوردر .

[۳] ایمپراطور ، بویوك کلیساده ادای طاعت ایتدکدن صوکره ، مقدس محفظه‌نك موضوع اولدیغی کلیسایه کیررد ی .

[٤] ایمپراطورلر ، قیص مریمك محفوظ اولدیغی کلیسانك صوك جماعت محلنه کیرر ، ابواب هایونلدن بالمرور محرابه داخل اولورلر ی .

[٥] بویوك کلیسانك فوقانی بولنان دهلیزلرنده ایمپراطور ، بالاخره ، محفظهٔ مقدسه‌نك ترقاینوسی طریقیله کچردی .

[٦] مقدس دیه ترجمه ایدیلن Sanctuaire حقیقتیلی محرابك اوکنده‌کی تحته بوله‌در . بویوك آیاصوفیه‌ده مقدس، منبرك اتصالنده‌کی قپو ایله ، قارشوسنده بولنان محفلك آلتنده‌کی کمرلی قپو آره‌سنی وصل ایدن بربوله ایدی . بوبوله معبدك جامعه تحویلی اوزرینه قالدیرلمشدر . بوبوله‌نك آرقه‌سنده بر ماصه autel ، بونك‌ده کریسنده حقیقتیلی محراب abside قسمی واردی .

[۷] نوغورودلی انطوان ، حضرت مریمك لباس وقوشاغنك جناحده‌کی کوچوك کلیساده بر محفظه درونده بولندیغی خبر ویریور . انطوانك بوراده بحث ایتمك ایسته‌دیکی کلیسا محفظهٔ مقدسه کلیسای‌در .



باشباتيك كتابدن

ولاخرنه آياز مه‌سى

L'ajiasma des Blachernes

بت شکن بشنجی قسطنطین قوپرونیموس‌ك دورهٔ حکومتنده [۷۷۵-۷۴۱] مغدوراً اعدام ایدیلوب اعزهٔ نصارا میانه ادخال ایدیلن کنج آییوس استه‌فانوس‌ك حیات خصوصیه‌سندن بحث ایدن استانبول کلیسای دیاقوسی استه‌فانوس ، بوکلیسانك دیوارلرینی تزیین ایلین موزاییقلردن مختصراً بحث ایدییور . بوموزاییقلر ، حضرت مسیحك ولادتندن، حادثهٔ عروجه ، عید خمسینه ، ودها بر چوق معجزاته متعلق صفحات تاریخیه‌یی تصویر وتمثیل ایدردی .

اسمی کچن بشنجی قسطنطین ، دینی ماهیتده اولان بوالواح وتصاویری حك وتخریب ایتدیره‌رك یرلرینه نباتات وحیواناتدن متشکل نقوش وتزیینات اقامه ایلدی . بوتزیینات ایسه ، آغاجلردن ، صارماشیق دالللرندن حیوانات وحشیه‌دن، قوشلردن، از جمله طورنا ، قوزغون، طاووس‌قوشلری رسملرندن عبارت ومتشکل ایدی.

بو معلوماتی ویرن دیاقوس دییورکه : «کلیسا بوحال وشکلیله بر سبزه باغچه‌سنه، وبویوك بر قوشخانه‌یه بکزه‌مش ایدی .»

ایمپراطور، اوچنجی رومانوس‌آرکیروس زمانده [۱۰۳٤-۱۰۲۸] مریم آنا کلیسای تعمیرواحیا ایدلدی، وبوأثناده دیره‌ك باشلقلری آلتون وکوموشله طلا وتزیین ایدلدی .

مریمك معجز نما تصویری

ایمپراطور زمانده کلیسانك تعمیری اثناسنده، دیوارك بر پرنده‌کی صیوا فازیلورکن آلتندن تحته اوزرینه ترسیم ایدلش برتصویر میدانه چیقمشدر . بو تصویر ، مریمی قوجاغنده حضرت مسیح بولندیغی حالده ارائه ایتمکده‌در .

بوتصویرك، سالف‌الذکر بت‌شکن بشنجی‌قسطنطین‌قوپرونیموس زمانه پیوسته اولدیغی ادعا ایدنلر بولنمش، واو قدر زمان حسن محافظه ایدلمش اولمسی موجب حیرت کورولمشدی.فقط ، ولاخره کلیسای ، حضرت مریمك برتصویری بولنمش اولمسندن طولایی، بالخاصه اکتساب شهرت ایتمش ایدی . هرکس کلیر، بوتصویرك اوکنده طورور ، وپرورده ایلدیکی آمال ومقاصد خفیه‌سنك تحققی ایچون تضرعده بولنوردی .

بوتصویر ، معجزنما برتصویر ایدی ، واوکنده برپرده آصیلی ایدی ، و بوصورتله انظار ناسدن تمامیله مستور بولنوردی . بعض زمان بوپرده آچیلور ، واووقت تصویر مریم کوریلور، وبرحادثهٔ معجز نما اولمق اوزره کندیلکندن تکرار قپانیردی...اوزمانك خرستیانلرنجه بودرجه حائز شهرت وقدسیت اولان بوتصویر نره‌ده ایدی؟...بوتصویرك پاتریجی ، اوچنجی رومانوس آرکیروس [۱۰۳٤ - ۱۰۲۸]طرفندن کشف وتعمیرواصلاح ایدیلن رسم اولدیغی ظن وتخمین ایدیله‌بیلیر . بو مشهور و نامدار تصویرك هرحالده بویوك بازیلیکك محرابنده بولنمش اولمسی لازم کلیردی . بوتصویر ، خلقجه اوقدر معروف ومحترم ایدیکه ، بوشهرت قدسیت پروریسندن ناشی اصل محرابده ، موقع احترامده بولنمسی اقتضا ایدرایدی .

طقوزنجی قسطنطین مونوماخوس‌ك [۱۰۲۸ - ۹۷٦] زمانده ضرب ایدیلن برسکده کورولدیکی کبی ، (ولاخرنی تیسا) la Blachernitissa یعنی، مریمك، کوکسنده مسیحك رسمی اولدیغی حالده نیازوتضرع وضعیتنده کی

حالنی مصورمدالیونی دیمکدر [۱] فقط، کتاب المراسم‌ك متنده، ولاخرنه کلیسا سنده اولمق اوزره کوستریلن حضرت مریمك بوتصویرندن ماعدا ، مشارالیهانك نیاز وتضرع وضعیتنده Vierge orante باشقه برتصویری دهاواردی. بوتصویر ، کوکسنده، برمدالیون ایچریسنده حضرت مسیحی تمثیل ایدر و (ولاخرنی تیسا) دیه یاد ایدلیوب (ئه‌پیسکه‌پسیس) Episkepsis نامیله معروف ایدی .

(مدد رس) معناسنه اولان مریمك بوشکل وتصویری ، برنجیسندن صوکره یاپلش اولمه‌جق، بونکله‌برابر، بوده اونجی عصرده معلوم ومعروف ایدی .

او تاریخده ، ولاخرنه‌ده اجرا ایدیلن استحمام مقدس آیین و مراسمنده بولنمق اوزره ، اورایه کیدن ایمپراطورلر، وظیفهٔ عبودیتی ایفا ایچون قمیص مقدس کلیسانه کیرر، محرابه داخل اولورلردی. اورادہ وظیفهٔ دینیه‌لرینی ایفادن صوکره چیقار (ئه‌پیس‌که‌پسیس) ه طوغری صاغ طرفه دونرلر ، واورادہ موم یاقارلردی .

بوتعریفدن اکلاشیلدیغنه کوره ، بوتصویر مریم ، مشارالیهانك لباسنی محتوی بولنان صندوقچه‌نك محفوظ اولدیغی مدورالشکل نباتك صاغ‌طرفنده‌کی قسمده بولنمق لازم کلیور. بناءً علیه ، بورادہ موضوع بحث اولان تصویر، بویوك بازیلیکك محرابنده بولنان تصویردن بسبتون باشقه برشیدر .

ایمپراطورلر ، بورادہ وظیفهٔ عبودیتی ایفادن صوکره معیتلرنده برچوق مأمور و خدمه بولندقلری حالده حمام مقدسه (آیوس توسما) ἁγιος λοῦσμα کیدرلردی .

واقعیز قورنه‌سنك piscine اوکنه کلنجه ، اولاً، اورادہ ، کوموش چارچیوه‌لرله مزین اعزه تصاویرینه لازمهٔ حرمتی ایفا ایدر ، بعده قورنه‌نك صاغ طرفنی تعقیباً اوحلده‌کی چشمه‌نك اوزرنده ، اطرافی کوموش لوحه‌لرله مستور (مادر اله) ك تصویرینك بولندیغی محرابك شرق [۲] جهتنه کچرلردی . بعده ، صول جهتی تعقیباً مرمره اوبولمش ، و کذلك اطرافی کوموش لوحه‌لرله مزین تصویر مریمك موضوع اولدیغی محله دونرلردی .

بورادن ، تکرار کلدکلری یره عودتله ، ایچ قبه‌ده‌کی آیوس‌فوتینوس St Photeinos ه کیرر ، واورادہ مرمردن مصنوع واللرندن،ماء مقدس آقان تصویرمریمك اوکنده‌طوروب موم یاقارلردی. بومراسم دینیه‌نك ایفاسندن صوکره ، ایمپراطور وایمپراطوریچه برلکده وآفتیز قورنه‌سنده‌کی ماء مطهره eau lustrale اوچ دفعه دالار ، بعده البسه‌لرینی کینمك اوزره‌داٴرهٔ مخصوصه‌لرینه چکیلورلردی. بوقاریده‌کی تعریفاتدن اکلاشیلورزکه ، ولاخرنه‌نك جفته حجرهٔ مقدسه‌سی sanctuaire یانندہ مقدس وضوءلر ایچون برطاقم داٴره‌لر واردی :

اولا ، محراب کبی جیقینتیلی بر محلده برقورنه ، و اوستنده بر چشمه موجود ایدی . بورادہ ، هر ایکی کلیساده موجودیتندن بحث ایدیلن تصویر مریمدن بام باشقه برتصویر واردی. فی‌الحقیقه ، بوتصویرك اوزری، عین قورنه‌ده محافظه ایدیلن مرمردن معمول دست مریم کبی کوموش قاپلاملی ایدی .

* * *

[۱] بومدالیون ، دیکرایکی قطعه (۲۹۵-۳۶۰) مدالیونلرله برابراستانبول آثار عتیقه موزه‌سنده ۱۰۷ نومروده مقیددر .

[۲] Conque : کلیسالرده جیقینتیلی محرابك abside اسکی اسمیدر .

دیکر برچوق نسخه‌لرده مذکور اولان بوأل ، برطاقم متروکات میانه داخلدر . استانبولده‌کی حواریون کلیسانسده ، بر مرمر پارچه‌سی کوستریلوردی‌که ، بونك اوزرنده حواری پتروس‌ك آیاق ایزی ؟! صانکه بال مومی اوزرینه انطباع ایتمش کبی مشهود ومنظور اولوردی . دیکر بر مناسترده‌ده ، زیارته کلن هاجیلره حواری پاولوس‌ك ایاق ایزلرینی حاوی برطاش ارائه ایدیلوردی .

اعزهٔ نصارانك خاطراتنی حافظهٔ انامده یاشاتمق آرزوی اتقا پروریسیله بونلرك طاش ، مرمر، ویاطوغله اوزرنده آیاق ویا الارینك ایزلرینی تمثیل ایتدیرمکده تردد ایدلمزدی

مسیحك خطوط و اشکال وجهیه‌سی ، زمان ایله سرتلشمش بر باطچق اوزرنده محافظه ایدلمش بر شی دکلی ایدی ؟ [۱]

وافتیز قورنه‌سنك یانده ، آیبوس فوتینوس St. Photéinos نامیله آیریجه بر علاوه واردی‌که ، بوراده مریم‌ك مرمردن مصنوع بر تصویری ذکر ایدیلیور [۲] .

---

[۱] سکزنجی عصرك اواسطنده یشمیش قسطنطین قوپرونیموس [۷۷۵ ـ ۷۴۱] خریستوتریقلینوس‌ك یقینده ، فنارك مریم انا کلیسای نامیله معروف معبدی یاپدیرمشدی . بو معبد یواش یوش سرای کبیرك الك زنکین ، والك شایستهٔ حرمت وتجیل معابدندن بری اولمش ایدی .

اونجی عصرده، بوکلیساده قیمتی تقدیر اولنه‌میان بر متروکات واردی : ماکدونیا سلالهٔ حکمدارلرینی، فتح ایتدکلری ممالکده بولدقلری متروکات مقدسه‌یی بورایه قویدیلر . ۹۹٤ سنه‌سنده رومانوس لاقاپنوس ، قدرت معجزه نمامی حسیله منشأی اعتباریله یونون خرستیاناق عالمنجه مشهور اولان وچه زماندنبری آیاقلوقده محفوظ بولنان « دست بشره یاپلامش تصویر وجه مسیحی » یرندن قالدیردی. وفوق‌العاده مراسم ایله استانبوله کتیردی‌ك فنار کلیسانسه قویدی.

نیکیفوروس فوقاس ، ۹٦۸ ده سوریه‌یه صوك سفرنده ، آیبوس ایوآنیس و آیتسیس‌ك یخی‌لشمش قلعه مام بر دوکوم صاچی،وحضرت مسیحك دست بشره یاپلامش صورتنك منطبع اولدیغی بر طوغله‌یی استانبوله کتیرمش ایدی . ایمپراطور ، بو طوغله‌یی صورت مخصوصه‌ده ، آلتوندن یاپدیروب ، قیمتدار مجوهرات ایله تزیین ایتدیردیکی بر صندوقچه ایچرسنه قویه‌رق سرایمك مریم آنا کلیسانسه وضع ایتدیرمش ایدی .

دیکر بر روایته کوره‌ده ، ایبوانیس جیمیسکی Jean Tzimisès ده ۹۷٤ سنه‌سنده حلب سفرندن عودت ایدرکن استانبوله بعض متروکات مقدسه‌ده کتیرمش ایدی. سرایك حالکه دینلن دائره‌سنده‌کی مسیح کلیسانسه حضرت عیسانك آیاق قالرینی (صاندالرینی) وبه‌ریتك Béryte تصویرینی وضع ایتدیردیکی، آیبوس ایوانیس واپتیسیتسك St. J. Bapt. صاچلرینی‌ده سرایك مادرالله کلیسانسه قویدورمش ایدی . سرای کیبردن بحث ایدرکن بوراده‌کی متروکاتی یکان یکان تدقیق ایده‌جکز .

[۲] بوراده موضوع بحث اولان اغلب احتمال ، وافتیز قورنه‌سنك جوارنده کوچوك بر کلیسا اولدیغی . بوراسی قبه‌لی آیری بر بنا ایدی . بعض اعزهٔ خرستیانیه‌نك حیات واحوالندن بحث ایدوب استانبولده نشر اولنان بر تقویمك ۲٤ مایس تاریخلی نسخه‌سنده سامریه‌لی آیدا فوتینوس Ste. Photine la Samaritaine, martyre اسمنده بر فداکار عیسویتك اسمی کچیور . فی‌الحقیقه ، نوغوروددلی انطوان ، ولاخرنه کلیسای قربنده، سامریه‌لی آیدا فوتینوس‌ك بقایای عظامنك محفوظ اولدیغی بر آیدا فوتینوس کلیسانسدن بحث ایدیبور . بو مظلوم عیسوی، استانبولجه معروف اولوب، مارتك یکرمنجی کونی نامنه یورطی یاپیلور.

اسمی کچن تقویمك یکرمی آغستوس نسخه‌سنده‌ده، ولاخرنه قپوسی خارجنده مدفون ومظلوم فوتینوس‌ك برکلیسانسدن بحث ایدیلیور . کتاب‌المراسمده مذکور کلیسانك هانکیسی اولدیغی تعیین ایتمك مشکلدر .

استانبولك احوال قدیمه‌سی حقنده بر اثر نشر ایدن قوندافوف ، [یترو غراد : ۱۹۱۵ : ٦۰ ، ۱۰۹] آیبوس فوتینوس‌ك وافتیزخانه اولدیغنه حکم‌ایدییور. اوراده‌کی تصویرکده چشمه‌اوزرنده‌کی تصویر اولدیغی سویلیور. فقط کوموشدن معمول اولان بوتصویر، قورنه‌نك اوکنده‌کی چشمه‌نك اوزرنده‌ایدی. فوتینوس‌ده‌کی تصویر ایسه، کوموشدن اولیوب مرمردن ایدی . کتاب‌المراسمك متنندن، بوراده آیری بربنادن بحث ایدیلیورکی ایسه‌ده، بونك وافتیز خانه بنای اولدیغنه قطعیتله حکم ایدیلمز .

بو تصـوير ، قبارتمه بر رسم ویاخود بر هیکل ایدی . ماء مقدس ، بو تصویر ویا هیکلك اللرندن نبعان ایدر ایدی . بو تصـویرله برابر، حضرت مریمك مختلف شـکل و هیئتده دها بر چوق تصویری واردی . ولاخرنه حجرهٔ مقدسه‌سنی تشکیل ایدن‌سلسلهٔ مبانینك هرطرفنده‌مریمك ، استشفاع واستمداد ایچون کلنلره، ایادیٔ رحم وشفقت ومروتی اوزاتمش بر وضعیتده تصاویری کوریلیوردی .

الهی نویس یوسـف [١] ، لباس مریمك ولاخرنه‌یه کیفیت وضع و تودیعنه دائر طقوزنجی عصرده، بر قانوننامه قلمه آلمش ایدی . اوراده ، ولاخرنه‌نك حجرهٔ مقدسه‌سی وخسته‌لر ایچون مجانی بر دارالصحه اولمق اوزره کوستریلیور. مافوریون Maphorion دیدکاری هر درده شفا بخش بر منبع‌در .



و لاخرنه‌لرك مریم تیپی استانبول آثار عتیقه‌موزه‌سنده(٣٦٠) نومرولی دفتره‌مقید قورشوندن مهر Scean du musée de Constintinople (Inv. No 360) . Type de la Vierge des Balchernes

اوراده موضـوع اولوب ، مریمك متروکاتی محتوی اولان صـندوقچه، غموم واکدار ایله خلجانه کلن قلبلری تنویر و تسکین و خسته‌لقلرك تولید ایلدیکی کدورت‌وقسوتی دفع‌ورفع ایدن پرنور معنوی ایدی.[٢]وخواصدن ماعدا، قمیص‌مریم «ملکهٔ بلاده‌ی حفظ وصیانت ایدن بر سد سدید وحصن متین مقامنده ایدی .

— Ste. Marie des Blachernes *ولاخرنه آیازمه‌سنك حال حاضری*

بیزانس تاریخنده بویوك بر شهرت قدسیه‌سی اولان و لاخرنه آیازمه‌سنك بیزانسلیلردن قاله کوچوك بر بنا اولدیغنی سویلش ایدك . لاتینلر استانبولی ضبط ایتدکاری زمان قدیماً موجود اولان کلیسای لاتین کلیسانسه تحویل ایتمشلردی . یوقاریده تفصیلاً بیان ایدلدیکی اوزره بعض دینی مراسم بوراده اجرا ایدیلوردی . وقتیله اقدام غزته‌سنه تفرقه ایدیلن آلمانجه‌دن مترجم (هندلی پرنس یاخود بیزانسك سقوطی) نام اثره، بو کلیسادن بحث اولنیور. عثمانلی کیلریله بیزانس کیلری آره‌سنده وقوعبولان بر محاربهٔ بحریه‌ده کویا ، حضرت مریم معاونته شتاب ایتدیکندن غایت شدید بر روزکار جیقمش و تورك کیلرینك کافه‌سنی غرق ایتمش ، وقورتیله‌بیلن مرتبات،اخیراً ولاخرنه کلیسانسده وافتیز ایدیلهرك تنصر ایتدیرلش .

استانبولی هر تهلکه‌دن قورتاران، بو کلیساده رسمی بولنان مریم ایمش ...

ولاخرنه کلیسانسی یانمشدر . حالا زیارتکاه اولان آیازمه‌یه بر ایکی آیاق مرمر باصامقله اینیلیور. تخمیناً ایکی متره ارتفاع وبر بچق متره کنیشلکنده کارکیر کمرلی بر دهلیزی واردر .

آیازمه صویی بو کمرك تقریباً قرق اللی آدیم ایچریسنده برمرمر طاشك ده‌لیکلرندن جیقیور ، بوصو ، اکری قپو جهتلرندن صیزمه صورتیله کلکده‌در. کارکیر مدخلك اوکنده برآیاق اوزرینه اوطوردلمش بیاض

[١] Josephi Hymnographi depositio vestio in Blachernis. Epigrammatum Anthologia palatina, éd Dübner, T. I, I Paris, 1864, p. 15)

[٢] قبول وحرمت عامه‌یه مظهر اولمش اعتقادات شایان نظر اولدیغی درکاردر . حتی ١٣٣٩ سنه‌سنده استانبوله کلش‌اولان فرانسز ادبای معروفه‌سندن موسیو قلود فاره‌ر، دارالفنون قونفرانس صالونده ویرمش اولدیغی برقونفرانسده « باطل اعتقادلرك ، افسانه‌لرك بیله ، حد ذاتنده شایان حرمت اولدیغنی » سـ یلش ایدی . Le fétichisme est même respectable

برمرمر قورنه‌دن piscine مشروبه‌لرله صو آلنوب ايچيليور. آيازمه‌نك قارشوسنده باصيق تاوانلى كوچوك بركليساده واردر. وقتيله شهرت كبر آفاق اولان كليسانك يرى بوراسيدر. صوكره قپوسنك صول طرفنده‌كى ديوار وكمر خرابه‌لرى قديم مريم آنا كليساسنه عائد بقايادندر(رسم ، صحيفه : ١٣٤) ...

مذكور مرمر قورنه‌نك اوكنده وديوارده جسامت طبيعيده فقط ياريم ، حضرت مريمك بر تصويرى واردر . صول‌النده، اوغلى مسيح كوريليور. بورسم پك اسكيدر ، ومصنعدر. اوكنده مرمر آياق اوزرينه جيفته باشلى برقارتال قوشى تمثالى واردر.

بيزانس مورخ ووقعه نويسلرينك توصيف ايتدكلرى تصوير مريم بواولسه كرك ... چونكه ايشى پك اسكيدر.بوتصويرى برقاچ سنه‌اول جواردەكائن ديكر برروم‌كليساسنه نقل‌ايتمشلر. مع‌مافيه ولاحرنه كليساسنك يوم مخصوصنده ، اونى موقتاً بورايه كتيروب خلقه زيارت ايتديريورلر...

اليوم معمور وبين‌النصارا زيارتگاه اولان ولاخرنه آيازمسنده حالا محفوظ بعض متبركات :

— غرغوريوس (ايسقپوس آغراغاندينون) ك قافا طاسى
— تارك دنيا آيوس تەئودوسيوس كنو وبيرحيس (هرشيئى يمكه مأذون ايدى) ك چكه كيكى
— آيوس خارالامبوس‌ك كيكلرى
— اوسيثا اكسه‌نك قبورغه كيكلرى
آيوس پانده‌له‌يمون‌ك كيكى

بومتروكات ، طولانى برجامكان ايچريسنده محفوظ اولوب ، هربرينك حذاسنده صاحبلرينك رسملرى معلقدر. هر برينى يكان يكان تدقيق ايتدم .

سرايك اطراف وجوارى

Les abords du Palais

ايمپراطور قسطنطين، يكى پايتختى، عظمت واحتشامجه اسكى رومايه معادل برشكل وحاله قويمق ايسته‌ديكندن، اولا سه‌پتيموس سه‌وه‌روس (لوچيوس سه‌پتيموس سه‌وه‌روس (Septime-Sévère ك تأسيس كرده‌سى [١٩٦] اولان ايپودروموسى (آت ميدانى) برطاقم آثار صناعيه ايله تزينه‌باشلادى. واوراده قاتيزمه Cathisma [١] دينيلن محفل ايمپراطورى‌يى انشا ايتديردى . آت ميدانك شمديكى حالى، انك وضعيت طولانيسنى پك كوزل كوسترن ايكى ديكيلى طاشله، بيلان قاوى ستون ، او واسع ميدانك شكل قديمى محافظه ايتمكده‌در .

مرمره دكزينه ناظر جهتده ، پيه‌رژيلك زماننده اولديغى كبى ، طوغله كرلى ، يوكسك ديوارلر حالا دخى موجوددركه ، سلطان احمد جامعنك اطه‌لره ناظر جبهه‌سى اوكنده‌كى سددن مرمره دكزى، وچاتلادى قپو ساحلنه ياقين محلده كوچوك آياصوفيه ديديكمز ، قديم سركيوس وباكوس كليسه‌سى پك كوزل كورينور . قبا صقال حريقندن صوكره ، قديم سراى ايمپراطورينك تملرى ، بو سرايى طوتان قالين طوغله كرلى استاد ديوارلرى ، دوائر ومشتملاتندن اولان بر طاقم مغاره‌لر ، دهليزلر تماميله ميدانه چيقمشدر . بو انقاضى ايجه كوره‌بيلمك ايچون قبا صقالك آشاغى طرفلرنده ، بايرام فرونى ، جان قورتاران سمتلرنده ،آق‌بيق حمامى جاده‌سنده طوروب ، صاغه ، يوقارى يه طوغرى عطف نظر ايتمك كافيدر .

بيزانس سراى كبيرينك انقاض تاريخيه اوزرنده متقدمين ، پك اساسلى تدقيقاتده بولنمشلر ، وينه آنلرك تعريفات وبياناتى اساس اتخاذ ايدرك حقيقةً اولدقجه قريب پلانلر تنظيم وقروكيلر ترتيب ايتمشلردر .

سراى مذكوره دائر متقدمينden وليساريوس‌ك كاتب خصوصيسى فلسطينلى پروقوپيوس ك (٥٦٢) ، وقعه نويس پاسقالك ، تەوفانيس‌ك ، اوزه‌پيوس‌ك ، پيه‌رژيلك ويردكلرى معلومات پك قيمتداردر ؛ بو معلومات ، متأخرين ايچون ، تتبعلرينه بر رهبر ، بر مفتاح اولمشدر .

بو اساسلى معلومات اوزرينه‌دركه ، لابارت (١٨٦١) ، ژان ٹەبه‌رصولت (١٩١٠) ، استانبولك سراى كبيرى حقنده مهم اثرلر نشر ايده‌بيلمشلردر . محرر عاجزده ، بو ايكى فاضلك تدقيقاتندن استفاده ايتدم .

قسطنطين ، بر وقتلر ديللرده داستان اولان سرايى آت ميدانى ديديكمز ايپودروموس قربنده انشا ايتديردى . سرايله محفل ايمپراطورى آره‌سنده بر كچيد واردى ؛ حكمدار اوراده تخته اوطورمش اولديغى حالده ، آت ميدانده اجرا ايديلن آت وآرابه يارىشلرينى سير وتماشا ايدرايدى .

سرير قيصرينك موضوع اولديغى دائره‌نك يانده متعدد صالون و ديوانخانه واردى . بونلردن برى (تريقلينوس) triclinos ديدكلرى ، ايمپراطورك يمك يديكى ، وبعضاً ضيافتلر كشيده ايلديكى بر بويوك دائره

[١] سلطان احمد ميدانندەكى آلمان ايمپراطورينك چشمەسى ، محفل ايمپراطورينك موقعندەدر .

ايله ، آت ميدانندەكى آت يارىشلرينك آن اجراسنه انتظاراً، اوطوردىغى ورسمى المبسەسنى كيندىكى براوطه ايدى . بو اوطه ايله بويوك صالون آرەسنده كوچوك بر صالوندە واردىكه ، توقف اوطەسندن بويوك صالونه بورادن كچيلوردى :

آت ميدانىنك قربنده ، آياصوفيه معبدينك جناحلرندن برنده اوكوستەئون Augustéon دينيلن بر ميدان واردى . اليوم آياصوفيه ميدانىديدىكمز بو يره ، ايمپراطور قسطنطين، والدەسى (اوكوستا ئەلەنا) Augusta Hélène نك بر هيكلى وضع وركز ايتديرمشدى .

(٥٣٢) سنەسنده ظهور ايدوب بويوك بر يانغينه بادى اولان مشهور نيقا Nika اختلالنى [١] متعاقب ، ايمپراطور ايبوستينيانوس ، آياصوفيەنى شيمديكى شكل وهيئتنده تكرار انشا ايتديردكدن صوكره ، بوميدانك زمينى مرمرلرله دوشتدى واورتەسنەده آت اوزرنده كندى هيكلنى ديكديردى .

بو هيكلك قاعدەسنى رأى العين مشاهده ايتمش اولان، واوكوستەئون ميدانىنك، آياصوفيه معبدينك جنوبنه طوغرى امتداد ايدن شمديكى آياصوفيه ميدانى اولديغنى ايلك دفعه اولەرق بيان وتعيين ايدن پيەرژيلدر .

اكثر مورخلرده ، شمديكى آياصوفيه ميدانىنك قديم اوكوستەئون ميدانى اولديغنى تأييد ايتمشلرسەده ، پاسپاتى هردرلو بداهت وصراحته رغماً، بوميدانى ، ايبود روموسك جهتشرقيەسنده اولمق اوزره كوستريبور انك شو تقديرينه نظراً ، سراى ايمپراطورينك احياءً تصويرى خصوصندەكى بيانات وتعريفاتىده بالطبع سهو وخطادن وارسته دكلدر . [٢]

ستونلرله محاط ومزين اولان بوميدان ، پروقوپيوسه نظراً ، سراى ايمپراطورى واعيان داۋرەسى اوكنه طوغرىده امتداد ايدردى .

اعيان داۋرەسى ، (شيمديكى عدليه بناسى) بوميدانك شرق جهتنى اشغال ايدر ايدى .

بويوك قسطنطين طرفندن طرفندن انشا ايدىلن بوبازيليكك (اعيان داۋرەسى) نهايتنده محراب كبى بر چيقنتى abside ، بونك اوكندەده بر رواق واردى . وقعەنويس پاسقالك تعريفنه كوره ، بو رواق بر طاقم هيكللرله مزين ايدى . [٣]

مومىاليه ، وقعەنويسك بياناتدن مستبان اولديغى اوزره ، (٥٣٢) حريقندن صوكره ايبوستينيانوس، بو چيقنتىلى قسمى ، بياض مرمردن التى ستونلى بررواق اوزرينه اوطوردىلمش قبەلىاولەرق تكرار ياپديرمش، ويوقارى طرفلرينى عين رنكده مرمرلرله وهيكللرله تزيين ايتديرمش ايدى .

غرب جهتنده ، اوكوستەئون ميدانىنه كچيلمك ايچون قپولر واردى . (مەسى) ديدكلرى، وتايدى قلەدەكى

---

[١] ويقتوريا Victorias دينيلن فرقەنك باعث وبادى اولديغى حريق مدهش، تەئودوسيوس طرفندن انشا ايتديريلن آياصوفيەيى وفوروم اوكوستەئونك رواقلرينىده ياقمش ايدى . لابارت : استانبولك سراى ايمپراطوريسى : صحيفه : ١٧

[٢] لابارت : سراى ـ صحيفه : ٣٣ .

[٣] پاسقال : ص : ٢٥٨ ـ ٥٢٩

[٤] ماهر برجنرال ايكن ٩٦٢ سنەسى آغستوسنك اون آلتيسنده ايمپراطور اعلان ايديلن مشارايه ،مسلمانلرله حرب ايدرك كيليكيانى ، قبرسى، انطاكيەيى، وسوريەنك شمال جهتلرينى النردن استرداد ايتمش ايدى. (٩٦٤) استانبوله عودت ايدركن ، طرسوس قلعەسنك قپولرينىده برابر كتيرمشدى . انطاكيەنك استردادندە بيزانس جنرالى Buzés نك خيلى همتى كورولمشدى .

یالدیزلی قپودن بری، شهری باشدن‌باشه قطع ایدرك، عمومی میدانلری اوکوسته‌ؤن میدانله ربط ووصل ایدن دیوان یولی کلیر ، بوجاده ؛ آیاصوفیه وسرای ایمپراطوری قربنده نهایت بولوردی .

اطرافی رواقلرله محاط اولان بو دیوان یولی سرایك مدخلندن فوروم قسطنطین دیدیکمز چنبرلی طاشه قدر اوزانیردی .

فوروم قسطنطین‌ك موقعی، الیوم مشهودیمز اولان قسطنطین ستونیله معین اولدیغی اوزره، چنبرلی طاش موقعیدر . بویول ، شاهراه ایمپراطوری ایدی .

ایمپراطورلر، هرهانکی بر سفردن عودتلرنده بو یولی تعقیب ایدرلردی . نیکیفوروس فوقاس ، استانبوله مظفراً دخولنده یالدیزلی‌قپودن اعتباراًفوروم قسطنطینیه‌قدر بویولی‌تعقیب‌ایتمش وبورادن آیاصوفیه‌یه‌کلمش‌ایدی. برنجی واسیلیوس‌ده ، یالدیزلی قپودن کیره‌رك سرایك مدخلی اولان حالکیه قدر بو دیوان یولی تعقیب ایلدیکی کبی، ایوستینیانوس‌ده بوکذارکاهدن کچمشدر .

اوکوسته‌ؤن جوارنده ، ایمپراطورلرك هیکللریله مزین (میلیون) Milion و Μίλιον دینیلن بر آبده واردی. یوبنانك قبه‌سنه، حضرت‌عیسانك یالکز،ارادت بشریه‌سنه معتقد monothélète ایمپراطور فیلیپیقوس واردان Philippikos Bardanes ، کندیسی، وباطریق سرکیوس آیاقده اولدقلری واطرافنده‌بش‌مجلس روحانی اعضاسی بولندیغی حالده ، بویوك قطعه‌ده رسمی باپدیرمش ایدی .

سرایك جبهه‌سی ، شمدیکی زمانك محتشم مبانیسی کبی یکپاره اولیوب بر حوق دوائر ومشحلاتك بریره کلمسندن حاصل اولمش ایدی . بودائرلر شو اسملرله یاد اولنوردی :

تریقلینوم :	یمك وضیافت اوطه‌سی	Triclinium
قوبیقولوم :		Cubiculum
قوتیئون :	یتاق داثره‌سی	Cotion
دیاواتیقا :	مابین‌دائره‌سی	Diabatica
فیال :	اورته‌سی حوضلی ، شادروانلی‌حولی	Phiale

ایمپراطور ، باپدیردیغی بورسمله ، آلتنجی مجلس رهبانی [٦٨١ - ٦٧٠] طانیمامش اولیو . چونکه ، بوآلتنجی‌مجلس روحانی، حضرت عیسانك سالف‌البیان صفتنی قبول ایتمیور ایدی . فقط بالآخره ، بوآلتنجی قونسیل‌ده ، اوته‌کی بش قونسیله التحاق ایتمش ایدی .

کلیسالرده‌کی تصاویرك شدتله علیهنده بولنان بت شکن Iconoclaste بشنجی قسطنطین قوپرونیموس Constantin V Copronyme ، سویه‌عرفانی‌هنوزانکشاف‌ایتمه‌مش خام ارواح ایله، اجانب‌نظرنده‌اورتودوقس مذهبنك بحران وتشتتنی کوسترن بورسمی بالآخره اورادن حك وازاله ایتدیردی .

میلیون دینلیان بنا ، اصل‌اوکوستهٔون میداننده‌اولمیوب غرب‌جهتنده ، دیوان یولنك مبدأنده‌ایدی [۱] .

آثار قدیمه‌نك تدقیقاتندن آکله‌شیلدیغنه کوره ، زوقسیپوس حماملری ، فوروم اوکوستهٔونك خارجنده و بومیدانك غرب جهتنده کائن سرایك اتصالنده بولنان وفورمه ناظر اولان (نومه‌را) دینلیان دائره‌یه متصل ایدی. دینی آلایلرده ایمپراطور، سرایه دونرکن اوکوستهٔونه وسرایك حالکه Chalcé [۲] دینلیان مدخلنه کلمه‌دن میلیوندن‌کچردی. آیاصوفیه‌نك صوك جماعت محلندن narthex جیقان [۳] موکب حکمداری ، فوروم قسطنطینه کیتمك ایسترسه ، مه‌می [٤] دینلیان دیوان یولنه کچمك ایچون مطلقا میلیوندن مرور ایدرایدی . میلیون ایله سرایك مدخلی اولان حالکه آره‌سنده زوقسیپوس Zeuxippe حماملری واردی ، که ایمپراطور فوروم قسطنطیندن سرایه کلیرکن بعضاً بوراده طوروردی . سه‌پتیموس سه‌وه‌ریوس = سه‌پتیم سه‌وه‌ر ، طرفندن انشا ایتدیریلن [۲۱۱ – ۱۹۳] وبالاخره بویوك قسطنطین جانبندن ستونلرله ، لطیف مرمرلر وقیمتدار هیکللرله تزین قلنان بوحمام ، (۵۳۲) سنه‌سنده مشهور نیقا اختلالنده یانمش و متعاقباً ایمپراطور ایوسیتینانوس طرفندن تکرار انشا ایتدیرلمش ایدی . بو حمام ایپودروموسك قربنده و سرایك مدخلی حوارنده ایدی . فی‌الحقیقه ، نیقا اختلال کبیرنده ظهور ایدن ، حریق زوقسیپوس حماملریله برابر سرایك دهلیزینی‌ده یاقش ایدی . زوقسیپوس حماملری ایپودروموسه متصل اولمیوب، آره‌لرنده بر أو واردی. [٥]

---

[۱] میلیه‌ر ، اسکی بزانس شهرینك قپوسی مقامنده ایدی . دوقتور مورتمان‌ك تعیینه نظراً ، (میلیه‌ر دور) ی آیاصوفیه‌نك غربنده وزوقسیپوس حماملرینك شمالنده وشمدیکی دیوان یولنك براشدیکی یرده آرامق لازم کلیور . شو حاله کوره ، قپونك موقعی سلطان احمددہ قدیم مات بچه‌سیله، آیاصوفیه جامعی آره‌سنده ، دها طوغریسی ترامواینك یوقاری‌یه قیورلدیغی کوشه‌ده آرامق ایجاب ایدییور .

فی‌الحقیقه ، ۱۴۳۲ – ۱۹۲٦ سنه‌سی مارتی ایچنده، صغوق چشمه یوقوشندن یوقاری طوغری بر شرکت طرفندن لغم حفریاتی اجرا ایدیلورکن ، ترامواینك قیورلدیغی کوشه‌ده ، توتونجی عجمك دکانی حذاسنده عایت متین تملار ، اویمه‌لی‌جسیم مرمرلر،متین طوغله‌لر چیقدیغی کوردم . شبهه‌دن بریدرکه، اویمه‌لی، اولوقلی مرمرلر، میلیه‌رك یاتمل طاشلری. یاخود‌ستونلرك قورنیشلری ایدی . متقدمینك مایه‌رك موقعی حقنده‌کی تخمیناتی بوه ورتله تحقق ایتش اولیور .

[۲] سرایك حالکه دینلیان قپوسی ، آیاصوفیه حامنك موقعنده ایدی .

[۳] ایمپراطورلر ، آیاصوفیه‌نك ترامواى یولنه ناظر قپولردن ، اورته‌ده‌کی قپودن چیقاردی . آیاصوفیه‌نك بوراده‌کی حولیسی وقتیله پك واسع ایدی وترامواى یولنه ، بلکه دها کری‌یه طوغری امتداد ایدردی .

۱۳۴۲ – ۱۹۲٦ سنه‌سی‌ظرفنده لغم‌حفریاتی اجرا ایدیلورکن ، شمالی چشمه‌سنك قارشوسنده تجاردن عبود افندینك قونافی اوکنده ، خالص خوراسان وطوغله ایله أورولمش متین تملار ، و بوتملر آره‌سنده میشه‌دن خطیللر ، بویوك لوفجه چیویلری چیقدی . بیك کسور سنه‌لك بقیه‌سی اولان بوانقاص آیاصوفیه حولیسنك atrium تملری ایدی . خطیللر اوزرنده خوراسان وکیره‌ج بولاشمغی حالا طوریور . بویقایانك چیقدیغی زمین رطوبتدن عاری اولدیغی ایچون خطیللرچوروه‌مش، صانکه بوکون دیوار آره‌سنه قونولمش کبی ، صاغلام ، متین ظهور ایتمکدر . بو انقاض ، زدیمده محفوظدر .

[٤] لابارت « سرای » سر لوحه‌لی اثرنده میلیون Million ی اوکوستهٔون میدانك اورته‌سنده کوستریورکه ، بونده خطا ایدییور [لوحه : ۲ – نومرو : ۳] .

[٥] عروج عیسی یورطیسنده ، ایمپراطور (میلیون) ی کچدکدن صوکره ،

اورادن حالکه طریقله سرایه کیرمش ایدی . بویوك پاسقالیه‌یی Pâques تعقیب ایدن‌بازار ایرتسی‌کونی‌اجرا ایدیلن آلایده‌ده ایمپراطور بوطریقله سرایه داخل اولمش ایدی . هرایکی جهتده ، ایمپراطور ، فوروم قسطنطیندن کلیرکن، میلیوندن کچمش ایدی ؛ فقط عروج عیسی یورطیسی مناسبتیله ، آخیله‌ثوس میلیون ایله حالکه آره‌سنده ذکر ایدلمش ، حال‌بوکه بویوك پاسقالیه‌یی تعقیب ایدن پازارایرتسی کونی مراسمنده‌زوقسیپوس ذکر اولنمشدر . بوراده عین موقعدن بحث‌ایدلدیکی اغلب

وقعه نویس پاسقال. ص : ٥٣٠-٥٢٩ ، پیه‌ژریل، استانبولك طوپوغرافیسی ص : ٧٩ ، دوقائز : خرستیان استانبول . برنجی کتاب . ص : ٩١

میلیون ایله حالکه آره‌سنده (آخیله‌ئوس Achilleus Ἀχιλλεύς) تصادف ایدیلوردی‌که ، بونك ده یانده بویوك برقپو واردی . آخیله‌ئوس‌ك ، زوقسیپوس حمامی جوارنده دیکر بر حمام اولمسی محتملدر . موضوع بحث اولان بویوك قپونك ، غرب جهتنده کائن اوکوسته‌ئون میدانه آچیلور. قپولردن بری اولدیغی شبهه‌دن وارسته‌در .

سرایك مدخلندن ایپودوروموسه کچمك ایچون تعقیب ایدیلن کذرکاهلردن برینه ، آخیله‌ئوس نامی ویرلمش ایدی .

فی‌الواقع ، ایمپراطور ته‌ئوفیلوس، آلای والا ایله سرایه دونرکن ، آخیله‌ئوس یولارینی تعقیب و زوقسیپوس حاملری اوکندن مرور ایدرك حالکدن ایپودوروموسه کیتمش ایدی .

بوراده بحث‌ایدیلن کذرکاهلر، اوکوسته‌ئون میدانك اطرافنی تزیین ایدن ستونلی محللردن بری اولدیغنه شبهه یوقدر .

شو تفصیلاتدن آکلاشیلدیغنه کوره ، اوکوسته‌ئونك شمالنده آیاصوفیه ، شرقنده اعیان دائره‌سی بولنمش اولیور . غربنده ایسه ، بومیدانه کچیله‌جك قپولر واردی .

اوکوسته‌ئون ، یعنی آیاصوفیه میدانی قوروم قسطنطینه ، یعنی چنبرلی‌طاشه ربط ایدن دیوان‌یولی، مذکور میدانده نهایت بولوردی. بوقاریده ذکر ایدلدیکی‌اوزره، بوجهتده ، ایپودوروموس‌ك جوارنده‌کی زوقسیپوس حاملری قربنده ، برنوع طاق ظفر اولان میلیون واردی. دیوان یولندن میدانه کچمك ایچون بونك کمرلری آلتندن مرورایتمك لازمایدی. ایپودوروموس قربنده ودکز جهتنه‌طوغری مبنی‌اولان اقامتکاه ایمپراطورینك اوکوسته‌ئون‌ك جهت جنوبیه‌سنده بر قپوسی کوریلوردی .

بوجهتده ، ایپودوروموس دیدیکمز آت میدانینك بوینجه ، میدان ایله هم‌سویه دوز اراضی بی قسماً ، سلطان‌احمد جامعی وکنیش حولیسی اشغال ایتمکده‌در .

سلطان احمد جامعنك حین انشاسنده [ه : ١٠٢٦ م : ١٦١٠] ، وقتیله سرایك اك قدیم قسمنك مبنی

احتمالدر. ایمپراطور ، بویوك‌قپو قربنده‌کی آخیله‌ئوسدن ده‌کچردی. ولادت عیساده‌ایسه، حالکدن آیاصوفیه‌نك (اورولوجیون) Horologion دیدکلری محله کلیردی . آخیله‌ئوس‌ك بر حمام اولدیغی روایت ایدیلیور . آخیله‌ئوس‌ك بر حمامی زوقسیپوس حاملری قربنده اولمیوب استراته‌کیون Stra.ègion ده کوسترلیور . استراته‌کیون ، باب‌عالی موقعنده ایدی .

آخیله‌ئوس‌ك بر باشقه حمامی دها ذکر ایدیلیو سه‌ده، موقعی کوسترلیور. بونك برهیکل اولدیغی‌ده ، روایت‌ایدیلیور. فی‌الحقیقه ، زوقسیپوس حمامنك اطرافنده متعدد هیکللر واردی .

زوقسیپوس حاملری قربنده ، کوچوك بر حمامدن بحث ایدیلیورکه ، کتاب‌المراسم‌ده مذکور آخیله‌ئوس حمامی اولسه کرکدر .

یوقاروده ذکری کچن ، آخیله‌ئوس قربنده‌کی بویوك قاپونك ، (نیقولا میساریتیس Nicolas Mesaritis) ك اثرنده موضوع بحث اولان ، اوکوسته‌ئون‌ك غرب جهتنده‌کی قپولردن بری اولدیغنه شبهه یوقدر . [ثمره‌رصوك : استانبولك بویوك سرایی ـ صحیفه : ١٧ ، حاشیه : ٢]

اولدیغی اراضینك تسویه‌سنه مجبوریت حاصل‌اولمش ، قباصقاله ، بول سوقاغه[۱] موازی آراسته دیدیکمز ایکی طرفی کمرلی چارشو ایشته اولوقت انشا ایدلمشدر .

پیه‌ژریل ، بوراسنی زیارت ایتدیکی زمان ، جامعك بو ، یعنی شرق جهتی دکزه طوغری خفیف بر میل‌ایله‌امتداد ایدرمش. سرایك توسیعی عملیه‌سی‌ایشته ، بوجهتدن واقع اولمش ، ومختلف زمانلرده ، بوطرفده بانچه‌لر اورته‌سنده بر طاقم یکی انشاآت وجوده کتیریلمشدر .



سه پتیم سه‌وه‌ر
Septime Sévère

سرای ایمپراطورینك وضعیت موقعیه‌سی ، خارق‌العاده بر لطافت و احتشام عرض‌ایدر . بر طرفدن دکزه ، کشیش طاغنه و مرمره‌نك ماوی طالغه‌لرینه کومولمش آطه‌لره طوغری اوزانان منظره حقیقةً شاهانه‌در ، علویدر . خیمیج جهتنه ممتد اولان منظره‌ده باشقه بر ذوق و لطافت اویاندیرر . ملتم روزکاریله ویاخود بوغازك لطیف وسرین روزکارلریله هردم تازه حیات یاشایان ، سرای حکمداری سدلرنده ، ایمپراطورلر ، دنیانك ایکی

[۱] قباصقالده ، بول سوقاقده‌دارالسعاده آغاسی مصلی آغانك اسکی تورك طرز معماریسنده ، بر صره طاش ، برصره طوغله اورمه‌لی فوقانی برمکتبی وآلتنده برچشمه‌سی واردر . مکتب قبا صقال حریقنده یاندی . چشمه‌نك صوبی یاز قیش آقار .

کتابه شودر :

حضرت آغای دارالسلطنت یعنی مصلی آغا اول
فرخنده‌ذات
بندهٔ جود وسخامی خاص وعام
غرقهٔ بحر عطای کائنات چشمه بنیاد ایلدی الله‌یچون
تازه‌لندی چار رکن و شش جهات
خیرجاریدر اولان بی‌حساب یوم‌عقبی باعث فوز نجات
دولتنده نالیا تاریخدر
کلدی آقدی چشمه‌یه عین حیات ۱۰۷۷

علی اسکندر تبردار خاصه

قطعه‌سندن ، مختلف ومتنوع اشيا وامتعه‌يى پايتخت دولته نقل وايصال ايدن كميلرك سيروسفرينى مغرورانه تماشا ايله ذوقياب اولورلردى ...

فورم ، اوكوستهٔون : آياصوفيه ميدانى

Le Forum Augustéon

فوروم اوكوستهٔون ديدكلرى ميدان ، آياصوفيه‌نك جنوب دواريله سرايك شمال ديوارينه علاوه والحاق ايدلمش بنالر اره‌سنده شمالدن جنوبه طوغرى ممتد ايدى . بووضعيت تعين ايتدكدن صوكره ، شرق وغرب جهتلرينك تعيينى كيفيتى قالير . ميدانك شرق جهتنده ميدانه آچيلور (مونوتيروس) Monothyros دنيلن تك قاتادلى بر قاپويى حاوى سرايك سورى ، اعيان داڤره‌سى و نهايت باقرجيلرك مريم آنا كليسا‌سى [١] واردى .



قسطنطين و والده‌سى ڤلهنى آيناروزده

ايمپراطور ، آياصوفيه‌نك يوقارى طبقه‌لرينك شرق منتهاسندن Catéchumènes ، سراينه اخشاب بر مريون واسطه‌سيله كچردى. آياصوفيه‌نك جناحلرده‌كى طبقه‌لره كرك زمين قاتنده‌كيلره و كرك رنجى قاتده بولنانلره قاتاقومه‌نوس ديرلردى. ايمپراطورك كچديكى طبقه جنوب طرفنده‌كى طبقه‌لردر .

ديكر جهتدن ، سالف الذكر باقرجيلرك مريم آنا كليسا‌سندن آياصوفيه معبدينه بو مريون واسطه‌سيله كچيلردى . شو وضعيته كوره اوكوستهٔون ميدانى ، شرق جهتنده آياصوفيه‌نك بناسندن ايلرى كچه‌مزدى حتى ، ميدان آياصوفيه‌نك تماميله منتهاسنده واره‌مامق لازم كليردى . اكر بويله اولمش اولسه ايدى ، فوروم ناظر اولان سرايك شمال سورينك ، تريقلينيوم Triclinium des candidats ديدكلرى بنانك بوتون جبهه‌سنجه امتداد ايتمش اولمسى لازم كليردى. حالبوكه ، مذكور تريقلينيونك قپولرندن برى ، ماغنورا = ماغناورا سرايك بويوك تريقلينيومنك Atrium قپوسنه قارشى ايدى

[١] لابارت بوكليسايى شيمديكى عدليه داڤره‌سنك اوك طرفلرنده ، آياصوفيه جامعى حوليسنده ، اكرى فاتحى سلطان محمد ثالث ايله ، سليم ثانى تربه‌لرينك موقعنده كوستريبور . بعض مؤلفلر ايسه ، صعوق چشمه يوقوشنك آلت باشنده ، زينب سلطان جامعيله اوست طرفنده لالاخيرالدين جامعنك موقعنده تخمين ايديورلر. — St. Marie Chalcopratiana

يوقاريكى تفصيلاتدن آكلاشيلهجغى اوزره ، فوروم‌ك حدود شرقيه‌سى برخط ايله تعين ايتمش اولبوركه، بوخطك مبدأ نقطه‌سى ، آياصوفيه‌يه الحاق ايديلن مبانينك شرق منتهاسندن اون‌متره قدر بعد ومسافه‌ده‌بولنور.

اوكوسته‌ئونك غرب حدودى ايسه ، سرايك بوجهتده‌كى حدوديله تعين ايتمشدى‌كه، بوحدود بورادەمبنى (نومەرا) Numéra دينيلن دائرەيه قدر دايانيردى. نومەرا ديدكلرى دائره فورومه ناظر وزوقسيپوس حمامارينه متصل ايدى . فقط بو حماملر ، فوروملك حدودى خارجنده ايدى . فى‌الحقيقه ، ايمپراطور ، حالكه دينيلن قپودن چيقوب فورومه كچركن ، خلق نومەرالرك اوكنه ديزيلرلرايدى. ايپودروموسه كيتمك‌اوزره، فورومك جنوب غربى قپوسندن ، چيقار چيقماز زوقسيپوس حمامارينه تصادف ايديليوردى. نومەرالر، فورومك داخلنده، زوقسيپوس حمامى ايسه ، اونك خارجنده بولنديغندن ، اوكوسته‌ئونى غرب جهتندن تحديد ايدن خطك مبدأ نقطه‌سنى بو ايكى بنا ارەسنه وضع ايدلمشدر.



قسطنطين ايله والدەسى ثەلەنى
مداليون

بعض آثار قديمەنك تدقيقندن مستبان اولديغى اوزره، اوكوسته‌ئون‌ميدانى، شمالدن جنوبه يوز قرق، وشرقدن غربه يوز يتمش متره وسعتنده ايدى . شوتقديره كوره ، ميدان حد ذاتنده حائز اولديغى اهميته متناسب بر وسعت و جسامتده دكل ايدى ؛ نسبتەً دار ايدى . بونكله برابر، آياصوفيه ايله مرمره يعنى آخور قپو ساحلى آره‌سنده‌كى ساحەنك اولدقجه دار اولديغى و اوكوسته‌ئونك عمومى بر ميدان اولمقدن زياده ، آياصوفيه ايله سراى قيصريه مخصوص محفوظ واسع برحولى بولنديغى نظردقته آلنملىدر .

فضله‌اولەرق، اوكوسته‌ئونك شمالدن جنوبه طوغرى ممتد اولان يوزقرق مترەلك كوچوك جبهەلريله پارسەده‌كى واندوم Pl. Vendôme ميدانك وسعتى مقايسه‌ايديليورسه، اوكوسته‌ئون ميدانك دهاواسع اولديغى آكلاشيلور.

ميدانك ذواربعةالاضلاع بر شكلده اولوب اولمديغى محتاج تدقيقدر . عجبا ايپوستينيانوس‌ك معمارلرى ، ميدانه بوشكلى‌مى ويرمشلر ؟!

بعض مؤلفلر ميدانك دائره شكلنده اولديغنى ادعا ايدييورلر . مؤلفين قديمەدن قودينوس، استانبولك

مبانیسندن [١] باحث اثرنده ، میدانك دائره شكلنده اولدیغی خبرینی قبول ایتمیور ، ومؤلفلرك بونده خطا ایتدكلرینی سویلیور .

مؤلفلر ، زوسیموس‌ك، فقراتنه استناداً، اوكوسته‌ؤنك شكلی حقنده بیان مطالعات ایتمشلردی، حالبوكه، زوسیموس‌ك بیانات وتعریفاتنك الیوم چنبرلی طاش دیدیكمز فوروم قسطنطینه عائد اولدیغی آكلاشلمشدركه آیاصوفیه میدانندن چوق اوزاقده برمیدانمدر .

اوكوسته‌ؤن میدانتك اطرافنده‌كی رواقلری بدایةً بیوك قسطنطین یاپدیرمشدی ، فقط ایبوستینیانوس زمانده ظهور ایدن مشهور نیقا اختلال كبیرنده بو رواقلر محو وتخریب ایدلمش اولدیغندن اختلالی متعاقب ایبوستینیانوس میدانی توسیع ، رواقلری تكرار انشا ایتدیرمش ایدی . او وقت رواقلر، میدانك درت جهه‌سنی تزیین ایتمك اوزره جفته ستونلر اوزرینه اوطوردلمش ایدی میدانك زمینی مرمر دوشه‌لی ایدی . بر چوق مؤلفلرك اثرلرنده مذكور اولدیغی اوزره، میدان متعدد قیمتدار هیكللرله دونادلمش ایدی . بو هیكللر مختلف دورلرده ، میدانك آن خرابیسنه قدر پایدار اولانلردن اك مهملرینك ذكریله اكتفا ایتدك ؛ فقط بونلری ذكر ایتمه‌دن، ركز واعلا واحا ایدلمش اولدیغندن میدانك اورته‌سنده بولنمش اولان (میلیه‌ر) Milliaire دن بحث ایتمكی موافق كوردك :



بویوك قسطنطین
Constantin le Grand

میلیه‌ر دیدكلری، روما شهرنده؛ ایمپراطور اوكوست طرفندن شهرك وسطنه ركز و اقامه ایدیلن برستوندن عبارتدر . بو ستون مبدأ نقطه‌سی ایدی . دولتك بوتون بویوك یوللری ، ملی اعتباریله بو نقطه‌دن حساب ایدیلیوردی .

قسطنطنیه‌ده ایسه ، میلیه‌ر ، درت طرفی كمرلی برنوع طاق ظفر شكلنده برآبده ایدی . عادتا ، سلطان احمد میدانندهكی آلمان ایمپراطوری كیوم‌ك چشمه‌سی طرزنده ، وفقط درت جهه‌لی ایدی . [٢]

[١] Codin; De œdificiis; Paris; p. 39

[٢] ١٣٤١ ـ ١٩٢٦ سنه‌سی شباطی ایچنده، استانبول مجرالرینك برشركت طرفندن انشاسی مناسبتیله صفوق‌چشمه یوقوشی حفر ایدیلیورکن زیب سلطان جامعیله ، سقالر چشمه‌سی آره‌سنده‌كی ساحه‌ده ، اوچ متره درینلكنده آیاصوفیه

(آنونیم) Anonyme ك تعریفه نظراً، بویوك قسطنطین‌ایله‌والده‌سی (مُله‌نی)[۱] Hélène‌نك، اورته‌لرنده بر صلیب بولنان هیکلی ، میلیه‌رك قبه‌سی آلتنده موضوع ایمش . قودینوس‌ده ، انونیم‌ك افاده‌سنی تأییداً ، مشارالیهمانك هیکللری او موقعده بولندیغی ، سه‌ده‌نوس‌ده ، قسطنطین ایله والده‌سی مُله‌نی‌نك هیکللرینی حاوی اولان کمرك شرفه متوجه ایدوکنی خبر ویریور . بو مؤلفلر ، میلیه‌ری ذکر ایدرکن یالکز برکمردن بحث ایدییورلر. فقط ، نیکیتاس، کنج ایمپراطور ایکنجی آلکسیوس عسکرلریله سه‌زار = قیصر ایوانیس César Jean عسکرلری آره‌سنده حادث اولان مقاتله‌دن باحث فقره‌لرنده دییورکه: « آلکسیوس‌ك عسکرلری، مخاصملرینی میلیه‌ردن دفع و طرد ایتدکدن صوکره ، باندیرلرینی کمرلری ایچنه دیکدیلر ؛ مؤلفك بوجمله‌لرده جمع صیغه‌سی قوللانمش اولمسندن آ کلاشیلیورکه ، میلیه‌رك متعدد کمری واردی . میلیه‌رك ، شرق جهتنده برکمری بولندیغی قبول ایدیلیورسه ، غرب جبهه‌سنده‌ده دیکر برکمر بولنمسی لازم کلیر .

بوندن باشقه ، (کتاب‌المراسم) ده ، میلیه‌ردن بحث ایدیلیور ، و دینیلیورکه : « میلیه‌ر ، آلتنده برچوق کیمسه‌نك طوپلانه‌بیله‌جکلری کمرلری، قبه‌لری حائز اولدقدن باشقه، مختلف جهتلردن ایچروسنه کیره‌بیله‌جك صورتده اوته‌سندن بریسندن ده‌لیکلری‌ده واردی ... »

بناءً علیه ، بویوك پاسقالیه هفته‌سنك ایکنجی کونی ، آیاصوفیه‌نك وافتیز خانه‌سندن [۲] جیقان‌ایمپراطور، میلیه‌ری کچر، وآیوس قسطنطینوس [۳] معبد خصوصیسنك قارشوسنده ، اوزرنده برصلیب مرکوز ستونه قدر اوکوسته‌ئون میدانه قدر ایلرولردی . تبلیغ ولادت عیسی Annonciation یورطیسنده اجرا ایدیلن مراسمده ، ایمپراطور عین یولدن کچردی. بومناسبتله اجرامی معتاد اولان مراسمده، وافتیزخانه‌دن چیقان، ایمپراطور فورومك شمالنده بولنمش اولیور دیمکدر . ایمپراطور، فورومده، میلیه‌ردن دها آشاغیده یعنی‌جنوب طرفنده بولنان آیوس قسطنطینوس ستونه کیتمك آرزو ایتدیکی تقدیرده ، بوآبده‌دن کچمك ایچون شمالدن جنوبه طوغری یول آلمق مجبوریتنده ایدی ، بوندن باشقه بریول تعقیب ایده‌مزدی . دیکر احواله ایسه ، ایمپراطورك ، میلیه‌رك اطرافندن ، مقابل جهتدن مرور ایتدیکی کورولمشدر . یعنی جنوبدن شماله کچدیکی کورولوردی . بوجمله‌دن اولهرق (عید خمسین) Pentecôte کونی ، ایمپراطور ، آیاصوفیه‌یه کیتمك ایچون حالکه دینیلن اقامتکاه حکمداری Chalcé دهلیزینك بویوك قپوسندن چیقار، شوحالده ، شماله طوغری توجه

معبدینك قدیم طبش حولیسنك Attrium طاش و قوبو قرمزی طوغله ایله أورولمش متین تملری چیقدیغی کبی، تراموای خطنك دیوان یولنه دوندیکی کوشه‌ده (توتونجی عجمك کوشه‌ده‌کی دکانی) قالین قالین بیاض مرمرلر ، برمتره قالینلغنده قوبو قرمزی‌یه یقین رنکده کوفکی طاشلرندن متشکل بنا تملری کورولدی. بو انقاضك دلالتیله‌ده، فوروم اوکوسته‌ئونك اورتاسنده مبنی اولدیغی آثار قدیمه‌ده مذکور میلیه‌رك تملری اولدیغنه شبهه اتمم .

چونکه ، فوروم اوکوسته‌ئون دینیلن آیاصوفیه میدانی شمدیکندن چوق واسع ، دیوان یولنده کائن فیروز آغا جامعی وقارشوسنده مبنی جوری اوسته مکتبی حذالرینه طوغری ممتد ایدی . ایشته ، بالذات کوردیکم و تدقیق ایتدیکم بوتملر اومیدانك اورتاسنده مبنی میلیه‌ره عائد اساسات اولدیغنه قناعت حاصل ایتدم .

— لحرره —

[۱] قسطنطین ایله والده‌سنك بو شکلده فنارده دفتردار یوقوشنده قدیم بر بیزانس کلیاسی اولان قانلی کلیساده ، بیزانس دورندن قاله یاغلی بویا تصویرلرینی کوردم .

[۲] آیاصوفیه جامعنك سیمایخانه قپوسنك صاغ طرفنده ، سلطان ابراهیم ایله مصطفانك وبعض شهزاده‌لرك مدفون اولدقلری تربه وقتیله وافتیزخانه Baptistère ایدی .

[۳] Chapelle de st. Constantin . — لابارت‌ك پلانه نظراً ، دیوان یولنده جوری اوسته مکتبی موقع ویا قریبنده بولنمش اولهجق .

ايتمك اوزره جنوبدن حركتله ، (اورولوكيون) Horologion ك ديوانخانه‌سنه كيتمك ايچون بوجهتدن ميليه‌رايله اوكوسته‌ئوندن بكر و اورولوكيوندن [١] كليسايه كيرردى .

ايمپراطور واسيليوس استانبوله كيردىكى زمان ، فورومه جنوب طريقيله كيرمش ، وفورودەكى مريم آنا St. Marie مسجدنده تضرعده بولندقدن صوكره ، ميدانك وسطندن ميليەره‌طوغرى ايلرولەيەرك اورولوكيون طريقيله آياصوفيه‌يه كيرمش ايدى . اورولوكيون ، فورومك شمال طرفنده مبنى ايدى .

يوقاريدنبرى ويريلن تفصيلاتدن آكلاشيلديغى اوزره ، اسباب مسرورەده ، ايمپراطور ميليەرى ، جنوبدن شماله طوغرى تعقيب ايتمش ايدى. بناءً عليه ، ميليەرك فورومك وسطنده كائن درت طرفى كمرلى وهركمرك آرەلرى آجيق مستطيل‌الشكل بربنا اولديغى قبول ايديلەبيلور. مؤلفلرك تعريفاتندن آكلاديغمزه كوره ميليەر دينلين بنا ، آياصوفيه حوليسنده‌كى شادروان وياخود آت ميدانندە بولنان آلمان چشمەسى طرزنده ، وفقط بونلردن دها كنيش بربنا اولەجق .

سبوندن ماعدا ، كتاب‌المراسم اكثريا كورلديكى اوزره ، آياصوفيه‌يه كيدركن ويا خود كليسادن چيقوب سرايه عودت ايدركن ، مختلف فرقەلرك و سيرق فرقەلرى رؤساسنك تنظيمات وتكريماتى ميليەرك قبەلرى آلتنده قبول ايدر ايدى .

ايمپراطور ، آياصوفيه معبدينه كيدركن معيتنده بولنان اكابردولت بعضاً ميليەرك ايچنده آتلرندن اينرلردى. مذكور كتابك ، تەئوفيلوس‌ك استانبوله صورت دخولندن باحث فقرەلرنده دنيليوركه : «ايمپراطور ميليەره وارنجه ، بوراده اعيان آتلرندن ايندىلر ، وسرايك اكابر ضابطانيله صرەلنەرق ، جملەسى يايا اولەرق (بژمقدس Puits-Sacré) ؛ قدر حكمدارى تعقيب ايلديلر ؛ واوراده ايمپراطور آتندن ايندى . »

بالاده‌كى فقرەلرندن آكلاشيلديغى اوزره ، بژمقدسله ، اورولوكيون ، و واقعاً خانه ميليەره اولدقجه ياقين وبونكلەبرابر ، اوكوسته‌ئونه واصل اولق ايچون آرەلرنده اولدقجه برمسافه واردى .

آياصوفيه ميداننده ، ميليەر ايله سراى ايمپراطورى آرەسنده ديكر بربنا دها واردى . بوبنا ، خصوصى برمعبد Oratoire ايدى و آيوس‌ايوانيس ئەوانكەليستيس St. Jean l'Evangeliste نامنه اتحافاً يادايديليورايدى (لابارت) نك پلانته نظراً ، بومعبد آياصوفيه ميداننده ، عدليه دائرەسنك اوك طرفنده بولنمش اولەجق .

بومعبد ، ايمپراطورفوقاس [٦١٠ - ٦٠٢] طرفندن انشا وبدايةً آيوس فوقاس نامنه اتحاف اولنمش ايدى. فقط آفريقا واليسى ايراقليوس‌ك ، دونمه ايله كلەرك ، ايمپراطور كيلريله استانبول اوكنده‌كى محاربهٔ بحريەده احراز غلبه ايتمسى و ايمپراطور فوقاس‌ك سفينه ايچريسنده اعدامى [٦ تشرين‌اول : ٦١٠] اوزرينه مقام حكمدارى‌يه كچمسيله ، سالف‌الذكر آياقوفاس‌نامى آيوس‌ايوانيس ئەوانكەليستيس نامنه تحويل قلنمش ايدى.

اسكى مؤلفلرك آثارينك تدقيقندن ، ازجمله ، استانبولك آنتيقەلرى حقنده اون يدنجى عصرده يازلمش اولان (آنونيم) Anonyme ك مطالعەسندن پك صريح اولەرق آكلاشيلديغنه كوره ، بو معبد ، ميليەرك همان قربنده ، وفقط خارجنده انشا ايدلمش ايدى .

---

[١] وقتيله كليسانك وافتيزخانه‌سى Baptistère اولان تربەنك قبوسى اوكنه تصادف ايدن محل ، اورولوكيون دينلين ساعت قلەسى ايدى . آياصوفيه‌نك تاريخنده پك مهم برشهرتى اولان (بژمقدس) Puit-Sacré ده بوراده ، كتخانەنك اوكنه مصادفدر .

مورخ ایمپراطور یدنجی قسطنطین پورفرویه‌نیطوس‌ده بومعبده دائر معلومات ویرییور . بوذاتك افاداتنه نظراً ، ایوانیس ئه‌وانکه‌لیستیس کلیساسی ، (مونوتیروس) Monothyros دیدکلری سرایك قربنده ایمش.

بوقپودن میدانه کچیلیوری ، بوقپو ، اعیان دائره‌سنك قربنده ایدی . ایمپراطور آلکسیوس ایله سه‌زار César عسکرلری آره‌سنده ، آیاصوفیه میداننده وقوعه کان محاربه‌دن بحث ایدن‌نیکیتاس‌ده بومعبدك موقعنی صورت قطعیه‌ده تعیین وارائه ایدییور .

خاطر نشان قارئیندرکه ، قیصر لقبنی آلان براناس Branas عسکرلریله کلوب [۱۱۸۵] ، سرایه تعرض ایتمش ایدی . بونلر میلیه‌ری اشغال‌ایتدکدن صوکره، شرق طرفنده‌کی رواقی اوزرندن ایمپراطور عسکرلرینه اوق آتمشلر ایدی . فقط ، حکومت عسکرلری ، شفقله برابر ، سرایدن چیقمش وموضوع بحث کلیسایی اشغال ایده‌رك مخاصملرینی میلیه‌ردن دفع وطرد ایله اوراسنی ضبط ایتمشلر ایدی .

خلاصهٔ کلام ، مؤلفین قدیمه‌نك بیانات وافاداتندن آکلادیغمزه کوره ، سن ژان = آیوس ایوانیس معبدی آیاصوفیه میداننده ، سرایك سوری خارجنده ومیلیه‌رك قارشوسنده مبنی ایدی .

چونکه ایمپراطورك عسکرلری ، بومعبدك سقفی اوزرندن اوقلرآتمرق ، مخاصملرینی اوراسنی ترکه مجبور ایتمشلر ایدی .

بوکوچك بنا ، میدانك (دی ایپیون) Diippion نامی‌آلان بری طرفندن انشا ایدلمش ایدی . موقعك بونام ایله اشتهاری ایسه، ایمپراطور فوقاس‌ك اورایه وضع ایتدیرمش اولدیغی ایکی بارکیر هیکلندن ناشی‌ایدی. (باندوری) نك (آنونیم) نده بویله‌جه‌مذکوردر. موقعك بونام ایله یاد ایدلمسی ، معبدکده بالذات (دی‌ایپیون) نامیله اشتهارینه بادی اولمشدر .

اوکوسته‌ئوندەکی آثار عالیه

اوکوسته‌ئون میدانی تزیین ایدن هیکللر میانینده اك مهمی ایمپراطور ایوستینیانوس‌ك آت اوزرنده، تونجدن معمول هیکلی ایدی . [۱] پك صنعتکارانه یاپیلمش اولان بوهیکل، تونج قاپلامه‌لی برقاعده اوزرنده، وبیاض‌مرمردن معمول یدی‌قدمه‌لی برسطح اوستنده، اعیان دائره‌سنك قارشوسنده موضوع ومرکوزایدی.

بوهیکل ، (لابارت) ك پلانینده آیاصوفیه جامعنك جنوبه ناظر قپوسنك [الیوم جامعه کیریلن . میدانه ناظر مصنع قنادلی قپوسیدر] کیرکن صاغنده وافتیزخانه‌نك [سلطان ابراهیم و مصطفانك مدفون اولدقلری تربه‌در] غرب استقامتنده کوسترلدیکنه باقیلورسه حولیده‌کی سلطان محمود اول شادروانتك بولندیغی یرده بولنمش اوله‌جق . ذاتاً ، مورتمان ده هیکلی بوراده کوستریبور . شایان حیرت بر صنعت اثری اولاز بارکیرك یوزی شرقه متوجه‌ایدی .

بزه، بومعلوماتی ویرمن مولفین قدیمه‌دن پروقوپیوس Procope [۲] ، هیکلی شووجهله تعریف وتوصیف

[۱] صحیفه : ۲۷

[۲] پروقوپیوس — ارض فلسطینده‌کی قیصریه‌ده ، بشنجی عصرك نهایتنده طوغمش، ۵۶۲ سنه‌سنه طوغری وفات ایتمشدر . بوذات مشهور بزانس جنرالی وه‌لیساریوس = بلیزه‌رك کاتجی‌ایدی. ایمپراطور ایوستینیانوس ك محاربه‌سنه‌وآبدانه داثر براثری ومحرم تاریخ Histoire secrète نامیله حکایه‌لردن متشکل برکتابی واردر .

ايديبور : «تونجدن معمول اولان بوبارکيرك اوزرنده ايمپراطورك جسيم برهيکلی واردر. بوهيکل ده تونجدندر. هيکل ، البسه‌سی اعتباريله شايان حيرت برحالده ايدی. بوالبسه آشيل = اخيلئوس ك البسه‌سنه مشابه‌ايدی. لباس اشاغيه قدر اينمز ، ديزلری چيلاق ايدی . آرقه‌سنده‌کی زره لباس ، قهرمانلرك کيدکلری زره کبی ايدی . باشنده‌ده برمغفر واردی ... يوزی شرقه‌دونمش [١] صانکه عجملر اوزرينه يورومکه مهيا بروضعيتده ايدی ايمپراطورك صول ألنده برکرهٔ مجسمه وار ايدی، صاغ الی‌ده ، صانکه باربارلره حدودلرينی تجاوز ايتممك ايچون اوامر اعطا ايديبورمش کبی شرقه طوغری اوزانمش ايدی .

بوهيکل ، ايمپراطور تهٔودوسيوس ك ٧٤٠٠ ليره [برليره تقريباً ١٥٠ درهم ، ياخود ٥٠٠ غرام ثقلنده ايدی] ثقلنده اولوب ، ايمپراطور ايپوستينيانوس طرفندن أريديان هيکلك يرينه وضع وركز ايدلش ايدی .

بوندەلمونتی ديپورك: «هيکلك قاعده‌سنك ارتفاعی يتمش‌قوده Coudées دن [تقريباً اوتوز مترە] آشاغی دکل ايدی . [٢] قانونی سلطان سليمان زمانندە ، پيەژريل استانبولی زيارت ايتديکی وقت هيکلك قاعده‌سی طوريپورمش ، فقط ، هيکل پارچه پارچه ايديلەرك ، دوکوخانەيه کوندرلمش ايدی . اوتاريخده ، اوراده‌بعض پارچه‌لرينی کورمش : تعريفاتنه کوره ، ايمپراطوری تمثيل ايدن وجودك باجاقلری پيەرژيلك بويندن دها

[١] سالزەنبرغ ، آياصوفيه حقندەکی بويوك اثرنده [لوحه ٩ ـ ١٠] Alt Christliche Baudenkmale von Constantinople ، ايپوستينيانوس‌ك هيکلی ، آياصوفيه معبدينك صوك جماعت محلنك Exonarthex اوکندەکی حوليده کوستريپورسەده ، بوتون مؤلفلر ، بومشهور هيکلی اوکوستەئوندە ارائه‌ايديپورلر. فقط ، بونده خطا ايديپور. زوناراس، کتابنده ، بو هيکلدن بحث ايدرکن : « بويوك کليسانك اوکندەکی حوليده مرکوز ايدی . . . » ديپور ، فقط شو اسی محققدر، و دوقانزك انظاردقته وضع ايتديکی وجهله، اوکوستەئون آياصوفيه معبدينك باشليجه برحوليسی عد ايديليورايدی.

بوتون مؤلفلر ، ايمپراطور ايپوستينيانوس‌ك باشنك شرقه متوجه اولديغنده متحدالبياندرلر . شوموضعيتله صانکه عجملری تهديد وآنلرك اوزرينه يورومك ايسته‌يورمش ايدی .

بو، بويله اولديغی حالده، موميالیه سالزەنبرغ ، ايمپراطورك باشنی غربه متوجه اوله‌رق کوستريپور. بوبابده‌کی خطانك، بوندەلمونتی طرفندن استانبولك تعريفات وتصويراتنه دائر يازيلوب ، مورخ سينامه Cinname دن صوکره ، دوقانزك نشر ايتديکی اژدن منبعث اولديغنه شبهه يوقدر. اوائزده‌شوسطرلراوقونيور: «Ad occidentem cum avec situéà droite dexIra minatur» يعنی :

بوندەلمونتی ، ايمپراطورك هيکلنی کورمش‌ايدی . بروقويوسدن اعتباراً بوتون مؤلفلرك بيانات وافا انه مخالف اولان شوتضاد بژه ، اوقدر غريب کلديکه ، دوقانزك طبع ونشر ايتديرديکی بوندەلمونتی‌نك اثرينی مطالعه وتدقيقه مجبوريت‌حاصل اولدی ، کتبخانهٔ ايمپراطوريده [Ancien fonds latin, N°4825, fc 36] محفوظ بولونان بوائرك تدقيقنده کوردکه ، اوراده دوقانزك طبع ايتديرديکی وجهله ، Ad. accidentem دکل ، Ad. orientem تعبيری مذکور ومحرردر .

ديمك، بوندەلمونتی ، بوخصوصده بوتون يزانس مورخلريله هم فکردر .

سهو ترتيب ويا طبعدن ايلرو کلن شوخطا ، سالزەنبرغك خطاسنك يکانه سببيدر .

لابارت : استانبولك سرای ايمپراطوريسی

حاشيه : صحيفه ٣٥

[٢] Coudée ـــ ديرسکدن بارمق اوجنه قدر ، يعنی يارىم مترەدن عبارت اسکی براوچودر .

مورخ کينناموس Cinname ی متعاقب دوقانزك نشر ايلديکی بوندەلمونتی‌نك يازمه اثرلرنده «کتبخانهٔ ايمپراطوری ، اسکی لاتينجه متن ، نومرو ٤٨٢٥] ، « بونك آشاغيسنده کوريلن يدی‌بوز آرشونلق » Septigentorum Cubitorum alta videtur عبارەلری مذکوردر . فقط بديهيدرکه ، آت اوزرنده جسيم‌اڭچه بر هيکلی حامل اولان برقاعده‌نك ٧٠٠ قوده (تخمیناً اوچيوزاوزمتره) ارتفاعی‌اوله‌مزدی. بونی (يدی‌بوز) Septuaginta ديه اوقومق‌لازم‌کلير‌که، بوندەلمونتی‌نك کتبخانهٔ ايمپراطوريده محفوظ لاتينجه ديکر يازمه بر اثرنده [نومرو : ٤٨٢٤] عبارەده بوکله محرردر . اوچنجی يازمه براثرنده‌ده [نومرو : ٤٨٢٣] ينه (يدی يوز) Sedtuagintorum کله‌سی اوقونيور .

اوزرون ، برونی طقوز پوسدن [۱] زیاده ایتمش . بارکیرك طرناغنی اوچمك موفق اولمش ، اوده طقوز پوس ایمش . شوتفصیلاتدن آ کلاشیلیورکه ، هیکل ، فوق‌العاده برحسامتده ایدی .

هیکلك ، تعیین ایتدیکمز موقعی ، مؤلفین قدیمه‌نك بوبابده‌کی بیاناتیله تمامیله مطابقدر ، آنلرده بوموقعی کوستریبورلر .

پروقوپیوس ، اوکوسته‌ئون میدانندہ ، اعیان دائره‌سنك اوکنده کوستریبور . (۱۴۲۳) سنه‌سنده استانبولی زیارت ایتدیکی زمان هیکلی هنوز قاعده‌سی اوزرنده موضوع ومرکوز اولهرق کورمش اولان بوندملوتی ، بوك آیاصوفیه میدانك خارجنده جنوب طرفنده اولدیغنی سویلیور . قاعده‌سندن باشقه برشی کورمه‌مش اولان پیه‌رژیل ، بیانات و تعریفاتنده دها واضح ، دها صریحدر . بو ذات ، هیکلی ، آیاصوفیه معبدینك غربه ناظر زاویه‌سی قربنده وضع وارائه ایدییور .

قسطنطین ستونی

Colonne de Constantin

اوکوسته‌ئون میدانندہ، میلیه‌ردن دها آشاغیده، یعنی جنوب جهتنده آیوس قسطنطینوس نامنه برستون، وستون معبد خصوصیسی Oratoire نامیله دخی یاد ایدیلن آیوس قسطنطینوس معبدی Chapelle واردی .

بو کوچوك کلیسانك ، (ستون معبدی) نامیله‌ده یاد ایدلمی ، فورومك جنوب قسمنده بالاسنده برصلیب حاوی صوماکیدن معمول بویوك بر ستونك آرقه طرفنده ، فورومده مبنی بولنمش اولمسندن ناشی ایدی .

بوکوچوك معبدك، اوکوسته‌ئونه نسبةً ، غرب جهتنده‌کی وضعیتنه کلنجه، بوده ، برطاقم اسرای‌اجنبیه‌نك فوروم‌ده ایمپراطوره عرض ایلدکلری تعظیمات و تظلماتدن باحث (کتاب‌المراسم) ك مباحث مخصوصه‌سنده ارائه وتعیین ایدلمشدر. بو کتابك، مراسم مذکوره‌یه عائد فقره‌لری اوقونورسه، فوروم‌ك شرقنده مبنی‌اولان اعیان سراینك ، آیوس قسطنطینوس دعاخانه‌سنك Oratoire مقابل جهتنده کائن ایدوکی آ کلاشیلور .

مدنیتك ترقیسیله برقاچ عصردنبری ترك ایدلمش اولان مراسم مذکوره ، حدذاتنده اولدقجه شایان دقت و اهمیت اولدیغندن بعض اساسلی تفصیلاتی قارئین کرامك انظار دقتلرینه وضعی موجب استفاده کوردم : حالکه Chalcé دینیلن دهلیزطریقیله سرایدن چیقان ایمپراطور، (بئرمقدس) Puits - lacré طریقیله آیاصوفیه‌یه کیردی .

اوراده ، حضرت مریمك اذکار جمیله و اوصاف عالیه‌سندن باحث اولان الهیلری دیکله‌دکدن وتضرعاتده و عادات و طاعاتده بولندقدن صوکره ، اورادن چیقار ، اوکنده ایمپراطوره مخصوص باندیرا بولندیغی ومعیتی رجالی کندیسنی تعقیب ایتدکلری حالده ، اوزرنده بر صلیب مرکوز بولنان صوماکی ستونه طوغری‌یورور ، و صلیبك موضوع بولندیغی قاعده‌نك اوستنده‌کی قدمه‌لی تراچه اوزرنده طورووردی .

باطریق دخی معیتنده بوتون رهبانلر بولندیغی حالده ، ایمپراطورك چیقدیغی قدمه‌لی تراچه‌یه چیقار، فقط

[۱] پوس : Pouce الك ، آباغك باش پارمغی . قدمك اون ایکیده بری ، پارمق (تقریباً ۲۷ میلیمتره] .

صلبی تقدیس ایتدکدن صوکره قسطنطینوس دعاخانه‌سنه Oratoire کیردی ، و شوحالده ایمپراطور صلیبك بولندیغی یرده یالکز قالیردی .

بو اثناده ، اللری باغلی ، و مظفر عسکرلرك ایادیٔ محافظه‌سنده بولنان اسرای حربیه اعیان دائره‌سیله محکمه Prétoire ایچریسنه دیزیلورلردی . دیکر بر طاقم عسکرده دشمندن اعتنام اولنان یارالر اللرنده بولندیغی حالده طورورلردی .

یوکسك رتبه‌لی دیکر بر ضابط ده ، میدانك استیعاب ایده‌بیله‌جکی مقدارده اسرایی فورومك اورتهسنه کتیریر ، دیزردی . هرکس یرلی یرینه طوردقدن صوکره ، مغنیلرك رئیسی ظفر مارشنی تغنی ایدر و حاضر بولنان بوتون خلقده هپ برآغزدن تغنی ایدرلردی . تغنی بیتدکدن صوکره اسرای حربیه ایچریسنده اك یوکسك رتبه‌ده بولنانی ایمپراطورك اوکنه کتیریلور ، اوده ، سجده ایدرجه‌سنه یرلره قپانیردی .

بووضعیت اوزرینه ایمپراطور، صاغ آیاغنی اسبرك باشنه‌قویار و النده طوتدیغی غارنی‌یی بوغازینه‌طایاردی. بو اثناده ، بوتون اسرا یرلره یاتارلر ، و اللرنده دشمندن آلدقلری باندیرالری طوتان عسکرلرده ، بو اسرایی یرلره سررلردی . اسرا ، بو مناسبتله تغنی ایدیلن شرق بیتینجه‌یه قدر بو وضعیت الیده قالیرلردی .

شرقینك هر طوراق یرنده ، خلق : « یارب مرحمت ایت ! » Kyrie eleison نیازینی تکرار ایدردی.

صوك راسمه اولق اوزره ، پاطریق : « سن ، خالق اعظم‌سك ، زیرا سن غفور و رحیم و انسانلره مشفق ومحب‌سك ! » سوزلریله باشلایان بر دعا اوقودقدن صوکره ، اسرا ، یرلرندن قالقارلر ، وایمپراطورك ، آیاقلری آلتنه آلدیغی رئیس‌اسراده کری کری ، و باشنی چویرمه‌دن اولجه بولندیغی یره کلیرطورووردی .

متعاقباً اوراده طوپلانمش‌اولان خلق،ایمپراطورك مدح‌وثناسنی متضمن‌شرقیلری ترنم‌ایدرلر،وایمپراطوده، فورومده‌کی پاناییا Pte - Marie کوچوك کلیسانسه لباس ظفرینی براقدقدن صوکره سراینه عودت‌ایتمك اوزره آتنه بینردی . باطریق‌ده اشکینه را کباً باطریقخانه‌یه عودت ایلر ایدی .

ایپودرم - ایپودرموس - آت میدانی

De l'Hisppodrome

قسطنطین ، دولتك یکی بر پایتختی اولق اوزره ، بیزانس شهرینی توسیعه قرار ویرمه‌دن اول ، روما ایمپراطوری سه‌پتیم سه‌وه‌رك، کندی الیله تخریب واهالیسنی قتل‌عام ایتدیردیکی بوشهری اعماره تشبث ایتدیکی زمان اول باول ایپودرومدن باشلامش ایدی . بوایش ، اویله اهمیتسز بر ایش دکل ایدی. بر آت میدانی، واوتاریخده انشا ایدیلن طاش ستوندن اعتباراً اقامت ایدلك اوزره قبه‌لی کمرلی بنالر وجوده کتیرمك ایچون اولدقجه واسع برمیدانه احتیاج واردی . بوندن ماعدا ، سه‌پتیم سه‌وه‌ر ، شمال جهتنده ، آت میدانك رأسنی تشکیل ایدن مستقیم‌الخطوط جهتی ، ویاریش محلنك صاغ وصول طرفلرنده‌کی مرديوه‌نلرك بویوك برقسمنی‌ده اولجه انشا ایتمش ایدی .

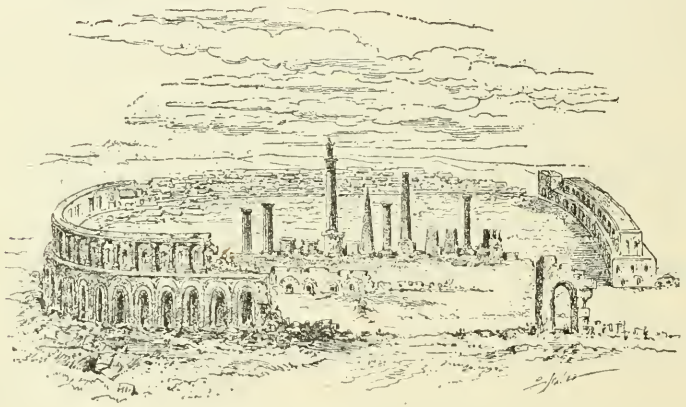
رومایه‌عودته مجبور اولونجه بوعظیم‌ایشی ناتمام اوله‌رق براقمش‌ایدی . قسطنطین ایسه، اهالینك اوطورمالرینه مخصوص باصاماقلری و جنوب منتهاسنده‌کی داٴروی قسمی اکمال ایتمش و اسپینا Spina دینیلن ایمپراطوره

مخصوص محفلی وآت میدانك شمال طرفنده حدودینی تشکیل ایدن مستقیم‌الخطوط دیوارك اوستنده موضوع اویون محفللرینی انشا ایتدیرمش ایدی . اوزماندنبری ، بویوك تەتەئودوسیوس زماننده اسپینا اوزرنده ، آت میدانك اورته یرینه غرانیتدن معمول ، مصر دیکیلی طاشنی رکز و اعتلا ایتدیلر . برمدت صوکره‌ده عین استقامتده اسپینانك جنوب جهتی منتهاسنه طوغری کاملاً تونج لوحه‌لرله قابلی بر دیکیلی طاش وضع و انشا قلندی. مرور زمان ایله خیلی خساره اوغرایان بوایکی دیکیلی طاش الیوم موجوددر .

مصردن کتیریلن دیکیلی طاش آت میدانك مرکز نقطه‌سنی اشغال ایدر . و بوطاشدن ، ملغا تجارت نظارتی بناسنك اوکنده مرکوز ستونه طوغری برخط مستقیم رسم ایدیلورسه بویوك محورك استقامتنی قطعی صورتده کوسترمش اولور .

سیرق اویونلری رومالیلرك حیاتنده بویوك براثر هیجان وسرور ایدی. ایپودرومده اسکی روماجمهوریتنك فوروسی مقامنه قائم اولمش ایدی .

آت میدانی بیوك حادثاتك محل جریانی ایدی . خلق ویا اردو ایمپراطورك بو محلده رسماً حکمدارلغنی



ایپودروم
L'Hispodrome

اعلان ایتدکلری کبی ، پایتخته بولندقلری زمانده ایمپراطورلر ، بالذات بومیدانه کلیر یاریشلری سیر ایتمکدن کری قالمازلردی .

شوسببلردن طولایی قسطنطین ایپودرومی انشاسنی ارزو ایتدیکی سرایه ربطوالصاق ایتمکه قراروبردی. آکلاشیلیورکه ، اوّ وقتدنبری قسطنطنك پایدرەجغی بوتون مبانی ومؤسسات ، سەپتیم‌سەوەرك ایپودرومه وبردیکی استقامت اوزره مبنی اوله‌جقدی .

قسطنطین اول‌باول ، ایمپراطورلرك یاریش اویونلری باشلامه‌دن قبول مراسمنی اجرا ایتدکلری (قاتیزما) Cathisma نك آرقه طرفنده برسرای انشا ایتدیردی . ایمپراطورلر ، سرایدن تحت حکمدارینك موضوع اولدیغی قاتیزمایه چیقارلردی . یاریش میدانه ناظر اولان بوسرایك ایپودرومك بویوك محورینه برخط شاقولی

ایله مؤسس اولمسی لازم کلیردی . اوتاریخده ، مقتضیات دینیه ، حیاتك بوتون صفحاتنه ، حتی اویونلره بیله اشتراك ایدر ایدی .

قسطنطین ، ایپودرومك شمال جهبنده‌کی دیواری اوزرینه (سنت أتیه‌ن) نامنه برکلیسا یاپدیردی مراسم مراسم عمومیه‌یه هیچ برزمان ارکـکارله برابر اشتراك ایتمه‌ن سرای حکمداری قادینلری ، ایشته بوکلیسانك پنجره‌لری آرقه‌سندن آت میدانك سیروتماشا ایدمبیلورلردی . دیمك که ، «سنت‌أتیه‌ن» کلیسـاسنك محوری آت میدانك محورینه شاقولی بروضعیتده متساویاً بولنمش اولیور .

قسطنطینك ، آت میدانك قربنده انشـا ایتدیروب دافنه سرایی Le palais de Daphni ده ، دکزی کوره‌بیلمك ایچون عینی استقامت و وضعیتده ایدی .

بونك بوبله اولدیغنی پروقوپیوس ك ، ویقتوریالرك عصیانی منقبه‌سنده خبر ویرلدیکی وجهله ، سرایدن قاتیزمایه کیتمك اوزره قسطنطینك یاپردیغی یولك برخط مستقیم اوزره بولنمش اولمسیله ثابتدر .

سرایك جاده‌سی Péripatos دینیلن بو یول ، اون طقوز یتاقلی یریقلینوسك جنوب جهه‌سنه متصل ایدی. بونك بووضعیتده اولدیغی بنای مذکورك وضعیتده اولدیغنی بنای مذکورك وضعیتی کافی درجه‌ده تعیین ایدییور. خلاصه ، اون طقوز یتاغك اوکنده انشا ایدلمس اولان بویوك یره‌توریالرك صالونلریله دافنه سرایینك مدخلنی تشکیل ایدن حوللرده ، سرای ایمپراطورینك باشلیجه مبانیسنك استقامتنده بولنمش اولهجق .

برآز جرأتله سـویلیه‌بیلیرزکه ، سرایك فورومه (آیاصوفیه میدانی) ناظر جهه‌سی ، ایپودرومك بویوك محورینه بر خط عمودی اولهرق چیزیلمش ایدی . پك زیاده شـایان دقتدرکه ، آت میدانك بویوك محوریله آیاصوفیه‌نك بویوك محوری تمدید ایدیلهجك اولورسه ، نقطهٔ تقاطعلرینه طوغری برخط مستقیم تشکیل ایدر .

یکی آیاصوفیه‌نك محورینه واستقامتی ویرملرینه سبب، براثر تصادف دکلدر. بوبرحقیقتدر مسئله‌شوصورتله تنور ایتمشدر :

ویقتوریا اختلالنده ، تهٔودوسیوس طرفندن انشا ایدیلن آیاصوفیه کلیسـاسی وفورومه متصل اولان‌دهلیز ایله سرایك مشتملاتی قورتیله‌بیلمش ایدی .

قاتیزما سرایینه ، دافنه سرایی، اون‌طقوز یتاغك بویوك تریقلینوس بوآفتدن مصون قالهبیلمش، اواختلال کبیر و حریق هائلدن مصون قالهبیلن بو مبانی ، یانغینله تارمار اولان مبانینك تکرار انشـاسی ایچون پلانك تنظیمنده بویوك برتأثیر ونفوذی کورولمشدر .

دها واسع برپلان اوزرینه تکرار انشاسی لازم کلن کلیسایه کلنجه ، ایبوستینیانوس‌ك معمارلری ، ایکی مهم نقطهیی میزان تدقیقه وضع ایتمکه مجبور ایدیلر . بر طرفدن ، اوتاریخده کلیسـاجه قبول واتخاب ایدیلن اصول وعاداته اتبـاعاً ، مقدس Sanctuaire ، شرقه دوغش اولق لازم کلیور ، دیکر جهتدن معبد فورومه ناظراً سرایه متوجه اولق بولنق ایجاب ایدییـوردی . سرایك وضعیتی ، ارتفاعی فورومه ناظر اولهرق شمالهٔ متوجه اولدیغی جهتله، معبدك مدخل‌اساسـینی اورایه وضع وانشا ایتمك قابل دکل ایدی . معبدك بوجهه‌سی، سرایه ناظر و متوجه اولمش اولسـه ایدی ، مدخلك جنوب جهتنه آچیلمسی لازم کلیردی‌که ، بووضعیت ، مقدسك شمال استقامتنه متوجه اولمسنی موجب اولوردی .

مقدس ، شرقه طوغری دوندرمکه کلیسانك جنوب جهتنده‌کی دیوارینك‌ده سرای قیصری‌یه متوجه متوجه اولمسنی اقتضا ایده‌جك ایدی .

معمارلر حرکتلرنده تمامیله سربست اولمش اولسه‌لر ، وبرسبب متقدم بولنمامش اولسه ایدی ، تشکیلات رهبانیه‌یه تباعاً یکی کلیسانی تمامیله شرقه متوجه اوله‌رق انشاایدرلر، وبواستقامته نظراده ، فورومه ناظراولان سرایه بویوك کلیسانك استقامتنه متوازن براستقامت ویررلردی .

فقط ، آیاصوفیه‌نك محوری غربدن شرقه توجیه وترسیم ایده‌جکلرینه آنی جنوبه طوغری میل ایتدیرمکه وبوصورتله مقدسه شرق ، جنوب شرقی بروضعیت ویرمکه مجبور اولمشلردر .

بوحادثه‌نی ایضاح ایده‌بیله‌جك یکانه سبب ، یکی آیاصوفیه‌نك انشاسی خصوصنه ایکنجی سبیك اکمالی سائق اولمسی کیفیتی ، یعنی معبدك جنوب دیوارینی فورومه ، سرای کبر قیصرینك جبهه‌سنه ، بوسرایه‌متوازن براستقامتده انشا ایدلمسی مسئله‌سیدر .

شوراسی محققدرکه ، مادامکه ، آیاصوفیه‌نك بویوك محوریله ایپودرومك ممتد بویوك محوری بر زاویهٔ قائمه تشکیل ایدییور ، کلیسانك جانوب دیوارینه ناظر اولان سرایك تکرار انشاسی بو دیوار وضعیتنده لازم کلیوردی‌که ، بو وضعیت ایپودرومك بویوك محورینه برخط‌مسیقیم استقامتنده ایدی . شونی‌ده آکلامق لازم کلیورکه ایپوسقینیانوسك معمارلری سرایك حریق زده اولان اقسامنی بواستامتده احیاً انشایه مجبوریتلر کورملرى وسرایك‌حریقدن‌مصون قالان‌اقسام‌مهمه‌سی آنلری برمجبوریت تحتنده بولندیرمش‌ایسه اومعمارلرك‌ده قسطنطین‌نك یاپدیددیغی قدیم بنالرك عین استقامت و وضعیتی اوزره بنالر یاپدیردقلرینه احتمال ویریلور .

خریستوف بوندملوتی ایله قانونی سلطان‌سلیمان دورنده استانبولی زیارت ایدن پیه‌رژیل، ایپودروم‌حقنده ایچه معلومات ویرییورلر .

بونلر استانبولی زیارت ایتکلری زمان آت میدانك طبقه‌لریله اطرافنی محیط اولان دیوارلری هنوز حال خرابیده و فقط بر چوق اقسامی موجود و میدانك چوره‌سی تمامیله مرسوم ایمش .

شو بیاناته نظراً ، آت‌میدانك طول و عرضنی و اورادن اعتباراً فورومه وبورادن سریه قدرمسافه‌سنی تعیین ایتمك قابلدر .

۱۵۵۰ سنهٔ میلادیه‌سنده استانبولی زیارت ایدن پیه‌رژیل دییورکه «سرایك سنوری خارجنده وسنوردن یتمش قدم اوزاقده بو سرایك سورینك قپولری واردر .

سرایك سنورندن اعتباراً ایپودرومه‌قدر بوتون یوقوشلر خفیفجه میل لیدر . آیاصوفیه‌دن اعتباراً، آت میدانی منتهاسنه قدرّ جنوبدن غربه طوغری یدییوز قدمدن فضله طولنده بر میدان واردر . ایپودرومك اوزونلغی ایکی استاد و کنیشلکی بر استاددر. زمین طبیعةً دکل، فقط عمله الیله ایشلنمشدر .

مرمره دکزینه ناظر جنوب جهتنك اوچ طرفنده شرقه متوجه اوچ یوقوش واردر. بو یوقوش غربه طوغری غایت صارپدر . مرمره جهتنده ، بو یوقوشلر ، مرور و عبوری چتین و اوچورووم اولدقدن باشقه آشاغی یوقاری (۵۰) قدم دیکلکنده و مرتفعدر.

آت میدانی، ایله مرمره دکزی ساحلی آره‌سنده ٤٠٠ قدم کنیشلکنده بر اووه وبواوودنك اورته‌سنه یاکوس ـ سرکیوس معبدی واردر .

استاد دنیلن مسافه اولمپیی محل ومملکت وزمانه کوره ده‌کیشیور. پیه‌رژیلك بورادہ بحث ایتدیکی استاد، استانبول مسافه اولمپیدرکه ، بوده اولمپیوس ایستادیدر . Stade olympique . بونکله برابر بو ایستادك بعد و مسافه‌سی حقنده‌ده ائتلاف افکار یوقدر. میل رومانی الیون ١٤٨١ متره ، ٧٥ سانتیمتره، و ایستاددہ یوارلاق حساب اوزره ١٨٥ متره تخمین ایدلمکددر .

بناءً علیه ، ایستادی ١٨٥ متره اولهرق قبول ، و مرکزده مرکوز اولان غرانیت دیکیلی طاشك شمالنه و١٨٥ متره جنوبه‌طوغری، اپودروموسك بویوك محوری اوزرندن حساب ایده‌جك اولورسه‌ق، اپودروموسك طولنی بر درجه‌یه‌قدر محقق صورتده تقدیر ایتمش اولورز .

فلورانسه‌لی خریستوف بوندملوتی‌ده اپودروموسك وسعتی حقنده معلومات اعطا ایدییور . بو ذات دییورکه : « اپودروم ، طولاً ٦٤٠ ، عرضاً ، ١٢٤ قول وسعتنددر . » اکر اون بشنجی عصرده‌کی قول طولی شمدیکی کبی ایدیسه‌کی اوبله اولمی محتملدر، بوندملوتی‌نك ٦٨٠ قولی ٣٧٢ متره‌یی کوستریور، دیمك که بوده آت میدانك طولنی ارائه ایدیور.

حال‌بوکه پیه‌رژیل بو مسافه‌یی ٣٧٠ اولهرق کوستریور . ایکی ذاتك تقدیری آره‌سنده‌کی ایکی قول‌فرقی شایان اهمیت دکلدر .

میدانك کنیشلکنه کلنجه ، بوندملوتی ، ١٢٤ قول اولق اوزره کوستریور .

(بوغاز ایچی و استانبول) اثرینك محرری اولان دوقتور ده‌تیه دیورکه : « استانبول ، ولایاتی یغما ایتدی آما ، اجنبیلرده بو مرکز حکومتك ثروتی (آثار و آبدات رسائره دیمکدر) ودرجه صوبدیلرکه ، بو یغما نتیجه‌سنده بورادہ پك آز آثار عتیقه قاله‌بلمشدر . بونکله‌برابر ، بو عامیانه سوزلری بیوك بر قید احتیاطله تلقی ایتمیدر . قسطنطنیه ؛ بقایای آثارینی یه فخر و غرور ایله کوسترمیلیور. زیرا ، دنیانك هیچ برمملکتی استانبولده‌کی آثار باقیه ایله قیاس ایدیله‌مز .

بیزانسلیلر زمانندہ اولدیغی کبی بوکون‌دخی یوم یوش طوران بر میدان وارسه اوده ، اپودروم دیدکاری آت میدانی‌در . آت یاریشلری وسائر اویونلر هپ بو میدان وسعیده اجرا ایدلدیکی کبی، برجوق وقایع‌مهمه انسانیتی لکدار ایددجك بعض حادثات فجیعه‌ده یه بورادہ جریان ایتمشدر . (٢)

(١) مشارالیه ایمپراطورك مدفنی اولمق‌اوزره وفایوقوشنك اوستباشنده ووفا قره‌غولخانه‌سنك الت طرفنده‌کی صوخزینه‌سنك قارشوسنده چنارلی قهوه‌خانه‌نك اتصالنده‌کی سوقاقدن ایچری کیریلنجه بیوجك بر عرصه‌نك صولنه تصادف ایدن دیواره ملاصق برکتیبه کوستریلیور ، عسکری موزه‌سی و فتح قسطنطنیه نام اثرك مؤلف و محرری احمد مختار پاشا مرحومك تحقیقاتنه نظراً ، قسطنطین ، صمایه‌ده صولی مناسترده مدفون ایمش ؛ بالفعل‌ده اولدیغی‌ده مرویدر .

(٢) ازجله برنجی لئون (٤٥٧ ـ ٧ شباط) بو میداندہ ایمپراطور اعلان اولندیغی کبی برنجی ژوستنیه‌نك زمانندہ ومیلادك (٥٣٢) سنه‌سی کانون‌ثانیسنك اون اوچنه مصادف کوندہ حریق ظهور ایتمش و اناسطاسك یکنی Hypace ایپاس بورادہ ایمپراطور اعلان اولنمش و بورادہ‌اوتوزبیك کشی وبوميانده ایپاس طوتیلوب اعدام ایدلمشدر. بوقیامده، ایوتپیانوس وزیری مشهور وه‌لیتازیوسك پك چوق خدمتی کورلمش‌در. قیام کانون ثانینك یکری ایکیسنده انحی تسکین اولنه‌بیلمشدر. بو قیامده مشهور زوقیوس حمامی و سرایك باب‌کبیری اولان خالکدہ یانمشدر.

ایپودروم ، بیزانسك اك اسكی بر میدانی اولوب وقتیله دها کوچك وسرای برونده یقین ایدی . بو میدانك تنظیمنه ایمپراطور سیوه‌روس باشلامش ، بیوك قسطنطین طرفندن اکمال ایدیلمرك استانبول شهرینك تاسیسنه مصادف هرسنه اجرا ایدلك اوزره (آت یاریشلری) نی احداث ایلمشدی. بو میدانك اطرافنده اولجه آت نعلی شکلنده یوکسك بر دیوار واردی . اویونجیلرله ، سیرجیلر بو میدانه اوچ قپودن کیررلردی .

بوقپولردن برنجیسی (انطاکیه‌قپوسی) نامیله معروف اولوب ایمپراطورلرك دخولنه تخصیص ایدلمشدی.

ایکنجیسی (ده‌جیم) (اونجی دیمکدر . Décime) ، اوچنجیسی ده (باب مرده) [۱] نامیله مشهور ایدی . بو میدانك ایچروسنده دائراً مادار اوستلری کمرلی حجرهلر (رواقلر) و هرحجره‌نك ده مرمردن مردیونی واردی. سیرجیلر بو مردیونلردن چیقوب کره‌وتلر اوزرینه اوطورورلردی واویونلری بورادن سیر ایدرلردی .

کره‌وتلرك اوستنده و غرب جهتنده یعنی شیمدیکی دفتر خانه طرفنده یکرمی درت جسیم ستونه استناد ایتدیرلمش محفل ایمپراطوری بولنوردی . ایمپراطور بتون معیتی ارکانیله اویونلری بو محفلدن سیر ایدردی .

حجرهلرك صاغنده وصولنده مشهور ودهشتناك وحشیلر طورورلردی . [۲] بوایکی کروه متغلبه، افرادینك کثرتی حسبیله، اوقدر خشونت، اودرجه وحشت اکتساب ایتدیلرکه، اکثریااستانبول ایچنده اختلاللره، محاربات داخلیه سبب اولدیلر. واطوار متحکمانه‌لرندن ناشی رومالیلرك پره‌طوریه‌نلرینه، موسقوفلرك ایسترلیچلرینه ، و بزم یکیچریلره مشابه اولان بوحریفلر ، اکثر زمان بیزانس دولتنك موجودیتنی تهلکیه قویمشلردر .

بوواسع میدان صوکره‌لری کوچولدلمشدر . زیرا برطرفدن سلطان احمد جامع شریفی ومشتملاتی، دیکر جهتدن دفترخانه ایله آرقه‌سنده‌کی بنالر ، بومیدانك اسکی وسعتنی خیلیدن خیلی تنقیص ایتمشدر . دفترخانه‌نك بولندیغی یرده وقتیله کستوریون Questorion دنیلن واردات دولتی اخذوجبایته مخصوص بر دائره ، دها طوغریسی بر (خزینهٔ همایون) واردی . مالیه دائره‌سی دیمك اولان و الیوم دفترخانه‌نك آرقه جهتنده کوریلن بنا پك قدیم اولوب ، بونی بیوك قسطنطین یاپدیرمشدی . بعدالفتح بوراسی دفترخاقانی دائره‌سی اولمشدر .

---

[۱] Porte morte (Nıkra Pyli)

[۲] یشیللرله وه‌نه‌تلر Vénètes برکروه مفسدتجویان اولوب ممالکك هرطرفنه یایلمشلر و منسوب اولدقلری فرقه‌لره نظراً مختلف رنکلی لباسلر کیمشلردر . بوفرقه‌لر بعضاً براشورلر و اکثریا دخی آرمنلرنده بیله فرقه‌لره آیریلهرق استانبولده بیله اودرجه دهشت ووحشت ویاغما وقتل‌نفوس کبی جرائمه اجتسار ایتمشلردیکه، برنسبت متزایده ایله آرتمقده بولنمش اولان دهشتلری بیوك فلاکتلره و نهایت بیزانس دولتنك سقوط و انقراضنه بادی وباعث اولمشدر .

آک میدنگ قانوق زمانندہ کی حالی

آت میدانده کی مزینات قدیمه

آت میدانی تزیین ایدن مختلف و متعدد ستونلرله ، معبودلر ، قهرمانلر ، ایمپراطورلرله مبارزلر نامدارینه مرکوز هیکللره و بونانستانك اك بنام صنعتکارلری طرفندن وجوده کتیرلمش اولان آثار و مصنوعات نفیسه میانده باقدقدن معمول تقدیر آثار واشیا وارسه ، استانبولك فرانسزلرله ونديکلولر طرفندن (۱۱۹۲ ـ ۱۱۸۹ دردنجی اهل صلیب) ضبط واستیلاسی اثناسنده کافه‌سی أریدلمش وبعدالفتح دخی برچوغی یرلرندن چیقاریلوب بشقه محللره نقل اولنمش ویا تخریب ایدلمشدر .

درقتور ده‌تیه‌نك افاده‌سنه باقیلورسه میدانك شیمدیکی طولی (۲۵۰) ، عرضی‌ده (۱۵۰) قدم‌در . مؤرخیندن پیه‌رژیل‌ك تحقیقاتنه نظراً ، وقتیله بومیدان ، طولاً ایکی استاد (۳۷۰ متره) ، عرضاً ده بر استاد (۱۸۵ متره) ایمش ؛ شو افاده‌لره نظراً میدان کرك طولاً و کرك عرضاً صوکره‌لری ایچه کوچولمشدر .

آت میدانده کی دیکیلی طاشلر

آت میدانی وقتیله تزیین ایدن آثار میانده یالکز اوچ دانه‌سی قاله‌بیلمشدر . .

بونلردن بری یکپاره غرانیتدن معمول و منشور مربعی‌یه یقین دیکیلی طاشدر . ارتفاعی تقریباً آلتمش قدمدر .

درت جهه‌سی هیه‌روغلیف دنیلن مصر یازیلریله طولودر . بعض حیوانات واشیا و اشکال سائره تصویر وتمثاللرندن عبارت اولان بویازیلر فرعونلرك اجراآتندن ومصر لیلرك تاریخندن وسائره‌سندن باحثدر .

تب شهرنده ومصرك بلاد سائره‌سنده‌کی معبدلرله سرایلر اوکنده مرکوز بوکبی دیکیلی طاشلرك کافه‌سنده بونلری رکز ایدن فرعونلر طرفندن معبودلره خطاباً برطاقم تذرلر وتضرعات محکوکدر .

بودیکیلی طاش ، بدایةً آت میدانك وسطنی اشغال ایدردی ؛ و میدانك محورینده بیلانقاوی دیرکله قسطنطین پورفیروجنیطوسك اورمان نظارتی اوکنده‌کی دیکیلی طاش تشکیل ایدردی .

méta لردن بری بومحورك اوزرنده اك شمالی نقطه‌ده دیکریده اك جنوبی نقطه‌ده ایدی .

مصر دیکیلی طاشی ویاخود برنجی تئودوز ستونی ، مصر فرعونلرندن برنجی توتموزیس‌ك میلاددن (۱۶۰۰) سنه اول مصر سفلاده کائن هلیوپولیس دینیلن مدینةالشمس‌ده رکز ایتدیکی ستونك یاریسیدر . [۱] بوستونك اون‌کزنجی سیلاله حکمدارلرندن اولان مشارالیه توتموزیس طرفندن رکز

[۱] آت میدانندن متباقی ، مرمردن معمول کره‌وتلرله سائر اوانی قانونی سلطان سلیمانك وزیر ومقبلی اولان خرواتی‌الاصل پارغه‌لی ابراهیم پاشا طرفندن سرایتك حین انشاسنده (م ۱۵۲۴) نقل و استعمال ایدلمشدر . بوسرای طولانی برصورتده یعنی جبهه‌سی میدانه ناظر اولق اوزره انشا ایدلمشدی .

ابراهیم پاشا سرایتك اشغال ایلدیکی اراضیده الیوم دفترخاقانی وایپلك‌خانه بنالری ، وایران خسته‌خانه‌سی واردر . بوسرای ، صدر اسبق کچه‌جی زاده فؤاد پاشا مرحومك تجدیداً انشا ایلدکلری اوزون شجاع جامع شریفنه قدر امتداد ایدرمش . اوزون شجاع فاتحله کان مجاهدیندن اولوب ، مذکور جامعك مزارلغنده مدفوندر . ابراهیم پاشا

ایدلدیکی اوزرنده‌کی محکوکاندن آکلاشیلیور . بوفرعونك زمان حکومتی مصرده ورمدیتك باشلادیغی زمانه یعنی میلاد عیسادن بیك آلتی یوز سنه اولنه مصادفدر .

بوستون دیکر ستونلرله برابر بعل یعنی شمش معبدی اوکنده مرکوز ایدی .

دوقتور دهتیه‌نك روایتنه باقیلورسه ایکنجی قوانسطانس ژولیه‌ن، وبرنجی تئودوز، بونك استانبوله نقل کیفیتیله مشغول اولمشلر وفقط بونی شمدیکی محلنه رکزه (میلاددن درت یوزسنه صکره) آرقادیوس موفق اولمشدر .

قسطنطینیادك افادهسنه کوره‌ده، برنجی تئودوز ۳۹۰ سنهٔ میلادیه‌سنده غرب ایمپراطورلغنی یدغصبنه کچیرن ماقسیمی قهر وتنکیل ایله نتیجه‌لنن مظفریت عظیمه اوزرینه اولوقت استانبول والیسی بولنان روفلوس‌ك همتیله اوتوز ایکی کونده شمدیکی محلنه دیکدیرمشدر .

ارتفاعی تخمیناً اوتوزمتره‌در. (۱) قاعده‌سی ایکی‌متره اولوب اساس طاشنك ارتفاعی‌ده یدی‌متره‌در. بوستون مرمر قاعده‌سی اوزرینه ، درت کوشه‌ده طونجدن معمول درت آیاق اوزرینه اوطوردلمشدر. دقت ایدیلورسه ، ستونك ثقلی مرمر قاعده‌یی تضییق ایله ازمشدر .

بوقاعده‌نك درت جهه‌سنده برطاقم نقوش وتصاویر واردرکه، لطافتلرینه رغماً اوتاریخده صنایع نفیسه‌نك دور انحطاطه یوز طوتدیغنی کوسترر .

مرور زمان ایله بوزولمق درجه‌سنه کلن بوتصاویر ، برنجی تئودوزله آرقادیوس زمانلرنده آت میدانده جریان ایتمش وقایعی مصوردر ؛ بوتصاویردن اوچی برنجی تئودوزك وبری‌ده آرقادیوس‌ك حیاتنه عائددر.

جهه‌نك شرق جهتنده یعنی سلطان احمد جامعنه ناظر طرفنده ، ایمپراطور تهئودوسیوس ، الندہ براکلیل وصاغنده وصولنده چوجقلری اونوریئوس ایله آرقادیوس اولدیغی حالده برحجره ایچروسنده آیاقده طوریور. تخت ایمپراطوری اولمق لازمکلن بوحجره‌نك خارجنده وصاغنده‌وصولنده اللرنده مزراقلر برطاقم ذوات حاضر . دها آشاغیده برطاقم قادینلر رقص ایدیورلر . ایکی قادین‌ده لیر(چنك) چالیور .

بوجهه‌ده‌کی قاعده‌ده بش سطرلق برکتابه واردر .

جنوب یعنی اورمان‌نظارتی جهتنه، ناظرجهه‌سنده ، یئه تئودوز تختنده اوطورمش یانندہ‌چوجقلری وصولنده والانی‌نیه‌ن ، مقام ایمپراطورینك خارجنده صاغ‌لی صوللی ، اللرنده قالقان ، مزراق برطاقم ذوات طوریور ؛ برآز آشاغیده‌ده و تخت ایمپراطورینك اوکنده صاغلی وصوللی ایکی ذات‌ده آیاقده طوریور وبوایکی کیمسه‌نك طرفینده دیکر ذوات بولنیور .

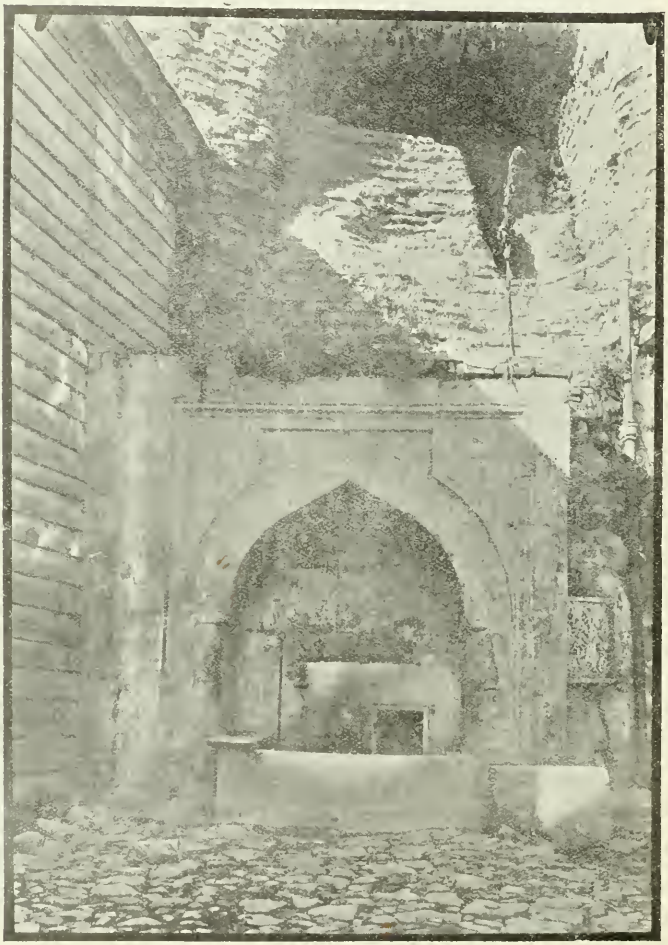
قانونی سلطان سلیمان ایله مجارستان سفرندن عودت ایدرکن هوفن شهرینه اوغرامش اورادن اغتنام ایتدیکی بافردن هرکول، دیانا وآپولون هیکلرینی (۱۵۲۶) سنه‌سنده و تام سرایئك قارشوسنه تصادف ایتمك اوزره ، میدانده‌کی آلتی‌مرمر ستوندن بری اوستنه‌زکر ایتدیرمشدی حتی پاشانك بوهیکل رکزی مسئله‌سندن طولایی شو:

«دوابراهیم آمد بدیر جهان یکی بت‌شکن وبکی بت نشان»

بیتنك ماصدق اولمشدی . پاشانك وفاتندن صکره بوهیکلر أریدلمش .

[۱] دوقتور دهتیه ، قسطنطنیاد، بوستونك ارتفاعنی (۲٤) تواوزوجهه‌لرینك هربرینی‌ده آلتی‌قدم کنیشلکنده اولمق اوزره کوستریور .

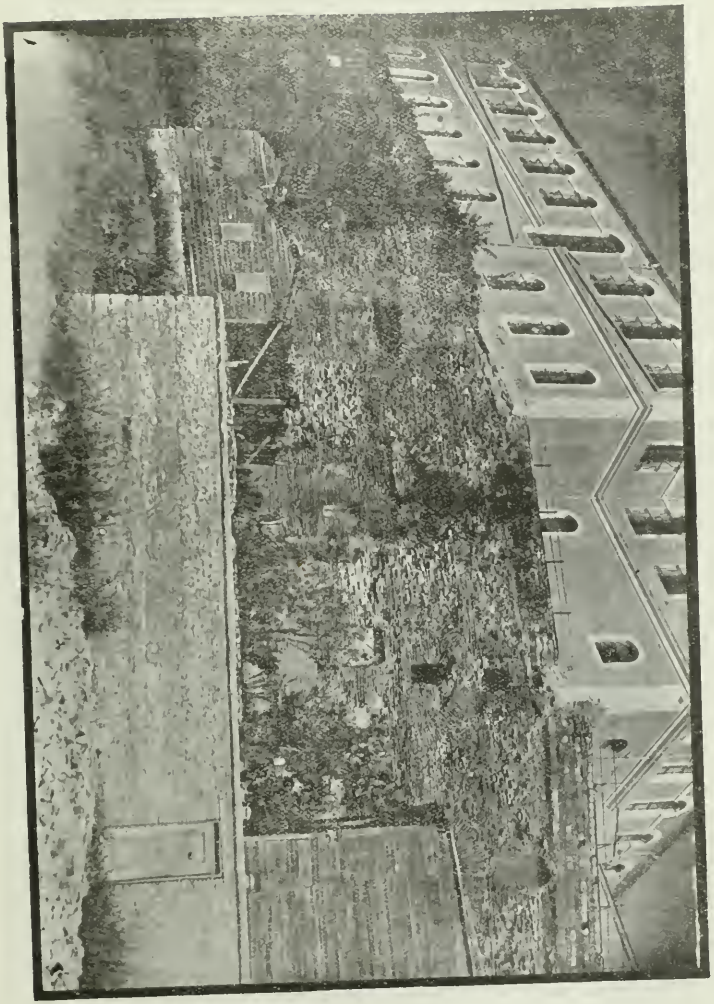
آشاغیده وقاعده طاشی اوزرنده‌ده آت باریشلری ، بردیکیلی طاش ، برده طاق ظفر وار . الك آشاغیده ایسه ایکیشر تکرلکلی اوچر آتلی یاریش آرابه‌لری محکوك ومنقوشدر .



آت میدانی آتنده قدیم بیزانس صارنج

غرب یعنی دفترخانی دائره‌سنه ناظر جبهه‌سنده ایسه ، ینه ایمپراطور تئودوزله صاغنده وصولنده چوجقلری صولنده‌ده، کندیسیله ازدواج ایتدیکی ابکنجی ولاتی نیه‌نك همشیره‌سی، مقام ایمپراطورینك صاغنده وصولنده مزراقلی بعض عسکرلر طوریور .

آشاغی طرفده ده ، آناطولی و روم ایلی قبائلندن بعض کیمسه‌لر آرقه‌لرنده حیوانات وحشیه



ملما زراعت نظارتنك آلتنده ، ایپودرومك اسفه‌لدنه دیکلی استناد دیوار و کمرلری

پوستلری ، اللرنده کاسه‌لر بولندیغی و جمله‌سی دیز چوکرك حکمداره عرض اطاعت و انقیاد ایتدکلری حالده تصویر ایدلمشدر .

دها آشاغیده رویجه برکتابه واردر .

دردنجی جبهه اولان آیاصوفیه‌یه ناظر یعنی شمال جبهه‌سنده ، ایمپراطور تختنده اوطورمش صاغنده وصولنده چوجقلری‌اولدیغی‌حالده (٤٠٠)سنهٔ میلادیه‌سنده طاق آلتنده وقوعبولان انتخابات erection ی مصوردر . قاعده‌سنده‌ده ، بودیکیلی طاشك صورت وکیفیت رکزینی کوستر رسملر، برطاقم آلات وادوات واردر .

بودیکیلی طاشك تپه‌سنده وقتیله باقردن معمول برکره وارمش ، فقط تئوفیلك ایمپراطور میخال زمانده واقع اولان حرکت ارضده بوکره دوشه‌رك پارچه‌لنمش .

قاعده طاشنك جبهه‌لرنده ، بری‌لاتینجه ، دیکری رومجه اولمق اوزره ایکی کتابه بولندیغنی سویلدك رومجه کتابه‌نك ترجمه‌سی شودر :

« طوپراقده دائما ایکامکده اولان منشور مربی بوستونی، بالکز تهٔودوسیوس رکز ایتمکه جرأت » « ایتدیکندن ، پروقلوسی بوایشه مأمور ایتدی . وبوستون اوتوز ایکی کونده رکز اولندی »

ایکنجی آبده‌یه کلنجه : بوستون ، بربرینه صاریلش اولان اوچ ییلاندن متشکلدر ، وطونچدن معمولدر ؛ ییلانلر باشلریله بویونلری وقتیله بوستونك باشلغنی تشکیل ایدردی ؛ بوستونك شمدیکی ارتفاعی تخمیناً بش متره قدردر . ییلان باشلرندن متشکل اولان بوباشلق قیردیرلمشدر ؛ بویلانلردن برینك اوست چکه کیکی الیوم آثارعتیقه موزه‌سنده محفوظدر . [۱]

دوقتور ده‌تیه‌نك (بوغاز ایچی واستانبول) نام اثرنده دنیلیورکه : دنیانك الك مشهور بر آبده‌سی اولان بوآبده‌یی ایجه تدقیق ایتدك و ویانه اقادمیسی تاریخ مجموعه‌لری میانده ، (دوقتور ده‌تیه ایله دوقتور مورتمان طرفندن نشر اولنان بیزانس الواح و منقوشات قدیمه‌سنك ایلك نصفی) سرنامه‌سی آلتنده نشر ایتدك .

بو ستون (ده‌لفی) [۲] شهرندن بیوك قسطنطین طرفندن قالدیریلوب بورایه کتیرلمشدر ، بوستونك تپه‌سنده پك مشهور بر آلتون سهپا وارمش ، ایرانیلرله یونانیلر آره‌سنده میلاددن (٤٧٩) سنه اول وقوعه کلوب یونانیلرك مظفریتیله ختام‌بولان پلاته آ محاربهٔ مشهوره‌سنی متعاقب بوسهپا، صالامین وپلاته آ قهرمانلری طرفندن ده‌لفی شهرنده‌کی آپوللون معبدینه نذر ایدلمش‌ایدی . بوآبده صرف یونان اثریدر.

ابوالمور حین هرودوت ، بو ییلانقاوی ستون ایله اوزرنده‌کی آلتون سهپا حقنده دیبورکه :

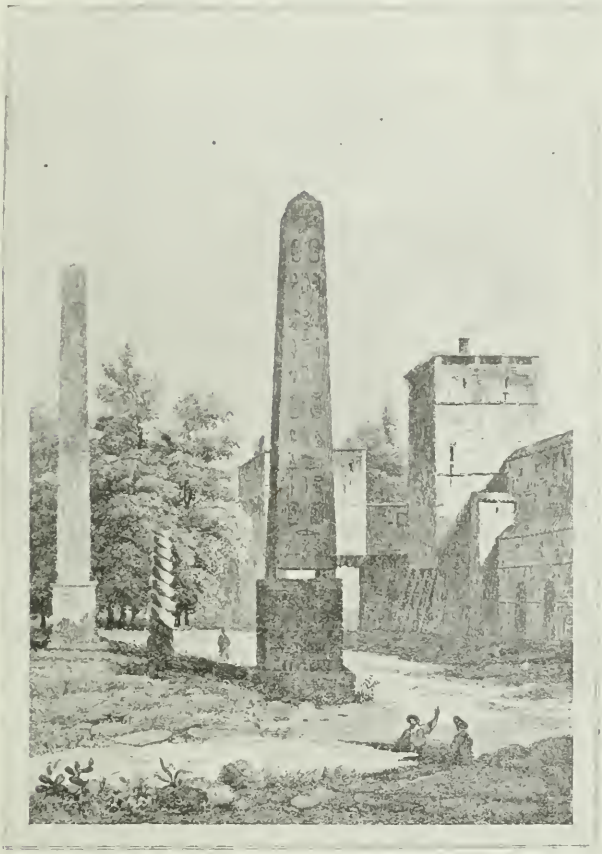
---

[۱] بو ستونك اوچ باشندن بری اثنای فتحده قیریلش، دیکر ایکیسی‌ده ، رومالرك روایتلرینه نظراً میلادك (۱۷۰۰) تاریخلرنده کیجه‌لین چالنمش .

دوقتور ده‌تیه دیورکه : بللی باشلی خصملرمزجه قناعت حاصل اولدی وبوکون هیچ شبهه ایدیله‌مزکه، بوستون پلاته آ مظفریتندن صکره ، یونانیلرك ده‌لف معبدینه رکز ابتدکاری بر غنیمت حربیه‌در . ومتحد حرب بلاد ، وقصبات قوتنك ، قوی‌الشکیمه ده‌سبوط بردولت اوزرنده‌کی نفوذ و تأثیرینك برنشانه‌سی اولان بووثیقه‌نك ، رومالر نزدنده بیله بر عصردن برآز زیاده مدت دوام ایده‌مه‌سی شایان تأسفدر ، بو آلتون سهپا ، ماکدونیالی فیلیپله محاربه ایتمك اوزره کیدن عسکرك معاشاتی وبرمك اوزره Hierosylis لر طرفندن قالدیرلمشدی .

[۲] یونانستان قدیم بلادندندر . فوکیده قطعه‌سنده کائن ایدی . بوراده آپوللونك محتشم برمعبدی واردی ده‌لفی شهری میلاددن (۲۷۹) سنه اول غوللردن متشکل برارذو طرفندن ضبط ایدلمشدی .

«روملر پلانه آ محاربه‌سندن صوکره جمع سیم ایده‌رك بوكموشك اوزنده برینی ده‌لفی شهری معبودینه آیردیلر. بوكموشله برسهپای زرین یاپدیره‌رق معبوده تقدیم ایتدیلر ؛ باقردن معمول اوچ باشلی ییلانك اوزرنده موضوع اولان بوسهپا قالیوپی معبدینك یقینده ایدی .



آت میدانده‌کی طاشك سکسان سنه اولکی حالی

« روملر اغتنام ایتدیکی مالك عشرینی برطرفه آیره‌رق بونکله آلتون برسهپا یاپدیروب آتیده‌کی عباره‌لرله‌ده‌لفی یه نذر ایتمشلردو: « واسع یونانستانك خلاصکارلری، بلاد وقصباتی براسارت دنائتکارانه‌دن قورتاردقدن صکره ، بوسهپایی نذر ایتمشلردر . »

پوزانیاس‌ده ، فوکیده قطعه‌سنده وقوعبولان محاربهٔ مذکوره‌دن بحث ایدرکن :

« رومالر ، پلاته آ مظفریتندن صکره ، باقردن معمول بر اژدر اوزرینه برآلتون سهپانذرایتمشلردر، باقردن معمول اولان بوندر وتحفه ، زمانمزده موجود ایدی ، لکن فوکیده قرالری التونه دائر نه‌سی وارسه آلوب کتوردیلر »

بومیداندهکی آبداتك اوچنجیسی ملغا اورمان وزراعت نظارتی دائرهسنك اوکنده مرکوز مربع جسیم طاشلردن متشکل ستوندر . آتمیدانك بوجهتدن حدودینی کوستردن بوآبدهیی یدنجی قسطنطین پورفرویه نیطوس تعمیر ایتدیرمشدی بونك اوزری وقتیله یوقاریدن آشاغیه قدر یالدیزلی باقرقاپلی ایدی. ارتفاعی تقریباً (۹٤) قدمدر ستونك مبنی اولدیغی مربع اشکل قاعدهده یدی قدم اوچ پوسدر .

بومرمر قاعده اوزرندهکی کتابه شودر :

« تأثیرات زمان ایله دوچار خرابی اولان بومستطیل الشکل وجسیم بدیعهیی ، روماوسك پدری ، »
« دور حکومتنك باعث شان و شرفی اولان قسطنطین شمدی ، اسکیسندن دها کوزل یاپدیردی . »
« ردوسدهکی ستون نصل بربدیعه ایسه بوراده‌کی بوباقرده اویله بر بدیعهدر . »

دوقتور دهتیه دیورکه : جبههسنده قبارتمه اولهرق بر طاقم تصاویر بولنان بو طونج لوحهلر ستون اوزرنده ایکی بچق عصردن زیاده طوره‌مدی. زیرا استانبولی استیلا ایدن دردنجی اهل صلیب لاتینلری بولوحهلری سوکوب کتوردیلر . شمدی یالکز لوحهلرك ستونهمربوط بولنمش اولدیغی دهلیکارقالمشدر.

قسطنطینیاد ایسه، بولوحهلرك فتحندن صکره آلندیغی یازیورسهده ، اولکی خبرك صحتی درکاردر، چونکه لاتینلر استانبولده پك چوق تخریباتده بولنمشلر ، پك چوق شی آشیرمشلردر .
لاتینلرك استانبولی ضبط و استیلا ایتدکلری کوندنبری بومیدانده نه یاریش اولمش ، نه‌ده سائر مراسم اجرا ایدلمشدر . حتی اتصالندهکی سرای ایمپراطوریده ترك واهمال ایدلمشدر .

تورکلرکده بوتاریخی میدانه آره‌صره اویونلر ترتیب ایلدکلری ، ازجمله ایچ اوغلانلرینك بوراده جرید اویناد قلری واقعدر .

قسطنطین پورفیرویه نیطوسك بیوك براعتنا ایله تعمیر ایتدیردیکی بوآبده ، اون بش یکرمی سنه اول بردرجهیه قدر تعمیر ایدلمشدی .

آت میدانك قدیماً احتوا ایلدیکی آثار مصنوعهٔ نفیسه میانده ، میدانی برجهتدن محیط اولان پارمقلقلرك اوست طرفنده ، اوزرلری آلتون قاپلی مشهور درت بارکیر هیکلی واردی ؛ اهالی میداندہ اجرا ایدیلن اویونلری بوپارمقلقلرك اوزرندن اکیلهرك سیر وتماشا ایدرلردی .

آت میدانده‌کی وقایع اخیره :

سلطان محمد رابعك والده‌سی و کوپرو باشنده‌کی جامع معلانك ایکنجی بانیه‌سی ترخان خدیجه سلطانك مصاحبه‌سی اولان ملکی اوسته ، (۱۰۶۶) اوائلنده تحدث ایدن (چنار وقعه) سنده معهود آغاجه آصیلانلردن بریدر .

بواوسته‌ده ، سپاهی آغالغی پایه‌سیله متقاعد اولان زوجی شعبان خلیفه ، برده خواجه بلال‌اسنده سرای همایون خدامندن دیکر برکیمسه ایله برابر وزرایه مخصوص اولان عزل ونصب امورینه مداخله ایدیورلر دیه‌شهرت بولمش اولدیغندن متجسسلر الله دوشوب قتل اولندقدن صوکره چشه‌لری‌سرنکون اوله‌رق معهود آغاجه بردار ، واول درخت نامبارك آویخته چشه‌لریله (نعیما) نك قولنجه شجرهٔ وقواقه نمودار اولدی .

حتی استانبولك برشاعر پسندیده طرزی نظم آنی اولوقت حاله مناسب سویلشدر :

کوش مریخه ایدوب طنطنهٔ جاه وجلال
لرزه‌ناك ایتدی بوغوغاکدهٔ آفاقی
اولدی مخمور نجه مست مدام دولت
جام اقباله نه‌طرح ایتدی بیلنمز ساقی
باغبان فلك کینه کذاری سیر ایت
آت میدانه دکدی شجر وقواقی

مورخین قدیمه‌دن (خونیادیس)ك افاده‌سنه کوره ، بو آتلر، یالدیزلی باقردن معمول اولوب طور و وضعیتلری نارین وچویك‌دی ، حارین و حشری نظرلرله بربرینه باقمقده ایدیلر . بعضیلرینك ظن وتخمینه کوره ، بوآتلر روما اعیانی طرفندن یونانستانده کائن قوره‌نت شهرندن رومایه نقل ایدیلدرك ابتدا نه‌رونك انشا ایتدیردیکی طاق‌ظفر اوزرینه قونلش صوکره اورادن قالدیلدرك ایمپراطور (ترایان)ك طاق اوسته وضع اولمشدی : بوندن صوکره (بعل) معبدی ایچرسنه آلنش ، مقر حکومتك‌رومادن استانبوله نقلی اوزرینه بیوك (قسطنطین) بونلری اورادن قالدیرمرق یکی تأسیس ایتدیکی (قسطنطنیه) بلده‌سنه نقل ایله آت میدانده‌کی پارمقلقلرك اوست طرفنده یوکسك برمحله وضع ایتدیرمشدر .

بعضیسنك ادعاسنه نظراً ، بوبارکیرلر ، ایکی بیك سنه‌دن زیاده ، زماندنبری موجود اولوب ، حتی بردانه‌سی هیکلتراشلردن مشهور (لیزیپوس) ، [میلادعیسادن اول دردنجی عصرده یشامش بر ذاتدر] Lisyppe ك چیره دستهٔ مهارتی ایمش .

فقط ایمپراطور (الکسیوس قومنینوس) ك (۱) دور حکومتنده یشامش اولان مورخ (آنونیم) Anonyme وصکره (پاپیاس) Papias و (قودینوس) ده Codinos دیورلرکه ، بوبارکیرلر ایمپراطور

کنج (تئودوسیوس) [۱] طرفندن ساقز اطه‌سندن استانبوله نقل‌ایدیلدیرك آت میدانه‌وضع ایدلمشدر.

بو بارکیرلرك استانبوله نقالری حقنده بالایه نقل ایتدیکمز هر ایکی فکرك صحتی مشکوکدر ؛ هله برنجی‌خبر ، مبهم برطاقم ظن وتخمین اوزرینه درمیان ایدیلیور .

ایکنجی فکر ومطالعه‌نك احتمالی ، حقیقتده سالف‌الذکر مورخلرك بیان وافاده‌لرینه مستندایسه‌ده بواحتمال ، بیزانس مورخلرینك مباینت افکارندن وبرجوق احواله ایتدکاری خطادن طولایی شبهه‌لی اولیور بناءً علیه ، (آنونیم) ك فکر و مطالعه‌سی ، کرچه (پاپیاس) طرفندن تأیید ایدیلیورسه‌ده ، (قودینوس) سوزینی‌اثبات ایده‌جك بروثیقه بوله‌میور ، زیرا کرك (آنونیم) وکرك (قودینوس) تعمیق تدقیقات ایتمکسزین ، بازدقلری تاریخلره بشقه‌لرینك فکر و مطالعه‌لرینی درج ایدرك عفو اولنه‌میه‌جق خطالرده بولنمشلردر. ایشته مثلا، آت‌میدانده‌کی دیکیلی‌طاشی کنج (تئودوسیوس) ، عطف‌ایدییورلر. شوحالده کوره ، آت میدانده وقتیله بولنمش اولان بارکیرلرك نره‌دن کتیرلمش‌اولدیغنك تدقیق وتعیینی کیفیتی ، علم آثار عتیقه ایله متوغل ارباب معلوماتك دوش غیرت وهمتنه قالمشدر .

وقتاکه ، میلادك (۱۲۰۳) تاریخنده برنجی اهل صلیب ، وطننك دهشتلی بر داهیه‌سی اولان (اسحاق) ك اوغلی (الکسیوس) ك نقابی آلتنده استانبولی ضبط ایتدیلر، (اسکیتلر) [۲] Scythes دها وحشی اولان بوآدملر ، حین استیلاده انسانیته صیغمایه‌جق یغماکرلکده، وظلم وشناعتده‌بولندیلر مورخیندن (خونیادیس) ایله (قروپولیت) ، بونلرك ایقاع ایتدکاری ظلم و وحشت‌وارتکاب‌ایلدکلری دناءتی پك سوزشلی برصورتده نقل وحکایه ایدییور . ایشته بو استیلا اثناسنده وندیکلیلرده برلکده استانبولده نقدر ذی‌قیمت اشیا ومصنوعات نفیسه وارسه جمله‌سنی ویوقاروده ذکری کچن بارکیرلری‌ده قالدیروب (وندیك) شهرینه کتوره‌رك (سن‌مارق) کلیساسنك قپوسنك قارشوسنه قویمشلردر .

ـ قسطنطینیاد ـ

فرانسه حکومت جمهوریه‌سی زمانده ، و (۱۷۹۷) سنه‌سنده فرانسزلرك ایتالیایه وقوعبولان سفرلرنده بوبارکیر هیکلری وندیکدن قالدیریله‌رق پارسه کتورلمش واوراده علامت ظفر اوله‌رق رکز ایدلمش ایدی ؛ بالآخره ایمپراطور زمانده بوهیکلر (قاروسه‌ل) Carrousel طاق ظفری اوزینه‌قونمش وفقط ناپولیونك (۱۸۱۳) سنه‌سنده (لایچقده) وقوعبولان مغلوبیتی اوزرینه، دول متفقه عساکری فرانسه‌یی استیلا ایدرك پارس شهرینه کیردکارندن مجلس‌اعیانك قراریله مشارالیه تحت حکمداریدن‌خلع ایدلمسیله نتیجه‌لنن فلاکتدن صوکره [۱۸۱٤ سفری] بوهیکلر پارسدن قالدیریله‌رق تکرار وندیك شهرینه کتیریلوب اسکی یرینه قونمشدر .

(۱) وقتیله اوروپانك شمال شرقیسنده و آسیانك شمال غربیسنده ساکن کوجبه برقوم کثیرالافراد ایدی .

(۲) (مومیثوس) رومالی جنرال و قونسولوس اولوب یونانستانی ضبط ایدرك بر روما ولایتی حالنه قویمش ومیلاددن (۱٤٦) سنه اولده قورنت شهرینی آلمشدر . جنرال جاهل وصنایع نفیسه‌دن بی‌بهره اولدیغندن نقدر ذی‌قیمت اشیا ، هیکل ، وازو ، رسم و تصاویر وارسه کافه‌سنی رومایه کوندرمش ، حتی یولده ضایع ویاخود تلف اولمجق اولورسه تضمین ایتدیره‌جکنی نقل وایصال ایدنلره تهدید ایله بیان ایتمشدی .

مشهور عالم اولان بوبارکیرلر باقر ، آلتون وکموشله قاریشیق برخلیطه‌دن یاپلمش ایدی . بوخلیطه‌یه (قورنت باقری) دیرلردی ، زیرا قورنتلیلر ، شهرك ، رومالی جنرال وقونسولوس (مامیثوس) [۲] Mammius طرفندن ۱٤٦ سنه اول] ضبط واستیلاسندن اول بوخلیطه‌نك صورت اعمالی بیلورلرمش. مورخیندن (پلین) ایله (جیچه‌رون) ده بونی سویلیور .

بوخلیطه ، قدماجه پك زیاده حائز قیمت ایدی . فقط بالآخره ظهور ایدن احوال ویونانستانك فلاکتنی انتاج ایدن حالات حسبیله بو خلیطه‌نك صورت اعمالی اونودیلوب غائب اولمش ، یالکز بوبارکیرلر قالمشدر .

هونلرك ، عجملرك، آفریقالیلرك ، واندالرك ، غوطلرك غالبی اولان ویونانیلرك مدار شان وشرفی دیه شهرت بولان وه‌لیساریوس ، حفنده ایشته بو آت میدانده « اجرا آت سابقه ومظفریاتنه لایق مراسم ظفر و دارات واحتشام یاپلمشدی . معمافیه تواتراً وعنعنه ایله نقل وروایت ایدرلرکه ، بدایتده بودرجه مظفر وپارلاق برصیت وشهرت وتوجهه مظهر اولمش اولان وه‌لیساریوس، بوزوالللی‌قوماندان آز برزمان صوکره اعمی اولمرق سوریلیور ، وبوآت میدانده ، بازوی مظفرانه وغالبانه‌سی سایه‌سنده برچوق دفعه قورتاردیغی او شانلی آبده‌لر آلتنده دیلنیرمش . ! [۱]

قسطنطینیاد دییورکه : « ایپوستینیانوس ، بو عاقل و فضیاتکار حکمدار ایچون بو قهرمان حقنده بودرجه نانکورلك ، بوقدر وحشی بر قدرناشناسلق ایله وحشیلرك بیله ارتکابندن‌چکینه‌جکلری برحاله جرأت ایله نامنی ، ناموس وشرفنی ابدیاً لکه‌دار ایتمك ممکنمی ؟!

فقط حقیقت حال اویله دکل! بیچاره وه‌لیساریوس، برچوق محاسده وتزویراته هدف اولمرق منصب واقبالندن ، وبناءً علیه ایپوستینیانوس‌ك نظر توجه و التفاتندن دور ومهجور اولدیغندن ، معیتنده‌کی عساکر محافظه‌سیله یاورلری آلنمش، لکن برمدت‌صکره زوجه‌سی(انطونیا ژوسته)نك A tonia Zusté رجا و استرحامی اوزرینه ، تکرار ایمپراطورك نظر توجه و التفاتی قازانمش ایدی . هونلر استانبول قپولرینه طیاندقلری زمان ، (بشنجی عصر میلادی اواسطنه طوغری) قوای دولت ، ایتالیا ، سوریه مصر و آناطولیده مشغول ایدی . بوأثناده وه‌لیساریوس اختیار تفاعدایتمش ، واختیارالقدن‌بلی‌بوکولمش وماضیده‌کی شانلی وناموسکار وقایعك خاطراتیله مضطرب‌الافکار بولنمش ایکن کنج وزنده بر دلیقانلی کبی ایمپراطور ایپوستینیانوس‌ك امر وارادەسیله استانبول ایچنده قالمش اولان آز مقداردە عسکر ایله هونلرك قارشوسنه چیقارەرق آنلری پریشان وفراره مجبور ایتمش ایدی .

آغاتیاس‌ك [۲] Agathias افادەسنه باقیلیرسه ، بومحاربه ، وه‌لیساریوس‌ك صوك غزاسی‌اولمشدر. وشان وظفرجەده وآندالرله غوطلرك سفرندن اثنای قالمامشدر.

سرای کبیر قیصری

مدخل

Le Grand Palais

قسطنطین ك شخصیتی

سرای کبیرك تفصیلاتنه کیریشمه‌دن، ایمپراطورك غریب وشایان دقت یوکسك شخصیتنه‌دائر اسلاف مؤلفینك وبالخاصه اوزه‌بیوس‌ك [۱] Eusèbe تدقیقات ومطالعاتی نقل‌ایتمکی لزومی عد ایلدم. زیرا، تاریخ برآیینهٔ عبرت، بر درسخانهٔ حکمت اولدیغنه نظراً، بومعلوماتك نقلنده ارباب بصیرت ایچون پك چوق فوائد اجتماعیه واخلاقیه کوریلدی.

قسطنطین، مرکز حکومتی اسکی بزانسه نقل ویکی مقری ایچون مرمره ساحللرینی انتخاب ایتدیکی زمان وظیفه ومأموریتنك و حائز اولدیغی صفت روحانیه‌سنك بویوکلکنه قانع اولمقدن متولد بردوشونجه‌یه مطابق وموافق اولمق اوزره اوراده برسرای یاپدیردی.

فی‌الحقیقه، ایمپراطور برشخصیت مقدسه‌در. الوهیت ایله کندی آره‌سنده برواسطه یوقدر. بونقطهٔ نظردن، ایمپراطورك ذکا وفطانتی، جناب‌قادرمطلقك، پرتو وذکاسنك برعکسی، برتجلیسی ایدی. [۲]

قسطنطین ك ذات وشخصیتنی ابی تدقیق ایده‌نلردن اوزه‌بیوس، ایمپراطور حقنده دیبورکه:

« قسطنطین، مدت عمرنده، وسلطنتنده برماهیت قدسیه اولدیغنی کوسترمکه بذل قدرت ایلدی. قسطنطین، خرستیان کلیسانسك طرف آلهیدن منصوب برراهبی اولدیغی جهتله، سن‌سینودلری جلب ودعوت وجمع ایدرك، رهابینك میانه‌لرنده اخذ موقع ایدر، سرایده، سریر حکمداریسی اطرافنده جریان ایدن کافهٔ مسائل اعتقادیه ومذهبیه‌یه اشتراك ایلرایدی.

جناب حقه بلاواسطه عرض حاجت و نیاز ایتمك اوزره [۳] هرکون معین ساعتلرده، سرایدنك تنها برکوشه‌سنه چکیلیر، و اوانزواکاهده اظهار مافی‌الضمیر ایلرایدی.

قسطنطین، اعیاد دینیه‌یه تقید تام کوسترر، فوق‌العاده رعایت ایدر ایدی. اوزه‌بیوس ك تعبیری وجهله، بومراسمه جان وکوکلدن تسلیم نفس ایلردی. دینی مراسمك اجراسندن برکون اول، کیجه صباحه قدر جناب حقه نیاز وتضرع ایدر، وصباح اولور اولمز حلقه عطیه‌لر توزیع ایلر ایدی. « خلق‌الله »، ایمپراطورك سرایده سربستجه کیرلردی. اوزه‌بیوس، قسطنطین‌ك سرای حکمداریسی حقنده « سلطنت یسوعیه‌نك یریوزنده برتمثالی » دیمك ایستیور. دها اوتاریخده، اطرافنه، اوعظمته

(۱) قیصریه پسقپوسی اولان اوزه‌بیوس، مشهور وقیمتدار برکلیسا تاریخی یازمشدر. بونده، کلیسانك تشکل وتأسسی وایلك ترقیاتنی منتظم برصورتده صرهسیله تمامی‌تمامنه نقل وحکایه ایتمشدر (۳۴۰ - ۲۶۷).

(۲) غاسکت Gasquet : بزانسده ماهیت دینیه اعتباریله قدرت ایمپراطوری. پاریس ۱۷۸۹ - ص: ۳۸

(۳) Gasquet de l'autorité impérial en matière religieuse à Byzance. Paris 1879.p.38 pour s'entretenir seul à seul avec Dieu.

لايق بردبدبه واحتشام قورمش ايدى. بونكچون، معيتنه آلديغى غلبه‌لك برحدم‌وخشم، دائماً كنديسنك مدح وثناسنى تكرار ايدر ، ومسعود وبختيار اولمسى ايچون ذاتى اوچ دفعه آلقيشلاردى . آلتون ايشلمه‌لى وچيچكلرله بزه‌نمش ارغوانى رنكده بر لباس كينمش اولديغى حالده مواجههٔ ناسده عرض اندام ايدر ايدى .

باشنه قويديغى تاج ، عادتا بر هاله تشكيل ايدر . اقامتكاهنده ، كنديسنه تقرب ايده‌نلره نشر انوار ايدن بر كونش كبى پارلاردى .

حكومت ارضيه ، سلطنت سماويه‌نك برعكس وبرتمثالى اولديغى ايچون ايمپراطور، كوز قماشديريجى، محتشم برسرايده‌اوطورمق لازم كليوردى كوك قبه آلتنده، بويوك واسيليوس ك تختى قبه‌سما ، باصامغى‌ده روى ارض ايدى . مافوق‌الارض قوتلر ، ايمپراطورك شخصنى حفظ‌وصيانته مؤكل اولوب هيئت‌ملائك ملائكهٔ مقربين اطرافنده بر هالهٔ نوار تشكيل ايدر . روحانيلر ، شهنشاهك اوصاف ومحامدينى تغنى وترنم ايدرلر . سماوى سراينك أشيكنده ، ماوى قبه‌ده ، شمس و قمر وسياره‌لر دور وسير ايدرلر ؛ سمانك قراكلق مناطقنه نشر ايتدكلرى انوار ايله بوسيارات ، صاحب كائناتك و اقامت ايتديكى سرايك شان وشرف وشعشه‌سنى اعلان ايدرلردى . روى ارضده ، ايمپراطور ، متعادياً اوصاف ومحامدينى ترنم وتغنى ايدن پارلاق بر معيت و محافظلرله محاط اولديغى حالده سراپا آلتون وقيمتدار مجوهرلرله مزين كوزلرى قماشديران برتخته قائم اولەرق عرض ديدار ايتمك لازم ايدى ..

سرأى ، عيون آرا مرمرلرله موزاييقلر ، كرانبا مجوهرلر ، وصيرمه‌لى قماشلرله شعشه‌پاش اولمق اقتضا ايدر ايدى . جناب حقك ير يوزنده وكيل ومرخصى اولان ايمپراطور ، برطاقم مهيب ومطنطن صور واشكال ، وكوزلرى‌قماشديريجى براحتشامدن طولايى كنديسنى بشريتدن بردرجه‌يه قدر آيره‌مزدى.

قسطنطين ك انشا ايتديرديكى سراى كبير ، اخلافى طرفندن برطاقم علاوه‌لرله توسيع ايدىلەرك حقيقى برشهر حالنى آلمش ايدى . بومجموعهٔ دوائر حقنده هيچ برمؤلف تمام، منتظم بر اصول وترتيب دائره‌سنده تعريفات وتوصيفاتده بولنامشدر . اكثر مورخلرله وقعه‌نويسلرك ، شهرى صيق صيق زيارت ايدن موسقوف هاجيلرينك ، سياحلرك ، بو سرايه دائر ويردكلرى پك قيصه معلومات ، بو اقامتكاه قيصرينك هيئت عموميه‌سنه ومحتوى اولديغى آثار وآبدانتك طرز وبجيه‌سنه دائر بزه برفكر قطعى ويره‌ميور . بونكله برابر ، بعض مؤلفلر سرايك احتوا ايلديكى بعض‌مبانئ عاليه‌يه دائر اولدقجه طوغرى بيانات وتعريفاتده بولنمشلردر .

آلتنجى‌عصرك وقعه نويسلرندن‌پروقوپيوس ، (مبانى) Aedificiis نامنده‌كى اثرنده ايبوستينيانوس‌ك نيقا اختلالى اثناسنده (٥٣٢) محترق اولان سرايك مدخلنى ، واطراف وجوارينى نصورتله تكرار انشا ايتديرديكنى حكايه‌ايدييور عين دورده قوريپوس Corippus اسمنده‌برشاعر، ايكنجى يوستينوس‌ك مدح وثناسنى متضمن بر منظومه‌سنده ، ايچنده امرار حيات ايلديكى سراى قيصرىيه دائر پك قيمتدار معلومات ويرمشدر .

دها صوکره‌لری ، قسطنطین پورفیرویه‌نیطوس‌ك امریله یازیلوب ، تئوفانیس ك اوچنجی کتابنی تشکیل ایدن مؤلفی مجهول براثرده ، ایمپراطور تئوفیلوس ك طقوزنجی عصرك ایکنجی ربعنده سرایده انشا ایتدیردیکی متعدد داثره‌لره دائر تفصیلات واردر .

یدنجی قسطنطین ، (برنجی واسیلیوس ك حیاتی) سرلوحه‌لی اثرنده ، جدینك تاسیس کرده‌سی اولان مبانیی تعداد ، وباطریق فوتیوس طرفندن رسم آیینی اجرا قلنان (یکی کلیسا) نك حائزاولدیغی رونق واحتشامی تعریف وتصویر ایدییور .

میلادك (۸۸۸) تاریخنده ایتالیا قرالی (بهرانژه) طرفندن یدنجی قسطنطین وبالآخره نیکیفوروس فوقاس نزدینه کوندریلن (لوئی‌پران) Luit Prand ، سرای کبیرك ، ماکدونیا سلاله‌ٔ حکمداریسی دورنده‌کی دبدبه ودارائی کوزیله کورمشدر . تعریفات وتوصیفاتنده ، صافدلانه ، یاخود اینجه‌لکلرله آز الفت ایتمش غربك قبا برنشئه‌سزلکی آشکار کوزه چارپیور. بونکله برابر، سرایك بعض صالونلری، دیوانخانه‌لری حقنده‌کی تعریفاتی شایان حیرت بر وضوع وقطعیت افاده ایتمکده‌در .

اون‌اوچنجی عصرك بدایتلرنده نیقولاؤس‌مه‌ساریتیس Nicolas Mesarits اسمنده برسرای راهبی، (۱۲۰۱) تاریخنده ، قومنینوس‌عائله‌سنه‌منسوب غاصب ایسوانیس ك ، اوچنجی آلکسیوس علیهنه قیام ایله آیاصوفیه‌ده تاج قیصریی کیدکدن صوکره سرایی نصل الده ایتدیکنی والحاصل بوتون وقایعی رأی‌العین کورمش واویله‌جه تعریف وتصویر ایتمشدر. نیقولاؤس، (۱۲۰۶) سنه‌سی حادثه‌سنك فردای وقوعنده یازدیغی رساله‌ده ، سرایك طوپوغرافی نقطهٔ نظرندن ، مختلف نقاط ومواقعی حقنده قطعی ماهیتده یکی بر طاقم تعریفاتده بولنیور علی‌الخصوص او زمانه قدر مجهول قالمش بعض آثار وآبدانك موجودیتندن بحث ایدییور .

بوتون بوتعریفات سرای ایمپراطورینك احیاسی خصوصنده مهم برفائده‌یی حائزدر . بونکله برابر، یدنجی قسطنطین پورفیرویه‌نیطوس ك (کتاب‌المراسم) ینه قیاس ایدیلورسه نیقولاؤسك تعریفاتی قسمی وناتمامدر . دردنجی عصرده اولدیغی کبی ، اوتاریخده‌ده ایمپراطور ، الوهیتك یریوزنده وکیل ومرخصی ایدی . قادر مطلق ، آنی ـ عیناً تعبیری قوللانیورم ـ فالقانی آلتنه آلیر ، محافظه ایدردی . تختی کونش کبی ونظر الٰهی ، ذاتنه متوجه ایدی .

قسطنطین پورفیرویه‌نیطوس ك تعبیری وجهله ، ایمپراطور کرهٔ ارضده‌کی انسانلر طرفندن تعبد ایدلك اوزره برطاع اوستنه قونولمش ، برآلتون هیکل کبی ایدی .

دها ، بویوك قسطنطین زماننده ، سرای حیاتنده بویوك ومهم برموقعی اولان مراسم و تشریفات، سنه‌لر کچدکجه قاریشیق برحال آلدی . پروتوقول ، کیت کیده ایمپراطورك شخصنی احاطه ایتدی : فقط ، بودبدبه‌لی مراسم وتشریفات مناسکنده هرشیدن اول دولتك دها حشمتلی، دها دهشتلی برحاله افراغی وسائطی یدنجی قسطنطین‌ده آرانیلیوردی .

قسطنطین تعقیب ایتمك ایسته‌دیکی مقصد وغایه‌یی (کتاب‌المراسم) ینك مقدمه‌سنده پك کوزل تعیین ایتمشدر . بوذات ، دولتك باعث زینت واحتشامی اولان اسکی عنعناتی یاشاتمق ایسته‌یوردی.

ایشته بومقصدله ، کندندن اولکی مؤلفلرك اثرلرنده نه کوردی ایسه جلهسنی، و وقایع وحادثاتی کوزلریله کوره‌نلرك بوتون نقلیات وروایاتی وبالذات کوردکلری شیلری مدققانه برسعی ایله طوپلادی . مؤلفك بوندهکی امل وغایه‌سی‌ده ، جناب قادر مطلقك کائناته بسط ایلدیکی انتظام وآهنکی ، قدرت حکمدارینك انظار ناسده شعشعه پاش اولمسی، وسرای تفوذینك تبعهٔ دولت ایله اقوام اجنبیه انظارنده ادامه ایتدیرلمسی کیفیتی ایدی .

ایشته ، بونقطهٔ نظردن بومراسم ، یالکنز مقتضای نزاکتك، دینی تشریفاتك برافاده‌سی اولیوب، او مراسمدهکی دارات و احتشام ، سرایك دبدبه وطنطنه‌سی آلایلرك شاهانه ترتیب واجراسی، تختنده اوطوران واسیلیوس‌ك روحانیلره مخصوص وقور وسرت وضع وهیئتی ، یدنجی قسطنطین نظرنده دولتك قوت ومکنتنك ادامه‌سی وتزیید شوکتی ایچون ، برواسطهٔ تظاهری ایدی . مراسم وتشریفات قاعده‌لرینی ، ابدی قیلمق مقصدیله تعیین و تقریر ایدرکن ، اولهٔ برایش وجوده کتیرمش اولدیکه ، بوایش، فکر ومطالعه‌سنجه کندیسی ایچون اعصار آتیه اوکنده ، هیچ برکیمسه‌یه نصیب اولمیه‌جق یکی برسرنامهٔ عزت وشرف احداث وابداع ، وبیزانس دولتنك شهرت وعظمتنی ابدیته پیوسته قیلمش اولهجق ایدی ...

بزم ایچون کتاب‌المراسم‌ك ، دیکر بر فائده‌سی و اهمیتی دها کوریلیور . سرایك متمادی دبدبه وطنطنه‌سنی نظرلرده احیا ایدرکن ، پر رونق اولان بومدنیتك سجیه‌وی اولان جهتلرندن دینی پیش دقته وضع ایدییور ، و برچوق اخلاقی جهتلری واجتماعی عرف وعادتلری‌ده میدانه قویبور.. مراسم وتشریفات برمرکز تجلی ایتدیریبور . اومراسم ، یك مترقی برمدنیت حالنه کلمش برحیات اجتماعیه‌نك برتعبیر وافاده‌سیدر . بومدنیتك طلوع وانکشاف ایتمی ایچون برمحیط صناعتکاری لازمدر. اوضاع واطوار ، افعال وحرکات ، پروتوکوللرینك اصول صك وترتیبی ، مدبدب ومطنطن خارجی برواسطه ایله مترافق اولمینجه هیچ بر قیمتی اولهمز . ایشته بو اعتبار ایله ، کتاب‌المراسم مدققانه بر صورتده ، سرای حکمداریده جاری اولان تکلفات و تشریفاتی قید وتعریف ایدرکن تحولات متمادیه‌سی ، وقایع وحادثاته ، و انسانلرك خصائل و عاداتنه وسجایاسنه ، وطبایعنه صیقی برصورتده مربوط بولنان لباس و کسوه‌لره دائره قیمتدار معلومات ویرمکده‌در .

حضورلری اولهدن هیچ برمراسمك اجراسنه امکان کورولمین مأمورین ورجال دولتی ذکر ایدرکن ،مؤسسات مختلفه‌نك تاریخی یازان مورخلره پك زنکین برزمین تتبع ومنبع معلومات احضار ایدییور . خلاصهٔ کلام ، بوتون بواحتشامك انبساط وانکشافی ایچون خارجی برقادرده لازم ایدی . یوقادرده ، ایمپراطورك آلای والا ایله زیارت ایتدیکی کلیسالر ، بعض اعتیاد مخصوصه‌ده عزیمت ایلدیکی سرایلر و بالخاصه اقامت ایلدیکی دائره ایدی .

ایمپراطور اوراده طوغار ، اوراده رسم تتوجی اجرا ایدیلور ، اوراده ازدواجی وقوعبولور ، مظفریتلردن صوکره اورایه عودت ایدر ایدی . فعالیت سیاسیه‌نك الشمهم قسمنه سرای‌حکمداریسنك صالونلری صحنه اولوردی. رجال ومأمورین‌دولته رتبه ومنصب توجیهی‌هپ بوسرایده اجرا ایدیلوردی.

کل یوم امور حکومتله مشغول اولدیغی یر ، سرایی ایدی . سفرای اجنبیه‌یی ، وکبرای مسافرینی اوراده قبول ایدردی . برای عبادت شهرك کلیسالرینه بورادن حرکت ایدر ، ایام رسمیه واعیاد دینیه‌ده بوتون ضیافتلر بوسرایده ویریلور ، یاسرایده اولور ، ومحل مخصوصنه دفن اولنمه‌دن اول، سرایك اك محتشم یرنده نعشی تشهیر اولنوردی . بالاده‌کی تفصیلات وتعریفاتدن آکلاشیلدیغی اوزره ، مراسم وتشریفات بزی ، بالذات اقامتکاه حکمدارینك دائرهٔ حریمنه قدر ادخال وایصال ، وبردرجه‌یه قدر سرایك حیات خصوصیه‌سنه اشتراك ایتدیریور ..

بشنجی مبحث

سرای امپراطوری

موقع وضعیتی - ساحه‌سی

سرای قیصریِ‌نی ، محتشم ومعظم جبهه‌لی، کنیش ، عمومی برمیدانه ناظر منتظم بر اولمق اوزره اوزره تصور ایتمه‌ملی . بدایةً بویوك قسطنطین طرفندن انشا ونامنه اضافه ایدیلن ، وبالآخره آلتنجی عصرده قسماً ایوستینیانوس طرفندن تکرار بنا اولنان وزمان زمان مختلف ایمپراطورلر جانبندن مهم علاوه‌لرله توسیع قلنان بو سرای ، هیئت عمومیه‌سی اعتباریله یکپاره جهت بر بنا دکل ایدی مختلف زمانلرده یاپیلان علاوه‌لرله برمجموعهٔ دوائردن عبارت ، وفقط بو علاوه‌لر آره‌سنده اولدقجه برآهنك وارتباط تأسیس ایدلمش ایدی . بونکله‌برابر ، شونی نظر دقت اوکنده بولندیرملی درکه، بوراسی اونجی عصرده عادتا مدافعه‌یه حاضرلنمش، وبناءً علیه برسرای اولمقدن زیاده، قرون وسطاده‌کی شاتولر، واسکی رومادهکی قیصرلر سرایی کبی ، برموقع مستحکم حالنی آلمشدی .

سرایك تقسیماتی .— سرای کبیر آیری اوچ دائره‌دن متشکل ایدی :

۱ — برنجی دائره‌یه ، مدخلی تشکیل ایدوب (حالکه) Chalcée دینیان بر دهلیزدن طولایی (حالکه) تسمیه اولنوردی. بوبرنجی قسمده، مذکور دهلیز ایله حضرت مسیح نامنه خصوصی برمعبد ایله حواریون نامنه کذلك کوچوك برکلیسا، وبویوك قونسیستیوریوم دیدکلری برمحفل روحانی، (تومه‌را)[۱] دیدکلری بردائره ، تریقلینیوم ، ومراسم ویورطی کونلرنده ضیافتلر کشیده‌سنه مخصوص برصالون ودها بعض دوائر واردی . بوبرنجی قسمك قپوسی ، اوکوسته‌ئون میدانه ناظر ایدی . بودوائردن ماعدا ، حضرت عیسی نامنه برده کلیسا موجود ایدی . بوقسمك تفصیلاتنه کلهلم ؛

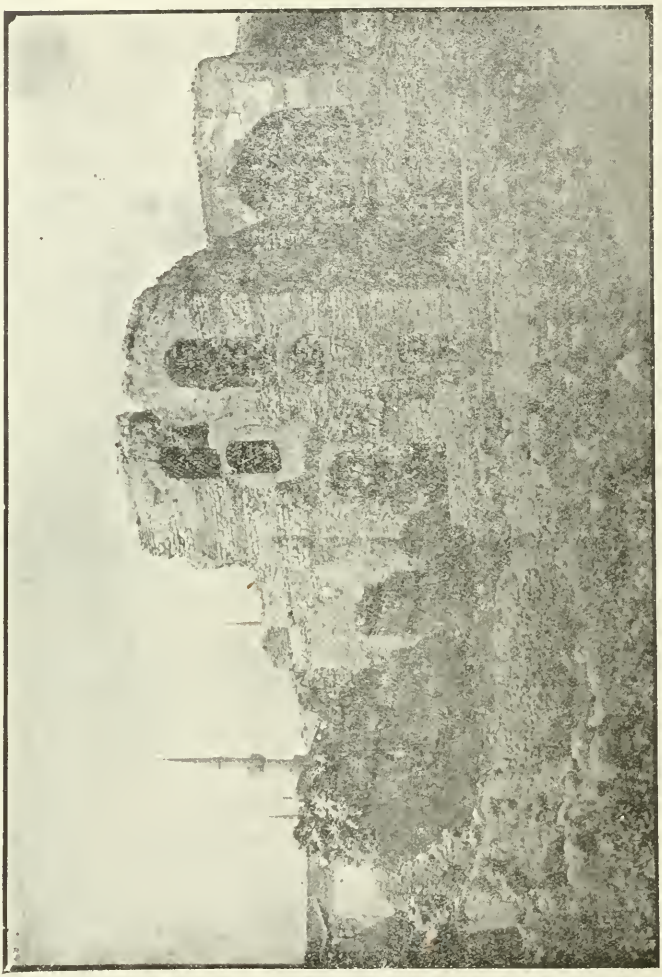
اوکوسته‌ئون میدانه ناظر ، حالکه دینیلن بوبرنجی قسم ، اقامتکاه حکمدارینك بویوك دهلیزینی یعنی مدخلنی تشکیل ایدر ایدی . بر چوق مهم دوائردن متشکل اولان [۲] حالکه Chalcée اولان سرایك بوقسمنه ، آیاصوفیه میدانندهکی ، شیمدیکی آیاصوفیه حمامی بولنان یرده بویوك بردمیرقپودن کچنجه بردهلیزه کیریلیوردی .

---

[۱] بویو قسطنطینك طرفندن انشا ایتدیریلن بودائره ، ایراقلیوس کاسری اوزرینه حبسخانه اتخاذ ایدلدی. فقط یدنجی قسطنطین پورفیروبه نیطوس ، بو تومرالرك حبسخانه اولدیغنی ذکر ایتمیور . قناعتمه کوره ، بوبنا ، بالخاصه سرای کبیرك محافظه‌سنه مخصوص قره‌غولخانه کبی برمحلدر .

[۲] Le tribunal des Lycnes, le triclinum des excubiteurs, le triclinum des candidats le grand consistorion

بو دهلیزك سقفی توپچ کرهمیتلرله اورتورلمش ایدی . دهلیزك شکلی نصف دائره ایدی ، و اوستی نصف قبه ایله اورتولمش ، ومربعی بربنانك مدخلنه قارشی مبنی بولنمش ایدی .



قباصقالده بیزانس سرایلك نمل کرلری

بوقسمك دوائر مهمهسندن بری اولان بویوك قونسیستوریومدن Macron des Condidats دینیلن دائرهیه صدفدن معمول اوچ قپودن کچیلیوردی .

حالکهنك شکل ابتدائیسنی تعیین ایتمك ممکن دکلدر . یالکز ، اوزهپوس ، قسطنطین ك حیاتنه

دائر یازدیغی براثرده [۱]، الارنده‌یالین قلنج بولندیغی حالده طوران محافظلرك، دائما تحت نظارت و ترصدنده بولنان سرایك دهلیزلری ـ تعریف و توصیف ایتمکسزین ـ ذکر و بیان ایله اکتفا ایدییور .

قیصر قسطنطین ، سرایه کیریلدیکی محلك قپولری اوکنده ، کاوب کچنلرك انظار دقتنه چارپه‌جق یوکسك برمحلده، حصمای کنیسائیه اوزرینه صلیبك احراز ایلدیکی غلبه‌یی مصور یاغلی بویا ایله بر رسم یاپدیرمشدی . بورسمده ، کلیسانك دشمنلری بر یلان صورتنده تمثیل وارائه ایدلدیکی کبی ، ایمپراطور قسطنطین‌ده ، ماشنده علامت ظفر ، اطرافنده جوجقلری بولندیغی حالده تصویر اولنمش، وایمپراطورك آیاقلری آلتنده سالف‌الذکر یلان ، بر طرفندن ، اوبرطرفه براوق صاپلانمش ، و جهنمه طوغری اتیلمش بر وضعیتده کوسترلمش ایدی .

بروایته کوره ، حالکه ، بویوك قسطنطین طرفندن انشا ایدلمش . دیکر بروایته نظراً ده، سرایك بر برنجی قسمی ، برنجی آناسطاسیوس ، معماری (آنه‌تهریوس) Anthérios یاپدرمش .

ـ هامه‌ر طرفندن‌ده اقتباس ایدیلن بوایکنجی روایت اغلب احتمال برالتباسدن‌ایلری کلمشدر. وقعه‌نویس یاسقال‌ك افاده‌سندن اکلاشیلدیغی اوزره ایمپراطور آناسطاسیوسك زمان حکومتنده ظهور ایدن بر اختلال اثناسنده [٤٩٨] یشیلار آت میدانلك حالکه‌سنی یاقمشلردی [۲] . دیمکه ، آت میدانلك حالکه‌سیله سرایك حالکه‌سنی یکدیکرندن تفریق ایتمك لازمدر . آناسطاسیوس ، مذکور حریقدن صوکره ، آت میدانلك حالکه‌سنی تکرار انشا ایتمش اولمق لازم کلیرکه ، مؤلفلرك ، سرایك حالکه‌سنی مومی‌الیه عطف واسناد ایتملری بوندن منبعثدر .

قدیم حالکه‌نك سقی یالدیزلی طونج لوحه‌لرله اورتولمش ایدی. یقا اختلالی اثناسنده بوسقف یاندی. [۳] بالاخره ایبوستینیانوس ، بیزانس صناعت معماریسنه خاص یکی بر صور واشکال ایله تکرار یاپدیردی .

ایبوسینیاتوس ، بوراسنی بیزانس ، صناعت نفیسه‌سنه خاص یکی اشکال معماریه اوزره تکرار انشا ایتدیرمش ایدی . پروقوپیوسك روایتنه باقیلورسه ، خالکه ، درت طرفی یوکسك دیوارله محاط بردائره ایمش. شمال وشرق جهتنده‌کی دیوارلری، دیکر طرف دیوارلرینه نظراً آزمرتفع اولدیغندن، بووضعیت بنایه برشکل مستطیلی ویرمش ایدی . داخلنده ، دیوارلره استناد ایدرك یکپاره برحال آلمش درت‌جسم آیاق اوزرینه اوطوردلمش سکز کمر واردی . مرکز قبه‌سی ، بو کمرلردن دردی اوزرینه بیندیرلمش ایدی . دیکرلری ، شمال وجنوبده‌کیلر ، خارجی دیوارلره استناد ایدر وقبه‌لری طوتاردی .

دائره‌نك یوقاری قسملری ، غایت اینجه وخرده و غیر قابل قیاس و تنظیر موزاییقلرله عیون آرا ونظره پیرا ایدی . دائره‌نك هر جهتنده بر طاقم محاربانی ، جنك وجدالی ، ایتالیاده وآفریقانك شمال شرقی Lybie قطعه‌سنده فتح وضبط ایدیلن بلاد و ممالکنی ، وغالب ومظفر ایبوسینیانوس ، اردوسیله عودت ایدرك واسیله‌ئوسه غنائم حربیه‌یی واسیرایدیلن قرالری تقدیم ایلین وایساریوسی مصور رسملر، لوحه‌لر نظره چاربادی .

---

[۱] Ruséhe, Vita Const. 111,3,p. 78,111 15,p. 84

[۲] Chr. Pachs, p.608.cf.p.701

[۳] Chr. Pach. p. 621. Thiphace,T.y,p.184 Cédrenus t.y.q.647

بوتصاویرك اورتەسنده ، ایمپراطورله زوجەسی تەئودورا ، اعیان اعضاسی طرفندن محاط اولدیغی حالده ، واندالارله غوطلر اوزرینه احراز ایدیلن غلبه و ظفرك احتفالی اجرا ایدر بر شکل وهیئتده تصویر ایدلش ایدی . بوتصاویرده سیمالرك کافەسنده آثار سرور وبشاشت بلیریردی. جملەسی ، برمعبود کبی پرستش ایتدکلری ایمپراطورك مظفریت واقعەسندن طولایی مغرور ومتبسم کورینورلردی. دیوارلر، یوقاریدەکی موزاییقلره قدر مرمرلرله قاپلانمش ایدی . بو مرمر لوحەلردن بعضیلری زمرده بکزەر ، برطاقیده آتش رنکنده ایدی . فقط اکثریسی ماوی طمرلی بیاض مرمردن متشکل ایدی. زمین کاملاً مرمر مفروش اولوب ، بونك اورتەسنده صماقیدن مدور بر مرمر کوریلوردی .

ایشته ، مناقب رهبانیەیی ارائه وتناظر مشعشعەیی احتوا ایدن بوتاریخی نقوش اورایەایلك کیرەنلرك نظرنده دولتك ظفر وشوکتنی تجسم ایتدیرردی. عصرلردن بری قیصرلرك متمادی همتله جمع وتوفیر ایدلش اولان بوآثار بدیعەدن طولایی، بوداڑه حقیقی برموزه حالنده ایدی. قسطنطین، بورایەحضرت مسیحك تونجدن معمول برهیکلنی رکز ایتدیرمش ایدیکه بوهیکل ایساوریالی لەئون [۱] ك زمان حکومتنه قدر اولدیغی یرده قالدی .

بتشکن ایمپراطورلرك دورهٔ حکومتنه قدر محافظهٔ موجودیت ایدن صنعت هیکلتراشی، ایمپراطورلرله برطاقم ذوات مشهوره ومعروفەنك هیکللرینی وجودەکتیرمشدی که ، بونلر میانندە، بویوك تەئودوسیوس ایلەزاهدەپولکەریانك، زینون ك، آدریانوس ك، برنجی آیوستینوس ك، آیوستینیانوس ایلەوەلیساریوس ك، تیوەریوس ك موریس ك وسائرەنك هیکللری شایان نظر وتماشا ایدی .

بالآخره آتنەلی أیرینی طرفندن موزایق ترتیبنده تکرار ترسیم ایتدیرلمش ایدی . بت شکنلرك ایکنجی برتجاوزلرنده بوتصویر تکرار بوزدیرلدی . زیرا ، راهب لازاری ، تەئوفیلوس وفاتندنصوکره اورتودوقسلق یکیدن اکتساب حیات وقوت ایتدیکی زمان ، حضرت مسیحك تصویرینی خالکەیەتکرار رسم ایتدیرمش ایدی . سەدرەنوس افادەسنه نظراً ، طقوزنجی عصرده ، خالکه ، ایمپراطور برنجی واسیلیوس طرفندن خسارزده اولان محللری تکرار تعمیر وترمیم ایتدیرلمش ایدی .

اونجی عصرده ، رومانوس لاقاپەنوس ، خالکەده ، حضرت مسیح نامنه خصوصی بر مسجد یاپدرمش ایدی .

ایوانیس جیمیسکی Jean tzimiscès بوراسنی توسیع وفوق العاده تزیین واورایه برچوق ذیقیمت اشیا وبونلرله برابر ، مسیحك چارمیخه کریلدیکنی مصور (بەریت) Béryte ك ترسیم کردەسی اولان رسملە ، نبئ مشارالیهك آیاقلرینه کیدیکی صندال تعمیر ایتدیکمز اوستی آچیق آیاق قابلرینی حفظ ایتدیرمش ایدی .

یرومانوس ، وفات ایدنجه ، تزیینه بذل همت ایلدیکی بومعبدك ، ومحتویاتی اولان اشیای مقدسەنك

[۱] اونجیی لەئون ۷۴۱ ـ ۷۱۷ L., l'Isaurien اناطولیلیده حمید ایلی سنجاغندەدر .
بونك زمانندە اوکتوغون کتبخانەسی یانمش (۷۲۹ کانون ثانی) ، موسویلرله ، مونتانوس مسلکنی تعقیب ایدەنلره ظلم واعتساف ایدلمش، عربلر دوننا ایله استانبولی محاصره ایتمشلرسەده، غرەزووا آتەنك تأثیریله دونمالری یانمش ، اوردولری رجعته مجبور اولمشدر .

یانه دفن ایدلش ایدی . بدایهٔ حقیقی برموزه حالنده اولان حالکه کونك برنده جنازه لرك دفننه مخصوص برلحد حالنی آلدی . بوتون بنای ، کندی نامنه اضافه ایتدیرن ومشهور طونج قپو نجبا نره ده ایدی ؟

طونج لوحه لرك رونق وشعشعه سندن ، پاریل پاریل پارلایان یوکسك قبه لی ، محتشم ومعلا حولی نره ده ایدی ؟....

کتاب المراسم ، مورخلرك تعریفات وتوصیفاتنك بعض نقطه لرینی ایضاح ومعنالرینی اکمال ایدییور . ایمپراطور ، یورطی کونلرنده کلیسالره ویاخود شهرده کی سرایلره کیتمك اوزره ، اکثر پارلاق ومحتشم رمعیتله حرکت ایدر ایدی .

حکمدارك تعقیب ایده جکی یول ، اصول تشریفات دائره سنده کمال دقت واعتنا ایله تعیین وتحدید ایدیلور ایدی . یولده کیدر ایکن موکب ایمپراطوری بعض معین نقطه لرده طورور ، وبوراده شرق اعضاسی طرفندن استقبال ایدیلمك شرفنه تغنی اولنان قصائدی ، آلقیشلاری دیکلر ایدی سرایه عودت ده عین مراسم دائره سنده وقوعبولوردی .

اوکوسته ثون میدانندن سرایه کیدرکن ، (حالکنك باب کبیری) نامیله معروف بویوك برقپویه تصادف ایدیلوردی ، که بوراده ایمپراطور برآز توقف ایدر ایدی . [۱]

سرایك خارجی قسمی طرفنده کی بو آغیر و جسیم قپو ، سالف الذکر میدانك رواقلری جهتنه آچیلیوردی . بوقپو کچیلدکدن صوکره ، ایچریده بر پارمقلغه [۲] Cancellus κάγγελλον تصادف ایدیلور ایدی که ، فرقلر ، حکمداری بو نقطه ده استقبال ایدرلردی . بو پارمقلق ده کچیلدکدن صوکره طونج قپویه کلیردی که ، ایچری کیرلنجه بویوك قپونك آلتنده کی میدانلغه کیریلوردی .

بو آغیر قاداق ، کنیش و یوکسك قپو ، سرایك قپوسی ایدی [۳] . وبورایه دها کیرکن انسانه برحس قدرت و شوکت القا ایدرایدی .

سرای جهتنده ، خالکنك باشقه بر مخرج و محوری دها واردی . بوراسی ، بویوك برقپو ایدی .

---

[۱] بویوك پاسقالیه ده و annonciation یورطیسنده ایمپراطور ، آیاصوفیه یه کیتمك ایچون بوتپودن کچرایدی . وکرك بویوك پاسقالیه ده کرك Epiphanie یورطیسنده ایمپراطور سرایه دونرکن ، ایلك کچدیکی قپو ، حالکنك بوباب کبیری ایدی .

[۲] بویوك یورطیلرده ایمپراطور ، ایاصوفیه یه کیتمك اوزره ، سرایدن چیقدیغی وقت ، بشنجی رسم قبول اوکوسته ثونه آچیلان بویوك قپو اوکنده اجرا ایدیلور ایدی .

[۳] منتظر بوپارمقلغك شکلنه دائر هیچ برمعلومات وبرمیورلر . عجبا بوپارمقلق کلیسالرده اولدیغی کبی محرابله کلیسانك کری قالان قسمنی یکدیکرندن آییران یوکسك برپارمقلقمی ایدی ؟

پارمقلغك ، اوکوسته ثون میدانه آچیلان بویوك قپو ایله طونج قپو آره سنده بولنمنده برفائده کورولمیور . بناءً علیه ، بویوك یورطیلرده دردنجی رسم قبول ، خالکنك پارمقلغی خارجنده وقوعبولوردی . بشنجیسی ده ، متعاقباً اوکوسته ثونه کچیلن بویوك قپو اوکنده یاپیلیوردی . عودتده ، ایمپراطور بعضاً بوپارمقلق اوکنده استقبال ایدیلیوردی .

خلافت عباسیه زمانده ، استانبوله کلن هیئت سفارت ، خالکیه کیرمك اوزره ، بو پارمقلغك خارجنده آتلرندن اینمکلر ایدی .

[۳] بوقپولر ، بوموقعده ، ایکنجی اسحاق آنکلوس (ملك) زمانده قدر قالدی . بوذات ، آتلری اورادن قالدیردی . Nicétas chron. de Isaac l'Ange III, p, 582. Labarte, Palais, p. 110

ایمپراطور بوراده استقبال اولنوردی . بو قپو (اسقوله‌ر) لرك دائره‌سنه آچیلوردی . اسقوله‌ر دینلن افراد ، سرایك محافظه‌سنه مأمور برنجی بلوك ایدی . بوسبله ، بو قپویه اسقوله‌رلرك Scholes بویوك قپوسی دنیلیوردی‌که بورادن خالکنك داخلنه کچیلوردی .

ایمپراطورلر ، آیاصوفیه‌یه کیدرکن یاخود اورادن کایرکن هرزمان اوکوسته‌ئون میداننده‌کی بویوك قپودن کچمزلردی . خالکنك بارمقلغی Cancel کچدکدن صوکره ، (بئرمقدس) Puits Sacré کیتمك اوزره صاعه‌دونرلردی بو بئر مقدس ایاصوفیه معبدینك جهت جنوبیه‌سنده‌ایدی [۱]. بئرمقدسه کیتمك ویاخود اورادن کری کلمك ایچون کوچوك بر قپودن کچیلوردی [۲] . ایمپراطورلرك تعقیب ایتدکاری شو کذرکاهك تعریفنده بردمیر قپودن بحث ایدیلیور. بوقپو، برقبه آلتنده ایدی. بو قبه‌نك،خالکنك اوکنده‌کی رواقك اوزرنده بولنمی اقتضا ایدر . قبه‌نك، ایبوستینیانوس طرفندن اوکوسته‌ئون میدانك شرق جهتنده اعیان دائره‌سنك اوکنده ، رواقلر اوزرینه انشا ایتدیریلن قبه‌یه اولدقجه مشابه اولمی اقتضا ایدر .

بو قبه‌نك آلتنده‌کی کوچوك، یاخود «دمیر قپودن»، سرایك بونجه امتداد ایدن رواقه کچیلوردی. ایمپراطور ایاصوفیه‌یه ایشته بورادن کچرایدی . [۳]

خالکدن ایاصوفیه‌نك یوقاری طبقه‌سنده کچمك ممکن ایدی . بو تقدیرده ، اوکوسته‌ئون میدانی و بئرمقدسله برسویه‌ده بولنان رواقلر تعقیب ایدلمز ، فقط خالکدن ایاصوفیه‌نك طبقه‌لرینی سرایه ربط و وصل ایدن بر دهلیزدن چیقیلیوردی [٤] .

ایشته، اقامتکاه حکمدارینك مدخلنی تشکیل ایدن بنا بووجهله ایدی. بناءً علیه، سرایك ایچریسنه کیرمك ایچون اوکوسته‌ئون میدانته ناظر اولان بویوك قپودن کیریلور ، وقبه‌لی بر رواقدن کچیلدکدن صوکره، طونج قپویه کلمك ایچون پارمقلقدن بالمرور، خالکنك ایچریسنه کیریلوردی. بومحلك اورته‌سنده بویوك بر قبه واردی. دیوارلری دمیر لوحه‌لرله و موزاییقلرله مزین و مطرا اولان بومحله دها کیرکن، انسانه بر حیرت استیلا ایدر ، احتشامك درجه‌سنه مجلوب اولوردی. بورادن سرایك برنجی محافظلری اولان اسقولرلرك دائره‌سنه کچیلوردی . فی‌الحقیقه ، سرای متعدد قطعات عسکریه طرفندن محافظه ایدیلوردی .

---

[۱] لایارتك یلانته نظراً و بئر مقدس ، دنیلن قپو ، ایاصوفیه جامعی حولیسنده سلیم ثانی ایله اکری فاتحی سلطان محمد ثالثك تربه‌لری آرقه‌سنده‌کی باغچه‌ده‌در . بوقپو الیوم موجوددر . ویانده مستطیلی شکلده قدیم برده مرمر تکنه واردر .

[۲] بوکوچك قپو، اکری فاتحی سلطان محمد ثالثك تربه‌سنه قارشی اولان قپودر . بوقپونك اوکنده آبدست آلمغه مخصوص مرمردن برصو خزینه‌سی ، برده طولومبا واردر . بوصو خزینه‌سی ، اسکی بزیرانس لحدیدر .

[۳] نوئل یورطیسنده ایلك رسم‌قبول بو بئر مقدسده، ایکنجیسی بودمیرقپونك قبه‌سی خارجنده، اوچنجیسی‌ده خالکنك ایچریسنده یاپیلیوردی . بویوك یورطیلرده ایمپراطورلر اوکوسته‌ئونه ناظر بویوك قپودن کچرلردی . فقط عودتده ، نوئل یورطیسنده اولدیغی کبی ، برنجی رسم قبول بئر مقدسده ، ایکنجیسی دمیر قپوده ، اوچنجیسی‌ده خالکنك ایچریسنده اجرا ایدلمش ایدی .

[٤] بودهلیز، احتمالکه ، رواقك اوستنده ایدی . ۷۷٦ سنه‌سنده دردنجی له‌ئون، اوغلی قسطنطینی امرحکومته تشریك ایتدیکی زمان ، ایمپراطوریچه آیرینی بورادن کچمش ایدی . آیاصوفیه‌نك قاتهقومه‌نوس Caté choumena دنیلن یوقاری طبقه‌لرینه کچمك ایچون ایمپراطوریچه حالکنك یوقاری قسمنه چیقمش ایدی .

اثرلرده، حالکه جوارنده (نومه‌رالر)دن بحث اولنیور. خلافت عباسیه زمانند ، بیزانسه‌کان هیئت سفارتك حین‌استقبالنده، موکبك برقسمی طونچه‌قپونك یانده طورمش، دیکرطاقمی پارمقلغك خارجنده بعضیمی نومه‌رالر طرفنه [١] وبرقسمی‌ده (میلیون) ه [٢] طوغری احذموقع ایلش ایدی . عنعنه ایله کان روایته نظراً ، نومه‌رالری قسطنطین پاپدیرمش ، فقط صوکره‌لری استعمالدن ساقط اولدیغندن قیصر ایراقلیوس ایله اخلافی طرفندن حبسخانه‌یه تحویل ایدلمشدر . فی‌الحقیقه ، طقوزنجی عصرده ، اوچنجی میخائیلك زمان حکومتنده، واونجی عصرده‌ده رومانوس لاقاپه‌نوس دورنده حالکه ایله برابر ذکر و توصیف ایدیلن (نومه‌رالر) محبوسین اقامه ایدیلن بر محل اولدیغی اوزره ذکر ایدیلیور . نومه‌را دینیلن بر مفرزه ایشته بوراده طورورلردی . بونلرك باشلرنده‌ده رئیس domestique واردی. بونك‌ده معیتنده بر طاقم مأمورلر بولنوردی . نومه‌را دینیلن داثره ، زوقسیپوس حمامله‌ری و ملیون جهتندن ، سرایدن اوکوسته‌ثون میدانه چیقیلنجه حالکه‌نك صول طرفنه تصادف ایدر ایدی .

یوقاریده سویلندیکی وجهله ، خلافت عباسیه زمانند بیزانسه کان هیئت سفارتك مراسم‌قبولیه‌سی اثناسنده ،موکب، حالکه‌نك [٣] پارمقلغی خارجنده، میلیونه قدر اولان مسافه بونجه میدانك‌رواقلری آلتنده طورمشدی . زیرا ، بوجهتده رواقلر دمیر قپو ایله قپانمش بولنیور ایدی . و انجق ایمپراطور آیاصوفیه معبدینه کیده‌جکی زمان آچیلیوردی . خالکه‌دن چیقارکن صاغ طرفه تصادف ایدن رواقك بو قسمندن اهالی کچه‌مزدی ، انلره مساعده یوقدی .

دیکر افراد عسکریه ، اقامتکاه حکمدارینك اشیکنده طورووردی. حالکه‌دن سرایه کیرکن ایلك تصادف ایدیلن محافظ بلوکی (اسقوله‌ر) Sckolaires دینیلن افراد ایدی .

دافنه سرایی

Le Palais de Daphnè

ایمپراطور قسطنطین زمانند ، سرایك وسطنده ، دیکر دوائردن دها بیوك ، ودها یوکسك برینا واردی که ، بوراسی بالذات ایمپراطورك دائره‌سی اولق لازم کلیور .

قسطنطین بو دائره‌نك طاوانتك اورته‌سنه سراپا مذهب وقیمتدار احجار ایله مزین بر صلیب رسم ونقش ایتدیرمشدی. ایمپراطورك نعشی، آرقه‌سنده لباس ارغوانی ، باشنده تاج ایمپراطوری بولندیغی حالده ، رونق واحتشام وارتفاعی حسبیله سائرلرینه فائق اولان بودائره‌نك اورته‌سنده ، یوکسك برمحله

[١] یوقاریده بیان ایدلدیکی اوزره نومه‌رالر ایمپراطور قسطنطین طرفندن پاپدیرلمش ، بالاخره ایراقلیوس بوراسنی حبسخانه اتخاذ ایتمشدر. فقط مورخ ایمپراطور قسطنطین یورفریه‌نیطوس بوراسنك‌حبسخانه اتخاذایدلدیکنی کتابنده ذکر ایتمیور . حاصل اولان قناعته کوره ، بونا بالخاصه سرای کبیرك محافظه‌سنه مأمور قره‌غولخانه کی برمحل اولاجق...

[٢] میلیون Milion ایاصوفیه میدانند، تراموای یولنك یوقاریه دوندیکی کوشه تام قارشوسنه مصادفدی. اوکوسته‌ثونك قپولریده بوراده ایدی .

[٣] حالکه، آیاصوفیه حمام‌کبیرینك بولندیغی محله‌ایدی میلیه‌ر، آیاصوفیه میدانك اورته‌سنده، اعیان‌دائره‌سی اولان شمدیکی عدلیه بناسنك تام قارشوسنده ایدی بونك اوزرنده آپوللونك اسکی بر هیکلی حاوی برستون واردی بوستونه، قسطنطین نامی ویرلمش ایدی .

موضوع تابوت ایچنده تشهیر ایدلمش ایدی . [۱] اطرافنده شمعدانلر یانان مذهب تابوت کیجه و کوندوز محافظلرك تحت نظارت و محافظه‌سنده بولنوردی ، أوزه‌پیوس Eusèbe ك دیدیکی کبی ، دنیا یارادیلالی بویله معظم برمنظره کورلهمش !

قسطنطینك آت میدانی قربنده انشا ایتدیردیکی بویوك سرایدن آت میدانه حلزونی برمردیون ایله کچیلوردی . بومردیونله قاتیزما سرایه چیقیلیوردی .

کتاب‌المراسمك برچوق یرنده اقامتکاه ایمپراطوریی ایپودرومه ربط والصاق ایدن بومردیوندن بحث ایدیلیور . سرایك آت میدانیله اتصال ایدن قسمنه راقز نامی ویریلیوردی ؛ بو اسمده رومدن کتیردیلش بر پری هیکلندن کنایه ایدی .

دافنه سرایینك مراسم صالونلری ، کلیسالری دوائر و مشتملات سائره‌سی واردی . بودوائرحقنده طوغری معلومات مفقوددر .

اونوپودیون Onopdoion ی ، آلتون ال رواقنی کچدکدن صوکره اوکوسته‌ئونه کیریلیوردی . سرایه کیریلورکن برنجی و سرایدن چیقارکن صوکنجی دیوانخانه بورامی ایدی . فوق‌العاده نظر ربا محتشم اولان بودیوانخانه ایمپراطورك نعشی قونولان دائرهٔ محتشمه اولسه کرکدر .

بشنجی و آلتنجی عصرلرده ، کتاب‌المراسمده بیان سرایك اقسامندن اولق اوزره مذکوردر ، بوداثره دافنه سرایینك اك مهم دوائرندن بری اولدیغنه شبهه یوقدر . ایمپراطورلرك مراسم تتوجیه‌سی بوراده اجرا ایدلمشدر .

رواقه آچیلان بویوك قپودن ماعدا ، اوکوسته‌ئون ك دیکر مدخللری ، قپولری‌ده واردی . بیوك قپولرده ایمپراطور بو دیوانخانه‌یه کیرر کیرمز بوقپولر قپانیردی ، ایمپراطورك بو دیوانخانه‌یه دخولنده حاضر بولنان ذوات طرفندن آلقیشلانیردی .

دیکر مبانی انشا اولندقدن صوکره ، سرای حیاتنك مرکزی دکیشدی ، ودافنه سرایی‌ده قسماً متروك برحاله کلدی کرچه ایمپراطورلر ، سائر یرلره ترجیحاً بوراده اوطورمز اولدیلرسه‌ده ، معتاد ومتعامل اولان بعض مراسمك اجراسیچون ینه بورایه کلیرلر ، وفقط اوطورمزلردی .

اوکوسته‌ئونك قربنده دیکر بعض آثار وآبدات دها واردی . ایمپراطورلر قاتیزما سرایینه موصل اولان مردیوندن آت میدانه کچدکلری زمان اوکوسته‌ئونی کچدکدن‌صوکره ، بعض کره سنت‌أتیه‌ن [۲] کلیسانه کیدرلردی . اوکوسته‌ئون جوارنده بولنان وایلك مظلومك نامنه یاد ایدیلن بوکلیسا ، سرای خارجنده ، آت میدانده ایدی . سرایك سنت‌أتیه‌ن کلیسای (آیااستفانی کلیسای) ۴۲۸ سنه‌سنده ایکنجی تئودوسیوس‌ك همشیره‌سی پولکریا Pulchérie طرفندن ، سالف‌الذکر آیااستفانینك صاغ الی وضع وتشهیر ایتمك اوزره یاپدیرلمشدی‌ـه بوال ، ایمپراطوریچه‌یه قدس شریف پسقپوسی طرفندن هدیهٔ کوندرلمشدی .

قسطنطینك صلیب کبیری ، وروایته نظراً ، قبریسده حواریوندن بارناواس‌ك بقایای عظامی ایله برلکده بولنش اولان آیبوس ماطیوسك ایخیلی‌ده بوراده محفوظ ایمش . بوایخیلی ایمپراطور زینون سرایده أیاأتیه‌ن (آیااستفانی) کلیسانه وضع ایتدیرمشدی،که سنه‌ده برکره پنجشنبهٔ مقدس کونی زیارت ایدیلیوردی . آت میدانده اونانان اویونلری ایمپراطوریچه ، معیتیله برابر بورادن تماشا ایدردی .

بوكليسانك شكل وهيئتى معلومز دكلدر. [١] هرحالده بيوك برينا اولمسه كركدر ، چونكه بوراسى بعضاً سرايك آياستفانى كوچك معبدى ديه ياداولنقده‌در . دافعه كليساسى، سرايك اك مقدس معابدندن برى ايدى. ايمپراطور وايمپراطوريچه‌لر بوراده تاج كيدمشلر ومراسم ازدواجيه‌لرنده‌ده كذلك بوكليساده باشلرينه اكليل قويمشلردر. القاى صليب فى الماءيورطيسندن بركون اول ، پطريق، ايمپراطورك حضورنده شادروان اوكنده صولرى تقديس مراسمنى اجرا ايدردى .

بيوك مراسم دينيه‌ده، ايمپراطورلر آياستفانى كليساسنه كيده‌رك قسطنطينك صليب كيرينى زيارت و تقديس ايدرلردى . مذكور كليسادن ماعدا ، دافعه سرايى داخلنده دها برطاقم كوچك معابده وار ايديسه‌ده بونلرك شكل وهيئتلرى معلوم دكلدر .

بعض يورطيلرده ايمپراطورلر اوكوسته‌ئونك ديوانخانه‌سنه كيرمه‌دن اول بوكليسالردن چكرلردى .

دافعه‌سرايى اكثريا بركچيدمحلى اولمق اوزره‌قوللانلمش ايدى؛ دافعه كلمسى بعضاً ، كرك اوكوسته‌ئونه ، وكرك استه‌فانى كليساسنه كيتمك ايچون تعقيب ايديلن بريولى افاده وارائه ايدر. فى الحقيقه برطاقم يوللر اوكوسته‌ئونه واسته‌فانى كليساسنه موصل ايدى . بنالرك اوستندن كچن ديركلى واوستى قاپالى بر يولدن ايبودروما ايمپراطور دائره‌سنه كچيلور واورادن‌ده قاتيزما (سلطان احمد ميدانندە آلمانيا ايمپراطورينك چشمه‌سنك موقعى) تعبير اولنان حكمدار لوجه‌سنه قدر كيديلوردى. ايبودرومك بوقسمنده ايمپراطور كونلك البسه‌سنى دكيشديرر ورسمى البسه‌لرينى كيه‌رك محفل ايمپراطوريه كليردى . قاتيزما آياستفانى كليساسنك ياننده‌در وزوقسيپوس حماملرينه طوغرى ايدى . بيوك سرايك بوقسمى برچوق مبانىٔ دينيه ايله رسمى مجلسلره مخصوص دوائر ومشتملاتى احتوا ايتمكده، اولوب يكديكرينه دهليزلر واسطه‌سيله كچيلوردى وآثار ومبانينك اوكوسته‌ئون دنيلن مركزى بردائره‌نك اطرافنده بولنديغنه وكنيش برساحه اشغال ايتدكارينه شبهه يوقدر . اويونلر اثناسنده ايمپراطورك استراحت وتنفس ايتمسى واكابر ورجالى قبول ايلمسى ايچون اوطه‌لر دخى واردى . بومناسبتله سرايه كلن اكابرورجال سديه‌لرله كليرلروبوسديه‌لرى قپونك ياننده‌كى محل مخصوصده براقيرلردى .

تريقلينوس واون طقوز يتاق محكمه‌سى — ده‌لفاقس [٢]

بالاده مذكور دوائر وآبداتك برنجيسنه ، انشا وتاسيسنى عنعنه‌ايله برنجى قسطنطنيه عطف واسناد اولنان اون‌طقوز يتاق (آقوبيتا accubita = يمك‌صوفه‌سى ديمكدر) دنيلمش ايدى، كه ضيافتلرا ثناسنده مدعوين رومالرلرده عادت اولديغى وجهله بونلرك اوزرلرينه ياصلانيرلردى . (لوئى‌پرانت) [٣] ، كوره بوراسى غيرقابل قياس وتنظير برلطافت وظرافتى حائز يوكسك بربنا ايمش .

كوچك پاسقاليه‌ده (ولادت عيسى يورطيسنده) ايمپراطورله مدعوين ، يمك يمك اوزره بورايه كلوب اون طقوز سفره‌نك اطرافنه اوطورورلردى. بويكمده يالكز آلتون طباقلر استعمال اولنوردى.

ايمپراطور اوطونك ايلچيسى صفتيله (٩٤٨) سنهٔ ميلاديه‌سنده استانبوله كلن (قره‌مون) پسقپوسى بو ضيافتلرده حاضر بولنمشدى ، بوذات ديوركه : «هركس يمكى يارىم اوزانمش وهمان ياتمش برحالده ييوردى . يمك قابلرى هپ آلتوندى ضيافتدن صوكره ، التون طباقلر ايچروسنده ميوه‌لر كتيردىلر ،

بوطباقلر اوقدر آغیردی، که الده کتیریله‌مدیکندن اوزرلری ارغوانی قماشلرله اورتولمش ایکی تکرلکلی ارابه‌لرله کتیریلدی؛ سفره‌نك اوزرینه ترتیب آتی وجهله ایکی وازو قونیلدی تاوانك دلیکلرندن اوزرلری یالدیزلی مشیندن معمول و آلتون خلقه‌لی او چ ایپ صارقیدلدی ، خدمه‌لر ، بوخلقه‌لری وازولره کچیردیلر وتاوانده بولنان متحرك برماکنه واسطه‌سیله یرلرندن قالدیروب‌رق سفره‌نك اوزرینه قویدیلر .

یدنجی قسطنطین پورفیرویه‌نیطوس‌ك تزدینه قرال براتژه‌نك سفیری صفتیله کلن وبوضیافتلردن برنده بولنمش اولان (لوئی پراند) ، مائل انهدام اولان سقفنك تعمیر وترمیمندن طولایی بوبنایی کورمش اولمسی پك محتملدر. بوداثره‌نك سراپامذهب سقفی مرور زمان ایله خراب اولدیغندن یدنجی قسطنطین بوراسنی بیوك براعتنا ایله تعمیر وجانجا سکز کوشه‌لی حجره‌لر انشا وبوحجره‌لری برطاقم منفذلر وآصمه دالاریله ویاپراق آغاجلرینی تمثیل ایدن دانتله‌لا طرزنده مزینات ایله تزیین ایتدیرمشدی .

داثه‌نك هرطرفی سرایا مذهب ایدی . ایشته بیوك ایمپراطورك نعشی بومحتشم ونظر فریب صالونده تشهیر ایدلمش ایدی .

اون طقوز یتاق‌دیوانخانه‌سی بالخاصه بیوك‌ضیافتلره تخصیص اولنمش ایدی. بوداثره ، بری‌ایمپراطوره دیکری مسافرلره مخصوص اولمق اوزره ایکی قسمدن عبارتدی. برنجی قسم (۳۰۰) دعوتلی‌یی‌استیعاب ایدهجك وسعتده ایدی .

فوق‌العاده برزینت واحتشامك تأثیریله حیرتده براقق مقصدیله ، مرعی‌الخاطر اولان اجانبه‌بوراده پك پارلاق وکرم وسخا ایله ممزوج معامله ایدیلیوردی .

لوئی پراند ، بویمك سفره‌سی حقنده‌کی حیرت صافدرونانه‌سنی کیزله‌میور .

ولادت عیسی یورطیسنده و القای صلیب فی‌الماء مراسمنده ، ایمپراطورلرك بوراده برصره ضیافت ویرملری معتاد ایدی . ایمپراطور ، رجال ومأمورین دولتدن وشهرك محترم مسافرلری‌میانندن اون‌ایکی کشی‌یی سفره‌سنه دعوت ایدر ایدی .

سفره‌نك اطرافنده شیلته‌لر اوزرینه یاصلانمش اولان مدعوین ، حواریونی تلمیح ایدرلردی.

دیوانخانه‌ده موضوع دیکر مندرلر اوزرنده‌ده ، هرسفره‌ده اون ایکیشر کیشی اخذ موقع ایتمك اوزره (۲۱۶) موعوین اوطوردی . بوحسابه کوره ، اون سکز سفره حاضرلانیردی.

بوسفره‌لرك یاخود یتاقلرك سفرهٔ ایمپراطوری اطرافنده نصورتله موضوع بحث اولدیغنی کورمکله : سفره مدور ایدی . وافندیلرینك اطرافنده بولنان حواریونی تلمیح و تمثیل ایتمك شرفنی احراز ایدن مدعوین ، سفره‌نك اطرافنده ، ایمپراطورك صاغنده وصولنده اخذ موقع ایدرلردی. دیکرسفره‌لرده‌ده طقوز سفره‌نك اطرافنده وایکی صره اوزرینه وضع وترتیب ایدیلیوردی . بو مناسبتلرله ترتیب ایدیلن زینت واحتشام اودرجه رونقلی ایدی‌که، ایمپراطور ، مرعی‌الخاطر مسافرلرینی اعزاز واکرام ایتمك ایستدیکی زمان ، نوئل یورطیسندن القای صلیب‌فی‌الماء یورطیسنه قدر کذران اولان اون ایکی کون ظرفنده کشیده ایلدیکی‌ضیافتلر کبی ضیافتلرترتیب وکشیده ایدردی. مراسم ازدواجیه‌لرنده، ایمپراطورله ایمپراطوریچه‌لرك بوراده کشیده اولنان ضیافتلرده بولندقلری واقعدر .

بودیوانخانه‌نك مستطیل‌الشکل اولمسی وجامعلرمزده‌کی محراب محلی کبی طیشاری‌یه طوغری نصف

دائره رسمنده برچیقینتیمی بولنمی محتملدر . بودائره‌نك اولطرفنده برواقده واردی. بوچیقینتیلی محله برقاچ آیاق مردیوه‌نلی چیقیلیوردی. سفرهٔ ایمپراطورینك بوحجرهٔ محرابیه‌ده abside موضوع اولمی لازمکلیر . ایمپراطور بوراده یتاغه یاصلاندیغی حالده ، موقعی برآز یوکسك اولمسندن ناشی صالونه حاکم برموقعده بولنور ، واطرافنده حواریونی تمثیل ایدن اون ایکی کشیيه ریاست ایدردی .

اوزه‌پیوس ك افاده‌سنه باقیلورسه ، بیوك قسطنطین زمانینده بوضیافتلر ، حاکمیت مسیحك حقیقی بر رؤیت وخیالی ایدی .

بوبنانك اوکنده اون طقوز یتاق محکمه‌سی واردی .

مناصب عالیهٔ ایمپراطوریه‌یه ، و زاده‌کانلغه انتخاب مراسمی بوراده اجرا ایدیلیوردی . بوتوجیه مراسمنده حاضر بولنه‌جقلر محکمه‌ده واون طقوز یتاغك رواقنده طورورلردی .

تریقلینوسده بولنان ایمپراطور وایمپراطوریچه ، رواق طریقیله محکمه‌یه کیدرلردی ، ایشته مراسم مذکوره بوراده اجرا ایدیلیوردی . محکمه دنیلن محل اون طقوز یتاق سرایینك اوکنده واسع برحولی وبونك‌ده اوکنده برسد واردی . قیصرلرك و زادکانك امر انتخابنه ابتدار ایدلك اوزره ایمپراطور رفاقتنده پطریق بولندیغی حالده بوسه‌جیقارطوروردی . هرایکی طرفدن سده‌جیقیله‌جق برمردیون واردی.

ایمپراطورله ایمپراطوریچه مردیوندن چیقارکن، اعاظم رجال مردیونك یاصاماقلرنده طورورلر دیکر حضارده محکمه‌ده اخذ موقع ایدرلردی .

ایمپراطور ، اوکوسته‌ئونده تاج ایمپراطوری‌یی کیدکدن صوکره ، محکمه سدینه چیقار و اوراده مجتمع بولنان خلق طرفندن آلقیشلانیردی ، بوائناده بعض رجال و اکابرده مردیون یاصاماقلرنده طورورلردی یکی ایمپراطوریچه ، سدك پارمقلغنه قدر ایلرولر وصلیب اوکنده طوران مومارلی یاقدیغی زمان کندیسنه عرض تعظیمات اولنور و رسم تتوجندن طولایی خلقك آلقیشلرینی استماع ایدردی ، بعده اوکوسته‌ئونه عودت ایلردی .

اوکوسته‌ئون صالونندن ، محکمه‌یه کیدرکن آلتون ال دنیلن محلدن و اونوپودیوندن Onopodion کچیلیوردی . بوراده ایکی ستون آره‌سنه اصیلمش بر پرده واردی . بوراسی اونوپودیوندن محکمه‌یه کچیله‌جك بیوك برقپوایدی. صوکره، ایمپراطوریچه سده‌کچر ، اورادن‌ده عین طریق تعقیباً اوکوسته‌ئونه دونردی . بناءً علیه ، آونوپودیوندن طوغریجه اون طقوز یتاق محکمه‌سنه کیریلیوردی . اونوپودیون ، اون طقوز یتاق سرایینك اوکنده واون طقوز یتاق سرایی اونوپودیونك جوارنده ایدی .

بیوك پاسقالیه‌ده بوسهٔ مسالمت baiser depaix مراسمنك ختامنده ایمپراطورله‌ایمپراطوریچه، رواق طریقیله اون طقوز یتاق تریقلینوسندن چیقارق اونوپودیونی کچرلر ، اورادن هیئت رهبانك اجتماع ایتدکلری محله conistoire اینرلر وطریق معتادی تعقیباً ایاصوفیه‌یه کیدرلردی . آیا آپوستولی ایله بیوك قونسیستوار اوطه‌سنه مکلف وفیل دیشی ایله مزین اوچ‌قپودن کیریلیوردی . وطه‌نك نهایتنده‌یوکسك بر محلده ایمپراطورك تختی واردی . بناءً علیه ، تریقلینوس ایله اون طقوز یتاق محکمه‌سی، دافنه‌سرایندن پك اوزاق دکل ایدی . دافنه سرایینك دوائر و مشتملاتی کبی اون طقوز یتاق سرایی‌ده ایپودروم جهتنده ایدی .

بونك رونق واحتشامنی کورمش اولان لوئی پراند سرایك شمال جهتنده و آت میدانینك یقینده بولندیغی سویلیور محکمه‌یه کلنجه ، بوراسی سرایك اوکنه طوغری ممتد بر میدان ایدی . وسرایك محکمه‌سی دیه معروف اولوب ایمپراطور و ایمپراطوریچه‌لرك هیکللریله مزین ایدی . بومیدان ایمپراطور ایراقلیوسك زمانینه قدر سیرقك یعنی ایپودرومك یشیللرله ماویلرك رقص محلی اولمشدی .

شوتفصیلاتدن آکلاشیلدیغنه کوره ، دافنه سرایله آت میدانی جوارنده کائن اولان اون طقوز یتاق سرایینك اوکنده برمیدان واردی. بومیدانلدن اونوپودیون سدی واسطه‌سیله قاندیدالرك تریقلینوسنه کچیلوردی .

ده‌لفاقس دنیلن دائره دخی ، اون طقوز یتاق سرایی کبی آت میدانینك جوارنده ایدی. بوبنانك شکل و هیئتی پك معلوم دکلسه‌ده ، بشنجی عصرده موجود ایدی . آلتنجی عصرده ایمپراطور بوراده بعض مناصب توجیه ایتمش و (۵۲۷) ده دخی ایمپراطور ایوستینیانوس‌ك عمجه‌سی یدنجی یوستینوس‌ك تاجنی بوراده کیدیرمش ایدی . بوبنادن سرایه وآت میدانه کچیلوردی . وهیچ شبهه یوقکه، ماغناورا سرایی کبی بوراسیده معزز بردائره ایدی .

یاله ساقره : سمرای مقدس

یاله ساقره دینیلن ایچ سرای قسمنك سیغمایی تریقونق Triconque وسائره نامله یاد اولنمسی بوراسنك روجه‌ده سیغما دینیلن حرفه بکزمر بر شکلده بولنمسندندر . مابین ارکانی ، ایمپراطوری اوراده بکلرلردی. بوراده بیوجك برمیدان واردی. اورته‌سنده کناره‌لری کوموشلی برحوض‌وبوحوضك اورته‌سنده‌ده قبوق شکلنده التوندن برتکنه بولنوب ایچنه یمش طولدیریلوب و کلن کچنلر اوراده‌ن‌الهرق یبرلردی . بو میداندن صوکره اون‌بش ستون ایله مزین بر سایبانه کچیلور و اورادن‌ده درت مرمر ستون اوستنده بر قبه ایله مستور برمحله ایمپراطورك تختی بولنوردی . ایام رسمیه‌ده ایمپراطور بورایه اوطورووردی و مابین ارکانی بوراده قبول ایدردی .

ینه بو قسمده ، طقوزنجی عصرده تئوفیلوس طرفندن انشا ایدلش ایکی قاتلی برسرای وارایمش‌که بو سرای بغداد قصرلرینی تقلیداً یاپدیرلمش ایدی .

ایچ سرایك مهم قسملرندن بری‌ده « خریسو تریقلینوم » دینیلن دائره‌در . ایمپراطور ایکنجی یوستینوس طرفندن انشا وخلفی تیبه‌وریوس طرفندن توسیع وتزیین ایدیلن بودائره، سرای‌مراسمنه عائد کتابلرك همان هر صحیفه‌سنده تکرر ایدر . بوراسی سکز ضلعلی بر بنا اوولوب اوستنده برقبه و قبه‌نك اطرافنده‌ده اون التی پنجره‌سی وارمش .

سکز ضلعدن هربری اوزرنده برر حجرهٔ محرابیه بولنوب بونلردن بربرلرینه کچیلورمش . قبونك قارشوسنه کلن قسمده‌کی حجره کوموش قاپلی ایکنجی قپو ایله آیرلمش اولوب برینك اوزرنده حضرت عیسانك دیکری اوزرنده‌ده حضرت مریمك تصویرلری وارمش .

رسم قبوللرده بو قپولر اولا قپالی اولوب زیارتجیلر صالونه کیردکدن صکره سکون حاصل اولنجه. قپولر آچیلور و قسم محرابینك نهایتنده یوکسك بر موقعده ایمپراطور اوطورمش اوله‌رق و قیمتدار

طاشلرله مزین قرمزی مانطوی لابس اولدیغی حالده کوریلورمش باشی حذاسنده حضرت مسیحك تصویری بولنیورمش .

زیارتجیلرك کافه‌سی ایمپراطورك اوکنده اکیلوردی. بیزانسلیلر مراسمه صوك درجه اهمیت ویردکلرندن رسم قبوللر ، سرایه عائد ازدواجار ، رسم تتوجلر هپ بوصالونده اجرا ایدیلور و پك مظنطن تشریفاته تابع بولنوردی .

بو مراسمك اکثریسی حکمدارلرینك اصول تشریفاتلرندن التمشدی . موسیو غایه Gayet اثرنده دیورکه : «تحت صالونی (معایده صالونی) سرایك قپوسنه متصل ایدی و اورادن طوغریجه بو صالونه کیریلوردی . ایمپراطور بیوك بر پرده‌نك ارقه‌سنده بولنوردی . زیارتجیلره کندیسنی کوسترمجکی وقت یوکسك بولنان تختده اوطوره‌رق اطرافنه عائلهٔ ایمپراطوریدن اولانلری ، وزرایی و سرای ارکانی الیردی صکره ویریلن بر اشارت اوزرینه همان پرده اچیلور و ایمپراطور تختی اوزرنده کورینوردی.

بو صالونك ارقه‌سنده ایمپراطورك خصوصی داثره‌لری واردی . بونلرك بر قسمی یازلق و برقسمی قیشلق ایدی .

ایمپراطور تئوفیلوسك یازلق داثره‌سی بر زمین قاتی ایله بر یتاق اوطه‌سی و بر صالونی حاوی برنجی قاتدن عبارت ایمش .

ایشته شو تعریفاتدن اکلاشیله‌جغی وجه اوزره ، بو سرای حقنده بیزانس مورخلری پك چوق شی یازمشلردر فقط سرایك شکل حقیقیسی حقنده تمام بر فکر ایدنمك براز مشکلدر .

لابارت ، تاریخلردن استدلالاً و بوکون موجود اولان بعض مبانینك موقعنه استناداً خیالی بر پلان وجوده کتیرمشدر . بونك نه‌درجه طوغری اولدیغی موجب تدقیقدر بالاخره و شو زمانلرده فرانسه معارف نظارتی طرفندن مأموراً کوندریلن مهر صولت ، و معمار آدولف تیر بیوك سرایك شکلی حقنده موقعاً تدقیقاتده بولنه‌رق لابارتك تحریاتی اکمال و تصحیحه چالیشمشلر و بیوك سرایه دائر مهم بر اثر نشر ایتمشلردر .(۱)

بیزانس ایمپراطورلری طرفندن عصرلرجه اسکان ایدیلن بو بیوك سرای اون ایکنجی عصرده ایمپراطورلرك لاتانوئل قومنینوس طرفندن توسیع وتزیین ایدیلن ـ بلاط اوستنده‌کی ولا کرنه‌وتکفور سرایلرینه نقل مکان ایتملرنی متعاقب متروك قالمش ایسه‌ده ، نیه بسبتون ترك اولنمیوب اون اوچنجی عصرك بدایتلرینه طوغری اوچنجی الکسیوس طرفندن اسکان ایدیلیوردی. بالاخره یواش یواش خرابه یوز طوتمش و اون دردنجی عصرده یعنی تورکلر استانبولی فتح ایتمدن اول ، بوسرایدن اثر قالمامشدی. فتحدن اوتوز سنه اول استانبولی زیارت ایدن فلورانسه‌لی مشهور بوندملونتی بو سرایك یرنده بر قاچ طاش پارچه‌سندن بشقه برشی بوله‌مدیغنی سویلیور .

سرایك بعض قپولری غایت مصنع فیل‌دیشی ایشلمه ویا طونج قاپلی ایدی بوقپولره الآن جامعلرده کورلدیکی وجه اوزره ایشلمه‌لی پرده‌لر آصیلمش ایدی یاتاقلر غایت قیمتدار و ایشلمه‌لی قماشلرله

(۱) Jean Ebersolt: Le grand Palais 1910 Paris

اورتولو اولوب یمك یبرکن یاتمق ایچون یاتاق شکلنده کره‌ویتلرده موجود ایدی . بونلره بعض اسکی یونان و روما اشیالرندهکی اوچ آیاقلی طونج ماصه‌لر ، و اویمه قولتوقلر علاوه ایدیلورسه بیوك‌سرایك اشیاسی و منظرهٔ داخلیه‌سی حقنده بر فکر ایدینیله‌بیلور .

بیوك سرایك حدودی :

بیوك سرای شمال غربی جهتندن ایبودرومك دیوارلرینه قدر طیانیردی . شمال طرفندن ایاصوفیه میدانی ایله محدود اولوب شمدیکی سلطان احمد سبیلندن (۱) اشاغی اینن سورلرك محلنده بولنان دیکر بر سور ایله دکزه قدر کیدردی. بودیوارلرك استقامتندن دکزه‌قدر ایتمك اوزره (قورتین)دینیلن کرلی یوللر واردی . (۲) سرای ، دکز جهتنده بوسورك دکزه اتصال کسب ایتدیکی محلدن چاتلادی قپو جوارنده ، ساحلده شمندوفرك کچدیکی محلده بوکون بر خرابه کورلمکده‌در . بو خرابه‌نك اوکنه بوقوله‌ئون لیمانی دینیلوردی‌که ، بوراسی سرایك لیمانی ایدی . اوراده ساحله موازی کیدن سورلره عموداً ایکی جیقنتی واردر. بالاخره ایبوستینانوس زمانده کرك اوجهت وکرك شرق جهتی بویودلدی. و یکی دیوارله تحکیم ایدلدی. بوتوسیعده سرایك حدودی غرب جهتندن کوچك آیاصوفیه‌یه یقین‌اولان ایکنجی جیقنتی‌یه‌قدر بیودلدی و اولجه سرای خارجنده اولوب ایبوستینانوس‌ك پرنسلکی زمانینده اقامت ایتدیکی هور میزداس سرایی ایچری‌یه النمدی.»

ـ اسکی استانبول ـ

خلاصهٔ کلام، سرای کبیر پك جسیم ومحتشم برسرای‌اولوب چوره‌سی داخلنده خریسو تریقلینوس، ماغناورا magnaura، وپورفیروس porphyre ... الخ کبی مکلف سرایلرده واردی . بو سرایی بیوك قسطنطین بایدیردی. صوکره‌لری ایراقلیوس ، ایبوستینیانوس ، تهئوفیلوس Le philocosme Théofile ایله سائر بر چوق ایمپراطور طرفندن علاوه‌لرله توسیع وتزیین ایدلدی . بناءً علیه بو سرای مختلف زمانلرده توسیع ایدلدیکی ایچون هیئت مجموعه‌سی هر نوع اسلوب وطرز معماریدن متشکل برکتلهٔ مبانیدن عبارت ایدی .

* * *

قبا صقالده عائله‌مزك تحت تصرفنده ایکن ، قبا صقال حریقنده محترق اولان ومحله‌جه قوناق دیه معروف بولنان جسیم وفوقانی خانه‌نك فنار سدی اولدیغی اسکی پلانلرك تدقیقندن آکلاشیلور (۳).

بو دائره ، تحتانی وفوقانی مختلف اوطه‌لردن ، دیوانخانه‌لردن متشکلدی . حریقدن اول ، اقسام مهمه‌سی کوریلزدی . فقط شمدی ، مختلف دوائری حقنده پك کوزل تدقیقات اجرا ایدیله‌بیلور . بو سرای‌ده مختلف زمانلرده علاوه‌لرله توسیع ایدلمش ایدی. بو علاوه‌لرك نه‌صورتله یاپیلدیغی حریقدن صوکره آشکار بر صورتده کوریلیور. بنانك سوقاق طرفی دها قدیم و بر درجه‌یه قدر متین اولوب دکزه ، آخور قپویه ناظر اولان قسمی ایسه دها صوکره یاپلمشدر . اسکی بنانك صورت انشائی

(۱) مشهور سلطان احمد چشمه‌سی .

(۲) بو یوللر ، عدلیه نظارتیله ، اسحق پاشا حمامی اره‌سنده‌کی عرصه‌لرده ، چاتلادی قپوده ایبوستینیانوس سرایتك دمیر یولی جهتنده، سرای ایچنده ، دیکمجانه جوارنده پك چوقدر .

(۳) دوقتور مورتمانك اسکی استانبول پلانته باقیلورسه بوراسی فنار سدی اولدیغی .

برصره طوغله بر صره طاشدر . حال‌وکه صوکره‌دن یاپیلان علاوه‌لر منحصراً طاشله یاپلشدر . ایجرودن و طیشاریدن دقتلیجه باقیلورسه بو علاوه‌لر فرق ایدیلور ، عادتا هر ایکی قسمك آره‌لرنده التصاق یوق کیبدر ، صانکه آیری آیری بنالردر .

بو داثره داخلنده یوقارو قاتدن تا آشاغی‌یه ، زمین قاتنه قادار ایکمك اوزره حلزونی ، میللی وباصاماقسز بر مردیون واردر . بو مردیونی ایمپراطور ماکدونیالی واسیلیوس یاپدیرمشدر [**] . بونکچون ماکدونیالی واسیلیوسك مردیونی دیه مشهوردر .

بو مردیون تا باشجه‌یه قدر اینر واورادن اوستی کمرلی بر یول ایله ینه عائله‌من ارکاننن راسخ بك مرحومك بایرام فزونی مکتبی قارشوسنده وچشمه اتصالنده‌کی خانه‌می اتصالنده بولنمش اولان ، اغلب احتماله کوره (تانه آ) Tanéa کلیسانسه کچیلورمش . بوکلیسانك موقعی مذکوز مکتبدن اعتباراً وزنه‌دار باشی مرحومك سد اوزرنده‌کی قوناغنك دکزه ناظر جبهه‌سنده‌کی سدینه قدر طیانیرمش . مذکور مکتبك قارشوسنده‌کی چشمه‌نك اتصالنده وآرقه‌سنده محترق خانه‌لر عرصه‌لر ، مخزنلر ، کمرلر واردر . سرایدن بوکلیسایه کچمك ایچون بوز طغان کمری طرزنده بر یول وارمش . یولك بوز طغان کمری‌طرزنده انشاسی‌ده یولك‌سویه‌سنی یوکسلتمك ایچون ایدی. کلیسادن سالف‌الذکر سده کچیلوردی. بورانك منظره‌سنك پك لطیف، پك علوی اولدیغنی بیزانس مورخلری یازییورلر. فی‌الحقیقه اویله‌در...

* * *

بو تاریخی قوناغك آلت قاتنك بر قسمنه حجر قادین نامنده بر زنجی متصرف ایدی . بو قادینك اقامت ایتدیکی قسمك کمر آلتنده‌کی قپوسنه برقنادلی قپو معناسنه اولان porta monotyron دیرلردی. بو قپو یری حالا موجوددر . بو قوناغك باشجه‌سنده پك قدیم برده قیو واردر .

قبا صقال حریقندن صوکره ، بو قوناق محلی شهرامانتی استملاك ایتمشدر .

قوناغك آلتی کمرلی داثره‌لردر . بو داثره‌لردن برینك وقسماً صو خزینه‌سنی ایفا ایتمش اولان مخزنك سلطان احمد جهتنه طوغری کمرلی یوللری واردر . بو یول ، دها یوقاروارده بولنمش اولان (دافنه) سرایه ویاخود اصل پاله‌سفره‌یه کیدرمش .

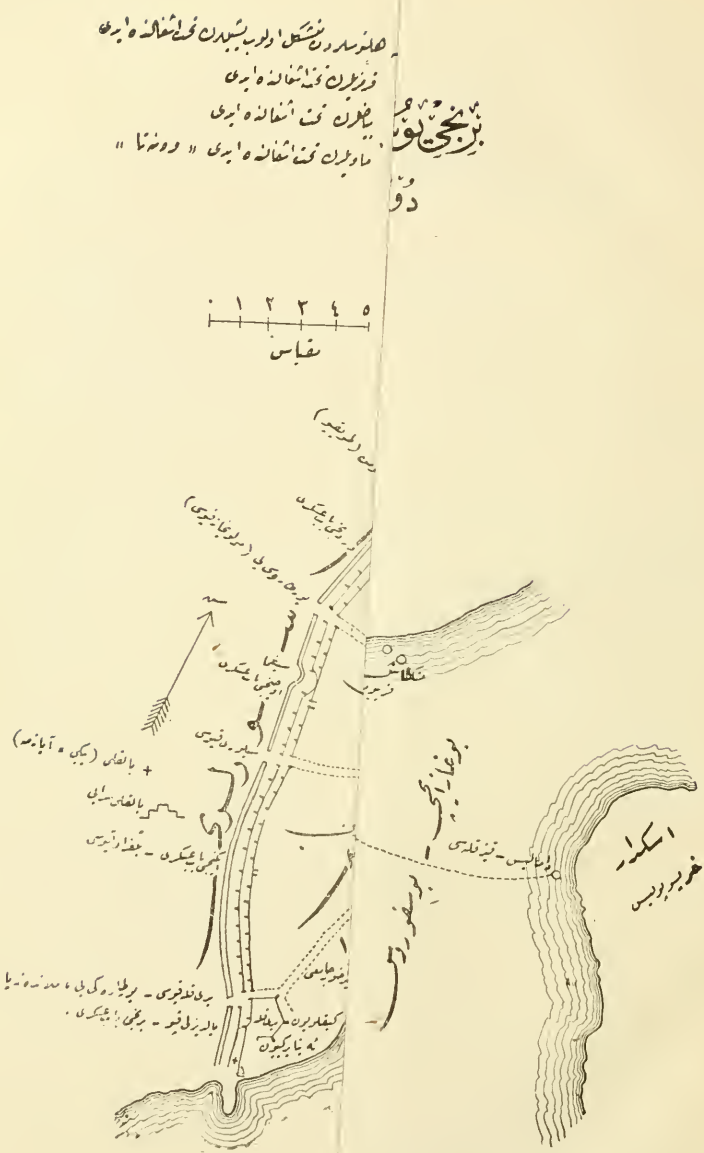
بو قوناغك قارشوسنده مطبخ عامره مدیری عبدالله افندی مرحومك خانه‌سی عرصه‌سنده بودرومله ، مخزنلر واردی .

* * *

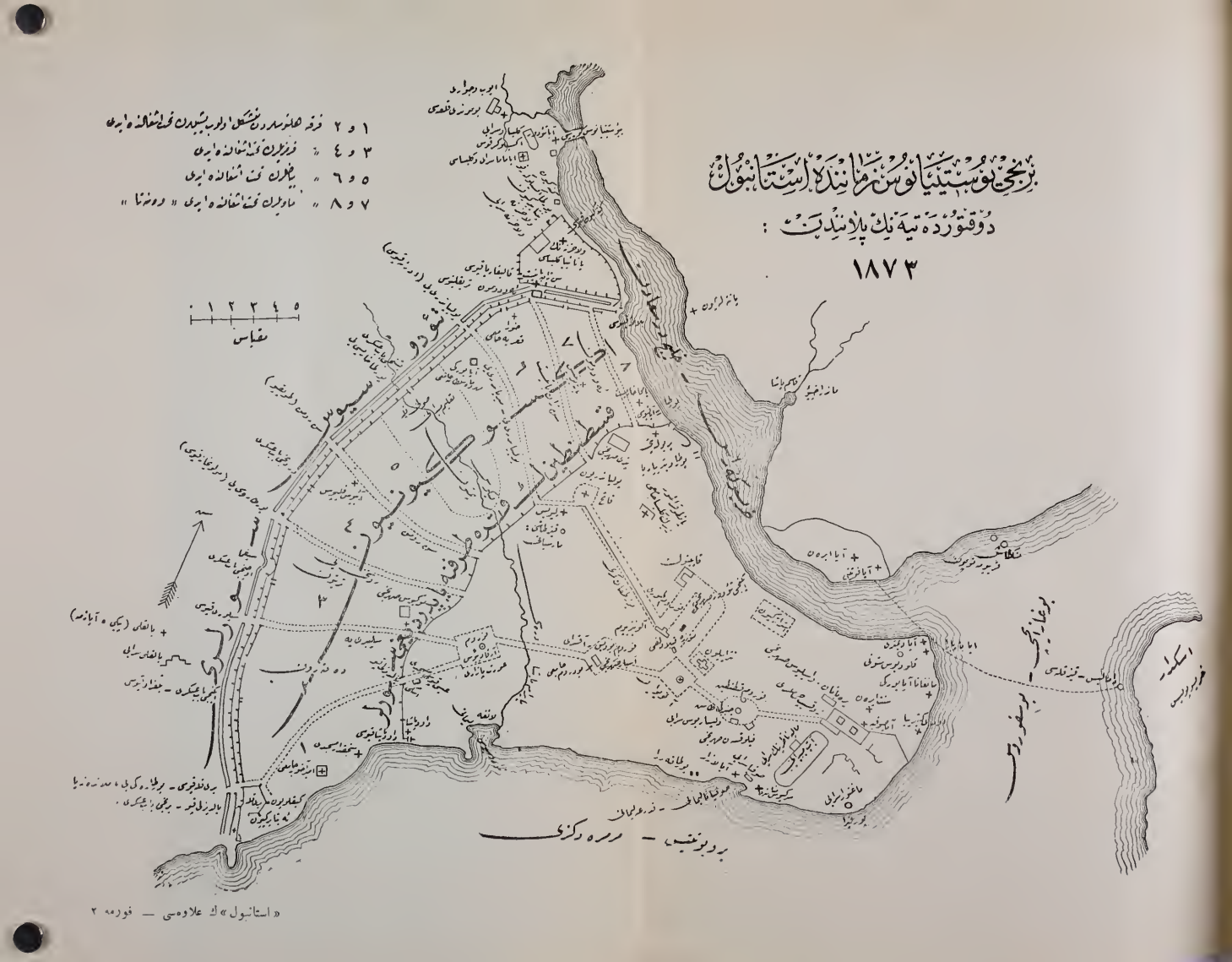
ائتلاف مربع محاربه‌سندن اول استانبولده‌کی روس آثار عتیقه مؤسسه‌سی بو سرای محلنده تدقیقات وتحریات اجرا ایدرك دیوانخانه‌لردن برینی تمیزلتدیرمشدی. بوحفریات اثناسنده برطاقم کمرلر ، طرفینده پنجره کمرلری ، مدخلار میدانه چیقمشدر . حفریاته دوام ایدیلورسه دها بر چوق آثارك میدانه چیقمسی پك محتملدر .

* * *

[**] Excalier de B. Le Macedonien



«استانبول»ك علاوه‌سی — فوره ۲


بزنجی نوسنتیانوس زمانندہ استانبول
دوقوزدہ تیہ نك پلاستدت :
۱۸۷۳
۱ و ۲ فوقہ لغایہ سدد نشکل اولوب شیدان نحو اثمانیہ ابیدہ
۳ و ٤ « فوزیلرن نحو اثمانیہ ابیدہ
٥ و ٦ « یاغلرن نحو اثمانیہ ابیدہ
۷ و ۸ « ساولرلن نحو اثمانیہ ابیدہ « دونمہ »
مقیاس
۱ ۲ ۳ ٤ ٥
بوسفور دکزی
بوسفور دکزی
بوسفور دکزی

بو سرایك انقاض وبقایاسی قبا صقال حریقندن صوکره جابجا کورلمکده‌در . از جمله ، قبا صقال جامع شریفی آلتنده قدیم بر آیازمه کشف اولنه‌رق، مکتب‌صنایع رسم معلمی موسیو ارنست مامبوری طرفندن پلانی چیقاریلمشدر . بو آیازمه‌یی کوردم . جامعك محرابی آلتنه تصادف ایدییور . اوزری پك منتظم طوغله ایله اورولمش اولان بو آیازمه‌یه ایمك ایچون سائر بیزانس مبانیسنده اولدیغی کبی ، حلزونی بر مردیون واردر. صوبی قایناق وپك مبذول ایمش. قایناق‌محلی بالآخره طوپراقله طولدیغندن صویك نه طرفه کیتدیکی بللی اولمیور . بو آیازمه‌ده سرایك آیازمه‌لرندن بری اولمق کرکدر .

* * *

بول سوقاقده ، احمد عفیف پاشانك قوناغی بیزانس دورندن قالمه بر دیوار اوزرنده اولدیغی کبی ، بایرام فرونی مکتبنك آرقه‌سنه قدر امتداد ایدن، قبا صقالده‌کی پولیس‌مدیری آکاه افندی مرحومك خانه‌سی‌ده بیزانس دیواری اوستنده‌در .

بتون بوجوار بوسرای کبیرك انقاض وبقایاسی‌محتوی وخاطرات تاریخیه‌سی هم زنکین وهم خزیندر.

* * *

تانه آکلیسای بش قبه اوزرینه مبنی اولوب ، قبه‌لرك اوزری یالدیزلی طونجله اورتولمش ، ایچ طرفلری‌ده موزاییقلرله تزیین واورتده‌کی قبه‌ده حضرت عیسانك تصویری مرسوم بولنمش ایدی . قبه‌نك دیللرنده اللرنده مزراقلر حضور ملکلری مرسوم ایدی . بو تصاویردن ماعدا، حواریونك، شهدای عیسویه‌نك ، انبیانك وپطریقلرك رسملری‌ده واردی .

کلیسانك‌دیوارلری کاملاً رنکلی مرمرلرله‌مفروش، دوشمه‌سی‌ده سراپا مرمر ایدی. بومرمرلر، اودرجه لطیف ، او نسبتده نظر ربا ایدی‌که ، صانکه صیدا شهرینك ایپك ویا قماش منسوجاتیله دوشنمش کبی ایدی [۱]

رنکارنك مرمر صفحه‌لرینك اطرافی‌موزاییق چارچیوه‌لرله محاط ومزین‌اولوب هربرنده حیوانات رسملری وتصاویر مختلفه منقوش ایدی .

کلیسانك محرابی‌ده سراپا کمش ، آلتون واینجو ایله پرزیب ولطافت ایدی . نوغورودلی راهب آنطوان ، (۱۲۰۰) سنه‌سنده کلیسانك محراب جهتنده‌کی قپولری‌اوزرنده قسطنطینك صلبینی وقاقه‌ایله مزین ایقونوستاز Iconostase [۲] دینیلن پاراوانانك اوزرنده ایمپراطورك قالقانی کورمش. کلیسانك، لطیف ، فوق‌العاده نظر ربا مرمرلرله دوشنمش برده طیش حولیسی واردی . بو مرمرلر یکدیکرینه اودرجه صنعتکارانه مرتبط وملتصق ایدی‌که ، زمین عادتا یکپاره کورونیوردی ...

بو حولیده ، بری جنوب طرفنده ، دیکری شمالده ایکی شادروان phiales واردی . جنوب جهتنده‌کی ، مصرك قرمزی صوماکیسندن یاپلمش واطرافنه اژدر هیکلری وضع اولنمش ایدی . قورنه‌سنك اورته‌سنده ، مرمردن بر دال ، دالك اوزرنده هرطرفنه ده‌لیکلر ده‌لنمش کذلك

[۱] صیدانك نفیس وظریف قماشلری بوتاریخده‌ده بیوك برشهرت قازانمشدی .

[۲] ایقونوستاس ، محراب جهتنده اوچ قپولی پراوانا ولوپ اوزری اعزه‌نك تصاویریله مزیندر. بونك ارقه‌سنده پاپاس ، مراسم تقدیسی ایفا ایدر .

مرمردن چام فیستیق قونولش ایدی . دائره شکلنده قونولش بیاض کوچك ستونلرك اوزرنده ده مدور بر پرواز واردی . شمال جهتنده‌کی چشمه ایسه ، صدفلی مرمردن ایدی . وبونك‌ده اورته‌سنده کذلك مرمردن بر دال اوزرنده بیاض مرمردن چام فیستیقی واردی . [١] فیستیقك ده‌لیکلرندن صولر آقار ایدی .

حضرت الیاس نامنه تموزك یکرمیسنده اجرا ایدیلن مراسم روحانیه‌ده ایمپراطور بوکلیسایه کلیر آیینده بولنوردی . تشرین ثانینك سکزنده ، میکائیل نامنه مراسم مخصوصه‌ده بوراده پاپیلوردی . بوکلیسانك مرکز محرابی حضرت مریمه نذر ایدلدیکی کبی (مریمك رسمی محرابه مرسوم ایدی) ، مریمك وسائر اعزه‌نك‌ده آیری آیری محرابلری اولمق لازمکلیور . بناءً علیه ، مرکز محرابی ، حضرت مریم نامنه اتخاف ایدلسنه نظراً کلیسانك حضرت عیسی‌یه ، الیاسه ، نیقولایه‌جبرائیل ومیکائیل‌نامله‌رینه‌ده بش مقامی بولنمق اقتضا ایدییور .

حضرت الیاس نامنه معبد [٢]

ایمپراطور واسیلیوس ، بویکی کلیسادن بشقه بش مسجد دها یاپدیردی . سرایك جهت شرقیه‌سنده حضرت الیاس نامنه غایت مزین برمعبد یاپدیرمشدی . بومعبد سالف‌الذکر ، یکی کلیسا درونده‌الیاس نامنه نذر ایدیلن محرابدن بشقه‌در .

حضرت الیاسك یوم مخصوصی اولان یکرمی تموزده ایمپراطور وایمپراطوریچه یکی کلیسایه‌کیتمه‌دن اول ، فنارده‌کی مریم آنا (قبا صقالده چشمه سوقاغنك منتهاسنده‌کی کرلی بوکسك محل اولهجق) کلیساسنه کیدر وبورادن الیاس کلیاسنه کچردی .

ایکنجی دیاقوس‌ده الندہ صلیب احتفالی اولدیغی حالده ، باب قرالیه یعنی کلیسانك جله قپوسنه کلوردی . بوراده رسم آیین موجبنجه ایمپراطورله ایمپراطوریچه انجیل ایله صلیبی اوپرلردی بونی متعاقب ایمپراطور پطریقله برابر کلیسادن جیقارق ، فنارکلیساسندن بالمرور تراچه اوزرینه آجیلان قپودن کچردی . بوتراچه‌یی کچدکدن صکره یکی کلیسایه والیاس مسجدینه اینردی . بناءً علیه ، حضرت الیاس معبدینك بر دهلیزی‌ده واردی‌که ، بودهلیز فنارك مریم آنا کلیساسنه متصل ایدی . الیاس مسجدینه کیتمك ویاخود اورادن چیقمق ایچون بورادن کچیلوردی .

(نیقولا مه‌سارتیس) Nicolas Mesaritis باقیلورسه ، اون اوچنجی عصر میلادی اوائلنده حضرت الیاس معبدی صناعت نقطهٔ نظرندن داخلاً بر نمونهٔ لطافت وخارجاً‌ده غیرقابل قیاس وتنظیر برانموذج احتشام ایمش .

بومعبد مدورالشکل اولوب اطرافنده یدی‌محرابی واردی ، اوزری قبه‌لی ایدی وبرآز دها کوچك اولمق اوزره جوارنده‌کی خریسوتریقلینوسه بکزه‌ردی .

فنارك مریم آنا کلیساسی کی ، تخت صالونك جهت شرقیه‌سنده‌کی سد اوزرنده مبنی اولوب مذکور مریم انا کلیساسیله کسب اتصال ایتمش ایدی .

---

[١] بزم اسکی قونافرنزده‌کی فسقیه‌لرك اوزرلری هپ بویله ایدی .

[٢] الیاس معبدینك محراب جهتنك جنوبنده آیافلمان معبدی ، جنوب شرقیسنده حضرت عیسی نامنه کوچك برمعبد واردی . فنار ، حضرت الیاس معبدینك شرق جنوبیسنده ایدی .

آیاقدرماده کلیسای [۱]

واسیل، آنفرد اپسقپوسی مظلوم ومغدور آیوس قله‌مانوس نامنده برکلیسا یاپدیرمشدی. بوکلیساده مومی‌الیه‌قله‌مانوس ایله‌دیکر بعض فدا کارانك از جمله‌قله‌مانوسك رفیقی آغاتانکلوس‌ك متروکات‌مقدسه‌لری محفوظ ایدی . بوایکی فدا کارك متروکاتی کوموش صندوقچه ایچروسنده حفظ اولنوردی .

بو مبانینك جوارنده ، واسیل ، حضرت عیسی نامنه بر معبد Oratoire یاپدیردی . بونك زمینی صاواتلانمش قالین کوموش طبقه‌لریله مفروش، دیوارلری‌ده التون قاپلی کوموش، انجو واحجار قیمتدار ایله مستور ومزین ایدی . کلیسانك محراب اوکنده‌کی بوله‌سی Cancel کوموش اوانی ایله وهندستانك بتون مزیناتیله پرزیت و لطافت ایدی ، مختلف محللرنده میناکاری ، تصویر عیسی واردی . سرایك دیکر برجهتنده، سالف‌الذکر ایمپراطورواسیل، حواریوندن آیوس‌پاولوس‌نامنده برمعبد یاپدیرمشدی‌که، زینت واحتشامجه سائرلرندن آشاغی قالمزدی؛ آیوس پطرس نامنده برمسجد واتصالنه میکائیل نامنده دیکر برمعبد یاپدیرمشدی . بونلرك دها یوقاروسنده حضرت مریم نامنه برکلیسا واردی .

• • •

(کتاب‌المراسم) ده یالکز پتروس کلیساسندن بحث اولنیور . آیوس دیمتریوس یورطیسنده ایمپراطورلر ، آیوس دیمتریوس کلیساسنه کیتمه‌دن اول ، پترس کلیاسنه کیدرلردی . یوم مذکوره اجرا ایدیلن آیینده، بطریق محرابه کیدرك آیینی اجرا ایدر، صوکره الندہ انجیل ورفاقتنده‌کی ایکنجی دیاقوسك الندہ صلیب بولندیغی حالده باب قرالیه کلوردی ایمپراطور و ایمپراطوریچه بوراده انجیلی تقدیس ایدرلردی .

• • •

آیوس پتروس معبدینه کیتمك ایچون موکب ایمپراطوری خریسوتریقلینوسدن چیقار، تریه‌توندن، لوزیاقوسدن ، ژوس‌تیانوسدن اسکیلا Skyla و مارسیه‌نك خارجی کچیدلرندن بالمرور آیوس پتروس معبدینه کلوردی . آیندن صوکره خریسوتریقلینوسه عودت ایدردی .

ماغناورا سرایی و جوارى [۲]

Magnaure et ses abords

سرایك جوارنده دیکر بر بنا دها واردی که ، لوئی پرانت ، بونك جسامت و رونق و احتشامنه حیران اولمش ایدی . بو بنانك انشاسنی قسطنطینه عطف و اسناد ایدیورلر .

[۱] قبا صقالده چشمه سوقاغی طرفلرنده ایدی .

[۲] ماغناورا سرایتك بیوك تریقلینوسندن فنار سدینه قدر اولان زمینی مهر دوشه‌لی بر یول واردی . شهراماتی محاسبه‌جیسی مرحوم رشاد بکك قوناغیله قبا صقالده فودله کابنك خانه‌سی آره‌سنده‌کی ساحه‌ده (خریسو تریقلینوس) دنیان دائرهٔ محتشمه وارمش .

مطبعهٔ عامره‌نك بولندیغی یر آیالازار کلیاسی ایدی .

بو دائره ، ماغناورا دیدکلری تخت سلیمانك موضوع اولدیغی بیوك تریقلینوس ایدی . تخت انجیلی‌یه بعض مشابهتی اولان بو سریر سلطنته التی باصاماقله چیقیلوردی . تختك ایکی طرفنده ارسلان واردی. تعامل قدیمه توفیقاً ، ایمپراطورلر سفرایی و مرعی‌الخاطر مسافرینی بوراده حضورینه قبول ایدرلردی . تختك یاننده التون یالدیزلی طاونجدن مصنوع و دالارینه قوشلر قونمش اغاجلر واردی . سراپا مذهب ایری جثه‌لی ارسلان هیکللری تخت حکمداری‌یه نکهبان اولورلردی .

قبول مراسمنده بوارسلانلر ، وقت وقت یرلرندن قالقار ، قویروقلریله یری دوکرلر واطرلرینی آچه‌رق مخوف صدالر چیقارورلر ، دالار اوزرنده‌کی قوشلرده نغمه‌ساز اولورلردی .

سریر حکمدارینه بر آلت واسطه‌سیله هوایه طوغری قالقاردی .

اسمی کچن لوئی پرانت ، بر رسم قبولده ایمپراطورك حضورنده یرلره قپاندقدن صکره باشنی قالدیرنجه ، حکمداری ، تختنده اوطورمش اولدیغی حالده تاوانده ، یوکسك برمحلده کورمشدی .

بوکبی مراسم مناسبتیله ، ماغنورا سرایی محتشم وفوق‌العاده تزیین ایدیلیوردی . تخت ایمپراطوری صالونك اورته‌سنده طورووردی واوزرینه مرمردیوبله چیقیلوردی . ماغناورا سرایی ، اوچ قبه‌لی یازیلیق طرزنده ایدی ، وجهت شرقیه‌سنده‌ده بر حجرهٔ محرابیه Abside بولنمسی لازمکلیوردی . احتمالنه نظراً یاپلنده درت جسیم ستون واردی . بوترتیبه کوره ، حجرهٔ محرابیه‌نك اوستنده بیوك برکمر صاغنده وصولنده‌ده ایکی کمر دها بولنوردی . بوایکی کمردن بری صاغده‌کی قبه‌یه ، دیکری‌ده صولده‌کی اوطه‌یه آچیلیوردی . صالونك مدخلی غرب جهتنده ایدی ، جاپنده بولنان ایکی قپونك اوزرنده ایکی پرده آصیلمشدی . صالونه کیریلورکن بوپرده‌لر چکیلوردی . قپولره باصامقله چیقیلوردی . بنانك قبه‌لی اولان اورتا قسمنه بیوك بر قپودن کیریلور وجهت غربیه‌سنده کائن رواقه ینه بو قپودن کچیلیوردی . ماغناورا سرایینك اطرافنده مدور برسد واردی که، بوسد (۵۹۶) سنه‌سنده ایمپراطور موریس‌طرفندن انشا وهیکلی‌ده قویدیردی . قبول مراسمنده بو سده غایت قیمتدار محجم خالیلری دوشه‌نیردی . ایکی ستونه استناد ایدن برکمرده ماغنورا سرایینك جوارینی تزیین ایدردی .

ایمپراطورله ایمپراطوریچه‌یی آلقیشلامق ایچون آصمه چارداغنده‌ده نوبتچیلر طورور و دافنه‌نك آیبوس استه‌فانوس کلیسا سنده مراسم ازدواجیه‌لرندن صوکره ماغنورایه ، زفاف اوطه‌سنه کیردکلری اثناده کندیلرینه رفاقت ایدرلردی . زفاف اوطه‌سنده خلزونی بیوك برصدف شکلنده بر محل مخصوص واردی . ایمپراطور وایمپراطوریچه‌نك باشلرینه راهب طرفندن قونولمش اولان تاج ایمپراطوری ایله کابن وکوکی اکلیلی بو محل مخصوصه براقیرلردی . صوکره اون طقوز یتاق تریقلینوسنده کشیده اولونان ضیافت عروسیه‌ده بولنورلردی . زفاف اوطه‌سنك موقعی ، قطعی بر صورتده تعیین ایدیلهبیلور .

دافنه سرایندن ماغنورایه کیتمك ایچون کلینله کوکی (من‌دور) main d'or دن اونوپودیون

اودوکه‌تریا Hodogetria دنیلن کلیسا ، کلخانه خسته‌خانه‌سنك موقعی اولهجق .

اسکی باب همایون اوکنده‌کی ، سلطان احمد چشمه‌سندن اسحق پاشایه ، اخور قپویه کیدن یوقوش بزانسلیلر زمانندهده موجود ایدی .

سرای ایچنده فشکخانه‌لرك بولندیغی موقعده خزینهٔ ایمپراطوری ، بونك یانده‌ده البسه‌لرك حفظنه مخصوص بردائره موجوددی .

onopodion دن قونسیستواردن Consistoire قاندیدالرینك تریقلینوسندن کچرلردی. مشارالیهما بویولدن کچرلرکن کذرکاهده بولنانلر تغنی ایدرلر وارغوانلرده تشنیف اذان ایلرلردی . ماغنورایه چیقیلهجق مردیونلرك یانده نوبتجیلر faction طورور وایمپراطورله ایمپراطوریچه‌یی تعقیباً ماغنورا سراینك چارداغی اوکنه کلدکاری زمان آلقیشلارلروزفاف اوطه‌سنه قدر کندیلرینه رفاقت ایدرلردی .

قاندیدالیلر تریقلینوسندن چارداغه [۱] منتهی اولان مردیوه‌نی چیقدقدن صکره ماغنورا سراینه کیریلوردی. ماغنورا سرایندن برکچید واسطه‌سیله آیاصوفیه معبدینه‌ده کچیلوردی. بوکچید، لوثی‌پراندهك دیدیکی کبی سرایه متصل ایدی . ماغنورانك اوکوسته‌ؤن میدانك جهت شرقیه‌سنده بولنمش اولمسی لازمکلیر . سرای جهتندن ماغنورا ، حضرت عیسی نامنه اولان کلیسا ایله‌ده اتصال پیدا ایتمش ایدی بو کلیسادن سالف‌الذکر کچیده (دار یول) کچیلور و بورادن‌ده بر ایکی دائره (Sacellè et oaton) کچیلدکدن صکره ، ماغنورا سدینه چیقیلوردی . ماغنورا سرایی کی ،Oaton ی‌ده ایمپراطور قسطنطین پایدیرمشدی . بودائره‌نك بونام ایله توسیمی ovatum اوزرنده‌کی قبه‌دن ناشی اولمسی محتملدر .

علی‌الاکثر oaton oatos دنیلن بو دائره‌یه اکثریا قبه‌نك تریقلینوسی triclinos de la coupole ویاخود بیوك سرایك قبه‌سی دخی دینیلوردی .

بوسرای کبیرك وقتیله مجلس رهبانك اجتماع ایلدیکی دائره‌سنده‌ده Truilles ۱۱۸۰ سنه‌سنده ایکنجی الکسیوس قومنینوس ایله فرانسه‌لی آنیه‌سك مراسم ازدواجیه‌لری اجرا ایدلمشدی .

oaton ایله حضرت عیسی نامنه اولان کلیسانك آره یرنده بولنان ساچه‌ل sacellè دنیلن دائره‌ده خزینه واوراق حفظ ایدیلیوردی . بوجهتده برآخور ، برحمام وآیاخریستین نامنه برده کلیسا وارمدی. خریستین ، فداکاران خریستیانیه‌دن برقادیندر . ۲٤ توزده یورطیسی واردر .

* * *

سرایك مختلف حاملری واردی . برنجی واسیلیوس ، فنار سدی جوارنده بر حمام یاپدیردی . روایته نظراً ، قسطنطین سرایده ایکی حمام یاپدیرمش ؛ بری ایقونومیوس Iconomius حامیدرکه ، چیقانیسته‌ریون (آخور قپو ـ آق بیق جواری) جوارنده ایدی . وبدی دائره‌یی ، اون ایکی رواقی وبربیوك حوضی واردی بوحمام ، نیکفوروس فوقاسك زمانمه قدر پایدار اولمشدی. آیوس‌چیمسکی Jean zymicès بونی بیقدیره‌رق انقاضیله خالکه سرایی انشا ایتدیردیکه ، کندیسی‌ده اورایه دفن اولنمشدر . ایبوانیسك دفن اولندیغی محل ، خالکه سرایی‌داخلنده حضرت‌عیسی نامنه اولان‌معبددرکه، بوراسنی یانی توسیع ایلمشدی .

ارمنی‌لؤن زماننده، (پیتی کیون: کوچك میمونلر) نامیله معروف برحمام دها واردی کهمه‌میخال ایمپراطور علیهنده بولنمق تهمتیله آز قالدیکه ، بوحمامك کاتخانه آتیلیوردی . بوحمامله اوچنجی رومن آرکیرك Ro. III Argyre ۱۰۳٤ ـ ۱۰۲۸ ایچنده بوغولدیغی دیکر برحمامك موقعی معلوم دکلدر .

سرایك یاننده متعدد آثار وآبدات واردی . هپسندن بیوکی واك مجتشمی اولوب بانچه‌لرله‌سدلرك اورته‌سنده کائن ماغنورا سرایی ایدی . بورادن دکز طرفنده برحمامه وآیا خریستین نامنه انشا ایدلمش

[۱] Anadendration

برکلیسایه اینیلوردی . سرایك دها یقینده، یوقاروده اسمی کچن قه تریقلینوسله برابر sacellèایله oaton واردیکه ، برطرفدن ماغنورایه دیکر جهتدن حضرت عیسی کلیسانه اتصال پیدا ایتمش ایدی .

ماعناورا سرایی ، آیاصوفیه معبدیله خالکه دنیان آیاصوفیه (حمام سلطانیسی) موقعنك آره سنده، وماغا عدلیه نظارتی دائره سنك بولندیغی موقعدن اسحق پاشا حمامنه قدر اولان ساحه داخلنده ایدی.

عدلیه نظارتی دائره سنك اوکنده انشا ایدیلن توقیفخانه نك تملری قازیلورکن ، اوزرلری یازیلی صلیبلی واشکالی حاوی یوزلرجه طوغله بولنمشدر .

عدلیه دائره سیله اسحق پاشا حمامی آره سنده کی قسم ، اوزری کمرلی یوللر ، پك منتظم قبه لر Coupole par assises و کمرلی دوائر میدانه چیقمشدر . بو دائره لرك برنده عدلیه یه یعنی آیاصوفیه یه طوغری بیوك کمرلی بریول کورولدی . بویولی صکره دن ، بو دائره نك اوزرنده حریقدن اول بولنمش اولان خانه صاحبی اوردیرمشدر . بویولدن بشقه عدلیه دائره سنك التنده منتظم کمرلی برصو یولی ده چیقمشدر . بویول عدلیه نك التدن آیاصوفیه میدانه کیدیور ، شیمدی بویول ، یکی توقیفخانه نك ، عدلیه یه یقین آرقه دیواری آلتنده قالدی .

توقیفخانه نك جاده یه ناظر دیواری انشا ایدیلورکن، اساسی اوست طرفی طوغله دن برصره اوزرینه یدی آیاق ظهور ایتمشدر. طوغله لرك اوزرنده ایکنجی تئودوز اشارتی کورلمشدر . تدقیقاته نظراً ، بو آیاقلرك بولندیغی محلی ، شهرامینی قسطنطین یاپدیرمش .

خریسو تریقلینوس رواری (۱)

Chrysotriclinos

خریسو تریقلینوس یاخود التون تریقلینوس Triclinos d'or تسمیه ایدیلن بو دائره نی ایکنجی ژوستن یاپدیرمش ، ایکنجی تیبر فوق العاده تزیین ایتمشدر . لوئی پرانك افاده سنه کوره ، بوراسی سرایك اك مهیب و محتشم قسمی ایمش .

ایکنجی عصرده ، ایمپراطور برنجی رومن ، باجناحی یدنجی قسطنطین ایله مخدوملری استفانوس له قسطنطینه سرایك دیکر اقسامنی تخصیص ایتدیکی زمان، کندیسی ده خریسو تریقلینوسده اوطورمشدی .

خریسو تریقلین انشا ایدلدکدن صکره ، اقامتکاه حکمدارینك طوپوغرافیاسنی خیلیدن خیلی تعدیله بادی اولمشدر . او وقته قدر سرایك مرکزی دافنه سرایی ایدی . خریسو تریقلینك انشاسندن صکره مرکز دکیشدی . جسامت و احتشامیله بتون دوائرك فوقنده اولان بو دائره ، صکره لری فوق العاده ومحتشم مراسم احراسنه تخصیص اولندی. بودائره ید الهی ایله سوق و اداره اولنان مقدس ایمپراطورك تاریخچهٔ حیاتنده پك مهم بر موقع اشغال ایتمشدر . خریزو تریقلینوس اوزری قبه لی ، سکز ضلعلی بر دائره ایدی . مربع الشکل برینا اولان بو دائره نك رقبه سی و اچیق بر قپوسی و تا نهایتنده ده قپالی

[۱] ایاصوفیه ده شهرامانی محاسبه جیسی مرحوم رشاد بکك خانه سیله قپاصقالده فودله کاتبنك خانه سی اره سنده کی ساحه ده بولنیورمش .

بر قپوسی و قبه‌نك اون التی پنجره‌سی واردی . قبه‌نك اورته‌سنده بر آویزه معلقدی . دیوانخانه‌نك بیوك بر حجره‌سی واردی . قبه سكز كمر اوزرینه مستند ایدی ، شرق طرفنده‌كی كمر ، محراب قبه‌سنه آچیلوردی . طرز معماریسی اعتباریله بو دیوانخانه‌نك التنجی عصرك مؤسسات مذهبیه‌سیله راوه‌ن شهرنده‌كی سن ویتال و استانبولده‌كی كوچك ایاصوفیه معبدلریله بردرجه‌یه‌قدر مشابهتی واردی. بونكله برابر ،خریزو تریقلینوسك قبه‌سی بو ایكی معبدك قبه‌سنه بكزه‌مزدی . بو قبه‌نك اون التی پنجره‌سی بولنمسنه نظراً ، اون التی دیلیمی بولنمق اقتضا ایدر . كوچك ایاصوفیه‌ده قبه‌نك اون التی اتكی واردر . یالكز مثمن الاضلاعك بیوك كمرلری اوزرنده‌كی سكز دیلیم‌ده‌ده پنجره‌لر واردر . دیكر سكز دیلیم مجوف سطوحدركه ، مثمن الاضلاعك سكز ستون اوزرینه استناد ایتمشدر .

بوایكی معبد كبی ، خریزو تریقلین‌ده ، سكز كوشه‌لی بر بنا ایدی . بونك شرقنده‌كی كمر نصف دائره شكلنده بر حجرهٔ محرابیه‌یه abside مربوط و ملتصق ایدی . حال‌بوكه دیكر یدی كمر سن ویتال كلدساسنده كورلدیكی كبی ، نصف دائره شكلنده حجره‌لره آچیلوردی ، یاخود معمار بو خصوصده كوچك آیاصوفیه معبدینی نمونه اولهرقی اتخاذ ایتدی؟كه ، بومثمن الاضلاعك درت ضلع مائلی حجره‌لره منتهی وموصلدر . شوراسی محققدركه ، سالف‌الذكر یدی كمر ، بربرینه مشابه سن ویتالده كورلدیكی كبی ، صالونی دائراً مادار احاطه ایدن حجره‌لره آچیلوردی . سكزنجی كمر ، یعنی شرق طرفنده‌كی كمر ایسه ، صدف شكلنده برمحروط ایله منتهی اولان حجرهٔ محرابیه‌نك نصف دائروی قبه‌سنه آچیلوردی .

سائر معابدده اولدیغی كبی ، چیقینتی‌نك بونصف دائره‌سی ایچنده خریزوتریقلینك حجرهٔ محرابیه‌سی واردی‌كه ، تخت ایمپراطوری بوراده موضوع ایدی . ایمپراطور بوتخته اوطوردیغی زمان، معیتی ارقه طرفنده ، نصف دائره‌نك چوره‌سنده دائره شكلنده طورورلردی .

تختك صاغ وصولنده ، ایمپراطوره مخصوص اولهرق دیكر برقولتوق ایله تخته اشتراك ایتمش اولان ایمپراطورلره مخصوص اولمق اوزره سائر قولتوقلرده قونیلوردی .

قدس شریف قرالی برنجی آموری (۱۱۷۱) سنه‌سنده ایمپراطور امانوئل قومنه‌ن طرفندن قبول ایدلدیكی زمان ، اوزرلری صیرمه‌لی قماشلرله مستور ومزین اولان بو قولتوقلردن برینه اوطورمشدی . بو قرال ، ایمپراطورك قعود ایتدیكی آلتون تختدن براز الجاق برقولتوغه اوطورمشدی .

بونی متعاقب ، تخت ایمپراطورینك اوكنده آصیلی بولنان ایپكدن معمول وسراپا التون ایشلمه‌لی وایتجو ومجوهرله مزین بیوك بر پرده اچیلدی وایكی ایمپراطور عرض دیدار ایلدیلر .

* * *

حجرهٔ محرابیه‌نك اوستنده‌كی نصف قبه‌ده حضرت مسیحك برتخت اوزرینه اوطورمش تصویری واردی ایمپراطور وایمپراطوریچه دائره‌لرندن جیقدقلری ویاخود دائره‌لرینه كیردكلری زمان بوتصویرك اوكنده طوروب عرض تعظیمات ودعا ایدرلردی .

ایشته پرده آچیلدیغی زمان بتون عظمت‌واحتشامیله حاكم لاهوتی ایله انك یریوزنده‌كی وكیلی انظار عامه‌ده عرض شعشعه ایدردی .

سریر حکمدارینك اوستنده منقوش اولان بوتصویری ، بتشکن ایمپراطورلر تخریب ایتمشلردر . اوچنجی میخال تکرار پادیردی ، درونندهکی آلتونك مبذولیتندن طولایی (خریزوتریقلین) دنیان بوداٴره یه بالآخره (تخت یسوع صالونی) دنیلدی .

اوچنجی میخال ، بوراسنی موزاییق تصاویریله تزیین و صالونك مدخلی اوزرینه مریمك رسمنی ترسیم ایتدیردی . تصویر مریمك یانندهده ایمپراطورله پطریقك و رفقای مساعیسنك تصاویرینی نقش ایتدیردی . اقامتکاه ایمپراطورینك اطرافندهده ، نکهبان اولمق اوزره حواریونك ، مارتیرلرك ، پسقپوسلرك میکائیلك رسملری منقوش ایدی .

قسطنطین پورفیروبه نت ، خریزو تریقلینی غایت ایچه و الوان مختلفهده موزاییقلرله تزیین ایتدی ، بوموزاییقلر اوقدر نظر ربا وعیون ارا ایدیکه ، کورنلر بوراسنی عادتا برچیچك باغچهسی صانیرلردی موزاییقلرك اطرافی سیم تزیینات ایله پرزیب ولطافت ایدی .

صالونده پك قیمتدار اشیا واثار واردی . تئوفیل طرفندن انشا ایدیلن بش قبهلی برکنیش دولابك بولهلرنده ، رسم قبولار اثناسنده مختلف اشیا تشهیر ایدیلوردی .

ایمپراطورلره مخصوص تختلر ، استراحت یتاقلری ، سیمه غرق اولمش برسفره ، قلمکاری یمك طاقلری ، اکلیللر ، میناکاری اشیا واوانی ، آویزهلر ، کوکرجین شکلنده اوانیٔ مقدسه (وازولر) ، صلیبلر ، ملبوسات حکمداریه ، .... ایشته بتون بوذیقیمت اشیا اجانبك نظارینی قماشدیرمق ایچون سرایك کلیساسندن جلب ایدیلیوردی . بواشیای نفیسه ونادره ، سرای ایمپراطوریده عصرلرك برکدردیکی شیلر ایدی . خریزوتریقلینك ، پك زیاده رونقدار اولان کوموش قپولرینی ده قسطنطین پورفیروبه نت پادیرمشدر بوداٴرهنك غرب جهتنده صالونه کیرمك ایچون کوش قپولر واردی ، بو قپولر ایکی قاتلی ایدی واوستلرینه ذیقیمت پردهلر آصیلمشدی . بیوك مراسم ایچون ، باخصوص خلفای عباسیه طرفندن کوندرلمش هیئت سفریه ایچون ، اوکنده کذلك بر پرده معلق اولان صوکنجی بر حجره دها واردی که (پانتهون) دنیان برمحله موصل ایدی بونك ده تریهتون کبی بر دهلیز اولمسی محتملدر . تریهتون مثللو بوده خریزوتریقلینك باشلوجه مدخللرندن بری ایدی .

ایشته بوصورتله دیوانخانهنك اطرافنده بولنان بویدی حجره پردهلرله مزین . بودیوانخانهنك شرق جهتنده برپرده معلق ایدیکه ، بونك ارقهسنده تخت ایمپراطوری موضوع بولنیوردی .

* * *

ایمپراطور ، سریر حکومتنده قاعد اولدیغی حالده ، مأمورینی حضورینه قبول ایدرك مصالح دولت حقنده آنلرله مذاکره وحضوره کیرهجك اجنبیلری قبول ایدردی .

بوقبولار ، صوك درجه بردقت واعتنا ایله تعیین ایدلمش مراسم داٴرهسنده ایفا ایدیلوردی . فیالحقیقه تخت صالونی ، کونك بعض معین ساعتلرنده کمال اعتنا ایله تنظیم اولنمش اصول وقواعده توفیقاً اجیلوردی بعض مراسم دینیه اجراسیچون ، کیدهجکی محللره ایمپراطورلربورادن حرکت ایدرلردی اکثر مأمورینك نصب مراسمی بوراده یاپیلوردی وبونی ده مأمورن برموهبة الٰهیه اولهرق تلقی ایدرلردی .

مأموریته نصب اولنه‌حق ذات کلیر ، سریر ایمپراطورینك باصاماقلری اوکنده سجده ایدرجه‌سنه یرلره یرلره قپانیر . ایمپراطورك آیاقلرینی ودیزلرینی اوپر، بوائناده ایمپراطور مأموریتنه مخصوص علامتی کندیسنه ویرر ویاخود او مأموریته تعیین ایدلدیکنی سویلردی. مأموریه ، نشانهٔ شکران ومنت اولق اوزره ایمپراطوره پرستش ایدردی .

پاسقالیا یورطیلرنده ، متعدد مراسم وسیوك ضیافتلر اجرا وکشیده اولنوردی .

وملوم — Vélum پاسقالیانك یخشنیه‌سنده پطریق ، خزیزوتریقلینك کوموش قپولرینك صاغنده بولنان برقاره ایچنده « وملوم » دنیلن پرده آرقه‌سنده اوموفوریون (یکنسق) Omophorion دنیلن البسه‌سنی کیر ، ایمپراطور طرفندن کشیده اولنان ضیافته آتدن صوکره کیدردی . ضیافتی متعاقب بو البسه‌یی ینه بوقاره‌یه قوردی .

اقامتکاه ایمپراطوری برقاچ دائره‌دن متشکل اولوب، بونلرك برینی فوقاس پاپدیرمشدر(۶۱۰-۶۰۲) صکره قسطنطین پورفیروبه‌نمت ، تصویرلرك بولندیغی دائره‌نك دهلیزینی رنك وصنعت ترسیم اعتباریله شایان دقت موزاییقلرله تزیین ایلدیکی کبی ، اطرافی مجلا مرمرلرله مزین صما کیدن برده شادروان پاپدیرمشدی . صویك فیشقیردیغی بورونك اوستنده کوموشدن برقارتال قوشی واردی . باشی برطرفه متوجه ، غرور وعظمتله شکارینی کوزه‌تلین برقارتال پنجه‌لری آره‌سنده بربیلانی اولدیرر وضعیتده‌ایدی.

خزیزوتریقلینك جنوب جهتنده ایمپراطوریچه‌نك دائره‌سی واردی . ایمپراطوریچه تولیددن سکز کون صکره نوزادینی یانه قبول ایدردی . شویله‌که :

بومناسبتله اوطه ، خزیزوتریقلینك صیرمه‌لی اورتولریله وآویزه‌لرله تزیین ایدیلوردی . بشیکده‌کی نوزاد ایله والده‌سی ، صیرمه‌لی قاشلرله اورتولوردی . ابتدا رجالك حرملری، ایمپراطوره تقدیم اولنق اوزره ، اللرنده بر طاقم هدیه‌لر بولندیغی حالده انجری کیرلر و عرض تبریکات و تهنیت ایدرلردی . اونلردن صوکره ، عرض تکریمات وتمنیات ایلك اوزره رجال داخل اولورلردی .

لوزیاقوس — Le Lausiacos بودائره‌ی ایکنجی ژوستینیان [*] پاپدیرمشدر. بالآخره طقوزنجی عصرك ایلك نصفنده ، تئوفیل بوراسنی آلتون زمین اوزرینه موزاییقلرله وبرجوق دیرك باشلقلریله تزیین ایلدی .

بتشکن ایمپراطورك، تصاویر حقنده، برادری تئوفان ایله مجادله‌لری ایشته بودائره‌ده واقع‌اولدی. وبرادرلرینی لوزیاقوس بانچه‌سنده دکنکلرله ضرب وتأدیب ایتدیردی . تئوفیلك اخلافندن بشنجی ارمنی لئون مصالح دولتی رؤیت ایتمك ایچون لوزیاقوسه کیتمکی پك سوه‌ردی .

بویکی دائره‌تختاوطه‌سنه یقین ایدی، تریبه‌تون یاخود خزیزوتریقلینك رواقیندن واورولوجیوندن (ساعت قله‌سی) لوزیاقوسه کیتمك ایچون طونج قنادلی برقپودن کچیلوردی. ایمپراطور، مراسم فوق‌العاده ایله خزیزوتریقلیندن چیقارکن بو قپوده طورور ، خلق کندیسنه پرستش ایدردی . معبتی خلقی ایسه، تریبه‌توندن لوزیاقوسه منتهی اولان قپودن اعتباراً ژوستینیانوس دنیلن انصالنده‌کی صالونه آچیلان

[*] Just II, Rhinotmète

قپویه قدراولان مسافه‌ده، لوزیاقوسده ایکی صره‌لی دیزیلیورلردی . وعودتنده ایمپراطور، حریزوتریقلینه تریبه‌تون طریقیله کیرکن ، کذرکاهده طوران ذوات طرفندن ینه لوزیاقوسده آلقیشلانیردی .

لوزیاقوسدن تخت‌صالونه، بوصالونك باشلیجه مدخلندن کچیلوردی . ایکنجی ژوستی‌ینه‌ن، لوزیاقوسك یانه بردائره دها یاپدیره‌رق ، بوکا کندی اسمنی ویردی . (ژوستی‌نیانوس) دنیلن بودائره ، (٦٩٤) سنه‌سنده انشا ایدلدی ؛ تئوفیل ، لوزیاقوسی موزاییقلرله تزیین ایدرکن بوراسنی زینتلندیردی. ژوستی نیانوس ، جسیم بردائره ایدی . دیوارلری ، آلتون زمین اوزرینه موزاییقلرله ودوشمه‌سی‌ده رنکارنك مرمرلرله مفروش ومزین‌ایدی. برشاعرك‌دیدیکی‌کبی، کرهٔ ارض اوزرنده بویله برکوزللك کورلمه‌مشدر.

(١٢٨٩) سنه‌سنده بطریق اطاناسیوس‌ك ، ایکنجی آندرونیکوس پالهٔولوغوس طرفندن مراسم نصبی بو دائره‌ده اجرا ایدلمشدی .

ژوستی نیانوس‌دن لوزیاقوس دنیلن دائره‌یه برقپودن کچیلوردی. بوراسی مأمورین ورجالك دائره‌سی انتظارصالونی‌ایدی. بعض مراسمله دینی احتفاللرده بولنمق‌اوزره کان‌ذوات اکثریابوراده‌طوپلاندقلرندن (ژوستی‌نیانوس) ه مراسم تریقلینوسی دیرلردی .

تریقلینوس کبی ، ژوستی‌نیه‌ن تریقلینوسی‌ده ایمپراطورلرك ضیافت صالونی اولمشدر . برچوق دینی وغیردینی یورطیلرده ، مراسمده اکثریا بوراده ضیافتلر ، ایمپراطور ، مدعوین ایله برلکده سفره‌ده اوطورووردی .

استانبوله کلمش اولان عرب هیئت سفارتیله پرنسس اولغایه بوسفره‌ده ضیافتلر کشیده اولنمشدی. بومکلف ضیافتلر اثناسنده اوبولمش کوموش طاقملر قوللانلمشدی. موسقوف ایمپراطوریچه‌سی بوصالونده اولجه یدنجی قسطنطین پورفیروبه‌نه‌نك زوجه‌سی هلنا طرفندن قبول ایدلمشدی .

لوزیاقوسه متصل اولان ژوستی‌نیه‌ن تریقلینوسندن، اغلب‌احتمالله کوره ایکنجی ژوستی‌نیه‌ن‌طرفندن انشا ایدیلن اسکیلا Skyla واسطه‌سیله آت میدانه کچیلوردی .

(اسکیلا) لر ژوستی نیانوسك بر جهتنه متصل اولوب ، بورادن آت میدانه بر قپودن کچیلور وبورادن‌ده طوغریجه اسکیلایه کیریلوردی . بوقپویه (خالکه) دینیلوردی‌که ، سرایك بیوك قپولرندن بری ایدی .

بیوك مراسمده ایمپراطورلر بعضاً بوقپودن کچرلردی، اکثریاده مأمورین ورجال اسکیلایه وژوستی نیانوسه آت میدانندہ کیررلردی . تریقلینوسدن آت میدانه کچیلوردی ، بوندن آکلاشلدیغنه کوره ، اسکیلالر ژوستی‌نیه‌ن تریقلینوسی ایله آت میدانی یکدیکرینه وصل ایدر برنوع کچید ، بردهلیز ایدی . بودهلیز دائره شکلنده ایدی . بوراسنك دیوارلری غنائمدن اولان اسلحه ومتروکات ایله مزین اولدیغی ایچون اسکیلا Skylas دیه شهرت بولمش اولمسی محتملدر . بودهلیز ژوستی‌نیه‌ن تریقلینوسنك غربنده کائن ایدی . اسکیلا دنیلن قسم کچلدکدن صکره ژوستی نیانوس دائره‌سنك غرب قسمنه کیریلوردی . بوصالوده بولی بوینه قطع اولندقدن صکره ، شرق قسمنه کلنوردی‌که ، بورادن اوتمسی واسع بربانجه ایدی . شوحاله کوره ، ژوستی‌نیه‌ن‌تریقلینوسی غرباً اسکیلالرله ، شرقاًده اوستی آچیق بر حولی ایله محدود ایدی .

بوداثره ، بر طرفدن خريزوتريقلينوسك غرب جهتنده‌كى لوزياقوسه بتيشيك ايدى . بناءً عليه ، سرير حكمدارى آت ميدانندن پك اوزاقده دكلدى . آت ميدانندن خريزوتريقلينوسه كيتمك ايچون اسكيلارى، ژوستى‌نيانوسى ولوزياقوسى كچمك لازمكليردى. بناءً عليه ، آت ميدانى جهتنده فوق‌العاده محتشم ايكى ديوانخانه‌يه كچيلور برقپو واردى . بوديوانخانه‌لرى ايكنجى ژوستى‌نيەن ياپديرمشدى. بوايكى ديوانخانه‌ده ، لوزياقوس ايله ژوستى‌نيانوس داثره‌لرى . بوداثره‌لر تخت ايمپراطورينك موضوع اولديغى صالونله آت ميدانى بربرينه وصل ايدر ايدى .

فنارك مريم آنا كليسى

L'église de la Vierge -du-Phare

اون‌سكزنجى عصرك اواسطنده بشنجى قسطنطين قوپرونيموس (٧٧٥-٧٤١)، ايكنجى ايرينا ستينيانوس طرفندن ياپديريلان مبانى به علاوةً فنار اوزرنده ، يكى برينا ، يكى بركليسا انشا ايتديردى .

برعصر صوكره ، اورتودوقسانك غلبهٔ قطعيه‌سندن صوكره ، اوچنجى ميخائيل ٨٦٦ده كليسانك بانيسى اولان ذاتك جسدينى مزارندن چيقارتدى. ودكنكرله ضرب واحراق بالنار ايتديردكدن صوكره بو بت‌شكن ايمپراطورك مدفون اولديغى يشيل مرمردن معمول ومصنوع صندوقه‌نك فنار كليسا سنده قائم Canceil دنيلن محل مخصوصك اعماليچون يچيلمسنى امر ايلدى.

نامنى كليسايه اضافه ايد . فنار ، برقله ايدى . كيجه‌لين كميجيلر ضياسندن استفاده ايدرك سفر ايدرلردى . بوبراشارت موقتى ايدى ، سراى ايله آناطوليده‌كى آيالاتّ ارەسنده ، مسافه بمسافه‌يا قيلان آتشلرله تأمين مخابرات اولنوردى .

آناطولى خطى اوزرنده ، ايلك فنارده S^t^ Auxence چاملجه طاغى اوزرنده ايدى. فنارك سدى اوزرنده كيجه وكوندوز ترصده مأمور بكجيلر واردى . بورادن منظره ويتى‌نيه (بروسه طاغلرينه) طوغرى ممتد اولور .

فنارك مبنى اولديغى سد اوزرنده حضرت مريم (سيدة البيت) نامنه بركليسا واردى . اقامتكاه ايمپراطورى بونك حمايهٔ معنويه‌سى آلتنده بولنيوردى .

خريسوتريقلينوس دنيلن داثرهٔ ايمپراطوريدن بوكليسايه تخت صالونك شرق جهتنده‌كى قپولرندن ويا مذكور سد ايله خريزوتريقلينوسك جنوبنده كائن دوائر ايمپراطوريه متصل دهليزواسطه‌سيله وياخود كه صالونك شمال جهتنده‌كى برقنادلى قپوسندن كچيلوردى . بوصورتله بوكليسانك تخت صالونيله واقامتكاه ايمپراطورى ايله طوغريدن طوغرييه برارتباطى واردى .

سراى ايمپراطوريده اجرا ايديلن مراسمده بوكليسانك پك بيوك اهميتى واردى . ايمپراطورلرك پرنسلرك ، پرنسسلرك مراسم ازواجيه‌لرى بوراده اجرا ايدلش ، دينى يورطولرده الاى ايمپراطورى اكثريا بورادن بدأ ايدر ايدى . اصول تشريفاتده مذكور بعض مراسم دينيه اجراسيچون ايمپراطورلر بورايه كليرلردى .

بوكليسانك ديوارلرنده وقايع انجيليه متعلق تصاوير منقوش ايدى . از جمله، ولادت ، تعميدعيسى ومعجزات مسيحيه‌يه وسائره‌يه دائر تصاوير شايان دقت ايدى .

بوترتيباتك ، كليسانك حين انشاسنده موجود اولمديغى محققدر . نه‌بشنجى قسطنطين ونه‌ده‌بت‌شكن ايمپراطورلر واخلافى ، انسان تصويرى مبذول اولان تزيناته سراى داخلنده مساعده ايدەمەمشلردى. بوتزيناتك قدم تاريخيسى دها اوللره ، طقوزنجى عصرك اواسطنه قدر چيقار .

اون اوچنجى عصرك ابتدالرنده فارده‌كى (قباصقالده) مريم آنا كليسا‌سى ، سراى ايمپراطورينك اك ثروتدار ، اك مقدس معابدندن برى ايدى . جسامتجه پك‌ده بيوك دكلدى . شرقه متوجه اولان بوكليسا ، سرايك خريزوتريقلين دنيلن دائره‌سندن اوزاقده دكل ، فنار جوارنده ودكزه حاكم سد اوزرنده مبنى ايدى؛ بناءً عليه دوائر ايمپراطورى قربنده بولنيوردى .

حضرت مريمك تصويرى‌كه ، بو معبدانك نامنه تذكر و انشا ايدلمش ايدى ـ محرابك اوزرنده‌كى نصف قبه‌ده ايمپراطورك شخص مقدسنى حمايه و اكا نظارت ايدى !

بوكليسانك زروسيمدن عبارت اولان تزيناتى فوق‌العاده و غايت قيمتدار ايدى .

قپولرندن ، صوك جماعت محلنه كيريله‌جك مدخلك كموشدن معمول، پارمقلقلى ايكى قنادلى قپوسى واردى . معبدك‌سور ايله‌محاط بر حوليسى‌ده واردى ، بورادن فنارك قله‌سى كورينوردى. كليسانك اوچ محراب محلى واردى؛ محراب اوكنده‌كى قسم مخصوصده autel موضوع سفرهٔ مقدسك اوزرنده آلتون وكوموش قاپلى درت عدد ستونه استناد ايتديرلمش كوموشدن و اهرامى‌الشكل بر قبه ciboruim واردى. محرابك اوكنده‌كى مقدس‌ده Sanctuaire بولنان صليبلر ايجو و سائر ذى قيمت احجار ايله پرزيب و رونق ايدى .

بو سفره‌نك اوزرنده مات آلتوندن معمول كوكرجينلر معلق ايدى كوكرجينلرك قنادلرى ذى‌قيمت احجار وانجو ايله مرين ايدى. كوكرجينلر اويله بر وضعيتده ياپلشدى‌كه، كوره‌نلر استراحت ايتمك ايچون قنادلرينى ايندىرمك اوزره ايغمشلر صانيرلردى؛ اغزلرنده التون صليبلر واردى. بو مزينات، سنه‌لردنبرى جمع ايديله ايديله طوپلانمش ايدى. قسطنطين پورفروژه‌نەت، بومعبده بيوك برصليب وضع ايتديرمشدى. كليساده‌كى كوكرجينلر تاجلر و سائر مزينات بيوك مراسمده خريزوتريقلينك تزيينى ايچون النوردى . بو مزيناتدن بشقه ، بوراده بر طاقم بقايای مقدسه‌ده واردى ، ازجمله مقدس قارنى، حضرت عيسانك، (انسان الندن چيقمامش) تصويرى‌ده بوراده محفوظ ايدى .

تريقونق
Triconque

طقوزنجى عصر ميلاديدنك ايكنجى ربعنده بت شكنلرك صوكنجيسى اولان تەوفيلوس سراى حكمداريده بر چوق دوائر ياپديردى‌كه ، اك مهمى تريقونق ايدى . بوراسى يكى بر اصولده ياپلش بر بنا ايدى. بونك اوزرى يالديزلى بر سقف اولوب شرقه، شماله، جنوبه ناظر اوچ حجرهٔ محرابيه‌سى واردى. غرب جهتنده ايكى ستون آراسنده اوچ قپو كوريليوردى . مركز قپوسى كوموشدن ، ديكر ايكيسى

مجلا طونجدن معمول ایدی. بو قپولر واسطه‌سیله تریقونقدن کیریله‌رك سیغما دنیلن نصف دائره شکلنده بر دیوانخانه‌یه کچیلوردی. بو دیوانخانه‌نك دیوارلری، تریقلینوسك کی رنکارنك مرمرله مزین ایدی. وکوزلری قاشدیره‌جق درجه‌ده پرزیپ ولطافت اولان سقفی اون‌بش ستون اوزرینه اوطوردیلمش‌ایدی. سیغمانك قربنده، اوزری آچیق واسع بر حولی و اورته‌سنده‌ده بر شادروان واردی. بو شادروانك قورنه‌سنك، حوضنك کنارلری کاملاً کوموش قاپلی ایدی. صو، بورادن قوزالاق شکلنده بر بورودن فیشغیررردی. قبول مراسمنده، شادروانك قورنه‌سنی میوه‌لرله طولدیرلر و قوزالاقلردن معطر شرابلر آقیدیرلردی.

سیغما جهتنده ایسه، صو، طونجدن معمول ایکی ارسلانك اغزندن فیشغیرر وبتون سیغمایه طراوت بخش ایدردی. سیغمادن، مرمره اطه‌سنك بیاض مرمرلرندن یاپلش مرديونله شادروانك اولدیغی یره اینیلیوردی.

مرمر باصامقلرك اورته‌سنده ایکی اوفاق ستونه استناد ایتدیرلمش بر طاق ظفر واردی. یوقاروده ذی قیمت احجار ایله مزین، التون تخت اوزرنده ایمپراطو اخذ موقع ایدردی.

کونوربون

[1] Le kénourgion

سلطنتین پورفیروجنیطوس، یوقاروده‌اسمی کچن بنالردن کنوربون تسمیه‌ایدیلن دائره‌یی کتاب‌المراسمنده ذکر وتعریف ایدییور. طقوزنجی عصرك نصف اخیرنده، سرای ایمپراطوری دائره‌سی داخلنده‌برطاقم دوائر انشا ایدلدیکه، بونلرك بانیسی ماکدونیا سلاله‌سنك، مؤسسی اولان برنجی واسیل‌دربودوائرك الك مزین، الك محتشمی کنوریون (یکی سرای دیمکدر) دنیلن دائره ایدی. [۸۸۷-۸۶۷] بردائره اون آلتی ستونه مستند یازیلینك شکلنده بردیوانخانه ایدی. ستونلردن سکزی تسالیادن (موره یکیشهرندن) کتیرلمش یشیل مرمردن، دیکر سکزی اوزرلری ایشلنمش طمرلی عقیقدن ایدی. بونلرك آلتیسی اوزوم دال وپاپراقلری وحیوان رسملریله مزین اولوب دیکرلری اوزرنده طولامباجلی برطاقم تصاویر منقوش ایدی، که بونلرك تنوعندن طولایی اورایه برکره منعطف اولان نظر، اوراده بردورلو آریله‌مزدی. ستونلرك اوزرندن طاوانه قدر دیوارلر وشرق جهتنده‌کی یاریم قبه Conque آلتون زمین اوزرینه موزاییقلرله مزین ایدی. طاوانده ایمپراطور برنجی واسیلك تصویری واردی؛

[۱] قدیم پلانلرك تدقیقندن اکلاشیلدیغنه کوره، کنوربون، فنار مریم آناکلیسیسی، حضرت الیاس، آیا قله‌مان معبدلری قباصقالده چشمه سوقاغنده کائن محترق آکاه وزنه‌دار باشی قوناقلرینك موقعنده بولنورمش، فنار سدی، عائله‌مزك تحت تصرفنده ایکن محترق اولان قوناغك کردر.

ایمپراطورك یتاق اوطه‌سی‌ده بوجوارده ایدی بتون بومبانی قبا صقالدن بول، سوقاق اراسته، ، نعلبنده قدر اولان ساحه‌یی اشغال ایدردی.

قباصقال جامعنك التنده‌کی آیازمه‌نك حضرت‌الیاس معبدینك موقعی‌اولمق اغلب احتمالدر؛ چاتلادی قپواستقامتنده حضرت عیسی (منجی) نامنه کوچك برمعبد واردی.

ایمپراطور جنراللری ، پیکلری ، رکابدارلری ایله محـاط اولدیغی حالده تختنده اوطورمش، فتح وضبط ایدیلن ممالك و بلدانك اناختارلری سـالف‌الذکر ذوات طرفندن کندیسـنه عرض و تقدیم ایدیلور بروضعیتده تصویر ایدلمش ایدی .

دیوارلرده ، طاوانك سائر جهتلرنده ایمپراطورك برطاقم مناقب قهرمانانه‌سی ، اجرا آتی ، محاربانی، مظفریاتی منقوش ایدی .

بودیوانخانه‌نك اورته‌سنده وبرده میلاس طرفلرندن جلب ایدلمش مرمردن معمول بر دائره ایچنده موزاییقدن بر طاووس قوشی مرسـوم ایدی . بو دائره‌نك اطرافندن دها بیوك بردائره‌یه منتهی اولمق اوزره عین مرمردن معمول شـعاعات منتشر ایدی . بو دائره‌دن مرمرك درت زاویه‌سـنه یعنی درت کوشه‌سنه طوغری تسالیانك طمارلی یشیل مرمرندن درت زاویه‌سـنه یعنی درت کوشه‌سنه طوغری قارتال قوشی منقوش اولوب ، بونلر صـانکه هوالانمق اوزره ایدیلیر . رنکارنك بلور لوحه‌لرله مزین اولان دیوارلری نظرلره برچیچك باغچه‌سی کبی عرض لطافت ایدردی .

آلتون مزینات دائره‌نك آشاغی قسمنی یوقارو قسـمندن تفریق ایدردی . تاوانده ، آرقه‌لرنده لباس ایمپراطوری ، باشـلرنده تاج حکمداری بولندیغی حالده ایمپراطورله زوجه‌سی ثئودوقـیانك موزاییقدن تصویرلری واردی . بوموزاییقلك زمینی سراپا مذهب ایدی .

آلای لباسـلرینی لابس ، اکلیل حکمداریی حامل اولان مشـارالیهما بیلدیزلر کبی پارل پارل پارلاردی واللرنده انجیل شریف واردی ، بواوطه‌نك درت دیواری بوتصویرلرله مزین ومذهب‌ایدی. دائره‌نك تاوانی بر آز آلچاقدی ، اورته‌سنده یشیل بلوردن بر صلیب واردی ، ایمپراطورله زوجه‌سی وچوجقلری بوصلیبك اطرافنده اللرینی سما طوغری قالدیرمشلر دعا ایدر وضعیتده ایدیلر .

دیوارلرده ابوین وچوجقلرك تضرعاتی منقوش ومحرر ایدی .

ابوینك تضرعاتی شوصورتله ایدی :

« یك مرحمتلی وپادشاهلر پادشاهی اولان الله ! سنك انعام واحسانکلك شاکری اولان چوجقلرله »
« بزی محاط قیلدیغندن طولایی سکا حمد وشکر ایدیورز . بوچوجقلری ارزوی الهیك وجهله حفظ »
« وصیانت بیور . بونلردن هربری سنك امر و ارادهٔك خارجنه چیقمسـون ، تاکه بوندن طولایی ده »
« سنك لطف وعنایتکه عرض شکران ومنت ایده‌لم .. »

چوجقلرك نیاز وتضرعاتی ده شووجهله ایدی :

« ای حکمة‌الله ! بابامزی داوودك فقروضرورتندن تخلیص ایتدیکندن وزه حکله تدهین‌ایتدیکندن »
« طولایی سکا عرض شـکران ومنت ایدیورز . ملکوت سمایه لایق کورهرك پدر ووالده‌مزی وبزی »
قدرتکله حفظ وصیانت ایت . »

* * *

ایشته برنجی واسیلك یاپدیردیغی یکی بنا ، شرق جهتنده نصف دائره شکلنده برچیقنتی ایله محدود یازیلیك شکلنده برمراسم دیوانخانه‌سیله برحجرهٔ مقدسه‌دن عبارت ایدی .

* * *

مراسم دیوانخانه‌سی ، خریزوتریقلینك جنوب جهتندن دوائر ایمپراطوریه ایله کسب اتصال ایلمش ایدی.

* * *

پرنسس اولغالك ژوستی‌نیه‌ن تریقلینوسنده رسم قبولندن صوکره ایمپراطوریچه هلنا تختندن قالقه‌رق لوزیاقوسدن Lausiacos تریپه‌تون Tripeton کچه‌رك کنوریونه داخل اولمش و اورادن اوطه‌سنه کچمش ایدی . موسقوف پرنسس‌ده عینی یولی تعقیباً ژوستی‌نیانوسدن ، لوزیاقوسدن تریپه‌توندن بالمرور کنوریونه کچمش واوراده برمدت توقف ایلمش ایدی . صوکره کنوریوندن یدنجی قسطنطینك، ایمپراطوریچه ایله چوجقلرینك نزدینه ایصال ایدلمش ایدی .

کذلك خاندان ایمپراطوریدن پرنسك تولدینی متعاقب ، رجالك حرملری ایمپراطوریچه‌یی تبریکه کیدرلردی بونلر کنوریوندن ایمپراطوریچه‌نك اوطه‌سنه ادخال وایصال اولنورلردی .

تریپه‌تون یعنی خریزوتریقلینك غربنده کائن دهلیزدن طوغریجه کنوریونه کیریلیوردی . بورادن‌ده ایمپراطوریچه‌نك اوطه‌سنه داخل اولنوردی . ایمپراطوریچه‌نك اوطه‌سی خریزوتریقلینك جنوب جهتنده ایدی ، فقط بواوطه ، کنوریونه متصل ومربع‌الشکل براوطه دکلدی . بواوطه‌نك ایمپراطورك دوائری مشتملاتندن معدود اولدیغی محتملدر .

بوصورتله برنجی واسیل ، تخت صالونلرنك جنوب طرفنه ایکی محتشم صالون دها انشاسیله دوائر موجوده‌یی تکثیر ایتدی بو صالونلرك درت دیواری سراپا ، فوق‌العاده ظریف، عیون آرا موزاییق مرمرلرله مفروش ومزین ایدی . بوموزاییقلر اوزرنده ایمپراطورك وقایع وبلندیء شانه‌دلالت برچوق الواح وتصاویر منقوش ومرسوم ایدی .

یکی کلیسا [۱]

سالف‌الذکر دوائر عالیهٔ محتشمه‌دن ماعدا مومی‌الیه برنجی واسیل سرای داخلنده کوچك برمعبد دها یاپدیردی که ، یکی کلیسایه مشهور اولمش ایدی . بونك کشاد مراسم مطنطنه‌سی (۸۸۱) سنهٔ میلادیه‌سی مایسنك برنجی کونی اجرا ایدلدی . بومراسمه ریاست ایدن پطریق فوتیوس بومناسبتله مفصل برنطق ایراد ایدرك سرایده برنجم تابدار کی پارلایان بوکلیسانك لطافت واحتشامندن بحث ایلدی .

بوکلیسا حضرت عیسی ایله مریمه و الیاس ایله اپسقوپوس نیقولایه وملائکهٔ مقربیندن مکائیل ایله جبرائیله نذر ایدلمش ایدی .

قوجه معمار سنانك زادهٔ دهاسی اولان بوجامع‌معلا، هجرتك (۹۸۸) ومیلادك (۱۵۵۵) سنه‌سنده قانونی سلیمان خان طرفندن کریمهٔ محترمه‌لری مهرماه سلطان نامنه یاپدیرلمشدی .

یوقاروده ، نه‌فکر ومقصدله انشا ایدلدیکی بیلدیرلمشدی. شوکیفیته بناءً، بوجامعك بزجه پك بیوك برقیمت تاریخیه‌سی معزز بر خاطرهٔ ملیه‌سی واردر .

شووطنه مربوط اولان هرمسلم عثمانلینك بومعبدمحتشمی زیارت ایتمی بروجیبه‌در . چونکه اورایی زیارتله ، عالیجناب اجدادمزك خاطرات جلادت شعاریلری یادآور شکران اولور .

[۱] قبا صقال ایله اسحق پاشا ارمسنه قصادف ایدردی . بو معبدك حولیسنده محتشم شادروان وسرای ایله معبد ارمسنده فوقانی برکچید واردی ؛ ایمپراطور سرایه ، بوکچیدن کچردی .

بوجامعك ، موقعی یوکسك ، هیئت عمومیه‌سی معلا اولدیغندن ، هرطرفدن کورینور. هله شیشلی طرفلرندن نظر ایدیلهجك اولورسه ، پك مهیب ، غایت محتشم برهیئتده منظور اولور . خلاصه‌بوجامع تورکلرك بو شهرده‌کی معظم آبداتی میانده آیریجه برموقعی واردر ..

جامعك درونده‌کی درت عدد جسیم ویوکسك غرانیت دیرکلر پك قیمتداردر .

بیزانس مورخلرینك افاده‌لرینه باقیلورسه ، بوستونلر ادرنه قپوسی قریبنده وقتیله موجود بولنمش اولان (حضرت یحیی) نامنه مؤسس کلیسادن آلنمش .

معبد لطیف وقدسیت نثارك حولیسی پك کنیشدر ، وداثراً مادار مختلف رنکده مرمروغرانیت ستونلی رواقلرله مزیندر . ایکی مدرسه‌سی واردی . فقط بیك اوجیوز اون سنه‌سنده وقوعبولان شدتلی حرکت ارضده ، هم جامع ، وهم‌ده مدرسه ، مکتب وتربه خراب اولمشدی . جامع ، طرخان پاشانك ومؤخراً مستشار اسبق مرحوم محمد علی پاشانك اوقاف نظارتلری زمانلرنده مکملاً و بر چوق یرلری تجدیداً تعمیر ایدلمش ایسه‌ده ، مدرسه و تربه علی حاله براقیلمشدر ؛ بو تعمیردن صوکره، ینه خفیف صورتده وقوعبولان حرکت ارضدن، جامعك یان دیوار وکمرلرندن بعضیسی تکرار چاتلامشدر .

شرق جنوبیده‌کی بوچاتلاقلردن اکلاشیلدیغنه کوره، حرکات ارضیه، بوموقعده دائماعین استقامتده تاثیرینی کوستریبور . مکتبی و حیفه حمامی اولدقجه معمموردر .

حمامك اتصالنده برده چشمه واردر .

جامعك شرق جنوبی جهتنده‌کی تربه‌ده ، صدراعظم رستم پاشانك دامادی ، وزیر اعظم احمد پاشا ایله تعلقاتندن بش اون ذات مدفوندر . بونلرك مرمر صندوقه‌لری ، باشلرنده‌کی طولامه قووقلری پك مصنعدر، نادر بولنور مرمردن یاپلدیغی ایچون قیمتداردر. تأسف اولنورکه حرکت ارضدن‌خراب اولان بوتربه اره‌دن سنه‌لر کچدیکی حالده ، ایچروسنی خس و خاشاك اشتیلا ایتمشدر .

جامعك مشتملاتندن اولان مکتبك پنجره‌سی اوکنده حلیه صاحبی خاقانی محمد بك مدفوندرکه ، کوزلجه رستم پاشانك کریمه زاده‌سی وایوبده تربهٔ شریفه‌نك بوستان اسکله‌سی قپوسنك اتصالنده، رئیس الکتاب اسبق مصطفی [۱] افندینك قبرینك صاغ طرفنده اطرافی آجیق و ستونلی تربه درونده مدفون صدر اعظم آیاس پاشانك دخی اقرباسندندر .

جامعك صاغ جناحنده‌کی مدرسه اوطه‌لرینك اوکنده وبریوك اغاج دیننده باش‌واياق‌طاشلری‌مدور بر قبر داها واردرکه ،

[۱] طاووشلی رئیس دیدکاری مصطفی افندیدرکه ، بوغاز ایچنده روم ایلی حصارنده قیالرده یالیسی ، باغی ، باغچه و چشمه‌سی واردی . چشمه‌سی ، (۱۳۳۲) سنه‌سی مایس‌طرفنده ساحل بحرده‌کی بوستان قطع ایدلدیکی زمان هدم ایدلمش وبعض امثالی مثللو بردها یاپلمشدر .

استانبولده ، حال حاضرده کی روم کلیسالری

استانبولده الیوم موجود اولان روم‌کلیسالری ـ قانلی‌کلیسا M0ugouliotissa مستثنا اولدیغی حالده. دیکرلرینك سقفلری اخشابدر . معابد مذکوره‌دن اك مهملرینی‌ده بروجه آتی ذکر وبیان ایدیورم .

اولا ، فنار کلیساسیدرکه ، وقتیله بزانسلیلر زمانده (پامماخاریست) Pammakariste دیه معروف اولوب الیوم فتحیه جامی دیه یاد ایدیلان کلیسا ایله آیاورکی کلیساسنك [۱] احیاتی خواطری‌مقصدیله انشا ایدلمشدر . یوقاروده فتحیه جامعی بحثنده تفصیل ایدلدیکی اوزره ، سلطان مراد ثالث دورنده پطریقخانه اولان‌پامماخاریست کلیساسی جامعه‌تحویل اولدیغی زمان، پطریق‌وکالتنده بولنان (نیسه‌فور = نیکیفوروس) بو کلیساده مدفون ذواتك بقایای عظامنی وحضرت مریمك موزایقدن تصورینی آلەرق بوفنار کلیسانه کتورمشدی .

(پامماخاریست) حضرت مریمه ویریلان صفتلردن‌بری اولدیغنه بناءً فتحیه جامعی‌ده‌بدایت‌انشاسنده اونام ایله توسیم ایدلمش و تصویر مریمده اوراده معلق بولنمش ایدی . فتحیه ، جامعه تحویل اولونجه تصویرده اورادن آلنەرق فنارکلیسانه نقل‌ایدلمش‌وبناءً علیه بوکلیسانك بونام ایله یادینه‌قراروریلمش‌ایدی.

استانبول وتوابعی روم پطریقلرینك دائرهٔ مخصوصه‌لری بوکلیسانك اتصالنده‌در . کلیسای مذکور (۱٦۱٤) سنهٔ میلادیه‌سنده قپو طاغلی پطریق (تیموته = تیموتەوس)ك زمانده توسیع و تعمیر و(۱۷۲۰) سنه‌سنه مصادف پطریق اوچنجی (ژەرەمی = ایپەرەمیاس) نك زمانده‌ده روم جماعتی طرفندن تجدیداً ترمیم قلنمشدی .

۲ — قدس شریف پطرخانه‌سی کلیساسی

بوکلیسا الیوم فنار جوارنده ، پتریون‌محله‌سنده کائن اولوب وقتیله آیاورکی نامنه انشا ایدلمشدی . روایته نظراً بورامی وقتیله ، اولاح بکلری بولنان قانتاقوزینوسلرك ـ کوچك کلیسالی برخانه ایمش . صوکره قدس شریف پطریقی تئوفانوس طرفندن سانتون آلتنش (۱٦٤۰) سنه‌سنده یانمش مؤخراً کورکچی اصنافنك اعانه‌سیله تکرار یاپدیرلمشدر، ینه‌یاندیغندن (۱۷۲۸) سنه‌سنده مجدد انشاایدلمشدرکه حالا اوشکل وطرز اوزره طوریور .

۳ — طورسینا کلیساسی

بو کلیسا بلاطده و فنار جاده‌سی اوزرنده کائن اولوب L Eglise du Mont sinaï حضرت یحیی نامنه انشا ایدلمشدر . اساساً غایت کوچك و دار برکلیسا ایکن ، (۱٦٤۰) سنه‌سنده ظهور ایدن بر حریقده یانمش ،آوسفرادن برینك [روسیهٔ سفیری اولەجق!] توسط و مراجعتیله برخانه طرزوشکلنده یاپدلمش‌ایدی. برمدت صوکره، بعض عوارضك تأثیریله خراب‌اولدیغندن (۱۷۲۹) سنه‌سنده طوسیناده ساکن خرستیانلر طرفندن یاپدیرلمشدر. وقتیله فنار زادکانیله باش اپسقپوسلرك رئیسی، آیین‌روحانی‌نی اسماع ایچون بو کلیسایه کلورلرمش [۱] .

[۱] بونلرك اجدادی اساساً فنارلی‌اولوب، جانب باب‌عالیدن اولاح بغدان بکلکلرینه نصب وتعیین‌بیورلمشلردی.

استانبولك فتحندن صوكره، مختلف زمانلرده پاپيلوب زمانمزه قدر پايداراولان سائر روم‌كليسالرى يوقاروده اسمى مذكور mougouliotissa كليسه‌سيله ايوانسرايده‌كى مريم آنا ، آيا يورگى ، بلاطده ملائكهٔ مقربيندن ميكائيل ديكر مريم، Viargc de Paline ، اودون قاپوسنده آيا ديميترى ، كليسالرى و بيزانس مورخلرينك افاده‌سنه كوره ، حضرت مريمك تصوير معجزه‌نمماسنى حاوى اكرى قپوده حضرت مريم Ste V de Cyrus ، و تكفور سرايندە خنجرلى مريم آنا [۱] و ادرنه قپوسنده آيا يورگى كليسالرندن عبارتدر .

ميلادك (۱۵۵٦) سنه‌سنده قانونى سلطان سليمان خانك كريمهٔ محترمه‌لرى مهر ماه سلطان ، پدر والا كهرلرى زدنده سبق ايدن بناء و استرحامى اوزرينه ، ادرنه قپوسى قريندە Porte Polyandrie كائن آيا يورگى نام قديم كليسانى المش ايدى . شمديكى مهرماه سلطان جامع محتشمنى بو قديم كليسانك يرينه پايدرمشدر . آيايورگى كليسا‌سى‌ده ـ شمديكى يرنده انشا ايدلمشدر. بو كليسا اليوم ادرنه‌قپوسنك تام قارشوسنده كائندر .

بو كليساده محفوظ اولوب ، پارشومن يعنى كودرى اوزرينه يازلمش بر انجيل نسخه‌سى ، (۱۴۳۸) سنهٔ ميلاديه‌سنده قديه‌لى (آرسن = آرسه‌نيوس) بر راهب طرفندن ايا‌صوفيای كبير كليسا‌سنه وضع ايدلمش ايدى. بو انجيل، شرق و غرب كليسالرينك توحيدى امنيه‌سيله، ايتاليادە كائن (فرار)قصبه‌سنه كيتمش اولان استانبول پطريقى (يوسف) ه اوراده ايكن ويرلمش . معلومدركه ، مذكور ايكى‌كليسانك توحيديله اورته‌ده‌كى نزاع مذهبينك رفع و ارالەسو ايچون مذكور (فرار) قصبه‌سنده‌ده برمجلس‌روحانى عقد ايدلمش ايدى. (۱۴۳۸) بومجلسى اجتماعه دعوت ايدن پاپا دردنجى اوژه‌نك شو تشبثندن‌ده برنتيجه حاصل اولەمامش ايدى .

مومىاليه پطريق يوسف بو انجيلى استانبوله كوندردى و بوراده ايا‌صوفيه معبدينه قوندى ؛ كه ، ايا‌صوفيه‌معبدينك اوزمانكى خزينهٔ‌اوراق محافظى نسخهٔ‌مذكوره‌نك بومعبده وضع ايدلديكنى خاتمه‌سنده قيد و ذكر ايتمشدر .

فقط اكلاشيلان ، استانبولك حين فتحنده بو انجيل شريف قسطنطينك اوغلى امانوئل اسمنده برينك الته كچمش اوده ، (۱۵٦۸) سنه‌سنده ، اون ايكى سنه صوكره پاپيلان سالف الذكر اسكى كليسانك خاطراتى ادامه ايتمك اوزره پاپيلان آيا يورگى كليسا‌سنه وقف وتبرع ايتمشدر.

بالاده مذكور كليسالردن ماعدا، طوپقپوده‌كائن آيانيقولا، وصمانيه جوارنده آيايورگى St. George des Cyprès كليسالرى‌ده واردر .ايا يورگى كليسا‌سى پك قديم و اسطوانى‌الشكل قبه‌لى ايدى. بو كليسا كوچوكلكى حسبيله بعدالفتح رومللرده ابقا ايدلمشدى. بوراده استانبول رجالندن بر چوق كيمسه‌مدفون بولديغندن طرف ايمپراطوريدن تخصيصاتى واردى . يوقاروده مبحث مخصوصنده ذكر ايدلديكى اوزره بوجهت كليسانك نظامنامهٔ داخليسنده مقيدر .

[۳] بو كليساده حضرت مريمك كوكسنده بر خنجر صابلى اولديغى حالده تجسم ايتديرلمس برتصويرى‌واردى.

کلیسای مذکور (۱۸۳۲) سنه‌سنه قدر پایدار اولمش ایشه‌ده اوتاریخده ظهور ایدن بر حریقده یانوب کول اولمشدی . صاتیه‌ده آیا یورکی کلیسای‌سی‌ده اوتاریخده محترق اولمشدر.

(۱۸۳۲) سنه‌سنده و مأخذم اولان اثرك مؤلفی بطریق (قسطنطین) زمانده بو کلیسا ، شمدیکی شکل و هیئتی اوزره قبه‌لی اوله‌رق یاپیلمشدر .

بوکلیساده پارشومن یعنی تیرشه اوزرینه یازلمش ایکی انجیل نسخه‌سی واردر . دیکر برچوق کتاب مرور زمان ایله ضایع اولمشدر .

بالقلی کلیسای و مریم آنا پنارى

Ste-Marie de la Source

ایمپراطورلرك کمال شوق وخضوع ایله کیتدکاری بالکز ولاخرنه‌ایله باقیرجیلرك مریم آنا کلیسالری دکل ایدی . پیکارك مقدس مریمی‌ده ، خلقك اکثریا زیارت ایتدکاری بر محل ایدی . عروج عیسی یورطیسنده ایمپراطورلر بورایه کلیر، وکلیسانك محرابتده‌کی طبله‌مقدسه اوزرینه عطیه‌لرینی‌قویارلردی. بو کلیسانك مشتملاتندن اولق اوزره ، ایمپراطوره مخصوص بر دائره‌ده واردی .

ایمپراطور ، بورادہ یك یورکن، فرقه‌لر ارکانی ، اشاغیده ، حولیده طورور و زمین وزمانه‌مناسب منظومه‌لر اوقورلردی .

بو فرقه‌لردن ماویلر : ابدی ایرمق ! مقدس پیکار ، بز ، خرستیانلر ، سنی بولدق ، کوردك پك عزیز و مقدس مادراله ، سندن متادیاً نیاز و تضرع ایدییورز ... مستحق اولدیغك قدر سنی مدح و ثنا ایدییورز ...

بو آواز ثنا کاری اوزرینه یشیللرده : رومالیلرك منبع حیاتی ، مادراله اولان مریم ، ارغوان ایچنده طوغمش وسندن تاج کیمش اولان ایمپراطورلری سوق و اداره ایت ؛ سنك حمایه‌کی طلب و استرحام ایدییورز ، حمایه‌کار اولان قنادلرکله بزی قوشات ... دیه جواب ویرلردی .

ولاخرنه‌ده اولدیغی کبی ، بو مریم آناده دخی مقدس بر پیکار ، و بر کلیسا و کتاب‌المراسم‌ده کورولدیکی اوزره ، بو کلیسانك برحولیسی ، طبقه‌لی برده صوك جماعت محلی واردی .

طقوزنجی عصرده ، بر آبده ، مورخ نیکیفوروس [۱] ، بو آبده‌نك طرز بنا سنه دائر معلومات متممه ویرییور و دییورکه : بو آبده ، شهردن تخمیناً بر استاد [۲] بعد و مسافه‌ده ، چنار و سروی اغاجلریله سایه‌دار و چایرلرله محاط و محدود ، لطیف بر موقعده کائن ایدی .

ایمپراطور برنجی لئون [٤٧٤ ـ ٤٥٧] ، پیکارك اولدیغی برده مادراله نامنه بر کلیسا یاپدیردی : بو پیکار ، کلیسانك سقفی آلتنده مبنی ایدی .

بو بنا ، علی‌العموم بر مستطیل شکلنده ، طولی ، عرضنك بر مثلی مقدارینی کچردی .

بنانك اطرافنده درت رواق واردی . درت رواقدن ایکیسی، شرقدن غربه و یوقاری‌یه‌طوغری مستقلاً اوزانمش هیچ بریره استناد ایتمه‌مش، دیکر ایکی رواقده، شمالدن جنوبه طوغریی جوارنده‌کی دیوارلره متصل بولنمش ایدی .

رواقلرك قسم بالاسی مدور بر داثره شکلنده اولوب ، پنجره‌لری‌ده واردی؛ بو پنجره‌لردن، پیکاره و کلیسایه مبذولاً ضیا نفوذ و انتشار ایدردی . بنانك اوزرینی مدورالشکل بر قبه اورترایدی. قبه‌نك ایچریسی اودرجه رونقدار ایدی‌که ، عادتا مکمل بر سمای منور و بر آتش سوزان حالنده مشهود و مرئی ایدی . والحاصل ، قبه‌نك هرطرفی آلتون ، موزاییقلرله پرزیب و لطافت ایدی . کلیسانك دیوارلری بیاض مرمرلرله مفروش و مزین ایدی .

پیکار ، همان همان کلیسانك اورتاسنده ایدی . مربع‌الشکل و مرمرلرله مفروش ایدی . قولپ و پایه‌سز قورنه‌یه ایکی طرفدن مردیوملر ایله ایتیلیوردی . صو ، اولدقجه درین بر قورنه ایچنه آقاردی . بو قورنه‌نك کناولرندم دلیکلر واردی . صو او دلیکلردن فیشقیررردی .

بو معلوماتی ورن نیکیفوروس ، علاوهٔ مقال اولهرق ، کلیسا ایله پیکار مقدس آرهسنده باصیق تاوانلی برقبه بولندیغنی، و قورنه‌یه قولایلقله اینلمك ایچون مرمردن ایکی مردیوملن موجود ایدوکنی‌ده سویلیور .

بالاده‌کی تعریفاتدن ا کلاشیلدیغی اوزره ، مریمك کلیسای ، صورت ترتیب و انشاجه پك نوایجاد بر بنا ایدی . شکل عمومیسی مستطیل اولوب ، غرب جهتنده بر صوك جماعت محلی ، شرقنده‌ده بر محراب ، شرق و غربنده کمرلی برصره ستونلری واردی .

کلیسانك بانیسی حقنده‌کی معلوماتی کلنجه : نیکیفوروس قالیستیس Nicéphore Calliste ، کوره بو کلیسای برنجی لئون پادیرمش ، فقط بالاخره برنجی ایپوستیناتوس ، بوراسنی پك کوزل بر معبد حالنه قویمشدر. پروقوپیوس‌ایله دیکر وقعه‌نویسلر، بوکلیسانك‌ایپوستیناتوس طرفندن انشاایتدیرلدیکنده متفق‌البیاندرلر .

کلیسانك بانیلری حقنده‌کی اختلاف شو صورتله تألیف وتوثیق ایدیلهبیلورکه ، مریم آنا کلیسای آیری آیری ایکی بنادن متشکل ایدی . قبه‌لی ، اطرافی دیوارله محدود اولوب کندی باشنه کوچوك بر بنا تشکیل ایدن اصل پیکاردرکه ، بشنجی عصر میلادینك ایکنجی نصفنده ، میاه مقدسه‌نی ستر و محافظه ایتمك اوزره ، برنجی لئون طرفندن پادیرلمش ایدی .

التنجی عصرده ، ایمپراطور ایپوستیناتوس ، بو پیکارك اوزرینه معظم بربنا انشا ایتدیرمش ایدی. پیکارك کلیسانسك عمومی پلانی مربع‌الشکل اولوب ، دیبنده چشمه ، یعنی پیکار واردی . پیکارك ، اطرافی رواق و دیوارلرله محاط اولوب ، کلیسای‌ده بویوك قبه‌لی ، کرسیلی ایدی . پیکارده بو قبه‌نك آلتنده ایدی .

خلاصهٔ کلام ، پیکارده بویوم کلیسانك سقف معظمی آلتنده ایدی .

کلیسانك ایمپراطور ایپوستیناتوس طرفندن انشا ایتدیرلدیکی شووقعه ایله‌ده ثابت اولیورکه، کونك برنده برنجی ایپوستیناتوس ، صید و شکار ایچون تراکیایه کیتمش ایدی .

قیرده ، بر جم غفیرك کوچوك بر معبددن جیقدقلرینی کورمش و سؤال ایتمش ، معیتی ارکانندن بر ذات : « اوراسی خسته‌لنی شفایاب اولانلرك پیکاریدر، » جوابنی ویرنجه ، ایمپراطور کلیسانك‌درحال انشاسنی امر ایتمش ، و آیاصوفیه‌نك انشا آتنده قوالانیلان مالرمه‌لرك بقایاسیله کلیسا پادیرلمشدر .

بالقلی‌نك مریم آنا کلیسای، مختلف زمانلرده تعمیر ایدلمشدر . برنجی دفعه اولهرق ، سکزنجی عصرك نهایتنده ایمپراطوریچه أیرینی وتخدومی التنجی قسطنطنیوس طرفندن برزلزله‌نی متعاقب، ایکنجی دفعه اولهرق‌ده طقوزنجی عصرده برنجی واسیلیوس طرفندن ، و بالاخره ، حکیم لقبیله ملقب التنجی له‌ئون طرفندن تعمیر ایدلمشدر. بو آبده‌نك تزیینات و مجتملاتی فوق‌العاده برطرزده ایدی. سیکیفوروس افاده‌سنه کوره ، دیوارلر کاملاً مرمرلرله مفروش ، قبه‌ده موزاییقلرله مزین و زرین ایدی .

کلیسانك هر طرفی ، حضرت مریم ایله مسیحك رسملریله ، و حمل مریمی ، و مسیحك معبده رسم تقدیمی وکور وصاغرلرك صورت شفا و تداویسنی، و مسیحك چارمیخه کریلمسی والخاصل، قبه‌ده معراج مسیحی کوسترر تصاویر ایله مزین‌ایدی .

فقط بو کلیسانك اصل جاذبه‌دار اولان حهتی ، پیکار ایدی .

اون دردنجی عصرده، امانوئل فیلوس Emanuel Philès تنظم‌ایتدیکی شعرلرده، «پیکارك‌ایقونی» مکرراً مدح و ثنا ایدیور و : « مریم بن ، سنده منبع حیات کوریورم، سن قضا و تهلکه‌نك‌شدت و حرارتی تهوین و تسکین ایدییورسك ، غریبه‌لرکله سن ، بنی احیا ایدییورسك سن‌که ، سینه‌کده لایموتلق منبعنی حفظ ایدییورك ... » دییور .

منبع حیات اولان مریم ، ایکی آینك تقاربندن حاصل اولمش ایقونوغرافیك بر تیپدر : بوتیپك بری مریم، دیکری‌ده میاه معجزکاردر. مریمك قوجاغنده طفل‌مسیح اولدیغی‌حالده برقورنه‌ایچریسنده تمثیل ایدلمشدر . مریمك بو تمثیلی بیزانس دولتنك صوك دوره‌سنده هر طرفده شایع اولمش ، وعصر اخیره قدرده بو شکل اوزره تعمم ایتمشدر .

مریمك تصویرینك بولندیغی قورنه‌نك اطرافنده بر طاقم انسان ، قادین ، ایمپراطور ، پاطریق ، پاپاس ، خسته ، مبتلا ، کرفتار و مجذوب رسملری‌ده واردر . بونلر ، هپ شفا طلب ایتمك ایچون بورایه کلمشلر .

اون دردنجی و اون بشنجی عصرلرده ، بروس هاجیلری ؛ کندی افاده‌لری وجهله ، مریمه تعبد ایتمك ، معجزکار مقدس صوبی ایچمك و انکله یقانمق اوزره بالقلیه کیرلردی .

بالقلی‌نی زیارت ایتمك خصوصنده‌کی ثمالك زمانمزه قدر دوام ایتمکده‌در .

بالقلی کلیسای ، یکی بر بنادر . مکرراً تخریباته اوغرامشدر. بالقلی موقعی ، ساحلخورده اغاجلرك سایهٔ سکوتنه التجا ایتمش ، لطیف بر چمنزاردر .

ابراهمیلر مناستری

بو حوالیده ، وقتیله ، برکوچوك معبد واردیکه ، ایمپراطورلر آلای والا ایله بورایه کیرلردی . نیکیفوروس فوقاس ، ۹۶۳ سنه‌سنده ، رسم تتوجی اجرا ایدلك اوزره یدی قله‌دکی یالدیزلی قپو طریقیله استانبوله کیرمه‌دن ، Vierge Acheiropoètos نامیله معروف ابراهیمیلر مناسترنده mo. des Abramites توقف ایتمش ایدی .

برنجی واسیلوس‌ده ۸۳۱ و ۸۳۷ سنه‌لرنده‌کی سفرلرندن مظفراً عودتیده ، یالدیزلی قپونك طاق ظفری آلتندن کچمه‌دن ، دعا و نیاز ایتمك ، و موم یاقق اوزره ابراهیملرك مریم آنا کلیساسنده بر مدت توقف ایتمش ایدی .

بعض دفعه ، مریم آنا Ste. Marie - A. cheiropoiètos و بعضاًده ابراهیملرك مناستری دیه یاد اولنان بو مناسترك انشاسنی قسطنطینه عطف ایتمشلر ایدی ، بو ایمپراطور بومناستری ، آبرامیوس Abramios تجون تأسیس و انشا ایتدیرمشدی. بو مناستر ، مادر الٰهك ، طفل مسیحی صاغ قولی اوزرنده کوستررر وضعیتده بر رسمی محفوظ اولمسندن دولایو تجیل و تسعید ایدیلیردی .

محیط و چوره‌سی داخلنده، حضرت مریمه نذر ایدلمش اولان بر کلیسامبنی اولان بومناستریالدیزلی قپو قربنده ، فقط سور خارجنده کائن ایدی . مریمه نذر و اتحاف ایدلمش اولان بو کوچوك معبد Sanctuaire (یکی قدس) Nouvelle - Jérus alem نامیله دخی معروف ایدی .

اون التی اغستوسده ، اوراده برمراسم روحانیه آلایی اجرا ایدیلوردی .

یالدیزلی قپونك ایچ طرفنده قدس شریف نامیله دیکر بر مریم آنا کلیسای دها واردی .

سورلرك داخلنده مبنی اولان بو کلیسایی ، سالف‌الذکر کلیسادن تفریق ایتمك لازم کلیر، بو کلیسا سور خارجنده ایدی .

سور داخلنده، قدس‌شریف نامیله معروف مریم آنا کلیساسنده آیوس دییومیدیس St. Dionède نامنده بر عزیزك مزاری واردی. ایمپراطور بو صوك معبده اغستوسك اون‌بشنجی کونی اقشامی کلیر، و راهبه ، ایرتسی کونی شهرك خاطره‌سنی تذکار ایدرابدی .

بناءً علی‌ذلك ، بو مریم ـ قدس شریف کلیسای ، بعض بیزانس مؤلفلرینك آیوس دیومیدنس دیدکلری عین کلیسامیدر .

دیمك‌که ، آیوس دیومیدیس کلیسای ، مریم ـ قدس شریف کلیساسنك بر مشتملی اولوب ، ، یالدیزلی قپونك داخلنده کائن بر مناسترك سوری ایچریسنده مبنی ایمش .

وقتا که ، مستقبل برنجی واسیلیوس ماکدونیایی ترك ایله اودرجه پارلاق موفقیتلر اجراسنه‌مجبور اوجنی ، استانبوله کادیکی زمان یالدیزلی‌قپودن کیرمش ایدی. یالدیزلی قپودن کچدکدن صوکره ، اثنای سیاحتده پك زیاده یورولمش اولدیغندن یالدیزلی قپونك همان یانده بولنان، ایوس دیومیدیس‌قپوسی اوکنده اویویا قالمش ایدی .

کیجه رؤیاسنده ، ایووس دیومیدیس مناسترك higoumène باش راهبه کورونمش و آکا «قپویه کیت ، اوراده طوران آدمی ایچری آل ، و آکا باق ، خدمت ایت ، زیرا ، بو آدام کونك برنده ایمپراطوراوله‌جقدر » دیه امر ایتمشدر .

واسیلیوس جالس سریر حکمداری اولونجه ، اخبار و تبشیری تحقق ایدن عزیزه قارشی لازمهٔ شکران و محمدتی ایفا ایتمش اولمق ایچون کلیسانی توسیع ، و درونی فوق‌العاده محتشم و کرانبها اشیا ایله تجهیز ایتدی .

بر روایته کوره ، کلیسا ، بویوك قسطنطین دورنده انشا ایدلمشدر . شوراسی محققدرکه، بو معبد، التنجی عصرده ایپوستینیانوس‌ك زمانده موجود و مؤسس ایدی .

ایمپراطور دیوقلهتیانوس [۱] Diocletien [۲۸٤] زمانده اعدام ایدیلن بو عزیز دوقتور نامنه یاپیلان آیین‌دینی هرحالده استانبولجه اولدقجه قدیم ایدی . بر ماصاله اینانیلورسه، عزیزك بقایای عظامی پهترونیا Petronia نامنده‌کی قاریسی طرفندن قالدیریلوب استانبوله کتیرلمشدر. ۱۱۵۰ تاریخنده، بونك بر قولی حواریون کلیساسنده کورولمش ایدی .

۱۲۰۰ سنه‌سنده ، نوغورودلی انطوان ، یالدیزلی قپو قربنده‌کی دیومیدیس کلیساسنده ، عزیزك بقایای عظامنی کورمش .

بو عزیز دوقتور ، وفاتندن صوکره ، بر چوق خسته‌لقلری شفایاب ایده‌جك تاثیرات معنویه کوسترمش ...

ایشته استانبول قپولرنده حضرت مریمه نذر و اتحاف ایدلمش متعدد معبدلر واردی .

استانبول شهری خارجنده ، بر معجزه‌نما منبع اوزرنده بر رسم عبادت تأسیس ایدلدی. یالدیزلی قپو دیدکاری مدخل غالی قربنده ، سور خارجنده ، مریمك بر رسم و تصویری یکی قدس شریف کلیساسنه بر چوق اصدقای خرستیانیه‌یه جلب و دعوته وسیله اولمشدی .

سورلرك داخلنده ، ابواب ظفریه یقینده ، بر عزیز شفا کار نامنه یاپیلان کوچوك بر معبددن طولایی مریم ـ قدس‌شریف کلیسای‌ده مظهر تجیل اولمش ایدی .

* * *

حضرت مریم نامنه نذر ایدلمش کوچوك معبدلر میانده ، حضرت مریمك متروکاتی احتوا ایتمك

روما ایمپراطورلرلندندر . دالماچیانك یاختی اولان صالونا شهرنده ۲٤٥ سنه‌سنده طوغمشدر . ۲۸٤ دن ۳۰۵ ه قدر اجرای حکومت ایتمش ، و ۳۱۳ ده مسقط رأسی اولان صالونا شهرنده اولمشدر . بر کوله زاده اولوب ، بر فرقه‌ده خدمت ایتمش ، بالاخره ایمپراطور اورهلیان Aurélen طرفندن [۲۷٦ـ۲۷۰] قونسولوس تعین و نومه‌ریانوسك Numérien وفاتنده ایمپراطور اعلان ایدلمشدر . فعال ، جوال ، ذکی‌برحکمدار فقط نهایت درجه‌ده مستبد ایدی . ۲۸٦ ده ماقسیمیانوسه اشتراك ، و ۲۹۲ ده غرب حکومتی قسطانس قلوره Const. Chlore و غالهره Galère ترك ایتدی؛ بو ترك حکومت وسیله‌سیله tetarchie اصولی تشکیل و تأسیس ایتمش اولدی .

ایمپراطور غالهرك اصراری اوزرینه ، خرستیانلره اذا و جفا ایتمکه باشلادی ؛ بو سبیله ، خرستیانلر ، بونك اواخر سلطنتنه (شهیدلر دوری) نامتی وردیلر .

غالیا قطعه‌سنده ظهور ایدن باغوت Bagaudes لرك دهشتلی عصیانی بونك زمانده اولمشدر . [۳۱۱ـ۳۰۳] اخیارلغنده سلطنتدن اکراه ایتمکله ، سلطنتدن رسماً و علناً فراغت ایدرك صالونایه چکلمشدر . اوراده ، رأس حکومتده ایکن کوستردیکی استبداده نظراً خصوصیه‌سنده فوق‌العاده بر ساده‌لك و تواضع کوسترمشدر .

اوراده باغیله ، نجه‌سیله مشغول اولمش ،و تکرار سلطنتی الده‌ایتمسی ایچون کندیسنه تکلیفاتده بولنانلره‌قارشی « صالونایه کلیکسز ، اوراده مارول و صلاته یقیشدیرمکدن حاصل ایتدیکم ذوق و نشئه‌یی بالذات کوروب تقدیر ایده‌جکسکز .»

حتی دیوقلهتیه‌نك بو سوزلرندن کنایه اولهرق : صالونادہ دیوقلهتیه‌ن، یاخود دیوقلهتیه‌نك مارول‌وصلاطه‌لری faitue سوزلری پك مشهور اولمشدر .

اوزره الك مهمی ایکی ولاخرنه‌لرله باتیرحیلرك حالقوپراتیا کلیسالری ایدی، فقط، تصویرلر، رسم‌وآیین مذهبیده پك چابوق، بر موقع مهم اشغال ایتدیلر.

ولاخرنیتیسا La Blaehernitissa ایله Hagiosritissa، حضرت‌مریمك متروکاتی درجه‌سنده مظهر حرمت و بجیل اولمش تصویرلر، ایقونلر ایدی. تصویر، متروکاتدن زیاده، عزیزك خاطراتی دها زیاده کوزاوکنده تجسم ایتدیررردی. باخصوص، دست بشرله یاپلمامش رسملرك Les Achei ropioètes ظهوری تاریخدنبری.

یوقاریده ذکرویان اولدیغی اوزره، پیزانس مریم قدش شریف کلیسانده، بالذات‌مریم‌طرفندن یاپدیرلمش بر تصویریه مالك اولدیغی ظننده ایدی. بو کلیساده، انجیلی یازانلردن لوقاس طرفندن‌رسم ایدیلش بر تصویرمریم‌ده واردی.

بر روایته کوره، ایکنجی تهاودوسیوس‌سك [٤٥٠-٤٠٨] زوجه‌سی أودوکیا بوتصویری، قدس شریف زیارتنده کورمش و استانبوله ایمپراطورك زاهد همشیره‌سی پولکریایه کوندرمشدر.

بو قادین، رهبرلك مریمی کلیسانی تأسیس ایتدیکه، (رهبر مریم) تصویری مناسبتیله بو کلیسا اشتهار ایتدی.

(رهبر مریم) ك اصل صورتی، مدر الآهی، آیاقده، و طفل مسیحی، صول قولی اوزرنده‌کوستر بر وضعیتده ایدی. استانبولك الك زیاده تقدیس ایتدیکی ایقونلردن بری‌ده بو ایدی.

ایمپراطورلر سفره کیتدکاری زمان بو رسمی برابرلرنده کتورورلر، و آنکله آلای وآلا ایله استانبوله عودت ایدرلردی.

شهر، بردشمن طرفندن تهدیدایدلدیکی زمان،و رسمی‌برسنجاق کی، سورلر اوزرینه‌دیکرلرایدی. بوتصویرك بولندیغی، برمناسترك مشتملاتندن ایدی. بورایه‌برچوق هاجیلر کلیرلردی. بو هاجیلردن برینك دیدیکی کبی، ورایه تقدر خلقك، وسائر بلاد اهالیسنك طوپلاندیغنی کورمك حقیقةً شایان تعجب ایدی... دیکر بری‌ده، اکا، کمال زهد و ایمان ایله کیم یاقلاشورسه صحت و عافیت بولوردی؛ دییور.

اوچنجی بر هاجی‌ده، بت شکنلر حادثه‌سنده، بو تصویری زیرك کلیسا جامعی درونده، دیوار ایچریسنده صاقلادیلر و اوکنده بر موم یاقدیلرکه بوموم التمش‌سنه هیچ سونمه‌دن یانمشدر. دییور.

هاجیلرك روایتنه باقیلورسه، بو تصویر مریم اوقدر بویوك ایمش‌که، کلیسادن چیقارلمق لازم کلدیکی زمان درت آدم آنجق کوتوره‌بیلورمش...

کلیسانی موزایقلرله و مشهور تصویر ایله مزین اولهرق کورمش اولان قلاویژو، بو تصویرك مربع بر لوحه اوزرینه مرسوم و ایکی ایاق اوزرینه موضوع اولدیغنی سویلیور. بولوحه کوموش قاپلاملی ایمش. لوحه یاقوت، زمرود تورقواز دیدکاری فیروزه ایجه ایجولر و دها بر چوق قیمتدار قیمتدار طاشلرله مزین ایمش.

بو تصویر، دمیر برصندوق ایچریسنده محفوظ اولوب، هرصالی کونی، بونك حقنده بویوك‌حرمت ومراسم اجرا ایدیلیورمش.

بو تصویر ، ۱٤٥۳ سنه‌سنه قدر تجیل و تقدیس ایدلمش، او تاریخدن اعتباراً کورونمز اولمشدر . آیاصوفیه‌نك شرقنده و آیاصوفیه‌دن دکزه اینن (اسحاق پاشا یوقوشی) یولك صاغنده کائن مناسترده کوزدن نهان اولمشدر. [۱]

ایشته ، خرستیانلمك مهد ظهوری اولان ارض فلسطینك استانبولده بر چوق حاطراتی واردی. بوراده ، قدس شریف و یکی قدس شریف نامله‌یله کلیسالره‌تصادف ایدیلور ایدی .

بعض مسائلی اولانلرلده استانبولده بر مناسترلری واردی . آیا نُله‌نا طرفندن تأسیس ایدلدیکی سویلنن برمناستر (بیت‌اللحم) نامی‌المش ایدی. تأسیس وانشاسنی قسطنطینك والده‌سنه عطف‌ایتدکلری آیپوس قاریپوس ـ واپیلوس Sts - Garpus - et - Papylus کلیساسی‌ده حضرت‌عیسانك صندوقه‌سی طرزنده انشا ایتدیرلمش‌ایدی . ارض فلسطین ، بیزانسه معبدلرینك مودهللرینی الهام ایتمکله قالیوب ، برچوق خزائن ، تصاویر و باخصوص حضرت عیسی‌نك مریمك ، حواریونك متروکات و بقایاسنی‌ده وقف و تسلیم ایتمشدرکه ، بونلر استانبولك ایپراطور وتبعه‌سی طرفندن کمال حرص وطمعله‌ارانلمشدر.

٤ — بلغراددهکی آیا مریم کلیسای

بوکلیسا ، بلغراد قپوستك ایچ طرفنده و آغاج قاقان جاده‌سی اوزرنده‌در .

قانونی سلطان سلیمان خان ، میلادك (۱٥۲۱) سنده بلغراد اوزرینه احرا ایلدیکی سفر نتیجه‌سنده بلغراد قلعه‌سنی ضبط و تسخیر ایلدکدن صوکره ، اوراده متمکن خرستیانلری استانبوله سوق واعزام ایلش ایدی . خرستیانلر ، بلغراددن جیقارکن بر طاقم تصاویر ایله آیینلرده استعمال اولونان قاپ ، کاسه کبی اوانیی و بو میانده (آیا پاراسکوی) نك‌ده جسدینی برابرلرنده کتورمشلردی . (مذکور جسد الیوم بغدان ایالتی داخلنده یاش قصبه‌سنده بولنمقده‌در) .

قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلری ، بلغراددن هجرت ایدن صربلیلرك بالقاس یاخود سیلوری Pighi ، یدی قله و صمانیه قپولری آره‌سنده‌کی محلاتده اسکان و یوقاروده اسمی مذکور آیا مریم کلیسانی‌ده انشا ایتملرینه مساعده ایتمش اولدقلرندن ، بونلر بلغراددن برابرجه کتوردکلری تصاویر ایله (آیا پراسکوی) نك جسدینی‌ده بو کلیسا درونه وضع ایتدیلر . حال‌بوکه ، اولوقت روم پطریقی‌بولنان (ژوزه‌می أیبه‌رمیاس) ، مهاجرینلن اولان مذکور صربلیلره بر مقدار پاره ویروب جسد مذکوری یدلرندن آلمرق ـ او تاریخده پطریقخانه اولان ـ مذکور صمانیه کلیسانسنه وضع ایتدیرمشدی . بو کلیساده بعض تبرکات قدیمه میانده ، جنتمکان سلطان محمود خان عدلینك اهدا بیورمش اولدقلرینی راهبندن تحقیق ایتدیکم بر ایکی اعزه تصاویرینی کوردم بوکلیسانك برد آیازمه‌سی واردر .

بلغراددن هجرتّ ایدن دیکر صربلیلره کلنجه ، بونلرده ـ ارزان بیوریلان مساعدهٔ سنیه اوزرینه ـ بندلرجوارنده اسکان ایتمشلر ، وقدیر مأوالرینك خاطرهٔ ابدنمونی اولمق اوزره ، حالا موجود اولان بلغراد ایشته او تاریخده تأسیس ایتمشلردر .

مورتمان ، (استانبولك طوبوغرافی طاسلاغی) نام اثرنده : ص : ۵۲ . بو حوالیده ، بر آیازمه بولندیغنی سویلیورکه ، بو آیازمه پاتریاده ذکر اولنان منبع اولسه کرك .

بالاده مذکور کیسه‌دن ماعدا ، صحنه‌ده : (آیۏس پولیقارپوس) ، (عروج عیسی) ؛ آلتی مرمره : (مریم آنا) ، لانفه‌ده : (آیۏس تئودوروس) قادرغه‌ده : Condos Kali (امید) ینه محل مذکوره : آیئا کیریاکی ؛ جبالیده : (آیئوس نیقولائوس) ؛ صاله طومروقده : (پاناثیا = مریم آنا) ، محله‌سنده (آیۏس دیمیتریۏس) [۲،۱] کلیسالری‌ده واردی .

(قسطنطینیاد) افاده‌سنه کوره، استانبولك عثمانلیلر طرفندن ضبط واستیلاسنی متعاقب ، حضرت فاتح طرفندن بطریق نصب و تعیین بیوریلان (اسقورلاثیوس کنادیوس) ، افلاطونك مسلك ومذهبی اوزرینه یازلمش برچوق کتابی آتشده یاقدیغی کبی ، برطاقم رهبانلر ، حریت افکاره مانع اولمق‌ایچون درلو درلو تدابر مانعه اتخاذ ایتمشلردی....

---

[۱] (لطف‌الله) معناسنه‌در .

[۲] اسکی یونانیلردن خرستیانلره انتقال ایتمش براسمدر .

آلتنجی مبحث

استانبول جواری : ایوب قصبه‌سی

وقتیله (باب قرالی) دیدکاری Porte royale ou Palatinienne بلاط قپوسیله ولاخرنه قپوسی آره‌سنده ، سورلرك خارجنده‌کی ساحهٔ وسیعه‌یه ازمنهٔ قدیمه‌ده (صیاد) معناسنه اولان (کینی‌غوس) Kynigos دیرلردی‌که ، وجه تسمیه‌سی‌ده پك یقینده (کینی‌غوس) قپوسی بولنمسندن ناشیدر. ولاهرنه‌نك خارجنده بولنوب، آیوانسرای‌دن ایوبه قدر ممتد اولان محلله‌ده، قبل‌الفتح (قوزمیدیون) Cosmidion تسمیه اولونوردی .

(قوزمیدیون) دنیلان محلده، ولاخرنه قپوسی یقینده، وقتیله (آئیا فوطی‌نی) و Egli. de Sainte Photini الیوم فسخانه‌نك [*] بولندیغی محلده‌ده ، (آیاپانتله‌مون) St. Pantélémon یاخود تئودورا نك کلیسا و شاتوسی واردی‌که ، بونلر (یوستینیانوس) ك زوجه‌سی ، ایمپراطوریچه تئودورا Theodora یاپدیرمشدی. بو مبانی ، طاش کوپرونك قربنده اولوب ، دوقتور (ده‌تیه) نك کشف ایتدیکی بر کتابه مألنه نظراً، غوط عساکر معاونه‌سنك ایتام و ارامله ترك ایدلمشدی. بو کلیسادن برآز اوته‌ده‌شمدیکی دفتردار موقعی قربنده ، اخشاب بر کوپری وار ایدی ، بونی قیصر (یوستینیانوس)، بالاخره اون‌ایکی کمر اوزرینه کارگیر اوله‌رق انشا ایتدیرمشدی. اهالی ایوب‌جهتندن قارشویقه‌یه یعنی سودلیجه‌طرفلرینه بو کوپرودن کچرلردی .

حتی ، مورخین قدیمه‌دن (ایسکی لیزی) Skylitzi بو کوپرو حقنده دیورکه :

« ارباب بغی وعصیاندن (بریه‌نیئوس) Bryennius ك معیتی عساکری‌ولاهرنه سورلرینه‌یاقلاشدیلر، و بر ایکی مصادمه‌دن صوکره رجعته مجبور ایدلدکلرندن (آیا پانتله‌مون)ی کچدیلر و بتون جواری آتشله‌دیلر . »

بو کوپری‌یه بروقتلر ، (قامیلویه فیرا) Kamiloyé phyra یعنی (دوه کوپریسی) دیرلرمش.

بو کوپرویی کچنجه ، وقتیله بر سرای ایله (آیاماماس) ك کوچك بر لیمانی (کورفز) واردی . بو لیمان محلی الیوم دفتردار اسکله‌سی نامیله معروفدر . بو سرای فاطمه سلطان سرایدرکه ، فسخانهٔ عامره بو سرایك اراضیٔ وسیعه‌سنی اشغال ایتمکده‌در . حتی اولیا چلبی سیاحتنامه‌سنك (۱) جلدنده (شارل) Charles du Fresne ، استانبولی تصویر ایدرکن ، ترسانه‌لرله کوچك لیمانلرك ذکر وتعدادی میانده ، خلیجده (ئه‌پتاسقالون = یدی اسکله) Heptascalon نامیله بر ترسانه موجود اولدیغنی سویلیورسه‌ده ، بونده آلدانیور . زیرا ، مورخ (قانتاقوزینوس) ، تاریخنك دردنجی کتابنده ،

دفتردار اسکله‌سنك ارقه طرفلرینه مصادف زال محمود پاشا تربه‌سی جوارنده سلطان مصطفی‌نك بدایت جلوسنده یکیچری اوجاغی باش‌چاوشی قره مزاح بوراده برمولویخانه تأسیس و انشا ایتمش ایسه‌ده رسم کشادی اجرا ایدله‌دن اول ـ وقوعبولان برحرکت ارشده کیجه‌لین بیقیلوب خاك ایله یکسان اولمش و بردها یاپیلمامشدر .

(ئەپتاسقالون ـ باخود ـ قوندوسقالیون [۱] دینیلن موقعده بر ترسانه موجود اولدیغی مکرراً ذکر و بیان ایدییور . شارلك خبر ویردیکی ترسانه ، (قوندوسقالیون) حوارنده وقتیله (صوفیلر لیمانی) نامیله معروف اولوب ، الیوم قدرغه لیمانی دینیلان کوچك بر لیمان اولمسی محتملدر .

مومی الیه ، (قانتاقوزینوس) سالف الذکر تاریخنك دردنجی کتابنك یکرمی ایکنجی مبحثنده شو وجهله بسط مقال ایدییور :

« بوکوچك لیمان مرور زمان ایله اویله برصورتده طولمشدرکه ، کمیلر لیمانه قولایلقله کیره مزاولدی . » قانتاقوزینوس ، پك چوق مزاحم ومشکلات ایله وعظیم مبلغ صرفیله لیمانی تعلیم موفق اولدی . و بو سایده ، لیمان ایچروسنه متعدد سفائن ایله اوچ صره کورهکلی قدرغه لرده کیره بیلدی .

محل مذ کوردہ و ایکنجی تئودوسیوس زمانندہ بی چاره (پاولینوس) Paulin طرفندن تأسیس ایدیلوب اهل صلیب زمانندہ (بوئەموند) Boemond جانبندن اشغال ایدیلن مناسترك یاننده ، ستونلرله مزین کمرلی بر دیوانخانه و برده (آت میدانی) دینیلان ایپودروم واردی . بو میدانك اطرافی تحته پارمقلقله چوریلش اولدیغندن Xylocirque xylocercos [۲] دیه شهرت بولش ایدی . ایمپراطور بیوك لئون طرفندن ساحل بحرده انشا ایدیلان (ایئوس ماماس) Il.Mamas مناستری ده پوراده ایدی . بو مناستر یالاخره میلادك (۱۱۸۵ سنه سندن ۱۱۹۵) سنه سنه قدر اجرای حکومت ایدن و (ملك) صفتیله توصیف اولنان ایکنجی (اسحق) طرفندن تعمیر و تجدید ایدلمش ایدی [۳] . ایمپراطور مشارالیه ، میلادك (۱۱۹۵) سنه سنه مصادف نیسانك اونجی کونی برادری اوچنجی (آلکسیوس) Alexis III l'ange طرفندن خلع ایدیلهرك کوزلرینه میل چکدیرلمش ایدی .

میلادك [۵۸۲ سنه سندن ۶۰۲] تاریخنه قدر اجرای حکومت ایدن ایمپراطور (موریس) ایله زوجه سی و چوجقلری ایشته بو مناسترہ دفن ایدلمش ایدی .

موریس [۵۸۲] سنه سنده تیبه ریئوس‌ك قیزی قسطنطینا ایله ازدواج ایتمش ایدی .

---

[۱] قدرغه لیمانی

[۲] اودون سیرق دیمکدر .

[۳] موریس . (۵۸۲) سنه سنده تیبه ریئوس‌ك قیزی قسطنطینا ایله ازدواج ایتمش ایدی . استانبولده ظهور ایدن قارغشه لقده موریس اهالی طرفندن تحقیر ایدلدیکندن و اردو اعصیان ایدرك فوقاس قیصر اعلان ایدلدیکندن موریس فراره مجبور اولمشدی . مشارالیه ، (۶۰۳) سنه سنده محدوملری (تیبه ریئوس ، پتر و ، پاولوس ، یوستینوس و یوستینانوس) ایله برلکده قاضی کوی جوارنده قلامش کورفزنده Ports Europe اعدام ایدلمش ایدی .

سالف الذکر (موریس) ك زمان حکومتنده مجملرله محاربه ایدیلهرك آنلر مغلوب ایدلمشدر . (آوارلر) له ایتدیکی محاربه ده کرچه مشارالیه ایمپراطور غالب کلمش ایدی . ظهور ایدن قیام عسکریه خلقك هدف تحقیری اولمش و (آوارلر) له تکرار محاربه ایدلمك اوزره (موریس) ، برادری جنرال (پتر و) یی میدان حربه سوق ایتمش ایدی ، عسکر اختلال ایدرك فوقاسی امپراطور اعلان ایلمش ، واستانبول اوزرینه یورومشدر . بوآرالق استانبولده اختلال ظهور ایتدیکندن زواللی (موریس) سرایدن فرار ایلمشدر . بواحوالك نتیجه سی اولهرق میلادك (۶۰۲) سنه سی تشرین ثانیسنك یکرمی اوچنجی کونده سالف الذکر (فوقاس) آت میدانده رسماً امپراطور اعلان ایدلمشدر .

سنهٔ مذکوره تشرین ثانیسنك یکرمی آلتنجی کونده مشارالیه (موریس) قاضی کوی جوارنده (أفطرو وس) Prts Eutrope لیمانده ، شمدیکی قلامش کورفزنده ، بش اوغلی [تیبه ریئوس ، پتروس ، پاولوس ، یوستینوس ، ایئیوستینانوس] ایله برلکده قتل و اعدام ایدلمشدی .

مورخ ، قیصر (قانتاقوزینوس) مذکور مناسترده بحث ایدرکن (آیئوس ماماس) St.Mamas مناستری ، کرك موقعنك لطافتی و کرك شهرك ولوله و شماتدن اوزاقلغی و بو اعتبارله ایله سکون و تنهائیسی حسیله ، روح وفکرك نجات وسلامتی و معاصیٔ سابقه‌دن توبه و استغفار مقصدیله، جناب حقه عبادت و طاعاتده بولنانلر ایچون پك موافق بر محلدر ، » دیبور .

مورخینلدن (قودینوس) ده ، شو صورتله بسط مقال ایدیبور : « (لئون ماکلوس) Léon Macélus ، (آیئیوس ماماس) مناستری ایله قارشوسنده‌کی سرای (بوسرای اوناخچیلر جهتنده ایدی .) و دورنده ، ایمپراطورلرك آرابه‌لرله یاریش ایتدکلری میدانی انشا ایتدیردی . »

موصالیه (قودینوس) ك روایتنه نظراً ، ایمپراطوریچه (أیرینی) ك اوغلی (قسطنطین) ، ایلك زوجه‌سی (ماری) نك حال حیاتنده الفته کروهندن (تئودوتی) اسمنده بر قادین ایله ـ مذکور سرایده ازدواج مراسمی اجرا ایتدیرمش ؛ ایمپراطور ماکدونیالی برنجی واسیل‌ده ، میلادك (۸۴۲ سنه‌سندن ۸۶۷) تاریخنه قدر اجرای حکومت ایدن سفهادن اوچنجی (میخائیل) ی بو (آیئیوس ماماس) سرایننده و میلادك (۸۶۷) سنه‌سنه مصادف ایلولك یکرمی دردنجی کونکده قتل و اعدام ایتمش ایدی .

سالف‌الذکر سرایدن براز اوتده ، وایوب جهتنده ، آنارکیرلرك (Côme Daminn) کلیسای‌ده واردی. بوکلیسا عالم ومتجر ، ومعلم (پاولینو) [*] Pavlin طرفندن تأسیس وبالاخره (ایوستینیانوس) طرفندن تجدیداً انشا اولنمشدی . چونکه ، قیصر یوستینیانوس ، مهلك بر خسته‌لقدن قورتولدیغندن ، نشانهٔ شکران و محمدت اولق اوزره کلیسانی تجدید ایتدیرمشدی .

مؤرخینلدن قیصریه‌لی (پروقوپیس) ، بو کلیسانی تعریف ایدرکن دیبور : « خلیج جهتندن بوکلیسایه کیدنلر ، اونی ، قارشولرنده آیریجه برتبه (آقروپول) کبی بولورلر. » مؤرخك ، آقروپولدن مقصدی ، « کلیسا ، او درجه تحکیم و اطرافی یوکسك دیوارلرله او مرتبه تحدید و محافظه ایدلمش ایدیکه ، اوزاقدن کورونلر بوراسنی عادتا بر موقع مستحکم ظن ایدرلردی . » دیمکدر .

حتی ، اهل صلیب محاربانی زمانلرنده ، بو کلیسا ، بالاخره قدس شریفك تخلیصنه کیدن پرنس (بوئه‌موند) ك Bcëmond موقت بر اقامتکاهی اولدیغندن طولایی (فرانسزلرك شاتوسی) دیه‌ده شهرت بولمشدی .

زمانمزده ، سالف‌الذکر درت کلیسا ایله سرایدن اثر بیه قالمامشدر . زیرا ، ابتدا بلغارلر دفعاتله استانبولی استیلا ایتدکلری زمان بو مبانیی نهب وغارت و احراق ایتدکلری کبی ، بو اقوامك ایادیٔ تخربندن قورتیلان بقایایه ، بعض روم‌مؤرخلرینك افاده‌لرینه کوره ، بالاخره یعنی اثنای فتحده تخریب ایدلمشدر. حتی فاتح حضرتلری ابا ایوب انصاری جامع شریفنك حین انشاسنده مبانیٔ مذکوره انقاض و بقایاسندن بر قسمنی قوللانمش ایمش .

---

[*] معلم موصالیه عادی و اساسسز بر شبهه اوزرینه امپراطور کنج تئودوسیوس طرفندن قتل و اعدام ایدلش ایدی .

مدخل بحث

صو منبعلری
Des Sources

بالقلی کلیسای - ادوار تاریخیه‌سی . خارج بلده‌ده ، مرمره دکزندن تخمیناً التی استاد [بر استاد اسکی رومالرده آلتی یوز قدم طولنده ایدی] بعد ومسافه‌ده معلا ومحتشم (پیکی = آیازمه‌دیکدر) Pighi, Πιγή کلیسایله Pighéa, Πηγαία نامیله معروف غایت لطیف و مکلف سرایلر واردی . (پی‌نی) Spigé جمع صیغه‌سیله پیکارلر دیمکدرکه قاسم پاشاده ایدی . (پی‌نی) مفرد اولهرق (بالقلی)در . (مورتجان) مذکور (پیکی) کلیسانده‌کی آیازمه ، رومالر نظرنده پك مقدس ایدی وحالادهاویله‌در . محررین مشهوره‌دن (نیکیفوروس اوقالیتوس) Nicéphore le Calliste بو آیازمه‌نك کرامتنه دائر برخیلی توصیفاتده بولندیغی کبی ، (ایوآنیس) I.Euchaiton ایله (امانوئل‌فیلهس) Emanuel Philes ده خواص سحرکاریسندن باحث پك زنکین شعرلر یازمشدر .

پیکی (بالقلی) کلیسانسنی پاپدیران (ماکه‌لوس) [۱] Macélus لقبیله شهر تشعار ، ایمپراطور بیوك لئوندر . [٤٨٤ - ٤٥٧]

لئون ، بو کلیسانی بر وقعهٔ خارق‌العاده اوزرینه انشا ایتدیرمشدر . کویا بو کلیسا درونده‌کی آیازمه‌نك صوبی بر اعمانك کوزلرینی ایی ایتدیکندن ، ایمپراطور بو وقعه‌یی تذکاراً و نشانهٔ شکران اولهرق یاپدیرمشدر .

بوکلیسا ، بالاخره ، ایمپراطور (ایوستینیانوس) طرفندن توسیع و تزیین ایدلمشدی . بوتاریخدن ایکی یوز سنه صوکره ، کلیسا شدتلی بر حرکت ارضدن یقلمش ، بونك اوزرینه ایمپراطور دردنجی (لئون قازارا) لئ Léon IV de Khazare [٧٨٠ - ٧٧٥] زوجه‌سی (أیری) نك نقد و عمتیله تکرار یاپدیرلمشدر . ایمپراطور مشارالیه کلیسالرده‌کی تصاویرك شدتله علیهنده ایدی .

بر مدت صوکره ، ینه یقلدیغندن ماکدونیالی برنجی (واسیلیوس) [٨٨٦ - ٨٦٧] طرفندن تکرار انشا ایتدیرلدی .

ایمپراطور برنجی (رومانوس لاقپه‌نوس) Romanos Lacapenus زمانده ، بلغار قرالی (سیمه‌ئون) Symeon استانبول اوزرینه یورویه‌رك بیزانس اردوسنی (پیکی)- بالقلی - صحراسنده مغلوب وپریشان ایتدکدن صوکره ، هم کلیسایی وهم‌ده سرایی یاقمشدی . [میلاد : ٩٢١] بولغارلر ، ترقوسدن اینه‌یلر بندلرده ایمپراطور یوستینیانوس‌لك صوکری جوازنده‌مانقلاوا اوه‌سنده قرارگاه تأسیس ایلدیلر ، اورادن علی بك کوپی اوزرندن قاسم پاشایه قدر کلدیلر .

---

[۱] ماکه‌لوس ، لاتینجه macere فعلندن مشتقدرکه ، اولدیرمك مناسبتله‌در ، زیرا بو ایمپراطور آسیار اسمنده برینی و آرداوووریوس adavourius نامنده بر دیکرینی اولدیرتمشدی .

فقط رومانوس ، کلیسایی و سرایی درحال انشایه مسارعت ایتمش درکه مخدومی (خریستون) ك کریمه‌سی (ماریا) نك ـ بلغار قرالی و سالف‌الذکر کلیسا وسرایی تخریب ایدن (سیمه‌ؤن) ك اوغلی (پترو) ایله ازدواجنی ایشته بو بالقلی کلیساسنده اجرا ایتدیرمشدر .

ایمپراطور (قانتاقوزینوس) کریمه‌سی (هلنا) ایله ایمپراطور کنج (آندرونیکوس) ك اوغلی (ایسوآنیس پاله‌ؤلوغوس) ك نشانلانمه مراسمی سالف‌الذکر (ایسوآیس) ك والده‌سی ایمپراطوریچه (آننا) ایله بتون ارکان ورجال دولت حاضراولدقلری حالده ـ بوکلیساده مدبدب برصورتده یاپدمشدر.

بزانس ایمپراطورلری هر سنه ، (عروج عیسی) یورطیسنده آلای والا ایله (پیکی = بالقلی) سراینه کلەرك ، اوراده بر قاچ وقت تبدیل هوا ایدرلردی . بو مراسم فوق‌العاده‌یه او وقت (نقل ربیعی) دیرلردی .

(پیکی) سرایلری ماکدونیالی (واسیلیوس) طرفندن تأسیس ایدلش ایدی . موقعنك فوق‌العاده کوزللکی ، و اطراف و جوارینك حضارت و لطافتی حسبیله ، مشارالیه ایمپراطوردن صوکره برچوق ایمپراطور بوراسنی تعمیر و تزیینه بذل همت ایتدیلر .

بو سرایلرك بولندیغی ساحه‌یه (یالدیزلی قپو چایری)، ویاخود واروشی و (فیلوپاتون میدانی) Hippilaton Philopation دیرلردی .

مؤرخیندن قیصریه‌لی(پروقوپیس) ، بوکلیسانك موقعنك لطافتندن بحث ایله دیبورکه: « بوراده ، برسرویلك وشکوفه‌لرله مزین برچایر ، وطاتلی وبراق برصو فیشقران برده ، پیکار واردی . »

کذلك وقعه نویساندن (قسانتوپولوس) ده : « بتون بو حوالی صاف برجریان هوایه معروضدر ، برچوق متنوع آغاجلر واردر . چنار آغاجلرینك تناظری ، سرویلرك قامت بلندی ، بورایه لطیف برمنظره بخش ایتمکده‌در . بورانك طوپراغی یاغلی ومنبتدر و واسع اوتلاغی واردر. » دیه توصیفاتده بولنور. ایسوآنیس اسمنده دیکر بری‌ده دیبورکه : « شهرلرك‌ولوله وشماتندن اوزاق طورمق ایستینلر تأمین ایلدیکی حضور وسکوندن ، وکرك موقعك حضارت و نضارتندن ناشی بوراسنه Philopation دیرلردی . حقیقةً بوتون حوالی سایه‌دار وکاملاً یشیللکلرله مستوردر . »

تاریخك ، وقعه‌نویسلرك ، بروجه بالا تعریف وتوصیف ایتدیکی بومبانینك الیوم الك اوفاق آثاری بیله قالمامشدر ؛ روایته نظراً بقایای آثاری دیکر بعض مبانینك انشاسنده قوللانلمشدر . معمافیه‌وقتیله پایدار اولان جسیم مناسترك اورتاسنده‌کی کوچك (پی‌نی) Pighi کلیسامی ، یعنی بالقلی کلیساسی حالا طوریور، ورومالرجه‌مقدس وبناءً علیه‌زیارتکاهدر مورخ‌دوقاس‌ك روایتنه باقیلورسه قیصر روم اماوئل پاله‌ؤلوغوس‌ك زمان حکومتنده [۱۴۲۵ ـ ۲۳۹۱] ، سلطان مرادخان‌ثانی استانبول اوزرینه‌یورودیکی [۸۲۶] ، اوتاغ همایون سالف‌الذکر بالقلی کلیساسنك حولیسنه رکز واقامه ایدلش ، کرك بومناستر ، وکرك کلیسا ایله سرایلر ایشته بوهنکامده تخریب ایدلش ؛ بقایاسی‌ده اثنای فتحده خراب اولمشدر .

سلطان محمود خان اول زمانده ، (میلاد : ۱۷۳۲) صدراعظم قباقولاق ابراهیم پاشا، آلتی مرمرده برارمنی معمار برجامع پادیرمشدی. معمار ، صدراعظمك کندی حقنده کی توجهندن بالاستفاده بالقلیده کی چشمهٔ مقدسك (آیازمه) رومدردن آلنه رق ارمنیره ویرلمسی رجا ایتمش ایسه ده ، روم جماعتی طرفندن حاکپای شاهانه‌ـن وقوعبولان نیاز واسترحام اوزرینه آیازمه یه رومله راغبلمش ایدی .

میلادك (۱۸۳۳) سنه‌سنده ، حکومت سنیهٔ عثمانیه جانبندن ویریلان مساعده اوزرینه بریفین انقاض حالنده بولنان بالقلی کلیسای تکرار انشاایدلمشدر. اثنای انشا آتده انقاض ایله مستورمیدانی تمیزلر کن، اسکی (پی پی) کلیسانك ، زمینی طوغله ایله مفروش جمله قپوسنك اوکندهکی میدان کشف ایدلمش اولدیغی کبی ، کلیسانك مدخلنك اورته‌سنده کی بیاض مرمردن مصنوع باب کبیری ده میدانه چیقمشدر.

روایته کوره ، سلطان بایزید جامع شریفنك حین انشاسنده بالقلی ده کی مباینك بتون انقاضی نقل اولندیغی زمان ، بوقپو قسماً یقدیریلهرق اولدیغی یرده ترك ایدلمش . چونکه غایت جسیم پارچه‌لردن متشکل اولدیغندن کاملاً نقل ایدیلهمهمش .

انقاض وبقایای سائره یه کلنجه : بونلردن بالکز تمللری کشف ایدیلهرك، بطریق برنجی قسطنطیوس زمانده ، روم جماعتی طرفندن ویریلن پاره ایله او تمللر اوزرینه شمدیکی بالقلی کلیسای پادیرلمشدر . بوانشا آت اثناسنده کوچك کلیسا ایله ، پیکار یمی آیازمه‌ده تعمیر وتجدید اولنمشدر .

داود پاشا مسجدی

رسّام ومعمار ملینفك افاده‌سنه کوره، ایوب سلطانك بولندیغی محل Ebdome موقع قدیمیدر . حالبوکه ایوب موقعنه وقتیله قوزمیدیون دیرلردی (٨ودوم) ادرنه قپوسی جوارینه وبالخاصه دوقتور مورتمانه کوره ، ٨ودومون محکمه‌سی دیه تکفور سرایته دیرلردی .

بیزانس تاریخنده بوموقع پك مشهوردر شرق امپراطوری بوراده جلوس ودرسعادت پطریقی یدن تاج امپراطوری یی اخذ ایدرلردی . ادوار مختلفه‌ده جاری اولان اصول وعادات آزچوق تخالفله دور ونسلسل ایده‌کلدیکندن شرق امپراطورلغنده جاری اولان وقاعدهٔ تتویج سلاطین آل عثمانه‌ده انتقال ایدرك تخت عالی بخت عثمانی یه جلوس بیوران پادشاهان عظام حضراتی ده تقلید سیف رسم عالیسی ایوب سلطان جامع شریفنده اجرا بیورمقده‌درلر . دیمك که ، بوبرعنعنهٔ متوارثهٔ تاریخیه ایمش .

ایوب قصبه‌سنك غرب جنوبی جهتنه مصادف صرتلر ، تپه‌لر داوود پاشا جهتی تشکیل ایدر . معلوم اولدیغی اوزره ، سلطان بایزید ثانینك صدر اعظمی داوود پاشا میلادك (۱٤۸۳) سنه‌سنده بوراده الیوم موجود و معمور ارلان جامع شریفی، مکتبی عمارتی پادیرمشدی . مؤخراً بورایه رده جسیم قشله انشا ایدلمشدر .

داود پاشا صحرامی تاریخ عثمانیده پك مهم خاطرات حماسته جولانکاه اولمشدر . فاتح سلطان محمد خان خضرتلری ، بوحوالیده احیای عنان سطوت بیوردقلری کبی ، روم ایلی جهتنه سفر همایون واقع اولدقجه، سلاطین عظام حضراتنك ، مبدأ حرکت اولمق اوزره ، بوراده نصب خیام اجلال وشوکت

ورکزرأیت‌اقبال وسطوت بیورملری معتاد ایدی. [۱] الك صوك بروقعه اولهرق شوئی‌ده سویلیه‌لم که :

داودپاشا تپه‌سی ، بیزانس دولتی زماننده (فضائل) معناسنه اولان Arétai تسمیه ایدلمشدی . استانبولك جوارنده » وهواجه صحته نافع وخادم ، وجید هوایه معروض برموقعده بولونمسی اعتباریله ، ایمپراطور دردنجی‌رومانوس [۱۰۷۱ - ۱۰۶۷] [*] بوراده غایت کوزل ومکلف کاشانه‌لر یاپدیرمشدی.

میلادك [۱۱۱۸ - ۱۰۸۱] - سنه قدر اجرای حکومت ایدن آلکسیوس قومنینوس، داود پاشا صحراسنده تأسیس قرارگاه ایدرك استانبول اوزرینه یورومش، وشهره کیرمش‌ایدی. [**]

علی‌بك کوئی - قاغدخانه رجوعاری

Ali-Bey Keuï Eaux-douces d'Asie, Kiat-Hané

ایوبدن بهاریه‌سمتی طریقیله کاغد خانه‌یه طوغری کیدلدکده علی بك کوینه تصادف‌ایدیلور. بوراسی پك لطیف برموقعدر. حضارتما ، سالخورده آغاچلرك سایهٔ سکونتنده برمحل تزهتفزادر. کاغد خانه ، بوموقعدن برآز اوته‌ده‌در. سلطان احمدخان ثالثك اکثر زمان کلوب صفالر سورمزیکی جای دلکشادر.

[۱] سلطان محمود خان ثانی ، روم ایلیدن پایتخت سفیرلرینه آتنای معاودتلرنده بوراده برمدت ارام بیوره‌رق، استقبال شاهانه‌لرینه شتاب ایلین اعاظم رجال دولتی وامرای بنام عسکریه‌یی وعلما ومشایخ کرامی بوموقع تاریخیده حضورلرینه قبول بیورمشلردی . حتی مستقبلین میانندہ فندقلی درکاهی شیخی مرحوم یونس‌افندینك بولنمه‌یشی نظر نظر دقتلرینی جلب ایتمکله قرنادن برندن واقع اولان استیضاح همایونلرینه : شیخ مشارالیهك راحتسز اولدقلری جوابی ویرلمی اوزرینه ، اورادن اسبسواو اولهرق سرای‌همایونلرینه آتنای معاودتده. الیوم مجلس مبعوثان‌دائره‌سی اتصالنده‌کی فندقلی درکاهی اوکنه کلدکلرنده راکب اولدقلری بارکیرك بلژنی چکرك - قرینلری واسطه‌سیله شیخك استفسار خاطرینه بذل مرورت بیورمشلردر .

عاجزلرینه ، بووقعه‌یی نقل ایدن یکی قپو مولویخانه‌سی پوست نشینی مرحوم جلال‌الدین افندیدن یه مسموعم اولمشدی‌که ، شیخ یونس راحتسز دکلش ، حتی مراسم استقباله‌ده بولنمه‌یشی‌ده - مشایخك اساساً وظیفه‌لری دعای دین ودولتله وتوافر عمروعافیت پادشاهیه مشغولیت اولوب بویله صوری‌وظاهری ورایه محمول اوله‌یله‌جك مراسمدن مستغنی بولندقلرندن ناشی ایمش. فقط سلطان محمود خانك شدت طبعی‌ده معلوم اولدیغندن - قرناسی، بومسئله‌یی‌حکایه ایدلدیکی وجهله حسن اداره ایتمکله ، وحتی ، داود پاشا صحراسنده جریان ایدن سوزلردن شیخی عل‌العجله خبردار ایتمکله شیخ‌ده آلدیغی تعلیماته توفیقاً فراش استراحته چکلمش ایمش .

[*] دردنجی رومانوس (دیوژن) (۱۰۷۱) سنهٔ میلادیه‌سنده آغستوسك یکرمی آلتیسنده (منازکرد) Manzicourt محاربه‌سنده سلجوقیلره مغلوب اولهرق اسیردوشمش ایسه‌ده بالاخره آلب‌آرسلانك(۴۶۳ ه) مساعدهٔ مخصوصه‌سی اوزرینه صالیورلمشدر. رومانوس ، استانبوله عودت ایتمش‌ایسه‌ده یرینه یدنجی میشل دوقاس (۱۰۷۱) ایمپراطور اعلان ایدلمشدر . مشارالیه اطنه‌ده ایکی دفعه مغلوب ومحاصره دخی ایدلمشدی . اورادہ مجروح اولمغله استانبوله کتیرلمش وجریحه‌لرندن متأثراً سنهٔ مذکوره‌ده قتالی Proti آطه‌ده وفات ایتمدر .

[**] مشارالیهك زمانندہ نورمانلرله محاربه باشلامش ، روم سلجوقیلری آنطاکیه‌یی ، سینوبی ضبط ایتمکله ، قلیچ آرسلان أزنیقده اجرای سلطنته ابتدار ایتمش ، [۱۰۸۵] ، صلیب سفرلری بودورده باشلامش [۱۰۹۵] سرکرده‌لری غودفروا ، و(پیه‌رله‌رمیت) اردوسیله استانبول أوکنه کلمش [۱۹۰۶] بیزانسلیلرله آره‌سنده مجادله ظهور ایتمش ، غودفروا ، مراسم مخصوصه ایله ایمپراطور الکیوسك یدضبطنه‌کچمش ، [۲۰ حزیران:۱۰۹۷]، آلاشهره سلجوقیلرله محاربه ایدلش [۱ تموز : ۱۰۹۷] قدس شریف ضبط اولنمش [۱۴ تموز : ۱۰۹۹] ، بوئه‌موند ، آنطاکیه پرنسلکنی احراز ایتدکدن صوکره، ایتالیایه عودت‌ایدرك آلکسیوس ایله محاربه‌یه‌باشلامشدر.

خاقان مشارالیهك داماد و صدراعظمی نوشهرلی ابراهیم پاشا آوروپا اسلوب وطرزنده حقیقةً ظریف ولطیف برجوق کاشانه‌لر ، قصرلر یاپدیرمش، ومیلادك (۱۷۲۳) سنه‌سنده‌ده طاغلردن تپه‌لردن بولوب کتیردیکی مبذول‌صولرله شلاله‌لرله، چاغلیانلرتأسیس ایدرك موقعك لطافت وحضارتی تزیین ایتش ایدی .

خاطرات ذوق پرستانه سندن اولق اوزره اورایه حالا (خسروآباد) دیرلرکه ، بونامی اورایه ویرن زماننك شعرای‌معروفه‌سیدر. سلیم‌ثالث کاغدخانه ساحلنده متعدد کوشك وصیفیه انشا ایتدیرمشدی . بورایه کلیر و حرم همایون ایله برلکده بر آی قدر اوطوروردی جرید اویونلرینی سیر وتماشا ایچون‌ده کلیرلردی .

علی‌بك کویندن صوکره ، وروملرحه Drépanicon دینیلن‌موقع کچیلنجه، مورخ فلتاقوزینوس‌ك روایتنه نظراً، (پیسا) pissa موقعی کلورکه ، بزبوراسنه (کاغدخانه) دیورز.

(وورویز) Vorvyz ایله (سیداروس) Cydarus ایرماغی ایشته بوراده یکدیکرینه ملاقی اولەرق خلیجه منصب اولور .

قره‌آغاجده‌کی اماکن عسکریه ایله ـ ترسیاتدن حصوله کلان اطه‌جق آرەسنده ودکز سطحندن کوریلور مرمر برستون واردرکه ، بوراسنه عرضحال طاشی تسمیه ایدرلر. وقتیله بوراده ساحلسرای همایون وارکن اصحاب حاجات عرضحالارینی کتوروب بوطاش اوزرینه قویارلرمش . بوعرضحال قرنای پادشاهی طرفندن بورادن آلنوب عرض و تقدیم اولەرق ایجابی احرا ایدیلورمش .

سودلیجه قصبه‌سی

سودلیجه قصبه‌سنه بیزانسلیلر زمانده‌ده (غالا قریینی) (سود منبعی) دیرلرمش . سودلیجه قصبه‌سندن استانبول یطریق متصوفه‌دن (نیقولا) بر مناستر یاپدیرمش ایدی . ایمپراطور التنجی لئون زمانده و میلادك (۹۰۱) سنه‌سنه مصادف مارتنك برنجی کوندن یطریق نصب ایدیلەرك بو ایمپراطورك خلفی یدنجی قسطنطین زمانده‌ده [۹۵۹-۹۱۲] بومقامده بولنمش ایدی . یطریق مومی‌الیه (۹۲۵) سنه‌سنده وفات ایتمکله اثر بناسی اولان بو مناستره دفن ایدلش ایدی .

اولیا چلبی سودلیجه‌دن بحث ایدرکن دیورکه : « سودلیجه ایکی یوز قدر معمور وآبادان باغ ارملی سرایلر (کاشانه‌لر یالیلراوله‌جق) وعالی بنالرله مزین شیرین برقصبه‌درکه لسان عجمده اسمنه (کندشیر) دیرلر. لسان عربده‌کی اسمی ایسه (ربطةلبن) در روجه‌ده (غالاته) دیرلرکه جمله‌سیده سود معناسنه‌در. بو قصبه‌یه سودلیجه دینمسنك سببی نباتات و هواسنك لطافتی اثری اولارق سودینك خالص اولمسیدر.

بوراده ایوب سلطانه قایقلرله کچیلور ، ارەسی صیقلق اولدیغندن بیوك کیلر کچەمز . زمان کفارده بو محلده زنجیر اوزره بر بیوك کوپری ولرمش . حالا آثار بناسی مشهوددر . »

اولیا چلبی‌نك زنجیر کوپری دیدیکی یوقاروده دفتداراسکله‌سی جوارنده بیان ایدلدیکی وجهله قدیماً موجود اولوب بالاخره یعنی ینه بیزانسلیلر زمانده (ژوستی‌نین) طرفندن کارکیر اولەرق انشا ایتدیریلان کوپرودر . . .

سودلیجه قصبه‌سنك مؤسسات مشهورهٔ قدیمه‌سندن بری‌ده لب دریاده قره اغاج یالیسی ایدی . که قره اغاج قوریسیله چوریلمش لطیف بر یالی ایمش . مقدما دفتردار زاده ابراهیم پاشانك باغچه‌سی ایمش. باغچه‌نك لطافتی ، موقعك فوق‌العاده ذوق‌آور اولمسی فاتح بغداد سلطان مراد رابعك پك زیاده خوشنه کیتدیکندن ، بورایه دائما کلیر خوش دملر کچیرر ایمش . . ،

شیخ‌الاسلام مشهور ابوالسعود افندینك باغچه‌سی‌ده قره‌آغاج یالیسنه متصل وچام آغاجلریله مزین کالی بلبللی برحدیقهٔ فرحفزا ایمش. مشارالیه ابوالسعود افندی تفسیر مشهورینی بوباغده تالیف ایتمشدر.

صدر اسبق صقوللی محمد پاشانك مخدوم کزینی (ابراهیم خان زاده یالیسی) ده پك مشهورایدی.

بو یالی بالاخره یانمشدر . بری حالا سودلیجه اسکله‌سنك قره اغاج طرفنده و ساحلده‌در . صدر مشارالیهك حفیدی ووقفی متولیسی مرحوم عبدالکریم جودت بکدن ایشتدیکمه کوره ، بویالیده صقوللی مرحومك قلنجی و ارقه‌سنه کیدیکی کوملك محفوظ ایکن ، یالینك احتراقیله برابر یانمشدر . صقوللی‌یه عائد مهر صدارت‌ده بو یالینك محترق اولدیغی اثناده ضایع اولمرق ـ بش التی سنه‌یه کلنجه‌یه قدر نه اولدیغی معلوم دکل ایکن ، هر نصلسه او جواردہ برینك النه کچوب مجلس مشایخ رئیس و سودلیجه دعدی درکاهی شیخی الیف افندی‌یه ویرلمش او ذات‌ده متولی بکه تسلیم ایلمشدر . بن بومهری کوردم.

اوزرنده شو عیاره‌لر یازیلیدر :

اساساً صقوللی محمد پاشایه عائد اولاق بویالی پك مزین و مکلف اولدیغی کبی باغچه‌سی‌ده کوناکون میوه اغاجلری ایله و درلو شکوفه‌لرله مملو و اراسته ایمش .

سودلیجه‌ده معمور و مشهور اولان درکاهلردن سعدی درکاهی واردرکه (جزیرهٔ مثنوی) مؤلفی عظمای طریقت علیهٔ مولویه‌دن و سابقا ادرنه مولویخانه‌سی شیخی سینه‌چاك یوسف دده بو درکاهك قبرستانند مدفوندر .

الیوم طریقت علیهٔ بکتاشیه درکاهی اولان جعفر آباد تکیه‌سنی قانون سلطان سلیمان خانك خدامندن جعفر نامنده بر ذات یاپدیرمشدر. بوتکیه قصبه‌نك مرتفع بر یرنده کائن اولدیغندن فوق‌العاده نظارتی واردر . قانون سلطان سلیمان خان مرحوم بعضاً بو درکاهه کلیر قالیرمش . حتی اولیا چلبی‌نك افاده‌سنه باقیلورسه ، خاقان مشارالیه بو درکاهده بولندیغی برزمان هندپادشاهندن کلان ذی‌قیمت برچوق هدایایی بو تکیه‌یه وقف و تبرع ایتمش .

تکیه‌نك دیوارلری عجمکاری نقش وتصاویر ایله مزین ایمش . بو تصاویر عجیبه‌نك رسامی ونقاشی (اغا رضا) اسمنده واسمندن آکلاشلدیغنه کوره برعجم ایمش . دیواره سیاه قلم ایله بر وحشی کبیك جسیم بر قیا اوزرنده بولندیغی حالده تصویر ایتمش . بونی اولیا چلبی پك مدح ایدییور و بهزادومانی قلمنی چکمکدن عاجزدرلر دییور ! . . .

(حسن آباد تکیه‌سی) ده وقتیله پك مشهورایمش. سلطان مراد رابع زمانندہ اون قپانی طرفنده ساکن پرویز اغا اسمنده زنکین بر آدامك کوله‌سی حسن نامنده بری یاپدیرمش .

سلیمانیه جامع شریفنده‌کی جلی خطاری یازان خطاط شهیر قره‌حصارلی احمد دخی بوراده ، چاوش باشی جامعنده قبویه ناظر محلده مدفوندر. تربه‌سنده قبه یوقدر . مدفنی اوزرنده مرمر صندوقه‌واردر. مزاری طاشنده‌کی یازیلری کندی یازمشدر .

قانونی دوری شعراسندن حبیبی‌ده ، جعفرآباد تکیه‌سنده مدفوندر. سلطان‌سلیم اولك بدماسندن ایدی . زنکین برخیلی اشعاری واردر. کندیسی جعفری مذهبنده اولدیغندن جعفر آباد تکیه‌سنده دفن وصیت ایتدی دیه ، حقنده زماننده برخیلی سوزلر سویلنمش.

یوقاروده موضوع بحث اولان مناسترك جوارنده وساحل بحرده وقتیله (آیاآنتیموس St. Anthime کلیسای واردی‌که ، بوراسی وقعه نویساندن (پروقوپی) نك افاده‌سنه نظراً ، ایمپراطور (ژوستی‌نین) طرفندن انشا وفوق‌العاده تزیین ایدلمش .

حالا بوکلیسانك موقعی خاصکویده‌کی طوپچی مکتبی وقشله‌سی اشغال ایتمکده‌در .

حاصکوی

Haskeuy

سودلیجه قصبه‌سندن صوکره خاصکوی کلورکه، بوقصبهٔ جسیمه وقتیله بیزانسلیلر بینندە : Péréa d'Arabinde des Kéramarius et de Picridius دیه‌معروف ایدی. خاصکویده وقتیله(ایاالوران) مناستری واردی . بومناستر ، ایوانسرای جهتنده کائن وکتابمزك یوقاروطرفلرنده تفصیلات وتعریفاتی مذکور مشهور ولاهرنه سرایلنك تام قارشوسنه مصادف ایدی . بو مناستری ایمپراطور ژوستی‌نین یاپدیرمشدر. بومناستر بالآخره تعمیروقسماً تعدیل‌ایدیلهرك الیومدپوی‌حالنده قوللانلقده‌در . کتابمزده‌کی رسمنده کورلدیکی اوزره ، کارگیر وقاعده‌لری منشور شکلنده قبه‌یی حاویدر . وساحل بحرده‌در .

خاصکویه (آرابند) Aarabind قصبه‌سی دیمسی ه‌اوراده بونامده برمکتب خواجه‌سنك خانه‌سی، حاملری ایله (آیاپراشکوی) St. Praskier نامنه کوچك برکلیسا بولنمسندن نائی ایمش ... بوکلیسا بعدالفتح فاتح حضرتلری طرفندن رومله‌ره ترك واعاده بیورلمشدر .

یتمش سکسان سنه اولنه کلنجیه قدر بوکلیسانك ایجروسنده اسکی برطاقم کوچك هیکلر موضوع ایمش . بوهیکلر یوقاروده اسمی مذکور حاملرله مؤسسات سائره‌نك درون وبیرونی تزیین ایدرمش.

مأخذم اولان قسطنطیناد دیورکه: «... فقط بوهیکلر رزماندنبری‌اورتهدن غائب اولدی. بناءً علیه ظن ایدرز که ، اسکی یونانستانك بوتجه علوی ومحتشم بقایاسی اوزرینه ابادیٔ تحقیرینی ، دست کفر آمیزینی اوراه‌رق اجدادمزك بدایع اثارینی دائما سیلی رسما آلتنه نقل ایدن (مدنی آوروپالیلر) سالف‌الذکر کلیساده موضوع هیکلری‌ده ـ معتادنری اولدیغی وجهله ـ کرك پاره ویرەرك و کرك اعمال حکم ونفوذ ایلیهرك ـ آلوب کتورمشلردر .

خاصکویده‌کی روم کلیسای ، تاریخی برکلیسادر. و (۱۸٤۰) سنه‌سنه قدر روم پاطریقلری اولاح ومولداویا بکلری مذکور کلیسا حولیسنه دفن ایدلمشلردر.

خاصکویك یوقارو طرفنده‌کی تپه‌لرده ـ بیزانس دولتی زماننده دخی ـ موسوی مزارلغی واردی .

حتی مورخیندن (خونیادیس) ، ظلمهٔ حکمدارلاندن (آندرونیقوس) لك زماننده باحث کتابنده بومزارلقدن شوجمله‌لرله بحث ایدیور : «اونی (پەرەآ) (خاصکوی) یه کتوردیلر، بوراسی‌موسویلره مخصوص مقبره‌در...»

مورخك بو جلده بحث ایتدیکی کیمسه (آندرونیقوس دوقاس) درکه ، قیصر وظلمهٔ مشهوره‌دن برنجی آندرنیقوس قومینوس ، انی بوموسوی مزارلغنه کتوره‌رك اوراده قازیقلاتمش ایدی. غریبدرکه قیصر مشارالیه ، میلادك (۱۱۸۵) سنه‌سی ایلولنك اون ایکنجی کونی یقالانه‌رق اهالی طرفندن پك فجیع صورتده قتل واعدام ایدلمشدی .

آینه‌لی قواق قصر همایونی

الیوم آرابه‌جیلر جاده‌سنده آینه‌لی قواق دینیلان محلده وقتیله قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن یاپدیرلمش غایت مکلف برقصر وارمش. بوسرای سلاطین متأخره طرفلرندن تزیین ایدلدیکی کبی سلطان احمدخان ثالث زمانینده‌ده تجدیداً تعمیر وفوق‌العاده تزیین وآینه‌لی قواق توسیم ایدلمش ایدی .

استانبولده کوپری باشنده کائن والده (یکی) جامع شریفنك بولندیغی یرده وقتیله‌موسویلرمخصوص برسیناغو بولنمش اولدیغنی ، برنجی کتابمزك قپولر بحثنده سویلمش ، حتی باغچه قپوسنه چیفوت قپوسی دنیلدیکنی‌ده علاوه ایلمش ایدك . والده یاخود یکی جامع شریفك تاریخ بنائی اولان (۱۰۷٤) تاریخندن اون بوجوارده بیوك بریانغین‌ظهور ایدرك شهود یاخودچیفوت‌قپوسندن ایچری‌طوغری بتون یهودی اولری یاندیغندن سیناغونك بولندیغی یره شمدیکی جامع معلا و محتشم یاپدیرلمش اولری یانان یهودیلرده‌خاصکویه نقل‌ایدلمش‌ایدی. معمافیه خاصکویك اوست طرفنده‌کی یهودی مزارلغی ـ تابیزانس دولتی زمانندهده ـ موجود ایدی .

بوندن اون‌بش، یکرمی‌سنه اولنه کلنجه‌یه‌قدر میدانجق جوارنده، جمیدیه مدرسه‌سنك‌بیلدیرجه‌امنك آرقه طرفلرنده برطاقم موسوی خانه‌لری واردی .

حاشیه — مرویدرکه سلطان سلیم تخت سلطنته پانهاده اولدقلرنده (۹۱۸) مرحوم تاج زاده‌رکاب همایونه رفع اتیده‌کی قصیده‌یك مطلع تطیر نمونی‌که :

بیت :

جان آفرین‌که برکف‌ما بقدجان نهاد بهرنثار مقدم شاه جهانهاد) ده . مطابق واقع‌الحال اولدیغی روزغم اندوزده شهرده کلی احتراق واقع اولوب سلطان آفاق حضرتلری متأسفانه بواتش بیجاره تاج روانك کانون درونندن ربانه‌کش اولمش ایشدر » دیو اظهار ندامت بیوردیلر . غلطه حدودندن بلاط قپوسی مقابله‌سنه‌دك ترسانه‌لر یاپیلوب هر یرینه رایج فی‌الوقت الیشر بیك عثمانی خرج اولدیغی دفتر دیوانینده درج اولمشدر . فی . م روضة‌الابرار صحیفه ٤٠٤ .

بو قصر دلارایه اینه‌لی قواق دینمسنك سببنه کلنجه : سلطان احمد خان ثالث (۱۱۲۷) تاریخنده مورەیی فتح وَ تسخیر ایدرك وندیکلیگری اورادن طرد و تبعید ایلش ایدی . مصالحه عقد ایدلدکدن سوکره وندیك زادکانی ذات‌حضرت پادشاهینك توجه‌ومحبتنی قازانوب کچمشی اونوتدیرمق ایچون اولوقت وینك شهرنده اعمال‌ایدلمکده اولان غایت‌مکلف آینه‌دن برچوغنی سلطان مشارالیهه تقدیم ایتدکلرندن بو قصر مذکورك اندرون ودواثر سائره‌سنی تزیین ایتمك اوزره اورایه وضع وتعلیق قلنمش ایدی. استولك اك اسکی مبانیسندن بری‌ده بو آینه‌لی قواق قصریدر .

قریم قطعهٔ جسیمهٔ اسلامیه‌سنك روسیه‌یه ترکنی متضمن اولان مشئوم معاهده نامه‌یی ، جنتمکان سلطان‌سلیم خان ثالث کوزلرندن اشك تأثر آقیدیرق بو آیینه‌لری قواق قصرنده وضع‌امضا بیوردقلری کی ـ ناپولیونك برنجی قونسولوسلغی زمانده ، مشارالیهك بر نامه‌سنی حامل اولان جنرال سباستیانی ، نامهٔ مذکوری خاکپای پادشاهانه‌یه بالذات تقدیم ایتمك ایچون اصرار ایتمش اولدیغندن او زمانه قدر جاری‌ومرعی‌اولان اصول‌وتشریفات سنیه‌خلافنده اوله‌رق جنرال‌مومی‌الیه هوسار آلایی اونیفورمه‌سنی لابس و قیلنجنی حامل اولدیغی حالده حضوره کیرمش ، حتی آرقه‌سنده‌کی رسمی کورکلی بالطوبی بیله چیقاره‌رق انتظار اوطه‌سنده براقمش ایدی ..

حالبوکه وقتیله شارلکن ایله اون دردنجی لوئی طرفلرندن کوندریلان مرخصلر ، تمامیله تشریفات عثمانیه‌یه متابعت ایتمشلردی !

تشریفات دولتده هنوز کورلمیان بو طرز وقیافت و طورده حضوره داخل اولق مسئله‌سنی حسن اداره خصوصنده قپودان پاشانك حسن تدبیری کورلمشدر .

حدیجه سلطانك رسام و معماری ملیغ ، جنرالك حضوره بو طرز قبولنی باب عالینك ، فرانسه‌یه قارشو بر اثر عجز و ضعفی دیه تلقی ایدییور .

سلطان سلیم اولك « بوانش تاج زاده‌نك کانون درونندن زبانه کش اولمشدر » دیمسی تاج زاده‌نك قتلنی انتاج ایدن بروقعهٔ مؤسفه‌یه تلمیحدر شویله که :

یاوز سلطان سلیم آماسیه‌ده وضع و سادهٔ ارام اولدقلری زمان یکیچری طائفه‌سی آیین دیرنیلری اوزره نغمهٔ بی آهنك کستاخی‌یه سر آغاز وبربهانه ایله معلم سلطانی عبدالحلیم ووزیر پیری پاشا خانه‌لرینه اطاك دست تعرض ایتمشلر ایدی ، حصول مأمول ایله استانبوله وصول میسر اولدقده براهین عقلیه و نقلیه ایله اول طائفهٔ غیر خائفه‌یی محرك وزیر اسکندر پاشا و صدر اناطولی تاج زاده مولانا جعفر چلبی وسکبان باشی ایدوکی مقرر اولوب عسکری وادیٔ عصیانه سوق ایتمك ایله مصالح ملکیه‌یه سبب عون اولان کسنه‌یه شرعاً نه لازم اولور دیو قاضعسکردن استفسار اول دخی بعدالثبوت قتل لازم اولور دیو افتا ایتمکین اوچی دخی سرنچهٔ شمشیر کلوکیر متبلا اولدیلر. فی جمادی‌الاخر ۹۲۱

أستطراد — سمندره سنجاغی داخلنده کائن پساروفچه قریه‌سنده عقد اولنان معاهده‌یی متعاقب اوسترپا حکومتیله اعادهٔ صلح وتجدید مصافات اولندقدن صوکره کرچه دولت براسایشه کیروب اعمارات داخلیه‌یه صرف اقدام اولندیسه‌ده ، صدر اعظم مقبل ابراهیم پاشایه . کوپریلی حفیدی نعمان پاشایه تزویج بیوریلان خانم سلطانلر ایله شهزادکانك پك مطنطن صورتده اجرا قلنان ختان جمیتلری بودور اسایشك وقایع مهمه‌سندن اولوب برطرفدنده بوغاز ایچی مسیره‌لرنده ، کاغدخانه و (آیینه‌لی قواق) قصرلرنده ذوق و تنزه علملری رواج بولدی . (آیینه‌لی قواق) ده بر سند امضالنمشدرکه ـ مواد مندرجه‌سی قینارجه معاهده‌نامه‌سنك بعض ماده‌لرینی تنقیح ایتمکده‌در . بوتنقیحنامه‌نك برنجی‌ماده‌سنك بر فقره‌سنده : « قینارجه عهدنامه‌سنی بشقه ایکی قطعه‌سنده مسطور ایکی مادهٔ متفرده‌سیله معاً تمام قوت کامله‌سنده بعبارتها ، بعینها نصی اوزره اشبو معاهدهٔ جدیده ایله تصدیق ایدرز . » دینیلور .

[اون ایکنجی عصر هجری اواخری] بو آیینه‌لی قواق تنقیحنامه‌سیله شاهنکرای‌ك قریم خانلغی تأیید ایدلمشدی .

تاریخلرده مذکور اولدیغی اوزره ، سفارتنامه‌سیله مشهور اولان باب عالی رجالندن (۲۸) محمد افندینك فرانسه قرالی اون بشنجی لوئی نزدینه سفارتی بو تاریخلره مصادف اولوب عودتنده ، اورادہ زیارت ایتمش اولدیغی اون‌دردنجی لوئینك وحفیدینك جولانکاه صفاسی اولان وه‌رسای سرای وباغچه‌لرینی تقلیداً کاغد خانه چاغلایان و قورولری وحوده کتیرلمش ایدی . اوروپادن جلب اولنان لاله چیچکی پك نادیده کورلدیکندن هوسلیلری آرمسنده زیاده‌سیله مقبول طوتیلوب تاریخلرمزده مشهور اولدیغی اوزره صوغانلرینك اُزر فندق التون قیمت بولمسی بو دور صفا و احتشامك تظارا ندندر .

ترسانه ، قاسم پاشا — Kassim Pacha, l'Arsenal maritime . ترسانه‌نك بولندیغی ساحهٔ وسیعه وقتیله قبرستان ایمش . سلطان سلیم خان اول زمانندہ ومیلادك (۱۵۱۵) تاریخنده ترسانه‌یه تحویل واورادہ‌کی مقابرده اخر محله نقل ایدلمشدر . قانونی سلطان سلیمان خان زمانندہ ترسانه وقاسم پاشا جهتنك اعمارینه تشبث اولنمشدر .

سیاح شهیر اولیا چلبی کتابنك برنجی جلدنده دیرکه : « بوقاسم پاشا زمان قدیمده معمور برمناستر اولوب بین‌الکفره (آیالونغه) نامیله مشهور ایمش . بعدالفتح مزارستان امت محمد اولمسی فرمان اولنور . زیرا (عبدالمؤمن ملك) خلافتنده مسلمه واباایوب انصاری واسطه‌سیله ، و صوکره‌لری هارون‌الرشید وسلیم یازید زمانلرنده استانبولك برقسمی وغلطه‌نك نصفی فتح اولندقده بنه بوقاسم پاشاده ترسانه آرقه‌سی جمله‌مزارستان اولوب صحابهٔ کرام اولاد ذوی‌الاحترام مدفون اولدیغی مثبتدر . حالامزارستانده‌کی مزار طاشلرنده کوفی خط ایله تحریر اولنمش علامتلر واردر . بونك ایچون فاتح تعمیرینه بذل همت ایدوب برقاچ کوز ترسانه ودیوانخانهٔ قپودان پاشا وبرجامع انشا ایتمشدر . صکره ایام دولت سلیمان‌خانده استانبول شهری برآدم دریاسی کسیلوب اوموز اوموزی سوکز اولنجه ، وزرادن آناپولی فاتحی قاسم پاشایه ، سافر فاتحی پیاله پاشایه ، اخسخه فاتحی فرهاد پاشایه ، علاءالدوله فاتحی آیاس پاشایه فرمان پادشاهی صدور ایدرك قاسم پاشا شهرینی معمور ایتمکه مأمور اولدیلر . وبیکلرجه اعیان دولت دخی صرف مقدرت ایدرك اوشهری حقیله معمور وآبادن ایلدیلر مرحوم قوجه پیاله‌پاشا چیره دستیٔ جهادی اولهرق اون ایکی بیك اسیره مالك اولدیغندن قاسم پاشانك تا نهایتنده برجامع ومدرسه وتکیه انشا ایتدیرمشدر . لکن جامعك جماعتی اولدیغندن جماعت پیدا ایتمك ایچون عتیق ترسانه بوغازنده دریایی کسوب تاجامعه قدر برساعت یره دریایی کتورمشدر . اوزمان خلیجك ایکی طرفی باغ وباغچه‌لی اولرله طولی وجامعك اطرافی معمور اولهرق جماعتی جوغالمشدر . لکن پیاله پاشانك وفاتندن صوکره خلیج تطهیر اولنمهرق باران رحمت سیلنك کتوردیکی حس حاشاك ایله پر اولوب قایقلرك کیروب چیقمسی معطل اولدقده هرکس خانه‌سنی ایلری بنا ایدوب حالا خلیجك اوطرفی معطل قالمشدر . لکن پدرمك حکایه‌سنه کوره ، قاسم پاشانك چارشوسی ایچنده درت آغزلی دینبلان قپولره قدر دریا کلیرمش . »

هجرتك (۹۲۲) سنه‌سی ربیع‌الاخرینك اون ایکنجی ومارتك اون سکزنجی کونی ترسانهٔ عامره کلیولیدن درسعادته نقل ایدلمشدر . ترسانه امورینك تنظیم واصلاحی خصوصنده سلطان سلیم خان

ثالث پك بیوك خدمت وهمتی سبق ایلشدر . اولوقت فرانسز ایلچیسی بولنان شووازول غوفیه‌نك توصیه‌سی اوزرینه ، طولون ترسانه‌سنه مأمور مهندس (لوروا) Le Roi درسعادته جلب ایدیلهرك ترسانه امورینی تنظیمه باشلامشدی . قپودان دریا حسین پاشانك همت وغیرتیله آز زمان ظرفنده(۷٤) طوپی حامل بیوك برسفینه انشا ایدیلهرك دریایه تنزیل ایدلمشدی .

حسین‌پاشانك ترسانه امورینی اصلاح‌خصوصنده پك چوق خدمتی سبق‌ایتمشدر . مشارالیه آززمان ظرفنده تجهیز ایلدیکی بر فیلو ایله اطهلر دکزینه چیقارق تصادف ایتدیکی سفائن اجنبیه قپودانلریله کوروشمش ودرسعادته عودتنده سلطان سلیمه براصلاحات لایحه‌سی تقدیم ایلشدر .

بو آرالق فرانسه حکومتی (برون) Brun اسمنده برمتخصصی درسعادته کوندردی . مدت مدیده آوروپاده بولنوب عودت ایدن اسحق پك قپودان پاشانه دست معاونتی اوزاتهرق آز زمان ظرفنده یکرمی قطعه حرب سفینه‌سیله اون بش فرقتین ، اون قوروه انشا ایتدیرهرك ترسانه لیمانی تزیین ایلدی . قپودان پاشانك واسحق بکك همتلری بوتلره منحصر قالمیوب برده بحریه مکتبی تأسیس ایدلدی . اوروپادن جلب ایدیلن معلملر واسطه‌سیله تدریساته انتظام تام ویرلدی . هرطرفده کوریلان انتظام تام وفعالیت ایشلری تسهیل وتسریع ایلدی ترسانه‌ده کمیلری وقدرغه‌لری چکمك اوزره اوستی قپالی محللر ، ریختیم بیارلر انشا اولندی .

حتی قپودان پاشا سلطان سلیمه ساحلده‌کی دائره‌لردن برنده مکاف صیافتلر بیله کشیده ایلدی . قپودان پاشانك بوخدمتنه مکافاةً صهریت سنیهٔ پادشاهی‌یه‌ده مظهر اولدی .

غلطهٔ — غلطه‌یه بزانسلیلر زمانلرنده (ایجیر) معناسنه اولان (سیکه) Sykai دیرلردی . زیرا ، بوراده پك‌چوق ایجیر آغاجی واردی ، Aimphiaraūs معبدی‌ده مشهور ایدی . بوحوالیه بالآخره (غلطه) دینلمشدر . مورخین قدیمه‌دن‌ایسؤ آنیس Jean Szesse ایله (کیلیوس) لك روایتلرینه‌قیلورسه ، میلادن (۲۷۰) سنه اول غالیالیلرك (برهنوس) Brenus لك تحت‌قوماندانسنده حالده بورادن کچملرندن طولایی بوراسنه غلطه دینلمشدر .

کتابمزك مقدمه‌سنده ، منطقه‌لر بحثنده کورلدیکی اوزره غلطه استانبولك اون اوچنجی منطقه‌سنی تشکیل ایدیوردی . غلطه ، بالاخره توسع ایتمش وایمپراطور برنجی (ژوستی‌نین) [٥٦٥ — ٥٢٧] طرفندن برچوق مبانی ومؤسسات انشا علاوه‌سیله توسیع ایدیلهرك نامنه اضافةً (ژوستی‌نیانوپولیس) یعنی (ژوستی‌نیانوپولیس) یعنی ژوستی‌نین بلده‌سی نامیله معروف اولمش ایدی .

میلادك (٥۲۸) سنه‌سنده ایمپراطور مشارالیه Sykae یعنی غلطه سورلرینی تکرار انشاابتدیرمشدی .

میلادك [۱۲۸۲ — ۱۲٦۱] سنه‌سنده اجرای حکومت ایدن سکزنجی (میخال) پالهٔولوغ زمانلرنده جنویزلیلر ، منافع تجاریه‌لرینك تامینی ایچون ایمپراطور مشارالیهه مراجعت واسترحام ایدرك استحصال ایلدکاری مساعدهٔ مخصوصه اوزرینه میلادك (۱۲٦۱) سنه‌سنه مصادف آعستوسك اون بشنده ملت مذکوره غلطه‌ده برنوع مستمره تأسیس ایتمشلردی .

یوقاروده بیان اولندیغی وجهله ، جنوبزلیلر غلطه‌ده یرلشدکدن ، و تجارتلرینی تا (دون) Tanaïs یری منصبنه قدر توسیع ایلیه‌رك عظیم ثروت تأمین ایلدکدن صوکره میلادك (۱۲۷۶) سنه‌سنده ولی‌نعمتلری اولان بیزانس دولتنه قارشو رفع لوای عصیان ایتمشلردی . بناءً علیه جنوبزلیلری، پاپتختك آغوش حمایتنه المش اولان میخائیل پالهٔولوغوس ، کافر نعمت اولان بوعاصیلر اوزرینه قوهٔ عسکریه سوق ایدرك آنلری تادیبه موفق اولمش ایدی . اوتاریخده غلطه‌نك اطرافنده هنوز سورانشاایدلمه‌مش اولدیغندن ایمپراطور تأدیبنی سهولتله اجرا ایده‌بیلمش ایدی .

فقط برمدت صوکره، اختیارلغیله معروف برنجی آندرونیقوس ایله کنجیعنی ایکنجی [۱۱۸۵-۱۱۸۳] آندرونیقوس پاله ٹولوغوس ، ویاتی ابئیوانیس قانتافوزنیوس زمانلرنده بو نانکور ومضر جنوبزلیلر ، ایمپراطورلرلقده دوام ایدن نزاع وفزاعدن ، وحکومتك صنفندن بالاستفاده تکرار سلاحه صاریلوب غلطه‌نك اطرافنده سورلر وقلهلر انشاواعلا ایتمشلردی .

مشارالیه ایکنجی آندرونیقوس پاله ٹولوغوس زمانده ، ومیلادك (۱۲۹۶) سنه‌سنده وندیکلولرله غلطه‌ده ساکن جنوبزلیلر آره‌سنده‌ظهور ایدن اختلاف‌ومجادله اوزرینه وندیك دونماسی کلەرك غلطه‌یی یاقمش ایدی . بونك اوزرینه جنوبزلیلر سلاحه صاریله‌رق استانبولده نقدر وندیکلی وارسه جمله‌سنی بوغازلامشلردی [۱] .

ایشته بوائناده عثمانلی تورکلری اناطولیده یرلشمشلردر . [۱۲۹۶]

وندیکلیلرك قتل‌عامی اوزرینه (۱۳۰۲) ده برونديك‌دونماسی کلەرك استانبوله‌هجوم وتعرض ایتمشدر. اسپانیاده کائن (قاتالانیا) رؤساسندن (روژه) Roger Seflor اسمنده بری ایمپراطوره عرض خدمت مقصدیله استانبوله کلمش [۱۳۰۳] ، وایمپراطورك یکنی(ماریا) ایله ازدواج ایتمش‌ایدی بوائناده ، استانبولده‌کی جنوبزلیلرله قاتالانیالیلر آره‌سنده دهشتلی بر قتال وقوعه‌بلمشدر . قاتانیالیلرله عثمانلیلر آره‌سنده‌میلادك (۱۳۰۵) سنه‌سنده آلاشهرده وقوعبولان محاربه‌ده عثمانلیلر مغلوب اولەرق قاتالالیالیلر کلیبولیده یرلشمشلردی . (بەرانژه) Etença نامنده بری‌ده اورادە نصب و غران دوقا تعیین ایدلمشدی . [۱۳۰۶]

(۱۳۰۷) ده سالف‌الذکر (روژه) قیصر اعلان ایدلمش ایدی ، ادرنه‌ده ایمپراطور میخائیل پالهٔولوغوس‌ك مواجهه‌سنده قتل واعلام اولمشدر . ایشته بوائناده استانبولده نقدر قاتالونیالی وارسه هپسی قتل واعدام ایدلمشدر . غران دوقا بەرانژه‌ده، مرمره دکزی سواحلیله‌ادرنه ولایتی وحوالیسنی Thrace تخریب ویغما ایتمش ایدی، جنوبزلیلرك دام اسارتنه دوشه‌رق غلطه‌یه کتورلمش ، اورادن طرزونه ، وبالاخره جنوبه اعزام قلنمشدر .

[۱] صحیفه‌ده بووقعه‌یه داثر تفصیلات ویرلمش ایدی .

(روقافور) کلیولی آجیقلرنده بیزانس دوناتماسیله قارشولشه‌رق روملری معلوب وپریشان ایتمش ایدی [١٣٠٨] بالاخره دام اسارته کرفتار اولمش وایتالیایه کوندریلهرك اورادہ وفات ایتشدر . بوتاریخده استانبولده بیوك برياغین ظهور ایتمشدر . بووقوعات متمادیه اوزرینه قاتالونیالیلر یونانستانه آقین ایتمشلردر . [١٣١١]

[قمریه جامع شریفی] نام اثرمده برتفصیل بیان ایدلدیکی وجهله [١٣١٦] سنه‌سنده ، متصوفهٔ مسیحیه‌دن (تئودور مه‌توحیت) خدمات برکزیره‌سنه مکافاةً (بویوك لفوفت) عنوان ومیصنه نائل اولمشدر . مه‌توخیت ملادك (١٣٣٢) سنه‌سنده وفات ایتمشدر .

استانبول سورلرینك تعمیری ، و ایاصوفیه بعدهالیسیله پوستینیانوس ستوننك ترمیمی هپ بوزمانه مصادفدر [١٣١٧] .

ایمپراطور طقوزنجی میخائیلك وقوع وفاتی اوزرینه [١٣٢٠] اوغلی اوچنجی آندرونیکوس ، ایمپراطور اختیار برنجی آندرونیقوس علیهنده بر سوء قصد ترتیب ایتمشدی . کنج آندرونیقوس استانبولدن فرار ایدرك طرفدارلرینه التحاق ایتدکندن صکره استانبول اوزرینه یورومشدر . [١٣٢١] ؛ ١٣٣٢ ده ایکی آندرونیك بینلرنده بر معاهده عقد اولهرق کنج آندرونیقوس‌ده ، حکومته اشتراك ایتدیرلمشدی. بولغارلرله محاربه ایشته بوزمانده واقع اولمشدر. [١٣٢٣] ده تاتارلر ، ترا کیا دینلن ادرنه وحوالیسنه کچمشلر . کنج آندرونیکوس صاووا خاندانه منسوب (ژان) ایله عقد ازدواج ایتمشدی . [١٣٢٦]

سلطان اورخان غازی خضرتلرینك بروسه‌یی ضبط و تسخیری بو هنکامه مصادفدر [١٣٢٦].

سالف‌الذکر آندرونیقوسلر بدایةً آره‌لرنده ظهور ایدن اختلاف و مجادله اوزرینه برمدت عقد متارکه وتاسیس مواخاة ایتمشلردی [١٣٢٢] ؛ فقط [١٣٢٧] سنه‌سنده بینلرنده تکرار اختلاف افکار ظهور ایتمکله کنج لقبیله مشهور اولان ایکنجی آندرونیقوس بر چوق شهرلری ضبط ایدرك میلادك [١٣٢٨] سنه‌سنه مصادف مایسك یکرمی دردنجی کونی استانبوول شهرینی اشغال ایتمشدی ، وایشته بوائناده ، اختیار لقبیله معروف اولان برنجی آندرونیقوس خلع ایدلمش ایدی .

یکیچریلرك تشکیلی ، ایمپراطور اوچنجی آندرونیقوسك زمان حکومتنه مصادفدر . [١٣٣٠]
سلطان اورخان ایله بیزانس دولتی ارەسنده‌کی معاهده‌ده [١٣٣١] سنه‌سنده امضالنمشدر .

یوقاروده تفصیلاً بیان ایدلدیکی وجهله غلطه‌ده ساکن جنوه‌لیلر ، قصبهٔ مذکوره‌یی سورلرله قه‌لرله تحکیم ایتملری ارزرینه، ایمپراطور بشنجی یانی قانتا قوزینوس، غلطه‌نك تحکیمندن تولد ایده‌جك محذورلری نظر دقتدن دور طوتمامش ایدی ، بحراً انلره فائق بر قوته اولمدیغندن انلرله عقد مساواة ومصالحه‌یه مجبور اولمش ایدی .

ایمپراطور مشارالیهك قاین برادری یانی بالهٔولوغك زمان حکومتنده جنوه‌لیلر جرأتن وجسارتلرینی اودرجه‌یه

کتیردیلرکه اکثریا استانبولی طوپله دوکمکه باشلادیلر . کتابمزك مؤلفی دییورکه : « بونکله برابر هپسندن زیاده المناك اولان شی ، بیزانس حکومتی کرك داخلی منافسه و منازعه‌لردن وکرك خارجی دهشتلی دشمنلرك رقابتلرندن طولایی کوندن کونه ضعفه دوچار اولهرق چرخ اداره‌نك بوزولمغه یرطوتمسی ایدی . » بونکله برابر کندیلرینی دکزلرك حاکم مطلق فرض ایدرك موفقیات تجاریه‌لرندن وقره دکز بوغازنده‌کی قوت واقتدارلرندن طولایی تکبر ایدن وروملره قارشو کندیلرینی آرسلان فرض ایلین وفقط کوندن کونه قوش و مکتلری افول ایدن جنوزلیلر یعنی جنویزلر، عثمانلیلرك متزاید برصورتده‌کی ترقی وقوتلرندن ناشی تتره‌مکده ایدیلر . بونکچون میلادك (۱٤٤٦) سنه‌سنده غلطه‌نك سورلرینی یوکسته‌رك انلری تحکیم ایدیلر . بوتحکیات نتیجه‌سی اولهرق غلطه سورلرینك نقاط مختلفه‌سنه اون ایکی قپو آچدیلر .

ایام متأخره‌ده استانبولك عثمانلیلر طرفندن حسین محاصره‌سنده جنویزلر قورقولرندن تلکی حیله‌لرینه مراجعت ایتدیلر . وکاه اشعاره وکاه کیزلیجه فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینه عرض معاونت ایلدیلر. وظن ایتدیلرکه بوصورتله ـ رقیبلری اولان بیزانسلیلرك محو واندراسندن صوکره ، غلطه‌یه تکرار حاکم متصرف اولهجقلر وبیزانس دولتی زمانده اولدیغی کبی تجارتلرینك ثمراتی اقتطاف ایده‌جکلر ! فقط حضرت فاتح، عاقل ودوراندیش برسیاسی اولدیغندن استانبولك فتحی متعاقب جنویزلری‌ده غلطه‌دن طرد ودفع ایلمش ایدی .

ایشته جنویزلر ، غلطه‌دن طرد ایدلدکدن ودال بوداق صالان تجارتلری‌ده کوکندن قلع اولندقدن صکره ، قره‌دکز بوغازینك اوروپا سفائنه مروری قطعیاً سد ومنع اولندی .

بیزانس ایمپراطورلری زمانده غلطه‌ده متعدد حمام‌ایله آرقادیئوس چارشوسی، برتیاترو ، برترسانه، آیا میخال کلیسای ، محابیرلر کلیسای ایله Rglise Dse Machabées ، اشموئیل علیه‌السلام، مریم‌انا وآیا ایرینی‌املرینه کلیسالر موجود ومعمور ایدی . آیاایره‌نی کلیسای وقتیله بت پرستلره مخصوص برمعبد ایکن ایمپراطور بیوك قسطنطین بوراسنی کلیسایه تحویل و (ژوستی ئه‌ن) ده مکمل صورتده تعمیر وتزیین ایلمشدی .

بوکلیسا، الیوم طوپخانهٔ عامره‌نك بولندیغی یرده ایمش .

بومبانینك کافه‌سی مرور زمان ایله محو وکمنام اولمش یالکز الیوم [عرب جامعی] دینیلان قدیم لاتین کلیسای پایدار اولهبیلمشدر . (بارت) ك رواتینه باقیلورسه ، بوراسی (آیا آره‌ئو په‌ندوس) Saint -Dré- obindus نامنه انشا اولمش اوفاق بربیزانس مسجدی ایمش بوراسی اون یدنجی عصرده جامعه تحویل اولنمش . بناءً علیه (۱۸۰۳) تاریخنده محترق اولان اسکی بنا بیزانسك عربلر طرفندن دردنجی دفعه محاصره‌سندن وغلطه‌نك سکزنجی عصر ابتدالرنده فتح واستیلاسندن صوکرا عقداولنان مصالحه‌یی متعاقب عربلره ترك اولنان برمعبد اسلام اولمسی محتمل دکل ؛ زیرا اسکی مورخلرك افاده‌لرینه کوره ، بوجامع بالذات عربلر طرفندن یاپدیرلمشدر . عرب جامعی اسمی ذاتاً (آره‌ئوپنتدوس) نامنی تذکار ایدییور . . .

غلطه‌نك دكز طرفنده‌كى سورلرله غلطه قلعه‌سى ازمنهٔ قديمه‌ده (عيسى قلعه‌سى) ناميله معروف و مشهور ايدى . قصبهٔ مذكوره‌نك قره طرفنده‌كى سورلرى استانبولك فتحندن ايكى هفته صوكره ، فاتح حضرتلرينك امريله يقديرلمشدر .

غلطه قرسى — بوقله ميلادك (٥٠٧) سنه‌سنده ، ايمپراطور برنجى (آناسطاس) Anastase le Diocore طرفندن ، قره‌دكز ساحلندن [يعنى سراى برونندن] مرمره ساحلنه طوغرى سورلر انشا ايتديرلديكى زمان ياپديرلمشدى . بوسورلر [آناسطاس سورى] ناميله مشهوردر. مؤخراً ميلادك (١٤٤٦) سنه‌سنده جنوه‌ليلر بوغلطه قلعه‌سنى توسيع ايتمشلردر .

ميلادك (١٧٩٤) سنه‌سنده و سلطان سليم ثانى زمانلرنده ـ اولجه برحريقدن خسارزده اولان بوقله تعمير ايدلمش ايدى ينه برحريقدن رخنه‌دار اولديغندن سلطان محمود خان ثانى طرفندن (١٨٢٤) تاريخنده يكيدن انشا ايديلورجه‌سنه تعمير وترميم ايدلمشدر . غلطه‌ده اقامت ايدن جنويزليلرك رئيسنك كوشكى وويوده جاده‌سنده‌در .

غلطه حقنده معلومات تاريخيه ملوك امويه‌دن معاويه‌نك زمان سلطنتنده وهجرت سنويه‌نك قرق اوچنجى سنه‌سنده استانبول محاصره ايدلمش ايدى فتح اولمه‌يه‌رق يالكز بعض مال غنائمله اكتفا ايديلمرك عودت اولونمشدى .

هجرتك (٥٣) نجى سنه‌سنده امويلردن عبدالمالكك زمان حكومتنده مسلمه وحضرت ابا ايوب انصارى وعمر بن عبدالعزيز قوماندالرى آلتنده ايكى يوزبيك كشيلك . برارادو ايله استانبول برآ و بحراً محاصره ايديلوب غلطه‌يه امان ويرميه‌رك فتح اولندى . بواردو قره‌دكز طرفند قسطنطينه طرفنه كچمش ايدى .

اوليا چلبى سياحتنامه‌سنده ، عرب جامعى عمربن‌عبدالعزيز بنا ايلديكنى يازيبورسه‌ده ـ بوراسنك قديماً واساساً لاتين كليساسى اولديغنى بزانس مورخلرينك افاده‌لرينه عطفاً يوقارووده سويلش ايدك . عمر بن عبدالعزيز بوراسنى تعمير وجامعه تحويل ايتمش .

بوراده‌كى يكى جامع ، سلطان مصطفاى ثانى ايله احمد خان ثالثك والده‌سى رابعه سلطان طرفندن ميلادك (١٦٨٠) سنه‌سنده اسكى برلاتين كليساسنك تملكى اوزرينه انشا ايدلمشدر .

ينه اوليا چلبى‌نك روايتنه نظراً ، غلطه‌نك شمال جهتنده عمر برعبدالعزيز برقلعه انشا ابتديرود اسمنى (قلعهٔ قهر) قويمش بونكچون بعضيلرى غلطه‌يه (مدينةالقهر) ديمشلر. حالا قورشونلى محزنك بولنديغى محلى دخى انلر بنا ايتمشلر .

بك اوغلى — بو محله‌يه بك اوغلى دينلمسى ، طرزون ايمپراطورى (قالويانى قومن) ك اوغلى پرنس (الكسيس) ك بوراده برمدت اقامت ايتمش اولمسندر .

كرجستان قطعه‌سنك حضرت فاتح طرفندن ضبط واستيلاسندن صوكره، موميه اليه پرنس (الكسيس)، عمجه‌سى وطرزون ايمپراطورى (داود قومينوس) ى استانبوله جلب ايدرك الكسيس بك اوغلنده اقامت ايتديرمش ، عمجه‌سى بولنان مشاراليه داود قومه‌نى‌دى جوجوقلريله برابر ادرنه‌يه كوندرمشدر .

فقط صوکره‌لری ، آق قیونلی حکمداری اوزون حسنك زوجه‌سی ومشارالیه‌داود قومینوس‌نك قرنداش قیزینك کندیسنی کلوب کورمك اوزره آلکیس ایله مخاره ایلدیکنی خبر آلدیغندن ـ تعلقاتیله برار قتل ایتدیردیکنی روم تاریخلری یازییورلر . [قسطنطینیات ـ نام اثر]

طوپخانه — غلطه‌دن طوپخانه دونرکن وقتیله بربرون وارمش. بورونه، بیزانسلی مورخ (دوقاس)نك روایتنه نظراً (مه‌توپون) Metopon درلرمش ، بورونك بولندیغی یره ، حالا لطافت واحتشامنه حیرات اولدیغمز سلطان احمد خان ثالثك چشمهٔ دلاراسی یاپدیرلمشدر .

غلطه‌نك قبرلری

۱ — غرب طرفنده قاسم پاشا ترسانه‌سنه ناظر حصار بیچیمنده میت قپوسی — الیوم میت‌یوقوشی دیه معروف اولان‌یوقوش التنجی دائرهٔ بلدیه‌دن اشاغی اینن واون‌قپانی کوپروسنه منتهی‌اولان جاده‌در. بوجوار اولکی سنه‌یه کلنجه‌یه قدر [۱۳۲۶ رومی] قبرستان ایدی . اوقاف همایون ناظری مصرلی متوفی حلیت‌جاده‌پاشا زمانده وشیخ‌الاسلام صاحب منلابکك هنکام مشیختنده، قاسم‌پاشا یه طوغری امتداد ایدن مقابر مسلمین فسخ ایدیلرك طاشلری الیوم موجود ومحتاج تعمیر بر حالده طوران کارکیر (صالحه خاتون) تربه‌سنك باش طرفنده احضارایدیلان جسیم برچقوره کومولمشدر . فقیر کوردم .

بو صالحه خاتونك مدفنی میت زاده قبری دیه معروف ایدی . اولیا چلبینك روایتنه باقیلورسه ، بوتربه‌ده مدفون اولان ذاتك پدری سلطان محمد رابع ایله مجارستانده کائن (اکری) Erlau فتحنه متوجه اولدیغی زمان بوصالحه خاتون حامل ایتمش. پدری استانبولدن حین مفارقتنده: زوجه‌سی بطننده بولنان چوجغنی حافظ حقیقی اولان جناب حقه امانت ایدرك یوله چیقمش. جانبوکه قادین وضعنی حمل ایتمه‌دن اول وفات ایدرك دفن ایدلمش فقط قبرده وضع حمل ایلمش. معصوم والده‌سنك مه‌سنه پایدشوب امرمش . پدری سفردن عودتله زوجه‌سنی صورمش وفات ایتدی خبری ویرلمش. معتقد والده‌سی‌هان: « بن انك قرنده‌کی کارهانه صاحبنه امانت ایلش ایدم چابوق اهلمك‌قبرینی بکا کوسترك » دیه‌رك‌درحال قبره وارمش. قبردن برچوجق صداسی کلدیکی ایشیدلنکله قبردرحال آچیلهرق معصومك هنوز برحیات اولدیغی کورلمسیله اورادن النوب خانهٔ‌پدره کتوریلش وبیودیلوب تعلیم وتربیه‌سنه اعتنا ایدلمش بوجوحق بالاخره افاضل علمادن اولمش سلطان احمد خان زمانده ارتحال ایتمشدر، والده‌سنك یانه دفن ایدیلش حالا اوزرنده قالین طاشلردن یاپلش قبه‌لی برتربه واردر . درونده واورتده والده‌سی صول طرفنده اوغلی مدفوندر. والده‌سنك‌مزاری اوزرنده جویزدن‌معمول پارمقلق‌واردر. اطرافنده‌یازیلر موجوددر. تربه‌نك قپوسی اوزرنده‌کی مرمر لوحه‌ده یازیلر وارمش فقط صوکره‌دن سیلنمش ؛ حالا یازی اولدیغی فرق ایدیلیور .

سیاحتامه‌سیله معروف اولیا چلبینك پدری دوریش محمد ظلی ، والده‌سی ، ده‌ده‌سی تیورجی قره احمد ، ده‌ده‌سنك ده‌ده‌سی یاوز اوز بك ایله اولیای مومی‌الیهك والده‌سی مذکور صالحه خاتون تربه‌سنك قربنده برصفه‌کارکیر اوزرنده مدفون ایمشلر . کچنکی تخریبده بونلرده کنام ایدلمشدر .

۲ — جنوبه ناظر ولب دریاده غرب قپوسی . بوراده قانونی سلطان سلیمان خانك صدراعظمی مشهور صقوللی محمد پاشانك تأسیس کردهسی اولان مکتب برجامع واردر . معماری معمار سناندر .
۳ — جنوبه ناظر لب دریاده کورکچی قپوسی .
٤ — باغ قپانی طرفنه اچیلور لب دریاده یاغ قپانی قپوسی .
٥ — لب دریاده جنوبه ناظر بالق پازاری قپوسی .
٦ — جنوبه ناظر قره کوی قپوسی .
۷ — شرق جهتنده لب دریاده قورشونلی مخزن قپوسی . که رومللر بو قپویه (آیانیقو) قپوسی دیرلر چونکه بوزاده جواریون ایازمهسی ورمش .
۸ — جانب شرقده دریایه ناظر کرچ قپوسی ایله خلیجه اچیلور تیمور قپوسی .
۹ — قره یه ناظر طوپخانه قپوسی .
۱۰ — قره طرفنده شماله ناظر کوچك قله قپوسی .
۱۱ — شماله ناظر بیوك قله قپوسی .
بالاده مذکور قاپولردن سکزی دکز کنارنده ایدی . متباقی قپولر قلعهنك اطرافنده طوپخانه وقلعه قپولری قره یه ناظر ایدی .

بونلردن بشقه درون قلعهده کی بوله حصارلرکده قپولری واردیکه آنلرده شونلردر : کوچك قره کوی قپوسی ، کوچك قلعه قپوسنك ایچ یوزنده میخال قپوسی ، میدانجق قپوسی کلیسا قپوسی ایچ عزب قپوسی ، صادق قپوسی . در . بو قپولردن اوچی جاده یه ناظر ایدی .

طوپخانهٔ حضرت دلاراسی

عثمانلی طرز معماریسنك اك لطیف برنمونهٔ ذوق آوری اولان بو سلسبیل دلارا محتشم حشمکان سلطان احمد خان ثالثك هنکام سلطنتنده و [۱۱٤۳] تاریخ مجریسنده یاپدیرلمشدر . [*]

خاقان مشارالیه زماننده انشا ایتدیریلن چشمهلرك اك لطیفی ، اك محتشمی ایاصوفیه معبد قدیمی جوارنده وباب همایون قارشوسنده کی سبیلدر .

غلطهده عزب قپوسی جوارنده کی چشمه ایله اسکداردهاسکله میداننده کی سبیلده سلطانمشارالیهك جمله آثار مشکورهسندن و عثمانلی اسلوب معماریسنك انموذج بدایع پرویسندن والحق استانبولك دها طوغرسی عثمانلیلرك باعث افتخاری اولان مبانیٔ کزیدهسندندر .

فندقلی

فندقلینك بیزانسلیلر زماننده کی اسمی (کوش بلده) معناسنه اولان (آرکیروپولیس) فندقلینك بونام ایله تسمیهسندن اول Aiantion نامیله مشهور ایدی زیرا بیزانسلیلراوراده (تهلامون) ك Telamon

[*] سلطان مشارالیهك (۱۱٤۳) سنهسنده وقوعبولان خلعی اوزرینه، (۱۱٤٥) ده سلطان محمود خان اول طرفندن اکمال ایدلمشدر .

اوغلی (آژاقس) Ajax نامنه یورطیلر اجرا ایدرلردی . بر روایته کوره ، فندقلی وحوالیسی کاملاً فندق آغاجلرندن متشکل اورمان ایمش .

Argyroupolis بزانس مورخلرینك افاده‌لرینه نظراً حواریوندن (آیا آندره) ، بزانسلیلرك محضرنده حق کلامنی یعنی دین‌عیسویه متعلق احکامی ـ یواده اعلان وتبلیغ وبرکلیسا انشاایتدکدن صوکره استانبولك ایلك پاپاسی اولان (آستاکیس) Stachys ی (تقدیس) ایتمشدر .

فندقلینك لطافت موقعیه‌سندن طولایی ـ ایپراطور (آرقادیوس) زمانندە یطریق (آتی‌یه‌نس) Attiens بوراسنه بالاده مذکور اولدیغی اوزره (آرکیروپولیس) نامنی ویرمشدی .

حتی مورخیندن (سوقوات) ك افاده‌سنه باقیلورسه « یطریق مومی‌الیه ، فندقلی موقعنك لطافتنی کوره‌رك بوراسنه (آرکیروپولیس) دیملی دیمش ویواسم اورایه علم اوله‌رق قالمشدر .

فندقلیده صالی پازاری دینیلان موقعده سلطان محمود خان ثانی حضرتلرینك همشیرهٔ محترمه‌لری فخرالمخدرات ، تاج‌المستورات عادله سلطان مرحومه‌نك ساحلسرایلری واردر .

طوله باغچه

طوله باغچه‌نك زمان قدیمده‌کی اسمی (ژازونیئون) Jasonion یدی . بووجهله تسمیه‌سنه سبب ایسه ، یونان قدیم تاریخنده مشهور اولان (آرغونوتلر) ، سرکرده‌لری اولان (ژازون) ایله برلکده کرجستانه سفر ایدوب حین عودتده طوله باغچه‌یه یناشمش اولمریدر . معلومدرکه، یونانستان تاریخ قدیمنده (آرغونوتلر) سفری دیه مشهور برسفر واردر . یونلر (آرغو) اسمنده‌کی سفینه‌لرینه‌را کباً و (آلتون پوستی) toison d'or الق اوزره کرجستانه کیتمشلردی یونلرك قطعهٔ مذکوره‌یه تاریخ عزیمت و سفرلری معلوم دکلدر . دها طوغریسی بو وقعه اساطیر یونانیه دورینه عائد اولدیغندن ـ مبالغه‌دن خالی دکلدر. روایته نظراً یونلر الی کشی ایمش . هیچ شبهه یوقدرکه ، یونلر برطاقم آمال وثروت پیشنده قوشار آدملر ایدی وکرجستانده برچوق ثروت وسائر اسباب سعادت موجود اولدیغی خبر آلمش اولدقلرندن قایقلرینه راکباً قطعهٔ مذکوره‌یه کیتمشلردی یونلر عادتا قورصان ایدی ... حتی الیوم فرانسزجه‌ده (آرغونوت) تعبیری ، برطاقم جتین وجرأتکار وسائطله مشکل برنتیجه‌یی الده‌ایتمك عزم ایدن ، بوصورتله نفسلرینی تهلکه‌یه القا ایلین کیمسه‌لره علم اولمشدر .

وقتیله طوله باغچه ساحلنده برکوشك وارمش . بوقصر دلارا ، چین خاقانلرینك مکلف‌کاشانه‌لرینی تقلیداً یاپمش ایمش .

طوله باغچه اسکیدن سرولی برباغ ایمش . سلطان عثمان ثانی فرمانیله بتون دونتما کیلری صندالل ، فلیقه ، فرقته‌لری استانبولك یکرمی بیك قدو فرمه ، قایق معونه‌لری جمع اولوب طاشلر طولدیریلوب اوکنده‌کی دریایه دوکولیوردی لیمان کبی بربوغاز ایکن طولدیریلوب اسمنه (طوله‌باغچه) دنیلدی. وقتیله درت یوز آرشون تربیعنده بر میدان وارمش سلطان عثمان اوراده جرید اویناتمش . سلطان سلیمك برقصری برده حوضی وارمش .

[اولیا چلبی]

بشکطاش

بشکطاشك براسمی (رودین کوپریسی) Pont de Rodiens اولوب نام قدیمیده (دیپلوکیونیون) Pidlokionion ، (زه‌نغاکیونیون) Zengakionion ایدیکه (عمود مجتمعه) مناسبتدر. بووجهه تسمیه‌سنه سبب ده ، ایمپراطور برنجی رومن [۹٤٤ - ۹۱۹] Romain le Vieux اوراده برطاقم ستونلر رکز واقامه ایتدیرمش اولمه‌سیدر . بوعمودلرك تپه‌سنده بر صلیب واردی .

استانبولك فتحنده ، عثمانلی دونتماسنی تشکیل ایدن کیلرك - خلیج درسعادته بشکطاشدن نقل ایدلدکلرینی بیزانس مورخلرندن (دوقاس) ایله(فرانجهری) Frantzi اثرلرنده ذکر وحکایه ایدیورلر. [*]

(قسطنطنیاد) نام اثره کوره، حضرت فاتحدن اول ده بویولده او چ دفعه خارقه‌لر اجرا ایدنلر اولمش از جمله:

۲ — طقوزنجی عصر میلادیده ایمپراطور ماکدونیالی واسیل زمانده پاتریجی آمیرال (نیکیتاس اوریفا) Nicétas Orypha، برکیجه ایچنده بتون دونتماسنی قورنت برزخنك دیکر جهتنه قره‌دن کچیرمك بوسایه‌ده ، کریده‌ده کائن قندیه (خندق) بلده‌سنده قالمش آره‌صره موره‌شبه‌جزیره‌سنك سواحل غربیه‌سنی یغما وتخریبدن حالی قالمیان عربلرك کیلرینی محو وافنا ایتمشدر .

برنجی وقعه بودر .

۲ — ایکنجیسی اهل صلیب محاربانی زمانده وازنیقك محاصره‌سی اثناسنده اولمشدر. اوتاریخده ازنیق شهری قوتیه سلجوقیلرینك زیر اداره‌سنده بولنیوردی . استانبول ایمپراطوری‌ده الکسیوس قومنینوس) ایدی . (۱۰۹۷) اوائناده، اهل صلیبك کیلری (قدرغه‌لری) کملیك کورفزنده بولنیورمش محاربلر قدرغه‌لرینی قره طریقیله ازنیق جوارنده‌کی کوله golfed'ascanie آشیرمشلر وبوسایه‌ده ازنیق بلده‌سنی قولایلقله ضبط ایتمشلردر .

۳ — اوچنجی وقعه ایسه — استانبولك فتحندن اون درت سنه اول واقع اولمش و حضرت فاتحی‌ده بویولده تشویقه سبب تشکیل ایتمش ! شویله‌که :

میلادك (۱۹۲۹) سنه‌سنده ، وندیکلولر میلات شهری دوقه‌سیله دیکر ایتالیا بکلریله‌حال حربده بولندقلری هنکامده کیلرندن برقسمنی وندیکدن (غاردا) کولنه قره‌طریقیله کچیرمك و صورتله مذکور کولك ساحلنده بولنان بلده‌لری مدافعه‌یه قیام ایتمشلردی . زیرا اوتاریخده سواحل مذکوره‌ده‌کی

ایمپراطور الکسیوس قومینوسی زمانده سلجوقیلرله بیزانسلیلر ارهسنده بك مهم وقایع حربیه جریان ایلشدر . شدتلی برمحاربه‌دن صوکره انطالیا سلجوقیلر برضبطنه کچدیکی کبی (۱۸۰۵) ، سینوپی‌ده آلمشلردی . بوانناده الکسیوس ، ازمیدی استراد ایتمش ، فلیج رسلاندن ازنیق آلمشدر . (۱۸۰٦) . تاریخنده . استانبولده بیوك برزلزله اولمشدر .

استانبول اوزرینه اهل صلیب سفری بوانناده باشلار (۱۹۰۵) صلیبیونك پیشوا وسرکرده‌سی اولان پطرو اسمنده‌کی راهب استانبول اوزرینه یورور فقط اردوسی اناطولیده سلجوقی ترکلری ترفندن پریشان ایدیلور . (۱۰۹٦) ، صلیبیوندن (غودفرووا) بلغارستان طریقیله استانبوله کلیر ، اهل صلیب ایله بیزانس عسکرلری ارهسنده مجادله ظهور ایدر، (غود فرووا) ایمپراطور الکیس طرفندن صورت رسمنده سرایده قبول ایدیلور. بونك اوزرینه (غود فرووا) اناطولیه کچر (۱۰۹۷) . الکیس ازنیق اوزرینه یوکلته‌رك سنهٔ مذکوره حزیرانك یکرمنجی کونی شهری ضبط واسقبلا ایدر، تموزك برنجی کونی‌ده اسکیشهر جوارنده قلیج ارسلانك اردوسیله بیوك برمحاربه واقع اولور . (۱۹۰۷) بومحاربه‌ده سلجوقیلر مغلوب اولمشلردر .

شهر وقصبه‌لر وندیکلرلرك دشمنلری اولان ایتالیانلر طرفندن فوق‌العاده تهدید وتضییق ایدلمکده ایدی... روایته کوره ، کیلرك وندیکدن (غاردا) کوله نقلی تسهیل واجرا ایدن قندیلی (لوربول) Lorbule اسمنده بر روم ایمش . بو آدم کیلرك وندیکدن مذکور کوله نقلی ایچون پك چوق مزاحم ومشکلات چکمش ویوزمیل مسافه‌ده‌کی یولی بوصورتله قطع‌ایتدکدن صوکره املنه موفق اولمش وبویوزدن وندیك زادکانلغنك دشمنلرینه بیوك ضایعات وتردیرمشدر .

اثنای فتحده دونمای همایونك بشکطاش طریقیله خلیجه نقلی

حقنده تدقیقات وررایات تاریخیه

(دیپلوکیونیون) دینلن بشکطاشلك براز اوته‌سنده چراغان سرای محتشمی واردرکه ، تزیینان داخلیه‌سی اعتباریله عرب اسلوب معماریسنك برانموذجی لطافت پروری ایدی . چراغانده‌کی سرایك تاریخیدر . « بوساحلی کاه اوله لوح صفایخان سلطانه » چراغان سرایی جنتمکان سلطان عبدالعزیز خان حضرتلری یاپدیرمشلردر . بوسرایی برآره‌لق مجلس مبعوثان دائره‌سی اولمشکن (۱۳۲۵) سنه‌سی کانون ثانیسنك التنجی و (۳۲۷) سنه‌سی محرمنك یکرمی طقوزنجی کونی طوان آره‌سنده حریق ظهور ایدرك اواثناده شدتله وزان اولان کون طوغمشی روزکارینك یاردیمیله برایکی ساعت ظرفنده او محتشم سرای منقلب رماد اولوب محو اولمشدر . [*]

شایان دقتدرکه مجلس مبعوثات استانبولده اسکی اوقاف وشیمدیکی عدلیه دائره‌لرنده اجتماع ایدرکن، اوراسنك وسعت کامله‌یی حائز اولمامسی سببی ایلرو سوریله‌رك مجلسك چراغان سرایته نقلی ارزو ایدلدیکی اثناده ، شیخ‌الاسلام بولنان صاحب منلا بك بونقله شدتله ممانعت وحتی اولوقت مجلس مبعوثان رئیسی بولنان احمد رضا بکه بومسئله‌دن طولایی ایچه سوزلر سویلمش ایسه‌ده ـ مکلف محتشم بنالرده اوطورمق غرور وهوسی بوبابده‌کی محق مطالعاتی تأثیرسز براقمش وبو صورتله حالا سبب احتراقی پردهٔ ظلمتده قالمش اولان قوجه چراغان سرایی یانوب کول اولمشدر !

---

[*] چراغان سرایتك بولندیغی ساحه‌ده وقتیله سلطان محمود خان ثانینك برصیفیه‌سی وارمش. چراغان سرایی ، (۷۵۰) متره طولنده برساحه تشکیل ایدر داخلینك زینت واحتشامی اعتباریله طوله باغچه سرایی فرسخ فرسخ کریده براقشدر . طوله باغچه ساحللرینك جبهه‌سی (٦٥٠) متره‌در. طوله باغچه سرایی کرك بناسنك احتشام وعظمه حیرت ویره‌جك درجه‌ده وسعت ومهابتی وکرك تزیناتی اعتباریله اوروبا‌ده‌کی مبانینك اك محتشمی‌در. دور محمود خان ثانی ، عثمانلی طرز معماریسی ایچون یکی بر دوره‌در . تطبیق واستعمال ایدلمکه باشلانان یکی اسلوب معماری سرایلر انشاائتنده ، جبهه‌لرك ظرافت و احتشامی ، واولدقجه لطیف وصاف بر ذوق ایله ، کثرت تزیینات ایله تمیز ایتمشدی ؛ عصر اخیرك اللی صوك سنه‌سی ظرفنده انشا ایدیلن مزین ومحتشم جبهه‌لرك مبدأینی معظم و مکلف طوله باغچه ساحرای همایونی تشکیل ایدر . بوسرای عطا خاقان مشارالیهك دور سلطنتنده ابتدا ایدن یکی طرز تزین ومعمارینك باشلانغنجك ایلك نمونه‌سیدر . بوسرای محتشم سلطان عبدالمجید خان طرفندن یاپدیرلمشدر .

— بازت —

بشكطاش مولويخانه‌سى

بشكطاش مولويخانه‌سى ، قيودان دريا داماد شهر يارى اوخريلى حسين پاشا طرفندن (١٠٣١) ده چراغان سرايينك بولنديغى يرده تأسيس ايدلش و ايلك پوست نشينلكنه‌ده ، قيودان مشارالهك رجا و نيازى اوزرينه كليبولى مولويخانه‌سى شيخى اعاظم عرفاى مولويه‌دن يكيچرى اغاسى زاده محمد افندى تعيين واعزام قلنمشدر . افندى مشارالیه هرايكى مولويخانه‌نك مشيختى عهده‌سنده جمع ايتمش ايدى . مولويخانه‌نك اولديغى يره چراغان سرايى انشا ايدلديكندن ، تكيه‌ده بالطبع هدم ايدلش و (١٢٨٦) سنه‌سى شوالنك يكرمى يدنجى چهارشنبه‌كونى ماچقه‌ده برمولويخانه انشا وكشاد اولنمش ايدى .

فقط بش سنه صوكره ماچقه‌ده تأسيس اولنان مولويخانه‌نك‌ده يرينه اليوم پارچاى مهابت اولاز قشلهٔ همايون انشاسنه لزوم كورولديكندن ، درگاه اورادن‌ده قالديرلمش ايدى .

هجرت سنيه‌نك (١٢٩١) سنه‌سنه مصادف ذى‌حجه‌نك اوتوز برنجى پازار ايرتسى كونى بهاريه مولويخانه‌سنك وضع اساس رسمى اجرا قلهرق (١٢٩٤) سنه‌سى ربيع‌الاولنك اون سكزنجى چهارشنبه كونى‌ده اكمال انشاآتيله رسم كشادى اجرا قلنمشدر بشكطاش مولويخانه‌سى پوست‌نشينلرندن يكيشهرلى شيخ نظيف دده افندى بشكطاشده ارتحال داريقا ايتش اولديغندن اورادهكى تربه‌يه دفن اولنمش ايدى . فقط تكيه‌نك هدمى مناسبتيله مشارالهك نعش غفران نقشى مودوع اولديغى لحددن چيقاريلهرق ماچقه تكيه‌سنه كتولمش ، ماچقا درگاهنك هدم ونقلندن طولايى‌ده تكرار مزارلرندن چيقاريلهرق شمديكى بهاريه مولويخانه‌سنه نقل ايله سماعخانه درونندهكى مدفن مخصوصنه وديعهٔ لحد غفران قلنمشدى .

اليوم چراغان سرايينك بولنديغى محلده بر تربهٔ مخصوصه موجود اولوب درونندە درگاه مذكور پوست نشينلرندن اون ذات ودرت قادين مدفوندر :

بشكطاش ساحلسراى همايونى ، سلطان سليم خان ثالث مقر صيفيسى

جنتمكان سلطان سليم خان‌ثالث يازموسملرنده بشكطاش ساحلسراى همايونده اقامت بيوررلردى . بوسرايك تعريف وتصويرينه كيريشمه‌دن جوارى حقنده بعض معلومات ويرهلم :

ذات شاهانه‌يه مخصوص اولمق اوزره طوله باغچه طرفنده قالين قازيقلر اوزرنده موضوع اوچ كوشك واردى ، بونلر اولصورتله انشا ايدلمشدى كه ، پنجره قناديرندن برينى قالديرنجه ، پادشاه حضرتلرى اوطوردينى يردن قالدانمه‌دن اولطا ايله بالق طوتا بيليرلردى .

بوقصر ، ذوق سليمى تماميله اوقشايه‌جق صورتده‌نقوش خرده‌كارى‌ايله تزيين ايدلمش ، هله درودىوارلرى شرق احتشامى اوزره جيجك رسملريله پرزينت وزيبااولوب بنالرك هيئت مجموعه‌سى طراوت ولطافتدن متشكل منظره‌لر تشكيل ايتمكده ايدى . ذات شاهانه‌يه مخصوص بو قصرلرله حرم دائره‌سى اره‌سنده لطيف ونظره پيرا خيابانلر واردى .

بوبنالر ، طرز انشالری اعتباریله دیکر مسا کن خصوصیه‌دن فرقلی دکللردی ، یالکز پنجره‌لری غایت یوکسك وقفسلری‌ده پك صیق ایدی .

سرای مذکورك صورت ترتیب وتقسیمنه کلنجه بیوك دائره‌نك برطرفی زمین قاتندن عبارت ربنا اولوب (غوتیق) طرز معماریسنده ستونلرله مزین بر دهلیزی واردی حرم دائره‌سیله اقامتکاه همایونه بورادن کچیلور ؛ بوغاز ایچی کبی بتون محاسن شرقیه‌یی جمع ایتمش برمحلده بویله اجنبی طرز معماریسی اوزره مزینات وتجملات بولنمسی نظرلرده عادتا برتضاد تشکیل ایدردی .

بیوك بردهلیزك اورته‌سنده عرض چهرهٔ احتشام ابدن بوقصر لطیف ودلارا ، خدیجه سلطانك معماری اولان موسیو ملینغه جنتمکان سلطان سلیم خان ثالث طرفندن یایدیرلمش ایدی. مذکوردهلیز صاع طرفنی تشکیل ایدن والده سلطان دائره‌سی ، لطیف وبوغاز ایچنه لطافت بخش بالقونیله مزین اوچیوز قدم طولنده‌کی ریختیم‌ده معمار موسی‌الیهك محصول همتیدر .

قصردلارا ، اخشاب اولەرق‌یاپیلمش وجبهه‌سی وبتون ریختیم بونجه امتداد ایتمك اوزره (ایونیق) طرز معماریسنده غایت بیاض ولطیف سکز عدد مرمرله تزیین ایدلمشدی .

قصر عالینك دهلیزی (قورنتین) اسلوب معماریسنده انشا ایدلمشدر ؛ اوروپا صنایع نفیسه‌سنی نظر ترجیح ایله کورن سلطان سلیم خان ، انشا ایتدیردیکی بنالرده دائما بوطرز معماریی تطبیق واستعمال ایتدیرمشدر .

موسیو ملینغك بوخصوصده‌کی خدمات مقبوله‌سی نزد شاهانده قرین تقدیر وتحسین اولدیغی‌ایچون موسی‌الیهه او وقته قدر سفرایه وخدمت ملوکانه‌لرنده بولنانلره بخش واحسان‌بیوریلان سمورکورکلردن بردانه‌سی احسان بیورلمش ایدی .

بوقصر فرحفزانك صاغ طرفنده یعنی طوله بانچه جهتنده عجم طرز معماریسی اوزره کارکیردیکر بر کوشك دها واردی‌که زمین قاتندن اعتباراً یوقاریویه قدر خارجاً الك لطیف ، غایت نظربا چینی‌لرله مزین ایدی .

بنانك جبهه‌سی ، یکدیکری ایچنه دوکولمك و فقط قطراً یوقاری‌یه طوغری کوچولمك شرطیله ، مرمردن وعادتا صدفکاری قبوغه مشابه سلسبیللرله مزین ایدی . بوصورتله یوقاروودن دو کیلان صولر بوقورنه‌لره آقەرق لطیف شیرلتیلر حاصل ایدردی .

اصل بنانك اورته‌سنده مرمردن بیوك برحوض واردی‌که ، متعدد یرلرندن صولر فیشقیررردی . بنانك طو انلری ، طوان کنارلری خردکاری نقوش ومرسمات ایله مزین ایدی ؛ بونقوش اودرجه صنعتکارانه یاپلش ایدی‌که ، انسان تماشاسنه حیران اولوردی.

بسکطاسه مقدمه بعض معلومات مهمه

سیاح شهیر اولیا چلبی دیورکه : زمان قدیمده بوشهر (قونه‌پترو) اسمیله یاد اولنوردی‌که معناسی (طاش بشیك) دیمکدر . بوکا سبب ده بو شهرك زمینی چنکلستان وخیابان ایکن (باشقه) اسمنده برراهب بورادە بربیوك کلیسا بنا ایتمش، حضرت عیسی‌علیه‌السلامك بشیکنی قدس شریفده‌کی‌بیت‌اللحم

نام محلدن کتوروب کلیسانسه قویمشدر . حضرت عیسا ابتدا صباوتنده غسل اولندیغی وقت بوطاش تکنه یعنی بشیك ایچنده یونمشدر . بوکا بناءً روحجده بشکطاش اسمیله بوکلیسا شهرت بولمش، راهب اولنجه بوطاش بشیکی هراقلیوس لك اوغلی ایلیا نام قرال آیاصوفیه دیرکنك صاع طرفنده‌کی طبقه‌یه قویدرمشدرکه ، حالا زیارتکاهدر . بونك اوزرینه اسلامارده بونهره بشکطاش دیمشلردر .

(بشکطاش یانجه‌سی) بایزید خان ثانی عصرنده وزرادن برینك یالیسی ایمش قات قات قاعه‌ری وشاهنیشلریله مشهور ایمش .

بشکطاش ، قپودان دریای اسبق باربازوس خیرالدین پاشانك مدفن عالیسنی احتوا ایتمکله، تورکلر نظرنده لایق نظرهٔ توقیردر. مشارالیهك تربهٔمعلاسی واپور اسکله‌سی قربنده وقدیماً ساحل بحرده‌ایدی.

مشارالیهك ارتحالنه تاریخ شودر :

« طالدی رحمت دکزیته قپودان »

— ٩٧٠ —

دیکر تاریخده بودر :

مات رئیس البحر

— ٩٧٠ —

اق دکزده تورکلرك ، قانونی سلطان سلیمانك یوزینی آغارتان ولوای شوکت احتوای اسلامك شانی اعلا ایلین باربارروس خیرالدین پاشانك تربه‌سنی قوجه معمار سنان یاپمشدر .

سلطان سلیمان قانونینك سود برادری ، طربزونی شیخ یحیی افندینك مرقد منوری‌ده چراغان سراینك ارقه طرفنده وطاغ اتکنده ولطیف خیابان ایچروسنده‌در . وفاتنه تاریخ شودر :

لیلهٔ عید اضحی

— ٩٧٨ —

اورته کوی قریه‌سنه رومللر (آیافوقاس) دیرلر. روایته نظراً بوراده ایمپراطور پیه‌میخال [٨٢٩ - ٨٢٠] Michel le Bègue زمانشده بر cubicularius اقامت ایدرمش فقط اورادهکی (آیافوقاس) مناستری ما کدونیالی برنجی واسیل یاپدیرمش [٨٨٦ - ٧٦٧] واتصالنه برطاقم دائرلر وعقارعلاوه‌سیله توسیع ایلمشدر .

استانبولك فتحندن صوکره بومناسترك یرینه کوچك برکلیسا اقامه ایدلمشدر .

اورته کویده سلطان عبدالعزیز خانك انشاکرده‌سی اولان معلا ومحتشم جامع شریف جوارنده سلطان احمدثالثك دامادوصدراعظمی نوشهرلی ابراهیم پاشانك کوزل برچشمه‌سی بولندیغی کبی قوری چشمه طریقی اوزرنده وسلطان سرایلری دیوارینه ملاصق اوفاق چشمه کتابه‌سنده (١١٣٠) تاریخی ووزیراعظم ابراهیم پاشانك خزینه‌داری ، صهرپاکی مصطفی اغا عباره‌لری محکوکدر .

اورته کویدن قوری چشمه‌یه دونرکن الیوم دفتردار برونی دینیلن محل کوریلیورکه ، بوراسنه وقتیله (قلیدیون) Kilidion دیرلردی . (قلیدیون) کلید دیمکدرکه ، دکزه طوغری عادتا برکلیدشکلنده اوزانمش وبوصورتله بوغازك منظرهٔ سائره‌سنه حائل تشکیل ایتمکده بولنمشدر .

دفتردار برونده‌کی جامعله ساحلسرایك بانیسی دفتردار ابراهیم پاشا اولدیغندن نامنه اضافتله اشتهار ایلمشدر .

سلطان احمد ثالثك زمان سلطنتلرنده بورایه برساحلسرای یاپدیریلهرق (نشادآباد) دنیلمشدی . بونك جوارنده‌کی جسیم سرایده سلطان عبدالحمید خان اول دوری رجالدن سلیم افندی تجدیدوتزیین ایدرك سرای ایله ساحلخانه اره‌سنه برسد ، چشمه وبرنماز کاه‌ده یاپدیرمشدی .

سلطان سلیم خان ثالثك همشیرهٔ محترمه‌لری خدیجه سلطان مذکور ساحلسرای برادر محترملرندن آلهرق برطرز نوین اوزره تجدید وتزیین ایتدیردکلری کبی بالاخره اوچ توغله وزیر اولان سالف‌الذکر سلیم افندی (سلیم پاشا) یالیسنده صانون آلهرق توابعنه تخصیص ایتمشلردی .

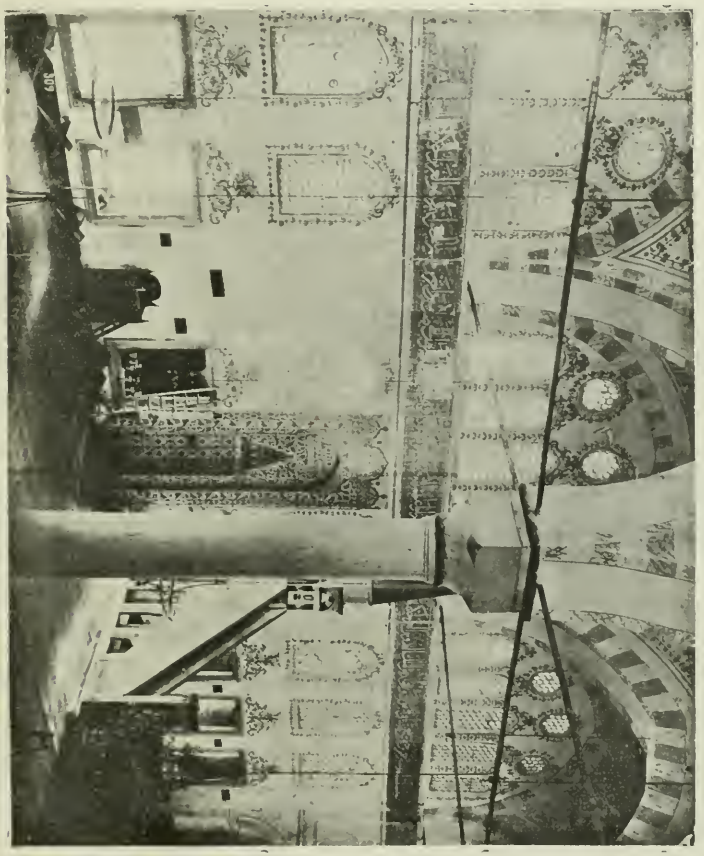
سلطان مشارالیهانك وفاتندن صوکره بوبالی خطاط شهیر قاضیعسکر مصطفی راقم افندیه انتقال ایتمش ایدی . دور سلطان عبدالحمید خان ثانیده بوجسیم ساحلخانه‌نك یرینه آیری آیری ایکی یالی انشا ایدیلهرك کریمه‌لری نعیمه وذکیه سلطانلره تخصیص ایدلمشدر . بحریه ناظر اسبق اکریبوزلی مرحوم حسن‌حسنی پاشانك یالیسنك یرینده خطاط مشارالیه مصطفی راقم افندینك یالیسی ساحه‌سی داخلنده‌ایدی .

دفتردار برونده خدیجه سلطانه سرایی — رسام ومعمار ملینغ

خدیجه سلطان سرایی حقنده تفصیلات اعطاسندن اول ، رسام ومعمار ملینغك سلطان‌مشارالیهانك سرایله صورت انتسابنه دائر اثرینه درج ایتدیکی تفصیلاتی خلاصةً ذکر ایده‌یم : سلطان سلیم ثالثك همشیرهٔ محترمه‌لری خدیجه سلطانك ، صنایع نفیسه‌یه وبالخاصه آوروپا طرز معماریسنه واصول تزیین وتجملنه پك زیاده میل وهوسی واردی . برکون ، بیوکدره‌ده دانیمارقه مصلحتکذاری موسیو بارون (هوبش) B. de Hübsch‌ك یاپدیرمش اولدیغی لطیف کاشانه‌سیله ، حدیقهٔ فرحفزاسنی زیارت وتماشا ایلش ایدی . بانچه‌نك طرح وتنظیم وتزیینده‌کی حسن ترتیب ولطافت خدیجه سلطانك پك زیاده نظر تحسین وتقدیرینی جلب ایدرك اورادهکی محاسن طبیعیه‌نك مفتونی اولدیغندن ، آنك کبی برکاشانه ، وبانچه انشاسنی تصمیم وتصور ایتمش ایدی . فقط بویله برسرای انشاسنه مقتدر استانبولده معمار بولنه‌مدیغندن سالف‌الذکر بارون (هوبش) ك توصیه ودلالتیله رسام ومعمار موسیو ملینغ خدیجه سلطانك سرایله آلندی . فقط برقاچ کون صوکره ، سرایده‌کی بعض‌مقرراتنك القا آت‌مفسدت‌کارانه‌سیله معمار‌مومی‌الیه دائره‌دن تباعد ایتمکه مجبور ایدلدی . فقط ، خدیجه سلطانك طلب‌واصراری اوزرینه ، برکون‌سچلیاتین سفیری قونت لودولف Ludolf‌ك بالوسنده ایکن کوندریلن برباله‌جی موسیو ملینغك تکرار سرایه دعوت ایدلدیکنی ایلچیه تبلیغ ایتمکله ، موسیو ملینغ دعوت واقعه‌یه اجابةً تکرار خدیجه سلطانك خدمتنه داخل اولدی . موسیو ملینغ ، ترکجه اوقوبوب یازمق حتی قونوشمق بیلمدیکندن ، معیته برده ترجمان ویرلمش ایدی . موسیو ملینغ آز زمان ظرفنده ترکجه‌یی اوکرنمش ، حتی سلطان مشارالیها

ایله ترکجه عباره ، فرانسزجه حروف ایله مخابره و مکاتبه ایتمکه بیله باشلامش ایدی . خدیجه سلطان مومی‌الیه موسیو ملینغدن فرانسزجه اوقومشدر .

خدیجه سلطان ، اقامت ایتمکده اولدیغی سرایك تزینات داخلیه‌سنی دکیشدیرمك ایستیوردی . بو آرزوسنی موسیو ملینغه بیلدیردی . مومی‌الیه ، بال مومی ایله قبارتمه رسملر یاپه‌رق مشارالیهایه‌عرض



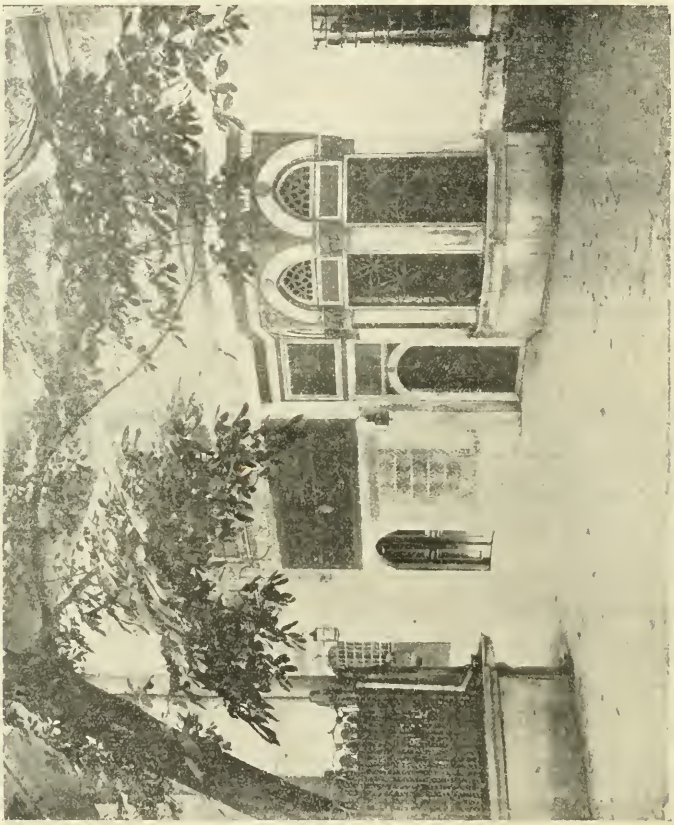
قاسم‌پاشادہ قیزی سالیه‌خانمی

وارائه ایدرك ، موجب تحسین و تقدیری اولدی . ملینغ جالیشدی ، سرایك تزینات داخلیه‌سنی دها ذوق‌آور برحاله افراغ ایلدی ، باخصوص کوزی دائما یوران التون ویالدیزلی تزیناتی دکیشدیره‌رك یرلرینه الوان اقامه ایلدی .

سلطان سلیم ثالث ، اکثر زمانلر همشیره‌سنی زیارته کلیردی ، اوراده موسیو ملینغك خدمات

کزیده‌سنی کوره‌رك تقدیر وتلطیف ایدر ایدی . حتی بردفعه‌سنده کندیسنی غایت قیمتدار بر سمور کورك ایله تلطیف بیورمشلردی. بوکورك سفرا ایله خدمت شاهانه‌ده بولنان اجانبه احسان‌اولنوردی.

سلطان سلیم ، ملینغك ایشلرندن صوك درجه‌ده محظوظ اولدیغندن ، اقسام داخلیه‌سی اوروپا طرز معماریسنده مزین، بشکطاشده برسرای انشاسنی اراده بیورمشلر ایدی. همشیره‌لری، برادر محترملرینی



ایوب سلطان تربه‌سی یانبخره‌سی

دائما نظره پیراشیلرله خشنود ایتمك ایسته‌دیکندن ، ملینغه ، (لایبرنت) شکلنده برده باغچه یاپرمسنی سلطان سلیمه تکلیف ایتدی . واقعا ، بویله غریب برحدیقه انشاسی تکلیفنه قارشو پادشاه حضرتلری خنده وتبسم ایله مقابله بیورمشلرسه‌ده ، نتیجه اعتباریله پك محظوظ اولمشلردی . چونکه باغچه هردرلو تصویر وتصورك فوقنده برلطافت عرض ایده‌رك اتمامی میسر اولدی . حدیقه ، لیلاق ، کل ، آقاسیا اغاجلریله کسب‌زینت وطراوت ایتدکجه، خدیجه‌سلطانك ذوق‌ونشئه‌سنه حدوباماں تصور اولنمیوردی.

موقعك ، اقليمك ايجابانندن اولهرق بواغاچلر آز زمان ظرفنده كسب جسامت ايتدى طولامباجلر اودرجه ماهرانه باپلمشدى كه بتون دونوب طولاشوب مركزه كلوردى بوصورتله، بانچه حقيقةً لابيرنت حالنى آلدى . حتى بردفعه‌سنده خديجه سلطان معيتنده‌كى قيزلرى. بانچه‌سه صالويرمش، اونلرده اوزون مدت‌اويون اويناديقدن صوكره حرمه كيرمك ايچون دونمشر طولاشمشلرسه‌ده بردرلو يولنى بوله‌مامشلردى انلر بوحالى بر سحربازلك تأثيرينه عطف ايدرك قهقهه‌لرله كوريليورلردى اودرجه‌ده‌كه ، اوقوجه بانچه بوقيزلرك كولوشملرندن ايم ايكله‌يوردى نهايت يولى بوله‌رق حرمه جان اتمشلردى . فقط بولطيف وقعه‌دن صوكره ، بو قيزلر ايچون الك بيوك لطف و شرف ، آنلره بانچه‌يى كزمكه مساعده بيورلمق اولمش ايدى .

ملينغك ، ذوق سليم اصحابنك موجب تقديرى اولان شو خدماتى سراى حلقنك وبا خصوص باش حرم آغاسنك نظر كين وحسدينى موجب اوله‌رق ، مومى‌اليهى مشاراليهانك نظرندن دوشورمكه پك چوق چاليشمش ايدى . موفق اوله‌ميه‌رق اليه قازديغى قيويه كندى دوشمش و بناءً عليه استانبولدن طرد و تبعيد اولنمشدى . (استانبوله بوغاز ايچنه سياحت) عنوانلى و ميلادك (۱۸۱۹) سنه‌سنده پارسده طبع ونشر اولنان متن مصور اثر معروفده ، بوحرم اغاسنك ، تعصبيله برابر ، معمار موسيو ملينغك دائره‌سنده آره صره عرق نوش اولديغى‌ده مذكوردر .

خديجه سلطان ، معمارى موسيو ملينغه ، بيوك سرايك اتصالنده كوچك بر دائره ياپديرمشدى . اكثر اجانب بوسرايك داخلنى كزمكه وحتى سلطان مشاراليهانك مساعدهٔ مخصوصه‌سيله وكيمسه اولديغى زمانلر حرم دائره‌سنى بيله تماشايه موفق اولمشلردى. بوسرايلرك درونى رنكارنك مزمرلرله مزين ايدى . بردفعه‌سنده سالف‌الذكر موسيو رودولف، سلطان مشاراليهانك بانچه‌لرينى زيارت وتماشايه موفق اولمش و اقامتكاهنه حين عودتنده راكب اولديغى قايقده ، سلطان مشاراليها طرفندن احسان اولنمش بر طاقم ذى‌قيمت هدايا بولمش ايدى هدايانك مذكوره كشمير شالارى ، هند قماشلرى ، صيرمه‌لى چوره‌لر ، كل ياغلرى وسائره‌دن عبارت ايدى . بو لطف مهمانوازيه مقابلةً سفير جنابلرى كريمه‌سنى سرايه كوندره‌رك ، خديجه سلطانه غايت مصنع وقيمتدار اينجو ومجوهرات تقديمه مسارعت ايلش ايدى .

تصادفاتدن اولمق اوزره سفيرك قزى سرايه كلديكى زمان ، سلطان سليم خانده همشيره‌سنى زيارت مقصديله بورايه تشريف بيورمشلردى . بوقزك معيتنده فرانسه‌نك سابق ازمير قونسلوسنك كريمه‌سى مادمازل (آمورو) Amoreue ده وارمش. هرايكى قيز فوق‌العاده حسن وآنه ، تناسب اندامه مالك پرى‌پيكرلر ايمش . خديجه سلطان كنديلريله كوروشمش ، حتى (آمورو) يه (هارپ) ايله بر ايكى هواده چالديرمشدى ؛ قيزلر اورادە رقص‌ده ايتمشلردى .

سلطان سليم ، كرك موسيقيى وكرك رقصى پاراوانه آرقه‌سندن استماع وتماشا ايلش ايدى . پرتى لطافتلرك اطوار شوخانه‌سى مشاراليه حضرتلرينك پك زياده محظوظيت و تقديرات شاهانه‌لرينى موجب اوله‌رق معمار ملينغ واسطه‌سيله هرايكيسنه محظوظيت سينه‌لرى تبليغ وكرابنها هدايا تقديم اولنمش ايدى.

موسیو ملینغ معمارلق ورساملقدن ماعدا، حرمه آلنان اشیانك تدقیق ومعاینه‌سنه‌ده مأموراولمش وزوجه‌سی مادام ملینغ‌ده بووظیفه‌یه تشریك ایدلمش ایدی .

سلطان سلیمك اوروپا صنایع نفیسه‌سنه ، خصوصیله طرز لطیف معماریسنه ارلان میلی کوندن کونه آرتمقده ایدی . پادشاه حضرتلری ، بوائر محاسن پروریدن پك زیاده محظوظ اولدیغندن . همشیرهٔ محترمه‌سك آرزو و تکلیف اهلپروریلری وجهایله ، معمار موصالیهی (سرمعمار خاصه) عنوان مفخرت بیانیله تلطیف بیورمغی دوشینورلردی .

سرای برونك ، کرهٔارض اوزرنده یکتا بر موقع لطافت پیرا اولدیغنی نظر دقته آلان سلطان مشارالیه ، اوراده محتشم ، مکلف برساحلسرای انشاسی تصمیم ایدرك ، معماره بوبابده اوامر لازمه اعطا ایدلمش ایدی . دنیانك اك لطیف ، اك علوی مناظرینی محتوی اولان بوراده ، باپیله‌جق سرایك موقعله متناسب برطرز بدیعه کاریده وجوده کلمسی ایچون هیچ بر فداکاراقدن کری طورولمدی ، اك نفیس مرمرلر ، اك لطیف ملزمهٔ انشائیه احضار ایدلدی . فقط ملینغ بویله‌بیوك براثری یالکز باشنه درعهده ایتمکه کووه‌نه‌میرك اولوقت فرانسز ایلچیسی بولنان قونت (شـووازول غوفیه) ك برلکده استانبوله کتیردیکی صنعتنده ماهرمعمار (قوفهر) Kauffer ك بوخصوصدرأی وفکرینه‌مراجعت ایلدی. (قوفهر) اوتاریخده خدمت سلطنت سنیه‌ده‌مستخدم بولنوردی. بناءً علیه، ملینغك تکلیفنی مع‌المنونیه قبول ایله رایك امر انشاسنده تشریك مساعیه قرار ویرمش ایسه‌ده ، او ارالق مصرك فرانسزلر طرفندن استیلاسی وقوعبولمقله ، هر ایکی معمارك امیدلری بوشه چیقمش، سلطان سلیمده فرانسزلرك شو تجاوز وتعرض ناکهانیلرندن پك زیاده متأثر ودلکیر اولمش اولدیغندن ، برجوق آثار کزیده‌سیله حکومتده خوش برخاطره براقان ملینغ کال تأثر وتأسفله ، خدیجه سلطانك دائرهٔ عصمتپناهیلرینی ترك ایتمکه مجبور اولمش ایدی ...

خدیجه سلطانه سرایك تعریفاتی

خدیجه سلطانك دفتردار برونده معمار ملینغه انشا ایتدیردیکی سرایك تقسیماتی شوصورتله ایدی:

اولا باش اغایه مخصوص بر دائره واردی . بو دائره‌نك پنجره‌لرینده بالطبع نه قفس ونده پارمقلق واردی . بودائره سلطانك اقامت ایتدیکی اصل دائره‌نك خارجنده ، وآره‌سی دیوارله تفریق اولنمش ایدی . بودائره بنانك بر قاتنده ایدی وسلطان سلیم خانك همشیره‌لرینی حین زیارتده معیت شاهانه‌لرنده بولنان امرا وضابطان پادشاه حضرتلرینی حرم دائره‌سی قپوسنه قدر تشییع ایتدکدن صوکره بودائره‌یه کلیرلر ، بوراده عودت شاهانه‌یه انتظار ایدرلردی . خدیجه سلطانه مخصوص اولق اوزره ، موسیو ملینغك انشا ایتدیکی لطیف ومحتشم قصر بوحرم اغاسی دائره‌سنه‌متصل ایدی. پنجره‌لری غایت ظریف قفسلرله مستور ومزین ایدی. بودارمیه متصل، اوستی قپالی اوزون بردهلیز واردیکه، تام اورته‌سنده، ایکی بیوك وقالین احشاب ستونه مستند ودکزه طوغری چیقمش برده‌لطیف برکوشك موجودایدی. حتی کوشکك کپنکلری قالدیرلنجه اولطه ایله دکزدن بالق بیله آولانیردی .

خدیجه سلطان سرایی ، ایشته اصل بورادن باشلار . بوسرای ، برقاچ زمین قاتدن ، وغایت لطیف برنجی قاتدن عبارت ایدی . بودائرهٔ محتشمه‌نك بویدن بویه کنیش اوطه‌لری ، واورته‌سنده آیروجه محتشم بر دائره‌سی واردی‌که ، بوراسی ذات شاهانه‌یه مخصوص و انجق تشریف هایونده فتح وکشاد اولنوردی ذات شاهانه ، همشیره‌لرینی زیاده کلدیکی وقت بوراده برقاچ کون اقامت بیورورلردی .

خدیجه سلطانك، رسام ومعمار (ملینغ) ه یاپدیرمش اولدقلری ، لطیف بانچه، منظره پیراخیابان، سرایك حریمنده ایدی بوسرایك برجهتنده یوکسك بردیوار وبونك خارجنده وهمان اتصالنده ، سلطان مشارالیهانك زوج مکرمنه مخصوص باشقا دائره‌سی واردی . مشارالیه استانبولده بولندیغی مدتجه بودائره‌ده اقامت ایدردی. پادشاه دائره‌سیله خدیجه سلطان دائره‌سی آره‌سنده وطوپراق زمینده یالکز برقاپو واسطه‌سیله دخول وخروج واقع اولوردی . بوقپو حرم باش اغاسی طرفندن ، اوده ، پاشا ، زوجهٔ محترمه‌لری طرفندن دعوت اولندیغی زمان آجیلور، بشقه وقت دائما قپالی وکلیدلی طوروردی .

پاشا دائره‌سنك اتصالنده یوکسك ایکنجی بردیوار دها واردی‌که ، بودیواره متصل اولان دیکر بردائره‌ده سلطان کهیاسی اوطورووردی. معمار ملینغ ایسه، ارضروم بکلر بکیسنك دائره‌سنده، کندینه تخصیص ایدیلان دائره‌ده اقامت ایدردی .

قوری چشمه Kourou - Tchechmé

قوری چشمه‌نك اسکی اسمی (پاراوولوس) Paravolos ، (ویتیاس) Bythias ، (قالاموش) Kalamos ایدی . چونکه بوراسی کاملاً قامشلق اولدیغندن بواسمله توسیم قلنمش ایدی .

قوری چشمه کورفزی ایکی رون تشکیل ایدرکه بری الیوم موجود اولوب ، صراف برونده کائن (آیایانی کلیسای) طرفنده ، دیکری‌ده ارناوود کوی اقتیسنه وارمه‌دن واپور اسکله‌سنك بولندیغی محله‌در .

قوری چشمه کورفزینك آرقه طرفی ، ایکی اوقاق طاغ شکنده کریه طوغری اورانه‌رق ایکی وادی تشکیل ایدر . بووادینك بیوکنه، اورادهٔ قدیماً بولنش اولان (آیادیمتری) کلیسانسه [ ] اضافةً (دیمتری وادیسی) دیرلردی بوقدیم کلیسانك یاننده برده ایا.ه واردر. محررون مشهوره‌دن (پیه‌رژیل) P. gilles استانبول بوغازایچنك تصویرنه دائر (۱۵٤۰) سنهٔ میلادیه‌سنده نشرایلدیکی اثرنده بوایازمه‌دن بحث ایدییور . بوایازمه قوری چشمه‌نك اوستنده ارمنی مزارلغی جوارنده‌در ، اسمنه (آیاالیسیس) دیرلرکه ، حضرت عیسینك عروجنی تذکاردر .

آرناوود کوی

آرناوود کوینك اسکی اسمی (ئه‌ستیه) Estiai ، (آناپلوس) Anaplous ، (میخائه‌لیون) Miehaélion در .

ایمپراطور بیوك قسطنطین ، آیامیخائل نامنه بوراده بر کلیسا یاپدیرمش (٦٤١) ، ایکنجی یوستینیانوس‌ده [٦٨٥ ـ ٦٩٥] اونی مکمل صورتده تجدید وتزیین ایلمشدی . مشارالیه یوستینیانوس، ارناوود کویندہ برده لیمان انشا ایتدیرمشدی . بولیمانی انشا ایتمك ایچون دکزه غایت اپری‌قیا پارچالری

اتهرق اوراسنی اوصورتله محفوظ برلیمان حالنه قویمش ایدی . اغلب احتمالله کوره ، برلیمان آقنتی برونی ایله Mega Revma قوری چشمه آرهسنده وقوع طرفنه طوغری کائن اولوب مرور زمانایله طولمش ساحه اولهجق . . .

سالف‌الذکر ایامیخائل کلیسای مرور زمان ایله‌خراب ومنهدم اولدیغندن (ملك) صفتیله موصوف اولان قیصر ایکنجی اسحق [۱۱۹۵ - ۱۱۸۵] تکرار انشا ودرونی مختلف شهر وقصبه‌لردن جلب وتدارك ایتدیکی غایت لطیف وظریف موزاییقدن معمول اعزهٔ نصارا تصاویری وسائر قیمتدارتبرعات ایله تزیین ایتدیرمشدی . حضرت مسیح ایله مریمك وسائر اعزه‌نك شوتصویرلرینك الیوم مذکور کلیساده محفوظ اولدقلری مرویدر .

روم مورخلرینك روایتلرینه باقیلورسه، فاتح حضرتلری روم ایلی حصارینی یاپدیرکن بوآیامیخائل کلیسانك وسائر بعض مناسترلرك بقایای اقتضی قوللانمش . بوخبرك نه درجه‌یه قدر مقارن صحت اولدیغنی بیله‌میز ! . .

شوحاله نظراً خراب ومحو اولان کلیسا یرینه (روحانیون) St Incordorls کلیسامی یاپدیرلمشدر. بوکلیساده مرور زمان‌ایله خراب وبرحریقده‌محترق اولدیغندن، شمدیکی‌شکلی‌اوزره وبیزانس‌معماریسنه توفیقاً طاش وقسماً قرمزی طوغله‌دن قبه‌لی اولهرق یاپدیرلمشدر .

میخائیلیون کلیسای نامیله معروف اولان بوکلیسا ، عسکری قره‌غولخانه‌سنك جوارنده‌در . بوکلیسانك محراب قسمنده‌کی احشاب‌ومزین بولهپی سلطان احمدخان‌ثالث داماد وصدراعظمی نوشهرلی ابراهیم پاشانك یاپرمش اولدیغنی کویلیلردن تحقیق ایلدم .

ارناوود کوی آقنتی برونند، سلطان سلیم خان ثالث نامنه و (۱۲۱۹) تاریخی حاوی چفته طغرالی کوزل رچشمه واردر .

روایته نظراً ، داماد ابراهیم پاشانك مکتب قصری الیوم آیا یاکی محله‌سنك بولندیغی یردایمش. ارناوود کوی حریق کیرندن صوکره بوموقعه ایکی کوشك یاپدلمشدرکه، بونلر داماد مرحوم محمود پاشایه عائددر.

مذکور ایا میخائلیون کلیساسنك حولیسند، (آیا پراسکوی) نامنهٔ مردیونله‌اینیلور، برکلیسا ودرونده بر آیازمه واردر . آیازمه‌نك صوبی براق و شفاف وپك صغوقدر . بوآیازمه محلی پك قدیم اولوب ، قسطنطین طرفندن ایلك تأسیس اولنان آیا میخائل کلیساسنك محلندەدر .

دیکر برزوایه کوره‌ده ، شهزاده سلیمان افندی مرحومه عائد اولوب، ایچ بیك قریه‌سنك‌تپه‌سنده کائن (نسبتیه) قصری صدراعظم وداماد ابراهیم پاشانك ایمش ، سلطان سلیم خان ثالث آره صره بوصحل فرحفزایه کلهرك بورادن ، جهانده بر مثلی دها بولنمیان بوغازك ، اناطولی صیرتلرینك لطافت وعظمت سیحون مناظرینی تماشا ایله ذوقیاب اولدیغنی (موسیو ملینغ) اثر معروفنده یازیبور .

بیك قریه‌سی

بیك قوینك اسکی اسمی (خیله) chilai در ، بوقویده ، وقتیله Dictyne یعنی بالقجیلرك حامیسی عد ایدیلن معبوده‌لردن (دیانا) [*] Diane Dictyne نامنه بر معبد وارمش . ازمنهٔ قدیمه‌ده ، بیك جواری جسیم سرویلك ایمش . اولیا چلبی‌ده بوراده جسیم سروی اغاجلری بولندیغنی سیاحتنامه‌سنده یازیبور . مبذولاً آقار صولری حاوی لطیف باغچه‌لریله ، خیابانیله مشهور وذوق آور ایمش .

ذوق بدیعه پروریسیله مشهور انام اولان ، سلطان احمد خان ثالث داماد وصدراعظمی نوشهرلی ابراهیم پاشا بیکده محتشم برصیفیه یاپدیرمش ایدی. امور دولتدن دغدغهٔ رسمیه‌دن آزاده سر اولدیغی زمان بورایه کلیر ، سهپای نشاط اطرافنده پیغوله پیای ذوق و نشئه اولورمش . بو ساحلسرای لطافت پیرا ، تاریخده (همایون آباد) وصفیله شهرت شعاردر. (قسطنطیناد) نام اثرك مؤلفی بوقصرك (۱۸٤٦) سنه‌سنه قدر پایدار ایدوکنی اثرنده یازیبور .

بوساحلخانه‌نك اولدیغی یره بالاخره کوزل برباغچه طرح وتنظیم ایدلمشدی‌که ، الیوم بیك باغچه‌سی نامیله معروفدر جنتمکان سلطان سلیم خان ثالث بوقصری ، تجدیداً انشا وتزیین ایتدیرمشدی .

بیك باغچه‌سنك اولدیغی یرده‌کی قصر همایون جنتمکان سلطان عبدالمجید خانك زمان سلطنتلرینه قدر پایداره معمور ایدی برکون سلطنت مشارالیه، قصر مذکوری تشریف بیوردقلرنی اثناده محتاج‌تعمیر اولدیغنی کورەرك محافظه‌سنه مأمور اولان بکیجی ایله لزوم تعمیرینه دائر محاوراتده بولنورکن ، بکیجی جواباً « افندم . بوکوشك دها بر چوق پادشاهی اسکیتر ! » خطاب خامنده بولنمسیله ، اورادن عودت همایونده بوقصرك یپقدیرلمسی فرمان بیوریلور وایجابی‌ده بالطبع درحال اجرا ایدیلور . بوروایت موثوق ومتواتردر .

بیك واپور اسکله‌سنك قارشوسنده کائن اولوب بر آرالق ناتمام اولەرق سلطان یالیسی اولان ، ساحلخانه عبدالحق منلانك یالیسیدر . اساساً هکیم باشی بهجت افندیدن منتقلدر . بونلر اوچ قرداش اولوب ، عبدالحق منلا ، بهجت افندی ، الیاس افندی‌در . الیاس افندینك لطائف اندرون نامیله اندرونده واوچ سنه‌لك وقوعاتدن باحث براثری واردر . عبدالحق منلانك تاریخ وفاتی : « کیتدی حق ، حق دیەرك حقه بوکون عبدالحق »

ساحلخانه‌سنده‌کی اجزاخانه‌نك اوزرنده : « نه آرارسەك بولنوردرد ، دودان غیری » لوحوسی معلق ایمش . بیکده وزرا اعیان یالیلرندن الك مشهورلری : تشریفاتجی ابراهیم پاشانك پدرلری داخلیه کاتبی بیکلی صائب بك یالیسیدرکه ، دالیان محلنه ناظردر الیوم مشارالیهك ورثه‌سندەدر .

سلطان احمد خان ثالث دوری صدور عظامندن دری‌زاده عارف‌افندە یالیسی بالاخره رؤف‌پاشایه، اندن صدر اسبق امین عالی پاشایه و نهایت خدیو اسماعیل پاشا مرحومك حرملری امینه خانم افندیه

[*] بومعبوده‌یه بالقجیلرك حامیسی نظریله باقارلردی

انتقال ایتمشدر بوساحلخانه، تاریخدن یدی سکزسنه اول طرز معماریسندن دمیر وچمنتودن طوندورمه اولهرق یاپدیرلمشدر ای صوك هدم اولنان یالی ، بودری زاده یالیسیدر .

دری زاده عائله‌سی ، نزد سلطنت سنیه‌ده محترم برعائلهٔ علما ایدی . بوعائلهیه عائد یالیلر، حدیقهلر الیوم روم ایلی حصاری جهتنده بولنان عابد منلا یالیسیله عابد منلا ، یالیسی حصارك تپه‌سنده بولنان وکوندن کونه جسیم برامریقا مستملکه‌سی حالی آلان (روبهر قولهژ) مکتبی اداره‌سنه صاتمشدر بوصورتله مکتب تپه‌دن ساحله قدر اوزانمش دیمکدر . سالف‌الذکر خدیوك والده‌سنه عائد ساحلخانه اردسنده‌کی ساحهٔ وسیعه‌یی اشغال ایدرمش .

بیك قصری

وکلای فخام ایله نزد سلطنت سنیه‌ده بولنان سفرای اجنبیه‌نك مکالمه ومذاکره‌لرینه مخصوص دائره.

بیك قصری، بونام ایله معروف کوچك برقویك ایچروسنده کائن ایدی؛ موقعنك لطیف وباخصوص محفوظ اولمسی حسبیله ، آنی بوغازك شدید روزکارلرندن دائما مصون بولندیرر ایدی . بیك کورفزینه وقتیله(اسکله‌لر کوفزی) دیرلرمش بونام ایله اشتهاری ایسه اورادهکی قیالقدن ناشی ایمش .

یوقاروده سویلندیکی وجهله ، بالقجیلرك حامیسی اولمق اوزره طانیلان (دیانا = آرتهمیس) نامنه بوراده برده معبد وارمش . تا ازمنهٔ قدیمه‌دن بری بوراسی بالقجیلرك مجمعی ایمش فی‌الحقیقه ، حالاده اویله‌در هرموسمده یوزلرجه بالقجی بوساحلده ، بالق آولارلر . بیك دالیانلری پك مشهوردر .

بوحوالینك بادیٔ شرف وزینتی اولان مذکور ساحلخانه‌نك طولی (۱۲۰) قدم ایدی . طرز انشاسی اعتباریله ، ذوق سلیمی اوقشایه‌جق درجه‌ده مضع دکلسه‌ده ، مختلف وعجیب اشکالی اعتباریله ینه نظره پیرا ایدی. یونکله برابرهیئت عمومیه‌سی اعتباریله بوکبی مبایده مطلوب اولان متانت ورصانتی پك‌ده حائز دکلدی . دها طوغریسی علی‌العجله یاپیلمش اولدیغی جهتله طول مدت یاپدار اولامیه‌جغی استدلال اولمقده بولنمشدی . بناءً علیه بودرجه اعتناسز یاپیلان بو قصرك ، تاریخ بناسنده یکرمی بش سنه قدر بزمان مرور ایدر ایتمز ، اساسندن تجدید وتعمیرینه لزوم حس ایدلمش ایدی .

بیك قصرینی تکرارانشا ایتدیرن ذات، دکزجیلکنده احوال وحرکات بالتکاریسیله واستانبولده ومدلیده برچوق حیرات ومبراتیله تاریخمزده خوش ومعزز برنام براقان قپودان دریای اسبق جزایرلی غازی حسن پاشادر .

سلطان عبدالحمید خان اول، بوقصره آره صره کلور ، اجرای ذوق وشادمانی ایدرمش ؛ قپودان پاشا ، بوقصری سلطان مشارالیهه هبه وتقدیم ایتمش اولدیغندن ، اوزمانك رئیس‌الکتابی اولان افندی حضرتلریله سفرای اجنبیه ، یاز موسمنده بوقصر لطیف ودلاراده محاصره‌لر اجرا ایدرلردی . .

بيك قصرينك هيئت مجموعه‌سى اوچ دائره‌دن متشكل اولوب ، اورتەدەكى ديكرلرينه نظراً اوكه طوغرى چيقمشدى. بوچيقينتيلى دائره‌نك جهه‌سنده مرمر ستونلر واردى. پنجره‌لرى، اسكى بنالرده، جارشو وبازارلرده، وقهوه‌خانه‌لرده كورلديكى اوزره يوقارى‌قالقار، آشاغى اينرمتحرك قنادلرله قپانيردى. بره‌سەده‌كى كتان بازارى دكانلرى حالا اويله‌در . بوپنجره‌لرك ديوارلرى، غايت صنعتكارانه برصورتده ترسيم وتروين ايدلمش آصفى طرزنده چيچك وياپراقلرله پرزيب ولطافت ايدى .

قصرك سفلى همان دوز دينيله‌جك درجەده يرلى كره‌ميتلرله مستوردى . اصل بنا ، دائراً مادار بربالقونله احاطه ايدلمش اولوب ، بورايه ربختيم اوزرنده كائن اوفاق قپولر واسطه‌سيله كيريلوردى .

قصرك داخلى غايت بسيط ايدى . برفاچ جسيم اندام آينه‌سندن بشقه مزينات يوغيمش . قصرك آرقه طرفى لطيف برخيابان تشكيل وحدودى‌ده آرقه‌جهتده‌كى خصوصى خانه‌لره قدر امتداديدرمش.

بيك جامعى سلطان احمد خان ثالثك تأسيس كرده‌سيدر . اورادەكى چشمەده مشارالهك‌در . (١١٢٨) . بيك جامعنك رسمى (حديقةالجوامع) نام اثرك روايتنه كوره، سلطان محمد خان رابعك ، بورايه ضابط مأمورى اولمق‌اوزره تعيين ايدلديكى مأمور (بلوك باشى بيك) دينمكله معروف اولديغندن، بوقريەده انك اسميله شهرت بولمش بيك باغچه‌سى قرينده كائن مذكور احشاب وفوقانى جامع ، هدم ايديلەرك يرينه (١٣٣٢) سنهٔ هجريه‌سى ظرفنده ، اسكى طرز معماريسنده ، كاركير يوكسك قبه‌لى ، تك منارەلى لطيف وظريف برجامع انشا ايتديرلمشدر .

بيك قريه‌سيله روم ايلى حصارى آره‌سنده كريد فاتحى اولوب صدراسبق كوپريلى محمد پاشانك قربان تيغ سياستى اولان دلى حسين پاشانك [*] باغى وارمش . وباغ اليوم طاووقچى‌رئيس دينمكله معروف رئيس‌الكتاب مصطفى افندينك باليسيله ، اسماعيل معشوقينك مدفون اولديغى قادرى‌درگاهنك آرقه طرفلرنده يوقارى طوغرى صيرتلرده ايدىكه ، بوراسى قسماً قلەلرك يوقارو جهتنده‌كى (روبر قوله‌ژ) نام آمريقان مكتبى اراضيسنى اشغال ايتمكده‌در .

اسماعيل معشوقينك مدفون اولديغى درگاهك اتصالنده طاووقچى رئيسك ديركلى جسيم قوناغى واوكنده‌ده (١١٧٧) سنه‌سنده احياسنه موفق اولديغى چشمه واردر . كچن تسويهٔ طريقده [٢٤ مايس ١٣٣٢] بوچشمه‌ده احيا ايدلدى .

اسماعيل معشوقى كيمدر:

مشارإليه اوغلان شيخ دينمكله معروفدر. وپيرعلى اقسرائينك اوغليدر. (٩٣٥) ده شيخ‌الاسلام كمال پاشا زاده‌نك فتواسيله قتل واعدام اولنەرق جسدى آخور قپوده دكزه آتيلمشدر . اوچ كون صوكره اقتنى ايله بيك ساحلنه كلديكندن چيقاريلوب ، بودرگاهك باغچه‌سنه وسوقاغه ناظر جهته دفن اولنمش وباشى‌ده تلاطم دريا ايله كلەرك جسدى يانه قونمشدر .

اولیا چلبی‌نك روایتنه نظراً، شیخ مشارالیه آت‌میدانندہ البسه انباری‌اتصالندہ‌کی چقورچشمه‌نك آرقه جهتنده واوچلر مکتبی اتصالندہ مسجد محلنده اون نفر درویشیله برلکده اعدام ایدلمشدر. قتل اولندیغی محل مذکور چشمه‌نك اتصالندہ‌کی خانه‌نك آرقه‌طرفندہ‌در. بالاخره منسوبیتندن بری‌اورانك اطرافنه پارمقلق چویرمشدر. لیالیٔ مبارکده حالا قندیل یاقارلر.

اسماعیل معشوقینك مدفنی حقنده مختلف روایت واردر:

سنك مزارنده شویازیلیدر: بیك ایکی یوز سال طقسان بدبده کشف اولندی بو محل حق رفیق قیلدی سعی احیایه اشبو مرقدی حسنه بنت علی خاص طریق مستقیم زاده دیمش تاریخی اولدی‌اسماعیل قربان طریق

— ۹۲۵ —

باش وکیل اسبق احمد وفیق پاشانك ادعاسنه نظراً، دورمش دده تکیه‌سنه متصل عمومی‌مزارلقده ایمش. حتی پاشای مشارالیهجه اوراده اولدیغی قطعیاً ثابت اولدیغندن، کندیسنك‌ده اورایه دفنی وصیت ایتمشدر. دیمك، اسماعیل معشوقینك مدفنی پاشانك مزاری‌جوارنده بولنیور. حتی‌پاشا حیاتنك صوك دملرنده شیخك شیمدیکی مزارندن بحث ایدرکن: «اوراده ادریس مختفی واردر...» سوزلرینی تکرار ایتمشدرکه، مقصدی، اسماعیل معشوقی اولەجق پاشانك بویله یاکلش اولەرق دیکر بر ذاتك اسمنی ذکر ایتمسی، دم واپسنیده بولنمق حسبیله، قوهٔ مفکره‌سنه ضعف وخلل طاری‌اولمسندندر. یوخسه صوفیه‌دن ادریس مختفی قاسم پاشاده حوضلر آرقه‌سنده مدفوندر.؟

دیکر بر روایته‌ده:

مقتول اسماعیل معشوقی ایله اون نفر خلیفه‌سنك مدفنلری الیوم رئیس‌الکتاب اسبق مصطفی افندینك یالیسنه متصل قادری درکاهنك ارقه طرفنده دیوار دیبنده ایمش. بو روایت درکاهك شیخی اولان ذاتدن منقولدر. اکر بوروایت طوغری ایسه، شیخ مشارالیه نامنه درکاه مذکور باغچه‌سنده وسوقاغه ناظر پنجره اوکنده مرکوز کتابهٔ سنك مزار، فاتحیه وسیله اولق اوزره صوکره‌دن رکز ایدلمشدر.

اسماعیل معشوقی درکاهنك قبالر جهتنده وسد اوزرنده‌کی، بیوك (بیلانلی) یالینك وجه تسمیه‌سی پك غریبدر: بو یالی کفچه یالیسی نامیله معروفدر. جنتمکان سلطان محمود ثانی برکون قایقله بورادن کچرکن یالینك جسامتندن بحث ایتمسی اوزرینه، مصاحب سعید افندی جواباً «امان افندم! بو یالینك پك‌چوق یبلان واردر، یبلاندن کچیلمز ...» معروضاتنده بولنمش، اووقعه‌دن اعتباراً بویالی‌ده السنه جوارده (بیلانلی یالی)دیه کسب معروفیت ایتمشدر.

روم ایلی حصاری

بیك ایله روم ایلی حصاری قریه‌سی آره‌سنده وساحلده‌کی قبرستانك بولندیغی محله قیالر، ومزارلغه (قیالر مزارلغی) دیرلر. بورانك نام‌قدیمی (هرمه‌ئون‌یرونی) ایدی. promontoir Herméon. بووجهله تسمیه‌سی، بوراده پك اسکی زمانلرده، یونان دور اساطیرینه عائد وفصاحت وتجارت، وحتی سارقلرك

حامیسی و معبودی اولمق اوزره تلقی و تمثیل ایدیلان بویوك معبود وپی‌تر زاده ، (مرکور) Mercure Hermès نامنه برمعبدبولنمش اولمسندن ومورخ هرودوتك Jupiter قولنه‌نظراً ، اسکی ایران حکمدارلرندن (دارا) ، بورادن روم ایلی یقاسنه مرور ایلدیکنی تخطر ایتدیرمك اوزره بورایه بیاض مرمرستونلر دکز ایتدیرمسندن ناشی ایتش . [میلاددن اول ٤٨٥ـ٥٢١] تودرومللی مؤرخ (دهتیس) ك روایتنه کوره ، بیزانسلیلر بورایه (بوغازکسن) معناسنه اولان Lemocopion دیرلرمش .

سبی‌ده ، بوملك دکزه طوغری ایلرولیه‌رك بووصعیتله تشکل ایدن برون طرفندن قطع ایدلمش کبی کوروندیکندن طولایی ایمش .

دیکر بررواینه کوره‌ده ، اورادہ (پریاس کیون) Pyrias kyon اسمنده غایت آزغین برکوپك وارمش ، اورادہ طولاشیرمش ، طالغه‌لی هوالرده ساحله تقرب ایتمك ایستین قایقجیلرك اوزرینه متصل حولارمش ؛ بوسبیله اوبرونه (پریاس کیون) دیرلرمش .

نه‌غریب تصادفدر که ، (۱۳۲۸) سنه‌سی حزیرانی ایچنده براقشام بوغاز ایچنه جیقارکن ، بیوجك بر کوپکك ، ساحله طوغری قوشارق واپورك طالغه‌لرندن متحصل کورولتیه فارشی ودکزه طوغری حدید وشدتله حولادیغنی کوردم . کوپکی بوحاله سوق ایدن طالغه‌لرك شدتی ایدی .

عثمانلیلرك ایدی بر آبدهٔ سطوت نمونی اولان وبزم تاریخنده‌ده بوغازکسن معروفیت ایدن کوزمله کوردیکم بووقعه اوزرینه ارمنهٔ قدیمه‌نك برون حقنده‌کی روایتنی تصدیق ایدرم .

ـ محمدرضا ـ

روم‌ایلی حصاری ، بوقیالر موقعنك بالای مهایبنموندەدر . روم ایلی حصاری، برطرفدن‌تورکلرك فروغ شوکت وسطوتی ، دیکر جهتدن اوزمانکی استانبول حکومتنك زوال وانحاطنی اعلان ایدر بر آبدهٔ معنیدار اولدیغندن ، تاریخ سیاسی وعسکری نقطهٔ نظرندن پك زیاده شایان تدقق و تأملدر !

روم ایلی حصاری قلعه‌سنك اورته‌یرنده توپخانه سردار مزلی و قلعه محافظلری یعنی ذردارلری خانه‌لری وارمش . بو خانه‌لر الیوم موجود و مسکوندر . اورادہ‌کی کوچك مسجدی فاتح مشارالیه خدمه‌سنك وظائفی آیاصوفیه جامعی وقفنه مربوطدر .

روم ایلی حصاری، استانبولك فتحندن برسنه اول ۸۵٦ تاریخنده‌انشا ایدلمشدر. قلعه‌لرك‌انشاسنده زغنوس ، خلیل ، ومهندس صاروجه پاشالرك بویوك همتلری سبق ایتمشدر .

بیك جهتنه ناظر یوکسك قله زغنوس پاشانك ، حصار قریه‌سنه ناظر و حاکم قلعه خلیل پاشانك ، ینه حصار طرفنه متوجه کوشه‌لی بویوك قله مهندس صاروجه پاشانك همت ونظارتیله انشاایتدیرلمشدر.

قیالر مزارلغنك اتصالنده (دورمش دده) تکیه‌سی واردر . بو ذات ، قره‌دکز ساحلنده کائن (آقکرمان) بلده‌سنده ساکن مجازیدن بری ایمش . برکون اورادن استانبوله کلان برکمی‌یه بینه‌رك روم ایلی حصارینه کلیر ، بورایه چیقاریلور . ذاتاً وقدیماً بوراده برزاویه موجود وزاویه‌داری بولنان

[۱] (۱۳۳۰) سنهٔ رومیه‌سی مایسنك اوتوزنجی کونی، دردنجی دفعه اولەرق اجراسنه موفق اولدیغم، فاتح احتفال ملیسی کونی بعض حیث مندان طرفندن ، بوحصارك بالای برجنه عثمانلی سنجاغی چکلمشدر . ایام رسمیه ومبارکده سنجاق کشیده‌سنه دوام ایدیلیور . هذا من فضل ربی !

علی بابادہ کندیسینك همشهریسی اولدیغندن آنك یانندہ مسافر اولمشدر . اکلاشیلان دورمش دده مملکتنجه‌ده معروف برذات ایمش ـ کندیسنك بورادہ ساکن اولدیغی اقکرمانه‌قدر عکس ایتمش اولدیغی جهتله اورادن کلوب استانبوله کچن سفینه‌لر ذخیره وسائر اشیا کتوروب دورمش ددهیه اعطا وتبرع ایله خیر دعاسنی طلب ایدرلرمش. بوعادت حالا باقی وجاریدر. اودونی ، ذخیره‌سنی استانبولده صاتوب قره‌ده‌کز بوغازینه سلامتله چیقمق اوزره یوله چیقان قایقلر بوتکیه‌نك اوکندن کچرکن ریختمه بش اون اودون ویاخود سائر ذخیره واشیا براقه‌رق یوللرینه دوام ایدرلر .

دورمش ددہ ، سلطان احمد خان اولی زمانندہ کلش وینه مشارالیهك زمان سلطنتنده و (۱۰۵۲) سنه‌سنده وفات ایده‌رك بورایه دفن ایدلمش وبالآخره اوزرینه اخشاب بر تربه یاپدیرلمشدر . علی بابا ایسه مزارلقده وآچیقده مدفوندر .

ایکنجی قسمك صوکی


3 1761 06982714 5